

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK HALK BİLİMİ ANABİLİM DALI

ŞANLIURFA MASALLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİNE AYAN

GAZİANTEP
Ağustos 2019

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK HALK BİLİMİ ANABİLİM DALI

ŞANLIURFA MASALLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİNE AYAN

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa GÜLTEKİN

GAZİANTEP

Ağustos 2019

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Şanhurfa Masalları

Mine AYAN

Tez Savunma Tarihi: 29/08/2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç.Dr. Erol ERKAN

SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof.Dr. Hülya ARSLAN EROL

Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans olarak kabul edilmiştir.

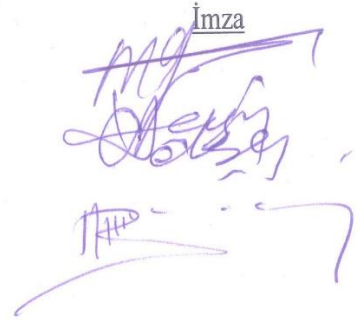

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa GÜLTEKİN

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa GÜLTEKİN

Prof.Dr. Cengiz GÖKŞEN

Doç.Dr. Behiye KÖKSEL

İmza

ETİK BEYAN

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- ☐ Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- ☐ Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- ☐ Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- ☐ Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ☐ Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Mine AYAN

ÖZET

ŞANLIURFA MASALLARI

AYAN, Mine

Yüksek Lisans Tezi, Türk Halk Bilimi ABD

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa GÜLTEKİN

Ağustos 2019, 375 sayfa

Masal, halkın yarattığı, kahramanları insanlar veya tabiatüstü varlıklar olan edebi bir türdür. Bunun yanı sıra masal, bir milletin dili, inancı, düşüncesi, tarihi vb. pek çok unsuru içinde barındırır.

Türk masal araştırmalarına katkı sağlamak amacıyla Şanlıurfa Masalları adlı çalışmada Şanlıurfa'nın on üç ilçesinden derlenen seksen yedi masal metnine yer verilmiştir. Derlenen masal metinleri Şanlıurfa'nın ağız özellikleri göz önünde bulundurularak deşifre edilmiştir. Çalışmada masalların derlenmesi, deşifre edilmesi ve bilimsel yöntemlere göre incelenmesi şeklinde bir yol izlenmiştir. Masal ile ilgili kitaplardan, makalelerden, dergilerden, kataloglardan vs. hareketle çalışmanın taslağı çizilmiştir. Bu çalışmadaki metinler, bağlam merkezli kuram ve yaklaşımlardan hareketle ele alınmıştır. Stith Thomson'ın "Motif Index of Folk Literature (Halk Edebiyatı Motif İndeksi)" adlı motif katoloğundan masal metinlerinin motifleri bulunmuştur. Hans Jörg Uther tarafından hazırlanan "The Types of International Folktales (Uluslararası Masal Tipleri Kataloğu)" adlı katalogdan ise masalların tip numaraları tespit edilerek masallar bu tip numralarına göre gruplandırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Türk halk bilimi, Halk edebiyatı, Şanlıurfa, Masal, Gelenek.

ABSTRACT

TALES OF ŞANLIURFA

AYAN, Mine

M. A. Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Master's Thesis, Department of Turkish Folklore

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Mustafa Gültekin

August 2019, 375 pages

Fairy tale is a literary genre created by people whose protagonists are humans and supernatural beings. In addition, fairy tales contains a nation's language, belief, thought, history etc. many elements.

In order to contribute to the Turkish fairy tale researches, "Şanlıurfa Tales" contains eighty-seven tales texts collected from thirteen districts of Sanliurfa. The compilled fairy tale texts has been deciphered by taking into account the mouth features of Sanliurfa. In the study has been followed compiling of fairy tales, deciphering and examining according to scientific methods. With reference to books, articles, journals, catalogs, etc. related to fairy tales have been drafted this study. The texts in this study are handled from context-centered theories and approaches. The motifs of fairy tale texts have been found from Stith Thompson's "Motif Index of Folk Literature" which is known as the motif catalog. From the catalog known as ar The Types of International Folktales prepared by Hans Jörg Uther, type numbers of tales have been grouped detecting according to these type numbers.

Key words: Turkish folklore, Folk literature, Şanlıurfa, Fairy tale, Tradition.

ÖN SÖZ

Sözlü kültürün en önemli ürünlerinden biri olan masal geçmişten günümüze ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa yayılarak gelmiş ve varlığını sürdürmüştür. Masal ile ilgili dünya edebiyatında ve Türk edebiyatında birçok bilimsel çalışma yapılmıştır.

Şanlıurfa masalları üzerine de bazı çalışmalar yapılmıştır. Fakat bunlar bilimsel çalışma niteliğine sahip değildir. Bu durumun sebebi ise çalışmaların amatör derlemeciler tarafından yapılmasıdır. Şanlıurfa Masalları adlı bu çalışmada Şanlıurfa'nın masalları derlenmiş ve derlenen bu masallar bilimsel ölçütlere göre incelenmiştir.

Şanlıurfa Masalları adlı Çalışma dört bölüm ile Kaynaklar ve Metinler kısımlarından oluşmaktadır. Çalışmanın dört bölümü “Giriş”, “Kaynak Özetleri”, Materyal ve Yöntem”, “Bulgular ve Tartışma”, kısımlarından oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde Şanlıurfa hakkında genel bilgilerin yanı sıra Şanlıurfa'nın tarihi, Şanlıurfa'nın coğrafyası, sosyal ve kültürel özellikleri hakkında da bilgi verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde masal türü ve Şanlıurfa masalları üzerine yapılan incelemelere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde Şanlıurfa masallarının derlenmesi, deşifre edilmesi ve incelenmesi süreçlerinde kullanılan materyal ve yöntemlere yer verilmiştir. Şanlıurfa masallarını derleme yöntemi saha öncesi, saha sonrası olmak üzere ele alınmıştır. Çalışmanın dördüncü bölümünde ise Şanlıurfa ve yöresinde masal anlatma geleneği üzerinde durulmuştur. Masal anlatma geleneği masal anlatıcıları, masal dinleyicileri, masal anlatma yeri/mekanı ve zamanı, masal metinleri olmak üzere dört başlık altında anlatılmıştır. Bu bölümde Şanlıurfa masallarının tipleri tespit edilmiş ve Şanlıurfa masalları tip numaralarına göre sınıflandırılmıştır. Ayrıca Şanlıurfa masallarında yer alan motifler tespit edilmiş ve masallarda kullanılan formeller incelenmiştir.

Çalışma süreci boyunca bana her konuda yardımcı olan değerli hocam ve tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mustafa GÜLTEKİN'e, kıymetli eşime ve benimle derlemelere gelen sevgili babam Halil AKSOY'a, annem Nahide AKSOY'a teşekkür ederim.

Mine AYAN
Gaziantep, 2019

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖN SÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. ÇALIŞMANIN AMACI.....	1
1.2. ŞANLIURFA’NIN TARİHÇESİ	1
1.3. ŞANLIURFA’NIN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ.....	4
1.4. ŞANLIURFA’NIN EKONOMİK ÖZELLİKLERİ.....	4
1.5. MASALIN TANIMI	5
1.6. MASALIN ÖZELLİKLERİ	7
1.7. MASALIN DİĞER TÜRLERLE İLİŞKİSİ	7
İKİNCİ BÖLÜM.....	8
KAYNAK ÖZETLERİ	8
2.1. KİTAPLAR	8
2.2. DOKTORA VE YÜKSEK LİSANS TEZLERİ.....	12
2.3. MAKALELER	14
2.4. ŞANLIURFA MASALLARINA İLİŞKİN ARAŞTIRMALAR	16
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	19
MATERYAL VE YÖNTEM	19
3.1. ŞANLIURFA MASALLARINI DERLEME YÖNTEMİ.....	19
3.1.1. Derleme ve Planlaması	19
3.1.2. Araştırma Konusuyla İlgili Ön Hazırlıklar	20

3.1.3. Alana Çıkmadan Önce Yapılması Gerekenler	21
3.1.4. Alanda Kullanılacak Malzeme Hazırlığı	21
3.1.5. Alanla İlgili Ön Araştırma ve Tespitler	22
3.1.6. Derleme İle İlgili Bazı Hususlar	23
3.1.7. Derlemede Zaman	24
3.1.8. Derlemede Ulaşım Meselesi	25
3.1.9. Kaynak Kişilerle İlgili Durumlar	26
3.2. ŞANLIURFA MASALLARINI İNCELEME YÖNTEMİ	27
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	30
BULGULAR VE TARTIŞMA	30
4.1. ŞANLIURFA'DA MASAL ANLATMA GELENEĞİ.....	30
4.1.1. Masal Anlatıcıları.....	30
4.1.2. Masal Dinleyicileri.....	32
4.1.3. Masal Anlatma Yeri/Mekânı ve Zamanı.....	33
4.1.4. Masal Metinleri.....	34
4.2. ŞANLIURFA MASALLARI TİP NUMARALARI VE MASAL ÖZETİ	34
4.2.1. Hayvan Masalları	39
4.2.2. Sihir Masalları.....	45
4.2.3. Dini Masallar	73
4.2.4. Realist Masallar	76
4.2.5. Aptal dev masalları	98
4.2.6. Anekdotlar ve Şakalar.....	100
4.3. ŞANLIURFA MASALLARININ MOTİF YAPISI VE MOTİF YAPISININ İNCELENMESİ.....	105
4.3.1. Motif Nedir?.....	105
4.3.2. Çalışmada Kullanılan Motif Kataloğu	106
4.3.3. Şanlıurfa masallarının Motif Yapısı.....	107
4.4. ŞANLIURFA MASALLARININ FORMEL YAPISI	167
4.4.1. FORMEL NEDİR?	168
4.4.2. Şanlıurfa Masallarında Yer Alan Formeller	168
4.4.2.1. Başlangıç formelleri.....	169
4.4.2.2. Bağlayış (geçiş) formelleri.....	172
4.4.2.3. Benzer durumlarda kullanılan formeller.....	173
4.4.2.3.1. Karşılıklı konuşma	173
4.4.2.4. Bitiş formelleri.....	176

4.4.2.5. Çeşitli formel unsurları	178
SONUÇ	182
KAYNAKLAR	184
ÖZGEÇMİŞ	187
EKLER (METİNLER)	188
EK A. HAYVAN MASALLARI	188
1. ÜÇ KOYUN.....	188
2. KARTAL	189
3. TİLKİYLE KARI BERABER GEZİYOR.....	190
4. KARI NENE	191
5. KARTAL İLE TİLKİ.....	192
6. TİLKİ	193
7. KARTAL İLE TİLKİ.....	194
8. SULTAN SÜLEYMAN VE BAYKUŞ HİKÂYESİ.....	195
9. ALTIN YUMURTA	202
EK B. SİHİR MASALLARI	203
10. PERİ KIZI	203
11. MİRAS	205
12. TUZLU KAVURMA.....	217
13. BEBEK YİYEN KIZ	220
14. İNSAN YİYEN KADIN	221
15. DÖRT KARDEŞ.....	222
16. BACI KARDEŞİ YİYECEK	223
17. KELOĞLAN.....	225
18. NAR KIZ	226
19. CEVİZ KIZ	227
20. NOHUT KIZ.....	228
21. KARAÇİ KIZ.....	230
22. ÇİĞ KÖFTE.....	231
23. YILAN POSTLU ADAM.....	232
24. YILAN ADAM.....	233
25. ÖKSÜZ ÇOCUKLAR	234
26. ARAP ÜZENĞİ.....	236
27. TAŞ GÖZLÜ KIZ.....	250
28. ALİCAN	251

29. YEMEN PADİŞAHININ OĞLU	253
30. DÜNYA GÜZELİ.....	254
31. SODEL AYN	263
32. RÜYADA ÂŞIK OLMA	271
33. MASAL.....	272
34. CEVAHİR TAŞI.....	273
35. ÖKSÜZ	274
36. PERİ KIZI.....	275
37. UÇAN HALI.....	276
38. PADİŞAHIN ÜÇ OĞLU	277
39. ÜÇ MEHMET.....	278
40. HAYVANLARIN DİLİNDEN ANLAYAN ADAM.....	283
41. ALTIN SAÇLI ÇOCUKLAR.....	284
43. ASLAN	286
44. BALIK İNSAN	288
EK C. DİNİ MASALLAR.....	290
45. KELOĞLAN'IN KUYUDAKİ RÜYASI.....	290
46. AĞA KIZI İLE FAKİR OĞLAN.....	291
47. BİR SAATİ BİN SAAT; BİN SAATİ BİR SAAT	293
48. HER İŞTE BİR HAYIR VARDIR	295
49. ÖKÜZ HALİT	297
EK D. REALİST MASALLAR	303
50. İFTİRACI KADIN.....	303
51. ÇOBANIN AKILLI KIZI	304
52. ÇİLELİ KIZ	306
53. DARDA KALANA YARDIM	313
54. NASİHAT	314
56. YERİNDE NASİHAT	320
57. BABA NASİHATI.....	321
58. ARİF ÇOCUK	322
59. PADİŞAHIN KIZI	327
60. GÜNEŞİN ALTI.....	328
61. PADİŞAH	337
62. KADIN TEMBEL OĞLUNDAN BIKIYOR	338
63. ALTIN AYAKKABI	339

64. YAŞLI NENE	340
65. TESBİH.....	341
66. BİR KIZ BİR EŞEK BİR KÖPEK.....	342
67. BİR HOROZ BİR TAVUK	343
68. NE EKERSEN ONU BİÇERSİN	345
69. İKİZ KARDEŞ.....	346
70. ELMA	347
71. SAKAT	348
72. İKİ BAŞLI	349
73. KUDDUK	351
74. ÇOCUĞU OLMAYAN ADAM	352
75. SANDIK	353
76. KIRK KAFA.....	354
77. KORKAK	355
78. MASAL.....	356
EK E. APTAL DEV MASALLARI.....	357
79. DEVLERİ KIZ KANDIRMIŞ	357
80. MASAL.....	358
EK F. ANEKDOTLAR VE ŞAKALAR.....	359
81. TEMBEL.....	359
82. ÜÇ HIRSIZ	360
83. İNEK	367
84. KELOĞLAN.....	369
85. ZEKÂLİ ÇOCUK	370
86. ÇOBAN.....	374
87. SAHTE İMAM	375

KISALTMALAR LİSTESİ

AaTh	: The Types of the Folktale (Antti Aarne-Stith Thompson)
agb.	: Adı Geçen Bildiri
age.	: Adı Geçen Eser
agm.	: Adı Geçen Makale
AKM	: Atatürk Kültür Merkezi
AKMB	: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı
ATU	: The Types of International Folktales (Aarne-Thomson-Uther)
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Motif İndeks	: Motif Index of Folk Literature
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
ss.	: Sayfadan Sayfaya
SUS	: Sravnitelny Ukazatel Syujetov Vostochnoslavyanskaya Skazka.
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TTV, EB	: Typen Türkischer Volksmärchen (Eberhard-Boratav)

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Şanlıurfa, Türk kültür ve medeniyeti bakımından geçmişten günümüze kadar her zaman önemli ve gözde şehirlerden biri olmuştur. Sahip olduğu dinî, tarihî ve kültürel özellikleri bakımından günümüzde de bu konumunu korumaktadır. Şanlıurfa, yetiştirdiği şair ve yazarlar kadar sahip olduğu sözlü kültür ürünleri bakımından da dikkat çekici bir birikime sahiptir. Yörede halk edebiyatı ürünlerinden olan masallar, türküler, efsaneler, menkıbeler, halk hikâyeleri, maniler vb. türler varlığını hâla güçlü bir biçimde sürdürmektedir.

Çalışmanın bu kısmında öncelikle tezin amacı hakkında genel bilgi verilmiştir. Daha sonra Şanlıurfa'nın tarihi, coğrafyası, ekonomik özellikleri tanıtılmıştır.

1.1. ÇALIŞMANIN AMACI

Bugüne kadar şanlıurfa'da anlatılan masallar üzerine bilimsel nitelikli bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmanın öncelikli amacı böyle bir eksikliği ortadan kaldırmak, Şanlıurfa masallarını derleyerek halk bilimi yöntemlerine göre incelemektir. Bu çerçevede Şanlıurfa'nın on üç ilçesinden seksen yedi masal metni derlenmiştir.

1.2. ŞANLIURFA'NIN TARİHÇESİ

Şanlıurfa, Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan bir yerleşim yeridir. İpekyolu güzergâhında bulunması nedeniyle ticari bir öneme de sahiptir. Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Kültür tarihi

açısından çok önemli bir yere sahiptir. Dünyanın ilk üniversitesine ev sahipliği yapan Şanlıurfa aynı zamanda üç semavi dinin yayılmasında da etkili olmuştur. UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınan ve dünyanın bilinen en eski tapınağı olan Göbekli Tepe, Şanlıurfa tarihi açısından büyük bir öneme sahiptir. İnanç ve kültür şehri olan Şanlıurfa medeniyet tarihi açısından geçmişte olduğu gibi bugün de önemini korumaktadır.

Dünyanın pek çok yerinden turist ağırlayan Göbekli Tepe Şanlıurfa'nın zengin tarihinin en büyük ispatıdır. Yerli ve yabancı birçok kişinin ziyaret ettiği bu tarihi yapı, şehir için maddi ve manevi öneme sahiptir.

Tarihî süreç içerisinde pek çok isimle anılan Şanlıurfa için seçilen isimlerin tamamı derin anlamlar barındırmaktadır. Şehrin isim kaynağı ile ilgili çeşitli teoriler bulunmaktadır. Bu teorilerden biri;

“Urfa adının Süryanicede ki Urhai sözcüğünden geldiği, Urhai'nin ise Arapçada “suyu bol” anlamını taşıyan er-Ruha'ya dayandığı yönündedir. Şanlıurfa şehrinin bilinen en eski adı Aramiler zamanında kullanılmaya başlanan Urhay'dır. Büyük İskender'in M.Ö. 3. yüzyılda Anadolu'yu ele geçirmesiyle Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Şanlıurfa Makedonların eline geçmiştir. Şehre Makedonlar tarafından "suları bol" anlamındaki Edessa ismi verilmiştir.¹ Süryani Vakayinamesi'nde ise Urfa ismi Hewya'nın oğlu Urhai'ye dayandırılmaktadır.”²

Şanlıurfa şehrinin kuruluşu ile ilgili olarak gerek tarihçiler gerekse diğer bilim insanları tarafından ortaya atılan pek çok görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerin ortak noktası ise Şanlıurfa'nın tarih boyunca daima önemli bir konumda olmasıdır. Şehir birçok medeniyetin kesişim noktası olması sebebiyle tarih boyunca önemli bir yer olma özelliğini yitirmemiştir.

Şanlıurfa tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Dolayısıyla tarihi eserler bakımından da oldukça zengin bir şehirdir. Bu eserler şehri turizm açısından bir cazibe merkezi haline getirmiştir. Osmanlı Devleti döneminde de Şanlıurfa'da pek çok mimari yapı inşa edilmiştir. İnşa edilen bu yapılar bölgede turizm açısından önemli bir yere sahiptir. İnşa edilen yapıların çeşitlilik arz etmesi de bölgeye ayrıca bir zenginlik katmaktadır.

“Şanlıurfa'nın Osmanlı Devleti egemenliğindeki ilk dönemi Diyarbakır eyaletine bağlı olarak geçmiştir. Kanuni Sultan Süleyman zamanında ise vilayet seviyesine yükseltilmiştir. 16. yüzyılın sonunda bölgede baş gösteren ve Celali İsyanları olarak adlandırılan ayaklanmalar Şanlıurfa'yı da etkilemiş, bu ayaklanmalar devlet tarafından bastırılmıştır. 1818 yılında Şanlıurfa, Halep'e tayin edilen Hurşit Ahmet Paşa zamanında kaza seviyesine indirilerek Halep eyaletinin

¹ Abdullah Ekinci. (2006). Ortaçağ'da Urfa: Efsane, Tarih, İnanç, İlim ve Felsefe Kenti. Ankara: Gazi Kitabevi, s. 2-3.

² Hasan Açıanal. (2001). Urfa Kurtuluş Mücadelesi Hatıratı. Şurkav Yayınları, s. 21.

idaresine bağlanmıştır. 1830'lu yıllarda şehir Mısırlıların işgaline uğramış, işgallerin sonrasında Maraş, Adana ve Kozan sancaklarıyla birlikte Halep Vilayetine bağlanmış ve bu büyük vilayetin valiliğine ise Ahmed Cevdet Paşa atanmıştır. I. Dünya Savaşı zamanında sancak konumunda bulunan Şanlıurfa savaş sonrasında imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması'nın sonrasında İngilizler tarafından 7. madde bahane gösterilerek 7 Mart 1919'da işgal edilmiştir. İngilizler ile Fransızlar arasında yapılan anlaşma sonucunda İngilizler çekilerek bölgeyi 30 Ekim 1919'da Fransızlara bırakmıştır. Şanlıurfa, 30-31 Ekim günlerinde Fransızlar tarafından işgal edilmiştir.”³

Şanlıurfalılar Kurtuluş Savaşı'nda büyük bir kahramanlık örneği göstermiştir. Bu sürede Şanlıurfa'daki yerel halk düşmana karşı güçlerini birleştirerek bölgeyi düşman işgalinden kurtarmak için tüm gücüyle savaştı. Halkın bütün gücüyle düşmana karşı birleşip savaşıması, vatanına, milletine, devletine bağlılığın bir sonucudur.

“Bu dönemde Şanlıurfa'da Jandarma Komutanlığı görevindeki Ali Rıza Bey ile Belediye Reisi olan Hacı Mustafa'nın önderliğinde Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti oluşturulmuştur. Bu cemiyet zaman içerisinde güç kazanarak gelişmiştir. Fransızların tutuklama girişiminde bulunduğu Binbaşı Ali Rıza Bey Siverek'e kaçmış, yerine ise Yüzbaşı Ali Saip Bey atanmıştır. 29 Aralık 1919'da Urfa'ya gelen Ali Saip Bey şehirde harekete hazır bir cemiyet ile karşılaşmıştır. Ali Saip Bey 15 Ocak 1920 tarihinde bir ayaklanma planlamış ancak bu planın Fransızlar tarafından öğrenilmesinden dolayı Siverek'e kaçmak zorunda kalmıştır. Siverek'e ulaştığında aşiret ileri gelenleriyle görüşen Ali Saip Bey bölgeden desteklerini aldığı milli kuvvetlerle 7 Şubat 1920'de Karaköprü Köyü'ne gelmiştir. Fransızlara Şanlıurfa'yı 24 saat içinde terk etmelerini talep eden bir ultimatom gönderilmiş ancak bu Fransızlar tarafından kabul görmemiştir. Milli kuvvetleri Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin yöneticileri karşılamıştır. Birleşen kuvvetler şehri işgal etmiş, Fransızların yerleştikleri binaları da kuşatma altına almıştır.”⁴

Kuşatmaları takip eden süreçte bölgede bulunan aşiret reisleri birleşerek Kurtuluş Savaşı'na destek verme kararı almıştır. Bu kararın alınmasında önemli rol oynayan aşiret reisleri tüm mal varlıklarını bu uğurda harcamaktan çekinmemiştir. Bölgenin en büyük aşiretlerinden olan Pijan Aşireti reisi Kurtuluş Savaşı boyunca tüm mal varlığını bu uğurda harcamaktan çekinmemiş ve tüm asil atlarını Türk ordusuna bağışlamıştır.

“Aşiretlerin de katılım göstermiş olmasına ve işgalci Fransız güçlerinin çok üzerinde bir kuvvet oluşturulmasına rağmen düzenli birlik disiplininin uzak olunması ve kuvvetlerin iyi yönetilememeleri gibi sebeplerden dolayı kuşatma çok uzun sürmüş, bu süreçte çok kayıplar verilmiştir. Kuşatmanın uzaması Fransızları da olumsuz etkilemiştir. Cerablus'tan gelmesini bekledikleri yardımı alamayan Fransızlar, Şanlıurfa'dan çekilme kararı almıştır. Fransızların Cerablus'a çekilmeyi gerçekleştirecekleri 11 Nisan 1920 gecesi, izleyecekleri güzergah üzerinde bulunan Şebeke Boğazı'nda milis ve aşiret kuvvetleri mevzilenmiş, Fransızlar bu noktaya ulaştıklarında da onlarla çatışmaya girmişlerdir.”⁵

³ Müslüm Akalın. (1985). Milli Mücadelede Urfa. Özlem Kitabevi, s. 37.

⁴ Mehmet Kurtoglu. (2006). Kültür Şehri Urfa. Şanlıurfa Valiliği Yayını, s. 7-8.

⁵ Kurtoglu, a.g.e., s. 8-9.

11 Nisan tarihi, Şanlıurfa'nın düşman işgalinden kurtuluşu olması sebebiyle Şanlıurfa ilinin Suruç ilçesine bağlı bir beldeye 'On Bir Nisan' ismi verilmiştir.

“Sevr Antlaşması doğrultusunda Şanlıurfa'nın bir Fransız mandası olan Suriye'ye bağlanması hedeflenmiş ancak Şanlıurfalıların Milis Kuvvetler oluşturarak Fransız işgaline karşı koyması ile bu kararın hayata geçirilmesi önlenmiş ve 11 Nisan 1920'de şehir işgalden kurtarılmıştır. 21 Ekim 1921 tarihinde Fransa ile imzalanan Ankara Antlaşması ile Şanlıurfa Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde kalması resmileştirilmiştir. Cumhuriyetin ilanı sonrasında, 1924 yılında Şanlıurfa vilayet olarak ilan edilmiştir. 17 milletvekilinin de desteği ile Urfa milletvekili Osman Doğan'ın verdiği, Kurtuluş Savaşı'nda göstermiş olduğu kahramanlıklardan dolayı Urfa ilinin "Şanlıurfa" olarak değiştirilmesi hususundaki kanun teklifi 12.06.1984'te TBMM tarafından kabul edilmiştir. Urfa adının 'Şanlıurfa' olarak değiştirilmesi hakkındaki 3020 sayılı kanun 22 Haziran 1984 tarih 18439 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.”⁶

Urfa, yaşadığı işgal sırasında gösterdiği mücadele ile Şanlı namını kanının son damlasına kadar mücadele ederek kazanmış ve nihayetinde Şanlıurfa olmuştur.

1.3. ŞANLIURFA'NIN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Şanlıurfa, düz ovalar üzerine kurulmuş olup karasal bir iklime sahiptir. Yazlar oldukça sıcak kışlar ise soğuk geçmektedir.

Şanlıurfa ilinde kara iklimi hüküm sürer. Şanlıurfa matematik konum itibarıyla Ekvatora daha yakındır.

“Deniz etkisinden uzak bir bölgede bulunmaktadır. Yazlar uzun ve çok sıcak, kışlar çok soğuk geçer. Yaz ile kış, gece ile gündüz arasında ısı farkı fazladır. Nem oranı az olduğundan Türkiye'nin en sıcak ili olmasına rağmen havalar boğucu değildir. Senelik yağış ortalaması 331 mm ile 473 mm arasında değişir. Senenin 25 günü sıcaklık 0°C'nin altındadır. Türkiye'de en yüksek sıcaklık Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesinde 46.5 C (Temmuz) olarak ölçülmüştür. 2 Ağustos 1957'de Şanlıurfa'da sıcaklık +46,5°C'ye çıkarak Türkiye'nin sıcaklık rekoru kırılmıştır. Şanlıurfa'da en soğuk hava -12.4 C (Şubat) olarak ölçülmüştür. Senelik ısı farkı 40 derecedir. Yıllık ortalama sıcaklık 18.6 C, buharlaşma 2048 mm, rüzgâr hızı 2.8 mGsn'dir. Karlı ve don olan günlerin sayısı oldukça azdır. Şanlıurfa'da hakim rüzgarlar kuzeybatı ve batı yönlerinden eserler.”⁷

Kurak iklim, buharlaşma bölgedeki orman varlığının önündeki engeldir. Bundan dolayı Şanlıurfa orman bakımından fakir bir şehirdir. Yüksek sıcaklıklar şehri birçok açıdan olumsuz etkilese de güneş enerjisi potansiyeli bakımından son yıllarda önemli yatırımlar almıştır.

1.4. ŞANLIURFA'NIN EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

⁶ Mehmet Öcal, Selahaddin Güler ve Remzi Mızrak (2001). Şanlıurfa Kültürü Sözlüğü. Şurkav Yayınevi, s. 94.

⁷ Şanlıurfa Belediyesi. (2017). Fiziki Yapı, <https://www.sanlıurfa.bel.tr/icerik/22/2/iklim>, (Erişim Tarihi: 02.12.2018).

Şanlıurfa'da ekonomi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Bölgede Atatürk Barajı'nın yapımından sonra tarım ve hayvancılığın önemi daha da artmıştır. Ayrıca bölgeye yerleştirilen güneş enerji panelleri de bölge ekonomisi açısından önemli bir gelişmedir.

“Şanlıurfa ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma, enerjiye, turizme ve hayvancılığa dayanmaktadır. Atatürk Barajında yürütülen balıkçılık da Şanlıurfa ekonomisine katkıda bulunmaya başlamıştır. Tekstil ve Gıda sektörünün toplam imalat sanayi içerisindeki payı % 71 dolayındadır. Diğer Sektörlerin imalat sanayi içerisindeki payı ise ancak % 29. İmalat sanayinin % 32.82 Gıda sanayi, % 38.06 Tekstil, % 7.96 Metal Eşya ve Makina Sanayi, % 0.78 Metal Sanayi, % 8.16 Seramik, Cam ve Taş ürünleri Sanayi, % 1.36 Kağıt Sanayi, % 10.29 Kimya Sanayi ve % 0,58 Ağaç, Mantar Sanayidir.”⁸

Yukarıda verilen Şanlıurfa hakkındaki genel bilgilerden sonra aşağıda masal türü ile ilgili yapılan tanımlara kısaca yer verilecektir.

1.5. MASALIN TANIMI

Arapçadaki “mesel” sözcüğünün dilimize geçmiş hali olan masal kelimesi diğer Türk boylarında “ertegü, ertek, erteki” karşılığına sahiptir.⁹

Boratav, masalı:

“Nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçeğe ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı. Masalların sadece bir hayal ürünü olması yanılgısına düşülmemelidir. Çünkü masallar yalnızca olağanüstü şeyleri konu edinmemekte, bazı örneklerinde tümüyle hayal ürünü ve uydurma olup olağanüstü olmayan hikâyeler de içermektedir.”¹⁰

“Masalların sadece çocuklar için hazırlanmış ve olağanüstü unsurları barındıran bir içeriğe sahip olduğuna yönelik genel bir kanı mevcuttur. Bu durum, masalları eleştirel okumalardan alıkoyan bir olgudur. Aynı şekilde, masalların gerçek dışı unsurlar içermesi ve inanılmayan bir tür olması masala büyük ve özgür bir alan açmaktadır.”¹¹

Boratav, masalların hayali unsurları barındırmanın yanında gerçek unsurları da barındırdığını, ayrıca masalların inandırma amacı olmadığını belirtir.

Sakaoğlu'na göre masal kelimesinin günümüzdeki anlamını kazanması eski bir tarihe dayanmamaktadır ve 130 yıllık bir geçmişi bulunan bu kelimenin yerine başka kelimeler kullanılmıştır. Kıssa, destan, hikâye vb. kelimelerin yerini zaman

⁸ Şanlıurfa Belediyesi. (2017). Ekonomik yapı, <https://www.sanlıurfa.bel.tr/icerik/14/2/ekonomik-yapi>, (Erişim Tarihi: (27.03.2019))

⁹ Ali Fuat Arıcı. (2004). “Tür Özellikleri ve Tarihlerine Göre Türk ve Dünya Masalları.” A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S. 26, s. 159-169.

¹⁰ Pertev Boratav. (2015). 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı. Bilgesu Yayıncılık, Ankara, s. 85.

¹¹ Evrim Özünel. (2006). Masal Mekanında Kadın Olmak. Geleneksel Yayınları, Ankara, s. 21.

içerisinde “mesel” kelimesinden dönüşen “masal” kelimesi almıştır. Bu sayede “mesel” kelimesinin var olan anlamlarına bir yenisi eklenmiştir.¹²

Masal kelimesi ve içerdiği anlamlar üzerine çeşitli tanımlar yapılmıştır. TDK tarafından hazırlanan Türkçe Sözlük’te masal:

“Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî türdür.”¹³

Yukarıda verilen TDK’nin tanımında masalların hayali unsurlar içerdiği konusuna vurgu yapılmıştır.

Sakaoğlu, masalı kısaca şu şekilde tanımlamaktadır:

“Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.”¹⁴

Sakaoğlu’nun yapmış olduğu masal açıklamasında masalların hayal unsuru özellikler taşımasına rağmen inandırıcı bir özelliğe sahip olduğu ifade edilmiştir.

Ali Berat Alptekin, Taşeli Masalları adlı çalışmasında masal için şu tanımlı yapmaktadır: “Masal, nesirle söylenmiş ve dinleyicileri inandırmak gibi bir iddiası olmayan, tamamı ile hayâl mahsulü olan mensur bir türdür.”¹⁵

Esma Şimşek, Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması adlı çalışmasında masal için şu açıklamayı yapar:

“Genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus olağanüstü zaman, mekan ve şahıs kadrosu içerisinde, yaşanan hayat ile hayâl edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği, klişe sözlerle başlayıp yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatım türüdür.”¹⁶

Bakırcı’da “Halk anlatıları, ait olduğu toplumun bütün özelliklerini, duygu ve düşüncelerini yansıtan zengin hazinelerdir” tanımıyla bu görüşü desteklemektedir.¹⁷

Masal, öznesi insan, hayvan ve doğaüstü varlıklar olan, zamanı ve mekânı gerçek veya gerçek dışı olma özelliği gösteren, içinde kültürel motifleri barındıran,

¹² Saim Sakaoğlu. (2015). Masal Araştırmaları, Akçağ Yayınları, Ankara, s. 3.

¹³ TDK, Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ca05f91c37e35.96667397 (Erişim Tarihi: 27.03.2019).

¹⁴ Sakaoğlu, a.g.e., s. 134.

¹⁵ Ali Berat Alptekin. (2002). Taşeli Masalları, Akçağ Yayınları, Ankara.

¹⁶ Esma Şimşek. (2001). Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması. C. I-II, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 74.

¹⁷ Nedim Bakırcı. (2014). “Eflatun Cem Güney’in ‘Masallar’ Adlı Kitabında Yer Alan Metinlerde Mitolojik Unsurlar.” *TÜRK*, C. 2, S. 4, s. 39.

dil aracılığıyla aktarılan, aktarım sırasında inandırma amacı gütmeyen, içerisinde hayal ürünü unsurları bulunduran halk edebiyatının sözlü kültür ürünüdür.

1.6. MASALIN ÖZELLİKLERİ

Aşağıda Esma Şimşek ve Ali Berat Alptekin'den hareketle masalların özelliklerine değinilmiştir.

“Masallar genelde düz yazı, yani nesir şeklindedir. Masallar, destan ya da halk hikâyeleri kadar uzunluk göstermemektedir. Bazı masallar ise içerisinde manzum parçalar içermektedir.¹⁸ Bir masalın üç temel bölümü bulunmakta, bunlar ise; döşeme (başlangıç formeli), gövde (masal metni), sonuç (dua, dilek, bitiş formeli) şeklinde sıralanmaktadır. Masalların dili sade, açık ve anlaşılırdır. Bir masalın belirli yerlerinde belirli görevler için söylenen ve formel olarak adlandırılan kalıplaşmış ifadeler mevcuttur.”¹⁹

1.7. MASALIN DİĞER TÜRLERLE İLİŞKİSİ

Yukarıda verilen masalın tanımı ve özelliklerinden sonra bu başlık altında masalın diğer türlerle ilişkisine değinilecektir.

“a- Masalın halk hikâyesi ile ilgisi:

- 1) Kahramanları benzerdir. Masallarda rastladığımız kahramanlarla halk hikâyelerinde rastladığımız kahramanlar arasında bariz benzerlikler vardır. Evlât umumiyetle tektir, o da bazen yıllar sonra dervişin verdiği bir elma ile olur. Kahramanlar güzellik ve yetiştirme tarzlarıyla da benzerlik gösterirler.
- 2) Çevre aynıdır. Hikâye kahramanlarının yaşadığı memleketler masal kahramanlarının da yaşadığı memleketlerdir.
- 3) Tabiatüstü varlıklar yönünden de bu iki tür arasında benzerlikler vardır.
- 4) Hayvan kahramanlara masallarda olduğu gibi halk hikâyelerinde de rastlanılır.”²⁰

“b- Masalın destan ile ilgisi:

Masal kahramanı olarak bilinen perilerin yaşayışına benzer bir hayat süren destan kahramanları vardır. Oğuz Kağan Destanı'nda bu tip kahramanlar görülür.”²¹

“c- Masalın efsane ile ilgisi: Masal ile inanışlarımız üzerine kurulan efsaneler arasında şu benzerlikler vardır:

- 1) Masal ve efsanede olağanüstü olaylara yer verilir. Aynı anda iki yerde görülen evliya ile sihirli fesiyle görünmez hale gelen masal kahramanı arasında fazla bir fark yoktur.
- 2) Her iki türün de bazı kahramanları, ellerinde olağanüstü güçler olan kimselerdir. Masaldaki sihirli sofraya ile karı şeker yapan inanış aynıdır.
- 3) Hem masal hem de efsane hayal ürünleridir. Her ikisi de insan muhayyilesinin tezahürleridir.”²²

¹⁸ Şimşek, *a.g.e.*, s. 3-4.

¹⁹ Ali Berat Alptekin. (2003). *Kazak Masallarından Seçmeler*. Ankara. Akçağ Yayınları, s. 11.

²⁰ Sakaoğlu, *a.g.e.*, s. 9.

²¹ Sakaoğlu, *a.g.e.*, s. 10.

²² Sakaoğlu, *a.g.e.*, s. 10,11.

İKİNCİ BÖLÜM

KAYNAK ÖZETLERİ

Türkiye’de masallarla ilgili yapılan araştırmalar tarihsel süreçte giderek artmaktadır. Bu bölümde Türk masallarına ilişkin çalışmalara yer verilmiştir. Bu kapsamda kitaplar, tezler ve makaleler ele alınmıştır. Aşağıda Türk halk masalları ile ilgili yapılan çalışmalar sıralanmıştır.

Bu bölümde öncelikle kitaplar sonra tezler daha sonra da makaleler hakkında özet bilgi verilecektir. Ardından Şanlıurfa masalları üzerine yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilecektir.

2.1. KİTAPLAR

ALPTEKİN, Ali Berat. (2002). Taşeli Masalları. Akçağ Yayınları, Ankara.

Ali Berat ALPTEKİN doktora tezi olarak hazırladığı araştırmasını 2002 yılında “Taşeli Masalları” olarak yayınlamıştır. Kitapta 70 masal bulunmaktadır. Taşeli Masalları adlı çalışmada Mersin ilinin Silifke, Erdemli, Anamur, Gülnar, Mut, Silifke, Bozyazı, Aydıncık ilçeleri ile Karaman ilinin Ermenek ilçeleri ve bu ilçelere bağlı köylerinden derlenen masallara yer verilmiştir. Çalışma altı bölümden oluşmaktadır. “Giriş ve Ön Söz” adlı bölümlerden sonra diğer bölümler yer almaktadır. Bölümlerin sıralanışı ise şu şekildedir; “ 1. Bölüm, “Masalların Yapısı;” 2. Bölüm, “Taşeli Platosu Masalları Derleme Şekli;” 3. Bölüm, “Taşeli Masallarının Tip Yapısı;” 4. Bölüm, “Taşeli Masallarının Tasnifi ve Özeti;” 5. Bölüm, “Taşeli Platosu Masallarının Motif Yapısı;” 6. Bölüm, “Metinler.” Çalışmanın son bölümünde ise sözlük yer almaktadır.

ALPTEKİN, Ali Berat. (2003). Kazak Masallarından Seçmeler. Akçağ Yayınları, Ankara.

Ali Berat Alptekin'in "Kazak Masallarından Seçmeler" adlı araştırmasında 46 masal yer almaktadır. Masallar Kazak Türkçesi ve Türkiye Türkçesiyle verilmiştir.

ASLAN, Ensar. (2008). Türk Halk Edebiyatı. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

Çalışma altı bölümden oluşup şu şekilde sıralanmaktadır: 1. Bölüm, "Türk Halk Edebiyatı ve Halk Bilimi," 2. Bölüm, "Halk Edebiyatının Kaynakları," 3. Bölüm, "Türk Halk Şiiri," 4. Bölüm, "Aşık Edebiyatının Kaynağı ve Oluşumu," 5. Bölüm, "Geleneksel Türk Seyirlik Oyunları," 6. Bölüm, "Halk Edebiyatı ve Halk Bilimi Ürünlerini Derleme Usul ve Yöntemleri." Bölümlerden sonra ise "Kaynakça ve Dizin" kısımları yer almaktadır.

BORATAV, Pertev Naili. (2001). Masallar-1/Uçar Leyli. Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

Boratav'ın "Masallar-1/Uçar Leyli" çalışması Muhsine Helimoğlu Yavuz tarafından yayıma hazırlanmıştır. Çalışmada 70 masal metni yer almaktadır. Çalışmanın Giriş bölümünde Masal Nedir, Masallar Üzerine Yabancı ve Yerli Araştırmaların Kısa Tarihçesi, Masallar Üzerine Bazı Değerlendirmeler, Masalların Masallarla ve Öteki Türlerle Etkileşimleri konuları ele alınmıştır. Açıklamalar bölümünde ise masalların arşivden-kitaba doğru yayımı anlatılmaktadır. 70 masal metninin bulunduğu bölümden önce de sonuç kısmına yer verilmiştir.

EKİCİ, Metin. (2007). Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri. Geleneksel Yayıncılık, Ankara.

"Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri" isimli çalışmada "Önsöz ve Giriş" adlı başlangıçtan sonra diğer bölümler yer almaktadır. Çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın 1. Bölümü, "Derleme ve Planlaması; 2. Bölüm, "Alana Çıkmadan Önce Yapılması Gereken Hazırlıklar;" 3. Bölüm, "Alanda Kullanılan Derleme Yöntemleri;" 4. Bölüm, "Alanda derleme Çalışmasından Sonra Yapılması Gerekenler." Bu bölümlerin ardından ise "Ekler ve Kaynaklar" gelmektedir.

GÜLTEKİN, Mustafa. (2013). Kazan Tatar Masalları. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

“Prof. Dr. Metin EKİCİ danışmanlığında hazırlanan çalışma dört bölümden oluşmaktadır. “Ön Söz ve Giriş” kısmını takip eden bölümlerin sıralaması şu şekildedir: 1. Bölüm, “Türk Dünyasında Masal Kavramı ve Tatar Masalları;” 2. Bölüm, “Tatar Masallarının Tipleri ve Masal Özeti;” 3. Bölüm, “Tatar Masallarının Motif Yapısı ve Motiflerin İncelenmesi; 4. Bölüm, “Tatar Masallarında Kullanılan Formeller.” Bu sıralamadan sonra ise Sonuç, Bibliyografya, Dizin ve Metin kısmı yer almaktadır.”

GÜNAY, Umay. (2011). Elazığ Masalları ve Propp Metodu. Akçağ Yayınları, Ankara.

“Elazığ Masalları ve Propp Metodu” adlı çalışma KAPLAN’ın danışmanlığında ilk olarak 1975’te yayınlanmıştır. Çalışmada Elazığ’dan derlenen masallar yer almaktadır. Çalışmada Ön Söz adlı kısımdan sonra Giriş bölümü yer almaktadır. Giriş bölümünden sonra ise bölümler bulunmaktadır. Birinci bölümde Metinler ve Elazığ’dan Derlenen Ve İncelenen 70 Masal Metni; İkinci bölümde Elazığ Masallarının Tahlili yer almaktadır. İkinci bölüm, Elazığ’da Yapılan Masal Derlemeleri ve Propp Metoduna Göre Elazığ Masallarının Tahlili şeklinde iki başlıkta ele alınmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümü Elazığ Masallarının Ortak Yapı Özellikleri, Sonuç, Özet, Sözlük, Bibliyografya şeklinde sıralanmıştır. Son kısımda ise Ekler bulunmaktadır”

HELİMOĞLU YAVUZ, Muhsine. (2009). Masallar ve Eğitimsel İşlevleri. Cumhuriyet Kitapları, İstanbul.

Muhsine Helimoğlu Yavuz, 1997’de “Masallar ve Eğitimsel İşlevleri” adlı doktora araştırmasını yayınlamıştır. Araştırmada 90 masalın verdiği mesajlar üzerinde durulmuş ve 517 mesaj tespit edilmiştir.

SAKAOĞLU, Saim. (2002). Gümüşhane ve Bayburt Masalları. Ankara, Akçağ Yayınları.

Saim Sakaoğlu, “Gümüşhane ve Bayburt Masalları” adlı çalışmada “Ön Söz, İkinci Baskıya Ön Söz, Kısaltmalar” kısmından sonra “Giriş” yer almaktadır. Giriş kısmı kendi içinde beş ana başlık içinde değerlendirilmiştir. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Bölümlerin sıralanışı ise şu şekildedir: 1. Bölüm, “Gümüşhane Masallarını Derleme Şekli;” 2. Bölüm; “Gümüşhane Masallarının Tasnif ve Tahlil;” 3. Bölüm, “Gümüşhane Masallarında Ortak Unsurlar;” 4. Bölüm, “Metinler.”

SAKAOĞLU, Saim. (2010). Masal Araştırmaları. Akçağ Yayınları, Ankara.

“Masal Araştırmaları” adlı çalışması ilk olarak 1999’da yayınlamıştır. Ön Söz, Giriş ve Masal Üzerine kısımlarından sonra kitabın dört bölümü sıralanmaktadır. Kitabın 1. Bölümü, “Araştırmalar;” 2. Bölümü, “Bibliografyalar;” 3. Bölüm; “ Masal Metinleri;” 4. Bölüm, “Ekler,” şeklinde sıralanmıştır.

SEYİDOĞLU, Bilge. (1975). Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar. Erzurum, Baylan Matbaası.

Çalışmanın “Giriş” bölümünde dünyada halk masalları üzerine yapılan çalışmalara ve halk masallarını inceleme metodları hakkında bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra bölümler sıralanmıştır. Birinci bölümde Türk masalları ile ilgili çalışmalara, ikinci bölümde Erzurum masallarının genel özelliklerine, tiplerine, epizod özelliklerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise derlenen masalın motifleri tespit edilmiştir.

ŞİMŞEK, Esmâ. (2001). Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

“Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması” eseri dört bölüm şeklinde olup çalışmada 70 masal metni bulunmaktadır. Ön Söz ve Giriş kısmından sonra bölümler yer almaktadır. Bölümlerin sıralanışı şu şekildedir; 1. Bölüm, “Masallar Üzerine Yapılan Çalışmalar”; 2. Bölüm, “Yukarıçukurova Masallarını Derleme Şekli”; 3. Bölüm, “Yukarıçukurova Masallarının Tip/Konu ve Motif Sırası”; 4. Bölüm, “Yukarıçukurova Masallarının Motif Yapısı”; 5. Bölüm, “Yukarıçukurova Masallarının Formel Yapısı.” Bölümleri takip eden kısımda ise “Sonuç, Kaynak Şahıslar Hakkında Bilgiler ve Bibliyografya,” bulunmaktadır. İki ciltten oluşan çalışmanın birinci cildi bu şekildedir. İkinci cildinde ise “Metinler” bulunmaktadır. Metinlerin tamamı Kadirli, Ceyhan, Osmaniye ve Kozan’dan ses kayıtları ile derlenmiştir. Bu çalışmada Thompson (Tarihi-coğrafi) metodundan yararlanılmıştır.

PROPP, Vladimir. Çeviren: Mehmet RİFAT ve Sema RİFAT. (2008). Masalın Biçimbilimi. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

“Masalın Biçimbilimi” adlı çalışma Mehmet RİFAT ve Sema RİFAT tarafından Türkçe ’ye çevrilmiştir. Vladimir Propp ve Masalın Biçimbilimi Üstüne ve Masalın Biçimbilimi adlı bölümlerinden sonra Giriş bölümü yer almaktadır. Giriş 9 bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünden sonra Sonuç bölümü bulunmaktadır.

Sonuç bölümünü takip eden bölüm ise; “Olağanüstü Masalların Dönüşümleri, Masalın Yapısal ve Tipolojik İncelemesi.”

2.2. DOKTORA VE YÜKSEK LİSANS TEZLERİ

Aşağıda Türk halk masalları üzerine yapılan masal çalışmalarına yer verilmiştir. Yer verilen tezler farklı yıllarda yapılmıştır. Farklı yıllara ait tez çalışmalarına yer verilmesinin amacı ise yıllara göre Türk Masal çalışmalarının hangi çerçevede ele alındığıdır.

BAKIRCI, Nedim. (2004). Türk Dünyası Coğrafyasında Tespit Edilmiş Hayvan Masalları Üzerinde Bir İnceleme, Selçuk Üniversitesi, Doktora tezi.

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU danışmanlığında hazırlanan tez, beş bölümden oluşmaktadır. Bölümler şu şekilde sıralanmıştır: 1. Bölüm, “Türk Dünyası Hayvan Masallarının Tip Yapısı,” 2. Bölüm, “Türk Dünyası Hayvan Masallarının Motif Yapısı,” 3. Bölüm, “Türk Dünyası Hayvan Masallarının Şahıs Kadrosu,” 4. Bölüm, “Türk Dünyası Hayvan Masallarında Mekân,” 5. Bölüm, “Türk Dünyası Hayvan Masalları Metinleri.”

BİLDİK, Suna Pamir. (1995) Yıldızeli Atıfet Bildik’ten Derlenen Masallar. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

“Yıldızeli Atıfet Bildik’ten Derlenen Masallar Üzerinde Bir Araştırma” adlı çalışmasında masal anası olarak anılan Yıldızeli Atıfet Bildik’ten derlenen 50 masal metnine yer vermiştir.

ÇELİK, Suzan. (2002). Türk Masallarında Ölüm ve Yas, Fırat Üniversitesi, Danışman: Esmâ ŞİMŞEK.

“Üç bölümden oluşan çalışmanın giriş kısmında “Masallar Hakkında Genel Bilgi, Türk Kültüründe Ölüm ve Yas, Halk Anlatmalarında Ölüm ve Yas, Masallar Hakkında Genel Bilgi şeklinde oluşturulmuştur. Birinci bölümde “İnsanlarda Ölüm, Hayvanlarda Ölüm ve Olağanüstü Varlıklarda Ölüm,” başlıkları ele alınmıştır. İkinci bölümde “Masallarda Ölüm Dirilme” başlığı incelenmiş ve “İnsanlarda Ölüm Dirilme ve Olağanüstü Varlıklarda Ölüm Dirilme,” alt başlıklar halinde ele alınmıştır. Son bölüm olan üçüncü bölümde ise “Masallarda Yas.” Bu bölüm ise; “İnsanlarda Yas,

Hayvanlarda Yas,” alt başlıkları şeklinde sıralanmıştır. Bölümleri takip eden kısımlarda ise Sonuç, Bibliyografya ve Özgeçmiş bulunmaktadır.

GÜVEN, Meriç. (1995). Binbir Gece Masalları Üzerinde Motif Araştırması. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Binbir Gece Masalları Üzerinde Motif Araştırması adlı çalışma Metin KARADAĞ danışmanlığında hazırlanmıştır. Binbir Gece Masallarından seçilmiş örnek metinler üzerine motif yapısı araştırması yapılmıştır.

KARA, Ruhi. (1996). Erzincan Masalları. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

“Erzincan Masalları adlı doktora tezi çalışması Bilge Seyidoğlu’nun danışmanlığında hazırlanmış, içinde 70 masal metnine yer verilmiş, Thompson (tarihi-coğrafi) metodu uygulanmıştır. Eberhard- Boratav ve Aarne-Thompson tip kataloglarındaki tip numaraların araştırıldığı bu çalışma henüz yayımlanmamıştır.”

KOCAASLAN UÇKUN, Rabia. (2003). Gagauz Masallarının Tip ve Motif Yapısı Bakımından İncelenmesi.

Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN danışmanlığında hazırlanan doktora tezi dört bölümden oluşmaktadır. Ön Söz ve Giriş kısmından sonra gelen bölümler şu şekilde sıralanmıştır: 1. Bölüm; “Gagauzlar ve Gagauz Masalları Üzerine,” 2. Bölüm, “Gagauz Masallarının Tip/Konu Tasnifi,” 3. Bölüm, “Gagauz Masallarının Epizotları ve Motif Yapısı,” 4. Bölüm, “Gagauz Masallarının Formel Yapısı.” Bölümleri takip eden kısımlardan sonra ise Sonuç ve Metin kısmı yer almaktadır.

KÖKSEL, Behiye. (1995). Gaziantep Masalları Üzerine Bir İnceleme. Konya.

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU danışmanlığında hazırlanan Gaziantep Masalları Üzerine Bir İnceleme adlı tez dört bölümden oluşmaktadır. Ön Söz ve Giriş kısmından sonra tezin bölümleri yer almaktadır. 1. Bölümde, “Masalların Kaynakları”; 2. Bölümde, “Masalların Tip Yapısı Hakkında Bazı Bilgiler,” 3. Bölümde, “Masalların Motif Yapısı,” 4. Bölümde, “Metinler,” Bulunmaktadır. Bu bölümlerden sonra ise Sonuç, Sözlük ve Bibliyografya kısmı bulunur.

KÖKTÜRK, Şahin. (1996). Azerbaycan ve Türkiye’den Derlenmiş Masalların Karşılaştırma Denemesi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

“Azerbaycan ve Türkiye’den Derlenmiş Masalları Karşılaştırma Denemesi”, adlı doktora tezi Umay Günay’ın yönetiminde hazırlanmıştır. Azerbaycan ve Türkiye’den seçilen masalların çeşitli açılardan karşılaştırması yapılmıştır.”

ÖZÇELİK, Mehmet. (1993). Afyonkarahisar Masalları Üzerine Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

“Afyonkarahisar Masalları Üzerine Bir Araştırma” adlı tez çalışmasını Saim Sakaoğlu’nun danışmanlığında hazırlanmıştır. Bu tez çalışmasında 70 masal metnine yer verilmiş, Thompson (Tarihi-coğrafi) metodundan faydalanılmıştır.

YILMAZ, Mehmet. (1994). Kırgız Halk Masalları: Motif Index ve Tercüme. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

“Kırgız Halk Masalları/ Motif Index ve Tercüme adlı tez çalışmasında 30 masal metni yer almaktadır. İçeriğinde, masalarda tespit edilen motiflerin Motif Index’teki karşılıkları verilmiştir. Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümü; “Masalların Epizotlarına Göre Özetleri ve Motif Index,” ikinci bölümü; “Masalların Listesi,” üçüncü bölüm ise; “Belli Başlı Kırgız Akınlarının Biyografileri Kırgızca Metinler ve Kırgızca Metinlerin Türkiye Türkçesine Çevirileri şeklinde sıralanmıştır.”

2.3. MAKALELER

AÇA, M. (2006). Tıva Destan ve Masallarının Araştırılmasında Tür Sorunu. Milli Folklor, 9(72), 85–94.

Mehmet Aça yayınlamış olduğu bu makalesinde Tıva Türklerinin anlattırmaya dayalı türlerinden olan masal ve destanla ilgili tür sorununu değerlendirip sonrasında ise konuya ilişkin çözümleri üç maddede sıralamıştır.

AÇA, M. (2007). Güney Sibiry Türklerinde Ava Destancı ve Masalcı Götürme Geleneği. Türklük Bilimi Araştırmaları, 12(21), 7–16.

Mehmet Aça’nın bu çalışmasında Türkiye’deki “iye” inancı ve Güney Sibiry’da bulunan Türk topluluklarının ava, destan ve masal anlatıcılarını götürme geleneği karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmanın sonrasında ise her ikisi arasındaki benzer noktalar üzerinde durularak bir bağ kurulmaya çalışılmıştır.

ALPTEKİN, Ali Berat. (1999). Hayvan Masallarının Formel Yapısı. Türkiyat Araştırmaları, (6), 157-186.

Makalede derlenen hayvan masallarından hareketle hayvan masallarının formel yapısı üzerinde durulmuştur. Çalışmada 79 masal metni incelenmiştir.

GÜLTEKİN, M. (2014). Yerelleşme Performans ve Beden Folkloru Bağlamında Balıkesirli Masal Anlatıcısı Kezban Karakoç. Milli Folklor, 13(104), 46–59.

Mustafa Gültekin bu makalesinde masalın sadece metin aktarımı olmadığını sosyal, iletişimsel bir olay olduğunu ayrıca anlatıcının sesini kullanışı, jest ve mimikleri, dinleyicinin de tepkilerinin içeren bir süreç olduğunu ifade etmiştir.

GÜLTEKİN, M. (Aralık, 2017). Kazan Tatar Türklerinde Masal Anlatma Geleneği. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 7 Sayı 14.

Çalışmada Kazan Türklerinden hareketle masal anlatma geleneğinden bahsedilmiştir. Masal anlatma geleneği masal anlatıcıları, dinleyiciler, icra mekânı/yeri ve zamanı, masal metinleri şeklinde dört başlık altında ele alınmıştır.

EKİCİ, M. (2000). İki Masal Tipi Kataloğunun Karşılaştırmalı Listesi Eberhard Boratav Türk Masallarının Tip Kataloğu TTV EB ve Aarne Thompson TF AT Masal Tipleri Kataloğu. Milli Folklor, 6(47), 22–39.

Bu makale ve karşılaştırmalı tablo, esas itibariyle İsrail Masal Arşiv'i (İFA) uzmanlarınca arşive gelen masalların tasnif edilmesi ve kataloglanması, İsrail Masal Arşiv'ini tanıtmak ve aynı zamanda karşılaşılan problemlere çözüm önermek amacıyla hazırlanmıştır.²³

ÖNAL, Mehmet Naci. (2010). Halk Anlatılarında Kahramanın Kimliğini Gizlemesi. İnternational Periodical For The Languages, Literatura and History of Turkish or Turkic Volume 5/1.

Mehmet Naci Önal bu çalışmasında “Mitolojik Dönemde Kimlik Gizleme, Destanlarda Kimlik Gizleme, Halk Hikâyelerinde Kimlik Gizleme, Efsanelerde Kimlik Gizleme, Masallarda Kimlik Gizleme” şeklinde başlıklar altında halk anlatılarındaki kimlik gizleme durumunu ele almıştır.

ŞENOCAK, Ebru, (2002), “Mazgirtli Bir Masal Anlatıcısı: Süleyman GÜL”, Millî Folklor, (53), 94-101.

²³ Metin EKİCİ (2000). İki Masal Tipi Kataloğunun Karşılaştırmalı Listesi Eberhard Boratav Türk Masallarının Tip Kataloğu TTV EB ve Aarne Thompson TF AT Masal Tipleri Kataloğu. Milli Folklor, 6(46), 22–39.

Ebru Şenocak makalesinde masal anlatıcısı Süleyman Gül'den hareketle masal anlatıcılarının icra sırasında kendinlerinden de bir şeyler katarak masalı zenginleştirdiğini ifade etmiştir.

ŞİMŞEK, Esmâ, (2002), “Malatyalı Bir Masal Anası: Suzan Geniş”, Millî Folklor, (56), 109-114.

Makalede Malatya'da yaşayan Suzan Geniş' in anlattığı masallardan hareketle masallara kendinden kattığı unsurlara değinilmiştir.

2.4. ŞANLIURFA MASALLARINA İLİŞKİN ARAŞTIRMALAR

BARAN, Mehmet. (Nisan 1997). Bir Viranşehir Masalı: Abdülkadir ile Güzel Kız. Erciyes, C:20, S:232, s. 29- 30.

Kaynak kişi hakkında ayrıntılı bilgi verilmemiştir. Sadece, masalın Viranşehir Anadolu Lisesi Orta Kısım öğrencisi Anıl Deniz Aydeyer'den derlendiği belirtilmiştir.

BARAN, Mehmet. (Temmuz 1997). Bir Viranşehir Masalı: Ali'nin Masalı. Erciyes, C:20, S:235, s. 16.

Kaynak kişi hakkında ayrıntılı bilgi verilmemiştir. Sadece, masalın Viranşehir Anadolu Lisesi öğrencisi Emre Karayel'den derlendiği belirtilmiştir.

BARAN, Mehmet. (Temmuz 1998). Şanlıurfa'nın Viranşehir İlçesi Folklorundan Örnekler, Bir Masal: Padişah ile Veziri. Erciyes, C:21, S:247, s. 31- 32.

Çalışmanın sonunda kaynak kişi künyesi, “Halil Çuhacı, esnaf, Viranşehir/ Şanlıurfa” şeklinde tespit edilmiştir.

BARAN, Mehmet. (Nisan 1999). Viranşehirden Bir Masal ve Maniler. Erciyes, C:22, S:256, s. 30- 32.

Çalışmanın sonunda kaynak kişi künyesi, “Halil Çuhacı, Esnaf, Açıköğretim 2. Sınıf öğrencisi” olarak tespit edilmiştir.

BARAN, Mehmet. (Şubat 2000). Bir Viranşehir Masalı: Şeytanın Hapsettiği Ruh, Erciyes, C:23, S:266, s. 31- 32.

Çalışmanın sonunda kaynak kişi künyesi, “Leyla Kahraman, Viranşehir, Anadolu Lisesi Orta 2. Sınıf öğrencisi” şeklinde tespit edilmiştir.

ÇELİK, Yakup, “Urfa’dan Derlenen Masallar: 2, Şıh Müslim”, Türk Folkloru, C:6, S:65, Aralık 1984, s. 26- 29.

Çalışmanın başında yazar, tespit ettiği formelleri vermiştir. Daha sonra dipnotta belirttiği üzere A. Berat Alptekin’in Taşeli Platosu Masallarında Motif ve Tip araştırması adlı doktora tezinden faydalanarak masalın motiflerini listelemiş ve Saim Sakaoğlu’nun Türkçeye tercüme ettiği Türk Halk Masallarının Tipleri adlı kitaptan faydalanarak da masalın tip kataloglarındaki numaralarını belirtmiştir. Çalışmanın sonunda yazar yerel sözcükleri açıklayan küçük bir sözlüğe de yer vermiştir. Yazar bu masalı Emine Ünal adlı kişiden 1984 yılında derlediğini kaydetmiştir. Kaynak kişi bilgileri tamdır.

ÇELİK, Yakup. (Şubat 1985). Urfa’dan Derlenen Masallar: 3, Bülbül-i Ziya”, Türk Folkloru, C:6, S:67, s. 31- 33.

Kaynak kişi bilgileri tamdır. Yazar bu eseri Emine Ünal adlı kişiden 1984 yılında Urfa’dan derlemiştir.

ÇELİK, Yakup.(1985/2). Bir Urfa Masalı Üzerinde Yapılan Tip ve Motif Çalışmaları. Halk Kültürü, s. 5- 12.

Bu çalışmada öncelikle Urfa’da masal anlatma geleneği ve Urfa masalları üzerine yapılan çalışmalardan bahsedilmiş, daha sonra ele alınan “Mercan” adlı masalın formelleri belirtilmiş ve motif incelemesi yapılmıştır.

Harran. (Nisan 1979). Urfa’dan Derlenmiş Hikâyeler: 1, Şade Bülbül”. S:1, s. 21- 22.

Harran. (Haziran 1979). [“Urfa’dan Derlenmiş Hikâyeler: 1], Şade Bülbül III”, S:3, s. 17- 18.

Şade Bülbül adlı masal metninin başında sadece “Musannifin Biri” diye bir not vardır. Bu metnin başlığında hikâye olduğu belirtilmişse de metin incelendiğinde kullanılan formeller ve unsurlar dolayısıyla masal olduğu anlaşılmaktadır.

Harran. (Aralık 1979). Urfa’dan Derlenmiş Halk Hikâyeleri: 4, Şeme’dan I”, S:9, s. 17- 18. (?)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

Türk halk edebiyatının anlatmaya dayalı türleri içerisinde yer alan masallarda Türk halk kültürüne ait pek çok unsur bulunur. Bu işlevinden ötürü masalların folklor araştırmalarında ayrı bir yeri bulunmaktadır.

Bu bölümde masalların derleme ve inceleme yöntemlerine ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Derleme yöntemi ele alınırken “Derleme ve Planlaması, Araştırma Konusuyla İlgili Ön Hazırlıklar, Alana Çıkmadan Önce Yapılması Gerekenler, Alanda Kullanılacak Malzeme Hazırlığı, Ekip Hazırlığı, Alanla İlgili Ön Araştırma ve Tespitler, Derleme İle İlgili Bazı Hususlar, Derlemede Zaman, Derlemede Ulaşım Meselesi, Kaynak Kişilerle İlgili Durumlar,” açıklanmıştır. Bu bölümde ele alınan konu başlıkları Metin Ekici’nin “Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri” kitabından hareketle oluşturulmuştur.

Materyal ve Yöntem adlı bu bölümde saha öncesi ve saha sonrası yapılan hazırlıklara yer verilmiştir.

3.1. ŞANLIURFA MASALLARINI DERLEME YÖNTEMİ

Şanlıurfa Masalları adlı bu çalışmanın bu bölümünde masal araştırmalarında kullanılan derleme ve inceleme yöntemlerden bahsedilmektedir. Bu bağlamda derleme ve inceleme de kullanılan materyal ve yöntemler ele alınacaktır.

3.1.1. Derleme ve Planlaması

“Halk bilgisi yaratmalarının derlenmesi, belli bir bilgi oluşturma ve belli planlama yapılarak gerçekleştirilmelidir. Bir derleme çalışması belli aşamalar halinde

gerçekleştirilmesi gereken, her aşamada ciddi bazı sorunları tartışmayı ve bu sorunların çözülmesini zorunlu kılan bir çalışma şeklinde değerlendirilmelidir.”²⁴

Derleme çalışmasına başlamadan önce “neyi, neden, ne zaman, nerede ve nasıl derleyeceğim” sorularına karar verildi.

Bilimsel bir çalışmada yapılması gereken ilk adım araştırma konusunun belirlenmesidir. Yapılan bu çalışmada araştırma konusunun belirlenmesinden sonraki adım kütüphane ve arşivlerin taranması olmuştur. Daha sonraki süreçte ise araştırmanın amacı ve sınırları belirlenerek bir yol haritası oluşturulmuştur.

Sözlü kültür ürünleri açısından önemli bir yere sahip olan Şanlıurfa’da daha önce yapılan masal derlemelerinin eksik derleme olduğu veya amatör derlemeciler tarafından yapıldığı anlaşılmıştır. Öncelikle bütün bu özellikler bağlamından hareketle masallar üzerine yapılmış araştırmalar YÖK’te taranmıştır. Sonra çeşitli dergilerde yayınlanan masallarla ilgili makaleler incelenmiş, daha sonra ise masallarla ilgili kitaplar temin edilerek Şanlıurfa yöresine ait derlenmiş olan masalların eksik olduğu ve Şanlıurfa masallarının bütün olarak tip, motif açısından tam olarak derlenmediği anlaşılmıştır.

3.1.2. Araştırma Konusuyla İlgili Ön Hazırlıklar

Derleme öncesi yapılan ön hazırlıklarda öncelikle Şanlıurfa masalları üzerine yapılan çalışmalar incelendi. Daha sonra masalla ilgili yapılan araştırmalar okundu ve konuyla ilgili bibliyografya oluşturuldu.

Sahaya çıkmadan önce sahaya ilgili alan araştırması yapıldı. Yapılan alan araştırmasında katılımcıların/ kaynak kişinin yaşadığı yer, o yerin tarihi, o coğrafyanın/ yerin sosyal hayat yapısı ve o coğrafyada yaşayan insanların eğitim durumu, dini, ekonomik gelir kaynaklarıyla ilgili bilgiler toplandı.

Derlemenin yeri, zamanı ve kaynak kişilerin tespiti için sosyal medya ve bölgenin güvenini kazanmış kişilerden yardım alındı. Facebook ve whatsappta oluşturulan gruplarda kaynak kişilerin büyük bir kısmı tespit edildi. Oluşturulan bu grubun büyük kısmı üniversite mezunu olup amatör düzeyde derleme yapan kişilerdir. Derlemenin yeri ve zamanı ise kaynak kişilerin isteği doğrultusunda belirlenmiştir.

²⁴ Ekici, a.g.e., ss. 25.

3.1.3. Alana Çıkmadan Önce Yapılması Gerekenler

Alana çıkmadan önce malzeme, ekip, kalacak yer hazırlığı yapıldı. Alanın tarihi, coğrafyası, ekonomik-sosyal yapısı incelendi. Alanın dil özellikleri değerlendirildi. Bu çerçevede alan çalışmasına başlamadan önce ön hazırlıklar tamamlandı.

3.1.4. Alanda Kullanılacak Malzeme Hazırlığı

Alan çalışmasında kullanılmak üzere yazılı malzeme hazırlığı yapıldı. Metin Ekici yazılı malzeme hazırlığının önemini şu şekilde açıklamaktadır:

“Derlemenin gerçekleşeceği ortam ne olursa olsun derleme yapacak kişilerin kullanacağı kâğıt, kalem ve not defterine sahip olması gerekmektedir. Malzemenin anlatımı veya gösterimi sırasında sorulacak bazı sorular, gözlenen ve diğer kayıt araçları tarafından kaydedilmeyen konuların yazılı hale getirilmesi, kullanılan malzemenin etiketlenmesi, numaralandırılması vb. gibi işler için yazılı malzeme hazırlamak gerekecektir.”²⁵

Yukarıda verilen açıklamadan hareketle alana çıkmadan önce yazılı malzeme hazırlığı için gerekli materyaller hazırlandı. Seçilen materyallerin taşıma kolaylığı olması ve çok amaçlı kullanılabilmesi amacı gözetildi.

Ses kayıt, video ve fotoğraf için tablet bilgisayar ve telefon kullanıldı. Sahaya çıkmadan önce bu cihazların menzili tespit edildi. Buradan hareketle ön çekim yapılarak çalışmada ortaya çıkabilecek olumsuzluklar en aza indirildi. Çekimler esnasında bataryanın dayanıklılık durumu için yedek güç kaynakları temin edildi. Bütün bu hazırlıklardan sonra çekimler esnasında materyal ile ilgili herhangi bir sorun yaşanmadı. Fakat kaynak kişilerin kamera ve ses kayıt cihazına karşı yaşadıkları güvensizlikten ötürü bazı masallar yazıyla kaydedildi. Bunun yanı sıra bazı kaynak kişiler de ses kaydı ve kameradan dolayı doğallıklarını yitirerek masalları anlattı. Bunun sebebi olarak ise şu ifadeler kullanıldı: “Bunları üniversitedeki hocalar okuyacak. Bize gülebilirler. O yüzden doğru konuşmalıyız.” Metin Ekici bu durum için şunları belirtmektedir:

“Video kamera kullanımı her ne kadar ülkemizde yaygın hale gelmişse de bazı kaynak kişiler bu araçlara görüntü vermekten ve ses kaydı yaptırmaktan kaçınmaları söz konusu olabilir. Yine derleme ortamında kaynak kişi özelliklerine sahip olmayan, seyirci veya dinleyici konumundaki bazı kişilerin kendi görüntülerinin kaydedilmesini arzulamaları veya sürekli olarak kamera önüne geçip kayıt yapımı sırasında sorun yaratmaları söz konusudur.”²⁶

²⁵ Ekici, a.g.e., ss. 46.

²⁶ Ekici, a.g.e., ss.49.

Şanlıurfa Masalları adlı çalışmada tespit edilen masallar bölgenin ağız özellikleri dikkat alınarak deşifre edilmiştir. Derleme sırasında kaynak kişiler kamera veya ses kayıt cihazını gördükleri için İstanbul Türkçesi ile konuşmaya gayret etti. Bunun için derleme esnasında kamera ve ses kaydı kaynak kişinin dikkatini dağıtmayacak bir noktada bulunduruldu. Buna rağmen bazı kaynak kişilerin araştırmacıya değil de direk kameraya bakarak konuştuğu görüldü. Hatta bazı kaynak kişilerin isteği üzerine kamera çekiminden sonra kamera çekimi kaynak kişilere izletildi. Kamerada kendisini izleyen kaynak kişilerden kamerada kötü çıktığı için çekimin tekrar yapılmasını isteyenler oldu.

Özellikle gençlerin oluşturduğu bir grupta masal anlatımı sırasında eskiden olduğu gibi bir ortam oluşturuldu. Işıklar ve televizyon kapatılarak gaz lambaları yakıldı, eski zamanda masal anlatılırken yenilen kuruyemişler çıkarıldı. Bu durumun alay konusu olacağını düşünen kaynak kişiler video çekimi yerine ses kaydı alınmasını istedi.

3.1.5. Alanla İlgili Ön Araştırma ve Tespitler

“Halk bilgisi derleme çalışmasına grup halinde başlamadan ve alana araç, gereçlerle gitmeden önce yapılması gereken hazırlıklar içinde, derleme çalışmasının sorumluluğunu üstlenen kişinin derlemenin gerçekleştirileceği yöreye giderek belli tespitleri yapması da yer almaktadır.”²⁷

Alana çıkmadan önce alanla ilgili ön araştırma yapıldı. Bu ön araştırma kapsamında alanda kaynak kişi olabilecek kişiler tespit edildi. Ayrıca alanda çalışmaların yapılacağı mekânlar ayarlandı.

Sahaya çıkmadan önce bir ekip oluşturuldu. Ekibin üyeleri ise bölgede söz sahibi olan kişilerdi. Her bölgede farklı bir ekiple çalışıldı. Ekip üyeleri bazen bir aşiret reisi bazen de köyü iyi tanıyan bir muhtar oldu. Bu kişilerin yanı sıra derlemeye babam ve annem de katıldı. Babam ve annemin bağlı bulunduğu aşiretin bölgede önemli bir yerde olması da bana çok büyük kolaylık sağladı.

Ekip üyelerinin kendi içinde bir görev dağılımı bulunmaktadır. Ekip üyeleri derleme alanının yerel yöneticileriyle görüşme ve izinler vb. konularda önemli bir yere sahipti.

Derlenen masalların bir kısmı kaynak kişilerin ikamet ettiği adreste yapılırken bir kısmı ise kaynak kişilerin ricası üzerine başka mekânlarda yapılmıştır. Kaynak kişilerin evlerinin dışında yapılan derlemelerin sebebi ise

²⁷ Ekici, a.g.e., ss.57.

kaynak kişilerin araştırmacı grubunu tanımadığı için yaşadığı güven problemidir. İlgili kaynak kişiler şu ifadede bulunmuştur; “Müge Anlı’yı izliyoruz. İnsanın başına ne geleceği bilinmez.” Bu açıklamadan dolayı kaynak kişilerin tercihlerine saygı duyuldu ve derlemeler kaynak kişilerin evinin dışında yapıldı.

3.1.6. Derleme İle İlgili Bazı Hususlar

Bu çalışma yapılırken sahada “Gözlem Yöntemi ve Görüşme Yöntemi” kullanıldı.

Gözlem (Müşahade) Yöntemi ile derleme yapılacak sahada kaynak kişilerin dikkatini çekmeden gözlem yapıldı. Sahada uzun bir zaman kaynak kişilerle vakit geçirildi. Bu sayede kaynak kişilerin güveni kazanıldı. Şanlıurfa’nın Suruç ilçesine bağlı Yukarı Karıncalı Köyü sakinleri ile tarlada biber toplamaya gidildi. Bu arada kaynak kişilerin masal bilip bilmediği sohbet esnasında tespit edildi. Yine Şanlıurfa’nın Bozova ilçesine bağlı Çatak köyünde bir haftaya yakın kaynak kişilerle doğal ortamlarında vakit geçirilerek kaynak kişilerin masal bilip bilmediği tespit edildi.

Görüşme (Mülakat) Yöntemi kullanılarak kaynak kişilere önceden hazırlanan sorular soruldu. Görüşme yönteminde kullanılan sorular açık uçlu, yönlendirilmemiş ve doğrudan konuyla alakalı sorulardır.

“Kenneth S. Goldstein karşılıklı görüşme yöntemiyle elde edilebilecek bilgileri şu şekilde sıralamaktadır:

1. Kaynak kişilerin biyografileri,
2. Kaynak kişilerin estetik görüşleri,
3. Bilgi, duygu ve manalar. (Kaynak kişinin anlattığı tür hakkında bilgisi, bu yaratma hakkında düşünceleri, anlattığı yaratmaların anlatım ve etkileri hakkındaki bilgisinin ne olduğu gibi konular.)
4. Folklor (Halk Bilgisi) yaratmaların nakli. (Kaynak kişinin anlattığı halk edebiyatı yaratmasını kimden, ne zaman ve nasıl öğrendiği gibi konularda bilgi.
5. Derleyicinin gözlem yapmadığı folklor durumlarının (halk edebiyatı yaratmalarının yaratıldığı ortamın) tarifi. (Bir halk edebiyatı yaratmasının geleneksel bağlamda nasıl icra edildiğinin anlatması.
6. Kaynak kişilerin repertuarı. (Kaynak kişinin anlattığı veya icra ettiği halk edebiyatı yaratması dışında bildiği ve anlattığı halk edebiyatı ürünlerinin listesi.)”²⁸

²⁸ Metin Ekici vd. (2008). Türk Halk Edebiyatı El Kitabı (3. Bölüm/ Araştırma Yöntemleri). Ed. M. Öcal Oğuz, Grafiker Yayınları, Ankara, ss. 81.

Derleme de sahaya çıkmadan önce sahada ve saha sonrasında karşılaşılan olumlu ve olumsuz konudaki bazı durumlar aşağıda sıralanmıştır:

3.1.7. Derlemede Zaman

Derlemede zaman meselesi, derlemenin planını oluşturma sürecinde önemli bir yere sahiptir. Derlemenin zamanı birçok faktör göz önünde bulundurularak yapılır. Derleme yapılacak kaynak kişinin durumu, yaşadığı yer, aile yapısı, cinsiyeti derleme zamanını etkilemektedir. Bunun yanı sıra içinde bulunulan mevsim ve derlenecek tür de derlemenin zamanını etkileyen faktörler arasındadır.

“Kuramsal olarak halk bilgisi yaratmalarının belli bir zamanda derlenmesi gibi bir zorunluluk söz konusu değilse de, her halk bilgisi ürününün derlenebileceği daha uygun zaman dilimleri mevcuttur. Halk bilgisi ürünleri derlemeci ve kaynak kişiler için uygun olan herhangi bir zaman dilimi içinde derlenebilir.”²⁹

Derlemede zaman planlaması alan çalışması öncesi, alan çalışması sırası ve alan çalışması sonrası olarak planlanmalıdır. Metin Ekici bu çerçevede zamanı üç kısımda ele almaktadır: “Alan Çalışması Öncesi İçin Gerekli Zaman, Alan Çalışması İçin Gerekli Zaman, Alan Çalışması Sonrası İçin Zaman.”³⁰

Alan çalışması öncesi için gerekli zaman diliminde konu ile ilgili ön bilgiler toplandı, kaynak kişiler tespit edildi. Kullanılacak malzemenin temini, malzemenin kontrol aşaması bu zaman diliminde yapıldı. Ayrıca alanda çalışılacak ekibin oluşturulması da bu dönemde yapıldı. Alan çalışması öncesi için gerekli zaman ile ilgili Metin Ekici şunları ifade etmektedir: “Derleme çalışmasının ilk kısmını oluşturan bu aşamada oldukça geniş bir zaman dilimine ihtiyaç duyulacaktır.”³¹

Alan çalışması için gerekli zamanı belirleyen durumlar ise alanda derlenecek malzemenin konusu, derlemenin kapsadığı bölge ve çalışılacak ekiptir. “Alanda geçirilecek süre, esas itibarıyla derlenmesi planlanan halk bilgisi ürünlerinin durumu, yani derleme konusunun kendisiyle doğrudan ilgilidir.”³²

Şanlıurfa, bulunduğu coğrafya itibarıyla Nisan ayından Ekim ayına kadar tarımın aktif bir şekilde yapıldığı bir bölgedir. Dolayısıyla bu zaman aralığında insanlar tarlalarda, bağlarda, bahçelerde, çalışmaktadır. Bu sebepten kaynak kişilerle derleme yapılması söz konusu olduğunda bu durum göz önünde bulundurularak zaman planlanmıştır. Çünkü insanlar yaz mevsiminde şehir merkezinden çıkıp

²⁹ Ekici, a.g.e., ss.39-40.

³⁰ Ekici, a.g.e., ss.40.

³¹ Ekici, a.g.e., ss.40.

³² Ekici, a.g.e., ss.41.

köylerine giderek tarım işiyle uğraşmaktadır. Zira bölgenin en büyük ekonomik kaynağının tarım olması bunun en önemli nedenidir. Kış mevsiminde ise insanlar zamanlarının büyük bir kısmını evlerinde geçirmektedir. İnsanların yaz mevsiminde çalışıyor ve kış mevsiminde ise evlerinde oturuyor olması masalların derlenme zamanını olumsuz etkilerken masalların anlatım zamanını etkilememiştir. Bu durum şöyle açıklanabilir: “İnsanların yazın tarım işçisi olarak çalışması derlemecinin derleme yapmasını olumsuz etkilemektedir. Çünkü insanlar gündüz vakitlerini tarlalarda çalışarak geçirirken akşam ise dinlenmektedir. Bu nedenlerden dolayı kaynak kişi derleme için özel bir zaman ayıramamaktadır. Fakat bu durum 15, 20 yıl öncesinde daha farklı görülmekteymiş. Tarlaya, bağa, bahçeye çalışmak için giden insanlar yanlarında mutlaka yaşı geçkin birini götürürlermiş. Bu ihtiyar amca veya teyze çalışanlara mesele ya da cirok adını verdikleri masallar anlatırmış. Bu şekilde çalışanlar için zaman daha hızlı geçermiş.

Derleme sırasında tespit edilen bir başka durum ise masal anlatma zamanı olarak akşam vakitleri tercih edilmiştir. Aşağı Karıncalı Köyünde, Saliha Aslan adlı teyze masal anlatma zamanı ile ilgili şu cümleleri sarf etmiştir:

“Hiç mi bilmiyorsun gündüz masal anlatmak olmaz.”

Daha sonra bu durumu anneme sorduğumda annem bunu şu şekilde açıklamıştır:

“Eskiden insanlar derdi; “Gündüz masal anlatılırsa insanı kurt kapar.”

Her ne kadar derleme için en uygun zamanın kış mevsimi olduğu gibi bir sonuç çıkıyor olsa da 15, 20 yıl öncesine kadar bu durumun daha farklı bir seyir gösterdiğini görmekteyiz. 15 yıl kadar öncesinde masal anlatma zamanı değişkenlik göstermektedir. Yaz mevsiminde tarım işi yapılırken masal anlatılırken kış mevsiminde ise akşam yemekten sonra masal anlatıldığı görülmektedir.

Alan çalışması sonrası için gerekli zaman ise elde edilen ürünlerin tasnifi ve deşifresi bağlamında planlanmıştır. Daha sonra elde edilen veriler ağız özelliklerine göre deşifre edilmiştir.

3.1.8. Derlemede Ulaşım Meselesi

Şanlıurfa bölgesinde yeryüzü şekillerinin düz bir yapı göstermesinden ve araç bulma noktasında sıkıntı çekilmemesinden dolayı ulaşım ile ilgili herhangi bir problem yaşanmamıştır.

3.1.9. Kaynak Kişilerle İlgili Durumlar

Masal anlatıcıları iletişimi iyi, hitabeti kuvvetli, betimlemeleri sağlam, kendine özgü bir çizgisi olan insanlardır. Şanlıurfa bölgesi için masal anlatıcıları kadın veya erkektir demek güçtür. Zira masal anlatabilen herkes masal anlatabilir. Sadece kadınların anlattığı mekân ile erkeklerin anlattığı mekânlar farklılık göstermektedir. Kadın masal anlatıcıları daha çok ev ve teşi³³ yaptıkları yerlerde masal anlatırken erkek masal anlatıcıları ise köy odalarında ve tarım işi yaptıkları sırada masal anlatmaktadır.

Derleme öncesinde kaynak kişilerin tespiti noktasında bir zorluk ile karşılaşmadı. Whatsapp, Facebook vs. gibi sosyal iletişim ağlarından gruplar oluşturularak kaynak kişiler tespit edildi. Bunun yanı sıra babamın bölgeyi iyi tanıyan ve bölge tarafından saygı duyulan biri olması da kaynak kişilerin tespiti noktasında önemli bir yardımı oldu.

Masal anlatıcıları masal için “mesele” ifadesini kullanmaktadır. Bu sebepten sahaya çıkmadan önce hazırlanan sorularda masal ifadesi yerine mesele ifadesi kullanıldı ve bu sayede kaynak kişiler derlemeciyi kendine yakın hissedip masallarını anlatmıştır.

Bölgenin etnik yapısının zengin olmasından dolayı birkaç dilde çok sayıda masal tespit edilmiştir. Yaşlı nüfusun Türkçeyi tam bilmemesinden ötürü derlemeler genelde genç nüfustan yapıldı. Türkçeyi ağız özellikleri ile konuşan kişiler ise seslerinin kayda alınmasından ötürü İstanbul Türkçesi ile konuşmaya özen gösterdi. Dayım Mustafa Kemal Aslan; “Adımdan dolayı Türkçeyi güzel konuşmam lazım. Herkes okuyacak anlattığımı” diyerek masallarını anlattı.

Masal anlatması için bazı kaynak kişilerin evi temizlendi, tavuklarına yem verildi. Bu sayede kaynak kişilerin güveni kazanıldı. Ayrıca bazı kaynak kişilerde ise güven problemi görüldü. Bu durum kaynak kişiler tarafından şu şekilde ifade edildi:

“Müge Anlı’yı izliyoruz. İnsanlar polis kılığına girip milleti kandırıyor. Belki sen de öylesin.”

Alevilerin çoğunlukta yaşadığı Kısas Köyünde çok iyi karşılandım. Özellikle Âşık Devrani ve Mustafa Nazlı isimli kaynak kişiler kapılarını bize açtı. Evlerinde ne varsa sakınmayıp ikram ettiler.

³³ Teşi: Kadınlar halı dokumak için köyün dışında bulunan mağaralara giderler. Burada masal anlatan yaşlı kadın koyun yününden ip eğirir bir taraftan da halı dokuyan genç kızlara masal anlatır. İşte yapılan bu işe teşi denir. Asıl manası da ip eğirmektir.

Genelde kadın masal anlatıcıları ile sorun yaşandı. Bazı kadın anlatıcılar kamera ve ses kaydına izin vermedi. Hatta bazı kadın anlatıcılar masal anlatırken yazarak masalların kaydedilmesine dahi izin vermedi.

3.2. ŞANLIURFA MASALLARINI İNCELEME YÖNTEMİ

Halk bilgisi ürünleri “Metin Merkezli Yöntemler” ve “Bağlam Merkezli Yöntemler” şeklinde iki ana bölümde ele alınmaktadır.”³⁴

Metin Merkezli Yöntem ile masal metninin yapısal özellikleri, şekil özellikleri ve metnin içeriği üzerinde durulmaktadır. Metin Merkezli Kuram ve Yaklaşımlar; “Tarihî-Coğrafi Fin Kuram ve Yöntemi”, “Psikoanalitik Kuram ve Yöntemi” ve “Yapısalcılık” şeklindedir. Masal araştırma ve incelemelerinde kullanılan yöntemlerden olan “Metin Merkezli Yöntemler” metni göz önünde bulundurmaktadır. Masal metinleri arasındaki farklılıklar ve benzerlikler, masalların oluşumu, masalların eş metinleri ve benzer metinleri vb. problemlerinden hareketle ortaya çıkmıştır.”³⁵

Bağlam Merkezli Yöntemde ise; “Performans (İcra) Kuram ve Yaklaşımı,” “İşlevsel Halk Bilimi Kuram ve Yaklaşımı” masal incelemelerinde kullanılmaktadır. “Bağlam Merkezli Kuram”da metnin icra edildiği ortam göz önünde bulundurulur.”³⁶

Yukarıda bahsettiğimiz masal araştırmalarında kullanılan kuram ve yaklaşımlardan hareketle bu bölümde Şanlıurfa Masalları adlı çalışmanın inceleme ve derleme yöntemleri hakkında bilgi verilecektir. Çalışmada sahada derlenen masal metinleri kullanılmıştır. Bu nedenle çalışmanın yöntemi bu duruma göre belirlenmiştir.

Masallar halk edebiyatının sözlü ürünleridir. Bu bakımdan masalların derlenip yazıya geçirilmesi önemli bir husustur. Türk masal araştırmalarına katkı sağlamak amacıyla yapılan Şanlıurfa Masalları adlı çalışmada masallar derlenip deşifre edildikten sonra bilimsel yöntemlere göre incelenmiştir.

Şanlıurfa’da yapılan masal derlemelerinin amatör derlemeciler tarafından yapıldığı anlaşılmıştır. Bu sebeple derlenen masal çalışmaları bilimsel ölçütlere göre incelenmemiştir. Şanlıurfa Masalları adlı bu çalışma buradan hareketle ortaya çıkmış

³⁴ Ekici, a.g.e., ss. 100.

³⁵ Ekici, a.g.e., ss. 100-128.

³⁶ Özkul Çobanoğlu. (2002). Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş. Akçağ Yay, Ankara.

bir çalışmadır. Çalışmada bulunan seksen altı masal metni Şanlıurfa bölgesinde derlenirken takip edilen aşamalar aşağıda sıralanmıştır.

Yukarıda Şanlıurfa masallarını derleme şekline yer verilirken bu bölümde ise Şanlıurfa masallarını inceleme yöntemi ele alınacaktır. İnceleme yöntemleri ise “Metin Merkezli ve Bağlam Merkezli”³⁷ olmak üzere ele alınacaktır.

Şanlıurfa Masalları adlı çalışmada bağlam merkezli kuram ve yaklaşımlardan hareketle bir yol izlenmiştir. Masal metninin yanı sıra metnin olduğu sosyal çevre de dikkate alınmıştır. Bu bakımdandır ki çalışmada “Şanlıurfa’da Masal Anlatma Geleneği” başlığı altında Şanlıurfa’daki masal anlatma geleneğine değinilmiştir. Ayrıca derleme sürecinin de derlenen ürünlere etkisi göz önünde bulundurulmuştur.

Şanlıurfa, Kısas Köyünde Âşık Devrani ile yaptığımız görüşmede evinin bahçesinde ve aile yakınları ile beraber oturduk. Bu sayede masal anlatırken ortamın daha samimi olması sağlandı.

Şanlıurfa’nın Suruç ilçesine bağlı Aşağı Karıncalı Köyünde masal anlatıcıları ile tarlaya gidildi. Kaynak kişiler tarlada ot temizlerken masallar kaydedildi.

Mustafa Nazlı ile yapılan kayıtta masal anlatılırken anlatım esnasında tıpkı eski zamanlarda olduğu gibi ikramlıklar çıkarıldı. Anlatım esnasında üzüm, incir gibi meyveler ikram edildi.

Nurgül Sarı isimli kaynak kişi masal anlatımı esnasında masalları daha iyi hatırlamak adına ışıkları kapatıp kandil yaktı. Dinleyenlere ceviz, pestil ikram etti.

Mustafa Kemal Aslan adındaki kaynak kişi masal anlatırken odanın üst başına geçti. Yanına ise eskiden masal dinlemeye beraber gittiği arkadaşlarını oturttu. Bu şekilde anlatacağı masalları daha iyi hatırlayacağını ifade etti.

Fehime Yıldıztekin, masal anlatımı sırasında odadaki erkekleri dışarı çıkarttı. Konuşurken sesinin erkeklere gitmesi halinde günaha gireceğini belirtti. Daha sonra ise kaydı erkek birine dinletmemem için bana yemin ettirdi. Yemini tutmamam halinde ise cehennemde yanmam ile ilgili beddualar sıraladı.

Fatma Gülgen, masal anlatmak için ayrı bir zaman ayıramayacağını ifade ederek biber temizlediği bir saatte masal anlattı. Bu sebeple kaynak kişiye biber temizlemede yardım edildi.

³⁷ Özkul Çobanoğlu. (2002). Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş. Akçağ Yay, Ankara.

Yukarıda verilen örneklerden hareketle masal anlatımı sırasında bağlamın önemli bir yerde olduğu anlaşılmaktadır.

Çalışmada Stith Thomson'ın "Motif Index of Folk Literature (Halk Edebiyatı Motif İndeksi)³⁸" motif katoloğundan masalların motifleri bulunarak bu motiflerden hareketle masalların motifleri ile ilgili saptamalar yapılmıştır. Hans Jörg Uther tarafından hazırlanan "The Types of International Folktales (Uluslararası Masal Tipleri Kataloğu)" adlı katalogdan masalların tip numaraları tespit edilerek masallar gruplandırılmıştır.

³⁸Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde Şanlıurfa’da masal anlatma geleneği detaylıca anlatıldıktan sonra masalların tip numaraları tespit edilmiş, olay örgüsü çıkarılmış, motifleri belirlenmiş ve formel yapısı ele alınmıştır.

4.1. ŞANLIURFA’DA MASAL ANLATMA GELENEĞİ

Yaygın bir anlatı türü olan masal, öznesi insan, hayvan ve doğaüstü varlıklar olan, zamanı-mekânı gerçek ve gerçek dışı olma özelliği gösteren, içinde kültürel motifleri barındıran dil aracılığıyla aktarılan, içerisinde hayal ürünü unsurları barındıran halk edebiyatının sözlü kültür ürünüdür.

Mustafa Gültekin, Kazan Tatar Türklerinde Masal Anlatma Geleneği adlı makalesinde masal anlatma geleneğini masal anlatıcıları, masal dinleyicileri, masal anlatma yeri/mekânı ve zamanı ve masal metni başlıkları altında incelemiştir. Kazan Tatar Türklerinde Masal Anlatma Geleneği adlı makaleden hareketle Şanlıurfa Masalları adlı bu çalışmada Şanlıurfa’da masal anlatma geleneği ele alınacaktır.

4.1.1. Masal Anlatıcıları

Halk bilgisi ürünlerinin derlenip incelenmesinin yanı sıra o ürünlerin anlatıcısı ve taşıyıcısı olan kişilerin de ele alınıp incelenmesi önem taşımaktadır. Çünkü sözlü kültür ürünlerinin daha iyi anlaşılıp yorumlanması açısından aktarıcıların da değerlendirilmesi araştırmaların daha sağlam temelli olmasını sağlayacaktır.

“Masallar da fıkra ve efsanede olduğu gibi sadece belli bir anlatıcı grubunun tekelinde görülmemektedir.”³⁹

Yukarda da bahsedildiği gibi Şanlıurfa masal anlatma geleneğinde masal anlatıcısının belli bir tipi yoktur. Masal anlatabilen herkes masal anlatabilir. Kadın, erkek gibi cinsiyete dayalı bir ayırım da yoktur. Bu sebeptendir ki masal anlatan, masal anlatmayı seven ve hafızası kuvvetli olan herkes masal anlatıcısı olabilir.

Derlenmiş olan Şanlıurfa masallarının genelinde başlık bulunmamaktadır. Kullanılan başlıkların çoğu ise masal anlatımı sırasında masal anlatıcısının bulduğu başlıklardır. Masal anlatıcıları büyüklerinden dinledikleri masalları aktarırken: “Masalın başlığı da olmalıdır,” diyerek masallara sonradan başlık eklemişlerdir. Bunun nedeni ise kaynak kişilerin çoğunun üniversite mezunu olmasıdır.

“Balıkesir masallarında bölgenin sosyal ve kültürel hayatından da etkiler görülmektedir. Her masal anlatıcısı masalını dinleyici karşısında icra ederken masal içerisine kendi yaşadığı yerle veya dâhil olduğu topluluğun kültürü ile alakalı mutlaka bir şeyler katmakta ve anlattığı masalını yerelleştirmektedir.”⁴⁰

Masal anlatıcısı ve anlatı arasında doğrudan bir bağ bulunmaktadır. Masal anlatıcısı masalı anlatırken kendinden bir şeyler de katar. Örneğin; masal kahramanının sevmediği yemek olarak kendi sevmediği yemeğin adını söyler ya da masalda geçen mekân isimleri için kendi çevresinde geçen mekan isimlerine de yer verir.

“Her anlatıcı aynı masalı anlatabilir, konu hemen hemen hepsinde aynıdır. Fakat gerek anlatıcının kullandığı formeller, gerekse masalın asıl konusunu anlatırken uygun yerlerde kullandığı kültüre ve yaşadığı bölgeye ait özellikler, masalına ayrıcalık kazandırır.”⁴¹

“Kezban Karakoç, masalarda yer alan kahramanlar ile yörede yaşamakta olan kişileri veya yörede yaşanan belli başlı olayları da özdeşleştirmektedir. Bazen dinleyicilerinin isimlerini, bazen kendi çocuklarının ve torunlarının isimlerini kullanmakta, bazen de yaşanan olayın niteliğine göre yörede meydana gelen benzer bir olaya atıfta bulunmaktadır.”⁴²

Masal anlatıcıları aktardıkları masalları büyüklerinden dinleyerek öğrenmiştir. Masal anlatıcıları dinleyerek öğrendikleri masalları daha sonra farklı bir ortamda anlattıkları zaman kendinden de bir şeyler katmaktadır. Bir yerde masal anlatılacaksa sözü ilk olarak yaşı en büyük olan kişi alır.

Şanlıurfa'daki kadın masal anlatıcısı için belli bir yaş sınırı bulunmamaktadır. Kadın masal anlatıcıları masalları anlatırken toplum tarafından

³⁹ Bknz; Metin Ekici, “Türk Sözlü Geleneğinde Anlatıcılar ve Anlatmalar Arasındaki İlişkiye Art zamanlı (Diyakronik) ve Eş Zamanlı (Senkronik) Bir Bakış”. Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslararası Sempozyumu Bildirileri. Ankara: 2006, 83-89.

⁴⁰ Satı Kumartaşlıoğlu. (2015). Balıkesir Masal Anlatıcılarının Dil Ve Üslubu. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 12, Sayı 2.

⁴¹ Ebru Şenocak, (2002), “Mazgirtli Bir Masal Anlatıcısı: Süleyman GÜL”, Millî Folklor, (53), 94-101.

⁴² Mustafa Gültekin, (2014). Yerelleşme Performans ve Beden Folkloru Bağlamında Balıkesirli Masal Anlatıcısı Kezban Karakoç. Milli Folklor, 13(104), 46-59.

hoş karşılanmayacak kısımları atlamaktadır. Ayrıca kadın masal anlatıcıları kamera ve ses kaydına şüpheyle yaklaşmaktadır. Derlemecinin kadın olması ise kadın masal anlatıcılarında olumlu bir etki bırakmaktadır. Kadın masal anlatıcılarının anlattığı masallar daha çok kadınların ve çocukların bulunduğu ev ortamında anlatılmaktadır.

Erkek masal anlatıcılarının da belli bir tipi bulunmamaktadır. Erkek masal anlatıcıları masal anlatımı sırasında masalları sansürlemeden olduğu gibi anlatmaktadır. Sansürsüz olarak anlatılan kısmın öncesinde ve sonrasında dinleyenlerden özür dilenmektedir. Erkek masal anlatıcısı ses kaydından da rahatsız olmamaktadır. Derlemecinin kadın veya erkek olması erkek masal anlatıcısı için sorun teşkil etmemektedir. Masallar ise daha çok köy odalarında, erkeklerin ve çocukların bulunduğu ortamda anlatılmaktadır.

Genç masal anlatıcıları, sözlü kültür ürünlerini gülünç ve gerçeklikten uzak anlatılar olduklarını gördüklerinden masal anlatırken gerçek olma olasılığı az olan kısımları atlayarak anlatmaktadırlar. Dinleyicilerin yönlendirmesiyle ancak o kısımları anlatmaktadırlar.

4.1.2. Masal Dinleyicileri

Şanlıurfa masal anlatma geleneğinde dinleyiciler ile masal anlatıcıları arasında anlatım sırasında bir ilişki ortaya çıkar. Bu ilişkinin kurulmasında dinleyicinin yaşı, eğitim durumu, cinsiyeti, bağlı bulunduğu aile, mekân vs. önemli bir yer tutmaktadır. Masal anlatıcısının kadın, dinleyicilerin büyük bir kısmının erkek olması masal anlatıcısını olumsuz etkilemektedir. Tam tersi durum söz konusu olduğunda ise erkek masal anlatıcısını bu durum olumsuz etkilememektedir.

Dinleyiciler, masal anlatıcısını olumlu ya da olumsuz etkileyebilmektedir. Şanlıurfa masalları derlenirken bu durum iki şekilde de görülmüştür. Dinleyicilerin kalabalık olduğu ve herkesin büyük dikkatle masal anlatıcısını dinlemesi ve anlatım sırasında dinleyicilerin olumlu tepkiler vermesi masal anlatıcısını olumlu etkilemektedir. Dinleyicilerin olmadığı veya dinleyicilerin masal anlatıcısını dikkate almadığı durumlarda ise masal anlatıcısı olumsuz etkilenmektedir. Esma Şimşek'in Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması adlı çalışmasında bu konuyla ilintili şu ifadeye yer verilmiştir:

“Önceleri sen çok güzel masal anlatıyormuşsun, biz bunu öğrendik.”

Esma Şimşek Hoca yukarıda zikrettiğimiz çalışmasında derleme sırasında kaynak kişileri bu şekilde masal anlatmaya ikna ettiğini belirtmiştir.

4.1.3. Masal Anlatma Yeri/Mekânı ve Zamanı

Masal anlatmak için genelde mekân olarak ev, köy odaları ve halı dokumak için gidilen mağaralar tercih edilmektedir. Evde ve halı dokumak için gidilen mağaralarda kadınlar masal anlatırken köy odalarında ise erkekler masal anlatmaktadır.

Evde anlatılan masallarda dinleyiciler genelde kadınlar ve çocuklardan oluşurken köy odalarında anlatılan masallarda ise dinleyiciler erkekler ve çocuklardan oluşmaktadır.

Şanlıurfa bölgesinde yaklaşık elli yıl önce halı dokumak için köyün kızları köyün dışında bulunan mağaralara giderlermiş. Mağaraya giderken de kızlara masal anlatabilen yaşlı bir kadın eşlik edermiş. Kızlar mağarada halı dokurken yaşlı kadın da kızlara masal anlatırmış. Bu sayede kızlar zamanın nasıl geçtiğini anlamazmış. Ayrıca kızlara hayattan ders alacakları masallar da anlatılırmış. Anlatılan bu masalların aslında asıl amacı kızları olumsuz koşullardan korumakmış. Çünkü masal anlatıcısı eğer masalı güzel anlatırsa cinler de masalı dinleyecek ve kızlara halı dokudukları süre zarfında zarar vermeyecekmiş. Konuyla ilgili Mehmet Aça'nın makalesinde şu ifadeler geçmektedir:

“Destancı ve masalcının icrası, meydana getirdiği kutlu ortamla, avcıya musallat olabilecek her türlü uğursuzluk ve kötülüğü engellemektedir. Kendisine Şamanik vasıflar atfedilen destancı ya da masalcı, bir Şaman ya da Bakşının fonksiyonlarını üstlenirken anlatılan destan ve masal metinleri de Şaman ya da Bakşılar tarafından terennüm edilen kutsal ve büyülü sözlerin yerini almaktadır.”⁴³

Mehmet Aça'nın tespit etmiş olduğu bu durumun benzer şekilde Şanlıurfa masal anlatma geleneğinde de görülmektedir.

Şanlıurfa bölgesinde masal anlatma geleneğinde zaman ise dönemlere ve masal anlatıcısının yaşına göre değişmektedir. Yaşadığımız dönemde masal anlatmak için genelde kaynak kişinin uygun olduğu zaman seçilir. Fakat yaklaşık elli yıl öncesinde ise masal anlatıcıları masal anlatmak için akşam vaktinin uygun olduğunu belirtirmiş. Çalışmanın kaynak kişilerinden olan Saliha Aslan; “Neden gündüz geldin? Gündüz masal anlatmak uğursuzluktur. Hiç mi adap bilmiyorsun? Akşam gelirsen anlatırım,” diyerek masalların ancak akşam anlatılabileceğinin ifade etmiştir. Çalışmaya destek veren annem Nahide Aksoy ve ninem Fatma Aksoy'da Saliha

⁴³ AÇA, M. (2007). Güney Sibirya Türklerinde Ava Destancı ve Masalcı Götürme Geleneği. Türklük Bilimi Araştırmaları, 12(21), 7–16. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/156891>, (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

Aslan'ın bu açıklamasının nedenini şöyle açıklamıştır; “Gündüz masal anlatanı kurt kapar ondan masal anlatmıyor.” Bunun dışında yapılan açıklamalarda gündüz masal anlatan kişilerin başına uğursuzluklar geleceğine inanılıyor.

4.1.4. Masal Metinleri

Şanlıurfa masalları adlı çalışmada kaynak kişilerin büyük bir kısmı genç yaş grubundan oluşmaktadır. Bundan dolayı kaynak kişiler tarafından anlatılan masalların mantıksız bulunan kısımları değiştirilmiştir. Bunun dışında ise günümüzde seçim sonrası yapılan balkon konuşması olayı da masallarda yerini almıştır. Derlenen masallar ağız özellikleri dikkate alınarak derlenmiştir. Fakat bazı kaynak kişiler metinlerin üniversite hocaları ve öğrencileri tarafından okunacağı düşüncesinden hareketle İstanbul Türkçesiyle konuşmaya özen göstermiştir.

4.2. ŞANLIURFA MASALLARI TİP NUMARALARI VE MASAL ÖZETİ

Tip kavramı için pek çok tanım yapılmıştır. Bağlamına göre farklı anlamlar ifade eden tip için Sitith Thompson şöyle bir tanım yapmaktadır:

“Tip, kendi başına var olabilen geleneksel bir masaldır. Anlam bakımından bir başka masala dayanmayan bütünlüğe sahip bir narratif tür olduğu söylenebilir. Gerçekte bir başka masalla anlatıldığı görülebilir. Ancak tek başına ortaya çıkabilmesi gerçeği ona bağımsızlık kazandırır. Sadece tek tek bir motiften veya birçok motiften ibaret olabilir. Çoğu hayvan masalları ise (Sinderella, Karbeyazı gibi) çok motifleri olan tiplere örnektir.”⁴⁴

Yukarıda verilen tanımın yanı sıra aşağıda da tip ile ilgili yapılan tanımlara da yer verilmiştir.

“Bu terim, gelenekte bağımsız bir şekilde var olabilen, anlamlı bir masaldır. Ayrı bir anlatış olarak söylenen herhangi bir hikâye ne kadar karmaşık veya ne kadar basit olursa olsun bir tip olarak kabul edilebilir. Bazı masallar, Grimm masallarında olduğu gibi uzun olabilir. Bu tür masallar motif yönünden zengindir. Bazı masallar ise; hayvan masalları ve fıkralarda olduğu gibi tek motiflidir. Hayvan masallarında tip ve motif birbirine benzer.”⁴⁵

Yukarıda verilen tanımda masal, birden fazla tipin birleşmesinden de meydana gelebilir açıklaması yapılmaktadır. Şanlıurfa masalları adlı çalışmada da bir masalın birden fazla tip numarası bulunmaktadır.

Tip ile ilgili pek çok açıklama bulunmaktadır. Ali Berat Alptekin tarafından da yapılan açıklama ise şu şekildedir:

⁴⁴ Alptekin, a,g,e,. ss. 51.

⁴⁵Şimşek, a,g,e,. ss. 70.

“Tip, bağımsız olarak var olabilen geleneksel bir masaldır. Tip, tam bir masal olarak karşımıza çıkabilir. Fakat az da olsa bir masal birden fazla tipin birleşmesinden de meydana gelebilir. Bu da masalı anlatanın bir masalı, birkaç masalla birleştirerek anlatmasından ileri gelmektedir.

Bir masal başka bir masalla birlikte anlatılsa bile masal tip özelliğini kaybetmez. Tip anlamının tam olabilmesi için başka masala veya masallara ihtiyaç göstermez.”⁴⁶

Yukarıda verilen tip açıklamalarından sonra masal tipleri kataloğundan ve bu katalogların sınıflandırmasına yer verilecektir.

Masal tipleri ile ilgili ilk sınıflandırmayı yapan Antti Aarne'dir. Antti Arne masalı üç ana başlık ve ana başlıkların altında yer alan bölümlere ayırmıştır. Bu bölümler de kendi içinde 2000 masal tipini kapsayacak şekilde ayrılmıştır:

- I. Hayvan Masalları (1-299)
 - 1 - 99 : Vahşi Hayvanlar
 - 100 - 149: Vahşi ve Evcil Hayvanlar
 - 150 - 199: İnsan ve Vahşi Hayvanlar
 - 200 - 219: Evcil Hayvanlar
 - 220 - 249: Kuşlar
 - 250 - 274: Balıklar
 - 275 - 299: Öteki Hayvanlar ve Nesneler
- II. Asıl Halk Masalları (300 - 1199)
 - A. Sihir Masalları (300 - 749)
 - 300 - 399: Tabiatüstü Rakip
 - 400 - 459: Tabiatüstü veya Sihirli Koca/ Karı veya Diğer İlgili Kimseler
 - 460 - 499: Tabiatüstü Görev
 - 500 - 599: Tabiatüstü Yardımcılar
 - 600 - 649: Tabiatüstü Eşyalar
 - 650 - 699: Tabiatüstü Muktedir Olma veya Bilme Hâli
 - 700 - 749: Diğer Tabiatüstü Masallar
 - B. Efsane Tarzındaki Masallar (750 - 849)
 - C. Kısa Hikâye Tarzındaki Masallar (850 - 999)
 - D. Aptal Dev Masalları (1000 - 1199)
- III. Fıkralar (1200 - 1999)
 - 1200 - 1349: Edepsizlik
 - 1350 - 1439: Evli Kimselerin Latifeleri
 - 1440 - 1524: Kahraman Olan Bir Kadın (Kız) Üzerine Latifeleri
 - 1525 - 1874: Kahraman Olan Bir Erk Üzerine Latifeler
 - 1525 - 1639: Akıllı Adam
 - 1640 - 1675: Tesadüf Yoluyla Mutluluk
 - 1675 - 1724: Aptal
 - 1725 - 1874: Papazların Latifeleri
 - 1875 - 1999: Yalan Masalları”⁴⁷

Sitith Thompson tarafından 1961 yılında masallar beş ana başlık altında tasnif edilmiştir. Tip ile ilgili yapılan sınıflandırma aşağıda belirtilmiştir:

- I. Hayvan Masalları (1-299)
 - 1-99: Vahşi hayvanlar
 - 1-69: Tilki (bazen çakal): Akıllı hayvanlar
 - 30-35: Çukurun içinden kurtuluş
 - 70-99: Tilkinin dışındaki diğer vahşi hayvanlar

⁴⁶ Alptekin, a,g,e,. ss. 51.

⁴⁷ Ali Berat Alptekin, Taşeli Masalları, Akçağ Yayınları, Ankara, 2002.

- 100-149: Vahşi ve evcil hayvanlar
 150-199: Vahşi hayvanlar ve insan
 200-219: Evcil hayvanlar
 220-249: Kuşlar
 250-274: Balıklar
 275-299: Diğer hayvanlar ve objeler
 II. Asıl Halk Masalları (300-1199)
 A. Sihir Masalları (300-749)
 300-399: Tabiatüstü rakip
 400-459: Tabiatüstü rakip veya sihirli zevce veya akrabalar
 400-424: Karı
 425-449: Koca
 450-459: Erkek veya kız kardeş
 460-499: Tabiatüstü vazifeler
 460-462: Sorular
 500-599: Tabiatüstü yardımcılar
 500-503: Yün eğiren kadınlar
 505-508: Müteşekkir ölü
 500-559: Yardımcı hayvanlar
 560-699: Sihirli objeler
 560-568: Kahramandan sihirli nesneler çalınır, fakat o bunları geri alınmasını zorla sağlar
 610-619: Sihirli Çareler
 650-699: Tabiatüstü kabiliyet ve malumat
 700-749: Diğer tabiatüstü masallar
 705-712: Karıyı veya evlenmemiş kişiyi sürgüne göndermek
 B. Dini Masallar (750-849)
 750-779: Tanrı mükafatlandırır ve cezalandırır
 780-789: Gerçek gün ışığına çıkar
 800-809: Cennetteki insan
 810-814: Şeytan, insana söz verir
 C. Romantik Masallar (850-999)
 850-869: Prensle evlenilir
 870-879: Genç kız veya kadın, kahraman prensle evlendirilir
 880-899: Sadakat ve masumiyet
 900-904: Kurnaz karı iyi bir insan olur
 920-929: Nükteli hareket ve sözler
 930-949: Kader masalları
 950-969: Hırsız ve katiller
 970-999: Diğer romantik masallar
 D. Aptal Dev Masalları (1000-1199)
 1000-1029: İş kontratı
 1030-1059: Ademoğlu ve dev ortaklık kurar
 1060-1114: Dev, insan mücadelesi
 1115-11129: Kahramanı öldürme teşebbüsleri
 11145-11154: Korkutulan veya dehşete düşürülen dev
 1170-1199: İnsan, ruhunu şeytana satar
 III. Şakalar ve Anekdotlar (1200-1999)
 1200-1349: Mankafa hikayeleri
 1350-1379: Evlilik hikayeleri
 1380-1404: Akılsız karı ve koca
 1405-1429: Aptal adam ve hanımı
 1430-1439: Aptal çiftler
 1440-1449: Kadınlar hakkında hikayeler
 1450-1474: Bir karıya bakmak
 1475-1499: Yaşlı bakireler hakkında fıkralar
 1500-1524: Diğer anekdotlar ve kadın
 1525-1640: Erkekler hakkında hikayeler
 1640-1674: Şanslı kazalar
 1675-1724: Aptal adam

- 1725-1777: Mezhepler, dinler ve vaizler hakkında şakalar
 1775-1774: Vaizin ihaneti
 1775-1799: Papaz ve zangoç
 1800-1849: Dinî emirler hakkında diğer şakalar
 1800-1809: Günah çıkarma hücreleri hakkında şakalar
 1850-1874: Diğer halk grupları hakkında şakalar
 1875-1889: Yalan masalları
 1890-1999: Avcı masalları
 IV. Formülle Başlayan Masallar (2000-2399)
 2000-2199: Zincirleme masallar
 2000-2013: Numaralara veya objelere dayanan masallar
 2019-2020: Evliliği içine alan masallar
 2025-2028: Bir şeyi yemeyi içine alan zincirler
 2200-2249: Hileli masallar
 2250-2299: Bitmemiş masallar
 2300-2399: Diğer zincirleme masallar⁴⁸
 V. Sınıflamaya Girmeyen Masallar

Türkiye’deki masal tipleri ile ilgili ilk çalışmayı yapan bilim insanları Wolfrom Eberhard ile Pertev Naili Boratav’dır. Katalogda 2500 masal metninden hareketle 378 tip tespit edilmiştir. Typen Turkischer Volksmarchen isimli katalogda masal tipleri 23 başlık altında sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma ise şöyledir:⁴⁹

- “A. Hayvan masalları: 1-22
 B. Hayvan-insan: 22-33
 C. Hayvan veya bir ruh insana yardım eder: 34-82
 D. Tabiatüstü bir ruh veya hayvanla evlenme: 83-109
 E. İyi Ruh veya evlîyalarla yaşama: 110-122
 F. Kaderin hakimiyeti: 123-142
 G. Rüya: 143-145
 H. Kötü ruhla yaşama: 146-168
 I. Sihirbazlar: 169-184
 J. Bir kız sevgili bulur: 185-196
 K. Bir erkek sevgili bulur: 197-222
 L. Fakir kız zenginle evlenir: 223-238
 M. Kıskançlık ve iftira: 239-255
 N. Hor görülen koca kahraman: 256-258
 O. Zina ve baştan çıkarma: 259-280
 P. Acayip icraat ve olaylar: 281-289
 Q. Acayip davalar: 290-301
 R. Realist masallar: 302-310
 S. Acayip tesadüfler: 311-316
 T. Komik hikayeler: 317-322
 U. Aptal tembel erkekler ve kadınlar: 323-338
 V. Hırsız ve dedektif: 339-349
 W. Akıllı hilekâr veya cimri erkek veya kadınlar: 350-378”⁵⁰

Çalışmanın bu bölümünde derlenen Şanlıurfa masalları “The Types of International Folktales” (ATU) ve “Typen Turkischer Volksmarchen” (TTV) adlı kataloglara göre tip numaraları çıkarılarak sıralanmıştır.

⁴⁸ Ali Berat Alptekin, Taşeli Masalları, Akçağ Yayınları, Ankara, 2002.

⁴⁹ Saim Sakaoğlu, Gümüşhane ve Bayburt Masalları, Ankara: Akçağ Yayınları, 2002.

⁵⁰ Saim Sakaoğlu, Gümüşhane ve Bayburt Masalları, Ankara: Akçağ Yayınları, 2002.

Şanlıurfa masalları adlı çalışmada ATU'ya ağırlıklı olarak sihir (büyü) masalları, realist masallar şeklide dağılım göstermektedir. Çalışmada kullanılan seksen dört masal ATU'ya göre aşağıdaki gibi bir dağılım göstermektedir:

Hayvan Masalları: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.

Sihir (Büyü) Masalları: 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43.

Dinî Masallar: 44, 45, 46, 47, 48.

Realist Masallar: 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77.

Aptal Dev Masalları: 78, 79.

Fıkralar ve Sakalar: 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86.

Zincirleme Masallar: Derlenen masallar içerisinde zincirleme masal örneğine rastlanmamıştır.

Parantez içinde belirtilen masalların (7, 8, 9, 41, 42, 43, 46, 47, 48, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79.) ATU'ya göre tip numaraları tespit edilememiştir.

TTV kataloğuna göre ise masalların tip dağılımı şu şekildedir:

- A. Hayvan Masalları (1-22) (1, 4,
- B. Hayvanlar ve İnsanlar (23-33) (2,
- C. Hayvanlar Veyahut Ruhlar Bir insana Yardım Ediyorlar (34-82) (59
- D. Tabiatüstü Bir Hayvan ve Ruhla Evlenme (83-109) (10, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 26
- E. Azizler ve İyi Ruhlarla Macera (110-122)
- F. Kaderin Hükümü (123-142) (58, 61,
- G. Rüyalarda (143-145)
- H. Kötü Ruhlarla Olan Macera (146-168) (16,
- İ. Sihir Bilgisi Olan İnsanlar (169-184) (11, 63,
- J. Bir Kız Sevgiliyi Kazanıyor (185-196)
- K. Bir Delikanlı Sevgiliye Kavuşuyor (197-222) (30,
- L. Fakir Kız Zenginle Evleniyor (223-238)
- M. Kıskançlık İle İftira (239-255) (12, 40, 51
- N. Hor Görülen Hoca Kendini Kahraman Olarak Gösteriyor (256-258) (31
- O. Boşanma ve Baştan Çıkarma (259-280)
- P. Garip İşler ve Vakalar (281-288)

- Q. Garip Davalar (289-301) (38,
 R. Realist Masallar (302-310) (54,
 S. Garip Tesadüfler (311-316) (85, 86)
 T. Komik Hikâyeler (317-322)
 U. Aptal ve Tembel Adamlarla Kadınlar (323-338)
 V. Hırsızlar ve Dedektifler (339-349)
 W. Akıllı, Atılgan veya Cimri Adamlarla Kadınlar (350-378)

TTV'ye göre numarası tespit edilemeyen masallar: (3, 5, 6, 7, 8, 9, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 55, 56, 57, 60, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84.)

Metinler ATU tip kataloğuna göre sıralanmıştır. Tip numarası tespit edilemeyen masallar ise (-) işareti ile belirtilmiştir. İncelemede ATU ve TTV katalogları kullanılmıştır. Çalışmada aşağıdaki gibi sıralama yapılmıştır.

- I. Masalın Adı,
- II. Masalın ATU ve TTV kataloglarındaki tip numaraları,
- III. Masal anlatanın adı soyadı ve bulunduğu yer,
- IV. Masalın özeti.

4.2.1. Hayvan Masalları

BİRİNCİ MASAL

I. Üç Koyun

II. ATU:- -, EB:- -

III. Müslüm YİĞİT, Halfeti.

IV. Masalın Özeti:

- a. Üç koyun yemek aramak için yola çıkar.
- b. Yolda at ile karşılaşırlar. Karşılaştıkları at, ot yerine et yer.
- c. At, üç koyunu evine davet eder.
- d. Küçük olan koyun attan şüphelenir.
- e. At, ot toplamak için koyunlardan yardım ister.
- f. Büyük koyun, at ile ot toplamaya gider. At, büyük koyunu yer. Kardeşlerine de büyük koyunu kurdun yediğini söyler.
- g. At, ortanca koyunu da yer. Ortanca koyunu daha çobanın aldığını söyler.
- h. Sıra küçük olan koyuna gelir.

- i. Küçük olan koyun, atı tuzağa düşürüp kaçar.

İKİNCİ MASAL

I. Kartal

II. ATU:-, EB: - -

III.Mehmet BAKAR, Şanlıurfa-Hilvan

IV. Masalın Özeti:

- a. Kartal ve tilki birbirine komşu oturur. Kartalın evi ağacın üstünde tilkinin evi ise ağacın altındadır.
- b. Tilki yemek bulmak için evden uzaklaşır.
- c. Kartal, tilkinin evde olmamasını fırsat bilip tilkinin yavrusunu alıp ağacın tepesine çıkarır.
- d. Tilki eve geldiğinde kartalın yavrusunu aldığını anlar ve kartaldan yavrusunu ister.
- e. Kartal avını tilkiye vermez.
- f. Tilki ağacın kökünü yakar yavrusunu kartaldan kurtarır.
- g. Kartal tekrar tilkinin kapısını çalar. Tilki, kartalı affeder ve içeriye alır.
- h. Tilkinin evde olmadığı bir gün kartal, tilkinin yavrusunu yer.
- i. Tilki, kartalın kanadını koparıp kartal öldürür.
- j. O günden sonra tilki, kartalın kanadıyla dolaşır.

ÜÇÜNCÜ MASAL

I. Tilkiyle Karı Beraber Geziyor

II. ATU: -, EB: 1,

III.Sevgi YİĞİT, Halfeti

IV. Masalın Özeti:

- a. Yaşlı karının kapısına sütçünün bıraktığı sütü tilki içer. Bu durum bu şekilde günlerce sürer. Yaşlı karı sinirlenir.
- b. Yaşlı karı tuzak kurup tilkiyi yakalar.
- c. Tilki kurtulmak için yaşlı karıyı kandırır. Yaşlı karıya beraber dolaşırlarsa aç kalmayacağını söyler.
- d. Tilki birinci gün bir koyun sürüsüne dalar. Tilki, yaşlı karıya; “Burnumuzdan gelene kadar yiyelim,” der.
- e. Sonrada kendi burnuna bir koyun sıkıştırır. Burnundan gelmiş gibi yapıp oradan uzaklaşır.
- f. Tilki sürünün sahibini sürüne yaşlı bir kadın girdi diyerek çağırır.

- g. Sürünün sahibi yaşlı karıyı dövüp bir kenara atar.
- h. Tilki, yaşlı karıyı kandırıp bir bağ burunlarından üzüm gelene kadar üzüm yemek için götürür.
- i. Tilki burnuna üzüm koyar ve sanki burnundan üzüm gelmiş gibi yapıp oradan uzaklaşır.
- j. Bağın sahibini çağırır. Bağın sahibine yaşlı kadını dövdürür.
- k. Tilki son olarak yaşlı karıya burunlarından taş gelene kadar taş yemeyi teklif eder.
- l. Tilki burnundan taş gelmiş gibi yapıp kadının midesini doldurmasını bekler.
- m. Tilki ve kadın taş yedikten sonra bir damdan atarlar.
- n. Yaşlı karının midesi taş dolu olduğu için ölür. Tilki de oradan kaçıp gider.

DÖRDÜNCÜ MASAL

I. Karı Nene

II. ATU: - -, EB: 29

III. Gül URAL, Bozova, Çatak Köyü.

IV. Masalın Özeti:

- a. Karı nene her gece aynalı satılını kapının önüne koyar sabah sütçü içine süt doldurur.
- b. Yine bir gün sütçü aynalı satılın içine süt koyar.
- c. Tilki, sütçünün kapının önüne süt koyduğunu görünce sütü kafasına diker.
- d. Sabah uyandığında karı nene sütün olmadığını görür.
- e. Üç gün üst üste bu olay böyle devam eder.
- f. Karı nene sütün başını bekler.
- g. Karı nene tilkinin gelip sütü içtiğini görür.
- h. Karı nene tilkinin kuyruğunu koparır.
- i. Tilki, kuyruğunu almak için karı nenenin yanına gider.
- j. Karı nene sütünü getirmesi karşılığında tilkiye kuyruğunu vereceğini söyler.
- k. Tilki, karı neneye sütü getirir.
- l. Karı nene tilkinin kuyruğunu diker. Çok ağrıdığı için tilki kaçar.
- m. Karı nene kuyruğun üzerine boncuk döşer.
- n. Tilki, kuyruğunu karı neneden alır. Kuyruk ağzında ormana gider.
- o. Hayvanlar sesi duyunca tilkinin etrafına toplanır.
- p. Tilkinin elinde kuyruğunu alıp bir o yana bir bu yana atarlar.
- q. Tilki, kuyruksuz kalır.

BEŞİNCİ MASAL

I. Kartal ile Tilki

II. ATU: 6*, EB:- -

III. Salih KAPAT, Viranşehir.

IV. Masalın Özeti:

- a. Kartal her gün kendi yakınlarındaki bir köyden yemek bulup yer. Tilki ise aç kalır.
- b. Tilki, kartaldan yemek ister. Kartal, tilkiye yemek vermez.
- c. Tilki plan yapar. Tilkinin planı kartalı konuşturup ağzındaki yemeği almaktır.
- d. Tilkinin planı işe yarar.
- e. Kartalın sürekli yemek çaldığı köylü kartalın peşine düşmeye karar verir.
- f. Köylüler ormana gider. Kartalın çaldığı yemekleri tilkinin yediğini görünce tilkinin hırsızlık yaptığını düşünüp tilkiyi öldürürler.

ALTINCI MASAL

I. Tilki

II. ATU: 123, EB: 8

III. Fatma ACAR, Birecik

IV. Masalın Özeti:

- a. Anne ve yedi çocuğu geçimlerini ormandan topladıkları çalı çırpıyla sağlarlar.
- b. Anne ormana çalıya gittiğinde çocuklarını evde yalnız bırakır. Çocuklara kapıyı açmamalarını tembihler.
- c. Annenin peşine ormanda tilki takılır. Tilki eve kadar takip eder. Evde yedi çocuğun olduğunu görünce anneyi yemekten vazgeçer.
- d. Anne ormana çalıya gidince yedi gün boyunca tilki eve gelir tek tek çocukları kandırıp yer. Sıra küçük çocuğa gelir.
- e. Küçük çocuk tilkiden kurtulur.
- f. Tilki ormanın altında uyuya kalır.
- g. Küçük çocuk ve annesi gelir. Tilkinin karnını kesip çocukları çıkarırlar.
- h. Çocukların yerine de tilkinin karnına taş doldururlar.
- i. Tilki uyanır. Karnında bir ağırlık hisseder. Yürümeye devam eder.
- j. Yürürken vücudu parçalanır.

YEDİNCİ MASAL

I. Kartal ile Tilki

II. ATU: 178 A, EB:- -

III.Mehmet BAKAR, Şanlıurfa-Hilvan.

IV.Masalın Özeti:

- a. Kartal ile tilki yolda karşılaşır. Kartal, tilkiye gökyüzünden bahseder.
- b. Tilki de kartala köylerden köydeki tavuklardan bahseder.
- c. İkisi de leş yedikleri için iyi anlaşır.
- d. Yumurtlama zamanı geldiğinde tilki kartala; “Güzel bir ev bulalım,” der.
- e. Kartal kendileri için güzel bir yuva bulur.
- f. Ağacın üstüne kendisi yuva yapar. Ağacın altına ise tilki yuva yapar.
- g. Kartalın yavruları olur. Yavrularından yemek bulmak için yuvadan ayrılır.
- h. O esnada yılan kartalın yavrularına saldırır.
- i. Tilki kartalın yavrularını kurtarır. Ama kartala bu olaydan bahsetmeyi unuttur.
- j. Yılan bu şekilde üç gün boyunca kartalın yuvasına saldırır.
- k. Üçüncü gün tilkinin uyuduğunu görüp yuvaya girer. Kartalın bütün yavrularını yer.
- l. Kartal yuvasına döndüğün zaman yuvasının dağıtanın tilki olduğunu düşünür ve tilkinin yuvasını dağıtır.
- m. Kartal havalanınca yılanın oradan kaçtığını görür.
- n. Tilkinin doğru söylediğini anlar ama iş işten geçer.

SEKİZİNCİ MASAL

I. Sultan Süleyman ve Baykuş Hikâyesi

II. ATU: 217, 888, 888A, 1510, EB: - -

III.Cuma Azbay (Âşık Devrani), Kısas Köyü.

IV.Masalın Özeti:

- a. Yaşlı bir kadın Sultan Süleyman'ı ziyaret eder.
- b. Sultan Süleyman'ın yattığı yatağın yaşına uygun olmadığını kendisinin aslında kuş tüyü bir yatakta yatması gerektiğini söyler.
- c. Bunun üzerine Sultan Süleyman bütün kuşlara haber gönderir gelip tüylerini döksünler diye.
- d. İlk olarak yarasa gelir bütün tüyleri ne döker gider.
- e. Daha sonra Serçe tüylerini dökmek için kaçmaya kalkışır.
- f. Bunun üzerine Sultan Süleyman serçenin ayaklarını bağlar.

- g. O yüzdendir ki serçe kuşu iki ayağının üzerinde sıçraya sıçraya yürür çünkü zamanında Sultan Süleyman serçe kuşunun ayaklarını kaçmasın diye bağlamıştır.
- h. Son olarak gelmesi gereken baykuş kalmıştır.
- i. Baykuş bir kadının sözü üzerine tüylerini dökmek istememektedir.
- j. Sultan Süleyman baykuşu ikna etmek için tatlı dilinden dolayı bülbülü gönderir.
- k. Bülbül, baykuşu ikna etmek için iyi bir kadın hakkında bir hikâye anlatmak ister.
- l. Buna karşılık baykuşta kötü bir kadın hakkında bir hikâye anlatacaktır.
- m. Eğer bu hikâye ile bülbül, baykuşu ikna ederse baykuş, tüylerini dökmeye gidecektir. Eğer ikna edemezse gitmeyecektir.
- n. Baykuş hikâyeyi anlatmaya başlar.
- o. Baykuşun hikâyesine göre zamanın birinde dul bir kadın vardır.
- p. Baykuşun anlattığı hikâyedeki kadın kötü bir kadındır.
- q. Bülbülün hikâyesine göre yeni evlenen bir çift vardır.
- r. Bülbülün anlattığı bu hikâye üzerine ikna olan baykuş, tüylerini dökmek için Sultan Süleyman'ın sarayına gider.
- s. Baykuş, Sultan Süleyman'a tüylerini dökceğini ama bu nedenden dolayı bütün kursların kışın üşüyeceğini, aldığı bu kararın yanlış olduğunu söyler.
- t. Sultan Süleyman bunun üzerine aldığı karardan vazgeçer.

DOKUZUNCU MASAL

I. Altın Yumurta

II. ATU: 219 E, EB: - -

III. Mustafa Kemal ASLAN, Bozova, Narsait Köyü.

IV. Masalın Özeti:

- a. Padişahın günde bir altın yumurtlayan tavuğu vardır.
- b. Tavuk ne zaman altın yumurtlasa bir dev gelip altın yumurtayı alır.
- c. Padişah, devı yakalamak için adamlar gönderir fakat adamların hepsi ölür.
- d. Padişah, devı yakalaması için yedi tane oğlunu sırayla gönderir.
- e. Yedi tane oğlandan altısı devı beklerken uyuya kalır.
- f. En küçük oğlan uyuya kalmamak için horozun ayağına ip bağlar diğer ucunu da kendi ayağına bağlar.
- g. Horoz sabah olduğunda bir o yana bir bu yana giderken oğlan uyanır.

- h. Küçük oğlan devin peşine düşer.
- i. Devle beraber bir kuyuya girer.
- j. Kuyunun kenarına saklanan oğlan, devı kandırmak için kuyu dile gelmiş gibi konuşmaya başlar.
- k. Oğlan, deve kuyunun içinde altın yumurtlayan yedi tane tavuk olduğunu söyler.
- l. Dev inanır kuyuya atlar. Oğlan kuyunun üzerini kapatır.
- m. Padişah, tavuğu keser.

4.2.2. Sihir Masalları

ONUNCU MASAL

I. Peri Kızı

II. ATU: 313,2, EB: 83

III. Sedat TÜZÜN, Suruç.

IV. Masalın Özeti:

- a. Halil adında genç bir delikanlı yerde parlak bir kuş tüyü bulur.
- b. Köylüler, Halil'in parlak bir kuş tüyü bulduğunu padişaha haber verir.
- c. Halil kuş tüyünü padişaha verir. Padişah kuş tüyünü kavuğuna takar. Ertesi gün padişah Halil'den kuşu getirmesini ister.
- d. Halil yola çıkar. Bir dere de perilerin yıkandığında görür.
- e. Perilerden birinin kıyafetini çalar.
- f. Periyle kıyafetini verme şartıyla evlenir.
- g. Ayda bir peri kızıyla mağarada buluşur.
- h. Halil, peri kızına kuşu nasıl bulacağını sorar.
- i. Peri kızı kırk deve yükü buğday isteyip sarayın bahçesine sermesini söyler.
- j. Buğdayları sarayın bahçesine serer. Sonra kuşların gelmesini bekler.
- k. Kuşlardan birini yakalar. Kuşların padişahı o yakaladığı kuşu kurtarmak için Halil'in yanına gelir. O zaman kuşların padişahını yakalar.
- l. Padişah bu defa Halil'den fil derisi ister.
- m. Halil fil derisini padişaha getirir.
- n. Padişah bu defa ariş otunu ister. Halil ariş otunu da getirir.
- o. Karısı Halil'e kendisiyle gelmesini söyler. Halil kabul etmez.
- p. Beş yıl sonra Halil pişman olur karısının yanına gider.
- q. Bahçede oynayan iki sarışın çocuğun kendi çocuğu olduğunu öğrenir.

- r. Padişah, Halil'den yılanların şahını ister.
- s. Halil getirmek istemeyince padişah, Halil'i zindana atar.
- t. Halil zindandan kaçır. Annesini de alıp karısının gider.

ON BİRİNCİ MASAL

I. Miras

II. ATU: 402, 840, EB: 177

III. Cuma Azbay(Âşık Devrani), Kısas Köyü.

IV. Masalın Özeti:

- a. Zengin bir adamın üç oğlu vardır.
- b. Oğullarına birer katır yükü altın verir ve kim daha çok altınları kullanıp para kazanırsa mirasını ona bırakacaktır.
- c. Üç kardeş, yola çıkar ve bir yol ayrımında üç farklı yöne doğru gider.
- d. İlk iki kardeş parasına değer katar ama küçük kardeş aynı başarıyı sağlayamaz.
- e. Küçük kardeş yolda gördüğü çobana bir katır yükü altına teslim eder ve karşılığında koyun alır.
- f. Koyunlarını deve verir ve karşılığında sihirli bir tas alır.
- g. Yolda karşılaştığı padişahın kızı, oğlandan üst bedenini göstermek şartıyla sihirli tası alır.
- h. Eli boş şekilde babasının karşısına çıkar. Babası bu duruma sinirlenir ve oğlunu zindana atar.
- i. Ertesi yıl yine oğullarını bir katır yükü altınla gönderir. Bu defa da devden sihirli bir sofrayı alır.
- j. Aynı yerde aynı padişahın kızını yine görür. Kız, oğlandan sofrayı ister.
- k. Kıza çırılçıplak bakmak şartıyla sofrayı verir.
- l. Üçüncü yıl bu defa da devden bir sihirli çadır alır.
- m. Yolda yine aynı padişahın kızı ile karşılaşır ve bu defa da çadır karşılığında kızla bir saat birlikte olmayı ister.
- n. Kız kabul eder ve bir saat karşılığında çadırı oğlandan alır.
- o. Bu birliktelikten bir oğlu olur.
- p. Padişah, sihirli eşyalar karşılığında kızını hamile kaldığı için kızını evden kovar.
- q. Kız elinde sihirli eşyalarla uzak bir memlekete gider.

- r. Yıllar sonra kız, babasını memleketine tekrar döner. Ancak babası kızını tanımaz.
- s. KIZI, babasına ders vermek için bu sihirli eşyaları kullanarak büyük bir yemek düzenler.
- t. Babası yemekte sihirli sofradaki altın kaşığı çalar. Kız bu durumu babasının yüzüne vurur ve babasına der ki: “Ben bir altın tasa namusunu değiştirdim. Bense üç tane sihirli eşyaya değiştirdim. Sen de aynısını yaptın beni suçlama, affet.
- u. Babası hatasını anlar ve kızını affeder.
- v. Daha sonra torununun babasını bulmak için kızına yardım eder.
- w. Duyuru yapılır birçok kişi çocuğun babası olduğunu iddia eder.
- x. Son olarak oğlan gelir ve kız ile nasıl birlikte olduğunu anlatır çocuğun babası olduğunu ispatlar.
- y. Padişah, kızını ve oğlanı evlendirir padişahlığını damadına verir.

ON İKİNCİ MASAL

I. Tuzlu Kavurma

II. ATU: 404, EB: 240.

III. Fehime YILDIZTEKİN, Suruç.

IV. Masalın Özeti:

- a. Yoksul bir ailenin iki kızı bir de oğlu vardır. Geçimlerini başkalarının verdiği eşyalarla sağlarlar.
- b. Büyük kızın tavsiyesi üzerine para kazanmak için başka köye göç ederler.
- c. Köyün padişahı kendisinden izinsiz köyüne göç ettikleri için aileyi huzuruna çağırır.
- d. Aile, durumunu anlatır. Padişah acır durumlarına ve onlara iş verir.
- e. Padişahın oğlu hizmetçilerin kendi aralarında fakir ailenin kızının çok güzel olduğunu duyar. Kızını görmek için gider ve kıza âşık olur.
- f. Evlenmek için kızını babasından ister.
- g. Düğüne padişahın yeğeni de gelir. O da fakir adamın küçük kızını ister.
- h. Küçük kızın düğününe teyzesi ve kız da gelir. Teyzesi ve kızını, küçük kızını kışkanır.
- i. Küçük kız düğün evine giderken teyzesi ve kız da onunla gelir. Teyzesi yola çıkmadan önce tuzlu et kavurur.

- j. Küçük kız yolda acıkır. Teyzesinden su ister. Teyzesi suyun karşılığında kızın gözünü ister. Küçük kız mecbur gözünü çıkartıp teyzesine verir.
- k. Teyzesi küçük kızı orada bırakır. Kendi kızını da gelin diye ata bindirir.
- l. Padişahın oğlu kızı görünce şaşırır ama mecburen evlenir.
- m. Küçük kız da bir kuyunun başında ağıt yakar. Kuyunun başına bir kartal gelir ve kıza iki yaprak verir. Küçük kız bu yaprakları gözlerine sürünce gözleri açılır.
- n. Büyücü bir kadın kızı alıp evine götürür. Büyücü kadının evi padişahın oğlunun evi ile aynı köydedir.
- o. Padişah köylüsüne bakılması için kırk tane at dağıtır. Birini de bu büyücü kadın alır. Kırk gün sonra teslim edilecektir.
- p. Büyücü kadın atı teslim etmek için padişahın yanına gitmez.
- q. Padişah atı almak için büyücü kadının evine gelir. Kızı orada görür. Kız başından geçenleri anlatır ve tekrar bir düğün yapıp evlenirler.

ON ÜÇÜNCÜ MASAL

I. Bebek Yiyen Kız

II. ATU: 406, EB: - -

III. Bedriye ASLAN, Akçakale

IV. Masalın Özeti:

- a. Padişah gezmeye çıkar. Bir kadının sopayla kızını dövdüğünü görür.
- b. Padişah, kadına neden kızını dövdüğünü sorar.
- c. Kadın soru Soran kişinin padişah olduğunu bilmediğinden padişaha cevap vermez.
- d. Padişah makamına gider ve kadını çağırır. Padişah, kadına neden kızını dövdüğünü sorar.
- e. Kadın bir ay boyunca padişahın makamında oturma karşılığında neden kızını dövdüğünü söyleyeceğini söyler.
- f. Padişah bir ay boyunca gezmeye çıkar o sürede kadın da padişahın makamında oturur.
- g. Kadın, padişahın kızını öldürtür.
- h. Padişah geldiğinde kadına kızını neden öldürdüğünü ve kendi kızını neden dövdüğünü sorar.
- i. Kadın, kızının yılan postuna girip bebek yediğini ve padişahın kızının da bebek yediğini söyler.

- j. Padişah kadına inanır ve her işte bir hayır vardır deyip ses etmez.

ON DÖRDÜNCÜ MASAL

I. İnsan Yiyen Kadın

II. ATU: 406, EB: - -

III. Mehmet Aslan, Akçakale

IV. Masalın Özeti:

- Fakir bir çiftçinin üç oğlu vardır.
- Üç oğlan iş aramaya çıkar.
- Barakanın içinde yaşayan yaşlı bir teyzeye misafir olurlar. Yaşlı teyze insan yer.
- Gece olunca yaşlı teyze çocukları eve hırsız girdiğini söyler. Büyük oğlan gidip bakar o esnada büyük oğlanı yer. Kardeşlerine de hırsız öldürdü der.
- Ertesi gece de kedim kayboldu diyerek ortanca oğlanı kandırıp yer.
- Küçük oğlan her şeyi fark eder.
- Üçüncü gece kadın oğlanı yüzüğünü bulmak için dışarı göndermeye çalışır ama oğlan inanmaz.
- Küçük oğlan sabah uyanır bir tuzak kurar. Gece yüzüğü bulmak için kadını dışarı çıkarır.
- Yaşlı kadını tuzağı düşürür. Kardeşlerini kadının karnından çıkarır.

ON BEŞİNCİ MASAL

I. Dört Kardeş

II. ATU: 406, EB: - -

III. Mehmet SİDDİK, Harran.

IV. Masalın Özeti:

- Üç erkek kardeş kız kardeşlerini ziyaret etmek için yola çıkar.
- Kız kardeşlerinin evi tepenin başında yedi günlük mesafededir.
- Üç kardeş, kız kardeşinin evine gider.
- Üç kardeş, kız kardeşine kocasının nerede olduğunu sorunca kız kardeşi kocasının bir hafta yalanda kalacağını söyler.
- Üç kardeşten en kötü gece kız kardeşinin evinde tedbir amaçlı uyumaz. Gece kız kardeşinin büyük abisini yediğini görür.

- f. Ertesi gece küçük kardeş uyuya kalmamak için parmağını kesip üzerine tuz basar. O gece de kız kardeşi ortanca kardeşini yer.
- g. Üçüncü gece kız kardeş, küçük kardeşine; “Buraya kaç kişi geldiniz?” diye sorar. Küçük kardeş de korkudan; “Buraya tek başıma geldim,” der.
- h. Gece olunca küçük kardeş yatağına yavru bir köpek koyar. Kız kardeşi yatağına saldırdığında kız kardeşinin üzerine atlar.
- i. Kız kardeşinin karnını yarıp kardeşlerini de içinden çıkarıp oradan uzaklaştır.

ON ALTINCI MASAL

I. Bacı Kardeşi Yiyecek

II. ATU: 406, EB: 147

III. Mehmet BAKAR, Hilvan.

IV. Masalın Özeti:

- a. Bir adamın yedi oğlu vardır. Kızı olmadığı için adamın karısı dua eder: “Allah’ım bana bir kız evlat ver ne olursa olsun. Her şeyi yesin razıyım.”
- b. Kadının duası üzerine bir kızı olur. Gece kız uyanıp bir keçi yiyip üzerine bir bidon su içer.
- c. Adam keçilerinin başına ne geldiğini merak edip oğullarından nöbet tutmalarını ister. Yedi gece nöbet tutarlar.
- d. Nöbette küçük oğlan hariç hepsi uyuya kalır.
- e. Küçük oğlan kardeşinin kundaktan çıkıp her şeyi yediğini gördüğünü annesine babasına söyler. Annesi oğluna inanmaz.
- f. Küçük oğlan, annesi kendisine inanmadığı için evden kaçar. Yolda gördüğü kör adama yardım eder.
- g. İyiliğinin karşılığı olarak kör odamdan bir aslan bir de kaplan alır.
- h. Küçük oğlan bir müddet sonra tekrar kötüne döner.
- i. Köyünde kız kardeşinin herkesi yediğini ve kara kediye dönüştüğünü görür.
- j. Küçük oğlanın cebindeki aslan ile kaplan, kızı yer.

ON YEDİNCİ MASAL

I. Keloğlan

II. ATU: 406, EB: - -

III. Nurettin Kapat, Şanlıurfa-Viranşehir.

IV. Masalın Özeti

- a. Zengin bir adam köylülere iş vereceğim diye köylülere üçer beşer çiftliğine götürür. Fakat adam yalan söyler çünkü bu adam insan eti yer.

- b. Adam, köylüleri soran yakınlarına götürdüğü işçilerin çiftliğini çok sevdiğini o yüzden geri gelmek istemediğini söyler.
- c. Adam bu şekilde Keloğlan hariç bütün köyü yer.
- d. Keloğlan'ı da çiftliğine götürmek ister.
- e. Keloğlan adama inanmaz ama adam ile beraber yola çıkar.
- f. Keloğlan adamın insan yediğini anlar.
- g. Gece yattığı odada namaz kılan insan şekli yaparak adamı kandırır.
- h. Bunun üzerine adam Keloğlan'ı gece yemek yerine gündüz yolda yemeye karar verir.
- i. Keloğlan yine namaz kılan insan şekli verip adamdan kurtulur.
- j. Adam köy odasına gider. Bu sırada Keloğlan köylülerin yanına gidip köylülere adama karşı bu haindir ekinlerinize zarar verecek diye doldurur.
- k. Köylüler adamı öldürür. Keloğlan adamın karnından köylülerini çıkarır. Mutlu mesut yaşarlar.

ON SEKİZİNCİ MASAL

I. Nar Kız

II. ATU: 407, EB: 89

III. İsmet Aslan, Bozova

IV. Masalın Özeti:

- a. Nar Kız'ın annesi ve babası olmadığı için amcasının yanında yaşar.
- b. Nar Kız'ı istemeyen yengesi evdeki bütün işleri Nar Kız'a yaptırır.
- c. Nar Kız'ın bu durumuna üzülen amcası Nar Kız'ı bir kuyunun başında bırakır.
- d. Padişahın oğlu, Nar Kız'ı kuyunun başında görüp aşık olur. Nar Kız'a biraz beklemesini gidip düğün alayı ile tekrar döneceğini söyler.
- e. Karaçi kadın, Nar Kız'ı kuyunun kenarında görür ve neden orada beklediğini sorar.
- f. Nar Kız da padişahın oğlunun düğün alayı ile birazdan gelip kendisini alacağını söyleyince karaçi kadın, Nar Kız'ı kuyunun içine atıp onun yerine geçer.
- g. Padişahın oğlu gelince karaçi kadını Nar Kız sanıp neden bu kadar karardığını sorar.
- h. Bunun üzerine karaçi kadın güneşte beklemekten karardığını söyler.

- i. Aradan aylar geçmesine rağmen karaçi kadın beyazlamadığı için padişahın oğlu şüphelenir ve karaçi kadını takip eder.
- j. Karaçi kadın ilk gün dilenmeye gider.
- k. İkinci gün derede çamaşırlar ile bulaşıkları aynı leğende yıkar.
- l. Üçüncü gün de köyün bütün köpekleri karaçi kadına saldırmış.
- m. Karaçi kadın düğüne gider ve orada köpeklerin saldırısına uğrar.
- n. Kocasına da attan düştüğünü söyleyince padişahın oğlu tam emin olur ki bu kadın karaçi.
- o. Karaçi kadın, Nar Kız'ın yerini söyler ama kuyuya gittiklerinde Nar Kız kuyunun dibinde nar ağacı olmuştur.
- p. Padişahın oğlu bunu görünce karaçi kadını da kuyuya atar.

ON DOKUZUNCU MASAL

I. Ceviz Kız

II. ATU: 407, EB: 89

III. İsmet Aslan, Bozova

IV. Masalın Özeti:

- a. Karısı vefat eden adama karısı ölürken bir ceviz bırakır ve kocasına bu cevizin onun her işi yapacağını söyler.
- b. Adam, karısının bunadığını düşünür ve söylediklerini dikkate almaz.
- c. Cevizi takanın içine koyar. Adam evde yokken ceviz güzel bir kıza dönüşür.
- d. Adam oduna gider. Adam odundan gelinceye kadar ceviz kız evin bütün işini yapar.
- e. Padişahın oğlu ceviz kızı kapının önünde görür aşık olur. Kızı istemek için haberci gönderir.
- f. Yaşlı adamın ceviz kızdan haberi olmadığı için habercilere; “Verecek kızım yok,” der. Padişah, yaşlı adam kendisine isyan ediyor diye düşünüp adamı kırbaça çeker.
- g. Adam oduna gider. Döndüğünde yine evin bütün işi yapılmıştır.
- h. Adam sabah evden oduna gider gibi çıkar fakat elin köşesinde beklemeye başlar.
- i. Evin içinden ay gibi bir kızın çıkıp bütün işi yaptığını görür.
- j. Adam kızı yakalamak için içeri girdiğinde kimseyi bulamaz.
- k. Ertesi gün evin içindeki sandıkta saklanır. Adam, kızın ceviz postundan çıkıp insan haline girdiğini görür.

- l. Yaşlı adam, ceviz kızı yakalar.
- m. Ceviz kız, adama zamanında yaşlı bir kadının ona büyü yaptığını ve bu büyüünün ancak kendisiyle bu şekilde evlenmeyi kabul edecek biri çıktığında bozulacağına söyler.
- n. Yaşlı adam durumu padişahın oğluna anlatır. Padişahın oğlu, ceviz kız ile evlenir ve büyü bozulur.

YİRMİNCİ MASAL

I. Nohut Kız

II. ATU: 408, EB: 89

III. Nayde Şahin, Suruç.

IV. Masalın Özeti:

- a. Fakir bir ailenin nohut kız adında bir kızı vardır. Çok fakir oldukları için kızlarını bir kuyunun kenarına bırakırlar.
- b. Kırk gün kuyunu başında beklediği süre boyunca bir keçi ağzında ekmekle gelir kız o ekmeği yer ve koyunun tüylerini kırpar.
- c. Padişahın oğlu kızı görür âşık olur. Kırk gün sonra düğün alayı ile gelip kızı alacağını söyler.
- d. Otuz dokuzuncu gün kuyunun kenarından karaçi kız geçer.
- e. Karaçi kıza her şeyi anlatır.
- f. Karaçi kız da nohut kız kuyunun içine atar ve onun yerine geçer. Kız, kuyunun içinde nohut tanesine dönüşür.
- g. Padişahın oğlu, karaçi kızı güneşte beklemekten kararmıştır nohut kızdır diye alıp götürür.
- h. Karaçi kız düğün hediyesi olarak kuyunun dibindeki nohut tanesini ister.
- i. O nohut tanesini alıp dilinin altına koyunca güzel bir kıza dönüşür.
- j. Gece uyurken karaçi kızın ağzındaki nohut tanesi düşer. Nohut kız tekrar insan haline dönüşür.
- k. Nohut kız, karaçi kızı kuyuya atar.
- l. Nohut kızın kızı olur
- m. Karaçi kızın cinleri nohut kızın kızına büyülu iğneyi batırır.
- n. Bebek ölür. Beşikte ise bir damla kanı kalır.
- o. Bir damla kan nohut tanesine dönüşür. Nohut kız bunu görmediği için beşiği yaşlı bir kadına verir.
- p. Beşikteki nohut, dilsiz ama güzel bir kıza dönüşür.

- q. Yaşlı kadın bu kıza bakamadığı için kızı bir kuyu kenarına bırakır.
- r. Kuyu kenarında beklerken bir keçi ağzında bir dilim ekmekle gelir.
- s. Kız bu ekmeği yiyince dili çözülür. gerçek ailesini bulur ve her şeyi anlatır.

YİRMİ BİRİNCİ MASAL

I. Karaçi Kız

II. ATU: 408, EB: - -

III. Bozan Çiçek, Viranşehir

IV. Masalın Özeti:

- a. Padişahın geceleri peri gündüzleri ise ceviz olan bir kızı vardır.
- b. Ceviz kız dereye yüzmeye gittiğinde padişahın oğlu kızı görüp aşık olur.
- c. Padişahın oğlu kızın yanına gidip kendisini beklemesini düğün alayı ile gelip onu alacağını söyler.
- d. Uzaktan tüm olanları seyreden üvey annen kızı dereye atar ve orada ceviz ağacına dönüşür.
- e. Başına da sihirli bir iğne geçirir. Eğer o iğne başından çıkmazsa eski haline dönemeyecektir.
- f. Üvey anne kızın yerine geçip padişahın oğlunu beklemeye başlar.
- g. Padişahın oğlu gelin diye üvey anneyi alır.
- h. Yaşlı bir kadın cevizi bulur akşam yerim diye takaya koyar
- i. Bir karga gelir cevizi alır. Padişahın oğlunun odasına götürür.
- j. Kız, üvey annesini pencereden atar. Padişahın oğlu ile evlenir.

YİRMİ İKİNCİ MASAL

I. Çiğ Köfte

II. ATU: 425 B, EB: 85

III. Mehmet ÇAYAN, Hilvan

IV. Masalın Özeti:

- a. Bir kadının üç kızı vardır. Ekmek yapmak için büyük kızını değirmene gönderir.
- b. Yolda bir horoz kızın elinden buğdayı alıp kaçar.
- c. Kız, horozu takip eder. Horoz bir eve girer.
- d. Evin sahibine olanları anlatır ve buğdayını geri ister.

- e. Ev sahibi buğdayı vereceğini fakat bir gece evde horoz ile aynı odada kalmasını ister. Kız mecbur kabul eder.
- f. Ev sahibi sabah olunca bakar ki hala horoz eski şeklinde kıza buğdayını vermeden gönderirler.
- g. Aynı olay ortanca kızın da başına gelir.
- h. Son gün küçük kız değirmene gider.
- i. Aynı olay küçük kızın da başına gelir. Ama küçük kız ablaları gibi uyumaz.
- j. Horoz, kızın uyuduğunu sanıp postunu çıkarır. Postunu çıkarınca yakışıklı bir gence dönüşür.
- k. Kız, oğlanın postunu saklar. Sabah olunca evin sahibi horozun genç bir oğlan olduğunu görür.
- l. Ev sahibi, oğlanla kızını evlendirir.
- m. Oğlan zaten bir peri kızıyla evli olduğu için kızla ilgilenmez.
- n. Oğlan gece peri kızına gider.
- o. Kız da oğlanın peşine takılır. Peri kızının hamile olduğunu görür.
- p. Bunun üzerine yalandan kendisinin de hamile olduğunu söyler.
- q. Doğuma yakın çiğ köfteden bir çocuk yapar.
- r. Peri kızını, kızın bu durumuna üzülür. Dua eder kızın çiğ köftesi gerçek bebek olur.
- s. Kendisi de horoz oğlanı terk eder.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ MASAL

I. Yılan Postlu Adam

II. ATU: 433 B, EB:90

III. Sıddık BAKAR, Hilvan.

IV. Masalın Özeti:

- a. Yılan, hayvan otlatmak için dağa çıkan kıza âşık olur.
- b. Kız o günden sonra dağa hayvan otlatmaya gitmez. Annesi hasta olunca dağa hayvan otlatmaya gider.
- c. Dağ da peşine yılan takılır. Kızın evini öğrenir.
- d. Kızın evinde yuva yapar ve kırk gün kızın evinde yaşar.
- e. Kırkıncı gün kızın karşısına çıkar ve ona âşık olduğunu gidip annesinden babasından isteyeceğini söyler.
- f. Kız, ise yılanla onunla evlenmek istemediğini söyler.
- g. Yılan, kızını üç defa istemeye gider ama ailesi vermez.

- h. Yılan, kızın ailesini tehdit eder ve kızı zorla ailesinden alır.
- i. Yılanın kızın ailesine verdiği altınla da düğün yaparlar.
- j. Kız ile yılan geceyi geçirmek için mağaraya giderler.
- k. Genç delikanlıya büyü yapıldığı için insanlar içinde yılan şeklinde görünür.
- l. Mağarada yılan postunu çıkarıp yakışıklı bir delikanlıya dönüşür.
- m. Uzun zaman sonra kızın ailesi kızlarını merak edip kızlarını ziyaret ederler.
- n. Kızlarını çok mutlu gördükleri için sevinip evlerine geri dönerler.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ MASAL

I. Yılan Adam

II. ATU: 433 B, EB: 90, 95

III. Sedat Tüzün, Merkez.

IV. Masalın Özeti

- a. Yılan adam padişahın üç kızını da sırasıyla ister.
- b. Büyük kız kocasının hiçbir dediğini yapmaz. Bu yüzden yılan adam karısını baba evine geri götürür.
- c. Ortanca kız daha büyük kız gibi yılan adamı sevmez ve hiçbir dediğini yapmaz. Yılan adam ortanca kızı da baba evine götürür.
- d. En son küçük kızı ister. Küçük kız, yılan adamın her dediğini yapar ve kocasını el üstünde tutar.
- e. Kırk günün sonunda yılan adam postunu çıkarır. Küçük kız kocasının insana dönüşmesine çok sevinir.
- f. Padişah savaşa girer. Köydeki herkes padişahla dalga geçmek için; “Gelsin yılan damadın seni kurtarsın,” der.
- g. Yılan adam postunu çıkartıp savaş meydanına gider ve savaşı kazanır. Köylüler yılan adamı tanımaz.
- h. Bu yüzden herkes bu adamın kim olduğunu merak eder.
- i. Padişah savaştan sonra büyük bir yemek düzenler. Yılan adam da yemeğe gelir.
- j. Yılan adam yemekte postunu çıkartır. Herkes savaştaki kişinin yılan adam olduğunu anlar.

YİRMİ BEŞİNCİ MASAL

I. Öksüz Çocuklar

II. ATU: 511, EB: - -

III. Erol Ural, Çatak

IV. Masalın Özeti

- a. Fakir bir ailenin biri kız biri erkek iki çocuğu vardır. Çocukların annesi vefat eder.
- b. Çocukların babası tekrar evlenir fakat yeni eş çocuklara eziyet eder.
- c. Üvey annenin üç çocuğu olur. Kendi çocuklarına bakar ama üvey çocuklarına bakmaz.
- d. Ailenin bir ineği vardır. İnek, üvey anne çocuklarına bakmadığı için çocuklara bakar.
- e. İneğin bir boynuzundan yemek bir boynuzundan da su çıkar.
- f. Üvey anne çocuklarını çok iyi beslemesine rağmen kilo almaz. Oysa üvey çocukları zaman içinde kilo alıp büyür.
- g. Üvey anne bu durumunun nedenini merak eder.
- h. Üvey çocukları ineği otlatmaya çıktığında kendi çocuklarını da onları takip etmeleri için arkalarından gönderir.
- i. İlk iki çocuk uyuya kalır. Küçük çocuk uyuya kalmamak için parmağını kesip üzerine tuz basar.
- j. Küçük kız, ineğin bir boynuzundan yemek, bir boynuzundan süt çıktığını görür, annesine söyler.
- k. Üvey anne kocasına hastalandığını ve ilacının ise ineğin derisinde olduğunu söyler.
- l. İnek kesileceğini anlar. Kesildiği takdirde kemiklerinin toplanıp bir kuyuya konulmasını ister.
- m. İnek kesilir. Çocuklar ineğin kemiğini bir çukura toplarlar.
- n. Padişahın oğlunun düğününe giden üvey anne, üvey çocukları evde bırakır.
- o. Üvey çocuklar ineğin kemiklerini gömdükleri yere gidince orada çeşit çeşit kıyafet ve ayakkabı bulurlar. O eşyalarla düğüne giderler.
- p. Padişahın oğlu öksüz kıza aşık olur.
- q. Öksüzler düğünden koşa koşa çıkar o esnada kızın ayağındaki ayakkabı düşer.
- r. Padişahın oğlu ayakkabıyı bulur. Ayakkabının sahibini arar.
- s. Padişah öksüzlerin evine gelir.
- t. Üvey anne kendi kızının ayakkabının sahibi olarak tanıtır.
- u. Ama daha sonra gerçek ortaya çıkar ve öksüz kızın düğünü yapılır.

YİRMİ ALTINCI MASAL

I. Arap Üzengi

II. ATU: 514, EB: 97

III. Cuma Azbay(Âşık Devrani), Kısas Köyü.

IV. Masalın Özeti

- a. Çok zengin bir tüccar senede bir defa evine gelir karısıyla birlikte olur doğan çocuk kız ise onu öldürürmüş.
- b. Son evlendiği karısı da kız doğurur ama korkusundan kocasına söyleyemez.
- c. Kocasına doğan çocuğun erkek olduğunu söyler.
- d. Tüccar çocuğunu sünnet etmeye karar verir.
- e. Sünnet günü gerçeğin ortaya çıkacağını düşünen anne, kızına yardım eder ve ona kaçmasını söyler.
- f. Yolda kaçarken kurdun ağzındaki bebeği kurtarır babasına teslim eder ve karşılığında Kırat'ı alır.
- g. Tekrar yollara düşer. Bu defa yolda padişahın kızı ile evlenmek isteyenlerin bir hendek üzerinden atladığını görür.
- h. Kendisi de belki ben de atlarken ölürüm diye hendek üzerinden atlamak için harekete geçer.
- i. Bu esnada atı dile gelir ve kendisine yardım eder. Atı sayesinde hendeğin üzerinden atlar.
- j. Padişahın kızı ile evlenmeyi hak kazanır ve evlenir. Ancak karısına el sürmediği için bu durum padişah tarafından hoş karşılanmaz.
- k. Padişah, damadından kurtulmak için onu Van Kalesi'nin arkasındaki Devler Bahçesindeki narı almaya gönderir.
- l. Bu görevi atı sayesinde başarıyla yapar.
- m. Padişah bu defa da damadından Arap Üzengi'yi ister. Bu görevi de atı sayesinde başarıyla tamamlar.
- n. Padişah son olarak bu defa da damadından Van Kalesinde yetişen üzümden ister.
- o. Bu görevi de yapmak için Arap Üzengi ile yola çıkar. Ama bu defa farklı bir yoldan giderler.
- p. Yol üzerinde sihirli bir kuyu vardır. Bu sihirli kuyuya taş atan kimse kızsı erkek, erkekse kız olur.
- q. Arap Üzengi kuyuya taş atmaması için kızı uyarır.
- r. Üzümlü alıp gelirler dönüş yolunda kız kuyunun içine taş atar ve erkek olur.

- s. Eve döndükten sonra üzümü teslim eder ve karısıyla gelin güvey olurlar.
- t. Memleketine gitmek üzere yola çıkar.
- u. Yolda bir değirmenci ile karşılaşır. Değirmenci ile oynadığı saklambaç oyunu sonrası değirmencinin yedikten sonra tekrar canlanan koyununu kazanır.
- v. Tekrar yola koyulur memleketine varır orada ailesi ile kavuşur. Başından geçenleri annesine anlatır.

YİRMİ YEDİNCİ MASAL

I. Taş Gözlü Kız

II. ATU: 514, EB: - -

III. Mehmet Yiğit, Halfeti

IV. Masalın Özeti

- a. Ağa yemek daveti verir ancak ağanın oğlu olmadığı için kimse bu davete katılmaz.
- b. Ağa dua eder. Allah'tan gözü taştan akıllı yılandan sinsi olan bir evlat ister.
- c. Bu duasının üzerine saman arasında gözü taştan olan bir kız çocuk bulur.
- d. Ağa bulduğu çocuğu kendi çocuğu gibi gösterip bu benim oğlum der.
- e. Ağa kaybettiği itibarı tekrar kazanır.
- f. Taş Gözlü Kız âşık olur.
- g. Taş Gözlü Kızın âşık olduğu genç evlenmek için Taş Gözlü Kıza üç şart koşar.
- h. Taş Gözlü Kız hepsini yerine getirir.
- i. Evlenirler ve çok mutlu olurlar.

YİRMİ SEKİZİNCİ MASAL

I. Alican

II. ATU: 514, EB: - -

III. Mine AKSOY, Suruç-Aşağı Karıncalı Köyü

IV. Masalın Özeti

- a. Alican adında zengin bir ailenin bir kızı vardır. Bu kızın çok sevdiği bir köpeği ve bir erkek kardeşi vardır.
- b. Alican'ın erkek kardeşinin askerlik çağı gelir.
- c. Evin tek erkek çocuğu olduğu için kardeşini askere göndermek istemeyen Alican kardeşinin yerine erkek kılığına girip askere gider.

- d. Ali Bey adında bir genç Alican'a âşık olur. Ali Bey, annesine Alican'ın erkek değil kız olduğunu söyler.
- e. Alican'ın kız olup olmadığını test etmek için annesi Ali Bey'e Alican'ı yüzmeye çağırmasını söyler.
- f. Eğer yüzmeye gelirse erkektir. Gelmez bir bahane bulursa kızdır der.
- g. Alican, Ali Bey'in teklifine köpeğine anlatır. Köpek, Ali Bey'in teklifini kabul etmesini ve gerisini kendisine bırakmasını söyler.
- h. Alican tam dereye girecekken köpek gelir bir fırtına çıkarır. Mecburen evlerine geri dönerler.
- i. Ali Bey bu defa da Alican'ı İnci Mercan Dağına götürür. Plana göre eğer Alican inci, mercana dalarsa kızdır. Eğer tespîh alırsa erkektir.
- j. Alican'ın köpeği durumu anlar ve Alican'a tespîh alması gerektiğini söyler. Alican tespîh alır ve Ali Bey'in bu planı da işe yaramaz.
- k. Son olarak Ali Bey, Alican'ı holi oynamaya çağırır. Eğer bu erkek oyununu oynayamazsa kızdır.
- l. Ama Alican'ın kögeği Alican'a holi oynamasını da öğrettiği için bu planı da işe yaramaz.
- m. Oyun sırasında Alican'ın ön iki dişine taş değer ve kırılır. İnci Mercan Dağına gidip dişlerinin yerine inci, mercan taktırır.
- n. Askerlik biter ve herkes evine gider. Ali Bey, Alican'ı unutamaz. Alican'ın köyüne bohçacı kılığında gider. Amacı Alican'ı ön dişlerinden tanıyarak kız olduğunu ispat eder.
- o. Köye gider ve bir gülüşe bir inci dağıtır. Sıra Alican'a gelir. Alican gülünce Alican'ın kız olduğunu ispatlar. Annesini gönderip Alican'ı ister.
- p. Kırk gün kırk gece düğün yaparlar.

YİRMİ DOKUZUNCU MASAL

I. Yemen Padişahının Oğlu

II. ATU: 516, EB: - -

III. Abdullah AKSOY, Suruç

IV. Masalın Özeti

- a. Gaddar bir çobanın çok güzel bir kızı vardır. Çoban kızını dışarı çıkarmaz. Ne kadar zor işi varsa hepsini bu kıza yaptırır.
- b. Kız rüyasında Yemen padişahına âşık olur. Evden dışarı çıkamadı için de Yemen'e gidemez.

- c. Bir gün Fırat'ın kenarında otururken bir balık dile gelir ve kıza, kendisine içerden kitlenen bir sandık yaptırıp içine girmesini söyler.
- d. Fırat'ın suyu yemeğine kadar aktığı için bu şekilde Yemen' gidebilecektir.
- e. Kız kırk gün boyunca yol aldıktan sonra Yemen padişahının sarayının önüne varır.
- f. Padişahın oğlu Fırat'ın kenarında sandığı bulup odasına götürür. Kapağını açmaya çalışır ama açamaz.
- g. Gece kız sandığın içinden çıkar. Padişahın oğluna çeşit çeşit yemekler yapar.
- h. Padişahın oğlu sabah uyandığında yemeği kimin yaptığını sorar.
- i. Hizmetçiler yemeği yapmadıklarını söylerler. Yemeği yapanı bulmak için padişahın oğlu nöbet tutar.
- j. Padişahın oğlu uyumamak için başparmağını keser. Gece kız sandıktan çıkar yemek yapar tam sandığa girecekken padişahın oğlu kızı yakalar.
- k. Kız başından geçenleri anlatır. Kırk gün kırk gece düğün yaparlar.

OTUZUNCU MASAL

I. Dünya Güzeli

II. ATU: 516, EB:210, 215.

III. Cuma Azbay(Âşık Devrani), Kısas Köyü.

IV. Masalın Özeti

- a. Padişah, yer altında yaşayan Dünya Güzeli'ne âşık olur.
- b. Dünya Güzeli'ni elde etmek için onun memleketine savaş açar.
- c. Birçok askerini bu savaşta kaybeder.
- d. Dünya Güzeli'nin fotoğrafını gizli bir odaya asar. Her gün o fotoğrafı bakıp ağlar. Bu yüzden gözlerini kaybeder.
- e. Padişahın üç oğlu vardır. Bu okullardan en büyüğü babasının bu acısına dayanamaz ve Dünya Güzeli'ni getirmek için babasından izin ister.
- f. Yola çıkar fakat mesafe çok uzun olduğu için Dünya Güzeli'nin memleketine varmadan geri döner.
- g. Ortanca oğlan bu defa yola çıkar ancak yol uzun olduğu için o da geri döner.
- h. Son olarak küçük oğlan Dünya Güzeli'ni getirmek için babasından izin ister. Babası kabul eder ve oğluna kendi yel atını verir.
- i. Bu yel atı bir yıllık mesafeyi on dakikada alır.
- j. Yel atı yıllardır kapalı bir alanda bakımsız bir şekilde kaldığı için padişahın küçük oğlu kırk gün ata bakar. At, eski formuna döndüğü zaman yola çıkar.

- k. Kısa bir süre sonra Dünya Güzeli'nin memleketine varır. Dünya Güzeli'nin yanına gitmek için yel atı oğlana akıl verir.
- l. Dünya Güzeli'nin yanına gider.
- m. Dünya Güzeli'nin yüzündeki yedi kat örtüleri tek tek kaldırıp yüzünden öper.
- n. Ertesi gün oğlan yine kızı öper. O esnada kız uyanır.
- o. Oğlan, kızı babasına götürmeye ikna eder.
- p. Yolda parlak bir tüy bulur ve tüyü alıp kulağının arkasına takar.
- q. Padişah, Dünya Güzeli'ni ve parlak tüyü Mehmet Şah'tan alır.
- r. Dünya Güzeli, „Mehmet Şah'ı kurtarmak için padişaha Mehmet Şah'ı zindandan çıkarmasını ve Mehmet Şah'ın atı alan yel atının aşiretini getirmesini ister.
- s. Mehmet Şah yel atının aşiretini getirir.
- t. Dünya Güzeli, Mehmet Şah'a kendisini padişah'tan kurtarmak için zindandan çıkardığını ama kendisinin onu kurtarmadığını gidip atları getirdiğini söyler.
- u. Mehmet Şah pişman olur. Dünya Güzeli gelin hamamına gittiği gün Dünya Güzeli'ni kaçıır.
- v. Mehmet Şah ve Dünya Güzeli memlekete yaklaşınca Mehmet Şah'ın babasının gözleri Dünya Güzeli'nin kokusu ile açılır.
- w. Mehmet Şah babasının dediğini yapmıştır.
- x. Daha sonra düğün dernek kurulur ve Dünya Güzeli ile Mehmet Şah evlenir.

OTUZ BİRİNCİ MASAL

I. Sodel Ayn

II. ATU: 516, EB: 257.

III. Mustafa Nazlı, Kısas Köyü.

IV. Masalın Özeti

- a. Yeni evlenmiş bir aşiret reisinin devesi yaşlı bir kadını rahatsız eder.
- b. Yaşlı kadın bunun üzerine aşiret reisine: “ Bu saate kadar yatılır mı? Sanırsın ki Sodel Ayn'ın koynunda yatıyor,” der.
- c. Bu sözü duyan aşiret reisi kadına: “Gidip o kızı bulacağım. Eğer dediğin kadar güzelse seni öldürmeyeceğim. Eğer Benim karımdan çirkinse senin kelleni uçuracağım,” der ve yollara düşer.
- d. Adam Çobandan Sodel Ayn'nın yerini öğrenir. Kılık değiştirerek oraya gider. Köle olduğunu ve adının da Cellale olduğunu söyler.
- e. Sodel Ayn'ın sarayında köle olarak kahve dövmeye başlar.

- f. Kahve dövdüğü esnada Sodel Ayn, Cellale'nin köle olmadığını yüzüne bakarak anlar.
- g. Sodel Ayn'ın babası karşı köye savaşa gittiği sırada Sodel Ayn'ın kendi köyü yağmalanır.
- h. Sodel Ayn malları tekrar geri getirmek için Cellale'ye gitmesini söyler.
- i. Yolda yaşlı bir kadın Cellale'yi görür Cellale ile alay eder. Cellale'ye der ki: "Benim bir devem var boynunda da eğeri var. Bana da devemi getir.
- j. Cellale yola çıkar ve yağmalanan bütün malları kurtarır.
- k. Yaşlı kadının devesini de kurtarır. Boynundaki eğeri çıkartıp toprağa gömer.
- l. Daha sonra atılan terini ve kılıcındaki kanın siler. Ancak kılıcında bir damla kanı ve atının bacağıının arasında küçük bir damla teri silmeyi unuttur.
- m. Kimse malları Cellale'nin kurtardığını bilmez. Ama Sodel Ayn bilir Cellale'nin kurtardığını. Çünkü kılıçta bir damla kan ve yedi defa terlemiş, yedi defa soğumuş atın üzerinde bir damla ter görür.
- n. Başka bir köle aşiret reisine malları kendisinin kurtardığını söyler. Aşiret reisi buna İnanır ve karşılığında borcunu ödemek için kızını bu köleye verir.
- o. Düğün hazırlıkları başlar. Sodel Ayn, Cellale'ye yalvarır gerçeği söyleyip kendisini o köleyle evlenmekten kurtarması için.
- p. Cellale kabul eder ve gerçeği söyleyeceğini söyler.
- q. Malları kölenin getirmediği anlaşılır. Şıg, kızını köleye vermekten vazgeçer. Kızını Cellale'ye verir.
- r. Düğün dernek kurulur. Cellale ve Sodel Ayn evlenir.
- s. Cellale uzun bir süre orada kaldıktan sonra eski köyünü hayatını özler.
- t. Sodel Ayn'ı da yanına alıp köyüne döner.

OTUZ İKİNCİ MASAL

I. Rüya Aşık Olma

II. ATU: - -, EB: - -

III. Abdullah Aksoy, Şanlıurfa/Suruç.

IV. Masalın Özeti

- a. Bir adamın oğlu varmış
- b. Rüyasında padişahın kızına aşık olmuş.
- c. Oğlan, rüyasında gördüğü kızın yanına kılık değiştirerek gider.
- d. Sarayda herkes bu oğlanın yeteneğini konuşur.
- e. Oğlan, kızla seyahate çıkar.

- f. Seyahatte aşkını itiraf eder.
- g. Padişahın kızıyla oğlan evlenir.

OTUZ ÜÇÜNCÜ MASAL

I. - -

II. ATU: 516, EB: - -

III. Mehmet Yiğit, Halfeti

IV. Masalın Özeti

- a. Padişahın oğlu karşı köyün padişahının kızına aşık olur.
- b. Ancak karşı köyün padişahının kızının kötü bir huyu vardır. Bu huyu insanların iç güzelliğine değil dış güzelliğine bakmaktır.
- c. Padişahın oğlu güzel olmasına rağmen padişahın kızının kendisinin güzelliği nedeniyle evlenmesini istemez.
- d. Büyücü bir kadından post alıp karşı köyün padişahının kızının evinde hizmetçi olarak çalışmaya başlar.
- e. Padişahın oğlunun iyi hizmetçiliği padişahın kızının kulağına kadar gider.
- f. Bu yüzden padişahın kızı kendisini av sırasında yardım etmesi için kızı hizmetçi olarak yanında götürür.
- g. Padişahın oğlu çok terlediği için postunu indirip suya girer. Padişahın kızı, oğlanı görüp aşık olur. Ama oğlan oradan koşarak uzaklaşır.
- h. Padişahın kızı o günden sonra hastalanır. Hekimler padişahın kızının derdini bulmak için odasına bir tavuk koyarlar. Eğer yemektense bu tavuk da hastalanacaktır.
- i. Kırk gün sonra padişahın kızının odasındaki tavuk sapasağlam çıkar.
- j. Bu kırk gün boyunca hizmeti kız padişahın kızının yanından ayrılmaz. Padişahın kızı bu sürede hizmetçi oğlana âşık olur.
- k. Padişahın kızı güzel olmasa da kendisine baktığı için aşık olduğu hizmetçi oğlanla evlenir.
- l. Padişahın kızı odaya girdiği zaman hizmetçi postunu çıkarır. O günden sonra mutlu yaşarlar.

OTUZ DÖRDÜNCÜ MASAL

I. Cevahir Taşı

II. ATU: 554, EB: - -

III. Nurgül Sarı, Birecik.

IV. Masalın Özeti

- a. Ava çıkan padişah yolda yardıma ihtiyacı olan köpek, kuş ve at görür. Onları alıp eve getirir.
- b. Kısa bir süre sonra padişah bütün mal varlığını kaybeder.
- c. Padişahın kendilerine yaptığı iyiliğe karşı padişaha yardım etmek isteyen hayvanlar cevahir taşı bulmak için yola çıkarlar.
- d. Yolda türlü zorluklar atlatıp taşı bulurlar.
- e. Geri dönmek için yola çıktıklarında yol uzar. Bir adım atarlar on adım geri giderler.
- f. Geri dönmek için kuş, uçan halısını çağırır.
- g. Cevahir taşı ile padişah eski zenginliğine kavuşur.

OTUZ BEŞİNCİ MASAL

I. Öksüz

II. ATU: 554, EB: - -

III. Fatma Acar, Birecik.

IV. Masalın Özeti

- a. Üvey anne, üvey çocuklarına türlü eziyetler eder.
- b. Üvey anne, üvey çocuklarını sevmemesine rağmen çevredeki herkes bu çocukları çok sever.
- c. Üvey çocuklarının kendisine kötü davrandığını söyleyerek çocukları babalarına dövdürtür.
- d. Ormanda odun toplamaya giden çocuklar yolda kanadı yaralı bir güvercin görür.
- e. Çocuklar güvercini alıp eve getirir. İyileşene kadar güvercine bakarlar.
- f. Güvercin, üvey annenin çocuklara yaptığı eziyeti görür. Dile gelir ve bundan sonra onlara yardım edeceğini söyler.
- g. Üvey anne çocukları aç bırakır. Güvercin de çocuklara yemek getirir.
- h. Çocukları aç bıraktığı halde onları iyi gören üvey anne çocukları öldürmeye karar verir.
- i. Güvercin, üvey anne çocukları öldürecekken çocukların babasına haber verir.
- j. Çocukların babası üvey anneyi evden kovar. Mutlu yaşarlar.

OTUZ ALTINCI MASAL

I. Peri Kızı

II. ATU: 554, EB: - -

III. Mehmet Bakar, Hilvan.

IV. Masalın Özeti

- a. Peri kızıyla bir adam birbirine âşık olur.
- b. Adam, peri kızı ile evlenmek ister.
- c. Peri kızı, adamla evlenmek için bir dağdaki altın tarağı ister. Çünkü saçını o tarakla tararsa insan olacaktır.
- d. Adam, altın tarağı bulmak için yola çıkar.
- e. Yolda bir kulübede yaşayan yaşlı bir oduncunun yanında işe girer.
- f. Adam ormana odun toplamaya gider. Ormanda bir kuşa yardım eder. Kuş da iyiliğinin karşılığı olarak adama yardım edeceğini söyler.
- g. Adama iki dal verir ve dalları birbirine sürttüğünde geleceğini söyler.
- h. Adam, yaşlı oduncunun yanından ayrılır. Yolda bir teyzeye rastlar. Yaşlı teyzeye yardım etmek ister fakat yaşlı teyze adamı yer.
- i. Adam dallara birbirine sürter kuş gelip adamı kadının karnından çıkarır.
- j. Altın tarağı zehirli bir yılan korur. O yılanı öldürmek için gerekli olan zehir ise bir düzenin elindedir.
- k. Adam, cücenin elindeki zehri kuşun yardımıyla alır.
- l. Adam zehri meyvelerin üzerine döker. O meyveleri yılanı yedirir.
- m. Yılan ölür ve adam altın tarağı alıp peri kızının yanına gider. Peri kızıyla güzel bir düğün yapıp evlenirler.

OTUZ YEDİNCİ MASAL

I. Uçan Halı

II. ATU: 554, EB: - -

III. Abdullah Çayan, Hilvan

IV. Masalın Özeti

- a. Padişah tüm ülkede ateş yakmayı yasaklar. Kimse ateş yakmasın diye her akşam kontrole çıkar.
- b. Bir akşam padişah gaz lambasının önünde halı dokuyan bir kadın görür.
- c. Kadına ateş yakmak yasak olduğu halde neden gaz lambasının önünde halı dokunduğunu sorar.
- d. Kadın, padişaha ben halı dokurum deyince padişah sinirlenir. Kadının yedi oğlundan altısını esir alır.
- e. Padişah, kadının oğullarını uçan halı yapması şartıyla serbest bırakacağını söyler.

- f. Kadın çaresiz padişahın dediği gibi halı dokumaya başlar fakat uçan halıyı nasıl yapacağını bilmez.
- g. Kadının küçük oğlu belki bir yol bulurum diye dışarıya çıkar. Yolda yaralı bir güvercin bulur. Güvercini alıp eve getirir.
- h. Güvercin iyileşir tam uçacakken oğlanın yaptığı iyilik karşısında o da oğlana iyiydik yapmak ister.
- i. Kanadından bir tüyü oğlana verir. O tüyü halıya takarlarsa halının uçacağını söyler.
- j. Güvercin tüyünü halıya takarlar. Halı uçar. Kadın altı çocuğunu kurtarır. Mutlu mesut yaşarlar.

OTUZ SEKİZİNCİ MASAL

I. Padişahın Üç Oğlu

II. ATU: 653 A, EB: - -

III. Mehmet Polat, Ceylanpınar

IV. Masalın Özeti

- a. Padişahın Ahmet Mehmet ve Yusuf adında üç oğlu vardır.
- b. Padişahın oğulları âşık olduğu kızları babalarına anlatırlar.
- c. Padişah, oğullarının anlattığı kızları dinleyince üç oğlunun da aynı kıza âşık olduğunu anlar.
- d. Padişah durumu anlayınca üç oğlunu da yanına çağırır ve onlara bir oyun oynar.
- e. Padişah, oğullarını farklı ülkelere gönderir. Oğullarına der ki; “Ülkelerde en güzel neyse onu getirin.”
- f. Oğlanlar yola çıkar.
- g. Büyük oğlan İran'dan uçan halı getirir. Ortanca oğlan Hindistan'dan her şeyi gösteren bir ayna getirir. Küçük oğlan ise Bağdat'tan bütün hastalıklara iyi gelen şifalı nar getirir.
- h. Padişahın oğulları getirdikleri eşyaları babalarına verirler.
- i. Padişah önce aynayı eline alır.
- j. Ortanca oğlu sevdiği kıızı görmek istediğini söyler.
- k. Ayna, kıızı gösterince herkes anlar ki üç kardeş aynı kıza âşık.
- l. Aynadaki görüntüde kız hastalıktan ölmek üzeredir. Bunun üzerine büyük oğlan uçan halısıyla kızın yanına gitmek ister.

- m. Üç kardeş, haliya binip gider. Küçük oğlan ise şifalı narını sevdiği kıza yedirir.
- n. Padişah kıza hangi oğluyla evlenmek istediğini sorar.
- o. Kız daha şifalı narını düşünmeden kendisine veren küçük oğlan ile evlenmek ister.
- p. Düğün dernek yapılır ve çok mutlu olurlar.

OTUZ DOKUZUNCU MASAL

I. Üç Mehmet

II. ATU: 655, EB: 292, 348.

III. Cuma Azbay(Âşık Devrani), Kısas Köyü.

IV. Masalın Özeti

- a. Ticaretle uğraşan bir adam senede bir defa evine uğrar.
- b. Evine uğradığı zaman bir gece eşiyle birlikte olur. Bu birliktelikten her seferinde bir oğlu olur. Bu durum üç yıl sürer.
- c. Bütün bir yıl adam tekrar evine gelir.
- d. Köle de gece karanlığında kadının kocası gibi kadının yatağına girer ve karısıyla birlikte olur. Kadın, köleyi kocası sandığından ses etmez.
- e. Kocası eve gelir karısının yanına girer. Kocasına sorar neden bu yıl iki defa yatağına girdiğini.
- f. Adam orada anlar ki kendinden önce birisi gelip karısıyla birlikte olmuş.
- g. Sabah olur evden çıktığında: “benden sonra bir oğlum olursa adını Mehmet koyun,” der ve çıkar gider.
- h. Adam vasiyet bırakır. Vasiyetine göre miras Mehmet’ e var, Mehmet’e var, Mehmet’e yoktur. Ancak hangi Mehmet’e olmadığını kimse bilmemektedir.
- i. Hangi Mehmet’e olmadığını öğrenmek için zamanın kadısının yanına gitmeye karar verirler.
- j. Yolda yürürken yoldaki izlerden kendilerinden önce kör, kuyruğu kırpılmış ve yükü yağ ile bal olan bir devenin üzerinde hamile bir kadının o yoldan seyahat ettiğini anlarlar.
- k. Daha sonra yolda o deve ve kadını arayan adamlarla karşılaşırlar.
- l. Adamlar deveyi görüp görmediğini sorunca sanki görmüş gibi cevap verirler. Bu yüzden deveyi onların çaldığını düşünürler.

- m. Durumu çözmek için kadıya giderler.
- n. Mehmet'ler verdiği cevapla doğru söylediklerini ispatlarlar.
- o. Sıra kendi konularla geldiğinde kadı, onlara bu gece burada kalmalarını yarın sabah cevabını vereceğini söyler.
- p. Kadı, gece olduğunda kadı üç kardeşin de odasını tek tek gezer. Kardeşlere rüşvet teklif eder. Sadece küçük Mehmet rüşveti kabul eder.
- q. Üç kardeşi de test eder ve sonuncu Mehmet'in onların kardeşi olmadığını anlar.

KIRKINCI MASAL

I. Hayvanların Dilinden Anlayan Adam

II. ATU: 670, EB: - -

III. Mehmet Elçi, Ceylanpınar

IV. Masalın Özeti

- a. Bir adamın beş oğlu bir de karısı vardır. Bu aile ormandan topladığı otlarla besleniyormuş.
- b. Adam yine bir gün ormana gider. Yolda iki yılan görür. Yılanlardan kız olanı vurup heybesine koyar.
- c. Diğer yılan adamın yolunu keser. Kız olan yılanı verirse bütün hayvanların dilini öğreteceğini söyler.
- d. Adam kabul eder yılanı verir. Yılan da adama bütün hayvanların dilini öğretir.
- e. Adam ormana gider.
- f. Orada iki kuş kendi arasında bir adamın evinin soyulduğunu ve altınlarının da ağacın altında gömülü olduğunu söyler.
- g. Adama ağacın altındaki altınları çıkarır.
- h. Daha sonra iki tilkinin kendi arasında konuşup karşı sarayın soyulduğunu ve altınların ağacın altında olduğunu söylediğini duyar.
- i. Adam altınları çıkarır çok zengin olur.
- j. Hırsızlar altınlarını kimin aldığını aramaya başlar.
- k. Bu durumu adam, hayvanlar kendi aralarında konuşurken öğrenir. köyden kaçır ve başka köye yerleşir.
- l. Koyunlarını otlatmaya götüren adam koyunlarının konuşmalarını duyar. Adam hayvanlarının konuşmalarını duyar ve gülmeye başlar.

- m. Karısı sorunca önce söylemez ama sonra dayanamaz söyler.
- n. Yılan adamı uzaktan görür.
- o. Adamın yılanın kendisine dil öğrettiğini kimseye söylemeyeceğine dair sözünü tutmadığı için adamı, karısını ve hayvanlarını zehirler.

KIRK BİRİNCİ MASAL

I. Altın Saçlı Çocuklar

II. ATU: 707, EB: 239.

III. Fatma Aksu, Akçakale

IV. Masalın Özeti

- a. Ülkenin birinde çok yakışıklı padişahın oğlu ile üç tane güzel genç kız yaşar.
- b. Genç kızlar kendi aralarında padişahın oğlu kendilerini isterlerse ne yapacağını konuşurlar.
- c. Ortanca oğlan kız; “Padişahın oğlu gelip beni isterse ona saçlarının bir tarafı altın bir tarafı gümüş olan iki erkek çocuğu veririm,” der.
- d. Gün geçer ve padişahın oğlu ortanca kızı ister. Ortanca kız dediği gibi iki erkek çocuk doğurur.
- e. Kız kardeşleri ortanca kızı kıskanır ve bu çocukların yerine iki yavru köpek koyar.
- f. Padişahın oğluna da bu köpekleri kız kardeşinin doğduğunu söylerler.
- g. Padişahın oğlu köpekleri görünce karısını evden kovar.
- h. Aradan zaman geçer ve padişahın oğlu ülkenin birinde saçlarının bir tarafı altın bir tarafı gümüş olan iki çocuğun haberini alır.
- i. Çocukları görünce bu çocukların kendi çocuğu olduğunu anlar.
- j. Kız kardeşler suçlarını itiraf eder. Bunun üzerine padişah, kız kardeşleri biri aç biri susuz katıra bağlar.
- k. Padişahın oğlu karısını ve çocuklarını alıp eve gider. Kırk gün kırk gece düğün yaparlar.

KIRK İKİNCİ MASAL

I. Sini

II. ATU: -, EB: - -

III. Mehmet Şengül, Merkez

IV. Masalın Özeti

- a. Padişah öldükten sonra üç oğlu mirası kendi arasında paylaşır.
- b. Büyük oğlan babasının yerini ister. Ortanca oğlan abisinin yerini ister.

- c. Küçük oğlan ise babasından kalan siniyi ister.
- d. Büyük oğlan padişah olur ama küçük kardeşi onu zehirleyip yerine geçer. Ortanca oğlanı da at teper ve ölür.
- e. Küçük oğlan da bir bahçede çalışmaya başlar.
- f. Küçük oğlan kazandığı parayı getirip sininin içine koyar. Sini sihirli olduğu için içine ne koyulursa bin tane olur.
- g. Küçük oğlan sininin sihirli olduğunu anlamaz. Sinideki paraları alıp kendine saray yaptırır.
- h. Yolda gördüğü evsiz adamı alıp eve getirir.
- i. Adam, evde yastık bulamadığı için siniyi yastık yerine kafasının altına koyar.
- j. Küçük oğlan sabah uyandığında sarayında emrini bekleyen binlerce asker görür.

KIRK ÜÇÜNCÜ MASAL

I. Aslan

II. ATU: -, EB: - -

III. Nurgül Sarı, Birecik

IV. Masalın Özeti

- a. Paşanın her işinden anlayan çok hamarat bir kızı vardır. Arkadaşları bu kızı çok kıskanır.
- b. Arkadaşları ile ormana çalıya gider. Arkadaşları kızı kıskandığı için kızı ormanda bırakmaya karar verirler.
- c. Kız işlerini bitirir. Bir ağacın altında arkadaşlarının da işini bitirmesini beklerken uyuya kalır.
- d. Arkadaşları kızı orada bırakır. Eve gittiklerinde ise kızın işini bitirmediği için daha sonra geleceğini söyler.
- e. Kızın annesi kızı aramak için ormana gider fakat hava karardığı için kızını bulamaz.
- f. Kız uyandığında hava karmıştır. Yanına bir aslan gelir. Aslan, kıza; “Ya benimle evlenirsin ya da seni burada parçalarım,” der. Kız mecburen aslanla gider.
- g. Kızın aslandan bir oğlu olur. Yarısı insan yarısı hayvan. Yüzü tıpkı annesine benzer.
- h. Kızın oğlu ormanda dolaşmaya çıkar.

- i. O sırada kızın annesi aslanı görür. Aslanın yüzünün kızının yüzüne çok benzediğini görünce aslanı takip eder.
- j. Mağarada kızının yarı insan yarı aslanla yaşadığını görüp kocasına haber verir.
- k. Kızın babası mağaraya gider aslanı ve oğlunu öldürüp kızını alır eve getirir.
- l. Kız, kocasının öldüğüne çok üzülür.
- m. Bir kuş, kızın penceresinden içeriye girer. Kıza kocasının yaşadığını ve ormanda onu beklediğini söyler. Kız ormana kocasının yanına gider.
- n. Aslan karısı ile padişaha haber gönderir. Eğer karısını bırakmazsa köyü başına yıkacağına dair.
- o. Padişah korkar kızını bırakır ve mutlu bir şekilde yaşarlar.

KIRK DÖRDÜNCÜ MASAL

I. Balık İnsan

II. ATU: -, EB: - -

III. Fatma Balcı, Halfeti

IV. Masalın Özeti

- a. Çocuğu olmayan yaşlı adam Fırat'a balık tutmaya gittiği bir gün yarı insan yarı balık tutar.
- b. Çocuğu olmadığı için bu yarı insan yarı balığı oğlum diye tanıtır.
- c. Oğlan üstüne postunu giydiği zaman ayaklarının balık şeklinde olduğu anlaşılmaz.
- d. Oğlan büyür. Herkes oğlanın marifetini konuşur. Oğlanın balık tutma işinden çok iyi anladığını söylerler.
- e. Oğlanın namını duyan padişah, oğlanı Fırat'ta yapılacak bir savaşta kendisine yardım etmesi için çağırır.
- f. Oğlan savaşta padişaha yardım eder ve savaşa padişah kazanır.
- g. Padişah bu defa da kuyuda yaşayan ve kızını kaçıran devi bulup kızını getirmesini ister.
- h. Eğer oğlan kızı bulup getirirse padişah kızını oğlana verecektir.
- i. Oğlan kızı kurtarmak için yola çıkar. Yolda yaşlı bir kadın ile ekmeğini tuzunu paylaşır. Yaşlı kadın bunun karşılığında oğlana yardım eder.
- j. Yaşlı kadın, oğlana kuyuya indiği zaman köpeğin önündeki otu koyuna, koyunun önündeki kemiği köpeğe vermesini söyler.

- k. Oğlan yaşlı kadının dediğini yapar. Koyunun ve köpeğin boynundaki anahtarı alır kapıları açar.
- l. İlk kapıda karşısına dev çıkar. Devın gözünü çıkarıp öldürür. İkinci kapıda kızı bulur. Kızı alıp eve götürür düğün dernek yapılır mutlu yaşarlar.

4.2.3. Dini Masallar

KIRK BEŞİNCİ MASAL

I. Keloğlan'ın Kuyudaki Rüyası

II. ATU: 750, EB: - -

III. Ahmet Aslan, Suruç

IV. Masalın Özeti

- a. Keloğlan köyün meydanında dolaşırken padişahın tellalının padişahın hasta kızının iyileşmesi için başka diyarda yetişen çiçeği getiren kişiye her istediğini vereceğini söylediğini duyar.
- b. Çiçeği alıp geleceğini söylemek için padişahın huzuruna çıkar ve isteğini de döndüğü zaman söyleyeceğini belirtir.
- c. Keloğlan yedi gün yol yürüdükten sonra susadığı için bir kuyunun içine girer.
- d. Kuyunun içinde önce yaz mevsimi olan bir bahçeden sonra sonbahar mevsimi olan bir bahçeden son olarak da bahar mevsimi olan bir bahçeden geçer.
- e. Keloğlan bahçede küçük bir evin içinde bir kız görür ve kıza âşık olur. Bu kız aslında padişahın hasta kızının ruhudur.
- f. Keloğlan, kızın başında bekleyen köpeğin ayağına batan iğneyi çıkarınca köpek insana dönüşür.
- g. Büyücü kadının kendilerine bu iğne ile büyü yaptığını ve iğneyi çıkararak büyüü bozduğunu söyler.
- h. Köpek, Keloğlanın yaptığı iyiliğe karşılık Keloğlanın kendisinden üç dilek istemesini söyler.
- i. Keloğlanın üç dileğinin sonunda kız ve Keloğlan kuyudan kurtulur. Sonrasında da evlenirler.

KIRK ALTINCI MASAL

I. Ağa Kızıyla Fakir Oğlan

II. ATU: 750 A, EB: - -

III. Meltem Aksoy, Suruç- Karıncalı Köyü

IV. Masal Özeti

- a. Yaşlı anne ve oğlu kapılarına gelen yaşlı bir adamı boş çevirmeyip evlerinde üç-dört gün misafir ederler.
- b. Bu iyiliğin karşılığı olarak yaşlı adam genç delikanlıya kendi memleketinde iş bulur.
- c. Yaşlı adamın memleketine giden genç, orada ağanın kızına aşık olur.
- d. Yaşlı adam kızı istemeye gider.
- e. Fakir oldukları için kızını vermek istemeyen ağa, yaşlı adamdan yerine getirilmesi zor istekler ister. Ağanın istekleri ise: Kırk gün içinde kırk deve yükü altın, kırk deve yükü yakut, kırk deve yükü zümrüt.
- f. Oğlan evde otururken içeri yemek isteyen yaşlı bir adam girer.
- g. Yaşlı adama yemek getirmek için mutfığa giden oğlan, döndüğünde kadının yerinde ağanın istediği kadar altın, yakut ve zümrüt bulur.
- h. Yaşlı adam, oğlana gerdek gecesi kılacağı namazda kendisine ve yaşlı kadına dua etmesini söyler.
- i. Dua etmeyi unutan oğlan sabah uyandığında kendini eski evinde annesinin yanında bulur ve yaşadıklarını rüya sanır.
- j. Oğlanın karısı da kocasının kendisini terk ettiğini düşünür.
- k. Oğlanın karısının bir yıl sonra oğlu olur. Oğlunu alıp kocasını aramak için yola çıkar.
- l. Yolu Urfa'ya düşen kadının oğlunu bir ağlama tutar ve kimse susturamaz. Oğlan tesadüf ağlama sesini duyar.
- m. Çocuğu kucağına alır almaz ağlaması durur.
- n. Kocasını tanımayan kadın teşekkür etmek için kocasını işe alır.
- o. Oğlan teşekkür etmek için karısına düğünde giydiği kıyafeti hediye eder.
- p. Kıyafetten kocasını tanıyan kadın, kocasına her şeyi anlatır.
- q. Tekrar düğün dernek kurulur. Düğüne yaşlı kadın ve adam da gelir. Nankörlüğünün sonucunda bu şekilde cezalandırıldıklarını söylerler.

KIRK YEDİNCİ MASAL

I. Bir Saati Bin Saat; Bin Saati Bir Saat

II. ATU: -, EB: - -

III. Cuma Azbay(Âşık Devrani), Kısas Köyü.

IV. Masalın Özeti

- a. Dükkânları yan yana olan iki adam her sabah aynı saatte dükkânlarını açarlar.

- b. Bu adamlardan birisi her sabah dükkânı açarken: “ Ya Rabbi bir saati bin saat bin saati bir saat,” der.
- c. Diğer adam bu durumu merak eder ve kendisine de ders vermesini ister.
- d. Uzun bir süre ders aldıktan sonra hala aklı o merak ettiği sözdedir.
- e. Bir sabah yine dükkânı açar. Abdest almak için dükkandan biraz uzaklaşır. O esnada bayılır ve kendisini başka bir yerde bulur.
- f. Orada yaşlı bir adam ile karşılaşır. Adam kendisine çocuğunun olmadığını ve bu yüzden kendisinin çocuğu olabileceğini söyler.
- g. Aradan yıllar geçer adamı evlendirirler çocukları olur.
- h. Belli bir süre sonra adamın karısı vefat eder. Yaşadığı yerin kurallarına göre eşi vefat eden kişi eşi ile beraber gömülür.
- i. Adamın eşi kuyuya atılır. Ardından adam da kuyuya atılır.
- j. Adam kuyuya atılırken korkudan uyanır. Uyandığında hala eski yerindedir.
- k. Kısa bir sürede uzun bir olay yaşadığını anlar. Dükkan komşusunun yanına gider ve söylediği sözün manasını anlar.

KIRK SEKİZİNCİ MASAL

I. Her İşte Bir Hayır Vardır

II. ATU: -, EB: - -

III. Cuma Azbay(Âşık Devrani), Kısas Köyü.

IV. Masalın Özeti

- a. Padişahın başparmağı kopar. Parmak tekrar yerine dikilemez.
- b. Herkes padişaha geçmiş olsun dileklerini iletir.
- c. Bir veziri geçmiş olsun demek yerine; “Her işte bir hayır vardır,” der.
- d. Bu söze öfkelenen padişah vezirini zindana atar.
- e. Kısa bir süre sonra padişah ve adamları ava çıkar. Av esnasında yamyamlar etrafını sarar.
- f. Yamyamlar, padişahın adamlarını tutarlar ve yerler. Tam padişahın yiyecekken padişahın parmağının eksik olduğunu görünce padişahı yemekten vazgeçerler.
- g. Padişah, vezirinin her işte bir hayır vardır sözünün doğru olduğunu anlar. Vezirini zindandan çıkarır.

KIRK DOKUZUNCU MASAL

I. Öküz Halit

II. ATU: - -, EB: - -

III.Cuma Azbay(Âşık Devrani), Kısas Köyü.

IV.Masalın Özeti

- a. Öküz Halit geri ödemek üzere padişah'tan altın borç alır.
- b. Borcunu ödeyemeyince padişahın tarlasında çalışmaya başlar. Öküzü olmadığı için tarlayı kendisi sürer.
- c. Bu yüzden adı Öküz Halit olarak anılmaya başlanır.
- d. Öküz Halit birgün tarlayı sürerken yoldan geçen bir kervancı ile tanışır.
- e. Sohbet ederler ve Öküz Halit bunun da geçeceğini söyler. Kervancı oradan ayrılır.
- f. Beş yıl sonra kervancının yolu yine öküz Halit'e düşer. Bu defa da Öküz Halit sadrazam olmuştur.
- g. Öküz Halit yine bunun da geçeceğini söyler.
- h. Beş yıl sonra kervancının yolu tekrar Öküz Halit'e düşer. Bu defa da Öküz Halit zindana düşmüştür.
- i. Öküz Halit yine bunun da geçeceğini söyler.
- j. Beş yıl ardından kervancının yolu yine öküz Halit'e düşer. Bu defa da Öküz Halit vali olmuştur.
- k. Öküz Halit yine bunun da geçeceğini söyler. Kervancı olanlara anlam veremez ve Öküz Halit'e ne olduğunu sorar.
- l. Öküz Halit durumu açıklamak için kervancıyı yarın kalkacak olan cenazeye çağırır.
- m. Kervancıya köprünün ortasında durmasını cenazenin çok merak etse dahi kime ait olduğunu sormaması gerektiğini ve insanlar gittikten sonra mezarın üzerine elini indirip cenazenin kime ait olduğunu sormasını ister.
- n. Kervancı, Öküz Halit'in söylediklerini yapar.
- o. Cenazenin Öküz Halit'in olduğu anlaşılır. Öküz Halit mezarda dile gelir: "Her şeyin geçici olduğunu yalnız ölümün gerçek olduğunu," söyler.

4.2.4. Realist Masallar

ELLİNCİ MASAL

I. İftiracı Kadın

II. ATU: 872*, 285, EB: - -

III.Fatma Aksu, Akçakale

IV.Masalın Özeti

- a. Üvey kızını sevmeyen üvey anne, kocasına kızını evden göndermesini söyler.
- b. Koca, karısının lafına uyup kızını geri geleceğini söyleyerek bir dağın tepesinde bırakır.
- c. Kız, babasının izini takip ederek tekrar eve döner. Bu olay bu şekilde üç gün devam eder.
- d. Üvey kızından kurtulamayacağını düşünen anne şerbet hazırlayıp içine de yavru yılan koyar.
- e. Kız şerbeti içerken boğazına kıl kaçtı sanır. Bu şekilde yavru yılan kızın karnında büyür.
- f. Üvey anne, kızın babasına kızının hamile kaldığını söyler. Üvey anneye inanan baba kızını kuyuya atar.
- g. Kız kuyuda dua eder. Allah'tan bir günlüğüne de olsa annesini geri göndermesini ister.
- h. Kızın annesi kızını kuyudan çıkarıp bir ağacın tepesine bırakır. Ayrıca annesi kızına ne olursa olsun ağaçtan inmemesini söyler.
- i. Ağacın dibinde padişahın oğlu eğilmiş su içer. Kızı görüp aşık olur. Kızın ağaçtan inmesini ister ama kız ağaçtan inmez.
- j. Askerlerine ağacı kesmesini emreder.
- k. Kızın annesi ağaca dua edip üflediği için ağaç bir türlü kesilmez. Padişahın oğlu bunun üzerine bir büyücü getirir.
- l. Büyücü kadın padişahın oğluna göz koyar. Kızın gözlerini çıkarıp kızın yerine geçer. Kızı ise suyun dibine atar.
- m. Kızı yaşlı bir kadın bulur. Çıkan gözlerinin yerine cevahir taşı takar.
- n. Padişah zengin, fakir herkesi yemeğe çağırır ve herkesten başından geçen değişik bir olayı anlatmasını ister.
- o. Kız başından geçen her şeyi anlatır. Padişah hem üvey annesini hem de büyücü kadını hapse atar.

ELLİ BİRİNCİ MASAL

I. Çobanın Akıllı Kızı

II. ATU: 879, 875, EB: - -

III. Mehmet BAKAR, Şanlıurfa-Hilvan

IV. Masalın Özeti

- a. Padişahın oğlu kendisi gibi akıllı bir kızla evlenmek ister.

- b. Padişahın oğlu ava çıkar. Av esnasında ağacın üstünde bir kız görür. Kıza âşık olur.
- c. Kızın zeki olup olmadığını test etmek için kıza soru sorar. Kız doğru cevap verir.
- d. Padişahın oğlu kıza beklemesini ve düğün alayı ile gelip onu alacağını söyler. Kızın ablası olanları uzaktan görür.
- e. Kız kardeşini derenin içine atar. Ağacın üstünde padişahın oğlunu beklemeye başlar.
- f. Padişahın oğlu kızı görünce şaşırır ama kız tanışma hikâyelerini anlatınca inanır.
- g. Padişahın oğlunun aklında yine de bir şüphe kalır. Kızı takip etmeye başlar.
- h. Kızın zeki olmadığı için o sevdiği kız olmadığını anlar.
- i. Kızın ailesinin evine gider. Babalarına ortanca kızının nerede olduğunu sorar. Babası da; “En son ağacın üstünde oturuyordu bir daha eve gelmedi,” der.
- j. Kızın ablası her şeyi itiraf eder.
- k. Padişahın oğlu kızın öldüğünü düşünür. Bu olaydan sonra padişahın oğlu karısına kötü davranmaya başlar.
- l. Bu duruma çok üzülen abla dere kenarına gider. Dereden kardeşi gülerek çıkar.
- m. Kız kardeşine neden güldüğünü sorunca da kız kardeşi: “Derenin içinde benim bir ailem var, kocam bana çok iyi davranıyor oradaki herkes eşlerini iyi davranıyor istersen sende gel derenin ortasına gir,” der.
- n. Abla inanıp dereye girip boğulur. Uzaktan onları izleyen padişahın oğlu sevdiği kızı tekrar alıp düğün yaparlar.

ELLİ İKİNCİ MASAL

I. Çileli Kız

II. ATU: 883 A, EB: 245

III. Mustafa Nazlı, Kısas Köyü

IV. Masalın Özeti

- a. Bir oğlu bir kızı olan yaşlı bir çift hacca gitmeye karar verir.
- b. Kızları evde tek kalmasın diye kızlarını imama emanet ederler.
- c. İmam on beş günde bir kıza pazardan alışveriş yapıp kapı aralığından teslim edecektir.

- d. Kızı bu süre zarfında evden çıkmaması için tembihlerler. Çünkü bütün ihtiyaçlarını imam getirecektir.
- e. Hoca eşyaları teslim ederken kıza âşık olur.
- f. Kızı elde etmek için bir cadı karısıyla anlaşır. Cadı karısı kıızı kandırıp içeri girer. Daha sonra ise kıızı kandırıp dışarı çıkarır.
- g. Bir hamamın önüne geldiklerinde imam kıızı yakalar ve hamama kitler.
- h. Kız, oradan Kaçmak için imama kendisinin de onu sevdiğini ve önce beraber banyo yapmaları gerektiğini söyler.
- i. İmam kıza inanır. Beraber banyo yaparlar. Kız imamın kafasına tası vurup kaçır.
- j. Bu durumu kendine yediremeyen İmam, kızın annesine ve babasına kızlarının eve erkek aldığına dair bir mektup yazar.
- k. Mektubu alan erkek kardeşi kız kardeşini öldürmek için hemen yola çıkar.
- l. Üç gün evin önünde nöbet tutar fakat imamın mektupta yazdığı gibi eve bir kişi bile girmez.
- m. Kız kardeşine geldiğini haber vermek için seslenir.
- n. Kız kardeşi emin olmadığı için erkek kardeşine bile kapıyı açmaz. Erkek kardeşi kapının arasından elini gösterir ve o şekilde kapıyı açar.
- o. Erkek kardeş hiçbir şey söylemez ama kız, kardeşinin kendisini öldürmek için geldiğini anlar.
- p. Erkek kardeşi, kız kardeşine kıyamaz. Kıyafetinden bir parça koparır üzerine tavşan kanı bulaştırır ve kız kardeşini de bir dağın tepesinde bırakır eve döner.
- q. Yolda bir şıh, kıızı görüp evine alır. Daha sonra kız ile evlenir. Üç çocukları olur.
- r. Şıh, karısını ailesini görmesi için bir köle ile yollar. Kadın köleyle beraber yola düşer.
- s. Yolda köle niyeti bozar kadına sahip olmak için üç çocuğunu da keserek öldürür.
- t. Kadın, çocuklarının küpeli kulaklarının cebine koyup saklar. Bir yolunu bulup köleden kaçır.
- u. Köle, kadına iftira atar.
- v. Kadın, erkek kılığına girip doğduğu köye gider.
- w. Kadın köyde çok güzel helva yaptığı için adı Helvacı Güzeli olarak yayılır.

- x. Kocası ve köle, kadını bulmak için yola düşer
- y. Helvacı Güzeli suçsuzluğunu ispatlamak için akşam bir yemek daveti verir. Davete imamı, ailesini de çağırır.
- z. Davette herkes bir hikâye anlatır. Gerçek ortaya çıkar ve Helvacı Güzeli'nin suçsuzluğu anlaşılır.

ELLİ ÜÇÜNCÜ MASAL

I. Darda Kalana Yardım

II. ATU: 910, EB: - -

III.Şevket Tüzün, Merkez.

IV. Masalın Özeti

- a. Çok fakir bir kadının oğlu başka bir ülkede çalışmaya gider. Oğluna verecek parası olmayan anne oğluna nasihat verir; “ Darda kalana yardım et,” der.
- b. Oğlan yola çıkar. Yolda karşılaştığı aç olan cüce ile ekmeğini tuzunu paylaşır. Cüce karşılığında oğlana nasihat verir.
- c. Cüce, oğlana yolda karşılaşacağı kadının büyücü olduğunu o kadından kurtulmak için ise kadına çengelli iğne takması gerektiğini söyler.
- d. Oğlan büyücü kadın uyurken büyücü kadına çengelli iğne takar. Büyücü kadın çengelli iğne çıkarması karşılığında oğlanı gideceği yere götürür.
- e. Oğlan çalışmak için ülkeye gittiğinde tellallar padişahın kızına koca arandığını söyler. Oğlan padişahın kızı ile evlenmek için talip olur.
- f. Padişahın kızının içine küçükken bir yılan girer. Bu yüzden gerdek gecesi bu yılan ağzından çıkıp kızın kocasını yer.
- g. Oğlan bu durumdan haberdar olmadığı için kızla evlenir.
- h. Yılan, oğlanı da yer. Bu durum yolda yardım ettiği cüceye ayan olur. Oğlanı yılanın karnından çıkarır.
- i. Sabah uyandıklarında hizmetçiler oğlanın da kızında sağ olduğunu görünce sevinirler. Oğlan annesini de yanına alır mutlu mesut yaşarlar.

ELLİ DÖRDÜNCÜ MASAL

I. Nasihat

II. ATU: 910, EB: - -

III. Mustafa Kemal ASLAN, Şanhurfa-Bozova, Narsait Köyü.

IV. Masalın Özeti

- a. Babasını dinlemeyen bir oğlan vardır..
- b. Babası sürekli oğluna aynı nasihati tekrarlar.

- c. Baba ve anne oğlunu kandırır..
- d. Oğlan, annesi babasının planından habersiz yola çıkar.
- e. Bir yılan, oğlanı kandırmaya çalışır.
- f. Oğlanın aklına babasının nasihati gelir ve yılanı inanmaz.
- g. Yolculuktan dönen oğlan babasının nasihati konusunda haklı olduğunu anlar.

ELLİ BEŞİNCİ MASAL

I. On Kuruş Helala Çalışan Adam

II. ATU: 910, 910B, 1651, EB: 308.

III. Cuma Azbay(Âşık Devrani), Merkez, Kısa Köyü

IV. Masalın Özeti

- a. Adamın birisi çalışmak için uzak bir memlekete gider. Gittiği zamanda bir çocuğu vardır.
- b. Gittiği memlekette ihtiyar bir adamla karşılaşır.
- c. İhtiyar adam kendisine iş vereceğini söyler. Ama öncesinde bir soru sorar: “Bir yıl boyunca on kuruluş helala mı çalışmak istersin yoksa yüz kuruş harama mı?”
- d. Adam on kuruş helala çalışmak istediğini söyler.
- e. Aradan bir yıl geçer on kuruşunu alır ve bir sonraki yıl da çalışacağını söyler. Bir günlüğüne izin alıp çarşıya çıkar.
- f. Aldığı parayla bir kedi alır. Kediyi bir kervancı ile ailesine gönderir.
- g. Kervancı, kediyi yol üstünde bulunan fareli ve hiç kedisi olmayan bir köye yüklü bir para karşılığında satar. Parayı da getirip adamın ailesine verir.
- h. Ertesi yıl kazandığı parayla bir nar alır.
- i. Narı kervancıya ailesine ulaştırmak için verir. Kervancı yolun üstünde narı hastalanan bir padişaha satar. Parasını yine durumu açıklayarak adamın ailesine teslim eder.
- j. Adamın eşi bu parayla evini yaptırır tarla-bağ-bahçe alır.
- k. Üçüncü yıl yani son yıl adam aldığı on kuruş ile bir cümle alır. Kelime şöyledir: “Ne yaparsan yap sonunu düşün.” Yollara düşer. Evine varır.
- l. Evi bıraktığı gibi değildir artık. Karısının yanında tanımadığı genç bir adam vardır. Genç adamı, karısının sevgilisi sanır.
- m. Bu durumu görünce karısını öldürmek için harekete geçer. Sonra aklına aldığı cümle gelir.

- n. Daha sonra anlaşılır ki o genç adam oğludur. Aldığı cümle sayesinde kötü bir durum yaşamaktan kurtulur.

ELLİ ALTINCI MASAL

I. Yerinde Nasihat

II. ATU: 910, 1562, EB: - -

III. Mehmet Bakar, Hilvan.

IV. Masalın Özeti

- İşi olmayan adamı karısı evden iş bulsun diye kovar.
- Adamın cebinde sadece bir altın vardır. Bu altına ağacın altında gördüğü bir adamdan nasihat alır. Aldığı nasihat şöyledir; “Sabır altındır.”
- Adam yollara düşer. Bir otele yerleşir. Yerleştiği otelin sahibi olan kadın aslında bir büyücüdür.
- Büyücü kadın akşamları küpe binip gezer. Onu bu halde görenler ise taş kesilir. Küpünün içinde de altın vardır.
- Adam, yaşlı kadını küpün üstünde gördüğü halde sabreder ve sesini çıkarmaz. Uyuyor gibi yapar.
- Büyücü kadının göğüsleri ayaklarına kadardır.
- Göğüslerini ayaklarına dolan mısın diye omuzlarından arkaya doğru atar. Kim bu göğüsleri ucunda firketeyle birbirine tutturursa büyücü kadın onun emrine girer.
- Büyücü kadın adamın odasına tekrar gelir. Adam, büyücü kadını firketeler.
- Adam, büyücü kadının elinden küpünü alır.
- Adam küpün üzerine binip karısının yanına gider. Karısı altınları nereden bulduğunu sorunca; “Sabır altındır,” der.

ELLİ YEDİNCİ MASAL

I. Baba Nasihatı

II. ATU: 910 A, EB: - -

III. Mehmet Elçi, Ceylanpınar

IV. Masalın Özeti

- Padişah ölmek üzereyken çocuklarına nasihatte bulunur; “Ben öldükten sonra her köyde bir ev yapacaksınız. Sonra laf size düşmeden siz konuşmayacaksınız,” diye.
- Babalarının bu nasihatinden sonra her köyde bir ev yapmaya başlarlar.

- c. Bir zat gelir çocuklara babalarının her köyde bir ev yapın nasihatini yanlış anladıklarını aslında o nasihatın anlamının her köyde bir dost edinin anlamına geldiğini söyler.
- d. Zatin bu açıklamasından sonra çocuklar her köyde bir dost edinir. Sonrada ikinci nasihati uygulamaya başlarlar.
- e. Adamın biri herkesten bıçak ister. Sıra çocuklara gelir ama çocuklar daha adam sormadan söze atlayıp; “Bizde de var,” der. Bıçaklarını çıkarıp adama verirler.
- f. Adam bıçağı görür görmez; “Bu benim bıçağım,” der. Çocuklar babalarının ikinci nasihatini tutmadığı için başları belaya girmiş.
- g. Küçük olan bıçağa vermemek için hemen bir oyun yapar.
- h. Adam korkar yalan söylediğini itiraf eder.
- i. Bu olay üzerine çocuklar babalarının nasihatinin ne kadar önemli olduğunu anlar.

ELLİ SEKİZİNCİ MASAL

I. Arif Çocuk

II. ATU: 920, EB: - -

III. Cuma Azbay(Âşık Devrani), Merkez, Kısa Köyü.

IV. Masalın Özeti

- a. Zamanın birinde arif bir adamın sekiz dokuz yaşlarında bir oğlu vardır.
- b. Kendisinden sonra yerine geçecek olan oğlunun kendisi kadar bilgili olup olmadığını öğrenmek için bir yol düşünür.
- c. Çocuğunun annesi, babasının evine gitmek için hazırlanırken adam eşine çocuğunun zekâsını test etmek için ailesine sorulmak üzere bir soru sorar.
- d. Eğer bu soruya eşinin ailesi doğru cevap verirse oğlu zekidir kendisi gibi. Eğer yanlış cevap verirse oğlu zeki değildir ve kendisinden sonra bulunduğu yeri oğlu hak etmiyordur.
- e. Küçük çocuk yolda annesini görür. Annesine: “Anne eğer soruyu dedem cevaplarsa ilk cevabını bana söyle,” der.
- f. Bir hafta sonra kadın tekrar evine döner. Yolda oğlu cevabın ne olduğunu sorar. Cevap olarak en ağır demir en hafif ipek cevabını alır.
- g. Sorunun cevabı yanlış olduğu için oğlu doğru cevabı annesine akıl söyler.

- h. Adam, karısı geldikten sonra cevabın ne olduğunu sorar. Karısı akıl der.
- i. Adam bu cevabı ailesi tarafından verilmediğini anlar.
- j. Adam, karısının ailesi çok zeki olmadığı için çocuğunun da onlara çektiğini düşünür. Çocuğunu öldürmeye kalkar.
- k. Çocuk, babasına annesinin tarafına çekmediğini verdiği akıllı cevaplar ile ispatlar ve babası tarafından öldürülmekten kurtulur.

ELLİ DOKUZUNCUMASAL

I. Padişahın Kızı

II. ATU: 930, 930 A, 883 C, EB: 137

III. Fatma Şimşek, Halfeti

IV. Masal Özeti

- a. Herkese eziyet eden padişahın kızı olur.
- b. Köylüler padişah kendilerine eziyet ettiği için padişaha beddua ederler.
- c. Köylülerin ettiği beddua kabul olur ve padişahın kızı bir fakire yazılır.
- d. Padişah kızıyla bahçede dolaşmaya çıkar. Bir ağacın dibinde uyuya kalır.
- e. Rüyasında bir adam padişaha kızının bugünlerde fakir bir kişiyle evleneceğini söyler.
- f. Padişah rüyasını karısına anlatır.
- g. Padişahın karısı da rüyanın tersine çıkması için karşı köyün padişahının oğlu ile kızlarını evlendirmeleri gerektiğini söyler.
- h. Düğün hazırlıkları başlar. Padişahın oğlu kızı baba evinden alır. İki köyün arasında bir kuyunun başında su içmek için dururlar.
- i. Padişahın kızı kuyuya düşer. Padişahın kızını kurtarmak isteseler de kurtaramazlar.
- j. Kuyunun içinde padişahın kızı bir adamla karşılaşır. Adam, kıza kendisi ile evlenmesi şartıyla kuyudan çıkaracağını söyler.
- k. Kız mecburen kabul eder ve adamla evlenir ikiz çocukları olur. Birinin adını Yeter diğerinin adını da Rıza koyarlar.
- l. Padişah, bahçede oynayan iki çocuğu görür ve yanına çağırır.
- m. Padişah çocukların adını öğrendikten sonra neden isimlerinin Yeter ve Rıza olduğunu sorar.
- n. Çocuklar annelerinin başından geçenleri padişaha anlatır.
- o. Padişah çocukların anlattıklarından çocuklarının annesinin kendi kızı olduğunu anlar.

- p. Hatasını kabul eder. Kızına ve çocuklarını da yanına alıp mutlu mesut yaşarlar.

ALTMİŞİNCİ MASAL

I. Güneşin Altı

II. ATU: 930, 930 A, EB: 81, 126

III. Cuma Azbay(Âşık Devrani), Kısas Köyü

IV. Masalın Özeti

- a. Padişah, kızının kaderini öğrenmek için remilçiye gider. Remilçi, kızın kaderinin kapıdaki köle olduğunu söyler.
- b. Padişah, kapıdaki köleden kurtulmak için onu güneşin altına haber almaya gönderir.
- c. Köle, yolda meyvesi acı olan bir ağaç ile karşılaşır. Ağaç, şayet güneşin altına ulaşırsa meyvesinin neden acı olduğunu sormasını ister.
- d. Köle biraz ilerledikten sonra su kenarında yarısı karada yarısı suda olan bir balık görür.
- e. Balık, şayet güneşin altına ulaşırsa neden dönemediğini ve suya akamadığını sormasını ister.
- f. Köle suyu geçmek ister fakat geçemez. Hızır karşısına çıkar. Hızır'ın yardımıyla suyun karşı tarafına geçer.
- g. Suyun karşı tarafına geçtikten sonra Hızır aradığını bulması için karşı köye gitmesini söyler.
- h. Karşı köye gider suyun başında bir adam kader yazar. Kimi kime yazdığını bir taraftan da yüksek sesle söyler.
- i. Tam köle geldiği esnada padişahın kızı ile kendi kaderinin yazıldığını duyar.
- j. Köleye güneşin altına gitmeni mümkün olmadığını padişahın onu bu gerçeği bildiğinden ölüme gönderdiğini söyler.
- k. Kaderi yazan kişi köleye suya girmesini söyler. Suyu girmesi ile birlikte köle bembeyaz, on sekizinde bir delikanlı olur.
- l. Adam, köleye padişaha vermesi için bir mektup verir.
- m. Daha sonra köleye seslenir soracağım iki şey daha olduğunu hatırlatır. Biri ağacın sorusu diğeri de yolda gördüğü balığın sorusu.
- n. Ağacın meyvesinin acı olmasının nedenin kökündeki kırk kulplu kazandaki altın olduğunu balığın suya akamamasının nedenin ise midesindeki cevahir taşı olduğunu söyler.

- o. Hem ağaca ve balığa yardım eder hem de bu altın ve cevahir taşını alıp zengin olur.
- p. Memleketine döner ama kimseye döndüğünü söylemez.
- q. Padişah, köleyi tanımadığı için onu evine yemeğe davet eder.
- r. Köle, yemekten sonra hediye olarak balığın karnından çıkardığı cevahir taşına padişah hediye eder.
- s. Padişah köleye karşı altta kalmamak için cevahir taşına karşılık olarak kendi kızını verir.
- t. Padişah Bir süre sonra kızını ziyaret etmek için evine gider fakat kızı ile damadının gelin güvey olmadığını öğrenir ve bu duruma çok sinirlenir.
- u. Damadına bu durumun nedenini sorar. Köle cevap olarak kendisinin kim olduğunu söyler ve padişahın izin almadan kızıyla birlikte olamayacağını söyler.
- v. Padişah pişman olur tekrar düğün dernek kurulur. Yeniden evlenirler.

ALTMİŞ BİRİNCİ MASAL

I. Padişah

II. ATU: 930, 930 A, EB: - -

III. Mehmet Aslan, Bozova.

IV. Masalın Özeti

- a. Vezirleri ile seyahate çıkan padişah bir değirmencinin evinde konaklar.
- b. Padişah gece bir uğultu duyar. Yatağından çıkar ve kapıdan çıkmak üzere olan bir adam görür.
- c. Adamı hırsız olduğunu düşündüğü için kolundan tutar.
- d. Adam, padişaha hırsız olmadığını ve evin oğlunun kaderini yazmak için geldiğini söyler. Bunun üzerine padişah edin oğlunun kaderini sorar.
- e. Kaderi yazan adam padişaha evin oğlunun kaderinin padişahın kızı olduğunu söyler.
- f. Padişah evine dönünce kızına altından bir beşik yaptırıp Fırat'a atar. Çünkü kızının değirmencinin oğlu ile evlenmesini istemez.
- g. Beşik değirmencinin evinin önünde durur. Değirmenci kızı alıp büyütür kendi oğluyla evlendirir. Üç çocukları olur.
- h. Değirmenci altın beşiği satıp çok zengin olur.

- i. Birgün padişahın yolu tekrar değirmencinin evine düşer. Değirmencinin evinde üç erkek çocuğu görür.
- j. Padişah çocuklara isimlerini sorar. Çocuklar isimlerini sırasıyla söyler;“ Oldu, Olacak, Kader.”
- k. Padişah çocukların isminde bir tuhaflık olduğunu düşünür. Değirmenciye çocukların ismini neden bu şekilde koyduklarını sorar.
- l. Değirmenci çocukların annesinin başından geçen olayı padişaha anlatır. Bu yüzden çocukların annesinin çocuklarına bu ismi verdiğini söyler.

ALTMİŞ İKİNCİ MASAL

I. Kadın Tembel Oğlundan Bıkıyor

II. ATU: 986, EB: 125

III. Nurgül Sarı, Birecik

IV. Masalın Özeti

- a. Yaşlı bir kadının tembel bir oğlu vardır.
- b. Yaşlı kadının oğlunun tembelliğinden bakan padişah, tembel oğlanı karşı köyün padişahına mektup götürmesi için çağır.
- c. Tembel oğlan mektubu alıp yola çıkar. Yolda bir ağacın altına oturur.
- d. Tembelin canı sıkılır ve padişahın kendisine verdiği mektubu okur. Mektupta padişah tembelden baktıklarını bu yüzden tembelin mektubu verdiği anda asılmasını ister.
- e. Keçel, padişahın kendisine verdiği mektubu değiştirip yerine yenisini yazar. Yazdığı mektupta kendisine iyi bir ikramda bulunulmasını ister.
- f. Aldığı mektuptan dolayı padişah, Keçel'e ikramda bulunur. Keçel eve döneceği zaman padişah, Keçel'e padişahına verilmek üzere mektup yazar. Mektupta; “Padişahım dediğin gibi padişaha ikramda bulundum,” yazar.
- g. Keçel bu mektubu da yolda yırtar ve yerine yenisini yazar.
- h. Yeni yazdığı mektupta; “Keçel çok akıllı onu öldürmeye kıyamadım. Sen de onun aklından faydalan,” yazar.
- i. Padişah, Keçel'in getirdiği mektuba inanıp Keçel'den düşmanlarından nasıl kurtulacağına dair akıl alır.
- j. Keçel, padişaha düşmanları geldiği sırada Fırat'a atlamasını söyler. Padişah, Keçel'in kendisine Fırat'ın aşağısında tutacağını inanır ve Fırat'a atlar.
- k. Keçel yolda nar bulduğu narı annesine verir. Annesi narı sinirlenip fırlatınca içinden altın çıkar.

- l. Narın içinden çıkan altınla Keçel saray yaptırır.
- m. Keçel sarayın bahçesinde padişahın kayıp kızını bulur.
- n. Keçel padişah olur.

ALTMİŞ ÜÇÜNCÜ MASAL

I. Altın Ayakkabı

II. ATU: - -, EB: - -

III. Abdullah Çayan, Hilvan

IV. Masalın Özeti

- a. Üvey kızına kötü davranan anne kızına her türlü ağır işi yaptırır. Kendi kızına her şeyi alır ama üvey kızına hiç bir şey almaz.
- b. Kocasına kızını nenesine götürmesini söyler. Adam kabul etmeyince kocasını Fırat'a atar.
- c. Aradan on beş yıl geçer kızlar büyür. Üvey kız ölen annesinin yaşına gelince annesinin altın ayakkabısını giymeye başlar.
- d. Üvey kız ormana gider o ağaçtan o ağaca atlarken ayakkabısını ayağından düşürür. Ayakkabısını arar ama bulamaz. Eve gider.
- e. Ertesi gün padişahın oğlu ormana gider. Ayakkabıyı bulur ve ayakkabıyı çok beğenir. Ayakkabının sahibinin daha güzel olacağını düşünür.
- f. Kırk gün boyunca ayakkabının sahibini arar. Köydeki bütün kızlara ayakkabıyı denettirir.
- g. Köyde son bir ev kalır. O ev ayakkabının sahibinin evidir. Üvey annenin kızının ayak numarasıyla üvey kızının ayak numarası aynıdır.
- h. Kız ayakkabıyı giyer ayağına olur ama padişahın oğlu kızın çirkin olduğunu söyler.
- i. Padişahın oğlu diğer kızını çağırmasını söyler. Kızı görünce aradığı kızın o olduğunu anlar.
- j. Üvey anne, padişahın oğluna üvey kızının altını ıslattığını söyler. Padişahın oğlu inanmaz.
- k. Padişahın oğlu sabah kızın evine gelir. Üvey anne üvey kızının yatağına su döker.
- l. Padişahın oğlu kızın altına kaçırıldığına inanır. Kızla evlenmekten vazgeçer. Diğer kızla evlenir.

ALTMİŞ DÖRDÜNCÜ MASAL

I. Yaşlı Nene

II. ATU: -, EB: 176

III. Fatma Gülgen, Eyyubiye

IV. Masalın Özeti

- a. Yaşlı nene, annesiz babasız dört torununa bakar.
- b. Değirmene aş yapmak için gider. Aş bitene kadar hamama gider.
- c. Eşegini hamamın önüne bağlar. Hamamın önünde yaşlı nenenin eşeği kaybolur.
- d. Yaşlı nene unu eve götürmek içi değirmenciden eşegini ister. Ertesi gün değirmenciye eşegini getirir.
- e. Değirmenci kadına acır ve eşegini kadına hediye eder.
- f. Yol uzun olduğu için yaşlı kadın eve dönerken dinlenmek için bir eve girer. Evin sahibi eşeği tokmağıyla değiştirmek ister.
- g. Nene kabul etmez. Ama ev sahibi tokmağının vur deyince vurduğunu söyleyince yaşlı nenen kabul eder.
- h. Yaşlı nene bir lokantaya girer. Lokantanın sahibi içine su koyulunca türlü türlü yemekler yapan kazanıyla tokmağı değiştirmek ister.
- i. Yaşlı nene kabul eder.
- j. Yaşlı nene dinlenmek için ağacın altına oturur. Çoban gelir yünleri kırpılınca altın olan ve konuşan koyunu ile kazanı değiştirmek ister.
- k. Yaşlı nene kabul eder.
- l. Torunları eşeği sorunca da; “Eşeği verdim tokmak aldım, tokmağı verdim kazanı aldım, kazanı verdim bu koyun aldım,” der.

ALTMİŞ BEŞİNCİ MASAL

I. Tespih

II. ATU: - -, EB: - -

III. Fatma Yaşarsoy, Haliliye.

IV. Masalın Özeti

- a. Birbirini seven iki arkadaştan biri çalışmak için uzun yola çıkar.
- b. Yola çıkmadan önce arkadaşına tespihini verir ve der ki; “Eğer bir gün başım belaya girerse bu tespih elinden düşer. O zaman bana yardım et.
- c. Oğlan yola çıkar kırk gün boyunca yürür. Bir dağın başına gelir. Orada bir adam görür. Adamdan iş ister. Adam da ona: “Dağa çıkmak bir altın,” der.
- d. Oğlan işi kabul eder. Dağa çıkar fakat dağdan inemez. Bu defa da adam ona; “Dağa çıkmak bir altın dağdan indirmek üç altın,” der.

- e. Oğlan Parası olmadığı için dağda kalır.
- f. Dağda geceyi tilkilerle geçirir. Bu tilkiler geceleri insan gündüzleri tilki olur. Geceleri tilkilerin arasına karışır gündüzleri ise tilkiler fark etmesin diye oradan uzaklaşır.
- g. Bunun bu şekilde daha fazla gidemeyeceğini düşünür.
- h. Kartaldan kendisine dağdan aşağı indirmesi için yardım ister. Kartal bir gözünün karşılığında onu dağdan indireceğini söyler.
- i. Kartal bir gözün karşılığında oğlanı dağdan bir evin çatısına indirir.
- j. Evin sahibi oğlanı evlatlık alır. Oğlana; “Benim dört odam var dördü de kitlidir. Sakın odalara girme hele bir tanesine hiç girme," der.
- k. Oğlan merak edip girer. Odaların birinde peri kızları vardır. Peri kızlarından birini yakalar. Evin sahibi onlar oğlanı evden atar.
- l. Oğlan, peri kızıyla yolda giderken peri kızının babası ile karşılaşır. Peri kızının babası oğlanı kuyuya atar. O sırada oğlanın arkadaşına verdiği tespih arkadaşının elinden düşer.
- m. Arkadaşı yardıma gelir. Oğlanı kuyudan çıkarır. Tekrar yollara düşer.
- n. Bir ormana girer. Ormanda gözünü verdiği kartala yardım eder. Bunun karşılığında kartal gözünü oğlana tekrar verir.
- o. Bir eve girer. Evde yaşlı bir kadın bir de kızı yaşar. Yaşlı kadın oğlanı evlatlık alır. Yaşlı kadının kızı ile evlenir.

ALTMİŞ ALTINCI MASAL

I. Bir Kız Bir Eşek Bir Köpek

II. ATU: - -, EB: - -

III. Fatma Şengül, 1991, Üniversite, Şanlıurfa/Suruç.

IV. Masalın Özeti

- a. Kimseye hayır diyemeyen bir adamın çok güzel bir kızı vardır.
- b. Adamın kızını istemeye üç farklı aile gelir. Üç aileye de hayır diyemediği için üç aileye de kızını verir.
- c. Akşam olduğunda adam çok pişman olur kara kara düşünmeye başlar.
- d. Adamın bir eşiği bir de köpeği vardır. Allah'a dua eder; “Allah’ım köpeğimle eşiğimi kızım gibi bir insana çevir. Aynı kızıma benzesinler.
- e. Düğün günü kızımı almaya gelenlere eşekle köpeği vereyim,” der. Adamın duası kabul olur.

- f. Düğün sabahı kızları gelin diye almaya gelenlere tek tek verir. Ancak adam hangisinin kendi kızı olduğunu karıştırır.
- g. Adam hangisinin kendi kızı olduğunu öğrenmek için kızların evine tekrar ziyarete gider. Birinci aile adama kızı için; “Kızından razıyız biz otur demeden oturmuyor biz kalk demeden kalkmıyor” der.
- h. Bunun üzerine adam bu kızın eşek olduğunu anlar.
- i. İkinci aile; “Kızından razıyız ama kızının kötü bir huyu var biz bir şey söyleyince hemen üstümüze atlıyor” der. Adam bu kızında köpek olduğunu anlar.
- j. Üçüncü aile de; “Kızından çok razıyız daha biz bir şey söylemeden her şeyimiz hazır. Allah sizden razı olsun” der. Adam anlar ki bu kız onun gerçek kızıdır.

ALTMİŞ YEDİNCİ MASAL

I. Bir Horoz Bir Tavuk

II. ATU: - -, EB: - -

III. Mehmet BAKAR, Şanlıurfa-Hilvan

IV. Masalın Özeti

- a. Çocuğu olmayan adam, karısından akşama kadar bir çocuk doğurmasını ister.
- b. Akşam adam eve gelmezden önce kadın kümesten bir tavuk çıkarıp yolar. Kundaklayıp kocasına bir oğlan doğurduğunu söyler.
- c. Ertesi gün adam kız çocuğu ister. Kadın yine kümese gider. Kümesten tavuk çıkarıp yolar.
- d. Akşam kocası gelince kocasına kız doğurduğunu söyler.
- e. Adam akşam odaya gittiğinde herkes çocuklarının marifetini anlatır. Adam imrenir kendi çocukları da yapsın ister.
- f. Sabah evden çıkarken oğlunun ormandan odun getirmesini ister.
- g. Kadın kocası çıktıktan sonra ormandan odun toplar kapıya yığar. Adam eve gelince çok sevinir.
- h. Ertesi gün adam kızından yemek ve temizlik yapmasını ister. Karısı yine bütün temizliği ve yemeği yapar.
- i. Üçüncü gün adam çocuklarını tarlaya çalışmaya götürür. Arpa ve buğdayı birbirinden ayırmasını ister.
- j. Tavuklar hepsini ayırır. Adam sevinir çocuklarını çok becerikli diye.

- k. Köy odasındaki herkes adamın çocuklarını görmek ister. Adam çocuklarını odadakilere gösterince herkes adama bunlar tavuk diye güler.
- l. Adam sinirlenip eve gelir. Tavukları kesip yer.
- m. Kadın çok üzülür. Çünkü tavukları kendi çocuğu gibi görür.
- n. Büyücü kadın, kadının durumuna üzülür. Tavukların kemiklerinden gerçek çocuklar yapar. Ondan sonra mutlu bir şekilde yaşarlar.

ALTMİŞ SEKİZİNCİ MASAL

I. Ne Ekersen Onu Biçersin

II. ATU: - -, EB: - -

III. Ayşe Aksoy, Karaköprü

IV. Masalın Özeti

- a. Padişahın üç oğlu vardır. En küçük oğlu diğer oğullarına göre daha merhametlidir.
- b. Uzun zaman sonra padişah padişahlıktan düşer. İki deve yükü altın borcu çıkar.
- c. Borcunu ödemek için büyük oğlunu karşı köyün padişahından iki deve yükü altın istemek için gönderir. Ancak altını alamadan geri döner.
- d. İkinci oğlunu da altın almak için gönderir. İkinci oğlu da altın almadan geri gelir.
- e. Son olarak küçük oğlunu altın almak için gönderir.
- f. Küçük oğlan zamanında bütün köylere cami, okul yaptırmış. İhtiyacı olan herkese yardım etmiş. Babası bu yüzden küçük oğlunu sevmiyormuş.
- g. Küçük oğlan parayı toplamak için köylülerden yardım ister. Köylüler neyi var neyi yok hepsini getirir. Bu şekilde oğlan bütün borcu kapatır.
- h. Babası bu işi nasıl yaptığını sorduğunda ise babasına; “Ne ekersen onu biçersin,” der.

ALTMİŞ DOKUZUNCU MASAL

I. İkiz Kardeş

II. ATU: - -, EB: - -

III. Mustafa Kemal ASLAN, Bozova, Narsait Köyü

IV. Masalın Özeti

- a. Padişahın ikiz oğulları vardır. Bu iki oğlanın yüzü de birbirine çok benzer.
- b. Bu oğlanlardan biri çok kibar diğeri de çok vahşidir.

- c. Padişah çok hastalanır oğullarından birini kendinin yerine padişah seçmesi gerekir. Bu yüzden oğullarını sınav yapar.
- d. Birinci sınav sarayın balkonuna çıkıp halka konuşmaktır.
- e. Kibar olan oğlan halkı kibarca dinlemeye çağırır. Kaba olan küçük oğlan da herkese emreder kendisini dinlemeye gelmesi için.
- f. Kaba olan oğlanın konuşmasına kimse gelmez. Sınavı küçük olan oğlan kazanır.
- g. İkinci sınav ormandaki ayının altında bulunan altını almaktır.
- h. Yine kaba olan oğlan zorbalıkla ayının altındaki altına almaya çalışır. Küçük oğlan ise ayı uyurken ayıyı kenara alır ve altındaki altınları alır.
- i. Üçüncü sınav ise padişahın kızını istemektir.
- j. Kaba olan oğlan bu sınavı kaybeder.
- k. Kibar olan oğlan hem kızı alır hem de padişah olur.

YETMİŞİNCİ MASAL

I. Elma

II. ATU: - -, EB: - -

III. Fatma Aksoy, Suruç- Aşağı Karıncalı Köyü

IV. Masalın Özeti

- a. Çobanlık eden fakir bir adamın çocuğu olmaz.
- b. Adam koyunlarını otlatmaya götürür.
- c. Derenin kenarında bir zat görür. Zat ile yemeğini paylaşır.
- d. Adam zata derdini anlatır.
- e. Zat, adama elma verir.
- f. Zat adama eve gidince elmanın yarısını kendisinin yarısını da eşinin yemesini ve doğacak olan oğlunu da kendisinden habersiz evlendirmemesini söyler.
- g. Evlendirdiği takdirde elmanın kurdu oğlunu yiyecektir.
- h. Oğlan büyür evlenme çağına gelir. Adam oğlunu evlendirir.
- i. Gerdek gecesi gelin damada elma verir.
- j. Elmanın içinden çıkan kurt oğlanın içini yer.
- k. Adam sözünü tutmayıp zattan habersiz oğlunu evlendirdiği için oğlan ölür.

YETMİŞ BİRİNCİ MASAL

I. Sakat

II. ATU: - -, EB: - -

III. Meltem Aksoy, Suruç- Aşağı Karıncalı Köyü

IV. Masalın Özeti

- a. Çocuğu olmayan bir kadın vardır.
- b. Kadınlarla Fırat'a çamaşır yıkamaya gider.
- c. Kadınlar çocuğu olmadığı için kadınla dalga geçer.
- d. Kadınlar çocuğu olmayan kadını kandırmak için kendi aralarında konuşmaya başlarlar.
- e. Kadınlar, çocuğu olmayan bir kadının Fırat'tan yedi taş çıkartıp yedi gün üstünde oturduktan sonra yedi çocuğunun olduğunu söyler.
- f. Kadınlar gittikten sonra çocuğu olmayan kadın Fırat'ın içinden yedi taş çıkartır.
- g. Yedi gün üstünde oturur ve dokuz ay sonra yedi oğlu olur.
- h. Doğan çocuklardan birinin iki ayağı yoktur ve gözü de kördür.
- i. Bütün evin işini sakat yapar.
- j. Zengin olmak isteyen altı kardeş padişahın kızı ile evlenmek için yola çıkar.
- k. Sırasıyla yolda karşılaştıkları çoban, yaşlı teyze ve bir çocuk altı kardeşin zekâsını test eder ve çocuklar testi geçemezler.
- l. Padişahın kızını isterler ancak padişah onları zindana atar.
- m. Sakat kardeşlerini kurtarmak için yola çıkar.
- n. Yolda sırasıyla kardeşlerinin karşılaştıkları insanlarla karşılaşır. Bütün sınavları geçer.
- o. Kardeşlerine padişahın elinden kurtarır.

YETMİŞ İKİNCİ MASAL

I. İki Başlı

II. ATU: - -, EB: - -

III. Fatma Şimşek, Halfeti

IV. Masalın Özeti

- a. Çobanın iki başlı çocuğu olur.
- b. İki başlı büyür çocuklara zarar vermeye başlar.
- c. Köyün ağası iki başlıyı büyük bir kafese koydurtur.
- d. İki başlık kafesi parçalar. Ağa bu defa da iki başlıyı daha büyük demirden bir kafes yaptırır.
- e. Ağanın kızı hastalanır. Ağa kızı için iki başlıdan yardım ister.
- f. İki başlı ağanın kızı ile konuşup derdini öğrenir.
- g. Ağanın kızının derdi rüyasında gördüğü padişahın oğludur.

- h. İki başlı yola çıkar. İki başlı yolda karşılaştığı deve yardım eder. Dev karşılığında iki başlıya padişahın oğluna nasıl ulaşacağı konusunda bilgi verir.
- i. İki başla uzun bir yol gittikten sonra bu defa da bir kulübede yaşlı bir teyzeye yardım eder.
- j. Yaşlı teyze bu iyiliğin karşılığında iki başlıya padişahın oğlunun nerede olduğunu ve nasıl kurtaracağını söyler.
- k. İki başlı bu bilgilerle padişahın oğlunu kurtarır.
- l. Kırk gün kırk gece düğün yaparlar.

YETMİŞ ÜÇÜNCÜ MASAL

I. Kudduk

II. ATU: - -, EB: - -

III. Mustafa Kemal ASLAN, Bozova, Narsait Köyü

IV. Masalın Özeti

- a. Kudduk adında bir cüce vardır.
- b. Kudduk annesinin zoruyla ormana meyve toplamaya gider. Meyveyi yarım yamalak toplayıp gelir.
- c. Annesi Kudduk'u evden kovar ve para kazanmadan gelmemesini söyler.
- d. Kudduk eline bezden bir bebek alıp yola çıkar. Yoldan sohbete dalan kadınların önüne bebeği atar.
- e. Kudduk kadınların bebeğini öldürdüğünü söyleyip kadınlardan beş davar kırk da koyun ister. Kadınlar mecbur kabul edip verir.
- f. Biraz ilerledikten sonra tarlasını süren bir çiftçi görür. Bezden bebeğini traktörün önüne atar.
- g. Kadıya şikâyet etmemek için çiftçiden de kırk küp altın ister.
- h. Kudduk yolda bu defa da cücelerin yaşadığı bir ev görür.
- i. Evin sahibi sobaya odun atacakken bezden bebeğini odunların üzerine indirir.
- j. Kudduk çocuğumu yaktınız deyip bu defa da karşılığında evin kızını ister.
- k. Evin kızını ve yolda topladığı parayı alıp evine döner.
- l. Annesi Kudduk'u akıllandı sanıp eve alır.

YETMİŞ DÖRDÜNCÜ MASAL

I. Çocuğu Olmayan Adam

II. ATU: - -, EB: - -

III. Mehmet Elçi, Ceylanpınar

IV. Masalın Özeti

- a. Çocuk sahibi olamayan adam çocuk sahibi olabilmek için şifacıya gider.
- b. Şifacı, adama şifasının padişahın kızının saçında olduğunu söyler.
- c. Adam yola çıkar. Yolu üstünde bir köyde terzinin yanında işe girer. Terzi iş yerinden çıktıktan sonra kendine bir kız elbisesi diker.
- d. Adam, padişahın yaşadığı köye gider. Orada kız kılığına girip sarayda hizmetçi olarak çalışmaya başlar.
- e. Padişah, adamı çok hamarat bir kız olarak gördüğü için oğluyla evlendirmek ister.
- f. Adam o gece korkudan padişahın kızının odasına gizlice girer. Saçı alır ve yola düşer.
- g. Saçı şifacıya verir. Çocuğu olur mutlu mesut yaşar.

YETMİŞ BEŞİNCİ MASAL

I. Sandık

II. ATU: - -, EB: - -

III. Fatma Gülgen, Eyyubiye

IV. Masalın Özeti

- a. Annesi hasta olan oğlan yollara düşer. Bir oduncunun yanında işe girer.
- b. Oduncu, oğlanın her odaya girmesine izin verir fakat bir odası hariç.
- c. Oduncu uyuyakalır. Oğlan Oduncunun cebindeki anahtarı alıp odanın kapısını açar.
- d. Odanın içi sandık sandık altın ile doludur. Bir tane sandığın içinde de genç bir kız vardır.
- e. Genç kız, oğlana oduncunun onu altın karşılığında kaçırdığını ve odadaki diğer sandık dolusu altınların nedeninin de kaçırdığı diğer kızların ailelerinden aldığı paralar olduğunu söyler.
- f. Kız, oğlana kendisine yardım ederse altınları alıp kaçıp gitmesine yardım edeceğine söyler.
- g. Oğlan kabul eder. Kız ile beraber altınları alıp kaçarlar.
- h. Oğlan ile kız evlenip mutlu mesut yaşarlar.

YETMİŞ ALTINCI MASAL

I. Kırk Kafa

II. ATU: - -, EB: - -

III. Fatma Balcı, Halfeti

IV. Masalın Özeti

- a. Fakir bir kız, yaşlı bir kadının yanında işe girer. Kız, yaşlı kadının bütün işini yapar.
- b. Kız, yaşlı kadının evindeki bütün odalara girer fakat bir odaya giremez.
- c. Yaşlı kadının dışarı çıktığı bir gün kız, o odaya girer. Odada insan kafasından yapılmış saray görür.
- d. Kız odaya girince bütün kafalar konuşmaya başlar. Bunun üzerine kız odadan çıkar.
- e. Kız şeker alıp odaya tekrar girer. Biri hariç bütün kafalara susması için birer şeker verir.
- f. Kafaya neden bu şekilde olduklarını sorar.
- g. Kafa da büyücü kadının yanına çalışmaya geldiklerini fakat büyücü kadının onların kafasından bir saray yaptığını ve sıranın da kızda olduğunu söyler.
- h. Büyücü kadın kafa ile kızın konuştuğunu görür. Kızı odaya kitler.
- i. Kız odadan kurtulmak için kafalara bağırımlarını söyler. Çıkan gürültü üzerine büyücü kadın içeri girer.
- j. Kız, büyücü kadının kafasına vurup kaçır. Kaçarken de büyücü kadının bütün parasını alır.
- k. Köyüne gider ve orada mutlu mesut yaşar.

YETMİŞ YEDİNCİ MASAL

I. Korkak

II. ATU: - -, EB: - -

III. Mehmet Polat, Ceylanpınar.

IV. Masalın Özeti

- a. Padişahım çok korkak oğlu vardır. Padişah oğlunun bu durumundan dolayı ülke yönetemeyeceğini düşünür.
- b. Oğlunun üzerindeki korkaklığı artması için olduğunu bir yolculuğa çıkarır padişah.
- c. Padişah, oğlunun eline bir mektup verir ve mektubu uzak ülkenin padişahına götürmesini ister.
- d. Oğlan uzun bir yol gittikten sonra susar. Bir nehir görür ancak nehrin yanında bir timsah vardır.

- e. Timsahtan korktuğu için su içemez.
- f. Oğlan timsahı kandırır sudan çıkarır. Timsahı öldürür suyunu içip yoluna devam eder.
- g. Yolda devlerle karşılaşan oğlan devler tarafından esir alınır. Yine bir oyun edip devlerden kurtulur.
- h. Oğlan babasının verdiği mektubu teslim etmek için saraya gider. Sarayda padişahın kızını görüp âşık olur. Padişahın kızını ister.
- i. Padişah kızına vermesi karşılığında yıllar önce kendisinden yılan tarafından çalınan altın yüzüğünü ister.
- j. Oğlan çaresiz yola düşer. Yılandan altın yüzüğü alır.
- k. Altın yüzüğü padişaha verir karşılığında padişahın kızını alır. Ülkesine döner mutlu mesut yaşar.

YETMİŞ SEKİZİNCİ MASAL

I. –

II. ATU: - -, EB: - -

III. Abdullah Aksoy, Suruç

IV. Masalın Özeti

- a. Dul bir kadının üç kızı vardır. Kadın kızlarına dışarı bırakmaz.
- b. Birgün köye atar gelir. Kadının kapısının önünde; “ Genç kızlara ince boncuk bulunur tarak yapılır,” diye bağırır.
- c. Kızlar tarak almak için dışarı çıkar. Tarağı satan kişi peri padişahının oğludur. Kızlar bu oğlanı görür görmez sever.
- d. Büyük kız saçını tararken tarak dile gelir ve kıza yarın kuyuya gitmesini söyler.
- e. Kız kuyunun başına gittiği zaman kuyu dile gelir. Kuyu, kıza parayı mı yoksa olsa kocasına mı tercih edeceğini sorar. Kız parayı tercih eder.
- f. Kuyu, kıızı para dolu bir odaya hapseder. Aynı durum ortanca kızın başına da gelir.
- g. Küçük kız koyunun sorduğu soruya ablaları gibi cevap vermez. Kuyu küçük kıızı güzel bahçeli bir saraya götürür.
- h. Küçük kız orada peri padişahının oğlu ile evlenir.

4.2.5. Aptal dev masalları

YETMİŞ DOKUZUNCU MASAL

I. Devler Kızı Kandırmış

II. ATU: - -, EB: - -

III. Mustafa Kemal ASLAN, 1965, Üniversite, Narsait Köyü

IV. Masalın Özeti

- a. Üvey anne kızına eziyet eder.
- b. Üvey kız dereye yıkanmaya gider. İki devin kendi arasındaki konuşmalarını dinler.
- c. Devler altınlarını, cevahir taşını ve koyununu nereye sakladıklarını konuşurlar. Üvey kız bu konuşmaların tamamını duyar.
- d. Üvey anne bir gün bahçeye dolaşmaya çıkar. Devler üvey anneyi yakalayıp pişirmek için kazana atar.
- e. Üvey anne devlerin elinden kurtulmak için etinin kart olduğunu ve kızının etinin taze olduğunu söyler.
- f. Devler üvey anneyi kızını getirmesi şartıyla serbest bırakır. Üvey anne kızın ödevleri teslim eder.
- g. Devler kızı kazana atıp tam pişirecekken üvey kız; “Her şeyi bilen birini nasıl yiyeceksiniz?” der.
- h. Devler nasıl her şeyi bildiği konusundaki hünerini üvey kızdan göstermesini ister.
- i. Bunun üzerine üvey kız devlerin cevahir taşının, altınlarının ve koyununun nerede olduğunu söyler.
- j. Üvey kızın her şeyi bildiğini düşünen devler kızı kazandan çıkarıp kıza kendilerinin düşmanının kim olduğunu sorar.
- k. Üvey kız da devlere düşmanının üvey annesi olduğunu söyler.
- l. Üvey kız bu sayede hem üvey annesinden hem de devlerden kurtulur.

SEKSENİNCİ MASAL

I. -

II. ATU: - -, EB: - -

III. Nurgül Sarı, Birecik

IV. Masalın Özeti

- a. Üç tane erkek kardeşi olan kız devler kaçar. Kızın büyük abisi kardeşini kurtarmak için yola çıkar.
- b. Abi uzun bir yol gittikten sonra devlerin yaşadığı koyuyu bulup kuyunun içine girer.

- c. Kuyunun içinde güzel bir bahçe görür. Yorgun olduğu için bahçede uyuya kalır.
- d. Uyandığında kendini bir hapisanede görür.
- e. Abisinden uzun süre haber alamayan ortanca kardeş abisini bulmak için yola çıkar.
- f. Kuyunun içine girer. Yorgun olduğu için uyuya kalır. Gözlerini açtığında kendisini abisinin yanında bulur.
- g. Kardeşlerinden haber alamayan küçük kardeş yola çıkar.
- h. Kuyuyu bulup kuyunun içine girer.
- i. Çok yorgun olduğu için uykusu gelir ama uyumamak için başparmağını kesip üzerine tuz basar.
- j. Dev gelir. Küçük kardeş, devin yaşamasını sağlayan parmağındaki yüzüğü alır.
- k. Dev ölür. Küçük kardeş, kardeşlerini kurtarır ve beraber eve dönerler.

4.2.6. Anekdotlar ve Şakalar

SEKSEN BİRİNCİ MASAL

I. Tembel

II. ATU: 1088, EB: - -

III. Mehmet BAKAR, Şanlıurfa-Hilvan

IV. Masalın Özeti

- a. Fakir bir adamın tembel bir oğlu vardır.
- b. Adam, tembel oğluna ders vermek için bir oyun yapar.
- c. Adam ormandan odun toplar. Odunları kapının önüne indirir. Oğluna kapının önündeki odunları getirmesini söyler.
- d. Oğlan dışarı çıktığında kapıyı kitler. Oğlunu içeri almaz.
- e. Oğlan para kazanmak için yola düşer. Yolda birkaç tane dev kadının hizmeti aradığını duyar.
- f. Hizmetçi olmak için devlerden iş ister.
- g. Devler oğlandan orman meyvelerini toplamasını ister.
- h. Oğlan çuvalı meyve yerine havayla doldurur içine de bir tane elma atar.
- i. Oğlan bütün meyveleri bir nefeste yemiş gibi yapar. Bu yüzden devler oğlandan korkar.
- j. Devler oğlana para verir. Oğlan çok zengin olup babasının yanına gider.

SEKSEN İKİNCİ MASAL

I. Üç Hırsız

II. ATU: 1525 H, EB: - -

III.Cuma Azbay(Âşık Devrani), Şanlıurfa-Merkez, Kısas Köyü.

IV.Masalın Özeti

- a. Üç arkadaş hırsızlık yapmak için yola çıkar.
- b. Yolda bir yörük obası görürler. Obadaki en büyük çadıra girerler.
- c. Obanın şıhı gençlere üç gün kaldıktan sonra nereden gelip nereye gittiğini sorar.
- d. Gençler hırsızlık yapmak için yola çıktıklarını söylerler.
- e. Obanın şıhı gençleri bu yanlış yoldan çevirmek için kardeşini çağırır.
- f. Obanın şıhının kardeşi de tıpkı bu gençler gibi üç arkadaş yola çıkmış ve yolda başlarına türlü felaketler gelmiş.
- g. Başından geçen bu hikâyeleri anlatır onları vazgeçirmek için uğraşır.
- h. Bu hikâyeleri dinleyen gençler hırsızlık yapmaktan vazgeçip evlerine dönerler.
- i. Üçüncü hırsız yolda eve giderken yolda arı kovanı görür. Ağır olanı alır.
- j. Ağır olan kovanın içinden bir adam çıkar.
- k. Üçüncü hırsız kovanı orada bırakıp yoluna devam eder.

SEKSEN ÜÇÜNCÜ MASAL

I. İnek

II. ATU: 1535, EB: - -

III.Abdullah Çayan, Hilvan

IV.Masalın Özeti

- a. Geçimlerini inekle sağlayan yaşlı bir çift vardır.
- b. Çift, yiyecek ekmek bulamaz duruma gelir.
- c. İneklerini kesmeye karar verirler.
- d. İneklerini kesip bütün köylüyü yemeğe çağırırlarsa diğer günlerde köylülerin kedilerini sırayla yemeğe çağıracaklarını düşünürler.
- e. Arandan günler geçmesine rağmen kimse onları yemeğe çağırılmaz.
- f. İneklerini kestikleri için evde yiyecek bir şey de kalmaz.
- g. Bunun üzerine ineğin derisini satmak için yaşlı adam çarşıya giderken ineğin derisi yolda bir küp altına takılır.
- h. Bir küp altınla türlü eşyalar alıp köye gider.

- i. Nasıl aldığı sorulunca kestiği ineğin derisinin kendisine bir küp altın verdiğini ve kendileri de altın istiyorsa ineklerini kesmelerini kendisini de yemeğe çağırmaları gerektiğini söyler.
- j. Köylü, yaşlı adamın söylediğine inanır ineklerini keserler.
- k. Kimse altın elde edemediği için yaşlı adamı Fırat'a atarlar. Yaşlı adam ölmez fakat köylüler yaşlı adamın öldüğünü sanır.
- l. Yaşlı adama bir çobandan sürüsünü ödünç alıp köye gider.
- m. Köylü sorunca da Fırat'tan çıkardığını söyler. Köylü inanıp Fırat'a atlar.
- n. Yaşlı adam, köye gider adamların karısına da; "Kocalarınız sizi bırakıp yeni kadınlar buldu. Görmeyin diye de Fırat'ın içinde saklanıyorlar," der. Kadınlar inanıp Fırat'a atlar.
- o. Bütün köy yaşlı çiftte kalır.

SEKSEN DÖRDÜNCÜ MASAL

I. Keloğlan

II. ATU: 1535, EB: - -

III. Mehmet Yiğit, Halfeti

IV. Masalın Özeti

- a. Keloğlan evde oyun oynarken yengesi Keloğlan'ı amcasına yemek götürmesi için tarlaya gönderir.
- b. Amcası yemek yerken Keloğlan'a tarlayı sürmesi için iki öküz verir.
- c. Bundan sonra her gün kendisinden iş isteneceğini düşünen Keloğlan, tarlanın öbür ucunda öküzlerden birini kesip yer.
- d. Öküzlerden birinin kesilip yenildiğini gören amcası Keloğlan'ı kovalamaya başlar.
- e. Yaylaya kaçan Keloğlan yaylada: "Ben istemiyorum. Ben istemiyorum," diye bağırmaya başlar.
- f. Yolda bir çoban, Keloğlan'a Neden ben istemiyorum diye bağırdığını sorar.
- g. Keloğlan da zorla amcasının kızıyla evlendirilmek istendiğini ve bu yüzden istemediğini söyler.
- h. Keloğlan ile yer değiştiren Çoban, Keloğlan'ın amcası tarafından Keloğlan diye öldürölüp Fırat'a atılır.
- i. Belli bir süre sonra çobanın sürüsünü de yanına alarak amcasının evine gelen Keloğlan'ın ölmediğini gören amcası ve adamları çok şaşırır.

- j. Keloğlan kendisini Fırat'ın kenarına attıklarında sürüyü Fırat'tan çıkardığını söyler.
- k. Bunu duyan amcası ve adamları Fırat'a atlarlar. Böylelikle Keloğlan amcasından kurtulur.

SEKSEN BEŞİNCİ MASAL

I. Zekâlı Çocuk

II. ATU: 1542, EB: - -

III. Cuma Azbay(Âşık Devrani), Merkez, Kısas Köyü

IV. Masalın Özeti

- a. Padişah kendisinden zengin kendisinden zekalı kendisinden başarılı birini kim bulup getirirse onu zengin edeceğini söyler.
- b. Bir adam bu iş için gönüllü olur.
- c. Adam yollara düşer bir köye varır.
- d. Köyde oyun oynayan çocuklardan birisi adamı evine davet eder.
- e. Adam, merak edip çocuğun ailesinin nerede olduğunu sorar.
- f. Çocuğun verdiği cevapları adama çok zekice gelir ve aradığı çocuğun bu olduğunu düşünür.
- g. Çocuk alıp padişahın karşısına çıkarır. Padişah, çocuğa sorular sorar ve çocuk tüm soruları doğru cevaplar.
- h. Çocuğu getiren adam vaat edilen ödülü alır.

SEKSEN ALTINCI MASAL

I. Çoban

II. ATU: 1641, EB: 311

III. Mehmet Şengül, Merkez

IV. Masalın Özeti

- a. Çoban ile karısı geçim sıkıntısı yüzünden köyden göç ederler.
- b. Göçtükleri köyde çobanın karıdı kocasının hoca olduğunu ve büyü, muska yaptığını söyler.
- c. Çoban büyü yaparak çok zengin olmuş.
- d. Bir gün padişahın altınları kaybolur. Çobana bulması için emir verir.

- e. Çoban altınları bulmak için padişahın zaman ister. O arada kaçmayı düşünür.
- f. Çoban ertesi sabah köyden kaçar. Yolda üç kişinin konuşmasını duyar. Bu üç kişi padişahın altınlarını çaldıklarını ve bir ağacın altına gömdüklerini söyler.
- g. Çoban altınlarını bulduğunu padişaha söyler. Bu defa da padişah çobandan rüyasında gördüğü kızı bulmasını ister.
- h. Çoban erkenden kaçar. Yolda bir kuyunun başında iki kızın konuşmasını duyar.
- i. Kızlardan biri rüyasında birini gördüğünü ve onun nerede olduğunu merak ettiğini sorar.
- j. Çoban bu kızın padişahın aradığı kız olduğunu anlar ve padişaha götürür.
- k. Padişah, çobana türlü hediyeler verir.
- l. Çoban yolda aslan ile tilkinin kendi aralarında konuştuğunu duyar. Aslan, tilkiye karşı köye saldıracağını söyler.
- m. Çoban köylüsüne haber verir fakat kimse çobana inanmaz.
- n. Sabah olduğunda aslan bütün köydeki hayvanları yemiştir.
- o. Bu olaydan sonra bütün köylü çobanın hoca olduğuna inanır ve ona saygı duyarlar.

SEKSEN YEDİNCİ MASAL

I. Sahte İmam

II. ATU: 1641, EB: 311

III. Mustafa Kemal ASLAN, Bozova, Narsait Köyü

IV. Masalın Özeti

- a. Yaşlı bir çift geçimlerini sağlayamadık yarın için başka memlekete göç ederler.
- b. Yaşlı adam gittikleri memlekette kendisini imam olarak tanıtır.
- c. Camiye namaz kıldırılmaya gider fakat kendisi de namaz kılmayı bilmez. Bu yüzden deprem olacak diye bağırır.
- d. Herkes kapıya doğru koşar. O esnada caminin kerpiçten olan eski kapısı yıkılır.
- e. Bu olaydan sonra herkes hocanın kıymetli bir insan olduğunu düşünür.
- f. Bir gün padişahın altınları kaybolur. Köylü imamdan padişahın altınlarını bulmasını ister. İmam mecburen kabul eder.

- g. İmam, padişahın yanına gider. Altınlarını bulmak için padişahı dört karpuz ve dört gün müsaade ister.
- h. Padişahın altınlarını çalan hırsızlar imamın kendilerini bulacağını düşünüp imamın evinin önünde nöbet tutmaya başlarlar.
- i. İmam bir gün karpuzun birini kesip yer. Karpuzu keserken: “Biri gitti üçü kaldı,” der.
- j. Pencerenin önünde bekleyen hırsız bunu kendi üzerine alını. İmamın kendisinin orada olduğunu hemen anladığını sanır.
- k. Dört kişi olan hırsızlar her gece imamın penceresinin önüne gelir. İmam aynı şekilde karpuzları yerken üçü kaldı. İki kaldı vs. der.
- l. Hırsızlar korkudan altınları getirip imama verir.
- m. İmam altınları padişaha götürür. Padişah söz verdiğim gibi altınların yarısını imama verir.
- n. İmam çok zengin olur ve köyden ayrılır.

4.3. ŞANLIURFA MASALLARININ MOTİF YAPISI VE MOTİF YAPISININ İNCELENMESİ

Motif terimi üzerine pek çok tanım yapılmıştır. Yapılan bu tanımlar masal metinlerinin ele alınıp değerlendirilmesinde bir çerçeve oluşturmaktadır. Masallarda yer alan motifler, masalların yapısını daha iyi anlamamız açısından önemli bir yere sahiptir. Çalışmanın bu bölümünde “Motif Index of Folk Literature” (Halk Edebiyatı Motif İndeksi) kataloğundan hareketle Şanlıurfa masallarında yer alan motifler ele alınarak motiflerin değerlendirmelerine yer verilmiştir.

4.3.1. Motif Nedir?

Motif ile ilgili bilim insanları pek çok tanım yapmıştır. Aşağıda bu tanımlara yer verilmiştir. Stith Thompson, “The Folktale” adlı çalışmasında motif ile ilgili şöyle bir açıklama yapmıştır:

“Motif bir masaldaki en küçük unsur olup bu unsur gelenekte sürekli bir varoluş gücüne sahiptir. Bu güce sahip olabilmek için bu unsur görülmemiş ve çarpıcı bir özelliğe sahip olmak zorundadır.”⁵¹

Ayrıca Stith Thompson, “Standart Dictionary of Folklore, Mythology and Legend” adlı çalışmasında motif ile ilgili şu açıklamaya yer vermiştir:

“Anlatmaya ait motifler bazen çok karmaşık kavramlardan oluşup geleneksel anlatmalarda devamlı şekilde yer alırlar. Bunlar periler, cadılar, devler, ejderhalar, hain üvey anneler, konuşan hayvanlar vb. gibi görülmemiş yaratıklar olabilir. Motifler şahane dünyaları içine alırlar ki orada büyü her zaman güçlüdür. Büyü ise görülmemiş fiziki meydana gelişler ve oluşlardır. Bir motif özü itibarıyla kısa ve basit bir anlatıma da sahip olabilir. Motif, seyirci halindeki dinleyiciye yeteri kadar çarpıcı gelen veya onları cezbedecek kadar şaşırtıcı olan bir oluşumdur.”⁵²

Motif ile ilgili açıklama yapan bilim insanlarından biri ise Vesselovski’dir.

Vesselovski motifi şöyle açıklar:

“Hikâyenin parçalara ayrılmayan en küçük parçasıdır.”⁵³

Max Lüthi’nin yaptığı tanımda ise motif;

“Hikâye etmenin en küçük unsurudur. Bu unsurun geleneksel olarak hikâye etme şeklinde muhafaza edilen bir gücü mevcuttur.”⁵⁴

Arthur Christensen motifi şöyle tanımlar:

“Canlılıkları ile kendilerini kabul ettiren, tarifi güç bir psikolojik kanuna göre dinleyiciyi avuç içine alabilen ve iptidai fikir silsilelerinden yeni terkiplere girmek için az veya çok parçalara ayrılabilen unsurlardır.”⁵⁵

4.3.2. Çalışmada Kullanılan Motif Kataloğu

Şanlıurfa Masalları adlı çalışmada Stith Thompson tarafından hazırlanan “Motif Index of Folk Literature” (Halk Edebiyatı Motif İndeksi) adlı katalog kullanılmıştır. Hazırlanan katalog 23 başlıktan oluşmaktadır. Bu başlıklar A’dan Z’ye doğru sıralanmıştır. Bu motifler ise;

- A. Mitolojik Motifler
- B. Hayvanlar
- C. Yasak (Tabu)
- D. Sihir (Büyü)
- E. Ölüm

⁵¹ Ekici, a.g.e., s 112.

⁵² Ekici, a.g.e., s 112.

⁵³ Alptekin, a.g.e., s 114.

⁵⁴ Zeki Cemil Arda, “Edebiyatta Motif Araştırmaları”, Hareket Mecmuası, Temmuz 1970, S.55, s.20.

⁵⁵ Alptekin, a.g.e., s 113.

F. Olağanüstülükler
 G. Devler
 H. İmtihanlar (Test Etme)
 J. Akıllılar ve Aptallar
 K. Aldatma
 L. Talihin Tersine Çevrilmesi
 M. Geleceği Belirleme
 N. Şans ve Kader
 P. Toplum
 Q. Ödüller ve Cezalar
 R. Tutsaklar ve Kaçaklar
 S. Anormal Zulümler
 T. Cinsiyet
 U. Hayatın Tabiatı
 V. Din
 W. Karakter Özellikleri
 X. Mizah
 Z. Çeşitli Motif Grupları⁵⁶
 şöyle sıralanmıştır.

Şanlıurfa masallarında yer alan motifler Stith Thompson'ın "Motif Index of Folk Literature" (Halk Edebiyatı Motif İndeksi) kataloğuna göre alfabetik olarak çıkarılmıştır.

4.3.3. Şanlıurfa masallarının Motif Yapısı

A. MİTOLOJİK MOTİFLER

A0-A99. Yaratıcı

A100-A 599. Tanrılar

A100-A199. Genelde Tanrılar

A200-A299. Gökyüzünün Tanrıları

A300-A399. Yeraltının Tanrıları

A400-A499. Yeryüzünün Tanrıları

A500-A599. Yarı Tanrılar ve Kahramanların Terbiyesi

⁵⁶ Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

A600-A1199. Tanrılar

A600-A699. Kâinat

A700-A799. Gök Cisimleri

A800-A899. Yeryüzü

A900-A999. Yeryüzünün Şeklinin Topografyası

A910-A949. Suyun Görünüşü

A950-A999. Karanın Görünüşü

A1000-A1099. Dünyevî Felaketler

A1100-A1199. Tabiatın Düzeninin Kurulması

A1200-A1699. İnsan Hayatının Düzeni ve Yaratma

A1200-A1299. İnsanın Yaratılması

A1300-A1399. İnsan Hayatının Düzeni

A1400-A1499. Terbiyenin Kazanılması

A1500-A1599. Geleneklerin Menşei

A1600-A1699. İnsanların Farklılığı ve Bölünmeleri

A1700-A2199. Hayvanların Yaratılması

A1700-A1799. Genelde Hayvanların Yaratılması

A1800-A1899. Memelilerin Yaratılması

A1900-A1999. Kuşların Yaratılması

A2000-A2099. Böceklerin Yaratılması

A2100-A2199. Diğer Hayvanlar ve Balığın Yaratılması

A2200-A2599. Hayvanların Özellikleri (Karakteristikleri)

A2200-A2299. Hayvanların Karakteristiklerinin Farklı Sebebi

A2300-A2399. Hayvanların Karakteristiklerinin Sebebi: Vücut

A2400-A2499. Hayvanların Karakteristiklerinin Sebepleri:

Davranışlar ve Ortaya Çıkma

A2500-A2599. Hayvanların Karakteristiklerinin Çeşitleri

A2600-A2699. Bitkiler ve Ağaçların Menşei

A2600-A2649. Bitkiler Menşeinin Farklılıkları

A2650-A2699. Ağaç ve Bitki Çeşitlerinin Menşei

A2700-A2799. Bitkilerin Karakteristiklerinin Menşei

A2700-A2749. Bitkilerin Menşeinin Çeşidi ile İlgili

Karakteristikler

A2750-A2799. Çeşitli Bitkilerin Orijininin Karakteristikleri

A2800-A2899. Çeşitli Konular⁵⁷**A 463.1. Kaderler**

Şih, karsını köle ile babasının evine gitmesi için yola gönderir. Fakat şihın karısı kötü kaderinin onu takip ettiğini düşünerek köle ile tek başına yola çıkmak istemez. (52)

Padişah, kölenin kendi kızıyla evleneceğini öğrenir, onların kaderlerini tespit eder. (60)

A 1751.1. Kedi tarafından farenin yok edilmesi.

Adamın ailesine göndermek için aldığı kedi yolda fareli köy satın alır. Kedi köydeki tüm fareleri yok eder. (55)

A 196.1. Kader Tanrı'nın kontrolü altındadır.

Sözün sahibi arkadaşına Allah'ın her şeye gücünün yeteceğini söyler. (47)

Padişahın tüm çabasına rağmen padişahın kızı ile köle evlenir. (60)

Padişah kızının değirmencinin oğluyla evlenmesini kabul etmez ve kızını altın beşikle suya bırakır ama beşik değirmencinin evinin önünde durur. (61)

B. HAYVANLAR

B0-B99. Mitolojik Hayvanlar

B100-B199. Sihirli Hayvanlar

B100-B199. Hayvanların Hazineleleri

B120-B169. Sihir Kabiliyetine Sahip Olan Hayvanlar

B170-B189. Diğer Sihirli Hayvanlar

B200-B299. İnsan Özelliği Gösteren Hayvanlar

B300-B599. Dost Hayvanlar

B300-B349. Yardımcı Hayvanlar

B350-B399. Müteşekkik Hayvanlar

B400-B499. Yardımcı Hayvanların Çeşitleri

B500-B599. Yardımcı Hayvanların Hizmetleri

B600-B699. Hayvanla İnsanın Evlenmesi

B700-B799. Hayvanların Tuhaf Özellikleri

B800-B899. Hayvanlarla ilgili Çeşitli Motifler⁵⁸

B 5. Fantastik hayvanlar, kuşlar.

⁵⁷ Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

⁵⁸ Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

Sultan Süleyman kuşlardan yatak yapmak için tüylerini dökmesini ister. (8)

B 41.2. Uçan at.

Padişahın oğlu atın yardımıyla yer altı dünyasına ulaşır. (30)

Arkadaşlar av sırasında uçan atın sırtında kara giyimli bir adam görür. (82)

B 122.0.3. Bilge baykuş.

Baykuş, kocası öldükten sonra kapıdaki askerle zina eden kadının hikayesini bülbüle anlatır. (8)

B 131.0.1. Gerçeği söyleyen baykuş.

Baykuş, Sultan Süleyman'ın bir kadının sözüne uyup tüylerinin dökülmesine karşı çıkar. (8)

B 160. Hayvanlar akıl verir.

İnek kesileceğini anlar. Kesildiği takdirde kemiklerinin toplanıp bir kuyuya konulmasını ister. (25)

B 163.1. Akıllı tilki.

Tilki, kartalın yemeğini almak için plan yapar. (2)

B 171. Sihirli tavuk.

Padişahın altın yumurtlayan tavuğu vardır. (9)

Horoz, sırasıyla kızların elindeki buğdayları alıp kaçar. (22)

B 184.1.6. Sihirli at, atla uçma.

Konuşma ve uçma özelliğine sahip olan at, kıza yardım eder. At hendeğin üzerinden uçarak geçer. (26)

B 184.6. Sihirli koyun.

Değirmencinin yedikten sonra tekrar canlanan koyununu alırlar. (26)

Sihirli koyun karşılığında yaşlı kadın kazanı çobanla değiştirir. (64)

B 211. İnsan gibi konuşan hayvanlar.

Tilki, kartala ev yapmayı teklif eder. (7)

Alican, Ali Bey'in teklifine köpeğine anlatır. Köpek, Alican'a akıl verir. (27)

Padişahın kızının karşısına ormanda bir aslan çıkar ve aslan kendisiyle evlenmediği takdirde kızı öldüreceğini söyler. (43)

B 211. İnsan gibi konuşan hayvanlar.

Çoban zengin olduğu için tekrar köyüne dönmeye karar verir. Yolda aslan ile tilkinin kendi aralarında konuştuğunu duyar. Aslan, tilkiye karşı köye saldıracağını söyler. (86)

B 211.1.1.1. Konuşan koç.

Koyunlarını otlatmaya götüren adam koyunlarının konuşmalarını duyar. Adam hayvanlarının konuşmalarını duyar ve gülmeye başlar. (40)

B 211.1.3. Konuşan at.

At dile gelir ve kıza yardım edeceğini söyler. (26)

B 211.1.3. Konuşan at.

At, küçük oğlana Dünya Güzeli'ni babasına götüremeyeceğini söyler. (30)

B 211.1.7. Konuşan köpek.

Köpek dile gelir ve büyücü kadının kendisine büyü yaptığını söyler. (45)

B 211.2.5. Konuşan tilki.

Tilki, karı neneden kuyruğunu ister. (4)

Tilki, çocukları kandırmak için yalan söyler. (6)

B 211.3. Konuşan kuş.

Güvercin, çocuklara yardım edeceğini söyler. (35)

Kuş dile gelir ve küçük oğlanla konuşur. (37)

Kuş, padişahın kızına kocasının ölmediğini haber verir. (43)

B 211.3.2. Konuşan horoz.

Adam, ayağına diken batan kuşa yardım eder ve kuş adamla konuşur. (37)

B 211.5. Konuşan balık.

Balık, kıza Yemen padişahının oğluna nasıl ulaşacağını anlatır. (29)

Kölenin yolda karşılaştığı balık, şayet güneşin altına ulaşırsa neden dönemediğini ve suya akamadığını sormasını ister. (60)

Padişah ve balık adam konuşur. (44)

B 211.6.1. Konuşan yılan.

Kırkıncı gün yılan, kıza aşkını itiraf eder. (23)

Diğer yılan adamın yolunu keser. Kız olan yılanı verirse bütün hayvanların dilini öğreteceğini söyler. (40)

Oğlanın kuyuda gördüğü yılan oğlana yolu tarif eder ama oğlanın aklına babasının sözü gelir yılanı inanmaz ve diğer yoldan gider. (54)

B 331. Yardımsever hayvanın yanlış anlaşılma yüzünden öldürülmesi.

Kartal, yavrularına saldıranın tilki olduğunu düşünüp tilkinin yavrularını öldürür. (7)

B 350. Müteşekkik hayvanlar.

Hayvanlar, padişaha yardım etmek ister. (34)

B 401. Yardımcı at.

Kız, atın yardımıyla hendekten başarıyla atlar. (26)

B 421. Yardımcı köpek.

Alican köpeğin yardımıyla Ali Bey'in yaptığı testleri geçer. (28)

Keloğlan'ın yaptığı iyilik karşısında köpek, Keloğlan'a yardım eder. (45)

B 435.1. Yardımsever tilki.

Tilki, kartala yemek bulmak için evden uzaklaşır. (2)

B 449.3. Yardımcı Yarasa.

Yarasa, Sultan Süleyman'a kuş tüyü yatakta yatması için yardım eder ve gelip tüylerini döker. (8)

B 450. Yardımcı kuşlar.

Yardımcı kuş, padişahın oğlunu Dünya Güzeli'nin yanına götürür. (30)

Üvey anne, çocukları aç bıraktığı için güvercin her gün çocuklara yemek getirir. (35)

Kuş, adamın yardımına gelir. (36)

B 451.2. Yardımcı bülbül.

Sulan Süleyman, baykuşu ikna etmek için bülbülü gönderir. Bülbül, baykuşa hikâye anlatır. (8)

B 469.5. Yardımcı horoz.

Padişahın küçük oğlu uyumamak için ayağına horoz bağlar. (9)

B 600. İnsanın hayvanla evliliği.

Aslan ile kız evlenir. (43)

B 604.1.1. Yılanla evlenme.

Yılan adam kızın ailesini tehdit eder ve kızla evlenir. (23)

Yılan adam sırasıyla padişahın üç kızıyla evlenir ama ilk iki kızıdan boşanır (24).

C. YASAK (TABU)

C0-C99. Tabiatüstü Varlıklara Bağlanmış Yasaklar

C100-C199. Cinsel Yasak

C200-C299. Yeme ve İçme İle İlgili Yasaklar

C200-C249. Yeme Yasakları

C250-C279. İçme Yasakları

C300-C399. Bakma Yasağı

C400-C499. Konuşma Yasağı

C500-C549. Dokunma Yasağı

C550-C599. Sınıf Yasağı

C600-C699. Tek Örneği Olan Yasak ve Mecburiyetler

C600-C249. Bir Şey ile İlgili Yasaklar

C650-C699. Bir Şey ile İlgili Mecburiyet

C700-C899. Çeşitli Yasaklar

C900-C999. Tabunun Kırılması ile İlgili Cezalandırma⁵⁹

C 221.1.1.1.1. Öküz yeme.

Keloğlan, tarlanın öbür ucunda öküzlerden birini kesip yer. (84)

C 227. İnsan eti yeme.

Kendini zengin olarak tanıtan adam köylüleri götürüp yer. (17)

C 410. Soru sorma.

Keloğlan'a sürüyü nereden bulduğunu sorarlar. (84)

C 420. Sırları açıklama yasağı

Cellale savaştığı kılıcındaki kanı ve atının terini siler. Çünkü Sodel Ayn'ın kendisinin kim olduğunu bilmesini istemez. (31)

Adam, kendinden önce birini gelip karısıyla birinin birlikte olduğunu söylemez. (39)

Padişahın kızına çıplak bakma şartıyla küçük oğlan sihirli sofrayı kıza verir ve bu durumu kimseye söylemeyeceğine dair söz verir. (82)

C 422.3. Kimliğin açıklanması yasaktır.

Alican, kimliğini Ali Bey'e açıklamaz. (28)

C 610. Yasaklanan bölge.

Oğlanın yanında işe girdiği oduncu oğlana bütün odaya girebileceğini ama bir odaya giremeyeceğini söyler. (75)

Yaşlı kadın, kıza her odaya girmesine izin verir ama bir odaya girmesine asla izin vermez. (76)

C 611. Yasaklanan odaya girme.

Oğlan dayanamayıp odaya girer ve odada peri kızları vardır. (65)

Oğlan, oduncu ormana gittiği sırada odaya girer. (75)

Kız odaya girer ve odada kesik insan başlarından yapılmış bir saray görür. (76)

⁵⁹ Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

C 700. Çeşitli yasaklar.

Çoban, kızının evden çıkmasına izin vermediği için kız padişahın oğlunun yanına gidemez. (29)

Padişah ülkede ateş yakmayı yasaklar. (37)

Anne kızlarının dışarı çıkmasına izin vermez. (78)

C 721. Hamam.

Yıkanmak için hamam giden kadın eşeği kapının önüne bağlar. (64)

C 751. Belirli zamanlarda bazı şeyleri yapma yasağı.

Çileli kız, ailesi Hacdan dönene kadar evden çıkmayacaktır. (52)

Yaşlı adam, oğlana odaya girmeyi yasaklar. (65)

C 755. Bir işi belli bir zamanda yerine getirme.

Şih, karısına yirmi birinci gün dönmesi gerektiğini aksi takdir de kafasını keseceğini söyler. (52)

C 920. Yasağın çiğnenmesi.

Padişahın yasağına uymayan bir kadın gaz lambasının önünde halı dokur. (37)

Oduncu uyurken oğlan, oduncunun cebinden odaya girmek için anahtarı gizlice alır. (75)

Kız, odaya girmek için anahtarı gizlice yaşlı kadından odanın anahtarını alır alır. (76)

C 943.2. Gözün kaybolması.

Küçük kız mecbur gözünü çıkartıp teyzesine verir. (12)

Büyücü kadın padişahın oğluna âşık olduğu için kızın gözünü çıkarıp kızın yerine geçer. (50)

Kartal, adamı kurtarmanın karşılığında adamın bir gözünü alır. (65)

D. SİHİR (BÜYÜ)**D0-D699. Dönüşüm**

D0-D99. İnsanın Farklı İnsan Şekline Dönüşmesi

D100-D199. İnsanın Hayvana Dönüşmesi

D200-D299. İnsanın Nesneye Dönüşmesi

D300-D399. Hayvanın İnsana Dönüşmesi

D400-D499. Değişmenin Diğer Şekilleri

D500-D599. Çeşitli Tesadüfi Değişmeler

D700-D799. Sihrin Bozulması

D800-D1699. Sihrin Nesneleri

D800-D899. Sihirli Nesnelere Sahip Olma

D900-D1299. Sihirli Nesnelerin Çeşitleri

D1300-D1599. Sihirli Nesnelerin Fonksiyonları

D1600-D1699. Sihirli Nesnelerin Özellikleri

D1700-D2199. Sihirli Güçler ve Belirtileri

D1710-D1799. Sihirli Güçlere Sahip ve Kullanma

D1800-D2199. Sihirli Güçlerin Belirtilmesi

D1800-D1949. Sihirli Özelliklerin Kaybolması

D1950-D2049. Geçici Sihirli Özellikler

D2050-D2099. Yıkıcı Sihirli Güçler

D2100-D2149. Diğer Sihirli Güçlerin Belirtilmesi

D2150-D2199. Çeşitli Sihar Belirtileri⁶⁰

D 50. İnsanda sihirle yapılan değişiklikler.

Yılan adama sihir yapıldığı için insanlar arasında yılan dönüşür. (23)

D 142. İnsanın kediye dönüşmesi.

Küçük oğlan bir müddet sonra tekrar köyüne döner. Köyünde kız kardeşinin herkesi yediğini ve kara kediye dönüştüğünü görür. (16)

D 166.1.1. Dönüşüm: Horoz adam.

Küçük kız, horozun postunu çıkarıp insan olduğunu görür. (22)

D 191. Yılan dönüşme

Kadının kızının aslında yılan kız olduğunu ve bu yüzden dövdüğünü açıklar. (13)

Yılan adam, hayvan otlatmak için dağa çıkan kıza âşık olur. (23)

D 212. Kadının çiçeğe dönüşmesi.

Kız kuyuya düşünce nohuda dönüşür. (20)

D 350. Kuşun insana dönüşmesi.

Güvercin insan kılığına girer ve çocukların babasına haber verir. (35)

D 810. Sihirli nesnelerin hediye edilmesi.

Dev koyunların karşılığında oğlana sihirli tas hediye eder. (11)

D 981.12. Sihirli nar.

Küçük kardeş Bağdat'tan her hastalığa iyi gelen şifalı bir nar alır. (38)

⁶⁰

Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

D 992.1. Sihirli boynuz.

İneğin bir boynuzundan yemek bir boynuzundan da su çıkar. (25)

D 1150. Sihirli eşyalar.

Üçüncü yıl küçük oğlan koyun karşılığında devden sihirli çadır alır. (11)

Büyük kardeş İran'dan uçan halı alır. (38)

D 1155. Sihirli halı.

Geri dönmek için kuş, uçan halısını çağırır. (34)

D 1163. Sihirli ayna.

Ortanca kardeş Hindistan'dan sihirli ayna alır. (38)

D 1171. Sihirli kap. (Çanak.)

Kardeşler kendi aralarında mirası paylaşırlar. Küçük oğlan babasından kalan sihirli olduğunu bilmediği sınıyı alır. (42)

Yaşlı kadın tokmağı verir karşılığında sihirli kazan alır. (64)

D 1472.1.7. Sihirli Sofra.

Deve koyun hediye eder karşılığında sihirli sofrayı alır. (11)

D 1454.1.1. Altın ve gümüşten saç.

Kızın bir tarafı altın bir tarafı gümüş saçları olan iki çocuğu olur. (41)

D 1610.2. Konuşan ağaç.

Köle, yolda meyvesi acı olan bir ağaç ile karşılaşır. Ağaç, şayet güneşin altına ulaşırsa meyvesinin neden acı olduğunu sormasını ister. (60)

D 1866.1. Banyo yaparak güzelleşme.

Kaderi yazan kişi köleye suya girmesini söyler. Suyu girmesi ile birlikte köle bembeyaz, on sekizinde bir delikanlı olur. (60)

D 1925.1. Kısırlığı yiyecek veya içeceklerle kaldırma.

Hızır adama çocuk sahibi olması için elma verir. (70)

E. ÖLÜM

E0-E199 Diriltme

E200-E599 Hayaletler ve Diğer Hortlaklar

E200-E299 Ölümünden Kötü Niyetli Dönüş

E300-E399 Ölüm İyi Niyetli Dönüş

E400-E599 Hayaletler ve Hortlaklar

E600-E699 Ruh Göçü

E700-E799 Ruh⁶¹

E 151. Tekrar dirilme.

Adam abdest alırken ölü ile uyanıklık arasında kalır ve gözlerini başka bir yerde açar. (47)

E 226. Erkek kardeşin ölümden dönmesi.

Küçük oğlanın cebindeki aslan ile kaplan kızı yer ve bu şekilde küçük kardeş ölümden kurtulur. (16)

E 323.4. Ölü annenin dostluğu ve nasihati.

Ölen annesini yardımıyla bir dağın başında bir ağaç tepesine çıkar ve annesinin dediği gibi ağaçtan inmez. (50)

E 600. Yeniden dirilme.

Adam abdest alırken öldüğü yerde gözlerini tekrar açar ve kendini eski yerinde bulur. (47)

F. OLAĞANÜSTÜLÜKLER

F0-F199. Diğer Dünyalara Seyahatler

F10-F79. Üst Dünyaya Seyahat

F80-F109. Alt Dünyaya Seyahat

F110-F199. Çeşitli Diğer Dünyalar

F200-F699. Olağanüstü (Harikulade) Yaratıklar

F200-F299. Periler ve Cinler (Cüceler)

F300-F399. Periler ve Ölümlüler

F400-F499. Ruhlar ve Şeytanlar

F500-F599. Görülmemiş İnsanlar

F600-F699. Olağanüstü Güçlü İnsanlar

F700-F899. Olağanüstü Yerler ve Eşyalar

F900-F1099. Olağanüstü Olaylar⁶²

F 90. Alt dünyaya açılan kapı.

Dev, kuyuya girip yer altına iner. (6)

Küçük oğlan yer altı dünyasına açılan kapıdan yer altı dünyasına iner. (30)

⁶¹ Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

⁶² Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

Kuyunun içinde önce yaz mevsimi olan bir bahçeden sonra sonbahar mevsimi olan bir bahçeden son olarak da bahar mevsimi olan bir bahçeden geçer. (45)

Padişahın kızı su içerken kuyunun içine düşer. (58)

F 92. Kuyuya giriş.

Küçük oğlan devin arkasından kuyuya girer. (9)

Keloğlan susadığı için kuyunun içine girer. (45)

Oğlan kuyuya girer. (54)

Oğlan kızı kurtarmak için devin yaşadığı kuyuya girer. (44)

Büyük kardeş ve ortanca kardeş sırasıyla devlerin yaşadığını düşündüğü kuyuya girer. (80)

F 200. Periler.

Peri kızı ile adam birbirini sever. (36)

F 347. Periden nasihat.

Peri kızı, Halil'e kuşu nasıl yakalayacağını söyler. (10)

F 451. Cüce.

Kudduk adında bir cüce vardır. (73)

F 511.0.2.1. İki başlı kişi.

Çoban ve karısının doğan çocuğu iki başlıdır. (72)

F 531. Büyük Devler

Dev, padişahın altın yumurtalarını her gün gelip çalar. (9)

Padişaha damat olan kız, padişahın isteği üzerine devler ülkesinde yaşayan büyük devlerin yanına gönderir. (26)

Balık oğlan kuyuda iki devle karşılaşır ve devleri öldürür. (44)

İki başlı yolda dev kadına yardım eder. (72)

F 531.5. Devler ve insanlar.

Küçük oğlan babasından aldığı bütün paraya koyun alır ve deve hediye eder. (11)

Tembel oğlan yolda devlerle karşılaşır. (81)

F 531.6.3. Devlerin evleri.

Küçük oğlan devin mağarasına gider. (11)

Padişahın oğlu devlerin yaşadığı yere gider. (77)

F 565.2. Fevkalâde güçlü kahraman.

Çobanın iki başlı oğlu demir kafesi parçalar. (72)

F 571.3. Çok yaşlı kadın.

Bir tilki her gün yaşlı kadının sütünü gizlice içer. (4)

Üç kardeş, yaşlı bir kadının evine misafir olur. (14)

Yeni evlenmiş bir aşiret reisinin devesi yaşlı bir kadını rahatsız eder. Yaşlı kadın bunun üzerine aşiret reisine: “ Bu saate kadar yatılır mı? Sanırsın ki Sodel Ayn’ın koynunda yatıyor,” der. (31)

Balık oğlan yolda yaşlı kadınla karşılaşır ve yaşlı kadın kızı bulması için oğlana nasihat eder. (44)

Yaşlı bir kadın kıza yardım eder ve evine alır. (50)

Çocuklar yolda yaşlı bir kadınla karşılaşır. Yaşlı kadın da çocuklara padişahın kızını alamayacağını söyler. (71)

İki başlı yolda yaşlı bir kadına yardım eder. (72)

Fakir kız, yaşlı kadının yanında çalışmaya başlar. (76)

F 575.1. Çok güzel kız.

Padişahın oğlu, yaşlı adamın evinin önünde güzel bir kız görür. (19)

Çobanın çok güzel bir kızı vardır. (29)

Dünya Güzeli çok güzel bir kızdır. (30)

Çobanın oğlu, padişahın kızını görür. (32)

Padişahın kızı güzeldir fakat padişahın oğlu dış güzelliğine değil iç güzelliğine baksın ister. (33)

Oğlan kuyuda çok güzel kız görür(44)

Padişahın oğlu ağacın üstünde çok güzel bir kız görür. (51)

Değirmenci altın beşikte çok güzel bir kız bulur. (61)

Adamın kızı hem güzel hem de hamarattır. (66)

Çok güzel bir kız vardır. (79)

Çok güzel bir kız vardır. (80)

F 614.10.Güçlü kahraman tek başına bütün orduyla savaşır.

Celale, aşair reisinin malını kurtarmak için tek başına savaşa girer. (31)

F 662. Yetenekli terzi.

Adam, terzinin yanında çalışmaya başlar. (74)

F 811. Olağanüstü ağaç.

Padişahın oğlunun adamları ağacı kesmek için uğraşır ama ağacı kesemezler. (50)

F 823.1. Altın ayakkabılar.

Üvey kız, on beş yaşına gelince annesinin altın ayakkabısını giyer. (63)

F 825. Olağanüstü yüzük.

Küçük oğlan devin yüzüğünü takınca dev ölür. (80)

F 841.1.13. Demir ayakkabı.

Halil demir ayakkabının yardımıyla ariş otunu bulup getirir. (10)

F 899.3. Büyük kafes.

Ağa ve köylüler iki başlıdan şikayetçi olduğu için iki başlıyı kafese kapatırlar. (72)

F 899.5. Olağanüstü Tokmak.

Yaşlı kadının ev sahibinden aldığı tokmak vur deyince kendiliğinden vuran tokmaktır. (64)

F 900. Olağanüstü hadiseler.

Öküz Halit mezarda dile gelir: “Her şeyin geçici olduğunu yalnız ölümün gerçek olduğunu,” söyler. (49)

Kızların aldığı tarak dile gelir ve kızları kuyu başına çağırır. (78)

F 932.12. Olağanüstü ırmak (Su).

Halil içinde perilerin yıkandığı su kenarında uyuya kalır. (10)

F 980. Hayvanlarla ilgili olağanüstü hadiseler.

Kuşların şahının tüyünü kulağının arkasına taktığını gören hancı durumu padişaha haber verir. (30)

Yaşlı adam balık tutarken yarı insan yarı balık bir balık tutar. (44)

F 1041. Şahısların olağanüstü psikolojik reaksiyonları.

Hırsızlar, imam ve karısının konuşmalarını yanlış anlayıp altınları imama teslim etmiş. (87)

F 1068. Realist rüya.

Padişahın gördüğü rüya gerçek olur. (58)

F 1069. Rüyanın anlatılması.

Padişah rüyasını karısına anlatır. (58)

Ağanın kızı rüyada âşık olduğu kişiyi iki başlıya anlatır. (72)

F 1568. Diğer dünya.

Devi takip eden küçük oğlan yer altındaki dünyaya iner. (6)

Yeraltında yaşayan Dünya Güzeli adında bir kız vardır. (30)

G. DEVLER

G0. Devler

G10-G399. Devlerin Çeşitleri

G10-G99. Yamyamlar ve Yamyamlık

G10-G49. Düzenli Yamyamlık

G50-G79. Ara Sıra Yamyamlık

G100-G199. Çok Büyük Devler

G200-G299. Cadılar

G300-G399. Diğer Devler

G400-G499. Devlerin Hâkimiyeti Altına Girmek

G500-G599. Dev Yenilir

G600-G699. Diğer Dev Motifleri⁶³

G 11.6. İnsan eti yiyen dev.

Devler oğlanı yemeye kalkışır. (77)

Devler, üvey anneyi yemek için kazana koyar. (79)

G 100. Büyük dev.

Kız dereye yıkanmaya gidince dereye iki dev görür. (79)

G 200. Büyücü.

Kız, yaşlı adama zamanında kendisine büyücü kadının büyü yaptığını söyler.

(19)

Padişahın kızı büyücüden kılık değiştirmek için post alır. (33)

İğne köpeğin ayağından çıkınca büyücü kadının yaptığı büyü bozulur. (45)

Ağacı kesmek için padişahın oğlu büyücü kadınla anlaşır. (50)

İmam, kızı elde etmek için cadı karısıyla anlaşır. (52)

Oğlan yolda karşılaştığı büyücü kadından cücenin verdiği akıl yardımıyla kurtulur. (53)

Adam handaki büyücü kadını emrine alır. (56)

Kızının kaderini merak eden padişah remilçiden remil atmasını ister. (60)

Kadın, büyücü kadına para verir ve karşılığında tavuk ve horozun kemiklerinden iki bebek yapar. (67)

Çocuğu olmayan adam çocuk sahibi olmak için şifacıya gider. (74)

Kesik başlar, yaşlı kadının büyücü olduğunu söyler. (76)

G 354.1. Vahşi, dev yılan.

Kartal yemek aramaya gider o sırada yılan, kartalın yumurtalarını yer. (7)

⁶³

Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

G 420. Dev tarafından kaçırılma.

Kız, devler tarafından kaçırlır. (80)

H. İMTİHANLAR (TEST ETME)

H0-H199. Kimlik İmtihanları: Tanıma

H200-H299. Doğruluk İmtihanları

H300-H499. Evlilik İmtihanları

H310-H359. Damatlık İmtihanları

H360-H399. Gelinlik İmtihanları

H400-H459. Namusluluk İmtihanları

H500-H899. Zekâ İmtihanları

H500. Zekâ ve Yetenek İmtihanları

H510. Tahmin İmtihanları

H530-H899. Bilmeceler

H900-H1199. Cesaret İmtihanları: Görevler

H900-H999. Görevlerin Verilmesi ve Yerine Getirilmesi

H900-H949. Görevlerin Verilmesi

H950-H999. Görevlerin Yerine Getirilmesi

H1000-H1199. Görevlerin Tabiatı

H1010-H1049. İmkânsız veya Saçma Görevler

H1050-H1089. Mantığa Aykırı Görevler

H1200-H1399. Cesaret İmtihanları: Aramalar

H1200-H1249. Aramalarda Görevlendirilme Şartları

H1250-H1399. Aramaların Tabiatı

H1400-H1599. Diğer İmtihanlar

H1400-H1449. Korku İmtihanları

H1450-H1499. Dikkat İmtihanları

H1500-H1549. Tahammül ve Hayatta Kalma İmtihanları

H1550-H1569. Karakter İmtihanları

H1570-H1579. Çeşitli imtihanlar⁶⁴

H 11.1. Baştan geçeni hikâye etme.

Küçük oğlan başından geçenleri padişahın kızına anlatınca padişahın kızı çocuğunun babasını tanır. (11)

⁶⁴ Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

Padişah atı almak için büyücü kadının evine gelir. Kızı orada görür. Kız başından geçenleri anlatır. (12)

Oğlan, başından geçenleri babasını anlatır. (32)

Öküç Halit başından geçenleri yoldan geçen kervancıya anlatır ve Öküç Halit bunun da geçeceğini söyler. (49)

Kız davette hayat hikâyesini anlatır ve padişahın oğlu kızı tanır. (50)

Helvacı Güzeli başından geçenleri olduğu gibi anlatır. (52)

İkiz çocuklar isimlerinin neden Yeter ve Rıza olduğunu anlatmak için hayat hikâyelerini anlatır. Bunun üzerine padişah hemen çocukların kim olduğunu anlar. (58)

Çocukların isimlerinin neden böyle olduğunu soran padişaha kız başından geçenleri anlatır ve padişah, kızın kendi kızı olduğunu anlar. (61)

Adam başından geçeni Hızır'a anlatır. (70)

Şih, kardeşinden başından geçenleri gençlere anlatmasını ister. (82)

H 57.1. Kırık dişle tanıma.

Ali Bey, Ali Can'ı kırık dişinden tanır ve kız olduğunu bu şekilde ispatlar. (28)

H 80. İşaretle tanıma.

Celale'nin sırtındaki işareten ilk karısı kocasını tanır. (31)

H 94. Yüzükle tanıma

Kız, erkek kardeşini elindeki yüzükle tanır. (52)

H 119. Kıyafetle tanıma.

Kıyafetten kocasını tanıyan kadın, kocasına her şeyi anlatır.

H 199. Kokudan tanıma.

Dünya Güzeli'ni kokusundan tanıyan Mehmet Şah'ın babasının gözleri açılır. (30)

Yolu Urfa'ya düşen kadının oğlunu bir ağlama tutar ve kimse susturamaz. Genç delikanlı tesadüf ağlama sesini duyar. Çocuğu kucağına alır almaz ağlaması durur. (46)

H 480. Baba testleri.

Adam, çocuklarını test etmek ister. Çünkü mirasını kime bırakacağını bilmez. (11)

H 507.3.2. Üç kardeşin aynı kızı istemesi.

Üç kardeş aynı kıza âşık olur. (38)

H 509.3. Satranç oyunu yarışması.

Gurbete çalışmaya giden adam, hancı ile satranç yarışması yapar. (8)

H 850. Hileli oyunlar.

Oğlan, kutunun içine girip gizlice saraya girer. (32)

H 960. Akıllılık veya zekâ ile gerçekleştirilen görevler.

Halil fil derisini bulup padişaha getirir. (10)

Mehmet Şah, yel atının aşiretini getirir. (30)

Arif adam, kendisinden sonra yerine geçecek olan oğlunun kendisi kadar bilgili olup olmadığını öğrenmek için karısının ailesine soru sorar. (58)

Padişah, oğlunun korkaklığını üzerinden atması için uzak bir ülkeye götürmesi üzerine oğluna mektup verir. (77)

H 1010. Yerine getirilmesi mümkün olmayan vazifeler.

Görevlerden biri kış vakti nar istemedir. (26)

Taş gözlü kız bütün görevleri yerine getirir. (27)

Padişah, Mehmet Şah'tan yel atının aşiretini bulup getirmesini ister. (30)

Padişah, kadından çocuklarını serbest bırakmanın karşılığında kendisinden uçan halı ister. (37)

Fakir oldukları için kızını vermek istemeyen bey, yaşlı adamdan yerine getirilmesi zor istekler ister. (46)

Padişahın hasta kızının iyileşmesi için başka diyarda yetişen çiçeği getirilmesi gerekir. (45)

Padişah, köleyi güneşin altından haber almaya gönderir. (60)

Padişah, oğlandan çalınan yüzüğünü getirmesini ister. (77)

Bir adam padişahı daha zeki birini bulmaya talip olur. (85)

H 1011. Padişahın kızı ile evlenebilmek için yapılması gereken vazifeler.

Çiçeği getiren kişi padişahın kızıyla evlenecektir. (45)

H 1090. Vazifenin çok kısa zamanda yapılmasının istenmesi.

Padişah, adama işi yapması için kırk gün verir. (85)

H 1151. Çalma.

Tilki, karı nenenin kapısının önünde duran sütü her gün içer. (4)

Tilki, çocuğu kandırmak için çocuğun annesinin kıyafetlerini çalıp giyer. (6)

Küçük kız, horoz adamın postunu çalar ve horoz adam eski haline gelir.

(22)

Oğlan kuyudaki kapıyı açmak için anahtar çalar. (54)

Hamamın önünde yaşlı kadının eşeği çalınır. (64)

H 1151.23. Peri kızının kıyafetlerini çalma.

Halil, peri kızının kıyafetlerini çalar. (10)

H 1154.7. Görev: kuş yakalama.

Halil, peri kızından tüyün sahibi olan kuşu bulmasını ister. (10)

H 1199.17. Görev: koruma.

Adam, dağın başında bekleyen bir adamdan iş alır. (65)

H 1202. En küçük kardeş, araştırmayı tek başına başarır.

Nöbette küçük oğlan hariç hepsi uyuya kalır. Küçük oğlan kardeşinin kundaktan çıkıp her şeyi yediğini gördüğünü annesine babasına söyler. (16)

H 1233.6.1. Maceralarda yardımcı at.

Kız bu görevleri atının yardımıyla yapar. (26)

H 1235.1. Tavsiye karşılığında tavsiye verene ücret ödeme.

Yaşlı adam on kuruş karşılığında adama tavsiye verir ve; "Ne yaparsan yap sonunu düşün," der. (55)

H 1301. Çok güzel kadınları aratıp bulma görevi.

Padişah, çocuklarından Dünya Güzeli'ni bulup getirmesini ister. (30)

Büyücü yaşlı kadının yardımıyla oğlan gideceği yere hemen ulaşır. (53)

Padişahın oğlu ayakkabı bu kadar güzelse sahibi daha güzeldir diyerek kızı arattırır. (63)

H 1311.1. Olağanüstü kuşun araştırılması.

Padişah, Halil'den kuşun araştırılıp bulunmasını ister. (10)

H 1385.4. Kaybolan kocanın araştırılması.

Kadın, oğlunu alıp kocasını aramak için yola çıkar. (46)

H 1562. Gücün imtihanı.

Balık oğlan tek başına orduyu yener. (44)

H 1563. Hüner İmtihanları.

Padişah, çocuklarının para kazanmaları için birer katır yükü altın verir. Kim daha çok para kazanırsa mirasını ona bırakacaktır. (11)

Padişah, damadının kızına el sürmediğini duyunca damadına zor görevler verir. (26)

Adam çocuklarından yapılması zor görevler ister. (67)

İki erkek kardeş padişah olmak için imtihana tabi tutulur. (69)

Sakat çocuk çobanın, yaşlı kasının ve çocuğun verdiği bütün işleri eksiksiz yapar. (71)

H 1810. Hile ile kıyafet değiştirme.

Çobandan Sodel Ayn'nın yerini öğrenen aşiret reisi kılık değiştirerek oraya gider. (31)

Adam, öldürdüğü adamın kıyafetini giyer ve uçan at tarafından kara giyimli adamın evine götürülür. (82)

J. AKILLILAR VE APTALLAR

J0-J199. Aklın (Bilginin) Kazanılması ve Sahip Olunması

J200-J1099. Akıllı ve Akılsız Davranışlar

J200-J499. Tercihler

J230-J299. Gerçek ve Açık Değerler

J300-J329. Mevcut Değerlerin Seçilmesi

J330-J399. Kazanmalar ve Kaybetmeler

J400-J459. Birlikte Seçmeler

J500-J599. İhtiyat ve Tedbir

J600-J799. Önsezi

J610-J679. Diğerleriyle Çatışmada Önsezi

J700-J749. Yaşam için Önlemleri Önceden Düşünme

J750-J799. Önceden Düşünmeler (Çeşitli)

J800-J849. Uyum Sağlayabilme

J850-J899. Talihsizlikte Teselli

J900-J999. Alçak Gönüllülük

J1000-J1099. Aklın Diğer Görünüşleri

J1100-J1699. Zekilik

J1100-J1249. Zeki İnsanlar ve Hareketleri

J1110. Zeki İnsanlar

J1130-J1199. Mahkemede Zekilik

J1210-J1229. Zeki Bir İnsan Diğerini Kontrol Dışı Bırakır

J1230-J1249. Akıllı Paylaşım

J1250-J1499. Zekice Sözlü Cevaplar (Hazırcevaplılık)

J1500-J1649. Zekice Pratik Karşılıklar

J1650-J1699. Çeşitli Zeki Hareketler

J1700-J2749. Aptallar ve Diğer Akılsız İnsanlar

J1700-J1729. Aptallar

J1730-J1749. Gülünç Cahillik

J1750-J1849. Gülünç Yanlış Anlamalar

J1750-J1809. Bir Şey Diğeri Tarafından Yanlış Anlaşılır

J1850-J1999. Gerçeklere Karsı Gülünç Önemsemezlik

J1850-J1899. Hayvan veya Eşyalara İnsanmış Gibi Davranılır

J2000-J2049. Gülünç Dalgınlıklar

J2050-J2199. Mantıksız Dar Görüşlülük

J2200-J2259. Mantığın Mantıksızca İhmali

J2260-J2299. Mantıksız Bilimsel Teoriler

J2300-J2349. Kolay Aldanan Aptallar

J2350-J2369. Aptalların Gevezeliği

J2370-J2399. Aptalların Yersiz Soru Sorması

J2400-J2449. Aptalca Taklit

J2450-J2499. Gerçek Aptallar

J2500-J2549. En Uç Nuktada Aptallık

J2550-J2599. Minnettar Aptallar

J2600-J2649. Korkak Aptallar

J2650-J2699. Acemi Aptallar

J2700-J2749. Kolay Problemi Zorlaştırma

J2750-J2799. Akıllılık ve Aptallığın Diğer Görünüşleri⁶⁵

J 34.3. Gurbete çıkma.

Bülbülün anlattığı masalda çalışmak için gurbete giden adamın masalı vardır. (8)

Üç kardeş paralarını işletmek için gurbete çıkar. (11)

Büyük kızın tavsiyesi üzerine para kazanmak için başka köye göç ederler. (12)

Üç oğlan iş bulmak için yola çıkar. (14)

Keloğlan iş bulma ümidiyle adamla beraber yola çıkar. (17)

Padişahın oğulları Dünya Güzeli'ni bulmak için yola çıkar. (30)

Aşiret reisi, Sodel Ayn'ı bulmak için gurbete çıkar. (31)

Hayvanlar, padişaha cevahir taşını bulmak için yola çıkar. (34)

⁶⁵

Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

Adam, altın tarağı bulmak için yola çıkar. (36)

Padişah, üç oğlunu başka memleketlere en güzel eşyayı almaya gönderir. (38)

Üç erkek kardeş babalarının ölümünden sonra hangi Mehmet'e miras olmadığını öğrenmek için yola çıkar. (39)

Balık oğlan padişahın kızını kurtarmak için yola çıkar. (44)

Keloğlan çiçeği bulmak için yola çıkar. (45)

Oğlan, yaşlı adamın memleketine gider. (46)

İki melek, adamı başka memlekete bırakır. (47)

Baba, anne ve oğlu hac ziyareti için evden ayrılır. (52)

Oğlan para kazanmak için başka padişahın ülkesine gider. (53)

Oğlan altınları bulmak için yola çıkar. (54)

Adam çalışmaya gider. (55)

Adam aldığı nasihatle bir hana gider. (56)

Köle güneşin altından haber getirmek için yola çıkar. (60)

Padişah tine seyahate çıkar. (61)

Arkadaşlardan biri çalışmak için gurbete gider. (65)

Padişahın ilk iki oğlu babasının borcunu ödemek için yola çıkar. (68)

Çocuklardan altısı padişahın kızını istemek için yola çıkar. (71)

İki başlı ağanın kızını rüyada gördüğü genci bulmak için yola çıkar. (72)

Annesi tarafından evden kovulan Kudduk iş bulmak için yola çıkar. (73)

Adam, padişahın kızının saçını getirmek için yola çıkar. (74)

Oğlan, annesinin doktor parası için yollara düşer. (75)

Erkek kardeşler sırasıyla büyük ve ortanca olan kız kardeşlerini kurtarmak için yola çıkar. (80)

Tembel oğlan çalışmak için gurbete çıkar. (81)

Üç hırsız hırsızlık yapmak için yola çıkar. (82)

Çoban ile karısı geçim sıkıntısı nedeniyle göç ederler. (86)

Geçimlerini sağlayamayan çift köyden göç ederler. (87)

J 153. Kutsal adamdan akıl.

Zat, çocukların babalarının nasihatini yanlış anladıklarını söyler. (57)

J 154. Ölmek üzere olan babanın nasihati.

Padişah, üç oğluna vasiyetini açıklar ve der ki; "Mehmet'e var, Mehmet'e var, Mehmet'e yoktur." Ancak hangi Mehmet'e olmadığını kimse bilmemektedir. (39)

Çocuklar babalarının ölmek üzereyken söylediği ikinci nasihati unuturlar ve kendilerine söz hakkı verilmeden konuşmaya girerler. (57)

J 154.0.1. Babanın nasihati.

Baba oğluna arkadaşları için; “Oğlum onlar yılan onlara sakın inanma doğru yola gel,” der. (54)

J 155.4. Kadının nasihati.

Anne oğluna; “Darda kalana yardım et,” şeklinde nasihat eder. (53)

J 163. Akıl satın alma.

Yaşlı adam akıl satmaktadır. (56)

J 165. Çeşitli zeki davranışlar.

Üç erkek kardeşten küçüğü kız kardeşinin kocası evde olmadığı için gece uyumaz. (15)

Padişahın oğlu kendisine yemek yapan kişiyi bulmak için nöbet tutar ve uyumamak için başparmağını kesip üzerine tuz basar. (29)

Padişahın oğlunun hastalığını teşhis etmek için odasına tavuk bağlanır. (33)

Kız, erkek kardeşinin kendisini ormana terk edeceğini anlar ve elbisesini erkek kardeşinin elbisesine bağlar. (52)

Adam, yaşlı adamdan “Sabır altındır,” nasihatini satın alır. (56)

Çocuk, babasının sorduğu soruyu annesinin ailesinin cevap veremeyeceğini anlar ve annesi eve döndüğü zaman annesinin yolunu kesip sorunun cevabını annesine söyler. (58)

Padişahın köleyi göndermedeki amacı kızından uzak tutmaktır. (60)

Odadaki kesik başların konuşmasını engellemek için hepsinin ağzına şeker verir. (76)

Küçük kardeş de yola çıkar. Kuyuya girer ve kuyuda uyuya kalmamak için başparmağını kesip üstüne tuz basar. (80)

Çuvalın içine bir elma koyar ve çuvalı şişirir. (81)

J 330. Kaybetme ve kazanmalar.

Adamın karısı hancı ile satranç oynar ve kazanır. (8)

J 600. Önceden düşünme.

Yaşlı adamın karısı kocasına bakması için ceviz bırakır. (19)

Dünya Güzeli, kuşun tüyünün onlara zarar vereceğini anlar. (30)

Adam belki yakın zamanda ölüyorum diye vasiyet etme kararı alır. (39)

J 1110. Akıllı adamlar.

Arifin biri kızın hamile olduğunu anlar. (11)

Kızın padişaha sorduğu sorudan padişah, damadının gitmek istediğini anlar. (26)

Adam, kendinden önce birinin gelip karısıyla birlikte olduğunu anlar. (39)

Arif adam soruyu çocuğun cevapladığını anlar. (58)

Adam köleye ağacın meyvesinin acı olmasının nedenin kökündeki kırk kulplu kazandaki altın olduğunu balığın suya akamamasının nedenin ise midesindeki cevahir taşı olduğunu söyler. (60)

Keçel yolda mektupta kendisini öldürülmesi için yazılan mektubu okur. (62)

Yaşlı adam söylediği yalanla kendine rahat bir iş bulur. (87)

J 1111. Zeki kız.

Sodel Ayn, aşiret reisinin köle olmadığını anlar. (31)

J 1112. Becerikli oğlan.

Cellale, padişahın yağmalanan mallarını ve yaşlı kadının devesini kurtarır. Devenin eyerini de toprağa gömer. (31)

J 1113. Zeki çocuk.

Çocuk padişahın sorduğu tüm sorulara doğru cevap verir. (85)

J 1192. Rüşvetçi hakim.

Hakim kardeşlere rüşvet teklif eder. (39)

J 1250. Zekice karşılık verme.

Çocuk, ailesinin nerede olduğu ile ilgili adama zekice karşılık verir. (85)

J 1272. Akılsızın hediyesi.

Halil bulduğu kuş tüyünü sorgusuz sualsiz padişaha hediye eder. (10)

J 1500. Zekice pratik hazır cevaplar.

Padişahın oğlu gelince karaçi kadını Nar Kız sanıp neden bu kadar karardığını sorar. Bunun üzerine karaçi kadın güneşte beklemekten karardığını söyler. (18)

Öküç Halit yarın kalkacak olan cenazesine kervancıyı davet eder. (49)

Ağacın üstünse oturan kız, padişahın oğlunu sorduğu sorulara zekice cevaplar verir. (51)

Sakat çocuk çobanın, yaşlı kadının ve çocuğun sorduğu sorulara doğru cevap verir. (71)

Arif adamın çocuğu soruyu kendisi cevaplar. (58)

Keloğlan kendisini Fırat'ın kenarına attıklarını ve sürüyü de Fırat'tan çıkardığını söyler. (84)

J 2300. Kolay aldanır ahmaklar.

Kadınlar ve çiftçi, Kudduk'a hemen inanır. (73)

J 2347. Hilekârların işi.

Adam zehri meyvenin üzerine döküp yılanı verir ve yılan ölür. (36)

K. ALDATMA

K0-K99. Yarışmalar (Mücadeleler) Aldatma ile Kazanılır

K100-K299. Aldatıcı Anlaşmalar

K100. Aldatıcı Anlaşma

K110-K149. Değersiz Eşya Satışı

K200-K249. Borç Ödemede Aldatma

K300-K499. Hırsızlıklar ve Dolandırıcılıklar

K300. Hırsızlıklar ve Dolandırıcılıklar: Genel

K310-K439. Hırsızlıklar

K440-K499. Diğer Dolandırıcılıklar

K500-K699. Aldatma Yoluyla Kaçma

K700-K799. Aldatma Yoluyla Yakalama

K800-K999. Ölümcül Aldatmalar

K1000-K1199. Kendini Yaralayarak Aldatma

K1200-K1299. Küçük Düşürme Yoluyla Aldatma

K1300-K1399. Bastan Çıkarma veya Aldatıcı Evlilik

K1400-K1499. Saf Bir Kişinin Eşyaları Kaybolur

K1500-K1599. Zina ile ilgili Aldatmalar

K1600-K1699. Aldatıcı, Kendi Tuzağına Düşer

K1700-K2099. Yalan Söyleyerek Aldatmalar

K1700-K1799. Blöf Yoluyla Aldatma

K1800-K1899. Kıyafet Değiştirme veya Yanılsama Yoluyla Aldatma

K1900-K1999. Sahtekârlıklar

K2000-K2099. İkiyüzlülükler

K2100-K2199. Haksız Yere Suçlamalar

K2200-K2299. Alçaklar ve Hainler

K2300-K2399. Diğer Aldatmalar⁶⁶

K 100. Aldatıcı anlaşma.

Teyzesi suyun karşılığında kızın gözünü ister. (12)

K 175. Üç dilek.

Keloğlan köpekten üç dilek ister. (45)

K 499. Aldatma.

Ağa bulduğu çocuğu kendi çocuğu gibi gösterip bu benim oğlum der. (27)

K 500. Hileyle tehlike veya ölümden kurtulma.

Adam, kara giyimli adama tuzak kurar ve adamı öldürür. (82)

Hile yaparak amcasının kendisini öldürmesinden kurtulmayı planlamaktadır. (84)

Yaşlı adam tüm köylüyü kandırır. Bütün köylü Fırat'a atlar ve köy yaşlı adama kalır. (83)

Adam kendi çocuklarının da diğer çocuklar gibi olmasını ister aksi halde karısını evden kovacaktır. (67)

Halil, padişahın kaçıp karısının yanına gider. (10)

Koyun, ata tuzak kurar ve atı kuyuya düşürür. (9)

Kudduk, kadınlardan ve çiftçiden hile ile büyük kazanç sağlar. (73)

Küçük kardeş, yaşlı kadından tuzak kurarak kurtulur. (14)

Kız, yaşlı kadının kendisini öldürmesinden kurtulur. (76)

Keloğlan adamın kendisini yememesi için namaz kılan insan şekli yapar. (17)

Padişahın oğlu kendisinin yerine kukla koyar ve odadan kaçır. (77)

Küçük kardeş yenme sırası kendine gelince yatağın içine köpek koyar. (15)

Üvey anne, devlerden kurtulmak için kendisinin etinin kart olduğunu kızını devlere vereceğini söyler. (79)

Yaptığı kurnazlık sayesinde kurtulan Keçel'e karşı köyün padişahı ikramda bulunur. (62)

K 700. Aldatma vasıtasıyla kaçma.

Düğün hamamına giden Dünya Güzeli'ni Mehmet Şah kaçıtır. (30)

⁶⁶ Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

İmam, kızı hamama kitler. Kız hamamdan kurtulmak için imama beraber banyo yaptıktan sonra onunla gideceğini söyler. Daha sonra kız imamın kafasına tası vurup kaçar. (52)

Yaylaya kaçan Keloğlan yaylada: “Ben istemiyorum. Ben istemiyorum,” diye bağırmaya başlar. Yolda bir çoban, Keloğlan'a Neden ben istemiyorum diye bağırıldığını sorar. Keloğlan da zorla amcasının kızıyla evlendirilmek istendiğini ve bu yüzden istemediğini söyler. (84)

Köylü, yaşlı adamdan namaz kıldırmasını isteyince adam deprem olacak der. (87)

Küçük oğlan kuyu konuşur gibi yapar devi kuyuya çeker. (9)

K 850. Hileli oyunlar ve tuzak.

Arif adam karısının gerçeği itiraf etmesi için karısına oyun kurar. (58)

Hakim gerçeği ortaya çıkarmak için çocuklara tuzak kurar. (39)

Keloğlan'ın amcası tarlayı sürmesi için iki öküz verir. Keloğlan işten kurtulmak için öküzleri kesip yemeyi düşünür. (84)

Üvey anne kocasına hastalandığını ve ilacının ise ineğin derisinin olduğunu söyler. (25)

Tilki, çocuğu kandırmak için sesini değiştirir. (6)

Çocuklar iftiradan kurtulmak için iftira atan adama tuzak kurarlar. (57)

At, koyunlardan bir tanesini ot toplamak için yanında götürür ve koyunu yer. (9)

Kudduk, çiftçiye bebeğini öldürdü diye tuzak kurar. (73)

Yaşlı kadın eve hırsız girdi diyerek kandırdığı büyük oğlanı yer. (14)

Kız, yaşlı kadına tuzak kurar. (76)

Üvey anne içinde yavru yılan bulunan şerbeti kıza içirir. (50)

K 851. Hileli oyun.

Keçel mektubu suya atıp yenisini yazar. (62)

K 950. Hile ile öldürme.

Yolda timsahla karşılaşan padişahın oğlu timsahı kandırıp sudan çıkartır ve padişahı öldürür. (77)

Üvey annesi devler öldürür. Devleri de padişah öldürür. (79)

K 999. Tehlikeli aldatma.

Tilki, yedi kardeşten altısını kandırıp yer. (6)

K 1400. Kolay aldatılmış kişinin onurunun incitilmesi.

Kadın yedi taş üstüne oturarak çocuk sahibi olacağına hemen inanır. (71)

K 1700. Yalan söyleyerek aldatma.

Annenin evde olmadığı birgün tilki eve çocukları kandırır. (6)

At, koyunun kardeşlerine kurdun kardeşini yediğini söyler. (1)

Keloğlan adamın hain olduğunu söyler. (17)

Küçük kız, peri kızı hamile olduğu için yalan söyler ve kendisinin de hamile olduğunu söyler. (22)

Tüccarın karısı son doğan kızını erkek çocuk olarak ilan eder. (26)

Sodel Ayn, Celale'ye eğer kimliğini açıklamazsa intihar edeceğini söyler. (31)

Baba, kızını ormanda bırakır ama kız tekrar eve döner. (50)

Kız kardeş, ablasını kandırıp suya çağırır. Abla inanır ve suda boğularak ölür. (51)

Baba, oğlunu kandırır ve bir kuyunun içinde altınlarının olduğunu söyler. (54)

Kadın kocasına oğlunun verdiği cevabı ailesi söylemiş gibi aktarır. (58)

Köle tuttuğu iki adama hazineyi zamanında ağacın altına gömen kişinin dedesi olduğunu söyler. (60)

Adam karısından çocuk isteyince kadın kocasına yalan söyleyip kocasını kandırır. (67)

Kadınları kadiya şikâyet edeceğini söyler. (73)

Devler kızı yakalar kız da devlere bütün sırları bilme özelliği olduğunu söyler ve devlerin altınlarının, cevahir taşının ve kuzusunun nerede olduğunu söyleyerek korkutur. (79)

Yaşlı adam köye döndüğünden ineğin derisinin kendisine bir küp altın verdiğini söyler. (83)

Keloğlan'ın yalanına inanıp Fırat'tan koyun çıkarmak isteyen amca ve adamları Fırat'a atlarlar. (84)

Yaşlı adam bütün köye imam olduğunu söyler. (87)

K 1810. Gizlenerek aldatma.

Tilki, annenin kılığına girer. (6)

Ali Bey, Alican'ı unutamaz. Alican'ın köyüne bohçacı kılığında gider. (28)

Kılık değiştiren padişahın kızı, padişahın oğlunun sarayında hizmetçi olarak çalışmaya başlar. (33)

Son yıl adam karısını görmeden eşin dostun yanına gider. Evindeki köle de bunu fırsat bilip gece karanlığında kadının kocası gibi kadının yatağına girer ve karısıyla birlikte olur. Bu birliktelikten bir çocuk olur. (39)

Kıskanç abla kız kardeşini dereye atar, kardeşinin kıyafetlerini giyerek onun yerine geçer. (51)

Peri padişahın oğlu attar kılığına girer. (78)

K 1816.13. Köle olarak gizlenme.

Aşiret reisi, Sodel Ayn'ın yanında köle gibi çalışmaya başlar. (31)

K 1832. Erkek elbisesi giyerek kıyafet değiştiren kız.

Adamın karısı erkek kılığına girip kocasını kurtarmak için yola çıkar. (8)

Kızına erkek elbiseleri giydirerek kimliğini gizler. (26)

Ağanın yolda bulduğu kız erkek kıyafetleri giyer ve erkek gibi hayatına devam eder. (27)

Alican'ın erkek kardeşinin askerlik çağı gelir. Evin tek erkek çocuğu olduğu için kardeşini askere göndermek istemeyen Alican kardeşinin yerine erkek kılığına girip askere gider. (28)

Erkek kılığına girip doğduğu köye gider. Orada yaşlı bir adamın yanında çalışmaya başlar. (52)

K 1836. Kadın elbisesi giyerek kıyafet değiştiren erkek.

Adam terziden aldığı kız kıyafetini giyip yola çıkar. (74)

K 1840. Bir başkasının yerine geçerek aldatma.

Teyzesi küçük kızı orada bırakır. Kendi kızını da gelin diye ata bindirir. (12)

Karaçi kız, Nar Kız'ın yerine geçer. (18)

Karaçi kız, Nohut Kız'ın yerine geçer. (20)

Keloğlan amcasından kurtulmak için çobanın yerine geçer. (84)

K 1860. Yalandan ölü numarası yaparak aldatma. (Yalan yiğitlikle aldatma)

Herkes kölenin tek başına malları getirdiğine inanır. (31)

Keloğlan kendisini Fırat'ın kenarına attıklarında sürüyü Fırat'tan çıkardığını söyler. (84)

K 1870. Aldatma.

Tilki, küçük çocuğu kandırmak için defalarca çocuğu kandırmak için yalan söyler. (6)

K 1923.3. Kısır kadın çocuk doğurmuş gibi yapar.

Bunun üzerine kadın kocasını kandırır ve kümesten çıkardığı tavuk ve horozun çocukları olduğunu söyler. (67)

K 1960. Yalan kahramanlık.

Tembel oğlan devlere çok güçlü olduğu izlenimini verir. (81)

K 1961.1. Sahte imam.

Yaşlı adamın namı her şeyi bilen imam olarak yayılır. (87)

K 2110. İftira.

Üvey anne, çocuklara bana kötü davranıyorlar diye iftira atar. (35)

Kıza köpek doğurdu diye iftira edilince kocası kızı evden kovar. (41)

Üvey anne, kocasına kızının başkasından hamile kaldığını söyler. (50)

Bu durumu kendine yediremeyen İmam, kızın annesine ve babasına kızlarının eve erkek aldığına dair bir mektup yazar. (52)

Babalarının nasihatine uymadıkları için başları belaya girer. (57)

Üvey kızını kıskanan üvey anne kızına altını islatıyor diye iftira atar. (63)

K 2212. Hain Kız Kardeş.

Altın ayakkabılı kızın üvey kardeşi ayakkabıyı kendi dener. Ayakkabı ayağına olur. (63)

K 2015. Çocuk sahibi olma.

Halil'in peri kızından iki çocuğu olur. (10)

Peri kızı hamile kalır. (22)

Tüccarın son eşinden kızı olur. (26)

Adamın senede bir defa eve geldiğinde bir çocuk yapar. (39)

Genç delikanlının karısının bir yıl sonra oğlu olur. (46)

Adamın bir çocuğu vardır. (55)

Padişahın bir çocuğu olur. (58)

Fakir adamın çocuğu olur. (70)

Çoban ve karısının çocuğu olur. (72)

Şifacının yaptığı ilaçtan sonra adam, çocuk sahibi olur. (74)

K 2251. Hain köle.

Yolda köle niyeti bozar kadına sahip olmak ister. (52)

K 2293. Hain ihtiyar kadın.

Yaşlı kadın, Sultan Süleyman'a kuş tüyü yatakta yatması gerektiğini söyler.

Adam yolda gördüğü yaşlı kadına yardım edeceği sırada yaşlı kadın adamı yer. (36)

K 2300. Alçaklar ve ihânet edenler.

Kartal, kendisine yemek bulmaya giden tilkinin yavrusunu yemek ister. (5)

K 2305. Hile ile iş yapma.

Teyzesi yola çıkmadan önce tuzlu et kavurur. Küçük kız yolda acıktır. Yemeği yer ve teyzesinden su ister. (12)

K 2307. Hile ile mal sahibi olma.

Kardeşler küçük kardeşine miras verme. (42)

Keçel, padişahın yerine geçer. (62)

Devlerin altınlarını, cevahir taşı ve kuzusu kıza kalır. (79)

Devler, oğlanın gücünden korkar ve oğlana altın verip gönderir. (81)

K 2351.1. Sulan Süleyman'ın serçeleri.

Serçe tüylerini dökmek için kaçmak ister ama kaçamaz. (8)

K 2370. Çeşitli aldatmalar.

Tilki, kartalın ağzındaki yemeği almak için kartalı konuşturur. (2)

L. TALİHİN TERSİNE ÇEVİRİLMESİ

L0-L99. Zafer Kazanmış En Küçük Çocuk

L100-L199. Gelecek Vaat Etmeyen Kahraman

L200-L299. Alçak Gönüllük Ödül Getirir

L300-L399. Güçsüzün Zaferi

L400-L499. Kibir Alçaklığa Neden Olur⁶⁷

L 10. En küçük oğlanın başarıları.

Küçük kardeş, ablasını ortadan ikiye ayırır. (15)

Küçük oğlan yer altı dünyasına ulaşır. (30)

L 10. En küçük çocuğun zaferi.

Küçük oğlan abileri gibi uyuya kalmaz. (80)

L 50. En küçük kızın başarıları.

Küçük kız ablaları gibi odada beklerken uyuya kalmaz. (22)

L 111.1. Gurbete gitme ve başarılı bir şekilde dönme.

Koyun sağ salim evine döner. (1)

Padişahın kızı uzun zaman sonra geri döner. (11)

⁶⁷

Kardeşler sağ salim evlerine döner. (14)

Keloğlan ve köylüler evlerine döner. (17)

Askerlik biter ve herkes evine döner. (28)

Kız sünnet günü kaçtığı baba evine erkek olarak karısıyla beraber döner.

(26)

Aşiret reisi, Sodel Ayn ile evlenir ve tekrar kendi memleketine döner. (31)

Çobanın oğlu babasının yanına vezir olarak gider. (32)

Adam altın tarağı alıp peri kızına verir. Peri kızı insana dönüşür. (36)

Oğlan ve kız memlekete geri döner. (44)

Üç dilek ile Keloğlan görevini yerine getirir ve ülkesine tekrar döner. (45)

Oğlan zengin bir şekilde ülkesine döner. (54)

Adam üç yıl sonra evine döner. (55)

Büyücü kadının küpünü alan adam evine döner. (56)

Köle zengin olarak memleketine döner. (60)

Küçük kardeş babasının borcunu ödemek için yola çıkar ve bütün borcu ödeyecek kadar parayla döner. (68)

Kardeşler evlerine sağ salim döner. (71)

Padişahın oğlu ve iki başlı geri döner. (72)

Kudduk çok zengin bir şekilde evine döner. (73)

Adam saçı şifacıya götürür. (74)

Oğlan evine altınlarla döner. (75)

Kız köyüne zengin bir şekilde döner. (76)

Padişahın oğlu tekrar kendi ülkesine döner. (77)

Kardeşler devden kurtulup evlerine döner. (80)

Tembel oğlan babasının evine döner. (81)

Adam, çocukla beraber memleketine geri döner. (85)

Çoban köyüne döner ve çok zengin olur. (86)

L 111.7. Hayvanlar tarafından büyütülme.

Evin ineği çocukları büyütür. (25)

L 114.1. Tembel kahraman.

Oğlan hiçbir iş yapmayan tembel biridir. (62)

Annenin oğlu çok tembeldir. (81)

L 161. Fakir adamın padişah kızı ile evlenmesi.

Kız ile fakir oğlan evlenir. (27)

Padişahın kızı ve çobanın oğlu evlenir. (32)

Genç delikanlı padişahın tüm isteklerini yerine getirir ve padişahın kızıyla evlenir. (46)

Padişahın kızı kuyudan kurtulma karşılığında kuyuda karşılaştığı fakir adamla evlenir. (58)

L 162. Padişahın oğlunun sevdiği kız ile evlenmesi.

Padişahın oğlu, üvey kızla evlenir. (25)

Fakir adamın kızı ile padişahın oğlu evlenir. (12)

M. GELECEĞİ BELİRLEME

M0-M99. Hükümler ve Kararlar

M100-M199. Ant ve Yeminler

M200-M299. Anlaşmalar ve Söz Vermeler

M300-M399. Kehanetler

M400-M499. Beddualar⁶⁸

M 100. Yeminler ve antlar.

Adam, çocuğu babasından sağ salim getirmek şartıyla alır. (85)

M 201. Söz ve anlaşmaların yapılması.

Adamın karısı ve hancı satranç oynar. Eğer kadın kaybederse zindana girecektir. Eğer hancı kaybederse hanın anahtarını kadına verecektir. (8)

Kadın kızını neden dövdüğünü bir ay padişahlığı kendisine bırakması şartıyla söyleyeceğini ifade eder. (13)

Küçük oğlan, Dünya Güzeli'nden aldığı mendilin karşılığı olarak kızla anlaşır. Bu anlaşmaya göre kız, oğlanı devlere ihbar etmeyecektir. (30)

Cüce ayı postu karşılığında zehri adama verir. (36)

Padişahın oğlu kızın ağaçtan inmesini ister ama kız annesine söz verdiği için ağaçtan inmez. (50)

Yaşlı adam ve adam seneliği on kuruşa anlaşır. (55)

Arkadaşı gurbete çıkarken diğer adama teşbih emanet eder. Eğer teşbih elden düşerse arkadaşını kurtarmak için gelecektir. (65)

Hızır, doğacak çocuğun kendisinin izni olmadan evlendirilmemesini söyler. (70)

⁶⁸

Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

Kudduk şikayetçi olmama karşılığında kadınlardan beş davar bir ekin bahçesi kırk da koyun ister. (73)

Padişah, sahte imamdan altınlarını bulma karşılığında altınlarının yarısını ona vereceğini söyler. (87)

M 244. İnsanlar ve hayvanlar arasında anlaşma.

Halil yakaladığı kuş karşılığında kuşların padişahını alır. (10)

Adam, yılanın teklifini kabul eder yılanı verir. Yılan da adama bütün hayvanların dilini öğretir. (40)

Kız mecburen aslanın yaptığı teklifi kabul eder. (43)

Adam, kartal ile kendisini kurtarması için anlaşma yapar. (65)

M 312.1. Fakir çocuğun zenginle evleneceğinin önceden bilinmesi.

Remilçi remil atar ve padişahın kızının kaderinin kapıdaki köle olduğunu söyler. (60)

M 361. Geleceği önceden takdir edilen kahraman.

Padişah rüyasında kızının fakir biriyle evleneceğini görür. (58)

Suyun başında bir adam kader yazar. Kimi kime yazdığını bir taraftan da yüksek sesle söyler. Tam köle geldiği esnada padişahın kızı ile kendi kaderinin yazıldığını duyar. (60)

Padişah konakladığı evde kızının kaderiyle değirmencinin oğlunun kaderinin bir yazıldığını öğrenir. (61)

M 370. Geleceği değiştirmeye boşuna teşebbüs ederler.

Padişah yanındaki köleyi gider gelmez yola gönderir. (60)

M 411.5. İhtiyar kadının bedduası.

Karı nene, tilkiye sütünü içtiği için beddua eder. (4)

Yaşlı kadın ve adam da gelir. Nankörlüğünün sonucunda bu şekilde cezalandırıldıklarını söylerler. (46)

M 430. Şahısların bedduası.

Sihirli kuyudan çıkan cisim kıza beddua eder. (26)

Padişah zalim olduğu için köylüler padişaha kızını fakire yaz diye beddua ederler. (58)

M 454. Cinsiyet değişimi.

Kız devler ülkesinden dönerken sihirli kuyuya taş atar ve erkek olur. (26)

N. SANS VE KADER

N0-N99. Bahisler ve Kumarlar

N100-N299. Şans ve Kaderin Yolları

N100-N169. Şans ve Kaderin Özellikleri

N300-N399. Talihsiz Kazalar

N400-N699. Şanslı Tesadüfler

N410-N439. Şanslı İşlerin Riskleri

N440-N499. Kıymetli Sırların Öğrenilmesi

N500-N599. Sahipsiz Hazine

N600-N699. Diğer Şanslı Tesadüfler

N700-N799. Tesadüfi Karşılaşmalar

N800-N899. Yardımcılar⁶⁹

N 122.0.1. Yolların seçimi.

Üç kardeş, farklı ülkelere gider. (38)

Kuyunun içinde iki yol vardır. (54)

N 130. Şans ve kaderin değişmesi.

Kız, balığın dediği şekilde yola çıkar ve Yemen padişahının oğlunun sarayına gider. (29)

Padişahın küçük oğlu sini sayesinde zengin olur. (42)

Oğlan çok zengin olur. (54)

Kervancı sattığı kedi ve narın parasını adamın karısına verir ve adamın karısı zengin olur. (55)

Adam, büyücü kadının küpündeki altınlarla zengin olur. (56)

Köle zengin olur. (60)

Altın beşiği satan değirmenci zengin olur. (61)

Bütün sınavları padişahın ikinci oğlu kazanır. (69)

Kardeşler çok zengin olur. (71)

Oduncunun yasaklı odasından aldığı altınlarla oğlan zengin olur. (75)

Yaşlı kadının parasını alan kız zengin olur. (76)

Oğlan çok zengin bir şekilde eve döner. (81)

Çoban büyü yaparak çok zengin olur. (86)

Adam zengin olur. (87)

N 170. Şansın değişkenliği.

Fakir adam, padişah ile akraba olur. (12)

⁶⁹

Küçük kızın şansı açılır. (22)

Öküz Halit vali olmuştur. Öküz Halit yine bunun da geçeceğini söyler. (49)

N 380. Diğer şanssız kazalar.

Keskin kılıç padişahın parmağını koparır. (48)

N 400. Şanslı tesadüfler.

Ağa yolda gözü taştan olan bir kız çocuk bulur. (27)

Ormanda iki kuş kendi arasında bir adamın evinin soyulduğunu ve altınlarının da ağacın altında gömülü olduğunu söyler. (40)

Çoban ertesi sabah köyden kaçır. Yolda üç kişinin konuşmasını duyar. Bu üç kişi padişahın altınlarını çaldıklarını ve bir ağacın altına gömdüklerini söyler. Daha sonra iki kızın konuşmasından padişahın rüyada gördüğü kızı bulur. (86)

Cemaat korkudan kapıya koşar ve kapı yıkılır. (87)

N 440. Değerli sırların öğrenilmesi.

Postunu çıkaran yılan adam sırrını karısına açıklar. (24)

Sadece erkeklerin bildiği oyunu Alican'ın köpeği Ali Bey'e öğretir. Oyun sırasında Alican'ın dişi kırılır. (28)

Güneşin altında köle meyvesi acı olan ağacın altında hazine olduğunu öğrenir. (60)

Oğlan, odada oduncunun bir kızı sandığa kilitlediğini görür. (75)

Kesik başlar başlarından geçeni kıza anlatır. (76)

N 450. Sırlara kulak misafiri olma.

Oğlanın babası ve annesi kendi aralarında kuyuda altınlarının olduğunu konuşurken oğlan konuşmaları duyar. (54)

Kadın, diğer kadınların konuşmalarını duyar. (71)

Kız, devlerin konuşmalarından altınlarını, cevahir taşını ve kuzularını nereye koyduklarını duyar. (79)

Oğlan, devlerin hizmetçi aradığını duyar. (81)

N 510. Hazine bulunan yer.

Daha sonra iki tilkinin kendi arasında konuşup karşı sarayın soyulduğunu ve altınların ağacın altında olduğunu söylediğini duyar. (40)

Anahtarla kapıyı açan oğlanın bir sürü altını olur. (54)

Köle tuttuğu iki adamın yardımıyla ağacın altındaki hazineyi çıkarır. (60)

N 700. Tesadüfi karşılaşmalar.

Tilki ile kartal yolda karşılaşır. (5)

Küçük oğlan yolda kendisine yardım eden her kanadı bir renk olan kuşun tüyünü bulur ve kulağına takar. (30)

Padişah ve ikiz çocuklar karşılaşır. (58)

Adam yolda yaşlı adamla karşılaşır. (56)

Padişah seyahatte üç güzel çocukla karşılaşır. Bu çocuklar kendi torunlarıdır. (61)

Şih'in kardeşi yaşlı bir adamla karşılaşır ve o adamın yanında oğlu olarak yaşamaya başlar. (82)

Adam yolda üç-beş tane çocuğun oyun oynadığını görür. (85)

Çoban, köylüsüne köye saldırılacağını söyler fakat kimse inanmaz. (86)

N 711.1. Padişahın oğlunun ormanda ağaçta bulduğu kızla evlenmesi.

Padişahın oğlu kızla evlenir. (50)

Şih'in oğlu, kız ile evlenir. (52)

N 772. Yol kavşaklarında ayrılma.

Üç kardeş, üç ayrı yoldan gider. (11)

N 820. Yardımcı insanlar.

Padişah, ailenin durumuna acır ve onlara iş verir. (12)

Bahçıvan, çobanın oğlunu yanında işe alır. (32)

Padişah yolda yardıma ihtiyacı olan köpek, kuş ve at görür. Onları alıp eve getirir. (34)

Yolda şih'in oğlu, kızı görüp evine alır. (52)

Gençlere yaptıkları işin yanlış olduğunu göstermek isteyen Şih, gençlere doğru yola dönmeleri için yardım eder. (82)

N 825.2. Yardımcı yaşlı adam.

Adam, yolda karşılaştığı yaşlı oduncunun yanında işe girer. (36)

Bu iyiliğin karşılığı olarak yaşlı adam genç delikanlıya kendi memleketinde iş bulur. (46)

Adam memlekette yaşlı bir adamla karşılaşır ve yaşlı adam, adamı evlatlık alır. (47)

Yaşlı bir adam, iş bulmak için evinden ayrılan adamı on kuruş karşılığında işe alır. (55)

Köle yine o yaşlı adamın yardımıyla suyun karşısına geçer. (60)

Değirmenci kadına acır ve kendi eşeğini kadına hediye eder. (64)

Yaşlı adam, oğlanı evlatlık alır. (65)

N 825.3. Yardımcı yaşlı kadın.*Yaşlı kadın, kızı evine götürür. (12)***N 827. Yardımcı çocuk.***Çocuklar yolda bulduğu güvercine yardım eder ve eve getirir. (35)**Kadının en küçük oğlu yolda gördüğü yaralı kuşa yardım eder. (37)***P. TOPLUM**

P0-P99. Krallık ve Asillik

P100-P199. Diğer Sosyal Kurumlar

P200-P299. Aile

P300-P399. Diğer Sosyal İlişkiler

P400-P499. İşler ve Meslekler

P500-P599. Yönetim

P600-P699. Gelenekler

P700-P799. Toplum⁷⁰**P 10. Padişah.***Bir padişah vardır. (10)**Padişah, yıllar sonra gelen kızını tanımaz. (11)**Köyün padişahı kendisinden izinsiz köyüne göç ettikleri için aileyi huzuruna çağırır. (12)**Bir padişah vardır. (13)**Ağa yemek daveti verir. (27)**Yeraltı padişahı vardır. (30)**Padişah, çobanın oğlunu sağ kolu yapar. (32)**Acımasız bir padişah vardır. (37)**Bir padişah vardır. (38)**Padişah ölür. (42)**Padişah, balık oğlanı yanına çağırır. (44)**Padişahın hasta bir kızı vardır. (45)**Bir padişah vardır. (48)**Öküç Halit geri ödemek üzere padişahı altın borç alır. (49)**Kervancı yolda padişahı hasta bir köye uğrar. (55)**Padişah ölmek üzeredir. (57)*⁷⁰

Bir padişah vardır. (60)

Köyün padişahı oğlanın tembelliğinden bıkmıştır. (62)

Bir padişah vardır. (69)

İki başlı kızın rüyasındaki oğlanı bulmaya giderken padişahdan bin tane nar, kırk tane hindi, iki tane de kedi ister. (72)

Adam hamarat kız diye sarayda ün yapınca padişah kız kılığındaki adamı oğluna ister. (74)

Padişah kendisinden zeki birini bulup getirene altın vereceğini söyler. (85)

Padişah, çobandan kaybolan altınlarını ve ayrıca her gece rüyasına giren kızı bulmasını ister ister. (86)

Padişahın altınları çalınır. (87)

P 12. Padişahın karakteri.

Padişah kılık değiştirdiği için kadın padişahı tanımaz. Padişah kadına kızını neden dövdüğünü sorar. (13)

Padişah kendinden sonra gelecek olan oğlunu belirlemek ister. (69)

P 16.3.1. Yaşlı kral saldırıya uğradı.

Kral yamyamlar tarafından saldırıya uğrar. (48)

P 30. Padişahın oğlu.

Padişahın oğlu adamın evinin önünden geçer. (19)

Padişahın oğlu üvey kıza âşık olur. (25)

Kızın kurtardığı bebek padişahın oğludur. (26)

Kız rüyasında Yemen padişahının oğlunu görür. (29)

Karşı köyün padişahını oğlu güzel kızları sever. (33)

Padişahın üç oğlu vardır. (38)

Padişahın çok yakışıklı oğlu vardır. (41)

Padişahın oğlu ağacın üstündeki kızı görür. (50)

Padişahın oğlu kendisinden daha zeki bir kız ile evlenmek ister. (51)

Şahın oğlu vardır. (52)

Padişah, oğullarına her köyde bir ev yapın ve laf size düşmeden konuşmayın diye vasiyet eder. (57)

Padişahın üç oğlu vardır. (68)

Padişahın iki oğlu vardır. (69)

Padişahın korkak bir oğlu vardır. (77)

Padişahın oğlu sırasıyla kızlara; “Olsa parayı mı seversin yoksa kocanı mı?” diye sorar. (78)

P 40. Padişahın kızları.

Padişahın kızı çocuğunun babasını bulmak ister. (11)

Padişahın üç kızı vardır. (24)

Zengin tüccar doğan kız çocuklarını öldürür. (26)

Yeraltı dünyasının padişahının bir kızı vardır. (30)

Padişahın kızı, çobanın oğluyla gezmeye çıkar. (32)

Padişahın kızı vardır. (33)

Paşanın her işinden anlayan çok hamarat bir kızı vardır. (43)

Padişah, balık oğlandan dev tarafından kaçırılan kızını kurtarmasını ister. (44)

Padişahın kızının küçükken ağzına yavru yılan girdiği için gerdek gecesi yılan kızın ağzından çıkıp kocalarını yer. (53)

Padişahın tek bir kızı vardır. (60)

Karşı ülkenin padişahının kızı vardır. (69)

Şifacı, adama çocuk sahibi olabilmesi için padişahın kızının saçını getirmesini ister. (74)

P 160. Yoksul adamlar.

Fakir bir adamın bir kızı vardır. (20)

Adam çok fakirdir. (70)

P 210. Karı-koca.

Bülbülün hikâyesindeki adam yeni evlenmiştir. (5)

Kız kardeşlerinin kocası evde yoktur. (15)

Erkek olan kız, karısıyla karı-koca olur. (26)

Yaşlı bir karı koca vardır. (44)

Adam karısının kendisi kadar zeki olup olmadığını merak eder. (58)

Çocuğu olmayan bir çift vardır. (67)

Çoban ve karısı beraber yaşar. (72)

Şih'in kardeşinin karısı ölür. (82)

Geçimlerini inekle sağlayan yaşlı bir çift vardır. (83)

Adam, padişahla başından geçenleri karısına anlatır. (85)

Köyde yaşayan yaşlı bir çift vardır. (87)

P 230. Anne-baba-çocuklar.

Yoksul bir ailenin iki kızı bir de oğlu vardır. (12)

Karı-kocanın bir oğlu bir de kızı vardır. (25)

Zengin bir ailenin bir kızı bir oğlu vardır. (28)

Anneleri ölen iki çocuk babasıyla yaşar. (35)

Anne, baba ve çocuklar beraber yaşar. (39)

Anne, baba ve beş çocuğu bir evde beraber yaşar. (40)

Yaşlı adam, karısı ve adam beraber yaşamaya başlar. (47)

Evli çiftin bir kız bir erkek iki çocuğu vardır. (52)

Bir aile vardır. (55)

Anne, baba ve çocuk beraber yaşar. (58)

Karı-koca beraber yaşar. (56)

Anne, baba ve kızı beraber yaşarlar. (63)

Kudduk bir ailenin yaşadığı eve misafir olur. (73)

Adamın misafir olduğu evde anne-baba-iki çocuk beraber yaşar. (85)

P 231. Anne ve oğlu.

Ali Bey, annesine Alican'a aşık olduğunu ve Alican'ın erkek değil kız olduğunu söyler. (28)

Yaşlı anne ve oğlu kapılarına gelen yaşlı bir adamı boş çevirmeyip evlerinde üç-dört gün misafir ederler. (46)

Anne ve oğlu beraber yaşar. (62)

Yaşlı kadın ve oğlu beraber yaşar. (75)

Anne ve oğlu vardır. (81)

P 232. Anne ve kızı.

Padişah, bir annenin kızını sopayla döndüğünü görür. (13)

Padişahın karısı kızını aramaya çıkar fakat hava karardığı için kızını bulamaz. (43)

P 233. Baba ve oğlu.

Baba ve oğlu beraber yaşar. (54)

P 234. Baba ve kızı.

Aşer reisinin kızı babasından Celale'yi emrine vermesini ister. (31)

Baba ve kızı beraber yaşar. (50)

Kimseye hayır diyemeyen bir adamın kızı vardır. (66)

P 250. Erkek ve kız kardeş.

Kızın erkek kardeşi kız kardeşini öldürmek için yola çıkar. (52)

P 251.5. İki erkek kardeş.

Yıllar sonra padişahın oğlu saçının bir tarafı altın bir tarafı gümüş olan iki erkek çocuğun namını duyar. (41)

İki erkek kardeş babasının borcunu ödemeyemez. (68)

P 251.6.1 Üç erkek kardeş

Bir adamın üç erkek çocuğu vardır. (11)

Çiftçinin üç oğlu vardır. (14)

Padişahın üç oğlu vardır. (30)

Sodel Ayn ve Celale'nin üç oğlu olur. (31)

Adamın üç erkek çocuğu olur. (39)

Padişahın üç oğlu vardır. (42)

Üç erkek kardeşten en küçüğü çok yardımseverdir. (68)

P 251.6.2. Dört erkek kardeş.

Bir adamın dört oğlu vardır. (64)

P 251.6.3 Yedi kardeş.

Tilki ağacın altında uyurken anne tilkinin karnını kesip çocuklarını tilkinin karnından kurtarır. (6)

Padişahın yedi oğlu vardır. (9)

Kadının yedi oğlu vardır. (37)

Taşın üstüne oturduktan sonra kadının yedi oğlu olur fakat biri sakattır. (71)

P 252. Kız kardeşler.

Fakir adamın küçük kızı da padişahın yeğeniyle evlenir. (12)

P 252.2. Üç kız kardeş

Bir kadının üç kızı vardır. (22)

Üç kız kardeş, padişahın oğlu bizi isterse ne yaparız diye konuşur. (41)

Annenin kızı üç kızı vardır. (78)

P 253.0.3. Bir kız ve üç (dört) erkek kardeş.

Üç erkek kardeşin bir kız kardeşi vardır. (15)

Kız ve üç erkek kardeş beraber yaşar. (80)

P 293. Amca.

Nar Kız'ın annesi ve babası olmadığı için amcasının yanında yaşar. (18)

P 264. Görümce, yenge, baldız.

Nar Kız'ı istemeyen yengesi evdeki bütün işleri Nar Kız'a yaptırır. (18)

Keloğlan'ın yengesi Keloğlan'ı amcasına yemek götürmesi için tarlaya gönderir. (84)

P 282. Üvey anne.

Üvey anne, biri kız biri erkek iki çocuğuna eziyet eder. (25)

Adam ikinci kez evlenir, kızın bir üvey annesi olur. (63)

P 292. Nene.

Adam öldükten sonra yaşlı kadın torunlarına bakar. (64)

P 310. Arkadaşlık.

İki arkadaştan biri her dükkânı açtığında; "Yarabbi bir saati bin saat, bin saati bir saat," diye bir söz söyler. (47)

P 310. Dostluk.

Birbirini seven iki arkadaş vardır. (65)

P 320. Misafirler ve Ev Sahipleri

Baykuşun anlattığı hikâyede ev sahibi kadın kapıda nöbet tutan askeri evinde misafir eder. (5)

Üç koyun, atın evine misafir olur. (1)

Üç erkek kardeş kardeşlerine misafir olmak için yola çıkarlar. (15)

Aşer reisi, Sodel Ayn'ın evinde misafir olarak kalır. (31)

Üç arkadaş yolda gördükleri çadırda yaşayan Şih'in evine misafir olur. (39)

Genç delikanlı evde otururken içeri yemek isteyen yaşlı bir kadın girer ve kadına iyi bir şekilde misafir eder. (46)

Kervancı yolda fareli köyde konaklar. (55)

Köle, padişahı evine yemeğe davet eder. (60)

Padişah ve adamları değirmencinin evinde bir gün konaklar. (61)

Yaşlı kadın yolda bir eve misafir olur ve eşeğini evin sahibiyle tokmak karşılığında değiştirir. (64)

Adam kızlarının evine misafir olur. (66)

Çocuk, adamı evine misafir olarak davet eder. (85)

P 400. Ticaret ve meslekler.

Adamın biri ticaretle uğraşır. (39)

P 411. Çiftçilik

Geçimini çiftçilikle sağlayan bir adam vardır. (14)

Kudduk yolda çiftçiyle karşılaşır. (73)

P 412. Çobanlık.

At ertesi gün ikinci koyunu yer ve koyunu çobanın aldığını söyler. (1)

Küçük oğlan yolda çobanla karşılaşır. (11)

Gaddar bir çoban vardır. (29)

Mehmet Şah yolda karşılaştığı çobandan at satın alır. (30)

Aşiret reisi çobandan Sodel Ayn 'nın yerini öğrenir. (31)

Çobanın oğlu rüyasında padişahın kızına âşık olur. (32)

Kız, yola düşer yolda bir koyun çobanı görür. Koyun çobanından koyununun karnını alır ve kafasına geçirir. (52)

Geçimini çobanlıkla sağlayan bir adam vardır. (70)

Yaşlı kadın yolda çobanla karşılaşır. (64)

Çocukların yolda karşılaştıkları çoban, çocukların padişahın kızını alamayacaklarını söyler. (71)

Bir çoban vardır. (72)

Keloğlan, çobanın sürüsünü yanına alıp amcasının evine gider. (84)

Çoban ile karısı geçim sıkıntısı yaşar. (86)

P 414. Ava çıkma.

Padişah avdan sonra kadını huzuruna çağırır ve kızını neden dövdüğünü tekrar sorar. (13)

Padişahın kızı ve padişahın oğlu her gün ava çıkmaya başlar. (33)

Padişah ava çıkar. (34)

Adam ormana ava gider ve yolda iki yılan görür. Yılanlardan kız olanı vurup heybesine koyar. (40)

Padişah, adamlarıyla ava çıkar. (48)

Padişahın oğlu ava çıkar. (51)

Şih'in oğlu ava çıkar. (52)

Padişahın oğlu ava çıktığı esnada ormanda kızın ayakkabısını bulur. (63)

Şih'in kardeşinin anlattığı hikâye göre Şih'in kardeşi ve arkadaşları bir gün ava çıkar. (82)

P 421. Hâkim.

Hâkim kardeşlerden hangisinin gayrimeşru çocuk olduğunu anlar. (39)

P 431. Tüccar.

Bir kervancı adamın karısına kocasının hancı tarafından zindana atıldığını söyler. (5)

Zengin bir tüccar vardır. (26)

İki tüccarın iş yeri yan yanadır. (47)

Adam, yaşlı adamdan aldığı on kuruşla oğluna bir kedi alıp kervancıyla gönderir. (55)

Köle memleketinde kervancı olarak bulunur. (60)

İnci boncuk satan attardan tarak almak için kızlar dışarı çıkar. (78)

Şih'in kardeşi bu defada tüccarlık yaptığı dönemi anlatır. (82)

P 444.1. Oduncu

Odunculuk yapan yaşlı adam kızın varlığından haberi olmadığı için; "Verilecek kızım yok," der. (19)

P 443. Değirmen, Değirmenci.

Kadın sırasıyla kızlarını değirmene gönderir. (22)

Karı-koca yolda bir değirmenciye misafir olurlar. (26)

Padişah ve adamları değirmencinin evine gider. (61)

Yaşlı kadın değirmene buğday götürür. (64)

P 475. Soyguncular (Hırsızlar).

Hırsızlar altınlarını alan kişi araştırmaya başlar. (40)

Üç arkadaşın da mesleği hırsızlıktır. (82)

Hırsızlar, imamın penceresinin önünde karısıyla konuşmalarını duyar. (87)

P 551. Savaş.

Sodel Ayn'ın babası karşı köye savaşa gittiği sırada Sodel Ayn'ın kendi köyü yağmalanır. (31)

Padişah gireceği savaş için balık oğlandan yardım ister. (44)

P 555. Savaşta mağlup olma.

Dünya Güzeli'ni elde etmek için onun memleketine savaş açar ve savaşta mağlup olur. (30)

Padişahın düşmanları balık oğlan tarafından mağlup olur. (44)

P 600. Gelenekler.

Küçük kız teyzesi ve teyzesinin kızıyla kocasının evine gitmek için düğün alayı ile yola çıkar. (12)

Padişahın oğlu, yaşlı adamın kızını istemek için dünürücü gönderir. (19)

Dünya Güzeli'ni pek çok kişi istemiştir. (30)

Aşer reisi eve sağ selamet döndüğü için karısı zılgıt çalar. (31)

Çobanın oğlu, padişahın kızını ister. (32)

Padişahın oğlu kızlardan birini ister. (41)

Yaşlı adam ve karısı adamı yakalarından geçirir. (47)

Kızı birçok kişi ister. (52)

Oğlan padişahın kızına koca arandığını duyunca padişahın kızını ister. (53)

Geleneğe göre kadın, baba evini Cuma günü ziyaret eder. (58)

Eve gelen misafirler kızı babasından ister. Babası üç kişiye de kızını verir.

(66)

Padişahın ilk oğlu üst başa oturup kız istediği için kızı vermezler. (69)

Sakat kardeş padişahın kızını ister. (71)

Padişahın kızını sağ vezir, sol vezir ve diğer padişah oğulları ister. (60)

Geleneğe göre misafir olunan yerde üç gün kalınır. (82)

Verdikleri ziyafetten sonra diğer günlerde köylülerin kedilerini sırayla yemeğe çağıracaklarını düşünürler. (83)

P 634. Ziyâfetler.

Ağanın oğlu olmadığı için kimse bu davete katılmaz. (27)

Kız ve yaşlı kadın padişahın evinde verilen davete gider. (50)

Padişah köleyi tanımadığı için evine yemeğe davet eder. (60)

Yaşlı çift ineklerini kesmeye karar verirler. İneklerini kesip bütün köylüyü yemeğe çağırırlar. (83)

Q. ÖDÜLLER VE CEZALAR

Q0. Ödüller ve Cezalar

Q10-Q99. Ödüllendirilmiş İşler

Q100-Q199. Ödüllerin Özellikleri

Q200-Q399. Cezalandırılmış İşler

Q400-Q599. Cezaların Çeşitleri⁷¹

Q 10. Mükâfatlandırılmış İşler.

Adamın karısı kazandığı oyun karşılığında hanın anahtarını alır. (8)

Padişah yaptığı işler karşılığında Halil'e bir teneke altın verir. (10)

Yolda karşılaştığı padişahın kızı, oğlandan üst bedenini göstermek şartıyla sihirli taşı alır. (11)

Küçük oğlan yolda gördüğü kör adama yardım eder. İyiliğinin karşılığı olarak kör odamdan bir aslan bir de kaplan alır. (16)

Küçük kız sabreder ve kocası bir daha peri kızının yanına gitmez. (22)

⁷¹

Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

Kurttan bebeği kurtardığı için karşılığında Kırat'ı alır. (26)

Aşer reisi, çobana Sodel Ayn'ın yerini söyledığı için atını ve altınlarını verir. (31)

Yaşlı kadına yemek getirmek için mutfağa giden genç, döndüğünde kadının yerinde beyin istediği kadar altın, yakut ve zümrüt bulur. (46)

Keloğlan kuyuda gördüğü köpeğe yardım eder. Köpeğin ayağındaki iğneyi çıkarır. (45)

Oğlan yolda gördüğü cüceye yardım eder ve karşılığında cüce oğlana akıl verir. (53)

Oğlan, gözünü alan kartala yardım eder ve karşılığında tekrar gözünü alır. (65)

Yolda gördüğü deve ve yaşlı kadına yardım ettiği için prensi nerede bulacağını söylerler. (72)

Üç hırsız hırsızlıktan vazgeçtiği için Şih onlara deve hediye eder. (82)

Padişah, çobana yaptığı işler karşılığında türlü hediyeler verir. (86)

Q 46.4. İntikam alma.

Karaçi kız, Nohut Kızı'nın çocuğuna büyü yapar. (20)

Q 64. Sabır mükâfatlandırılır.

Kız sabrettiği için mutlu sonla biter. (50)

Adam sabrettiği için gerçeği anlar. (55)

Q 91. Zekilik için verilen ödül.

Arif adam, çocuğunun zeki cevaplarına karşılık onu öldürmekten vazgeçer. (58)

Çocuğun padişahın sorularına zekice cevap vermesinin üzerine padişah, adamı ödüllendirir. (85)

Q 112.0.1. Krallık vererek mükâfatlandırma.

Oğlunun verdiği doğru cevaplar üzerine arif adam arfeliği oğluna devreder. (58)

Padişahın ikinci oğlu sınavları geçtiği için padişah olur. (69)

Q 211. Öldürerek cezalandırma.

Tilkinin karnına taş doldururlar. Tilki uyanıp yürümeye başladığı anda karnı parçalanır. (6)

Adam sırrını karısına açıkladığı için yılan, adamın karısını ve sürüsünün zehirleyerek öldürür. (40)

Küçük kardeşlerinin hakkına girip mirastan daha çok pay alan kardeşler hakka girdiği için farklı şekillerde öldürülür. (42)

Kız kardeşinin cezasının ölüm olduğunu düşünen erkek kardeş kız kardeşini öldürmek ister. (52)

Arif adam, oğlu kendisine yalan söyledi diye öldürmek ister. (58)

Adam, sinirlenir ve horoz ve tavuğu kesip yer. (67)

Adam, Hızır'ı beklemeden oğlunu evlendirdiği için elmanın içinden çıkan kurt oğlanı öldürür. (70)

Kara giyimli adam ceylanını kovalayan üç arkadaşı öldüreceğini söyleyerek toprağa gömer. (82)

Adam kırk gün içinde padişahın daha zeki birini bulmadığı takdirde öldürülecektir. (85)

Q 260. Cezalandırılan kabahatler.

Padişah, kızının hamile kaldığını duyunca kızını evden kovar. (11)

Padişah, kızı ve damadının ayrı uyuduğunu duyunca damadını asmaya karar verir. (60)

Q 261. Hainliğin cezalandırılması.

Çocukların teyzelerini cezalandırmaya karar verir. (41)

Q 281. Nankörlük cezalandırılır.

Dua etmeyi unutan genç delikanlıyı yaşlı kadın cezalandırır sabah uyandığında kendini eski evinde annesinin yanında bulur ve yaşadıklarını rüya sanır. (46)

Q 416.2.1. Atın kuyruğuna bağlayarak cezalandırma.

Padişahın oğlu çocukların teyzelerini katırın kuyruğuna bağlayarak cezalandırır. (41)

Q 441. Öldürerek cezalandırma.

Çoban, Keloğlan'ın amcası tarafından Keloğlan diye öldürülür. Fırat'a atılır. (84)

Q 465.3. Kuyuya atarak cezalandırma.

Küçük oğlan devi kuyuya hapseder. (6)

Karaçi kadın, Nar Kız'ın yerini söyler ama kuyuya gittiklerinde Nar Kız kuyunun dibinde nar ağacı olmuştur. Padişahın oğlu bunu görünce karaçi kadını da kuyuya atar. (18)

Baba kızı hamile kaldığı için kızını kuyuya atar. (50)

Peri kızının babası oğlanı yakalar ve kuyuya atar. (65)

Q 550. Garip Cezalar.

Karı nene, sütünü içtiği için tilkinin kuyruğunu keser. (4)

R. TUTSAKLAR VE KAÇAKLAR

R0-R99. Tutsaklık

R100-R199. Kurtarmalar

R200-R299. Kaçmalar ve Takipler

R300-R399. Sığınaklar ve Tekrar Ele Geçirmeler⁷²

R 10. Esir olma.

Üvey anne iki dev tarafından esir alınır. (79)

Büyük ve ortanca kardeş kuyuda uyuya kalır ve uyandıklarında esir alındıklarını görürler. (80)

R 39. Çeşitli kaçırmalar.

Kız ormanda kurt tarafından kaçırılan bir bebek görür. (26)

Padişah, kızını aslandan kaçırır. (43)

R 41.3. Zindanda esaret.

Gurbete çalışmak için giden adamı hancı satranç yarışmasını kaybettiği için zindana atar. (5)

Halil, padişahın kendisini zindana hapsedeceğini duyar. (10)

Eli boş eve dönen küçük oğlan babası tarafından zindana atılır. (11)

Padişah, Dünya Güzeli'ni alıp Mehmet Şah'ı hapse atar. (30)

Parmağı koştuktan sonra herkes padişaha geçmiş olsun derken padişahın veziri; Her işte bir hayır var," der. Bunun üzerine padişah kendisine geçmiş olsun demeyen veziri zindana atar. (48)

Beş yıl sonra kervancının yolu tekrar Öküz Halit'e düşer. Bu defa da Öküz Halit zindana düşmüştür. Aynı şekilde Öküz Halit yine bunun da geçeceğini söyler. (49)

Büyücü ve üvey anne kıza yaptıklarından dolayı hapse atılır. (50)

Padişah, altı kardeşi zindana atar. (71)

İlk iki kız parayı tercih ettiği için padişahın oğlu kızları para dolu odaya hapseder. (78)

R 100. Kurtulma.

⁷² Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

Keloğlan köylülerin yardımıyla adamdan kurtulur. (17)

Mehmet Şah zindandan kurtulur. (30)

Padişahın parmağı olmadığı için yamyamlar padişahı serbest bırakır. (48)

Kız, imamın elinden kurtulur eve döner. (52)

Adam, padişahın kızının saçından biraz kesip saraydan kaçır. (74)

Devler kızı serbest bırakır. (79)

Şih'in kardeşi batan gemiden kurtulur. (82)

R 110. Esirlikten kurtulma.

Küçük oğlan esaretten kurtulur tekrar devin yanına gider. (11)

Kadının altı oğlu esaretten kurtulur. (37)

Padişah zindana attığı veziri serbest bırakır. (48)

R 122. Çeşitli kurtarmalar.

Yılan adam savaşta padişaha yardım ederek kurtarır. (24)

R 150. Kurtarma.

Kız, kurdun ağzındaki bebeği kurtarır. (26)

Sodel Ayn, kölesinden babasının yağmalanan mallarını kurtarmasını ister.

(31)

Kuş, adamı yaşlı kadının karnından kurtarır. (36)

Kartalın yardımıyla adam dağdan kurtulur. (65)

Sakat kardeş, kardeşlerini kurtarmak için yola çıkar. (71)

İki başlı padişahın oğlunu mağaradan kurtarır. (72)

Oğlan, kızı sandıktan kurtarır. (75)

R 155.1. En küçük kardeşin ağabeylerini kurtarması.

Küçük kardeş, ablasının karnından ağabeylerini kurtarır. (15)

Küçük kardeş, yaşlı kadının karnını yarararak ağabeylerini kurtarır. (14)

En küçük kardeşin sayesinde padişahın istediği uçan halı yapılır. (37)

En küçük kardeş ağabeylerini kurtarır. (71)

R 155.1. En küçük kardeşin ağabeylerini kurtarması.

Abilerini ve kız kardeşini küçük oğlan kurtarır. (80)

R 213. Evden uzaklaşma.

Üç koyun yemek aramak için yola çıkar. (1)

Padişahın isteğinin bitmediğini gören perki kızı evi terk eder. (10)

Padişah, kadınla anlaşma yaptığı için bir ay gezmeye çıkar. (13)

Küçük oğlan, annesi kendisine inanmadığı için evden kaçır. (16)

- Kız, sünnet günü gerçek ortaya çıkmasın diye evden kaçar. (26)*
Çobanın oğlu rüyasında gördüğü kızın sarayına girer. (32)
Adam ticaret yaptığı için ancak senede bir evine uğrar. (39)
Adam, hırsızların kedisini bulacağını düşünerek kaçar. (40)
Kız evden kaçıp kocasının yanına gider. (43)
Adam para kazanmak için iş bulmaya gider. (56)
Arif adamın karısı ailesini ziyarete gider. (58)
Padişah Keçel'i köyden göndermek için Keçel'i karşı köye mektup götürmesi için görevlendirir. (62)
Adam, peri kızıyla evden ayrılır. (65)
Padişahın oğlu mektubu götürmek için yola çıkar. (77)
Kara giyimli adamın karısı ve adam beraber kaçar. (82)
Öküzlerden birinin kesilip yenildiğini gören amcası Keloğlan'ı kovalamaya başlar. (84)

- Adam, padişahın zeki çocuğu bulmak için yola çıkar. (85)*
Adam altınları alıp başka bir memlekete gider. (87)

S. ANORMAL ZULÜMLER

S0-S99. Zalim Akralar

S100-S199. Korkunç Katliamlar ve Sakatlamalar

S200-S299. Zalimce Kurban Etmeler

S300-S399. Terkedilmiş veya Öldürülmüş Çocuklar

S400-S499. Acımasız İşkenceler⁷³

S 11. Zâlim baba.

Çoban ne kadar ağır iş varsa kızına yaptırır. (29)

Çoban, oğlunu evden kovar. (32)

S 21.6. Zâlim erkek kardeş.

Padişahın oğlu uyuyan ayıya ateş eder. (69)

S 31. Zâlim üvey anne.

Üvey anne, çocukları hiç sevmez ve onlara eziyet eder. (35)

Kızın üvey annesi vardır. (50)

Güzel kızın üvey annesi kızı eziyet eder. (79)

S 110. Öldürme.

⁷³ Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

Köylüler adamı öldürür. (17)

Kadın, köleye hayır dediği için üç çocuğunu da keserek öldürür. (52)

S 143. Ormana terketme.

Nar Kız'ı istemeyen yenge kocasından Nar Kız'ı ormana terk etmesini istemesi üzerine amca, Nar Kız'ı ormanda bir kuyu başına bırakır. (18)

Adam, fakir olduğu için kızını kuyuya başında terk eder. (20)

Padişahın kızı ve arkadaşları ormana gider. Padişahın kızını ormana terk ederler. (43)

Baba, kızını ormana terk eder. (50)

Erkek kardeş, kız kardeşini bir dağın tepesinde bırakır eve döner. (52)

S 146.1. Kuyuya terketme.

Olanları uzaktan seyreden karaçi, Nar Kız'ı kuyuya atar. (18)

Yoldan geçen karaçi kız, Nohut Kız'ı kuyuya atar. (20)

Adamın eşi öldüğü için adamı eşiyle beraber kuyuya atarlar. (47)

Âdete göre eşi ölen kişi eşiyle beraber diri diri kuyuya atılır. Bu nedenden Şih'in kardeşini kuyuya atarlar. (82)

T. CİNSİYET

T0-T99. Ask

T100-T199. Evlilik

T200-T299. Evlilik Hayatı

T300-T399. Namusluluk ve Bekârlık

T400-T499. Yasak Cinsel İlişkiler

T500-T599. Hamile Kalma ve Doğum

T600-T699. Çocukların Bakımı⁷⁴

T 10. Âşık olma.

Padişahın oğlu, fakir ailenin kızına âşık olur. (12)

Ava çıkan padişahın oğlu kuyu başında gördüğü Nar Kız'a âşık olur ve kıza orada beklemesini gelip düğün alayı ile onu alacağını söyler. (18)

Padişahın oğlu kuyu başında gördüğü Nohut Kız'a âşık olur ve kıza orada beklemesini gelip düğün alayı ile onu alacağını söyler. (20)

T 11.7. Sihirli aynada kızın görülmesi.

Üç kardeş sihirli aynadan kızın hasta olduğunu görür. (38)

⁷⁴

Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

T 15. İlk görüşte âşık olma

Padişahın oğlu, yaşlı adamın kızına âşık olur. (19)

Taş Gözlü Kız âşık olur. (27)

Ali Bey adında bir genç Alican'a âşık olur. (28)

Kız rüyasında yemen padişahının oğluna âşık olur. (29)

Padişah, yer altında yaşayan Dünya Güzeli'ni görür görmez âşık olur. (30)

Av sırasında kız postunu indirip suya girdiğinde padişahın oğlu kıza âşık olur. (33)

Oğlan, padişahın kızına âşık olur. (46)

Keloğlan kuyuda gördüğü kıza âşık olur. (45)

Padişahın oğlu, kızı görür görmez âşık olur. (50)

Padişahın oğlu ağacın üstünde oturan kıza âşık olur. (51)

İmam, kıza ilk görüşte âşık olur. (52)

Padişahın oğlu, padişahın kızına âşık olur. (77)

Üç kız kardeş de peri padişahının oğluna âşık olur. (78)

T 57. Aşkın ilân edilmesi.

Çobanın oğlu aşkını padişahın kızına açar. (32)

Padişahın kızına âşık olduğunu söyleyen padişahın oğlu padişahın kızını ister. (77)

T 70. Hâkir görme.

Padişahın köylüleri savaş sırasında padişaha damadı konusunda alaycı sözler söyler. (24)

Kendi çocuklarına bakar ama üvey çocuklarına bakmaz. (25)

Yaşlı kadın, Cellale ile alay eder. (31)

Padişah en küçük oğlunu halk ile beraber olduğu için hakir görür. (68)

Fakir adamın çocuğu olmadığı için köylüleri adamlarla alay eder. (70)

Çocuğu olmayan kadını, diğer kadınlar küçük görür. (71)

T 100. Evlenme.

Padişah, kızı ile kızının çocuğunun babasını evlendirir. (11)

Padişahın oğlu kızı görünce şaşırır ama mecburen evlenir. (12)

Padişahın oğlu, karaçi kızla evlenir. (18)

Padişahın oğluyla ceviz kız evlenir. (19)

Kız, padişahın kızıyla evlenir. (26)

Dünya Güzeli ve Mehmet Şah evlenir. (30)

Sodel Ayn ve Celale evlenir. (31)

Padişahın oğlu hastalığında kendine bakan hizmetçi kızla evlenir. (33)

Kız, kendisine sihirli narı veren küçük kardeşle evlenir. (38)

Yaşlı adam, adamı evlendirir. (47)

Padişahın kızı karşı köyün oğluna verilir. (58)

Oğlan, yolda misafir olduğu evin kızıyla evlenir. (65)

Padişahın kızı ve oğlan evlenir. (72)

Oğlan sandıktan çıkardığı kızla evlenir. (75)

Kadın ve adam evlenir. (82)

T 110. Olağanüstü evlilik.

Halil, peri kızıyla evlenir. (10)

Horoz adam aslında peri kızı ile evlidir. (22)

Küçük kız kocasını tercih ettiği için peri padişahının oğlu küçük kızla evlenir. (78)

T 121.3.1. Padişahın kızının, aşağı seviyeden bir erkekle evlenmesi.

Aşer reisi kızını köleye verir. (31)

Keloğlan, kızı kurtarır ve padişahın kızıyla evlenir. (45)

Padişahın kızı ve oğlan evlenir. (53)

T 130. Evlenme adetleri.

Padişahın oğlu, kızı babasından ister. (12)

Yılan adam, padişahın kızlarını sırasıyla ister. (24)

Dünya Güzeli gelin hamamına gider. (30)

Padişahın oğlu ve kızı tekrar evlenmeye karar verir. (41)

Padişahın oğulları padişahın kızını ister. (69)

Yaşlı adam, Şih'in kardeşine bir kız ister ve evlendirir. (82)

T 131. Evlenme şartı.

Peri kızı kıyafetlerinin karşılığında Halil'le evleneceğine söz verir. (10)

Padişahın kızı ile evlenmek isteyenler bir hendek üzerinden atlayacaktır. (26)

Taş Gözlü Kızın âşık olduğu genç evlenmek için Taş Gözlü Kıza üç şart koşar. (27)

Peri kızı, adamdan filan dağdaki altın tarağı getirmesini ister. (36)

Kudduk evin kızıyla evlenme şartıyla kadıya şikâyetçi olmayacağını söyler. (73)

Padişah, oğlanın kızıyla evlenmesi için şart koşar. (77)

T 135. Düğün merasimi.

Horoz adam ve kız evlenir. (22)

Padişahın oğlunun düğününe giden üvey anne, üvey çocukları evde bırakır.

(25)

Kız, padişahın kızı ile evlenir. (26)

Yemen padişahın oğlu ve çobanın kızı evlenir. (29)

Dünya Güzeli ve Mehmet Şah'ın düğünü yapılır. (30)

Aşer reisi ve kölenin düğün hazırlıkları başlar. (31)

Padişahın oğlu ve kız evlenir. (41)

Padişahın kızı ve balık oğlan evlenir. (44)

Padişahın oğlu kıskanç abla ile evlenir. (51)

Kız ve şihın oğlunun bir hafta düğünü yapılır. (52)

Padişahın kızı ve kölenin düğünü yapılır. (60)

Düğün sabahı kızları gelip alırlar. (66)

Padişahın ikinci oğlu karşı ülkenin padişahının kızıyla evlenir. (69)

Hızır gelmeyince adam oğlunu evlendirir. (70)

Evin kızıyla Kudduk evlenir. (73)

Düğün hazırlıkları başlar. (74)

T 253. Kadın dırdırı.

Üvey anne, kaçasına sürekli kızı istemediğini söyler. (50)

T 526. Çocuk sahibi olma.

Kız, iki erkek çocuk dünyaya getirir. (41)

T 540. Mucizevî doğum.

Aslan ve kızın yarı insan yarı aslan bir çocuğu olur. (43)

T 640. Gayrimeşru çocuk.

Küçük çocuk sihirli çadır karşılığında padişahın kızıyla birlikte olur ve bu birliktelikten bir oğulları olur. (11)

Son yıl adam eve gelmezden önce karısının köleden bir oğlu olur. (39)

T 685. İkizler.

Fakir adamla padişahın kızının ikiz çocukları olur. (58)

Padişahın iki oğlu birbirine çok benzer. (69)

T 685.1. İkizlerin maceraları.

İkizler padişah olmak için çalışır. (69)

U. HAYATIN TABİATI

U0-U99. Hayatın Eşitsizlikleri

U100-T299. Hayatın Tabiatı İle İlgili Çeşitli Motifler⁷⁵

U 60. Zenginlik ve yoksulluk.

Kısa bir süre sonra ağa fakirleşir. (34)

U 110. Aldatmanın ortaya çıkması.

Gerçekler ortaya çıkar ve tekrar düğün yapılır. (12)

Padişahın oğlu, karaçi kıza Nar Kız olmadığını itiraf ettirir. (18)

Nohut Kız, karaçi kızı yakalar ve kuyuya atar. (20)

Diğer kölenin Cellale 'nin yerine geçtiği ortaya çıkar. (31)

Padişahın oğlu çocukları görünce kendi çocukları olduğunu anlar. (41)

Padişahın oğlu gerçeği anlar ve karısına kötü davranır. (51)

Oradaki herkes gerçeği anlar ve kızın suçsuz olduğu ortaya çıkar. (52)

Tuzağa düşen adam gerçeği açıklar. (57)

Karısının kendini kandırdığını köylülerden öğrenir. (67)

Köylü, yaşlı adamın yalan söylediğini anlar ve adamı Fırat'a atar. (83)

V. DİN

V0-V99. Dini Merasimler

V100-V199. Dini Binalar ve Nesneler

V200-V299. Mukaddes Şahıslar

V300-V399. Dini İnanışlar

V400-V499. Dini Kuvvetler

V500-V599. Çeşitli Dini Motifler⁷⁶

V 57.4. Çocuk sahibi olmak için dua etme.

Kızı olmadığı için adamın karısı dua eder: "Allah'ım bana bir kız evlat ver ne olursa olsun. (16)

Peri kızı, küçük kızın çiğ köftesinin gerçek bebek olması için dua eder. (22)

Allah'tan gözü taştan akli yilandan sinsi olan bir evlat ister. (27)

V 82. Sünnet.

Tüccar, erkek sandığı kızını sünnet etmek ister. (26)

V 112.2. Camiler.

⁷⁵ Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

⁷⁶ Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

Küçük kardeş köylerde hayır için camiler yaptırır. (68)

V 207. İmam.

Aile kızlarını imama emanet eder. (52)

V 254. Selamlaşma.

Padişahın oğlu köylüye selam verir. (68)

V 300. Dini İnanışlar.

Memleketin inanişına göre eşi ölen bir kişi eşiyle diri diri gömülür. (47)

Adam on kuruş helale çalışmayı kabul eder. (55)

W. KARAKTER ÖZELLİKLERİ

W0-W99. Karakterin Güzel Özellikleri

W100-W199. Karakterin Çirkin Özellikleri

W200-W299. Çeşitli Karakter Özellikleri⁷⁷

W 26. Tahammül/sabır.

Adam satın aldığı nasihatten dolayı gördüklerine sabreder. (55)

W 27. Minnettarlık.

Güvercin, çocuklar kendisine yardım ettiği için minnettarlık duyar. (35)

Kuş, adamın yaptığı iyilik karşısında adama yardım etme sözü verir. (36)

Kuş, oğlanın yaptığı iyilik karşısında oğlana yardım etmek ister. (37)

Yolda karşılaştığı cüce gerdek gecesi oğlanı yılan tarafından yenmekten kurtarır. (53)

W 32. Cesaret.

Şih'in kardeşi ejderhayı öldürmeyi başarır. (82)

W 121. Korkaklık.

Adam kuyudan atılırken korkar ve o korkudan uyanır. (47)

Padişah gördüklerinden dolayı çok korkar. (48)

Remilci korkudan kızın kaderini padişaha söyleyemez. (60)

Padişahın oğlu korkaktır. (77)

Tembel oğlan sudan korkar. (81)

Gençler dinledikleri hikâyelerden korkar. (82)

W 137. Meraklılık.

⁷⁷

Kervancı, Öküz Halit'in neden bu kadar değişen hayat yaşadığını merak eder. (49)

Padişah, kızını kiminle evleneceğini merak eder. (60)

Adamın yolda gördüğü çocuklardan biri adamın kim olduğunu merak edip sorar. (85)

W 154. Nankörlük.

Yaşlı kadın iyiliğinin karşılığında düğün gecesi dua ister ama oğlan dua etmeyi unuttur. (46)

W 181. Kıskançlık.

Teyzesi ve kızı, küçük kızı kıskanır. (12)

Küçük kız, kocasını peri kızından kıskanır. (22)

Büyük kız, kardeşini kıskanır ve çocukların yerine köpek koyar. (41)

Padişahın kızının arkadaşları bu kızı çok kıskanır. (43)

Kıskanç abla kız kardeşini kıskanır. (51)

Üvey kız çirkin olduğu için padişahın oğlu kabul etmez. Diğer kaza ayakkabıyı denettirir. Üvey anne bunu görünce çok kıskanır. (63)

Adam, diğer köylülerin çocukları ile ilgili anlattığı anıları kıskanır ve kendi çocuklarının da öyle olmasını ister. (67)

W 185. Zor kullanma.

Yamyamlar padişahın adamlarını zorla tutarlar ve yerler. (48)

Padişahın oğlu zor kullanarak halkı ayağına çağırır. (69)

X. MİZAH

X0-X99. Rahatsızlığın Mizahı

X100-Z199. Kabiliyetsizliğin Mizahı

X200-X599. Kahramanlar

X200- X299. Esnaf ile Alışverişin Mizahı

X300- X499. İş Sahipleri ile Alışverişin Mizahı

X500- X599. Diğer Sosyal Sınıflarla İlgili Mizah

X600- X699. Milliyet ve ırklarla İlgili Mizah

X700- X799. Cinsiyet İle İlgili Mizah

X800- X899. Sarhoşlukla İlgili Mizah

X900- X1899. Mübalağa ve Yalanın Mizahı

X910- X1099. Olağanüstü Adamlar İlgili Yalan

X1100- X1199. Balıkçılar ve Avcılar Hakkında Büyük Yalanlar

X1200- X1399. Hayvanlar Hakkında Yalanlar

X1400- X1499. Ağaçlar, Meyveler, sebzeler ve Bitkiler Hakkında Yalanlar

X1500- X1599. Topografya ve Coğrafya Hakkında Yalanlar

X1600- X1699. İklim ve Hava Hakkında Yalanlar

X1700- X1799. Mantıkî Maskaralıklar

X1800- X1899. Çeşitli Mübalağa ve Yalanlar⁷⁸

X 1082.2. Sütçü.

Karı nene her sabah sütçüden süt alır. (1)

X 1850. Diğer masal anlatanlar.

Kahraman, bütün kadınların kötü olduğuna inanan baykuşu ikna etmek amacıyla iyi kadınların da olduğu fikrini işleyen bir masal anlatır ve baykuş tüyünü dökmeye karar verir. (8)

Z. ÇEŞİTLİ MOTİF GRUPLARI

Z0-Z99. Formüller

Z100-Z199. Sembolizm

Z200-Z299. Kahramanlar

Z300-Z399. İstisnalar⁷⁹

Z 64. Atasözleri

Küçük oğlan babasına; “Ne ekersen onu biçersin,” der. (68)

Z 71.0.2. Formülistik sayı: 2

Adam abdest almaya gittiğinde ölür ve iki melek kollarından tutup adamı kaldırır. (47)

Z 71.1. Formülistik sayı:3

Üç koyun varır. (1)

Üç gün boyunca tilki, karı nenenin sütünü içer. (4)

Yılan adam, kızı üç defa istemeye gider ama kızın ailesi kızı vermez. (23)

Üvey annenin üç çocuğu olur. (25)

Padişah damadını üç zorlu göreve gönderir. (26)

Sodel Ayn, köleden kurtulduğu için üç defa zılgıt çalar. (31)

Ormana terk etme üç gün devam eder. (50)

⁷⁸ Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

⁷⁹ Stith Thomson. Motif Index of Folk-Literature, <https://archive.org/details/Thompson2016MotifIndex/page/n45> (Erişim Tarihi: 23.12.2018).

Erkek kardeşin yolu üç gün üç gece sürer. (52)

Adam, yaşlı adamın yanında üç yıl çalışır. (55)

Padişah üç veziriyle seyahate çıkar. (61)

Dağa çıkmak bir altın dağdan indirmek üç altındır. (65)

Üç gün üst üste adamın evine misafir gelir. (66)

Üç arkadaş vardır. (82)

Padişahın zeki çocuğu bulmak için adam üç-beş gün yol gider. (85)

Padişahın altınlarını çalan üç hırsızdır. (86)

Z 71.2. Formülistik sayı: 4.

Yaşlı adamın dört odası vardır. (65)

Z 71.3. Formülistik sayı: 5

Peri kızı beş yıl mağarada yaşar. (10)

Z 71.5. Formülistik sayı:7

Bir anne ve yedi oğlu beraber yaşar. (6)

Üç erkek kardeş yedi gün yol gider. (15)

Bir adamın yedi oğlu vardır. (16)

Keloğlan yedi gün yol yürür. (45)

Çocuklar yedi yaşına gelir. (58)

Kadın, çocuk sahibi olabilmek için yedi taşın üstüne yedi gün boyunca oturur. (71)

Kara giyimli adamın bocisi adamı yemeye geldiğinde adam yedi ululara dua eder. (82)

Z 71.12. Formülistik sayı:40.

Kadın kırk yıl boyunca ormana gidip öyle çalı toplar. (6)

Adamın karısı yanına kırk güzel alır ve kırk güzeli de erkek kılığına sokar. (8)

Tavuk kırk günde bir tavuk yumurtlar. (9)

Halil, kuşların padişahını yakalamak için padişahın kırk deve yükü buğday ister. (10)

Padişah köylüsüne bakılması için kırk tane at dağıtır. Birini de bu yaşlı kadın alır. (12)

Kız, kırk gün boyunca kuyunun yanında bekler. (20)

Yılan adam, kızı takip eder ve kızın evinde yuva yapar. Kırk gün kızın evinde kalır. (23)

Devlerin sayısı kırk tanedir. (26)

Kırk gün kırk gece düğün yaparlar. (28)

Kızın evden çıkamaması kırk gün sürer. (29)

Dünya Güzeli'nin kapısında kırk dev bekler. (30)

Sodel Ayn yedi defa terlemiş, yedi defa soğumuş atın üzerinde bir damla ter görür ve Sodel Ayn, Cellale'nin kim olduğunu anlar. (31)

Kırk gün kırk gece düğün yapılır. (32)

Kırk gün kırk gece düğün yapılır. (33)

Kırk gün kırk gece düğün yapılır. (41)

Beyin oğlandan istekleri ise kırk gün içinde kırk deve yükü altın, kırk deve yükü yakut, kırk deve yükü zümrüt. (46)

Hazine kırk kulplu kazanın içindedir. (60)

Padişahın oğlu kızı kırk gün boyunca aratır. (63)

Adam kırk gün yol gider. (65)

Fakir adam oğlunu evlendirmek için Hızır'ı kırk gün bekler. (70)

İki başlı kırık kuşun başındaki bekçi kuşunun boynundaki anahtarı alır. (72)

Kudduk, çiftçiye kadiya şikâyet etmeme şartı olarak kırk küp altın ister. (73)

Saray kırk kafadan oluşmaktadır. (76)

Z 71.1.19. Üç şart.

Padişah, çocuklarına padişah olmak için üç şart koşar. (69)

Z 71.12.0.2. Kırk gün mühlet isteme.

Padişahın oğlu, kızı kırk gün zaman ister. Kırk gün sonra kızı düğün ile almak için. (20)

Z 101. Ölüm sembolü olarak kanlı gömlek.

Erkek kardeşi, kız kardeşine kıyamaz. Kıyafetinden bir parça koparır üzerine tavşan kanı bulaştırır. (52)

Z 183. Sembolik İsimler.

Adam, üç çocuğuna da Mehmet adını verir. (39)

Borcunu ödeyemeyince padişahın tarlasında çalışmaya başlar. Öküzü olmadığı için tarlayı kendisi sürer. Bu yüzden adı Öküz Halit olarak anılmaya başlanır. (49)

Padişahın kızı doğan çocuklara Yeter ve Rıza adını verir. (58)

4.4. ŞANLIURFA MASALLARININ FORMEL YAPISI

4.4.1. FORMEL NEDİR?

Masalla özdeşleşen formel için Saim Sakaoğlu “Türk Dünyası Masallarının Başlangıç Kalıp Sözlerinden ‘Bir Varmış Bir Yokmuş’ Üzerine Karşılaştırmalı Bir Deneme” adlı çalışmasında masal için şunları söylemiştir: olayları anlatmakla yetinmez, daha asıl masal başlamadan birtakım ruh okşayıcı, kafiyeli, inanılması zor sözlerle dinleyiciyi masala bağlamaya çalışır. Anlatıcılar, masalın bitiminde de bizi başboş bırakmaz, yine birtakım sözlerle, âdeta ‘Ey okuyucu / dinleyici, masal bitti ama sana teselli verecek başka güzel sözlerim daha var.’ dercesine neler söylemez ki. Bu arada masalın asıl olaylarının anlatıldığı ara bölümde anlatıcı nice incelik ve söz cambazlığı ile bizleri masala bağlamaya, şaşırtmaya ve heyecanlandırmaya devam edecektir. O hâlde masalın kalıp sözleri; anlatıcının ustalığını ortaya koyduğu, olayların kuru kuruya anlatılmaktan kurtarıldığı, belirli görevlerin yüklendiği sözlerdir. Bunlar anlatılmadan masal yine masaldır, ancak sadece olayların sıralandığı bir anlatmadır. Oysa bu sözler anlatıcı ile dinleyici arasında bağ kuran, anlatıcının ağızına baktırdığı sözlerdir. Onun için efsane, fıkra gibi yalın ve kısa anlatmalara göre masallar, bu kalıp sözleriyle âdeta süslenmiş gibi olur,⁸⁰ şeklinde bir açıklama yapmıştır.

Saim Sakaoğlu, formelin tanımı için de şu açıklamayı yapmıştır: “Masalın bünyesinde muayyen vazifelere ve muayyen bir şekle sahip kalıplaşmış ifadelere” verilen addır. “Bunlar, masalın bünyesinden ayrılmayacak kadar onun malı olan ifadelerdir. Anlatıcı için bir yardımcı olduğu kadar ustalığını göstermesi bakımından da bir ölçüdür. Usta anlatıcılar, dağarcıklarında bulunan bu formelleri en uygun yerlere serpererek değerlerini ortaya koyarlar.”⁸¹

4.4.2. Şanlıurfa Masallarında Yer Alan Formeller

Derlenmiş olan Şanlıurfa masallarında tespit edilen formellerin Saim Sakaoğlu’nun tasnifinden yararlanılarak verilecektir:

- A. Başlangıç formelleri,
- B. Bağlayış (geçiş) formelleri,
- C. Benzer durumlarda kullanılan formeller,
- Ç. Bitiş formelleri,

⁸⁰ SAKAOĞLU, Saim. (1999). Türk Dünyası Masallarının Başlangıç Kalıp Sözlerinden ‘Bir Varmış Bir Yokmuş’ Üzerine Karşılaştırmalı Bir Deneme, s.1352

⁸¹ Saim SAKAOĞLU (1973), Gümüşhane Masalları / Metin Toplama ve Tahlil, Ankara, Akçağ yayınları.

D. Çeşitli Formel unsurları.⁸²

4.4.2.1. Başlangıç formelleri

Masal anlatıcısının masala başlamadan önce dinleyiciyi masala hazırlamak için kullandığı kalıp sözlerdir.

Bir Varmış'lı Girişler:

Bir varmış bir yokmuş çok eski zamanda bir kartal bir de tilki varmış. (2)

Bir varmış bir yokmuş yaşlı bir karı bir de tilki varmış. (3)

Bir varmış bir yokmuş bir karı nene varmış. (4)

Bir varmış bir yokmuş bir fakir varmış. (6)

Bir varmış bir yokmuş bir kartal ile bir tilki varmış. (7)

Bir varmış bir yokmuş gününde bir tane padişah var. (9)

Bir varmış bir yokmuş Halil adında çok fukara bir oğlan varmış. (10)

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur saman içinde çok fakir bir aile varmış. (12)

Bir varmış bir yokmuş çok eskiden dört kardeş varmış. (15)

Bir varmış bir yokmuş çok zengin bir adam varmış. (16)

Bir varmış bir yokmuş bir nar kız varmış. (18)

Bir varmış bir yokmuş köyün birinde yaşlı bir kadın bir de adama varmış. (20)

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde harbıl saman içinde gel zaman git zaman in aşağı çık yukarı, al sabunu ver suyu... (21)

Bir varmış bir yokmuş bir kadının üç kızı varmış. (22)

Bir varmış bir yokmuş köyün birinde belirsiz bir köyde güzel bir kız yaşamış. (23)

Bir varmış bir yokmuş vakti zamanında yılan bir adam varmış. (24)

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde harbıl saman içinde köyün birinde fakir bir adam yaşıyormuş. (25)

Bir varmış bir yokmuş. (27)

Bir varmış bir yokmuş çok zengin bir ailenin Alican adında bir kızı varmış. (28)

Bir varmış bir yokmuş bir padişah varmış. (33)

Bir varmış bir yokmuş çok eskiden bir padişah varmış. (34)

⁸² Saim Sakaoglu. (2017). Masal Arastirmalari. Ankara, Akcağ Yayinlari.

Bir varmış bir yokmuş bir padişah varmış bir zamanlar bir padişah varmış.
(38)

Bir varmış bir yokmuş bir padişah yaşarmış. (41)

Bir varmış bir yokmuş bir padişahın üç oğlu varmış. (42)

Bir varmış bir yokmuş paşanın hem çok güzel hem de çok akıllı bir kızı varmış. (43)

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur zaman içinde bir köy varmış. (45)

Bir varmış bir yokmuş bir adamla kızı varmış. (50)

Bir varmış bir yokmuş zengin bir paşanın bir oğlu varmış. (51)

Bir varmış bir yokmuş yaşlı bir kadın bir de oğlu varmış. (53)

Bir varmış bir yokmuş eskiden bir adam varmış. (56)

Bir varmış bir yokmuş çok eskiden yaşlı bir karı bir de oğlu varmış. (62)

Bir varmış bir yokmuş bir adamla bir kızı varmış. (63)

Bir varmış bir yokmuş bir nene varmış. (64)

Bir varmış bir yokmuş birbirini seven iki arkadaş varmış. (65)

Bir varmış bir yokmuş eski zamanda çocuğu olmayan bir aile varmış. (67)

Bir varmış bir yokmuş günün birinde bir padişah varmış. (69)

Bir varmış bir yokmuş çok fakir bir adam varmış. (70)

Bir varmış bir yokmuş çocuğu olmayan bir kadın varmış. (71)

Bir varmış bir yokmuş çok çok eski zamanlarda bir tane cüce varmış. (73)

Bir varmış bir yokmuş eski zamanda güzel bir kız varmış. (79)

Bir varmış bir yokmuş çok eski zamanda çok güzel bir kız varmış. (80)

Bir varmış bir yokmuş bir yaşlı kadın da bir yaşlı adam varmış. (83)

Bir varmış bir yokmuş bir Keloğlan varmış. (84)

Bir varmış bir yokmuş çok fakir bir çoban bir de karısı varmış. (86)

Bir varmış bir yokmuş günün birinde köyün içinde yaşlı bir tane adamla yaşlı bir tane hanımı varmış. (87)

Evvel Zamanlı (Vakitli) Girişler:

Çok eskilerden üç koyun varmış. Bu üç koyun yemek aramak için yola koyulmuş. Gitmişler gitmişler bir at görmüşler. (1)

Çok eskiden bir tilkiyle bir kartal varmış. (5)

Çok eski zamanlarda bir ailenin bir kızı olmuş. (14)

Çok eskiden bir köy varmış. (17)

Vakti zamanında yaşlı bir adam varmış. (19)

Zamanın birinde bir tüccar varmış. (26)

Vakti zamanında zaten hikâyelerin hangi tarihte olduğunu bilmiyoruz. (30)

Çok eski zamanlarda baba, iki çocuğu varmış. (35)

Çok eski zamanlarda bir peri kızı ile bir adam varmış. (36)

Eskiden yaşlı bir kadın bir de adam varmış. (44)

Vakti zamanında bir baba, bir kız, bir de oğlan var. (52)

Eskiden bir tane adam varmış yaşlı böyle. (54)

Bir gün padişah ölmeden önce çocuklarına nasihat veriyormuş. (57)

Zamanın birinde şu andaki hâkim, savcı gibi anlamında kullanılan arif insanlar yaşarlarmış. (58)

Çok eskiden bir padişah varmış. (59)

Zamanında hangi tarihte hangi yörede olduğunu bilmiyorum ama padişahın birisinin tek kızı varmış. (60)

Çok eskiden bir çabanın bir karısı varmış. (72)

Çok eskilerde bir adam varmış. (74)

Zamanında bir tane yaşlı kadın varmış. (75)

Çok eski zamanlarda fakir bir kız yaşarmış. (76)

Zamanın da padişah ve bir oğlu varmış. (77)

Çok eskilerden bir adam ve oğlu varmış. (81)

Zamanın birinde üç tane genç... (82)

Sade girişler:

Sultan Süleyman devrinde cadı garısının birisi, çok kaba, bir bayan geliy padişahı ziyaret ediy. (8)

Bir zengin adamın malı çok haddi hesabı yok. (11)

Padişah bir gün gezmeye çıkmış. (13)

Bir çoban varmış çobanın bir kızı varmış. (29)

Zamanında bir aşiret reisi varmış. (31)

Bir adamın oğlu varmış. (32)

Bir padişah varmış. (37)

Adamın birisi ticaretle uğraşıymış. (39)

Bir aile var. (40)

Suruç'un köyünde yaşlı anneyle bir de oğlu yaşarmış çok fakirlermiş. (46)

İki tane dükkâncı yan yana. (47)

- Padişahın birisi elinde kılıcını bilirken kılıç çok keskin olmuş. (48)
- Öküz Halit, bir adam, bu öküz lakabını almadan önce evlenmiş adam. (49)
- Adamın birisi çalışmaya gitmiş. (55)
- Ülkenin birinde bir padişah yaşarmış. (61)
- Bu yaşlı neneyi dert tutmasın kapı kapı geziyor. (66)
- Bir padişah varmış bu padişahın üç tane oğlu varmış. (68)
- Bir atar varmış. (78)
- Demiş ki padişah. (85)

4.4.2.2. Bağlayış (geçiş) formelleri

Bağlayış formeli, olaylar arası geçişi sağlayan ve dinleyicinin ilgisini arttırmak için kullanılan kalıp sözlerdir. Olay ve kahramanı değiştirmek için bağlayış formellerinden yararlanılır.

- Az zaman geçmiş at gelip demiş ki. (1)
- Tilki bunu her gün defalarca yapmış. (5)
- Ve böylece bi kırk yıl sürmüş. (6)
- Aradan beş yıl geçmiş. (10)
- Padişah üç-beş-on gün kalır. (11)
- Bahar gelmiş. (20)
- Kırk gün kıza görünmemiş kırkıncı günün sonunda kızın karşısına çıkmış. Böyle böyle kırk gün geçmiş. (23)
- Bu böyle günler sürmüş. (25)
- Gel zaman git zaman kardeşi büyümüş askerlik çağı gelmiş. (28)
- Tabi kırk gün geçmiş. (33)
- Aradan kırk gün geçmiş ve padişah bütün malını mülkünü kaybetmiş. (34)
- Bu adam gidiyor seneye gine bu çocuk oluyor. (39)
- Aradan aylar geçmiş. (42)
- Beş yıl sonra yolu yine Hatay'a düşiy. (49)
- Gel zaman git zaman bu yılan kızın midesinde büyümeye başlıyor. (50)
- Paşanın oğlu düğün dernek halayla kızın yanına gelmiş. (51)
- Yola biniyer. Bir gün beş gün bir ay kaç aysa o zaman hükmü onlar Hacca yetişiy. (52)
- Senesi doluyor. (55)
- Sonra o günden sonra babaların nasihatini tutmuşlar. (57)

Gel zaman git zaman bu kız büyümüş gelinlik çağına gelmiş. (59)

Uzun zaman sonra padişah o köyü ziyaret etmeye gidiyor. (61)

4.4.2.3. Benzer durumlarda kullanılan formeller

Aynı olayın bir masal içinde veya ayrı masal içinde tekrar edilmesi şeklinde kullanılan formeldir. Karşılıklı konuşmalarda, soru-cevaplarda, tasvirlerde kullanılır.

4.4.2.3.1. Karşılıklı konuşma

Karşılıklı iki varlığın konuşmaları bazı yerlerde aynı kalıptan çıkmış gibi benzerlik gösterebilir. Bu durum soru-cevap ve normal konuşmalarda görülür.

a. Soru-cevap şeklinde olanlar:

Niye? Sen yaşlanmışsın artıh. Bir ayağın çuhurda. (8)

Ariş otunu buldun mu? Evet buldum. (10)

Ee ne yapacam bu davarları? Götür deve ver yesin. (11)

Senin adın nedir? Hangi köydensin? Kadın da: “Fılanca köydenim adım da şudur. (13)

Kocan nerde? Kocam, yabana gitti. Bir hafta gelmeyecek. (15)

Ne oldu? Köye giderken ormanda attan düştüm. (18)

Sen kimsin? Ben bu evin sahibinin kızıyım. (19)

Sodel Ayn hangi tarafta? Vallah ammi gelmiş yetişmisen. Ha bu tepenin aşasında. (31)

Benimle evlenir misin?” Seninle evlenirim ama bir şartım var. (36)

Kız ne oldu? Bir saat önce geldi. Göreviy yaptiy. (39)

Kızıy nereye bırakak? Kardeşi var. (52)

Ne iş yapacam? Sen gel sana söyleyecem. (55)

Ne oldu söylesene? Padişahım söylersem beni öldürürsün. (60)

Ben senin tokmağını ne yapayım? Tokmağıma vur dersen vurur. (66)

Niye gideceksiniz? Şıh’ımvalla biz hırsıza çıktık. (82)

Nerde? Tam ortasında. (83)

Ne sözü verecem? Sen bana üç tene karpuz vereceksin. (87)

b. Normal konuşma şeklinde olanlar:

Bülbül gidiy; “Selam.” “Aleykümselam.” (8)

Ariş otunu buldun mu?” Halil: “Evet buldum. (10)

Yok. Hazinesi sana devredim. (26)

Seni öldürerem bir doğruyu gerçekleri söyle. Tamam. (30)

Adı nedir? Adım Halit. (49)

Selamün aleykim. Aleyküm selam. (52)

Çeşitli varlık ve kahramanların tasvirleri

Hancı bunu görmiy tabi fareyi bırakıy kedi kuyruğunu sallıy. (8)

(10) Bu oğlan bir gün köyde dolaşırken yerde çok parlak bir kuş tüyü bulmuş.

Altın kaşık gümüş sahan... (11)

Bu kadar parça bir çadır. Çocuğun yüzü gözü toz... (11)

Padişahın da çok yakışıklı bir oğlu varmış. (12)

Nar kız o kadar güzelmiş ki bir paşanın oğlu av için çıktığı ormanda onu kuyunun yanında görüp âşık olmuş. (18)

Bunların çok güzel bir kızı varmış. (20)

Bir zaman içinde çok güzel bir kız varmış. (21)

Bu devenin kuyruğunun teli kırılmış. (39)

Çocuklarının saçlarının bir tarafı gümüşten bir tarafı da altından... (41)

Bir varmış bir yokmuş paşanın hem çok güzel hem de çok akıllı bir kızı varmış. (43)

Kız yani hem güzel hem çalışkan bir kız. (52)

Çünkü on sekiz yaşında bir delikanlı oldu, bembeyaz oldu. Gözleri mavi kendisi beyaz... (60)

Bu adamın çok güzel bir kızı varmış. (66)

Masal kahramanlarının birinin konuşması formel olabilir:

Bize biraz yiyecek verir misin? (1)

Zaten bu ağcın üstüne çıkamaz. (2)

Etme, tutma beni serbest bırak. (3)

Biri madeni buldu her gün geliyor sütü içiyor. (4)

Bana acı ne var, yemek ver. (5)

Bu kuş tüyü hangi kuşa aitse o kuşu bulup bana getirin. (10)

Ya sabır ya Allah! (11)

Burada bekle gelip seni düğünle alacağım. (18)

Keşke onun yerinde ben olsaydım. (20)

Ben köyün padişahının oğluyum. (21)

Bugün burada kalırsan sana buğdayını veririz. (22)

Ben hastayım, halim de yok benim yerime sen çık dağa. (23)

Gelin bir boynuzumu açın içinden su için bir boynuzumu açın içinden yemek yiyin. (25)

Al sana şu kadar altın. Al sana şu kadar gümüş. (26)

Anne ben Alican'a âşık oldum. (28)

Ben garip bir yolcuyum. Bana iş ver. Yardım et. (32)

Ben hergün bahçeye iniyorum.. (33)

Başka hayvan mı kalmadı bunları toplayıp getirdin saraya (34)

Sevdiğim kişinin yanına gideceğim. (38)

Benden sonra çocuğum olacak ismini Mehmet koyun. (39)

Bunlar da yenir. (40)

Eğer gelip beni isteseler ben padişahın oğluna iki güzel evlat veririm.

Saçlarının bir tarafı altın bir tarafı gümüşten olacak. (41)

Paşanın kızı burda uyusun biz hiç onu uyandırmayalım. (43)

Ben gidip getiririm. (45)

Yav ben hiçbir şey söylemiyim. (47)

Keşke bana geleydi. Benim canım acıyaydı. Seni böyle görmeyeydim. (48)

Hanım gel bu sene hacca gidek. (52)

Hanım tarlam yok, bağım yok, bostanım yok, bir şeyim yok. (55)

Sabır altındır. (56)

Kocacığım ben babamgüle gidecem. (58)

Senin kızın bugünlerde evlenecek ama çok fakir bir adamla. (60)

Bunu büyüteceksin vardır hayır. (61)

Eğer bir gün başım belaya girerse bu tespih elinden düşer. (65)

Siz kurdun ağızındaki koyunu kurtarabilirsiniz. (71)

Oğlum, git para kazanmadan da gelme. (73)

Sen bu her yere girebilirsin ama bu adaya sakın girmeyeceksin bu kilitli kapıya. (76)

Bunu kaleye vereceksin. (77)

Madem imamsın kalk namz kıldır bize. (87)

Bir olayın masalcı tarafından anlatılması bir formel olabilir:

Aslında nenem anlattığında kurt derdi bazen de kartal derdi neyse işte ben kartal söylerim. (2)

Ama giderken birini söyledim birini unuttum. (8)

Askeriye tabi içinde kız olduğunun kimse farkında değil asker. (8)

Ama küçük kardeş akıllı ya... (15)

Niye? Kız doğurmuş. Dimiyor ki: “Allah’a karşı gelmim. (26)

O zaman hükümet yok devlet bir şey yok. (31)

Arifler de bu olayı çöziy yani. (39)

Allah’ın takdiri ilahi bir saati bin saat; bin saati bir saattir. (47)

Öksüz’ün duası kabul olurmuş o zamanlarda. (50)

Küçük çocuklar hep şeytan olur. (80)

Kim cesaret eder padişaktan zengin? Bütün ülke onun. (85)

4.4.2.4. Bitiş formelleri

Masal anlatıcısının isteğine göre değişkenlik gösteren ve masalın sonunda yer alan kalıp sözlerdir.

Çıplak Bitiş:

Bu hikâye de burada bitmiş. (21)

Masal da burada bitmiş. (22)

Bu hikâye de burada bitmiş. (23)

Ve bu masalda tabi burda bitiyor. (27)

Hıkaye bitti. (31)

Ve burda bitiyor. (37)

Bu masal da burda bitmiştir. (43)

Bu da böyle bitiyor. (45)

Aha hikayemiz de burda bitti. (52)

Bu olay da burda bitiyor. (54)

Padişahın kapısında çalışırken ülkeye padişah oluyor ve burada bitiyor. (60)

Çok mutlu olmuşlar. (65)

Masal da burada bitmiş. (70)

Bu hikâye de burda bitiyor. (73)

Devam Eden (İleriye Giden) Bitişler:

Ailesi ile birlikte mutlu mesut yaşamışlar. (1)

O günden sonra tilki, kartalın kanadıyla dolaşmış. (2)

Orada mutlu mesut yaşamışlar. (10)

Oğlan da sevdiği kızı alıp yedi gün yedi gece düğün yapmış. (12)

Köylerine gidip mutlu mesut yaşamışlar. (17)

Mutlu mesut olmuşlar. (19)

Sonunda da çok mutlu olmuşlar. (20)

Onlar da muradına ermiş. (25)

Kırk gün kırk gece düğün yapmışlar. (28)

Evlenmişler, mutlu olmuşlar. (29)

Mutlu sonla bitirmişler. (33)

Ondan sonra üvey anneyi evden kovuyo ve çocuklarla mutlu mesut bir hayat yaşıyo. (35)

Onu almış saraya götürmüş kırk gün kırk gece düğün yapmış ve evlenmişler. (51)

Mutlu mesut yaşamışlar. (59)

O günden sonra mutlu mesut yaşamışlar. (67)

Mutlu mesut yaşamışlar. (75)

Mutlu mesut yaşamış. (76)

Mutlu, mesut yaşıyorlar. (77)

Ani Bitiş Formelleri:

Tilki de oradan kaçıp gidiy. (3)

Tilki de kuyruksuz kalmış. (4)

Bu masal da burada bitmiş. (5)

Tavuğu kesiyor içinde hiçbir şey yok. (9)

Biz de yetersiniz bu hikaye burada bitti. (11)

Padişah da her işte bir hayır vardır deyip kadını serbest bırakmış. (13)

Sonra da kadının bütün paralarını alıp evlerine gitmişler. (14)

Kardeşlerini de kurtarıp oradan kaçmışlar. (15)

Abisi de onu oradan çıkarıp aslanla kaplana atmış. (16)

Karaçi kızıdan kurtulmuş. (18)

Bu masal da burda bitiyor. (80)

Bu masal da burada bitmiş. (81)

Bu hikâyede böyle bitti. Yedi içti muradına erdi. (82)

Bu hikaye de burda bitiyor. (87)

Şahsi Bitirışler:

Yaptığın geri gelmez. (7)

Sultan Süleyman'la baykuş arasındaki diyalog da bu şekilde bitiy. (8)

Oradaki millet hep şok olmuş. (24)

Darısı da bize olsun. (26)

Yedi işti muradına erdi bu hikâyede burda sona erdi. (30)

Arifler de bu olayı çöziy yani. (39)

Başkasının malına göz dikmezsen mutlu olursun. (42)

Kimsenin yaptığı iylik boşa gitmediğini anlamış. (44)

Allah'ın takdiri ilahi bir saati bin saat; bin saati bir saattir. Neyi ne zaman yapacağını kendisi bilir. (47)

İsyân eder, etme, belki onda bir hayır vardır. (48)

Yolda kalanlara yardım edene Allah da yardım eder. (53)

İç İçe Giren Bitiş Formelleri:

Karı öliy. Tilki de oradan kaçıp gidiy. (7)

4.4.2.5. Çeşitli formel unsurları

Başlangıç formelleri, bağlayış (geçiş) formelleri, benzer durumlarda kullanılan formeller ve bitiş formelleri dışında kalan renk, sayı, yerle ilgili konuları kapsayan formellerdir.

a. Sayılar: Masallarda genelde kullanılan 3, 7 ve 40 sayıları formel olarak kabul edilir.

3 sayısı:

Çok eskilerden üç koyun varmış. (1)

Bu tilki ile üç gün böyle dolaşiy. (3)

Üçüncü gün yine satılını kapının önüne koymuş. (4)

Üçüncü gün olmuş. (7)

Üç günlük kocası ölmüş bayan o askeri kucağına alıyor, yatağına alıyor. (8)

Üç tene de oğlu var. (11)

Üç gün üç gece düğün yapmış. (12)

Bu çiftçinin de üç oğlu varmış. (14)

Kaçarken cebinden üç tane ceviz çıkarıp yere atmış. (16)

Padişahın oğlu şüphelenmiş karaçi kızı üç gün boyunca takip etmeye başlamış. (18)

Bir varmış bir yokmuş bir kadının üç kızı varmış. (22)

Yılan üçüncü gün kızı gelip tekrar istemiş. (23)

Adamın o kadından üç tane daha çocuğu olmuş. (25)

Ses etmiy. Aradan üç gün geçiy. (26)

- Üç kız çocuğu varmış. (27)
- Üçüncü gün nöbet tutmuş padişahın oğlu. (29)
- Üçüncü günü yatar. Saçları karyoladan aşağı sarkar. (30)
- Geliy boynuna sariliy dost oliyler kız zılgıt çaliy üç sefer. (31)
- Üç gün de aşcının yanında çalışmış. (32)
- Bunun üç tane oğlu varmış. (38)
- Atlı geldi ya üç kardeş bir de o atlı. (39)
- O ülkede de üç tane çok güzel kız yaşarmış. (41)
- Bir varmış bir yokmuş bir padişahın üç oğlu varmış. (42)
- Keloğlan'a üç dilek hakkı vermiş. (45)
- Ama kaybolurken oğlana üç dilek hakkı vermiş. (46)
- Bak sen gittiy orada üç tene çocuğiy oldu. (47)
- Üç gün böyle olay devam etmiş. (50)
- Bu çabanın üç kızı varmış. (51)
- Oğlan at sırtında altı aylık mesafeyi üç ayda geliyor. (52)
- Sana üç tene soru soracağım. (58)
- Padişah ve üç veziriyle beraber bir gün seyahate çıkıyorlar. (61)
- Dağa çıkmak bir altın dağdan indirmek üç altın. (65)
- Bir padişah varmış bu padişahın üç tane oğlu varmış. (68)
- Size üç soru soracağım. (69)
- Köyde dul bir kadın üç kızı varmış. (78)
- Bu kızın da üç tane erkek kardeşi varmış. (80)
- Üç tane kafadar on sekiz-yirmi yaşlarında genç. (82)
- Hoca padişahıtan altınları bulmak için üç gün süre istemiş. (86)
- Sen bana üç tene karpuz vereceksin. (87)

7 sayısı:

- Yedi tane çocuğu varmış. (6)
- Padişahın ayrıyeten yedi tane oğlu varmış. (9)
- Yedi gün yedi gece yol gitmişler. (12)
- Evine de yedi günde gidiliyormuş. (15)
- Bu adamın yedi oğlu varmış ama kızı yokmuş. (16)
- Yakasına yapışınca bakiy ki üzerine bir cisim indi yedi kat göğe çekildi ki
ordan aşağıya bırakacak ezecek onu öldürerek. (26)
- Yedi kubbeden inşa edilmiş. (30)

Yedi sefer terlemiş hayvan yedi sefer soğumuş bacağıının arasındaki köprügüsilmegi unutmuş.(31)

Ceza olarak yedi oğlu varmış altısını alıp götürmüş. (37)

Gideceği yer o kadar uzakmış ki Keloğlan yedi gün uyumadan at sırtında gitmiş. (45)

Ondan sonra, yedi yıl sonra kadının bir kızı olmuş. (63)

Fırat'tan yedi tane taş çıkardı. (71)

Yedi uluları çağırıyam. (82)

Yedi gün yol gittikten sonra bir köye gelmişler. (86)

40 sayısı:

Ve böylece bi kırk yıl sürmüş. (6)

Böyle böyle kırk tene kız topluyor. Kırk tene at ayarlıyor (8)

Padişahın kırk günde yumurtlayan bir tavuğu varmış. (9)

Halil'e git padişahın kırk deve yükü buğday iste. (10)

Aradan kırk gün geçiyor. (12)

Böyle arada kırk gün geçmiş. (20)

Bu kız böyle düşünme düşünme kırk gün geçirmiş. (22)

Kırk gün kıza görünmemiş kırkıncı günün sonunda kızın karşısına çıkmış.
(23)

Böyle böyle kırk gün geçmiş. (24)

Bu sefer kırk metre öteden kalkıyor kırk metre de öte tarafa düşüyor. (26)

Kırk gün kırk gece düğün yapmışlar. (28)

Sandık kırk gün sonra Yemen'e ulaşmış. (29)

Kırk tanesi savaşa gidiyor. Kırk tanesi nöbette bekliyor. (30)

Kırk gün kırk gece düğün. (32)

Tabi kırk gün geçmiş. (33)

Aradan kırk gün geçmiş ve padişah bütün malını mülkünü kaybetmiş. (34)

Kırk gece kırk gündüz düğün yapıyor. (41)

Padişah öleli kırk gün olmuş. (42)

Düğün dernek yapılmış kırk gün kırk gece. (51)

Kırk kulplu kazan, büyük bir kazan. (60)

Yola çıkmış kırk gün kırk gece hiç durmadan yolda yürümüş. (65)

Kırk gün beklemiş kırkı çıksın diye. (69)

Kırk tane koyun, kırk küp de altın bize vereceksin. (73)

Kırk gün sana mühlet. (85)

Kırk gün kırk gece düğün yapmış. (86)

b. Renkler: Renk formeli daha çok sıfat ve sembolik olarak kullanılır.

Kara:

Kırk batman da kara sakız. (26)

c. Yer Formelleri: Masallarda geçen yer adlarını gösteren formellerdir.

Şehirler:

Anteb'e geliyer. Anteb'e geliy şehire iniy. (8)

Şanlıurfa diyelim. (11)

Van'dan Bingöl'e kadar geldiler. (26)

Bir gün yolu Urfa'ya düşmüş. (46)

Antep'tir, Urfa'dır, Diyarbakır'dır (49)

Gidip Hatay'da bir konaklama yaptığında diyecek ki: “Ben Urfa'nın padişahın da gittim oraya konakladım. (60)

İlçeler:

Suruç gibi bir yere oraya konaklar. (11)

SONUÇ

Şanlıurfa, Türkiye Cumhuriyeti'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan bir ildir. Kurtuluş Savaşında göstermiş olduğu başarısından dolayı 'Şanlı' unvanına layık görülmüştür. Şanlıurfa'da hâlen canlı bir şekilde yaşayan halk bilgisi ürünleri Şanlıurfa kültürüne âdeta ışık tutmaktadır.

Şanlıurfa Masalları isimli çalışma, Şanlıurfa'da tespit edilen 87 masal derlemesi üzerine yapılmıştır. Derlenen masallar Hans Jörg-Uther tarafından hazırlanan "The Types of International Folktales (Uluslararası Masal Tipleri) ve Wolfram Eberhard ve Pertev Naili Boratav tarafından hazırlanan "Typen Türkischer Volksmarchen" (Türk Masal Tipleri) adlı kataloglar kullanılarak incelenmiştir. Ayrıca Stith Thomson'ın "Motif Index of Folk Literature (Halk Edebiyatı Motif İndeksi)" motif katoloğundan masalların motifleri tespit edilmiştir. Çalışmanın formel yapısı da ele alınıp değerlendirilmiştir. Masallar üzerine çalışmalar Türk dünyası ortak değerlerinin tahlili ve tespiti açısından önemli bir yer tutmaktadır.

Şanlıurfa masalları ile ilgili yapılan çalışmaların büyük bir bölümü amatör derlemeciler tarafından yapılmıştır. Bu sebeple delenen metinler bilimsel ölçütlere göre ele alınıp değerlendirilmemiştir. Derlenen metinler süreli yayınların içerisinde metin olarak yer almıştır. Şanlıurfa masalları üzerine müstakil bir çalışma yapılmamıştır.

Çalışmada Şanlıurfa ile ilgili genel bilgi ve kaynak özetleri verildikten sonra Şanlıurfa masallarını derleme yöntemi ve masal anlatma geleneği ele alınmıştır. Çalışmada masal anlatma geleneği ise; anlatıcı, dinleyici, anlatma yeri-zamanı ve metin özellikleri dikkate alınarak yapılmıştır. Masal anlatma geleneğinin diğer Türk masalları ile ortak özellikler taşıdığı tespit edilmiştir.

Şanlıurfa masallarının tipleri ve motifleri tespit edildikten sonra bu unsurların masalların olay örgüsüne nasıl bir katkısı olduğunu göstermek amacıyla masalların olay örgüsü çıkarılmıştır.

Bu çalışma Şanlıurfa masalları ile ilgili Türkiye’de yapılan ilk bilimsel çalışma olması bakımından önemli bir yere sahiptir. Sonuç olarak Şanlıurfa Masalları adlı çalışmayla Şanlıurfa iline bağlı 13 ilçeden 86 masal bilimsel yöntemlere bağlı bir şekilde derlenmiştir. Bu derlemeyle unutulmaya yüz tutulan masalların gelecek nesillere taşınması sağlanmaya çalışıldı. Nihayetinde çalışmayla Türk masal araştırmalarına katkı sağlamak ve halen sözlü kültürde anlatıla gelen masalların unutulup kaybolmadan yazıya geçirmek hedeflerine ulaşılmıştır.

KAYNAKLAR

- Aça, M. (1994). *Obruk (Konya) Köyleri Halk Edebiyatı Ürünleri Üzerine Bir İnceleme*. Selçuk Üniversitesi, Danışman: Saim SAKAOĞLU
- Açanal, H. (2001). *Urfa Kurtuluş Mücadelesi Hatıratı*. Şurkav Yayınları.
- Akalın, M. (1985). *Milli Mücadelede Urfa*. Özlem Kitabevi.
- Akalın, C.M. Kürkçüoğlu, S. ve Güler, S. (2002). *Şanlıurfa Uygarlığın Doğduğu Şehir*. Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV) Yayınları, s 275.
- Akbıyık, A. ve Kürkçüoğlu, S. (1990). *Folklor ve Şanlıurfa*. Şurhoy Yayınları.
- Alptekin, A.B. (2002). *Taşeli Masalları*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- (2003). *Kazak Masallarından Seçmeler*. Ankara, Akçağ Yayınları.
- (2011). *Halkbilimi Araştırmaları*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Arıcı, A.F. (2004). Tür Özellikleri ve Tarihlerine Göre Türk ve Dünya Masalları. A. Ü. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 26, s. 159-169.
- Artun, E. (2009). *Türk Halk Edebiyatına Giriş*. Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- (2009). *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri Edebiyat Tarihi/Metinler*. Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Bakırcı, N. (2014). Eflatun Cem Güney'in 'Masallar' Adlı Kitabında Yer Alan Metinlerde Mitolojik Unsurlar. *TÜRÜK*, C. 2, S. 4.
- Bildik, S.P. (1995). *Yıldızeli Atıfet Bildik'ten Derlenen Masallar*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Bilkan, A.F. (2009). *Masal Estetiği*. Timaş Yayınları.
- Boratav, P.N. (ty). *Masallar-1/Uçar Leyli*. Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- (2015). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. Ankara, Bilgesu Yayıncılık.
- (2009). *Zaman Zaman İçinde*. Ankara, İmge Yayınları.
- Coğrafya Harita, Türkiye İl Haritaları – 5, http://cografyaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari5.html (Erişim Tarihi: 02.12.2018).
- Çevirme, H. ve Hatunoğlu, A. (2004). Kurnaz Köylü Masalında İletişim Çatışmaları. *Milli Folklor Dergisi*, C. 16, S. 62, s. 35-39.
- Çıblak, N. (2005). Propp'un Masal Çözümleme Methodu. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, S. 638, 2005, s. 127-140.
- Çiçek, M. (2008). *Sözlü Halk Masalına Dilbilimsel Yaklaşım Denemesi*. Uluslararası Gaziantep Araştırmaları Sempozyumu.
- Çobanoğlu, Ö. (2005). *Halk Bilimi Kuram ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara, Akçağ Yayınları.
- Demirkent, I. (1989). Urfa Haçlı Kontluğu Tarihine Bir Bakış. *Belleten*, s. 167-174.

- Deniz, R. (1992). *Kayseri Masalları*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- E-şehir, Şanlıurfa Deprem Haritası, <http://www.e-sehir.com/turkiye-haritasi/sanlıurfa-deprem-fay-hatti-riskharitasi.html>, (Erişim Tarihi: 02.12.2018).
- Ekinci, A. (1996). 3-12. Yüzyıllar Arasında Urfa ve Çevresinde Dini ve Fikri Hayat. Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- (2006). *Ortaçağ'da Urfa: Efsane, Tarih, İnanç, İlim ve Felsefe Kenti*. Ankara, Gazi Kitabevi.
- (2007). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Ankara, Geleneksel Yayıncılık.
- Ekinci, A. ve Paydaş, K. (2008). *Taş Devrinden Osmanlı'ya Urfa Tarihi*, Şanlıurfa Valiliği Yayını.
- Elçin, Ş. (2011). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara, Akçağ Yayınları.
- Güler, S. (2002). *Eskiçağdan Kurtuluş Savaşına Kadar Urfa Tarihi*. T.C. Turizm ve Kültür Bakanlığı.
- Gültekin, M. (2010). *Tataristan Masalları Üzerine Bir Araştırma*. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, (Erişim Tarihi: 02.12.2018).
- Günay, U. (1992). *Türk Masallarında Aile, Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayını.
- (2011). *Elazığ Masalları ve Propp Metodu*. Ankara, Akçağ Yayınları.
- Güven, M. (1995). *Binbir Gece Masalları Üzerinde Motif Araştırması*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Güzel, A. ve Torun, A. (2012). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara, Akçağ Yayınları.
- Hazine Müsteşarlığı. *Türk Sigortacılık Sektörüne İlişkin İstatistikler*. <http://www.hazine.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 03.12.2018).
- İşıltan, F. (1998). *Şanlıurfa Tarihine Genel Bir Bakış*. GAP Bölgesinde Kültür Varlıklarının Korunması, Yaşatılması ve Tanıtılması Sempozyumu.
- Kara, R. (1996). *Erzincan Masalları*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Karacadağ Kalkınma Ajansı, TRC2 Diyarbakır – Şanlıurfa Bölge Planı, Şanlıurfa, 2013.
- Kaya, D. (2002). *Halkbilim Araştırmaları*. İstanbul, Kitabevi.
- Kocaaslan, R. (2003). *Gagauz Masallarının Tip ve Motif Yapısı Bakımından İncelenmesi*. <http://acikerisim.ege.edu.tr:8081/jspui/bitstream/11454/1097/1/rabiauckun2003.pdf>, (Erişim Tarihi: 02.12.2018).
- Köksel, B. (1995). *Gaziantep Masalları Üzerine Bir İnceleme*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Köktürk, Ş. (1996). *Azerbaycan ve Türkiye'den Derlenmiş Masalların Karşılaştırma Denemesi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Kurtoğlu, M. (2006). *Kültür Şehri Urfa*. Şanlıurfa Valiliği Yayını.
- Kuzu, T. (2001). Masalın Değişmez Yasaları. *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. C. 1, S. 3, s. 219-229.
- Maraş, M.A. (1997). *Şanlıurfa Peygamberler Şehri*. Şanlıurfa Belediyesi Yayını.
- Öcal, M., Güler, S. ve Mızrak, R. (201). *Şanlıurfa Kültürü Sözlüğü*. Şurkav Yayınevi.
- Özbek, A. (2016). *Dünyanın İlk Tapınağı Göbekli Tepe*. Şanlıurfa, Karacadağ Kalkınma Ajansı Yayını.

- Özçelik, M. (1993). *Afyonkarahisar Masalları Üzerine Bir Araştırma*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Özdemir, E. (1999). *Yazınsal Türler*. Ankara, Bilgi Yayınları.
- Özünel, E. (2006). *Masal Mekanında Kadın Olmak* Ankara, Geleneksel Yayınları.
- Paydaş, K. (1997). Akkoyunlular Döneminde Urfa ve Yöresi. *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 129.
- Sakaoğlu, S. (2002). *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*. Ankara, Akçağ Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2015). *Masal Araştırmaları*. Ankara, Akçağ Yayınları.
- Sarı, M. ve Sözer, A. (2013). Şanlıurfa Ağzında Yaşayan Bazı Kelimelerin Tarihi ve Coğrafi Uzantıları. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 8, S. 1, s. 2205-2218.
- Seyidoğlu, B. (1975). *Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar*. Atatürk Üniversitesi.
- Sezer, M. (2014). *Masallar ve Toplumsal Cinsiyet*. İstanbul, Evrensel Yayınları.
- Şanlıurfa Belediyesi. *Fiziki Yapı*, <https://www.sanlıurfa.bel.tr/icerik/22/2/iklim>, (Erişim Tarihi: 02.12.2018).
- Şanlıurfa Belediyesi. *İklim*. <https://www.sanlıurfa.bel.tr/icerik/22/2/iklim>, (Erişim Tarihi: 02.12.2018).
- Şanlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi. (Ocak 2010). Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV) Yayınları, 6. Sayı.
- Şimşek, E. (1990). *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- (2001). *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması*. C. I-II, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Şirin, M.R. (1998). *Masal Atlası*, İstanbul: İz Yayınları.
- T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2012). *Türkiye 81 İl Sanayi Durum Raporu*.
- TDK. *Güncel Türkçe Sözlük*. <http://www.tdk.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 04.12.2018).
- Tezel, N. (1997). *Türk Masalları*. Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- TÜİK. *İstatistikler*. <http://www.tuik.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 03.12.2018).
- Yardımcı, M. (1991). *Yaşayan Malatya Masalları*. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- (2008). *Türk Halk Edebiyatında Anlatmaya Dayalı Türler ve Halk Bilimi*, Ürün Yayınları.
- Yıldız, S. (2012), *Peygamberler Diyarı Urfa*. Urfa Valiliği Yayını.
- Yılmaz, F. ve Taşkın, M. (2014). Hacivat Karagöz Oyunları İle Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi ve Kültür Aktarımı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 5, s. 270-288
- Yılmaz, M. (1994). *Kırgız Halk Masalları: Motif Index ve Tercüme*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

ÖZGEÇMİŞ

Mine Ayan 1992 yılında Gaziantep’de doğdu. Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 2013 yılında mezun oldu. 2014’te Gaziantep Üniversitesinde yüksek lisansa başladı. Orta derece Farsça ve İngilizce bilmektedir. Şanlıurfa Kültürünü Yaşatma Derneği üyesidir. 2017 yılından itibaren Harran Üniversitesi Tömer’de çalışmaktadır.

VITAE

Mine Ayan was born in Gaziantep in 1992. I graduated from Gaziantep University, Faculty of Science and Literature, Department of Turkish Language and Literature in 2013. I started my high school education at Gaziantep University 2014. I am fluent in Persian and English. I am a member of Şanlıurfa Culture Survival Association. Since 2017, I have been working at Harran University.

EKLER (METİNLER)

EK A. HAYVAN MASALLARI

1. ÜÇ KOYUN⁸³

Çok eskilerden üç koyun varmış. Bu üç koyun yemek aramak için yola koyulmuş. Gitmişler gitmişler bir at görmüşler. Atın yanına gidip:

- “Bize biraz yiyecek verir misin?” demişler.

At da kabul etmiş. Ama bu at öbürleri gibi değilmiş ot değil de et yermiş. Bu üç koyunu seve seve evine davet etmiş.

- “Gelin başımın üstünde yeriniz var,” demiş.

Küçük koyun bundan biraz şüphelenmiş. Eve gelmişler yemek yemişler ve yatakları serip yatmışlar. Az zaman geçmiş at gelip demiş ki:

- “Biriniz bana ot toplamada yardım edin. Ben sizi doyurdum siz de beni doyurun,” demiş.

- Büyük koyun kalkıp gitmiş. Ama at onu orada yemiş. Kardeşlerine de:

- “Kardeşinizi kurt yedi,” demiş.

Ertesi gün de ortanca kardeşi götürmüş. Onu da orada yiyip kardeşine:

- “Onu bir çoban alıp götürdü,” demiş.

Olan biteni anlıyor. Küçük kardeş atı oyuna getirmeyi düşünmüş. Ertesi akşam at yine gelip:

- “Benimle ot toplamaya gider misin?” diye sormuş.

Koyun kabul etmiş ama bir planı varmış. Önceden kazdığı çukurun içine atı düşürecekmiş. At ile birlikte çıkmışlar. Koyun önden gidip çukurun yanında durmuş.

- “Burada bir sürü ot var gel de bak,” demiş.

At da oyunu ortaya çıkmasın diye oraya gitmiş. Atın atmasıyla çukurun içine düşmesi de bir olmuş. At çukurun içine düşünce koyunda oradan uzaklaşmış. Az gitmiş uz gitmiş evine varmış. Ailesi ile birlikte mutlu mesut yaşamışlar.

⁸³ Müslüm YİĞİT, 1940, ORTAOKUL, Şanlıurfa-Halfeti.

2. KARTAL⁸⁴

Bir varmış bir yokmuş çok eski zamanda bir kartal bir de tilki varmış. Bu kartal ile tilki birbirine komşu oturuyormuş Kartalın evi ağcın üstündeymiş. Tilkinin evi de ağcın altındaymış. Bir gün tilki uzak gitmiş. Çünkü o gün kartal yiyecek hiçbir şey bulamamış. Kartala yemek bulmak için o kadar uzak gitmiş çok gitmiş yani. Tilki uzaktayken kartal, tilkinin evine gelmiş. İşte tilkinin yavrusunu yemek için alıp yuvasına çıkarmış. Kartal kendi kendine demiş ki:

- “Zaten bu ağcın üstüne çıkamaz. Ben de onun yavrusunu yerim,” demiş.

Tilki evine geldiğinde yavrusunu görememiş. Kartala sormuş hemen. Kartal da:

- “Yavrunun işte benim yanımda onu akşam yiyeceğim,” demiş.

Tilki nankörlüğe kızmış. Bağırarak çağırmış;

- “Ben sana yemek bulmaya gittim sen de benim yavrumu aldın,” demiş.

Kartal da utanmadan sıkılmadan;

- “Ben çok acıktım mecbur kaldım o yüzden yaptım,” demiş.

Tilki, kartala:

- “O zaman yavrumu ver,” demiş.

Kartal da arsız tabi:

- “Ben kartalım avımı sana vermem. İstersen sen gel al,” demiş.

Tilki yavrusunu kurtarmak için ağacın kökünü yakmış. Kartal oradan uzaklaşmış tabi. Tilki yavrusunu alıp ağacın köküne saklanmış. Kartal ertesi gün gelmiş. Tilkidən özür dilemiş. Tilkinin de tabi saf olacağı tutmuş. Normalde tilki tabi kurnaz ama saf olacağı gelmiş. Kartala inanmış evine almış. Kartal, tilki arkasını dönünce tilkinin yavrusunu yemiş. Tilki de yavrusunun intikamını almak için kartalın kanatlarını koparmış. Kartal orada ölmüş. O günden sonra tilki, kartalın kanadıyla dolaşmış.

⁸⁴ Mehmet BAKAR, 1981, Lise, Şanlıurfa-Hilvan.

3. TILKIYLE KARI BERABER GEZİYOR⁸⁵

Bir varmış bir yokmuş yaşlı bir karı bir de tilki varmış. Bu yaşlı karının evine bir tilki musallat olmuş. Sabahları sütçü, yaşlı karının kapısının önüne süt bırakıymış. Tilki her gün bu sütü içiymiş. Yaşlı karı artık kızmaya başlıy. Bir gün kapının önünde tilkiye tuzak kuruy. Tilkiyi yakalıy. Tilki, kadına yalvarıy;

- “Etme, tutma beni serbest bırak,” diyi.

Yaşlı karının canına tak ettiğinden kabul etmiy. Tilki anlamış karının kendisini bırakmayacağını. En iyisi bu karıyı kandırım demiş. Karıya diyi ki;

- “Benimle gezersen hiç aç kalmazsın. Yediğin önünde yemediğin arkanda kalır.”

Yaşlı karı kabul etmiş. Tilkiyle beraber dolanmaya başlıy. Zaten yaşlı bir karı, sütten başka yiyecek hiçbir şey yokmuş. Bu tilki ile üç gün böyle dolaşıy. Birinci gün bir koyun sürüsüne dadanmışlar. Tilki, yaşlı karıya:

- “Burnumuzdan gelene kadar koyun yiyek,” diyi.

Neyse bunlar yemeye başlamışlar. Tilki kurnazlık ediy. Gizliden burnuna bir tane koyun sıkıştırmış. Sonra da yaşlı karıya;

- “Bak benim burnumdan geldi ben gidim sen yemeye devam et,” diyi.

Tilki az uzaklaşmış sürünün sahibine seslenmiş;

- Gel hele senin sürüye yaşlı bir karı dadandı git sürünü kurtar.

Çoban gelmiş yaşlı karıyı bir güzel döviy. Öldü diye bir kenara atıy. Yaşlı karı eski toprak öyle kolay kolay ölmiy. Sürüne sürüne eve geliy. Tilki bu karıyı öldü zannettiğinden karının evine yerleşiy. Karı eve geldiğinde tilkinin boğazına yapışiy. Tilki tövbe ediy.

Diyi ki: “Bir daha yapmayacam yarın gidek bir bağda üzüm yiyek. Sana kendimi affettirecem.”

Yaşlı karı yine inaniy tilkiye. İkinci günde bağa üzüm yemeğe gitdiyler. Tilki yine karıya;

- “Burnumuzdan gelene kadar yiyelim,” diyi.

Yiyiler yiyiler o arada tilki gizliden bir tane burnuna üzüm sıkıştırmış. Karıya da; “Bak benim burnumdan geldi. Senin de burnundan gelene kadar sende ye,” diyi. Oradan uzaklaklaşıy. Bağın sahibini çağırıy. Bağın sahibine diyi ki;

- “Bağına yaşlı bir karı dadandı. Bağını kökünden yedi. Tez yetiş.”

Bağın sahibi koşup yetişiy. Yaşlı karıyı iyice bir döviy. Öldü diye bir kenara atıy. Karı gene kalkıp eve gidiy. Tilkinin boğazına yapışiy. Tilki bu defa da karıya;

- Yarın yemek var bir köyde. Beni de o yemeğe çağırdılar. Ama yemeği bir kişilik hazırladılar. İkimiz bir oyuna tutuşak. Kim kazanırsa o gitsin yemeğe” diyi. Karı kabul ediy. Eskilerin aklı da yokmuş. Ötesini berisini düşünmemiş. Tilki, karıya:

- “İkimiz burnumuzdan gelene kadar taş yiyecek. Sonra o taşlarla filanca yerden atlayacak. Kim daha uzağa atlarsa yemeğe gidecek.”

Karı kabul ediy. Tilki gene burnuna taş sıkıştırmış. Sonrada karıya;

- “Bak benim burnundan taş geldi,” diyi.

Ama tilkinin yediği taş birkaç tene. Bu karı kendini tıka basa doldiriy. Sonra bizim evin damı kadar bir yere çıkiler. Oradan atlıler. Karı öliy. Tilki de oradan kaçıp gidiy.

⁸⁵ Sevgi YİĞİT, 1955, İlkokul, Şanlıurfa- Halfeti.

4. KARI NENE⁸⁶

Bir varmış bir yokmuş bir karı nene varmış. Bu çok yaşlıymış. Her akşam bir aynalı satılı kapısının önüne koyarmış. Sabah erkenden bir sütçü gelip bu aynalı satılın içini sütlen doldurulmuş. Karı nene zaar akşama kadar bu sütü yer içermiş. Bir gün, iki gün, üç gün böyle böyle karı nene. Bir gün yine sütçü aynalı satılın içine süt doldururken tilki görmüş. Tilki de kurnaz ya bakmış sağına soluna kimse yok satılı kaldırıp ağzına dikmiş. Aslanlar gibi içirmiş sonra satılı aldığı yere indirip gitmiş. Karı nene masum sabah uyanmış kapıyı; “Bismillahirrahmanirrahim,” deyip açmış bakmış ki satılın içi boş. Sütün bulaşığı daha satılın içinde duruyormuş. Karı nene de:

- “Acaba sütü kim içti? Zıkkım içsin,” diye çığırılmış.

İçeri girmiş satılı yıkamış. Ertesi akşam yine kapının önüne satılı koymuş. Yine tilki gelmiş sütü kafasına dikmiş. Satılı tekrar yerine koymuş. Karı sabah kapıyı açınca süt yokmuş. Satılını içeri almış yıkamış. Sonra demiş ki:

- “Biri madeni buldu her gün geliyor sütü içiyor.”

Üçüncü gün yine satılını kapının önüne koymuş. Tilki yine gelip sütü içmiş. Karı nene çok sinirlenmiş. Karı nene bu defa şüphelenmiş:

- “Bu işin içinde bir iş var,” demiş.

Satılını kapının önüne koymuş. Sabah kapının önünde beklemeye başlamış. Sütçü gelip satılın içine sütü doldurmuş. Sonra hemen arkasından tilki çıkmış. Karı nene tilkiyi görmüş.

Tilkiye demiş ki: “Tilki, bedenine top değsin. Demek sütümü sen içiyordun,” demiş.

İçerden baltayı alıp gelmiş. Tilkinin kuyruğuna vurmuş. Tilkinin kuyruğu kopmuş. Karı nene tilkinin kuyruğunu içeri saklamış. Sonra tilki tekrar gelmiş karı neneye:

- “Karı nene, karı nene kuyruğumu ver,” demiş.

Karı nene de tilkiye: “Kuyruğunu veririm ama sütümü getir,” demiş.

Tilki ne yapsın mecbur gitmiş dolanmış dolanmış bir yerden süt bulup karı neneye getirmiş. Karı nene de sözünü tutmuş tilkiyi kucağına yatırmış. Kuyruğu dikmeye başlamış. Tabi bu arada tilkinin götü yanmış. Dayanamamış kaçmış gitmiş. Kuyruk karı nenede kalmış. Karı nene can sıkıntısından kuyruğun üzerine inci boncuk döşenmiş. Tilki yine gelmiş karı neneye:

- “Kuyruğumu ver,” demiş.

Karı nene tilkinin kuyruğunu vermiş. Tilki, kuyruğunu ağzına alıp ormana kaçmış. Kaçtığı yerde şingir şingir ses geliyormuş. Ormandaki bütün hayvanlar başına toplanmış. Kuyruğu görünce tilkinin elinden almışlar. Bir o yana bu bir bu yana atıp oynamışlar. Tilki de kuyruksuz kalmış.

⁸⁶ Gül URAL, 1960, İlkokul, Şanlıurfa-Bozova, Çatak Köyü.

5. KARTAL İLE TİLKİ⁸⁷

Çok eskiden bir tilkiyle bir kartal varmış. Aslında nenem anlattığında kurt derdi bazen de kartal derdi neyse işte ben kartal söylerim. Sen ister kurt yaz ister kartal yaz. Bir varmış bri yokmuş dedim zaten. Bir kartal bir de tilki varmış. Kartal her gün kendine yakınlarındaki bir köyden yemek bulur bulur yermiş. Öbür yandan tilki de çok açmış. Yemek bulamıyormuş. Açlıktan karnı kıçına kadar... Kartalın her gün karnını doyurduğunu gören tilki onun yanına gitmiş:

- “Bana acı ne var, yemek ver,” demiş.

Kartal, tilkiye yemek vermemiş. Buna çok hasutlanan tilki bir plan hazırlamış. Her gün kartal yemek getirdiğinde onu konuşturup ağzından düşen yemeği alıp yiyecekmiş. Hele bak sen hele plana. İlk gün kartalın ağzında bir balık varmış. Tilki onun yanına gidip kartalın lafa tutmuş. Ağzından düşen yemeği alıp yemiş. İkinci gün kartalın ağzında bir tavuk varmış. Tilki yine aynı şeyi yapıp kartalın ağzından düşen tavuğu alıp yemiş. Tilki bunu her gün defalarca yapmış. Kartalı sinir etmiş. Tabii bu arada kartal bu yiyeceklerin hepsini köyden getiriyormuş. Köylüler kartala kinlenmiş. Çünkü her gün bir eşyaları çalınıyormuş. Köylüler bunu kimin yaptığını bulmak için bu işin peşine düşmüşler. Köylüler ormanda dolanırken tilki, kartaldan aldığı yemeği yiyormuş. Köylüler bunu görünce tilkiyi oracıkta yakalayıp öldürmüşler. Bu masal da burada bitmiş.

⁸⁷ Salih KAPAT, 1963, Lise, Şanlıurfa-Viranşehir.

6. TILKI⁸⁸

Bir varmış bir yokmuş bir fakir ile varmış. Yedi tane çocuğu varmış. Bu çocukların babası ölmüş. Annesi onlara bakmak için sürekli ormana gidip çalı çırpı toplamış. Ve böylece bi kırk yıl sürmüş. Annesi giderken ormana çocuklarını tembihlermiş:

- Ben yokken kapıyı sakın kimeseye açmayın!

Ama kapıya tilki dayanıp işte kapıyı çalarak:

- Ben sizin annenizim.

Çocuklar büyük olan kapıyı açıyo ve tilki büyüğü yiyo. İlk olan. Onu yedikten sonra ertesi gün yine tilki oraya dadanıyo. Tilki yine gelip kapıyı çalıyo.

- “Ben sizin annenizim,” diye.

Kapıyı çocuklar açıyo ve ikincisini de yiyo. Böylece altı tane çocuğunu tilki yiyo. Ondan sonra annesi en küçük oğlunu tembihliyo.

- “Sen hepsinden akıllısın. Ben yokken kapıyı hiç kimseye açmayacaksın,” diyip tekrar ormana gidiyo kadın.

Ordan çalı çırpını topluyo. Tilki tekrar geliyor.

- “Ben senin annenim kapıyı aç,” diyo.

Ve çocuk diyo ki:

- Sesin benim anneminkine benzemiyo.

Kapıyı açmıyo. Tilki tekrar ormana gidiyo. Ormana gittiğinde annesi dereye yüzüyo. Onun kıyafetlerini giyerek tekrar çocuğun kapısına dayanıyo. Kapıyı çalıyo. Ve:

- “Ben senin annenim.”

Çocuk bakıyo diyo ki:

- Senin ellerin benim anneminkine benzemiyor.

- “Ben,” diyor. Çalı çırpı toplamaktan ellerim yara bere içinde kalmış.

Tekrar gidiyo ve tekrar geri dönüyo. Kapıyı çalıyo.

- “Aç,” diyo. “ Ben senin annenim,” diyo.

Çocuk başındaki yazmayı çekiyo. Annesi olmadığını anlayınca ormana doğru koşuyo. Ondan sonra annesine annesi gelince her şeyi anlatıyo. Ve annesi anlattığı işte:

- “Makas, iğne, iplik var,” diyo.

Tilki de koşarak yoğun düşüyor. Bir ağacın altında uyuya kalıyor. Annesi gidip tilkinin karnını kesiyor. Ondan sonra çocuklarını çıkarıyor. İçini taşlan dolduruyor. Sonra iğneyle tekrar dikeyo. Tilki uyandığında karnında bir ağırlık olduğunu hissediyor. Ve dayanamıyor. Karnı parçalanıyor.

⁸⁸ Fatma ACAR, 1983, Lise, Şanlıurfa-Birecik.

7. KARTAL İLE TİLKI⁸⁹

Bir varmış bir yokmuş bir kartal ile bir tilki varmış. Bir gün bunlar yolda karşılaşmışlar. Kartal, tilkiye havadan dünya nasıl görünüyor diye bahsetmiş. Tilki de kartala köylerden, köylerdeki tavuklardan bahsetmiş. Bunlar artık bu konuşmayı âdet haline getirmiş hep konuşmaya başlamışlar. Ama ikisi de leş yedikleri için iyi anlaşıyorlarmış. Dost olmuşlar o yüzden. Bahar geldiğinde yumurtlama vaktinde tilki, kartala demiş ki:

- “Kartal kardeş biz kendimize güzel bir yer bulalım. Sen de yuvanı oraya yaparsın.”

Kartal çok sevinmiş. Hep havada olduğu için her yeri iyi biliyormuş. Kartal havalanmış tilki de aşağıdan onu takip etmeye başlamış. Sonra güzel bir yer bulmuşlar. Kartal ağacın üstünde tilki de ağacın altında yuva yapmış. Birkaç gün sonra kartal yumurta yapmış. Yumurtaların üstüne oturmuş. Sonra kartal yemek aramaya gitmiş. O sırada bir yılan kartalın yuvasına dadanmış. Tilki, kartalın yumurtalarını kurtarmış. Ama kartala dememiş senin yumurtalarına yılan geldi diye. Neyse ertesi gün olmuş. Kartal yine havadan yemek aramaya gitmiş. Bu defa yine yılan gelmiş. Tilki yine kartalın yumurtalarını kurtarmış. Üçüncü gün olmuş. Kartal sabah erkenden yemek aramaya gitmiş. Yılan da kartalın gittiğini görünce bu defa acele etmemiş. Tilkinin de uyumasını beklemiş. Tilki uyuyunca yılan yuvaya saldırmış. Bütün yuvayı dağıtmış. Tilki uyanmış ama yetişememiş. O arada yılan kaçmış. Biraz sonra da kartal gelmiş. Yuvayı dağıtanı tilki sanmış. Tilkinin yuvasına girmiş. Tilkinin yuvasını dağıtmış. Bütün yavrularını parçalamış. Tilki yapma etme demiş ama para etmemiş. Sonra kartal, uzaktan yılanı görmüş. Anlamış gerçeği ama iş işten geçmiş. Tilkiye;

- “Gel tekrar yuva kuralım.” demiş.

Ama tilki kabul etmemiş. Kartal pişman olmuş anlamadan dinlemeden tilkiye saldırdığı için. O yüzden önce dinlemek sonra anlamak sonra yapmak gerekir. Tersten başlarsan önce yaparsın. Sonra anlarsın sonra dinlersin. Ama o da para etmez. Yaptığın geri gelmez.

⁸⁹ Mehmet BAKAR, 1981, Lise, Şanlıurfa-Hilvan.

8. SULTAN SÜLEYMAN VE BAYKUŞ HİKÂYESİ⁹⁰

Sultan Süleyman devrinde cadı garısının birisi, çok kaba, bir bayan geliy padişahı ziyaret ediy.

Diye:

- Padişahım size acıdım.

Diye:

- Benim neyime acıdın? Koskoca padişahım. Bu ülkenin amiriyim.

Diye:

- Ben yattığınız yatağa acıdım.

Diye:

- Niye?

Diye:

- Sen yaşlanmışsın artıh. Bir ayağın çuhurda.

Diye:

- Ne yapmam lazım?

Diye:

- Senin kuş tüvünde yatman lazım.

Sultan Süleyman da yetmiş iki dil biliyordu. Bütün dilleri. Bütün mahlukatın, hayvanların, kuşun, kurdun hepsinin dilini Sultan Süleyman anlardı.

Diye:

- E ne yapmam lazım?

Dedi:

- Kuşlara emir ver gelsinler. Tüylerini kanatlarını töksünler.

Sultan Süleyman kafasına yatiy. O bayan gettikten sonra, kurda, kuşa işte dilini bildigi şeylere emrediyor geliyorlar hepsi topluyorlar.

Diye:

- Heyrola padişahım?

Diye:

- İşte, biye tüyleriniz lazım. Dökün de bir yatak yorgan yapacağım. Ben yaşlandım. Bundan sonra kuş tüyü minder de kuş tüyü yorgan da yatacağım.

Herkeş toplaniy. Baykuş gelmiy. Bu esnada yarasa kuşları diyi ki:

- Sultan Süleyman bizi neye çağırmiş?

Diye ki:

- İşte, tüvlerimizi dökecez. Bütün kuşların gelmesi lazım.

Diye:

- Benim evde çocuğum var. Mademki dava tüyse, ben tüylerimi döküm gidim.

Döküp gidiyor. Şimdi şu anda bir yarasa gördün mü onun üzerinde kanat yoktur. Tüylerini döker gider. Serçe kuşu vardır. Bilmiyorum buralarda dolandır. Serçe kuşları kaçmaya çalışiy.

Diye; "Tutun bunun ayaklarını bağlayın."

Serçe kuşlarının ayaklarını bağlıyorlar. Şimdi bütün kuşların yürüyüşüne dikkat et, hep böyle adım adım böyle tek tek basamak bizim gibi yürürler. Ama serçe kuşu, çift ayaklı hoplaya hoplaya gider. Çünkü Sultan Süleyman ayaklarını bağlamış o zaman. Kaçmasını önlemiş. Sıra baykuşa gelmiş. Baykuşa haber gönderiyor.

Der:

- Bu niye gelmiyor?

Diye:

- Gelmiyor.

Başka bir kuş gönderiyor. Yine gelmiyor.

Diyor:

- Niye gelmiyorsun?

Diyor:

- Ben gelmem.

Diyor ki bülbüle:

- Senin dilin tatlıdır. Git bir iki konuş. Bu baykuşu ikna et. Bütün kuşlar onu bekliyor.

Gelsin tüylerini döksün gitsin.

Bülbül gidiy; "Selam."

⁹⁰ Cuma Azbay (Âşık Devrani), 1954, İlkokul, Şanlıurfa-Merkez, Kısas Köyü.

- Aleykümselam.

Diyor:

- Kardeş niye gelmisen?

Diye:

- “Kardeş ben gelemem. Sultan Süleyman bu ülkenin amiri; avrat şerrine uğramış. Bir kadının sözü ile bizi oraya topladı. Biz tüylerimizi töktük, kaldık çıplak. Kışın ne yapacağız? Şimdi tüyümüz olmazsa; yağmur yağacak, soğuk olacak. Nasıl biz bizi koruyacağız? Çıplak kalacağız. Bunu hiç düşünmedin mi? Bir kadının sözünlen bizi tüm tüylerimizi döktürecek ben gelemem. Kadın şerrine uğramış” diyor.

Cadı karı, bülbül de diyor ki:

- Her kadın bir mi? Ben sana bir hikâye anlatayım. Sen de bana bir hikâye anlat bu kadın üzerine.

Kahıyor baykuş da diyor ki:

- Ben sana bir hikâye anlatayım git ben gelmeyeceğim.

Diyor:

- Anlat.

Diyor:

- Zamanında ortalık kar, kış, kıyamet. Göz gözü görmez kar, tipi. Avlanacak yer bulamaym, av bulamaym aç kaldım. Bir evin takasının içine girdim. İçerisi görünüyor. İçeride baktım ki kadın, kocası ölmüş. Gömmüşler, gelmişler. Taziye dağıldıktan sonra takmış eşarbını ağlıyor. Orada da bir olayı olmuş. Biri birilerini öldürmüş. Jandarma ölünün başında bekliyor ki sahibi gelip kaçırıp götürmesin diye. Sabahleyin savcı gelecek. O cenazeyi inceleyecek. Ondan sonra sahibi götürecekt.

Bunu baykuş bülbüle anlatıyor ki Sultan Süleyman'ın azimete uğramış, kadın sözüne uymuş olduğunu ispat edebilmek için.

Diye:

- Ortalıkta soğuk. Asker üşüdü. Bir bekle, iki bekle, üç bekle. Herkeş çekti evine gitti. O evin önündeymiş olay. Asker orada bekliyor üşüyor. Bakıyor ki kadının ışığı yanıyor. Ama kadın tek mi kimse var mı asker bilmiyor. Adam üşüyor.

Diyor ki:

- Hiç değilse ev sahibinin bir çayı, bir ılık suyu, bişey olsun içim ınsın. Dondum.

Adam tek başına bekliyor. Kapıyı tıklıyor. Kadın sesleniyor.

Diyor:

- Kim o?

Diyor:

- Ben asker.

Diyor:

- Buyur kardeş. Ne istiyorsun?

Diyor:

- Ben üşüdüm, dondum. Bana Allah rızası için bir çay, bir ılık su. Bir de açım.

Diyor:

- Bir dakika kapıyı kapat gel.

Diyor:

- Ben oturamam ki ben nöbetçiyim. Ben şimdi buradan ayrılırsam cenaze sahipleri beni utuzliyer yani dikizliyer. Gelir cenazeyi götürürlerse benim askerliğim bitmez.

Diye:

- Ya sen gel otur dert ettiğin şeye bak.

Askeri içeri aliy, kapıyı kapatıy. Geliy çayını pişiriy yemegini pişiriy.

Adam diye ki:

- Sanki saat geçiy. Ben bir cenazeye bakim gelim.

Diye:

- Getme boş ver cenazeyi. Otur.

Askere bir yatak açıy.

Diye:

- Burada yat.

Diye:

- Yav olur mu? Ben nasıl yatacam? Ben nöbetçiyim falan filan.

Diye:

- Yav bu karda kışta bu cenazenin sahipleri nerede gelecek bu cenazeyi kaçıracaklar? Savcı gelecek.

Derken bir sürü dil dökiy. Askeri kandırıy yatağa atiy. At aşağı baş yuharı bunlar naneyi dağıtıyorlar. Üç günlük kocası ölmüş bayan o askeri kucağına alıyor, yatağına alıyor.

Baykuş diyor:

- Ben de buna şahidim. Görüyorum yani. Asker uykuda, yattılar. Cenep oldular yattılar karı koca gibi. Sabaha karşı asker uyanıyor. Uyanınca hemen silahını kapıyor.

Diye ki:

- Eyvah ben yandım. Cenaze gittiyse ben ne ederim benim askerliğim bitmez. Beni asarlar.

Çıkıyor bakıyor ki cenaze yok.

Diyor:

- Ne ettin kadın? Benim hayatımla oynadın. Ben öldüm bittim şimdi. Cenaze gitmiş sahibi götürmüş. Ben ne yapacağım?

Diyor:

- Dert ettiğin şeye bak.

Diyor:

- Dert ettiğin şeye bak nedir? Cenazeye gitmiş diyorum. Biraz sonra savcı gelecek, bölük komutanı gelecek. Ben ne cevap verecem. Beni buraya nöbetçi diktiler.

Asker ağlamaya başlıyor.

Diyor:

- Hiç ağlama gel.

Daha sabah olmamış şafak.

Diyor:

- Benim kocam üç gündür öleli. Gel gidelim. Cenaze, cenaze olduktan sonra.

Gidiyorlar kazma kürek o cenazeyi çıkariyer. Daha üç günlük kefeni ile beraber getirip aynı askerin beklediği şekilde uzatıyorlar al diy bekle başında, sabahleyin savcı gelsin kontrol etsin.

Ve diyor baykuş:

- Ben o kadını o şekilde gördüm. Sultan Süleyman da bu gibi kadınların sözüne uymuş. Ben gelemem.

Diye:

- Kardeş her kadın bir değil ki. Benim de tanık olduğum bir olayı sana anlatayım ister gel ister gelme.

Diyor:

- Ben üşüdüm, dondum. Bana Allah rızası için bir çay, bir ılık su bir de açım.

Diyor:

- Bir dakika kapıyı kapat gel.

Diyor:

- Ben oturamam ki ben nöbetçiyim. Ben şimdi buradan ayrılırsam cenaze sahipleri beni utuzliyer yani dikizliyer. Gelir cenazeyi götürürlerse benim askerliğim bitmez.

Diye:

- Ya sen gel otur dert ettiğin şeye bak.

Askeri içeri aliy, kapıyı kapatıy. Geliy çayını pişiriy yemegini pişiriy.

Adam diye ki:

- Sanki saat geçiy. Ben cenazeye bakim gelim.

Diye:

- Getme boşver cenazeye otur.

Askere bir yatak açıy.

Diye:

- Burada yat.

Diye:

- Yav olur mu? Ben nasıl yatacam? Ben nöbetçiyim falan filan.

Diye:

- Yav bu karda kışta bu cenazenin sahipleri nerede gelecek bu cenazeyi kaçıracaklar? Savcı gelecek.

Derken bir sürü dil dökiy. Askeri kandırıy yatağa atiy. At aşağı baş yuharı bunlar naneyi dağıtıyorlar. Üç günlük kocası ölmüş bayan o askeri kucağına alıyor, yatağına alıyor.

Baykuş diyor:

- Ben de buna şahidim. Görüyorum yani. Asker uykuda, yattılar. Cenep oldular yattılar karı koca gibi. Sabaha karşı asker uyanıyor. Uyanınca hemen silahını kapıyor.

Diye ki:

- Eyvah ben yandım. Cenaze gittiyse ben ne ederim benim askerliğim bitmez. Beni asarlar.

Çıkıyor bakıyor ki cenaze yok.

Diyor:

- Ne ettin kadın? Benim hayatımla oynadın. Ben öldüm bittim şimdi. Cenaze gitmiş sahibi götürmüş. Ben ne yapacağım?

Diyor:

- Dert ettiğin şeye bak.

Diyor:

- Dert ettiğin şeye bak nedir? Cenazeye gitmiş diyorum. Biraz sonra savcı gelecek, bölük komutanı gelecek. Ben ne cevap verecem. Beni buraya nöbetçi diktiler.

Asker ağlamaya başlıyor.

Diyor:

- Hiç ağlama gel.

Daha sabah olmamış şafak.

Diyor:

- Benim kocam üç gündür öleli. Gel gidelim. Cenaze, cenaze olduktan sonra.

Gidiyorlar kazma kürek o cenazeyi çıkariyerler. Daha üç günlük kefeni ile beraber getirip aynı askerin beklediği şekilde uzatıyorlar al diy bekle başında, sabahleyin savcı gelsin kontrol etsin.

Ve diyor baykuş:

- Ben o kadını o şekilde gördüm. Sultan Süleyman da bu gibi kadınların sözüne uymuş. Ben gelemem.

Diye:

- Kardeş her kadın bir değil ki. Benim de tanık olduğum bir olayı sana anlatayım ister gel ister gelme.

Zamanın birinde bir çift yeni evleniyor öyle birbirlerini seviyorlar ki çocuk için iş dışarıya çıkamıyor. Çocuk bir türlü eşini bırakıp dışarıya çalışmaya gidemiyormuş kıskanıyor. Üç gün, beş gün, on gün bir ay dolapta ne varsa yiyorlar bitiriyorlar.

Diyor:

- Kocacım altınları sattık yedik birazda sağdan soldan aşınıp yedik. Sen çalışmaya git.

- Ben seni bırakıp nasıl gideyim?

- Bana güvenmiyor musun?

- Ben sana güveniyorum dışardakilere güvenmiyorum.

Diyor; "Ben sana..." Bir deste gül bahçedelerinde gül varmış topluyor nergis, meneşke bir deste ediyor alıyor çiçeği koynuna koyuyor.

Diyor:

- Evden çık git çalış arada bir çıkart bak eğer solmuşsa bilki benim başımda bir hal var bilki sana ihanet ettim. Eğer çiçeğin solmamışsa çalışabildiğin kadar çalış.

Kadın çiçeği alıyor kocasının koynuna koyuyor öpüşüp vedalaşıyorlar ağlıyorlar adam ayrılıyor ama bir aya gidiy bir ayağı gitmiy. Karısı onu çok seviyor o da karısını çok seviyor ayrılmak istemiyorlar. Zor bela bunlar ayrılıy. Adam bir şehire geliy yer yok tanıdık yok bir yere çıkmamış işe girmemiş hana gidiy.

- Nerden geliyosun?

- Çalışmaya geldim. Burda yatacam parasıyla değilmi yat kak?

Ama hancı diyor ki; "Bu handa yatabilmen için benim bir şartım var."

Kardeşim diyi;

- Ben parasıyla yatacam. Şartını niye kabul ediyim? Şartın nedir?

"Ya!" Diyi; "Bu hanın geleneği böyledir. Şartımı kabul edersen burda yatarsın. Kabul etmesen git başka hana."

Var mı bilmiyorda.

- Şartını söyle!

- Benim şartım karşılıklı santraç oynarız. Beni de bir kedim var. Ellinde fanus o fanustan kedi bize ışık eder. Biz oyunu bitirinceye kadar gerekirse oyun bitmese sabaha kadar... Kedi yorulursa ellindeki lambayı bırakırsa ben hanın anahtarını sana teslim edeceğim senin olsun. Ben çekilirim şayet benim kedim lambayı sabaha kadar ellinde tutar bize ışık eder güneş doğarsa ben kazanırım. Senin istediğin şekil kullanırım.

"Tamam," diyi. "Kabul," adam getiriy bir masa ortaya koyuyor başlıyorlar oynamaya satranç oynuyorlar bir bakıy ki kedi geldi. Kedinin ellin fanusu verdi. Kedi ellinde tutuyor ışık ediyor onlar da oynuyor. Bir oyun iki oyun üç oyun o yeniyo o yeniyo bir iki saat geçiyor. Hiç kedi usanmıyor.

- Bu canlı buraya geldi oturdu gözümle gördüm bir mumya olsa bir paket olsa normal ama bu canlı geldi elliyle geldi tutu. Bu canlı bu nasıl tutuyor?

Sabaha kadar dünya açılıyor. Güneş doğuyor.

- Sen kaybettin. Ben kazandım.
- Kedinin ellinde lambayı alıy yere bırakıy. Kardeş diyi:
- Beni ne yapacaksın?
- Seni zindana atacam.
- Kardeş ben sana ne ettim beni zindana atacan? Çalıştır hiç değilse karın tokluğuna.
- Bir kapak kaldırıy.
- Adama diyi:
- İn aşağıya!

Bunu bülbül baykuşa anlatıy ki her kadının bir olmadığını... Aradan zaman geçiy kocadan bir haber yok. Ne kocası karısından haber alamıyor çünkü adam zindanda orada birisi tanık oluy. Orada yatan bir müşteri buna tanık oluy. Adamın nereden geldiğinin de oradan duyu. Kervancı kervanına biraz mal alıy. Yolda hanlara uğraya uğraya satış yapıp yolu bu şehire düşüyo. Adamın aklında geliyor. Adamın köyüne adamın isminde söylüyor. Üç, beş ay önce yeni evlenmiş adam var mıydı sizin köyde?

- Evet, vardı. O adam gurbete çıktı.
- “Evet.” Diyiler.
- Ben o adamın yanından geliyim. Beni o adamın eşinin yanına götürün,
- Çocuğun biri yanına devşiriyor.
- İşte adamın evi burası!
- Tak tak kapıyı vuruyor. Bir bayan çıkıyor. Yeni gelin; “Buyur kardeş,” diyor.
- Diyi:
- Ben kervancıyım.
- Diyi:
- Benim kardeşim yok ki kervancıdan bir şey alamam.
- Ben alman için gelmedim. Ben filan şehirden geliyim. Senin kocanı gördüm.
- O! Benim kocamı mı gördün nasıl?
- Hizmet ediyor hoş geldin beş geldin altına mindel seriyor.

- Diyi:
- Bacım sana birşey diyecem ama üzülme.
- Nedir?
- Böyle böyle bir dava oldu. Zindancı senin kocanı zindana attı. Kedi, fanusu ellinde tutu.

Oyunu hancı kazandı senin kocanı zindana attı.

- “Tamam,” diyi. Kardeş Allah razı olsun. Bana yerini söyledin.
- Kadın biraz zekiymiş. “Devrani baba kaç tane kızın var?”
- İki tene...
- Bana ver üç, beş günlüğüne.
- Ne yapacaksın tarlada mı çalıştıracaksın?
- “Yok,” diyi. Tarlada çalıştırmıyacam. Asker elbisesi giydireceğim. Asker edecem onları.

Üç günlüğüne gösteriş olarak yövmiyesi neyse ben yövmiyesini veririm.

- “Yok,” diyi. Sana feda olsun komşuya işin düşmüş. Ne var? Hadi git kızım.
- Gidiy Memet emisine; “Kaç tane kızın var?”

Böyle böyle kırk tane kız topluyor. Kırk tane at ayarlıyor. Bunların hepsini asker elbisesi giydiriy. Saçları topuz kepleri başlarına koyu. Normal bildiğin asker yarına hazır ediy. Anteb’e geliyler. Anteb’e geliy şehire iniy. Görenler diyi; “Bunlar ney?”

- Diyi:
- Güzeller alayı.

Askeriye tabi içinde kız olduğunun kimse farkında değil asker. Bu ne biçim asker? Hepsini yakışıklı yakışıklı güzel güzel... Bilmiyorlar bayan olduğunu. Niye bu kadar güzeller tiv tüy yoktur. Niye bu kadar güzeller? Doğru hana giderler. Hana gidiy selam aleyküm selam kırk tene at.

Hancı diyi:

- E Allah vermiş. Her biri beşer diradan olsa ikiyüz üç yüz lira para yapar. Yatağı, yemi...
- Hancı seviniyor. Atları ahıra çekiyorlar. Yemlerini suyunu veriyorlar.
- Bu askerler nerenin askeri?

Diyi:

- Bunlar güzeller alayı bu bir alay güzeller alayı başka memlekete gidiyoruz. Yolumuz

düştü.

Hiç demiyor benim kocam burdaymış falan filan o perdeye basmıyor. Ama giderken birini söyledim birini unuttum. Ama giderken iki tene üç tene fare yakalıyor. Bir kutu ayarılıyor. Kutuya üç, beş tene delik koyuyor. İçine kuyrul yağı sürüyor. Sürüyor ki fareler yesin aç kalmasın bir de deliyor hava alsın ölmesin diye. Birisinin de ayağına uzunca iki, üç metre kadar ip bağlıyor yanına alıyor. O

yolcu dedi ya; “Kedi tutu lambayı ona nazaran üç, beş tene fareyi kutuya koyuyor.” Bir tenesini ayağına ip bağlıyor. Şu anda biz fare diyoruz da eskiden sıçan derlerdi. O sıçanları kutuya koyuyor.

Hancı diyor ki:

- “Komutan bey!” Tabi bilmiyor bayan olmadığını. “Komutan bey!” Diyi; “Bizim burda bir adetimiz var. Bizim bir şartımız var.

- Nedir şartınız?

- İşte bizim bu hanın şartı santraç oynarık.

Bu kedi şimdi kedi diyik de eskiden Türkmen dilinde pisik derler.

Diyi:

- Bu pisik bu çirayı sabaha kadar tutarsa ben kazanırım. Senin askerleri esir alırım. İstedğim muameleyi yaparım. Sen kazanırsan bu kediyi çirayı düşürse lambayı düşürse hanın anahtarını sana veririm. Senin olsun.

Diyi:

- Kabul.

Yolcu anlatı ya bu şekilde olduğunu kabul ediy. Başlıyorlar santraç oynamaya kedi geliy lambayı tutuy bunlar tam oyuna dalıy.

Hancı diyi:

- Bu da yanar. “Çünkü kedi her zaman tutuy ya lambayı,” onu da alırım askerlerini de alırım.

O da bu davaya kendi kendine dalgadan oyun oynuy. Kutu çantada ya kutunun birisini açıy fareyi bırakıy. Hancı bunu görmiy tabi fareyi bırakıy kedi kuyruğunu sallıy. Kedi hiç kıbirdamaz mı? Sabaha kadar mum gibi dururdu. Ne oldu buna? Farenin geçtiğini görmüyor ya e fare geçti. Kedinin üre getirdi. Gitti yanlarda dolaştı gitti. Yarım saat bir saat sonra bir tene daha fare bitendehe bırakıy fare kuyruğunu salıy.

- Ne oldu bugün sen bir hal var? Seni gebertirim bu lambayı bırakırsan.

En son o fareleri bir tenenin ayağına ip bağlamış ya bir ipin ucunu da kendi kemerine bağlamış. Bıraktı fareyi. Fareyi bıraktı oyuna daldı. Fare kaçtı kedi gördü. Fare kaçtı ama ipe bağlı ya kaçamıyor. Lambayı attığı anda fareye yapıştı. Kedi bu fareyi gördü de lambayı bırakır mı? Lamba kimin aklında? Yakalıyor;

- “Ben kazandım” diyi.

Hancı:

- Ya hallah hallah nasıl olur? Bugüne kadar bu böyle devam ediy. Bu kedi neden bu lambayı bıraktı? “Tabi fareyi tuttuğunu görmiy. Aldığı an gidiyo.” “Hakettin kardeş,” diyi. Al hanın anahtarı bana haram sana helal. Ananın sütü gibi senin olsun.

Diyi:

- Ben hanın ne yapacam hele sen kalk buranın zerdembesi “Türkmen dilinde zerdembe şimdi ki dilde zindan.” Sen bana bu zindanın kapısını göster.

- Ne yapacaksın?

- “Lazım,” diyor.

- “Al,” diyor. “Burası,” diyor.

Açıy ama o arada o esnada o çocuk iki dakikada bir o gülüy. O nergisi o menekşeyi çiçek demetini çıkartıyor bakıyor. Arada bir iki üç saate durmadan o çiçeği koklar bakar ki sanki yeni koyulmuş o esnada bir daha çıkartıyor. Kapak açılınca çiçeği çıkartıp bakıyor kokluyor yerine koyuyor. Aşağıya kadın iniyor. Bakıyor ki asker ne bilecek hanımı eşi asker kıyafeti var. Çık diyor çıkartıyor. Zindancıyı oraya atıyor kapağını kapatıyor.

- “Bundan böyle senin yerin burası,” diyor. Madem iyise bak.

Askere diyi;

- Komutanım sen beni niye kurtardın? Sen kimsin?

Kepini çıkarıyo; “Ben senin eşim,” diyor. O içerdeki askerlerde güzeller alayı işte falanın kızı filanın kızı köyden birbirlerini tanıyorlar. Onları getirdim ki hancı inansın diye. Ben hancıyı yendim. Zindana attım seni kurtardım. Ben senin eşim.

- Böyle de avrat oluyor her avrat bir mi?

Baykuş, ikna olıyo. Baykuş ikna olıy kakiler geliler. Bütün hayvanlar toplanmışlar. Herkeşin işi karı var avlanmaya gidecek. Yarasa tivini dökmüş gitmiş hala çıplak. Yarasa gördüğün zaman hala kanat yoktur üstünde. Kanat vardır uçmak için ama üzerinde tiv yoktur. Serçe kuşu da ha böyle çüt çüt zıplar tek tek böyle yürür. Bizim normal güvercin kuşları olsun başka kuşlar olsun böyle tek ayağını kaldırır insan gibi yürür. O yürüyemez hoplar niye? Onu bağlamış Sultan Süleyman kaçmasın diye. Geliy baykuş. Millet bağırıy; “Baykuş geliy, baykuş geliy. Bülbül onu kandırdı getirdi. Bülbülün dili tatlı.” Sultan Süleyman suratına böyle bir bakıy.

Diyi:

- Hele şunun gözlerine bak gözlerine.
- Sultanım cevahirdir cevahir o gözler.
- Şunun kafasına bak kafasına.
- Büyük ya kafası biraz diğer kuşlardan farklı.
- Bunun kafasına bak kafasına. Bütün mahlûkat geldi de sen gelmiyorsun.
- Kafa değil bu akıldır akıl.
- Şunun kuyruğuna bak ne biçim!
- Hata ettin kuyruğumu Allah yarattı. Derdin nedir?

Diyi

- İşte tivlerinizi dökeceksiniz. Ben yatak yapacam.
- Sultanım yatağı yaptın biz tivlerimizi dökdük ya biz kışın günü ne yapacağız. Hiç bunun burasını düşündün mü? A bak yarasa döktü gitti. Şimdi kışın günü ne yapacak o? Biz ne yapcaz? Nasıl avlancaz? Nasıl uçacağız? Nasıl barınacağız?

- Kusura bakmayın ben de öyle bir gaflete düştüm. Özür dilerim.

Hepsini azad ediy. Hepsi uçmaya başliy. Herkeş yerine gidiy. O serçe kuşu tik tik hoplamaya, yarasa kuşu da kanatsız uçmaya tivsiz uçmaya devam ediy ve baykuş da onları o şekil kurtariy. Sultan Süleyman'la baykuş arasındaki diyalog da bu şekilde bitiy.

9. ALTIN YUMURTA⁹¹

Bir varmış bir yokmuş gününde bir tane padişah var. Padişahın kırk günde yumurtlayan bir tavuğu varmış. Padişahın ayrıyeten yedi tane oğlu varmış. Padişahın bir türlü o yumurtaları almak için kimi gönderdiyse kimi seferber ettiyse o yumurtalar bir türlü alamıyorlarmış. Padişah ne yapıyor ne adiyor bir türlü yapamıyor. Bir türlü o yumurtayı padişaha kısmet olmuyor. Padişah büyük oğlunu gönderiyor.

- Niye kısmet olmuyor padişaha? (Derleyen kişinin sorusu) Deneme kaydında söylenen asıl kayıta olmayan eksik kısım şu şekilde: Ama tavuk her yumurtladığında bir dev gelip yumurtayı alıp kaçar. Ama bu yumurtaları yemek padişaha bir türlü nasip olmuyormuş.

Niye kısmet olmuyor? Gidenler getiremiyor. Dev adam varmış orda. Padişah kimi gönderdiyse kimisi gidiy yolda yatıy kimisi getiremiyor. Dev adamı görünce yoldan dönüyor. Padişah büyük oğlunu da gönderiyor. Büyük oğlu yolda yatıyor. İkinci oğlu da gönderiyor aynı şekilde ikinci oğlu ölüyor. Üçüncü oğlu da gidemiyor, yolda yatıyor. En küçük oğlu uyanık biraz daha kafası çalışıyormuş. O da giderken tavğun ayağına ipi bağlıyor. Bir de kendi ayağına. Sabah tavuk uyanınca sağ, sol yapınca çocuğu da uyandırıyor. Dev adam geliyor. Yumurtayı alıyor. Küçük oğlan da takip ediyor. Gidiyor büyük bir mağaranın içine giriyor dev adam. Dev adam kuyunun içine giriyor. O dev adamı takip ediyor. Küçük oğlan bakıyor ki altından saray yapıyor. Evler yapmış. Bin türlü içinde bir sürü altın var. Kuyuyu... Küçük oğlan diyor:

- Ben bunu nasıl oyna getiririm?

Kuyunun içinde kuyu şeklinde konuşar gibi deve diyor:

- Ey dev adam gel. Kuyunun içinde yedi tane tavuk var. Gel bu tavukları al yumurtalar senin olsun. Daha da zengin ol.

Dev adam bu lafı duyunca hemen içine atlıyor. Atlayınca tabi o ufak olan onu oyna getiriyor. Üzerini kapatıyor. Üzerini kapatıyor. Altınları alıyor. Az zaman uz zaman geliyor sarayın içine. Sarayın içinde işte bu olayı getiriyor. İşte ben... Oğlanın kafası da çalıştığı için biraz daha girişken olduğu için olayı orda kapatıyor. Tavuğu kesiyor. O, Allah'ın verdiği bir şey. Tavuğu kesiyor içinde hiçbir şey yok.

⁹¹ Mustafa Kemal ASLAN, 1965, Üniversite, Şanlıurfa-Bozova, Narsait Köyü.

EK B. SİHİR MASALLARI

10. PERİ KIZI⁹²

Bir varmış bir yokmuş Halil adında çok fakara bir oğlan varmış. Bu oğlan bir gün köyde dolaşırken yerde çok parlak bir kuş tüyü bulmuş. Bu kuş tüyünü almış koltuğunun altına saklanmış. Kuş türünü bulduğunu gören köylüler padişaha haber vermiş. Padişah Halil'i çağırmış. Halil'e sormuş:

- "Halil bugün köyde beyaz bir kuş tüyü bulduğunu söylediler doğru mu?" demiş.

Halil: "Evet, doğru," demiş. Çıkarıp padişaha vermiş. "Padişahım bu kuş tüyü size layık," demiş.

Padişah kuş tüyünü almış kavuğuna koymuş. Ertesi gün padişah vezirine:

- "Bu kuş tüyü hangi kuşa aitse o kuşu bulup bana getirin," demiş.

Vezir Halil'i çağırmış. Halil'e: "Bu tüy hangi kuşa aitse o kuşu bulup getireceksin," demiş.

Halil yollara düşmüş. Yolda bir derenin kenarına oturmuş. Derenin kenarında uyuya kalmış. O sırada derenin kenarına peri kızları gelmiş. Peri kızları derenin içine yıkanmaya girmiş. Halil onları seyretmeye başlamış. Peri kızları kıyafetlerini giymiş. Tek tek çıkmış. Halil peri kızlarından birinin kıyafetini alıp saklamış. Son peri kızı derenin içinde kalmış çıkamamış. Halil peri kızının yanına gitmiş demiş ki:

- "Kıyafetlerini veririm ama benimle evleneceksin."

Peri kızı kabul etmiş. Halil kızın kıyafetlerini vermiş. Halil'le kız orada evlenmiş. Daha sonra kız Halil'e: "Falanca mağarada ayda bir buluşalım," demiş. Halil kabul etmiş bir ay sonra Halil bu mağaraya gitmiş. Peri kızına:

- "Padişah benden kuş tüyünün kuşunu bulmamı istiyor," demiş.

Peri kızı da: "Sen o kuş tüyünün kuşunu bulamazsın," demiş. "Çünkü o kuş tüyünün sahibi kuşların padişahı," demiş.

Peri kızı: "Halil'e git padişaktan kırk deve yükü buğday iste. Onu da sarayın bahçesine ser. Sonra kuşların gelmesini bekle. Kuşların padişahı hiç yere inmez. Onun için kuşlardan birini yakala. Kuşların padişahı o yakaladığın kuşu kurtarmak için yanına gelir. O zaman kuşların padişahını yakalarsın," demiş. Halil saraya gitmiş padişaktan kırk deve yükü buğday istemiş. Buğdayı sarayın bahçesine sermiş. Kuşlar gelmiş Halil kuşlardan birini yakalamış. Kuşların padişahına gökyüzündeymiş. Kuşu kurtarmak için Halil'in yanına gelmiş. Halil kuşların padişahını yakalayıp köyün padişahına vermiş. Padişah bu defa da halinden fil derisi istemiş. Halil:

- "Fil derisini nereden bulurum," demiş.

Çünkü ömründe fil görmemiş. Nasıl bir şey olduğunu bile bilmiyormuş. Padişah da:

- "Kuşların padişahını nasıl bulduysan fil derisini de bulup getireceksin," demiş.

Halil karısının yanına gitmiş karısı Halil'e:

- "Gel buradan gidelim padişahın istekleri bitmez gitme," demiş.

Halil: "Gidemeyiz," demiş.

Çünkü padişah Halil'e bulduğu şeyler için bir teneke altın veriyormuş. Halil karısına Fil derisini nereden bulacağını sormuş. Peri kızı önce söylememiş çünkü filler dönülmez yolların sonundaymış.

Peri kızı: "Gitme fil derisi dönülmez yollarda," demiş.

Halil: "Olsun yine de söyle giderim," demiş.

Karısı: "Fil derisi için padişaktan bir deve yükü tuz iste," demiş. "Tuzu gölün kenarına serp," demiş. "Filler oraya su içmeye gelir. Tuzu yerlerse sudan daha çok içerler. Oraya daha çok toplanırlar. Fillerin arasında kör bir fil var. O filin adı da Vecih. O fili bekle onu yakala derisini yüz padişaha getir," demiş.

Halil padişaktan bir deve yükü tuz istemiş gölün kenarına serpmiş. Filler gelmeye başlamış en arkada Vecih varmış. Bütün filler onu horluyor dışlıyormuş. Halil o fili beklemiş. Filler tuzu yemiş sonra suyu içip gitmiş. En son sıra Vecihe gelmiş. Çünkü Vecih hep en arkada kalmış. Boş işlerle uğraştığı için. Vecih suyu içerken Halil vecihi yakalamış. Derisini yüzmüş padişaha götürmüş. Padişah bu defa da Halil'e bir teneke altın vermiş. Padişah bu defa da Halil'den arış otunu bulmasını istemiş. Neyse Halil arış otunu bulmak için yola çıkıyor. Yola çıkmadan önce karısına soruyor:

- "Arış otu nerede olur?" diye.

Karısı da ona: "Git padişaktan bir demir çarık, bir demir değnek bir de demir elbise bir iste," diyor.

Halil demir elbise, demir değnek, demir çarık isteyip geliyor.

Karısına: "Arış otu nerede?" diye soruyor.

⁹² Sedat TÜZÜN, 1985, Lise, Şanlıurfa-Suruç.

Karısı Halil'e: "Ariş otunun yerini filanca yerde filanca köyde oturan bir adamın köpeğiyle atı biliyor," demiş. "Ama atılan köpeği konuşturmak için önce sahibinin boğazından kuyruk yağı boşaltacaksın," demiş. "Sonra da atın önündeki kemiği köpeğe, köpeğin önündeki otu da ata vereceksin," demiş.

Halil yola çıkmış filanca köyde filanca eve gitmiş bakmış kapının önünde yaşlı bir adam oturuyor. Adamın yanına yaklaşmış boğazından kuyruk yağı boşaltmış. Sonra atın önündeki kemiği köpeğe köpeğin önündeki otu ata vermiş. Sonra ariş otunun yerini sormuş. Köpek: "Ariş otu falanca yerde," demiş. Halil oraya gitmiş ariş otunu bulmuş. Yolda gelirken demir terliği yırtılmış sonra dönüşte yine o eve uğramış. Adam yine kapının önünde oturuyormuş. Adamın boğazından kuyruk yağı boşaltmış. Sonra köpeğin önündeki otu ata atın önündeki kemiği köpeğe vermiş. Sonra dönüş yolunu sormuş. Halil dönüş yolunu bulmuş eve gitmiş. Halilin karısı sormuş:

- "Ariş otunu buldun mu?" diye.

Halil: "Evet buldum," demiş.

Ertesi gün padişaha vermiş. Padişah Halil'den yine dönülmez yollu bir iş istemiş. Halil karısının yanına gitmiş. Karısına anlatmış karısı da:

- "Halil buradan gidelim," demiş.

Halil demiş ki: "Ben buradan gidemem anam var. Onu yalnız bırakamam," demiş.

Karısı da: "Ananı da al beraber gidelim," demiş.

Halil kabul etmemiş karısı: "O zaman ben gidiyorum," demiş. Beni bulmak istersen o mağaraya gel," demiş.

Aradan beş yıl geçmiş. Beş yıl sonra Halil pişman olmuş. Karısını aramak için o mağaraya gitmiş. Mağaranın önünde iki tane sarışın çocuk oyun oynuyormuş. Halil mağaradan içeri girmiş karısını görmüş.

Karısına: "Bunlar kim?" demiş.

Karısı da: "Bunlar senin çocuğun," demiş.

Halil orada biraz kalmış sonra gidip annesini de alıp gelmiş. Padişah yeni Halil'i çağırmış. Bu defa Halil'den yılanların şahını istemiş. Halil bu defa padişaha:

- "Ben yapamam," demiş.

Padişah Halil'i zindana atmak istemiş. Halil zindandan kaçmak için mağaraya karısının yanına gitmiş. Orada mutlu mesut yaşamışlar.

11. MİRAS⁹³

Bir zengin adamın malı çok haddi hesabı yok. Üç tene de oğlu var. Adam biraz uyanık. Diyi ki oğullarına:

- Oğlum adam başına birer katır yükü altın verecem. Gidin gurbete çıkın. Çalışır mısınız? Ticaret mi yaparsınız? Satar mısınız? Alır mısınız? Ne yaparsınız yapın Bir sene sonra gelin. Kim daha çok mal getirmişse bir katırı iki katır etmişse ben bütün mirasını ona bırakırım. Diğerlerine yok. Ee bunlar üç kardeş... Kakiyorlarher birine birer yük yani katır yükü heybeleri şeyleri altın dolu.

- Götürün ticaret mi yaparsınız? Satar yer misiniz? Malının üstüne mal mı koyarsın? Ne yaparsan yap bir sene sonra iki katır getirene ben bütün mirasımı ona verecem. Bunlar giderler köyden çıktuktan sonra bir yol ayrımı gelir. Yol ayrımı üçe bölünür ortasında da bir taş vardır.

Der ki:

- Kardeş biz atalarımızın yulvarını çıkarak bu taşın altına koyak. Kim dönerse... Belki gider gelmeyebilirlik, ölebilirlik, ölmeyebilirlik, geç gelmiş olabilirlik... Gidiyse bu taşın altındaki atın yulvarına baksın. Yulvar orada duruyorsa demek ki adam dönmemiştir demektir. Yulvaralmışsa adam dönmüş gitmiştir. Öyle anlaşıyorlar birisi bir yola biniy, birisi bir yola biniy birisi de bir yola biniy. Üç tene yol ayrımı herkes bir yola biniy gidiy. Biri gidiybir şehire gidiyaltınlarını satiy. Biri market açıy. Birisi de başka bir şehire yani onun o yolun yönlendirdiği başka bir şehre gidiy. Ticaretle uğraşıy. Alış, mal alıyor mal satıyor malını değerlendiriyor. Kaldı küçük oğlan da bir yola biniyyolun sonuna gelmeden memleketeye varmadan bakiy kiyolda bir çoban.

Çoban diyi:

- Kardeş sen nereye gidisen? Bu yol çıkmaz yol... Şehir yok memleket yok bir şey yok. Sen nereye gideceksen?

- Valla işte ben bu yola geldim babam böyle böyle üç katır yükü altın verdi. Kardeşlerimin her birine birer yük bana da bir tane verdi. Nereye gitti ben bilmim. Ben de çalışıp bunu iki kat edecem. Götürüp iki katır yükü babama verirsem babam mirası bana verecek.

Çoban diyi:

- Tev burada ne ticareti yapabilirsin? Burada ne alışveriş var ne şey var. Az ileride de bu ülkeye hâkim bir de var. Dev burada yaşıyor bu ülkenin hâkim o.

- Ee şimdi ben biraz daha ilerlersem o devle karşılaşsam?

- Seni de yer katırını da yer. Amma ben o devin tılsımını da biliyorum. Devın yanında bir sürü tılsımlı eşya var. Kimse onun yanına yaklaşmıyor. Onun yanında bir tas var paslı bir tas. Tası su doldurursun dökersin altın olur. Su doldurursun dökersin altın olur.

- Ee ben onu alabilmem için ne yapmam lazım?

Diyor:

- Benim karşımda bin tene koyun var. Senin de karşımda katır yükü altın var. O altınların bana ver bu davarlar senin olsun.

- Ee ne yapacam bu davarları?

- Götür deve ver yesin. Yedikten sonra devaltında kalmamak için: "Senin malını yedim. Davarını yedim. Onun karşılığında benden ne istersin?" Altın verir gümüş verir. Bir dam dolusu mücevher altın verir kabul etme.Söyle ki: "Eski bir tasın varmış. Ben yola gidiyorum onunla su içecem. Onun isterim."

Ee diyi:

- Tamam.

Katırın yulvarını çobana veriy. Bir katır yükü altın.Bin tene koyunu alıp geliy. O altınla yirmi bin tene koyun alır. Çoban sevine sevine eve gidiy. Bu davarın önünden tutiy işte bakiy ki bir mağara gibi bir yer. Bir dev karısı ağzından alevler fişkiriy dışarıya böyle. Koyunları arka tarafı bıkakiy gendi gendini üzerine atiy. İşte sağ tarafından gidiy. Memesini emiy.

- "Anne," diyi.

Diyi:

- Sağ yanımdan gelmiyeydin. Sağ mememi emmiyeydin. Biye aney demiye yedin. Kanı kâşıkça koydum. Sümügü âşıkça koydum. "Yani seni bir çıram sakız ederim." Mademki sağdan geldin bana anne dedin otur benim oğlumsun. Echoş geldin beş geldin. Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun?

- İşte filan yerden geldim.

- Madem sen anne oğul olduk bana ne hediye getirdiy?

Ulan! Ne çabuk tanıştın da ne çabuk hediye istiyorsun?

- Benim anneme bin tene koyun getirdim.

⁹³ Cuma Azbay (Âşık Devrani), 1954, İlkokul, Şanlıurfa-Merkez, Kısas Köyü.

- Hani getir de bir sayalım.
- Dev karısı ayağını mağaranın altına, kapısına koyuy.
- Hadi koyunlar buradan geçsin ayağımın altından. Koyunları tek tek sayalım bakalım bin tene mi? Çoban sana doğru mu vermiş?
- Koyunlar buradan geçmeynen. Alıp leblebi gibi ağzına atıy. Alıp leblebi gibi ağzına atıy.
- Bin teneyi tamamen sindiriy.
- Karnım doydu bu bana üç-beş ay yeter. Gir oğlum bak. Altın var. Gümüş var ne istersen... Ceylan eti var. Koyun eti var. Canın ne isterse bu ülke senin.
- Oğlan bir gün geziy. İki gün geziy. Üç gün geziy usaniy.
- Diyi:
- Yav benim kardeşlerim var. Annem var. Baban var. Acaba kardeşlerim gittiler döndüler mi? Dönmediler mi? Çalıştılar mı? Gidip o yol çatağındabirleşecektik.
- Bizim atımızın yulvarları oradaydı hatırlıyor adam.
- Diyi:
- Anne!
- Ha!
- Ben gidecem.
- Nereye gideceksin işte kal yaşa a dünya senin.
- Yok, benim anam var babam var kardeşim var benim memleketim var. Ben gidecem.
- “Yeri git Allah işini rast getirsin. Amma beni unutma arada bir yanıma gel” diyi.
- “E tamam anne gelirim” diyi.
- Diyi:
- Bana emeğin geçti oğlum bin tene koyununu yedim. Karşılığında sen bir katır altın vermişsin. Şimdi boş gidersen baban seni mirastan mahrum edecek. Dile benden ne dilerse?
- Ben ne yapacam? Ne dileyecem senden? Hiçbir şey istemem.
- “Yok, illaki bir şey isteyeceksin. Beni yük altında koyma” diyi.
- Diyi:
- Bana illa ki bir hediye vermek istiyorsan. Bana eski bir tasın var. Buraları gezerken gözüm çarptı gördüm. Yolda susarsam bir çay may görürsem hiç değilse çalkalarsu içerim.
- Diyi:
- Yav tası ne yapacaksın? Yolda su bulursan avucunla içersin yolda su bulursan.
- “Yav niye kızıyorsun ister ver ister verme. Eyvallah ben giderim” diyi.
- Ee bunun hakkı kaldı.
- Dur lan dur gitme al.
- Tası böyle suratına vuriy. Kızıyor ama tas değerli bir tas. Oğlan biraz tası elinde oynaya oynaya:
- Bende kafa mı yok? Bir katır yükü bu tasa değiştirdim.
- Böyle oynaya oynaya kafayı yiyecek çocuk.
- Şimdi gidersem babam beni öldürür.
- Oyun oynaya oynaya gelirken bakıy ki yolun üzerinde bir pınar akiy. Yeşillik sulu sulumatlı bir yer. O pınarın başında da bir padişah kızını oraya hapsedmiş. Yani namahrem yetiştiriyor. Yanında iki tene üç tene hizmetçisi halayığı... Kapıda da üç, beş tane nöbetçisi var. Kızlar ikinci katta villa da orda besleniyor. Babası oraya insan yüzü görmesin namahremyetişsin diye koymuş orada besliyor kızını. Kapı binanın yönü öbür tarafında. Arka penceresi akan o pınara bakıyor. Kız da içindeymiş o çaya bakıyor. Gelen giden varsa insanlara bakmak istiyor. İşte dışarıyı görüyor halayığıyla bereber. O çocuk da geliyor. Hiç onlara bakmıyor bile. Yani Konağı bakmıyor. Ne bilecek kim var kim yok? Ne bilecek kimin nesi? Otiry elini yüzünü yıkıy yuyiy
- “Ben de kafa mı yok? Ben bu tası bir katır yükü altına nasıl değiştirdim. Şimdi ben babama desem ki bu tası kazandım babam beni öldürür. Hele hiç değilse bundan su içim,” diyi:
- Yanında pınar akiy ya! Tası doşduriy bırakıy dondu. Altın oldu döküyor. Bir daha götürüyor ağzına daha daldırmadan bakıyor bir daha dondu altın oldu. Hevesleniyor doldurup döküyor doldurup döküyor. Oynuyor çocuk gibi o tası doldurup döküyor doldurup döküyor. O padişahın kızı da bunu görüyor. Konağın penceresinden bakıy ya. Kız, halayık bunu görüy. O yanındaki halayık hizmetçi diyi:
- Hatun bu fakiri kandırak eline bir hışhış vererek. Bu elindeki o tası alak.
- “E nasıl alak?” diyi.
- Genine diyi:
- Fakir!
- “Ne var?” diyi.
- Döniy bakıy ki kendine köşkten seslendiler.

- Ne var hatun? Buyur emret.
- Elindeki o tası satmaz mısın?
- Diye:
- Satarım.
- Kaç paraya satarsın?
- Diye:
- Ben parayı ne yapacam zaten kendisi altın dökiy. Kömelemişim altını. Paraya ihtiyacım yok ki. Satmam parayla.
- Ne istiyorsun karşılığında?
- Sen ne diyorsun önce bana söyle.
- Diye:
- Ben filan padişahın kızıyım. Beni babam namahrem yetiştirdi diye buraya kapattı. İnsan yüzü görmim namahremim diye.
- Mademki namahremi gömleğini çıkarırsın belden aşağısı durur belden yukarısını çıkarırsın. Pencereden sarkarsınbensana beş dakika bakarım bu tası sana bedava veririm.
- Diye:
- Olur mu fakir? Ben namahremim. Babam beni buraya kitlemiş kidünyayı masraf etmiş ki kapının önüne jandarma asker koymuş ki yanıma hizmetçi tutmuş ki ben burada namahrem yetişim diye. Sen de diyisin ki... Ben saçımı bile açmam. Sen diyisin ki: "Göğsünü aç göster bana."
- Kabul etmezsen kabul etme. Niye kızılıyorsun ki? Ben tasımı koynuma koyar giderim.
- Döniy gitmeye o halayık:
- Ya sen... Hatun sen delirdin mi? Burada benden senden hariç kim var? Askerler ön tarafta. Burada bak uçan kuş bile yok. Bir ben varım. Bir Allah... Bir sen varsın. Bu fakir baksa bile seni ne tanıyor ne biliyor. Gidip anlatsa bile kim anlatacak? Kim ona inanır?
- Falan fişman derken otuz iki tene dil döküyor kızı kandırıyor.
- "Fakir gel gel" diye.
- Gömleğini çıkarıyor pencereden aşağı sarkıyor: "Bak" diye namahrem olan kız. Bakıyor.
- Diye:
- Tamam, doydum sana hatun. Bu tas senin olsun.
- Fırlatıyor, tası da veriy. Boş battal eve geliyor. Geliyor tası kaldırıyor ki gardaşları gelmiş mi gelmemiş mi? Herkeş gendi yulvarını oraya koydu ya üç yol ayırma. Bakıy ki kardeşlerinin yulvarları orada. Daha gelmemişler. Atının yulvarını... Gendinin yulvarı da yok. Geldi biraz bekledi. Eve de gidemiyor babası öldürür diye. Bir iki gün bekledi kardeşleri geldiler. Bakıy ki kardeşleri ikişer yük altın. İki katır o. İki katır o. Mal kazanmışlar.
- Dedi:
- Hani seninki?
- "Benimki yok," dedi.
- Nasıl yok? Ne yaptın? Babam sana bir katır yükü altın verdi. Biz çalıştık bir ya da iki katır yükü altın ettik. Ya sen ne yaptın? Ayakkabın bile yok ayağında. Ne yaptın lan?
- Diye:
- Yav sorma! Böyle bir şeye rast geldim. Böyle böyle oldu böyle yaptım. Deve verdim. Karşılığında koyun verdim. Tası aldım tası da böyle yaptım.
- İyi sen bilirsın gel. Babam seni öldürür.
- Eve geliyorlar bunlar. Eve geliy haber yollıy.
- Diyiler:
- Çocukların geliy.
- Çıkiy karşıly iki tane oğlan getirmiş. Her biri iki katır getirmiş.
- Diye:
- Küçük sen?
- Diye:
- Ben bir şey getiremedim.
- Diye:
- Vurun bunun boynunu cellat edin. Kesin bunu bundan hayır gelmez.
- Annesi ayağına kapaniy.
- Kocacığım sen niye çocuğunu öldürüyorsun dünya malı için? Miras vermezsen verme. Niye öldürüyorsun? At kaz damına kazlara yem atсын, baksın, bakımını yapsın orada yaşasın.
- Öldürmeye kıymıyor atıyorlar onu kaz damına. Üç gün, beş gün... E ikisi de aynı katır yükü altın getirdi. Mirası kime verecek?
- Diye:

- Oğlum size birer katır yükü daha altın verim. Yine gidin. Kim bu sefer çok getirirse Mirasımı bütün ona verecem.

Annesi diyi:

- Ne olur acıkaz damındakine de katır ver.

Diyi:

- Daha önce verdim. Gitti kaybetti geldi.

- Ne olur eksilir mi bir katır yükü altın? Sana dokunmaz. Onlar oğlun da bu oğlun değil mi? Derken ağlarken ağlarken gönlünü ediy.

Diyi:

- Gitsin doldursun gözüm görmesin.

Gidiyor katır. Aliy çuvalları üstüne altını dolduruy. Yine o taşın yanına geliyorlar yol ayrımına.

Diyi:

- Kardeş atların yulvarını buraya koyak. Döndüğümüzde kim gelmiş Kim gelmemiş belli olsun.

Eskiden telefon yok bir şey yok gelip gelmediğini bilsin. Bakarsın ki yulvargetirmişse adam gitmiş demektir. E yulvarları oraya koyiler. Herkeş yolunu taniy. O gene biniy gidiy mağazasını, marketini açıyışine devam ediy. Diğeri de gidiy orada ticaretlik yapmış adam işini biliyor. Alışını verişini yapmaya başlıyor. Bu da aynı yolla biniyor. Aynı çobana rast geliyor.

Çoban diyi:

- Nerede kaldın yav? Bir sene geçti.

Diyi:

- Sen benim geleceğimi ne biliyorsun? Bir sene geçti gelmedin diye ne diye öfkeleniyorsun?

Diyi:

- Bir daha geleceğini ben biliyem. Babayneticeye varmamış. Babay size çok altın verecek bu yola gelip gitmeye. Babay sizi tartiy yani. Eleştiriy... Kim daha çok para kazanır? Kim daha çok dirayetli? O yüzden babay... Siz demisiniz mi? Babam parası çok olmasa üç tene katır yükü altın bize verir de bizi gurbete yollardakim daha çok kazanacak diye... Kazanmayı ne yapacaksan? Damlar dolusu altını var babayın gümüşü var. Diyi o mirası bir kişiye bırakır. Bırakır mı acaba? Sizi denemek için böyle etti. Ben de o yüzden biliyem ki geleceksen buraya.

- De haydi haydi katırın yulvarını ver.

Katırın yulvarını çoban aliy. Çobanın davarını da o adam aliy. Doğrumağraya biliyor ya.

Annesi de ikide biraşağı iniyyukarı çıkıy.

- Bu oğlan gitti gelmedi.

Bakiy toz duman davarlar geliy.

- "Geldin mi oğlum? Hoşgeldin" diyi.

Ayağını köprücük yapıy.

- "Davarı sür buradan hele sayım" diyor.

O da saymaya başlıyor teker teker. Alıyor atıyor alıyor atıyor.

Diyi:

- Etrafta ben bulamıyorum.

Etraftaki bütün hayvanları yemiş çevrede Hiçbir canlı varlık bırakmamış yemiş aç. Neyse o davarları yiyy. Ama çoban ama giderken diyi:

- Tası aldın mı?

- Aldım.

- E ne yaptın?

Diyi:

- Filan padişahın kızına hediye ettim. Göğsüne baktım.

- Lan ahmak tas verilir mi? E bu sefer evde bir sofraya var. Bir parça bez çabut ya hani sofraya.

Davarları yedikten sonra üç, beş gün kalırsın. Giderken sana der ki: "Bana davar getirdin. Giderken sana bir hediye verim." Söyle ki: "Sen bir şey istemem. O sofrayı bana ver."

Diyi:

- O sofranın kerameti nedir?

- Sofranın bir ucunu yere bırakırsın. Ucuna bir taş indirirsin. Arkana bakmadan gidersin. Yürürsün ne kadar yürürsen o kadar döner bakarsın ki yemekler yeni daha buğusu yeni sıcak sıcak... Altın kâşık gümüş sahan... Buğuları yeni kalkmış. Suyu, soğanı, sarımsağı her şey dört dörtlük bir ziyafet çekersin de hizmet edersin. Misafir ağırlarken beş on kişi veyahut da iki aşireti birleştirirsin yemek verirsin dostluk yemeği öyle bir şey. Her şey hazır dört dörtlük. Yemek yenilir içilir sofranın ucundan tutar silkellersin. Bir parça bez olur cebine koyar gidersin. Bunu işte başka bir şey isteme.

Anne:

- Geldin mi?
- Geldim.

Çoban davarı saydıktan sonra üç beş gün çocuk orada kalır usanır. Bir ay kalır iki ay kalır zamanı dolar.

Der ki:

- Anne ben gidecem. Annem var babam var kardeşlerim var. İşte böyle böyle başımda bir hal var. Günüm tamam oldu ben gideceğim.

Diye:

- Allah işini rast getirsin Beni unutma. Yanıma tekrar gel.
- “Tamam, anne gelirim. Gelmem mi? Her gelişimde sana bin koyun, davar getiririm,” diye.
- Ebana emeğin geçti ne istiyorsun?
- “Ben senden sağlığını isterim anne. Ne isteyecem?” diye.
- Olmaz illa ki ben sana bir şey vereceğim. ne istiyorsun?

Diye:

- Madem ki illa bana bir şey vereceksin. Yanında bir parça bez varmış sofra oluyor onu bana ver. Yolda belki acıkırmacıkırsamyemek yiyecek.

- Ula tası verdim ne yaptiy? Tası böyle böyle oldu bedava verdim. Birisine böyle bedavadan attım.

Emeği geçmişvermese olmaz. Gidiysofrayı eline aliy. Yüzüne atiy.

- “Git,” diye.

Kızıyor ama. Oğlan eline sofrayı alıyor.

- “Bende hiç beyin yok ya. Bu mendilebu sofraya bir katır yükü altını değiştirdim,” diyor.

Kendi kendine hopluyor kafasını yiyecek sanki.

- Şimdi ben gidersem babam benikaz damına atmaz. Bu sefer kesin öldürür beni. Bir parça çaput bu sofra... Ne olacak? Bunun kerameti ne olacak? Bunun ne kerameti olur?

Böyle elinde oynaya oynaya geliy.

- “Ya sabır ya Allah,” diye.

Elinde oynaya oynaya gelirken binanın önünden geçecek ya. Hikâyede olacak tabii. Binayı görünce:

- Ha ben burada yine bir şey yapım. Su içeyim biraz çimende soluğumu âlim da gidim.

Biraz oturiy. Biraz su içince karnı acikiy. Yine o kızla halayığı pencereden dışarıya bakıyorlar. Gelene gidene bakıyorlar. Ön tarafta askerler var. Bakmamaları için arka tarafa bakıyorlar arka da kimse yok. Ortada bir pınarakıyor işte. Oğlan elini yüzümü yıkadıktan sonra diye:

- Ben acıktım hele bu sofranın kerameti doğru mu?

Ufacık bir taş mendilin kenarına koyiy. Ama oğlan diye ki: “Arkana bakmadan yürüyeceksin arkana baktığından kesilir.” Çocuk üç, beş adım atiy. Arkasına bakiy ne oldu? Bakiy ki Buradan üç, beş adıma kadar sofra düzülmüş. Hepsı de gümüş tabak altın kâşık. Buğuları böyle sıcak sıcak yeni fırından çıkmış gibi yemekler. Yanında suyu sulahiyesi, ekmeği çatalı her şeyisibört dörtlük. Oğlan otiriytek başına ne yiyecek? Yiyiy, yidikten sonra bakiy:

- “Yazık bunlara” diye.

Altın kâşık, tabak gümüş... Sofranın ucundan tutiy silkeliy. Onlar yerinde kaliy. Gendisofrasını cebine koyiy. Kakiy gitmeye.

- “Lan fakir,” diye.

Göriy halayık göriy.

- Kız senin babanın askerleri çok. Babanın misafirleri çok. Şimdi hermisafir gelende iki yüz üç yüz kişi, beş yüz kişi birden geliy. Baban kurban kesiy. İşte bunların yemeğidir kesmesidir kıvrırı. Bir sürü insan eziyet göriy. Ha bu sofranın ucundan tutarsın gırtt babanın misafirlerini ağırlarsın. Daha iyi acaba satmaz mı? Hele bir çağırılım bakalım satar satmaz mı? Fakir o sofrayı satmısan mı?

- “Satiyam,” diye.

- Kaç para istiyorsun?

- Ya sen benden tası satın aldığında ben para istedim mi? Bedava verdim sana.

- E tamambunda ne istiyorsun? Göğsüme kadar gördün.

- Çırılçıplak olursun anadan doğma camdan sarkıtırsın. Sana bakarım. Al bu tası bedava veririm.

- Olmaz fakir ben namahrem yetişiyorum burada. Olur mu böyle bir şey? Hayır.

- Namahrem mamahrem kalmadı. Ben senin göğsünü gördüm. Bütün vücudunu görmek istiyorum. Kabul edersen sana bu sofrayı veririm. Kabul etmezsen hadi sana eyvallah.

Çekip gidiyor fakir. O yanındaki hemşiresi, halayığı, hizmetçisi bin bir dereden su getiriyor. İşte bu senin babana çok yarar. İşte senin de bana misafiri çoktur. İşte bilmem kıvırdır zıvırdır. İkna ediyor kızı.

- "Lan fakir gel gel," diyi.

Fakir de ayağını ağırlaştırıyor. Biliyor onların isteyeceğini yani. Neyse çırılçıplak oliy. Pencereden aşağı böyle sarkiy doya doya. İkinci katta, bu aşağıda o ikinci katta öteden. Aralarında piyar davar. İyice baktıktan...

- "Tamam, doydum. Allah seni sahibine bağışlasın. Al sofrayı," diyi.

Sofrayı katliy. Sofrayı pencereden içeri atiy. Fakir tek başına arkasına baka baka geri geliy. Geliy bakiy. Tek başına taşı kaldırıy ki daha kardeşleri gelmemiş. Biraz bekliy bir iki gün. Bakiy kardeşleri geldi. Bu sefer üçer yük katır altın kazanmışlar. Birer tene gendilerinin götürtükleri apardıkları yük. İkişer tene de daha kazanmışlar. Gendi...

- Hani seninki?

Diyi:

- Benimki yok.

Diyi:

- Baba kesin bu sefer seni öldürür.

Neyse uzatmayakonlar katırlara biniler. Adana haber geliy kiçocukları gurbetten geliyer. Adam geliykatırları içeri çekiy. Bakiy ki altı tane katır.

Diyi:

- Tamam, her birinin ki ikişer tene...

Altı tene oldu ya. Bakiy ki üç tene çocuk. Bir çocuk üç tene katır önüne sürdü. Diğer de üç tene katır önüne sürdü. Diğer boş.

- "Sen gene boş mu geldin?" diyi.

- He baba boş geldim.

Diyi:

- Cellatlar götürün bunu gözüm görmesin. İstedığınız yerde kesin. Hemen cellat edin bunun yaşamaya hakkı yok.

Aman duman sağ vezir, sol vezir... Büyük adamlar yalvar yakar. Karısı çekiy ki:

- Aman kocacığım bu bizim çocuğumuz. Bunu Allah verdi ancak Allah alır. Sen katil misin? Para kazanmadı diye adam öldürülür mü? Gitsin kaz damında otursun kızlara baksın. Hizmetçilik etsin.

Bilmem ne ifadeleri döktü kandırdı.

- "Tamam, ama gözüm görmesin," diyi.

Atıyorlar onu kaz damına. Kazların yemini veriy suyunu veriy. Orada yatıy. Kazların içinde orada yatıp kalkıyor. O pislikleri kokluyor. Dışarı bile çıkmıyor.

Diyi:

- Kocacığım bu son bu sefer son. Çocuklara birer katır daha ver. El oğlu üçe kadardır. Belki bunda bir sır bir hikmet vardır Bu sefer gene gitsinler. Belki bu da bir baltaya sap olur.

- "Yok, ona yok. Bu ikisi gitsin. Eşit getirdiler ya üçer katır ama ona yok," diyi.

- Ne olur kocacığım.

O yanısına geçiy. gıdıklıy, elini öpiy, ayağını öpiy, boynuna sarılıy. Bu da bizim çocuğumuzdur falan filan derken yumuşatıy. Diyi yatatlı dil yılanı bile deliğinden çıkartır. Adamı yumuşatıy.

- Hadi gözüm görmesin. Gitsin bir katır doldursun gitsin. Bu sefer son kaybederse eve gelmesin.

- Tamam.

Bunlar abone oldular ya herkeş gidiy o taşın dibine üç yol ayırımına. Atların yılvarlarını sıyrıyorlar. O taşın altına koyuyorlar. Herkeş kendi yoluna biniy. O da tamam devin Olduğu bölgeye...O yol onun. Çünkü üç tane yol var. Herkeş gendi yoluna biniy. İkiikiş bir yola bilmek yok. Bu adam dükkânını açıy. Herkeş iş yerini açıy. Tanınmışlar bilinmişler. İki üç senedir gidip geliy. Herkeş ticaretini biliyor. Artık yolunu yordamını biliyor, Tanışmışlar. Bu adam da doğru... Çoban bakiy ki bu adam elinde katırın yükü atına doğru geliy. Oralarda dolaşıy.

Çoban bir daha kıziy:

- Nerede kaldın lan? Kaç gündür günün geçti senin. Niye gelmedin?"

- Hiç sorma kardeş. Babam beni kaz damına attı. Bunu da zorlan aldım gendinden. Anam olmasa da bunu getiremezdim. Bu son bir daha gelmeyeceğim.

Dedi:

- Hele ver ver ver bu katırın yükünü bana ver.

Niye? Adam katır yüküne on bin tene koyun alıy buradan. Bin tene veriyonun karşılığında. Bin tene alıy. Katırın yükünü adama teslim ediy. O da davarı önüne katıy getirir.

- “Aney,” diyi.

- “Ha! Geldin mi oğlum?” diyi.

- He geldim.

- Ne getirdiy aneye hediye?

- Ne getirecem? Bin tenekoyun getirdim.

- Hele getir bir sayak.

Ayağını şöyle bu şekil koyiy. Getir buradan geçsin Hele getir burdan geçsin bir sayak.

Mağaranın kapısını ayağını koyiy. Geleni yiyor geleni yiyor.

- “Oh şükür doydum. Bana üç beş ay yete. Gir oğlum eğlen kendi kendine hayat yaşa senin.

Ne istersen her şeyi emrinde,” diyi.

Oğlan giriyor çıkıyor her şeye emrinde. Altın var gümüş var at var. Yav hayat. Ama insan yok kimse yok. Eğlenecek kimse yok. Öyle zaman geçtikten sonra.

Diyi:

- Aney ben gideceğim. Benim günüm doldu. Babam yolumu bekler. Bizim böyle böyle bir davamız vardır.

Diyi:

- Oğlum ne istisen karşılığında benden.

Diyi:

- Ben senden Ne isteyeceğim hiçbir şey istemiyorum?

Diyi:

- Yok, illa isteyeceksin. Dile benden ne dilerse.

Diyi:

- Aney illa da vermek istisen sen bir çadır varmış çadır.

Çadır deyince kara çadır vardır göçebeler yani yörükler... Yani çadırın tamamı değil bir parçası yani. Yoksa adamın çadırı kaldırıp sartlaması mümkün mü koca çadırı? Onun bir parçası tılsımlı. Ama çobana diyor:

- Ben o çadırı alırsam ne yapım?

Diyi:

- O çadırı aldığında iki tene çubuk yere şitle. o çadırı onun uçlarına geçir. Zaten kıl çadırıdır delik deşiktir. Onların deliğine onları şitle. Çadırın ucundan tut. Arkana bakma git. Nereye kadar gidersen git. İstersen yüz metre git. Beş yüz metre git. Bir kilometre git. On kilometre git. Ne kadar gidersen git o çadır o kadar açılır ve yer gök asker olur. Bunun içinden asker türer. Sana derler ki: “Emret dünyayı yıkak mı yapak mı?” hepsi senin emrinde olur.

- İyi böyleyse iyi...

Neyse diyi:

- O çadırı istiyem.

Dev duriy:

- Lav taşı verdim gitti gelmedi. Sofrayı verdim. Bu son elimde sihirli mal kalmıyor. Çadırı vermesem bu adamın hakkı geçti bana. Versem... “Duriy düşüniy.” Bak veriyorum ama bir daha buralara gelme. Ben kendimi zor tutuyorum seni yemek için. Bir daha buralara gelme.

Çadırı tutiy böyle çocuğun suratına fırlatıy toz toprak. Bu kadar parça bir çadır. Çocuğun yüzü gözü toz... Aliy cebine koynuna koyiy geliy. Yolda geliy. O çadır parçasını çıkariy gendi gendine.

Diyi:

- Bende hiç kafa yok mu? Ben de hiç akıl yok mu? Bir parça çaput... O kadar altını o kadar davarları ben bu çadır parçasına değiştirdim. Babama ne derim? Bu sefer babam kesin öldürür artık. İki seferdir annemin şeyiyle bağışladı. Bu sefer kesin öldürür artık. Benim buradan yaşamağım eve kadar artık. Ondan sonra ben ölüyüm.

Kendi kendine: “Ha bu parça çadırı ben ne yapacağım?” Kendi kendine elinde oynaya oynaya geliy. Kafayı sıyırdı adam. Geliy o konağın önünden geçecek. Lanet şeytan yolu orada... Geliy oraya oturiy suyun başında o çadır koynunda. Onlar da ona bakıyor gene tabi. Etrafı seyrediyor. Elini yüzünü yıkiy. Allah'a şükür ediy. Sofra gitti, şey gitti. Karnı da aç ya... Sofra yanında olsa sofrayı serer hiç değilse yemek yer.

- “Ben bu kadını ne yapacağım?” diyi.

Gendi gendine oyniy.

- Çoban dedi ki ucundan tut git. Hele bakimiçinden ne çıkacak bunun?

İki tene çöp yere şitledi. Çadırın uçlarının ona geçirdi. Ama çoban dedi ki: “Arkana bakma baktığın anda kesilir.” Çadırın ucundan tuttu yürüdü. Epey yürüdükten sonra dedi:

- Hele bakım ne oliy?

Döndü baktı ki Allah, kocaman bir çadır kurulmuş. Yer gök asker. Hepsi kılıçlı.

- Emret ağam dünyayı yıkak mı yapak mı?

- “Ne yakın ne yapın. Dünyayı niye yakacaksınız kardeşim,” dedi.

Bir daha çadırı silkeledi cebine koydu. Oradaki padişahın kızının yanında ki halayık dedi:

- Bak bak kerameti gördün mü?

Dedi:

- Nedir?

- Görmedin mi çadır açıldı binlerce milyonlarca asker... Bu ne kadar giderse o kadar uzar.

Baban her sene savaşa giriyor askerleri kırılıyor. Baban savaşa girdiğinde bu çadırı kurar arkasına bakmaz gider. Nereye kadar istersedünyayı dolaşır. Bu çadır bitmez. O kadar asker babanın emrinde olur. Baban hangi savaşa giderse kazanır. Gel bu çadırı fakirin Elinden alak.

Diye:

- Alak.

Diye:

- Fakir!

Bizimki diye:

- Ne var?

- O elindeki çadırı satmisan mı?

- Satiyam... Ne yapacağım?

Diye:

- Kaç para?

Diye:

- Sana tası sattım para aldın mı?

Diye:

- Yok...

- Sofra satın para aldın mı?

- Yok... Ya bu ya bunun şeysi?

Diye:

- Bunun bedeli biraz ağırdır.

- Nedir?

- Bak senin saçların uzun örüklü örüklü. Saçlarını aşağıya sarkıt. Beni ucundan tutim. Beni çek yukarıya. Bir odaya gireriz. Bir saat seninle kalırım. Abu çadırı sana veririm.

Diye:

- Fakir, her şey oldu ama bu olmaz. Göğsümden yukarısını gördün. Ondan sonra vücudumun komple gördüm razı oldum ama bu olmaz. Babam beni buraya namahrem koymuş. Bu olmaz fakir Allah işini rast getirsin.

Halayık diye:

- Kız sen delirdin mi? Burada kim var? Benden Senden hariç burada kim var? Babanın her sene askerleri ölüyor. O askerlerin içinde benim kardeşim var senin amcan var.

Bilmem ne var. O yanı bu yanı bin türlü dil söylüyor. Kızı ikna ediyor.

- Ula fakir gel gel. Ya sabır ya Allah... Burada benden senden başka...

- Ben söylemedikten sonra babana kim ne bilecek? Baban ne bilecek bunu yapmaga geldiğimi.

Kandırıyor kızı. Kandırıyor kızı, kız örüklerini aşağıya sarkıtıyor. Fakir ucuna asılıyor tırmanıyor yukarı çıkıyor. Odaya gidiyor bir saat odada kalıyor.

- “Hadi al bu çadır senin olsun,” diye.

Atlıyor pencereden aşağı geliy. Geldi fakir kardeşleri ondan önce gelmişler. Dörder katır yükü altın almışlar kendisini bekliyorlar.

Diye:

- Hani seninki?

- Yav benimki gitti ayağımda ayakkabı bile yok.

- Ne ettin oğlum şimdi? Bu sefer baba seni kesin öldürür. İki sefer annem kurtardı ya bu sefer?

Diye:

- Öldürsün benim zahar ömrüm bugüne kadarmış.

Neyse bu adam eve gidiy. Eve gidiler.

Diye:

- Bunu hiç gözüm görmesin. Gözüm görmesin hiç götürün bunu fırına atın yakın yakın. Yakın bu gevadı, namussuzu.

Annesi yalvarıy karşısına çıkıy:

- Elini öpim ayağını öpim gene kaz damında kalsın kazlara yem atsın.Ölünceye kadar Orada kalsın hiç yeryüzüne çıkmasın.

Diye:

- Tamam.

Aparıyorlar gendini kaz damına kitliler. Ekmeğini suyunu pencereden aşağıya veriler. Dünyaya çıkmıy artık. Yeryüzüne çıkmak yasak artık o çocuğa. Kazlara bakacak. Onlara yemini suyunu verecek. Kapıyı açacak kazlar dışarı çıkıp gezecek. Tekrar geri geldiğinde o kapıyı örtecek. gendisi Dışarı çıkmayacak. Bu böyle devam ediyor. Gelelim kıza. Biray, iki ay, üç ay, beş ay... Bir ara hamile kalıy. Üç ay, beş ay geçtikten sonra yavaş yavaş karnı meydana çıkmaya başlıyor. Halayıklar gizliyor söylemiyorlar. Oradaki kimseye söylemiyorlar. Ama nöbetçiler var. Kızın girişini çıkışını yürüyüşünü bazen izililer. Hoşlarına gelmiy:

- Bu kız buraya getir dediğinde fidan gibiydi. Şimdi hafiften hafiften göbekli... Acaba?

Kimisi diyi:

- Otiriy hiç bir iş yapmiy. Yiyiy içiy ondan göbek yapmıştır.

Arifin birisi diyi:

- Yok, bu hamiledir. Bu göbek bırakmak gibi değil bittikçe büyüyor. Bir hafta önce gördüm böyle değildi. Bizbunun babasına haber göndererek.

Şimdi babasına haber gönderiler.

Diye ki:

- Padişahın böyle böyle bir dava oldu gel. Dilimiz varmıyor sana söylemeye.

Geliy padişah kıza bakiy ki ohooo. Padişah tabii ki bu zaman zarfında... Telefon yok ki ayrı bir memlekette. Atlı biner gider oraya varır kelimeyi anlatır. Padişah üç-beş-on gün kalır. Hemen atına atlayıp gelmez kalır. O zaman zarfında o kadın doğumunu yapar. Bir oğlan çocuğu dünyaya getirir. Babası gelir.Babası gelir ki hoop kızın kucağında bir çocuk. Halayıklar da var ya hizmetçiler ona yardımcı oldular doğumunu yaptırdılar. Gider bir çocuk.

- Kızım, dar dünya benim bir kızımsın. Ben seni buraya gönderdim ki namahrem yetişsin diye. Namahremi de geçtik. Sen kucağında beni çocukla karşılıyorsun. Ben seni öldürmeye kıymıyorum. Dar dünya benim bir kızım var. Başka mirasım yok. Elimde varmaz seni öldürmeye ama benim memleketimi terk et. Bu topraklardan çık git. Kız kundağı kucağına alır halayıklarınla beraber çeker gider. Çünkü onlar da suçlu. Yanındaki hizmetçiler de suçlu. Onları da öldürmez.

- Çekin gidin benim topraklarımı terk edin. Başka memlekete gidin.

Diyelem ki Türkiye'de yaşıyorsan Almanya'ya git. Hollanda'ya git. Yunanistan'a git Bulgaristan'a git. Nereye gidersen git Türkiye'de durma. Bu kız gider başını alır gider. Aradan yıllar geçer. Çocuk epey olur. On iki-on üç yaşlarında. Çocuk babayığit olur.Bu kadın tas yanında, sofra yanında, çadır da yanında. Geri döner yıllar geçince geri döner. Türkiye'ye gelir. Diyelem ki babasının memleketi neresi? Şanlıurfa diyelem. Suruç gibi bir yere oraya konaklar. Göç eder. Tabii bunun askeri de var. Asgari nasıl var? O çadırdan var. Çadırın birazını açar içinde asker olur. Askerler der:

- Emret yıkak mı yapak mı?

- Görünüm olarak kalın!

Askerler yemeğini ister kimse yok! Sofrası var. Askerlerin yemeğine günde üç öğün yedirir. Sofrasını toplar. Bu şekil hayatına devam eder. Kakar padişahı davet eder. Kendi babasını... Babasına haber gönderir der ki:

- Burada bir ordu asker var onun komutanı seni davet ediyor.

Onun komutanı da kız. Başını saçını toplamış. Kefini giymiş. Asker elbisesi giymiş. Kendi kızı olduğunu bilmiyor babası. Kız babasını davet ediyor diyor ki:

- Çoluğu çocuğu iti, köpeği kedisine kadar hepsi davetli. Memlekette hiçbir canlı kalmayacak. Herkes buraya yemeğe davetli.

Yemek çok ya herkes davetli.

- Allah Allah bu ordu komutanı ne kadar zengin ki benim komple memleketimi yemeğe davet ediyor? Yemeği nerede olacak? Nerede pişirecek? Benim orada çok mesela.

Adam torluyor topluyor. dellal çağırıyor.

- Akşamdan yemeğinden önce kimse kalmayacak herkes orada toplanacak.

Herkes oraya toplanıy. Millet gidiy bakiy ne ki ne duman kalkıy. Ne koyun kesilmiş. Ne kan var ne hizmet eden var ne yemek yapan var.Mesela eskiden kazanlarda o kadar orduya o kadar insana kazanlarda dışarıda yemek pişmesi lazım ki değil mi ki? Bu ne hizmet eden var ne yemek yapan var.

- Padişah değil ya bu beni tongaya düşürdü o zaman. Yemek yapan yok hizmet eden yok bir şey yapan yok.

Böyle tereddütte kalıyor. Komutan geliy kızı. Bakıy kızını ne tanıyacak. Koskoca komutan. Saçını başını toplamış komutan.

Diye:

- Padişahım mağrurlanma. Ben biliyorum. Aklından ne geçiyor.

- Ne geçiyor aklımdan?

- Senin aklından... Şimdi sen diyorsun ki ne yemek yapan var ne duman tüten var ne hizmet eden var benim bu kadar binlerce Milyonlarca kişi adamım var. Bunlar nasıl yemek yiyecek? Nerede yiyecek? Sen bunu düşünüyorsun değil mi?

Diye:

- He valla ben bunu... Komutan bey oğlum ben bunu düşünüyorum. Bakıyorum ne duman var. Ne iz var. Ne hizmet eden var. Ne aş var ne ekmek var.

- Merak etme amca herkeşgelsin ondan sonra.

- Hekeş geldi. herkeş burda. Herkeş yemeği bekliy.

- Memlekette hiç kimse kalmadı mı?

Diye:

- Hiç kimse kalmadı.

- Tamam, o zaman iki geçeli ayrılın. Bir sıra buraya bir sıra buraya... İnsanlar böyle dizilsin. Nereye kadar bu yetişirse.

İnsanlar iki geçeli böyle karşılıklı otursunlar ki ortaya sofraya dizecek ya. Diyelim ki benle Mehmet... Bir geçe o tarafa bir geçe bu tarafa. İnsanlar böyle diziliy otur. Ucu bucağı yok taa buradan Urfa kadar yere gidiyor. İnsanlargidişli gelişli.

- "Tek sıra olun" dedi.

Oldu o sofranın uzununu şöyle bir yere tuttu. O çadırdaki askere dedi:

- Al bunu taaa başa kadar git. Aldı gırrrr başa kadar götürdü. Daha buğusu yeni kalkıy. Sanki dersin ki fırından yeni çıkmış. Yeni kazandan doğmuş sıcak sıcak. Suyu, süllahtıyesi, bardağı her şeyisi gümüş tabak altın kâşık...

- Buyurun padişahım yemeğin.

P adışahın dudağı çatladı:

- Allah Allah! Böyle bir şey olur mu?

Herkeş yedi. Yedikten sonra padişah... Tabii onların askerleri de hizmet ediy. Gelene gidene eksiği olan var mı? Bir şey olan var mı diye. Padişahın kızı da komutan ya... Baş köşede oturmuş seyrediy yemek yiyenleri. Padişahın sırtı dönük... Padişah şimdi yiyiy ya kızı da arkasında oturiy. Yemek yiyenlere seyrediy. Padişah, komutanı görmiy. Nerede olduğunu bilmiy. Yemeği yedikten sonra bakıy ki altın kâşık gümüş tabak. Ona bikiy ki o da öyle. Hepsı baştan ayağa... Urfa'ya kadar düzölmiş altın kâşık, gümüş tabak. Yemeği yiyip bitirdikten sonra o kaşığı sofranın kenarından aliy silip temizliyor. Koynuna atıyor padişah. Tabii kız bunu görüy. Arkadan bakıyor ya padişahın kaldırıp kaşığı koynuna koyduğunu biliyor. Millet herkeş yemeğin derdinde. Tabaga bakıyor nakışına bakan yazısına bakan. Herkeş merakta. O esnada padişah yürütüyor o kaşığı. Kız da bunu görüy. Yemek yenip bittikten sonra:

- Bitti mi padişahım? Herkes yemeğini yiyip doydu mu?

- Doyduk elhamdülillah.

Sofrayı böyle tekrar toparlıyor. Topladıktan sonra millet dağılacak.

Diye:

- Padişahın özür dilerim kusura bakma sizin yöremizin adetini bilmiyorum. Benim geldiğim yere de bize misafir geldiğindememek yenirkapıdan uğurlarken biz ararız onları.

"Biz onları ararız deyince" padişahın rengi atıyor. Kâşık çaldı ya.

- Neyse ben padişahım beni arayamaz herhalde.

Milleti böyle iş olsun diye hadi buradan geçin. İşte böyle geçerken işte kabaca elini vuruyor geç, elini vuruyor geç. Bekletmiyor bileelini vuruyor geç diyor. Sıra padişaha geliyor:

- Beni de mi arayacaksınız diyor

- Tabii padişahım usuldür.

Daha padişaha usuldür der demez elini koynuna koyup kaşığı çıkariy.

- Bakın millet padişahınız kaşığı çalmış diyor

Padişah söyleyecek bir kelime bulamıyor. O zaman başındaki kefi sıyrıyor başını böyle sallıy.

Diye:

- Bak baba ben senin kızınım. Memleketi terk et dediğin kızgınlım. Terk ettim gittim. Bak bu da benim çocuğum büyüdü yanımda. Bak bir kâşık. Kaşağı dayanamadın çaldın hırsızlık. Namusunu bir kaşığa değiştirdin değil mi baba? Kendi kendini bir kaşığa sattın. Ama ben kendi kendime bu altın tasa... Doldurup döküyor doldurup döküyor bak bu tas altın döküyor. İstedğin kadar

bir saatin içinde dünyayı altına boğarsın bu tasla bu bir. İkincisi bu sofraya çektin ta Urfa'ya kadar yetiştirdi değil mi? Antep'e kadar da gider. İstanbul'a kadar da gider. Nereye kadar giderse ne arkana bakmadan o kadar uzanır. Buna kendime verdim. Bir de bu çadıra... Çadırdaki askerleri görüyor musun?

- Evet

- Bu çadırı ucundan tut dünyayı dolaş. Dünyayı dolaşır. İçinde askerler senin emrinde olur: "Dünyayı yıkak mı yapak mı?" diye. Ben bunların üçüne birden namusunu teslim ettim ama sen bir kaşığa namusunu teslim ettin koca padişah.

- Özür dilerim kızım öyle olduğunu bilmiyordum.

Kızından özür diliyor evine giriyor.

- Estağfurullah baba bağışladım seni.

- Ama bu çocuğun babası?

- "Tanımıyorum," diyi.

- E bunu bulmak lazım.

Padişah dellal çağırıyor.

- Kızıma infal etmişler. Bir çocuğu olmuş. bu çocuğun babası kimse gelsin çocuğuna sahip çıksın.

Her memleketlerde delaller çağırıyor. Oraya da geliyor kardeşleri duyuyor. Gendi de duyuyor. Kaz damında ya gendi bir tarafa çıkmak yasak. Baki ki gardaşları böyle giyiniyor kuşanıyor kılıç kalkan temiz elbise...

- Nereye gardaş böyle?

Kapının aralığından.

- Padişahın kızına birisi tecavüz etmiş. Ondan bir çocuğu olmuş. O çocuğun babasını geziler. Biz gidip diyeceğiz ki o çocuğun babası biziz. Padişahın kızını alırsak hem de yerine padişah oluruz.

Diye:

-Na var anneme babama söyleyin ben de gelim.

Ama neyin ne olduğunu bilmiyor o kaz damındaki çocuk. o padişahın kızına çadırı verdi falan filan... O olduğunu bilmiyor.

Diye:

- Anneme babama söyleyin na var.

Maksadı dünyanın yüzünü görsün. Kaz damında hapis ya. Biraz dünya ışığını görim. Gardaşlarımla beraber gidim. İnsanların Yüzünü görim. Biraz nefes alim. Yine gelir kaz damına girerim. Ya sabır ya Allah...

Diye:

- Baba küçük oğlan da bizimle gelmek istiy.

- "Bu halde mi gelmek istiyor?" diyi.

İşte gelip görmek istiyor.

Diye ki:

-"Ben de gidip kıza diyecem ki bu çocuğun babası benim."

- Hadi canım sen de bundan baba mı olur? Bu gitti bir katır yükü altını orada burada masraf etti geldi. Bundan bir şey çıkmaz ki.

Diye:

- Baba ne olur ya bırak çıktın bir iki saat gezsün bir daha geri gelecek.

- Hadi gitsin. Elbisesini giysin. Gitsin izin veriyorum.

Gidiy bakıy ki millet yığılmış herbiri iki geçede. Büyük oğlan içeri giriy diyi:

- Padişahın Bu oğlanın babası benim. kızının kocası benim.

- Ehlen ve sehlen kabul mademki sensen. Kızım burada konuşun.

Diye:

- Bu çocuğun babası benim.

Diye:

- Tamam.

Tanimiy ya kocasını çünkü bir saat kaldı. Aradan da yıllar geçti on iki sene geçti. bir sefer gördüğüm yüzü mümkün mü hatırlaman. Tanımıyor kocasını.

- Peki, tamam mademki benim kocamsın çocuğumun babası beni nasıl aldın?

Böyük adama söyliy abiye.

- Beni nasıl aldın? Babama anlat.

Babası da orada ya kızın yanında padişah.

Diye:

- Padişahım nen burada atlan geçiyordum. Ben baktım ki senin kız ormandan odun topluyor. Gezintiye çıkmış halayıklarıyla beraber. Ben halayıkları etkisiz hale getirdim. Kızı atın terkisine attım. Ötede infal ettim tekrar getirdim.

- Benim kızım namahrem yetiştiriyordu konaktan dışarı çıkması mümkün değil. Çünkü kapının önünde yirmi tene nöbetçi vardı. Kapıdan çıkması mümkün değildi hiç çıkmadı. Ömrü hayatında o kapıdan dışarıya çıkmadı. Orda yanında halayıkları vardı. Kızım o kapıdan çıkıp da ormana gezintiye gitmedi ki sen atın terkisine ata tecavüz edip geri getiresin. Kak Sen değilsin.

Öteki gardeş geliy. Üç kardeş bir gittiler ya... Ortanca gardeş geliy.

- Sen?

- Asıl bu çocuğun babası benem padişahım.

- Sen kızımı nasıl aldın? Nasıl sahip çıktın kızıma?

- Yav nasıl sahip çıktım? Baktım ki binanın arkasında dere var ya dere.

- He, tamam var.

- O akıyordu orada çamaşır yıkıyordu.

-Kak lan kalk benim kızım orada çamaşır... Halayıkları var. Hizmetçileri var? Benim kızım orada çamaşır yıkamaya... Binadan inmedi ki çamaşır yıkamaya gitsin. Sen de yalan söylüsin.

Sıra o kaz damından çıkan üçüncü çocuğa geliyor. Gerçek adama geliyor.

- Padişahım bu çocuğun babası benem.

Diyi:

- Peki, kızımı nasıl aldın?

- Kızını nasıl aldım? Biraz abes olacak ama anlatmak zorundayım.

Diyi:

- Anlat anlat olan olmuş zaten çocuk sahibi olmuşsun. Bunun abesi mi olur?

Diyi:

- Kusura bakmayın.

Tabi o esnada şenlik de var. Etrafta insanlar da çok. Herkes onları dinliy.

- Kız, ben oradan geçerken senin de halayıklar daha ölmemiş. Bu yanındaki kadın... Pencereden aşağıya bakıyordunuz. Ben de geldim o pınarın başında oturdum. Tası çalkaladım döktüm altın. Tası çalkaladım döktüm altın.

Dedin ki:

- Satmıyor musun lan fakir? Dedin mi?

- He!

- Ben dedim ki parayla satmıyorum. Göğsünü bana göster. Sana bedava vermedin mi?

Diyi:

- He bu doğru.

- İkinci gelişimde sofrayı serdim. Sofranın yemeğini altın gümüş tabak görünce dedin: "Satmıyor musun?" Satıyorum ama parayla değil anadan doğma çıplak olup da ben sani seyretmedim mi? Karşılığında bu sofrayı vermedin mi?

Diyi:

- He bu da doğru...

- Çadırı da bir saat bir odada ikimiz baş başa kaldık. Çadırı sana vermedin mi?

Diyi:

- Doğru baba benim kocam bu. Gerçekte kocam bu... Bu şekil bana verdi bu eşyaları. Baba ben bunun için bunun karşılığında namusuma verdim. Kendimi teslim ettim. Ama sen bir kâşık karşılığında namusunu teslim ettin.

- Öbür dilerim kızım. Dur dur oğlum gitme nereye gidiyorsun? Eşin Bu bu da oğlun. Bana bu padişahlık da lazım değil. Yerime padişah sensin. A bu Konak, köşk de senin. Kız da senin çocuk da senin. Orada yedi içti muradına erdi. Bizde yetersiniz bu hikaye burada bitti.

12. TUZLU KAVURMA⁹⁴

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur saman içinde çok fakir bir aile varmış. Bu ailenin çok güzeli iki kızı bir oğlu varmış. Bu aile konu komşunun verdikleri ile geçinirlermiş. Bir gün büyük kız babasına demiş ki:

- “Baba, gel biz bu köyden başka bir köye göçelim belki orada kismetimiz açılır,” demiş.

Adam önce yok demiş ama yiyecek ekmekleri bile olmadığı için kabul etmiş. İki kat yataklarını alıp yola çıkmışlar. Yedi gün yedi gece yol gitmişler. Sonunda bir köye ulaşmışlar. Çadırlarını açıp o köye yerleşmişler. O köyde durumları eskisinden daha iyi olmuş. O köyü de bir padişah yönetiyormuş. Köylüler bu çadırı görünce hemen padişaha demişler:

- “Padişahım bizim köye yabancılar gelmiş. Çadır kurmuş sizden izinsiz yaşıyorlar. Bu sizin şerefimize yakışır mı?” demişler.

Padişah da: “Çabuk onları bana getirin,” demiş.

Köylüler zorla onları yakalamış. Çadırlarını dağıtmışlar. Padişahın huzuruna çıkarmışlar.

Padişah sormuş onlara: “Siz kim oluyorsunuz da benim köyüme çadır açıyorsunuz,” demiş.

Fakirler ne diyeceklerini bilememişler. Ama durumlarını anlatmışlar. Padişaha demişler ki:

- “Biz çok fakir yoksul bir aileyiz. Yiyecek ekmeğimiz bile yoktu. Kendi köyümüzden iki kat yatakla çıktık. Yedi gün yürüdük sonra bu köye geldik,” demiş.

Padişah çok acımış bunlara. Önce karınlarını doyurmuş. Fukaralar yemişler içmişler padişahın huzuruna tekrar çıkmışlar. Padişah sormuş bunlara:

- “Size iş versem çalışır mısınız?” diye.

Adam da çocukları da hemen kabul etmiş.

- “Ne iş olsa yaparız,” demişler.

Padişah adama demiş ki:

- “Sen tarlaları ekip biçeceksin,” demiş.

Adam hemen kabul etmiş. Kadına:

- “Sen aşçılara yemekte yardım edeceksin,” demiş.

Kadın da hemen kabul etmiş. Sıra kızlara gelince de:

- “Büyük kız temizliğe yardım etsin küçük kız da işçilerin yemeklerini götürüp getirsin,” demiş.

Oğluna da kuzuları otlatmaya götürüp getirme görevi vermiş. Padişahın da çok yakışıklı bir oğlu varmış. Zaten padişahların oğulları hep yakışıklı olur. Para onları şirin gösteriyor. Padişah oğlunu evlendirmek istiyormuş. Ama oğlu evlenmeyi kabul etmiyormuş. Çünkü köydeki kızların hiçbirini beğenmiyormuş. Köylüler bu yoksul yani işte fakir ailenin kızlarının çok güzel olduğunu aralarında konuşurken dedikodu yaparken padişahın oğlu duymuş. Hemen gidip büyük kıza bakmış. Görür görmez âşık olmuş. Padişahın oğlu babasının yanına gidip büyük kızı istediğini söylemiş. Padişah evlenmeyen oğlunun evlenmek istediğini duyunca çok mutlu olmuş hemen kızı istemeye gitmiş. Kızın babası şaşırılmış. Padişaha demiş ki:

- “Padişahım biz fakir bir aileyiz benim kızım sizin oğlana olmaz. Denk değil.”

Padişah da adama demiş ki:

- “Benim oğlan sizin kızı âşık olmuş. Ben de kızını istiyorum. Fakir olsan da bir şey olmaz. Ben zenginim,” demiş.

Adam düşünmüş sonra kızını padişahın oğluna vermiş. Üç gün üç gece düğün yapmış. Şimdi gelgelelim adamın küçük kızına. Damadın düğüne gelen amcası da başka köyün padişahıymış. Bu padişahın da evlenmeyen bir oğlu varmış. Babası düğünde oğluna demiş ki:

- “Amcanın oğlu evlendi şimdi sıra sende,” demiş.

Oğlu da babasına:

- “Benim evleneceğim kız amcamın oğlununkinden güzel olmazsa evlenmem,” demiş.

Damat olan padişahın oğlu duyunca bunu demiş ki:

- “Hiç uzağa gitme. Benim baldızım benim karımdan daha güzel.”

Amcaoğlu o zaman görmek istemiş bu kızı. Damat olan padişahın oğlu demiş ki:

- “Benim baldızım işçilere yemek götürüyor. Onu ancak orada görürsün,” demiş.

Oğlan hemen kılık değiştirmiş. İşçi kılığına girip işçilerle çalışmaya başlamış. Kız yemek getirdiğinde kızı görmüş. Kızı görür görmez âşık olmuş. Hemen eve koşmuş. Babasına anlatmış demiş ki:

- “Benim evlenmemi istiyorsan amcaoğlunun baldızını bana isteyeceksin,” demiş.

Babası kabul etmiş hemen kızı istemeye gitmişler. Kızın babası yine padişaha demiş:

- “Biz sizin denginiz değiliz olur mu?” demiş.

⁹⁴ Fehime YILDIZTEKİN, 1982, Lise, Şanlıurfa-Suruç.

Padişah da: “Benim oğlan sizin kızı beğendi olur,” demiş.

Adam kızını padişahın oğluna veriyor. Üç gün üç gece düğün yapılıyor. Düğüne kızın teyzesi bir de teyzesinin kızı da geliyor. Bu kızları çok kıskanıyorlarmış. Kıskançlığından ölen teyze kızı annesine demiş ki:

- “Açlıklarından ölüyorlardı ikisi de padişah gelini. Ama ben bu kızı padişah gelini ettirmem,” demiş.

Teyze kızı, kızın başına neler getiriyor. Kıza gelinliğini giydirip ata bindiriyorlar. Kim gelinle birlikte gidecek diye konuşuyor erkek tarafı arasında. Çünkü kız başka köye gelin gidiyormuş. Tek gidilmez diye ilk gün. Sonra karar veriliyor. Teyzesiyle teyzesinin kızı gelinle birlikte gitsin diye. Teyze bunu duyar duymaz hemen mutfaka gidiyor. Biraz ekmek alıyor. Biraz da et kavuruyor. Ama eti sade tuzla kavuruyor. Kimse görmeden çantasına koyum yola çıkıyor. Bu arada erkek tarafındaki düğünde damatta evleneceği kızı anlatıyor. Öve öve bitiremiyor. Gelin de bu arada yolda üç gün üç gece yol gidiyor. Artık açlıktan halden düşüyor. Kız teyzesine diyor:

- “Aman teyze halden düşücem acımdan ölecem gelirken bir şey getirmedi mi?” diye soruyor.

Teyzesi de demiş ki:

- “Getirdim, senin için et kavurdum. Ama bu kadar insanın içinde tek sen yersen ayıp olur. Onlar önden oynaya oynaya gitsin. Biz biraz yavaşlayalım. Sen o sırada yersin,” demiş.

Millet oynaya oynaya gitmiş. O zaman kız eti teyzesinden alıp yemiş. O kadar açmış ki etin tuzlu olmasına bakmamış. Eti yedikten sonra teyzesine:

- “Teyze bu et ne kadar tuzlu. İçimi yaktı. Bana biraz su ver,” demiş.

Teyzesi de: “Bana gözünü ver sana su vereyim,” demiş.

Kız da teyzesine diyor: “Aman teyze sana nasıl gözümü çıkarıp vereyim. Ben padişahın evine gelin gidiyorum.”

Teyzesi kız ne derse desin kabul etmemiş. İlla gözün demiş. Kızın içi yandığı için mecbur kabul etmiş. Gözünün birini çıkarıp teyzesine vermiş. Teyzesi yarım bardak su vermiş. Kız:

- “İçim yanıyor az biraz daha su ver,” demiş.

Teyzesi: “Olmaz! Eğer diğer gözünü de çıkarıp verirsen biraz daha su veririm,” demiş.

Kız mecbur kabul etmiş. Diğer gözünü de çıkarıp vermiş. Teyzesi diğer gözünü de alınca kızın üstünden gelinliğini çıkarıp kendi kızına giydiriyor. Kızı orada bırakıp yola devam ediyorlar. Köye varınca millet gelin geldi diye gelinin başına toplanıyor. Gelin kapıya varınca damat gelini attan indiriyor. Yüzünü açınca herkes damada tükürüyor. Damada diyorlar ki:

“Allah seni top etsin. Bizim köyde mis gibi kızlar varken gittin bu aşşoreti mi aldın?”

Damat kıza sinirleniyor:

- “Sen bu kadar çirkin değildin. Ne oldu sana?” diyor.

Ama mecbur kıyla evlenmek zorunda. Evlenmeyip kıyı evine gönderse herkes onu konuşacak. Kızla evleniyor. Aradan kırk gün geçiyor. Gözleri çıkartılan kız bir kuyunun başında kendine ağıtlar yakıyor. O sırada oradan bir büyücü geçiyor. Kızın sesini duyup yanına gidiyor. Bakıyor çok güzel bir kız ama gözleri yok. Kıza: “Kimsin?” diye soruyor. Kız da:

“Gel yanıma otur sana başıma ne geldi anlatım,” diyor.

Büyücü kızın yanına oturuyor kız başından geçenleri ağıt yakarak anlatıyor. Büyücü kadın kıza çok üzülüyor. Kıza diyor ki:

- “Benim hiç kızım olmadı. İstersen benim kızım ol,” diyor.

Kız çaresiz mecbur kabul ediyor. Büyücü kadın eve gitmezden önce ormanda yiyecek bir şeyler arıyor. Kız orada kuyunun kenarında beklerken Allah’tan iki kartal geliyor. Kızın omuzlarına konuyor. Kıza diyorlar ki:

- “Şimdi bizim kanatlarımızdan iki yaprak düşecek. O yaprakları biz gittikten sonra gözlerine sür. O zaman gözlerin açılacak,” diyor.

Kız kartalların dediklerini yapıyor. Gözleri açılıyor. Büyücü kadın gelip bakıyor kızın gözleri açılmış. Şaşırıyor kıza diyor ki:

- “Sen benden daha usta büyücüsün.”

Kız, kadına büyücü olmadığını kartalların onu iyileştirdiğini söylüyor. Kadın kızı alıp evine götürüyor. Kadının evi de gelin gideceği köydeymiş. Kızı alıp gelin gideceği köye gidiyor. Kız orada yaşamaya başlıyor. Orayı artık kendi evi biliyor. Birgün gelin gideceği evden padişahın oğlu yani kocası olacak kişi ilan yapıyor:

“Köyde ne kadar kız varsa gelsin bulgur seçilecek,” diye. Kız, büyücü kadına:

- “Ben de gidecem,” diyor.

Büyücü kadın önce kabul etmiyor ona bir zarar verirler diye. Ama kız o kadar üstüne düşüyor ki kadın mecbur git diyor. Kız padişahın evine gidiyor. Kapıdan girer girmez teyzesi, teyzesinin kızı, kızı tanıyor. Ama her iki tarafta birbirlerini tanımazlıktan geliyor. Bulgur ayıklanıyor.

Kız bir şey demeden evine geliyor. Üç gün sonra yine duyuru yapılıyor. Duyuruda: “Sarayda ne kadar at varsa her bir eve bir at verilecek. Bu atlar kırık gün sonra yine toplanacak. Kimin baktığı at ölürse elinden tarlası alınacak,” diyor.

Kız, büyücü kadına:

- “Bize de bir at getir biz de bakalım,” diyor.

Büyücü kadın kabul etmiyor diyor ki: “Bizim yiyecek ekmeğimiz yok biz nasıl ata bakalım?” Kız da büyücü kadına:

- “Olsun sen git bir at getir. Ama at bakımsız ölecek gibi olsun. Ben ona bakarım,” diyor.

Büyücü kadın en bakımsız atı getiriyor kız bu ata bakıyor. Her başını yıkadığında dökülen suların hepsi çimen, ot oluyor. At bunları yiyip o köyün en güzel atı oluyor. Kırk gün doluyor böyle. Kırkıncı gün herkes atını teslim etmeye getiriyor. Atlar sayılıyor ama bir at eksik çıkıyor. Padişah sorduruyor ki büyücü kadın aldığı atı getirmemiş. Askerlerini atı almaları için büyücü kadının evine gönderiyor. Tabi bu arada kız ata bakarken atın dilini çözmüş. At ne derse anlıyormuş. Kız da at ne derse onu yapıyormuş. Kız ata diyor ki:

- “Şimdi seni almaya gelecekler. Kapıdan çıkarken dolan dolan sonra iki ayağının üstünde dur. Yere çok kim gelirse gelsin nasıl ederlerse etsinler oradan kalkma. Padişahın gelini gelirse kalk tekmele sonra üstüne pisle. Tekrar yere çok. Ben gelmeyene kadar da yerinden kalkma” demiş.

At başını sallamış kabul etmiş. Padişahın askerleri kapıya dayanmış atı almak için. Büyücü kadın kapıyı açar açmaz at iki ayağının üstüne kalkıyor iki ayağının üstünde dönüyor sonra da olduğu yere çöküyor. Atı gören herkes çok şaşırılmış. O pis bakımsız at gitmiş yerine o at gelmiş diye. Herkes kadına sen bu ata ne verdin de böyle oldu diyor sormuş. Kadın cevap vermemiş. Atı kaldırmaya çalışmışlar at kalkmamış. Sonra herkes tek tek atı kaldırmaya gelmiş at kalkmamış. Sıra padişahın gelinine gelmiş. At padişahın gelinini görünce yerinden kalkmış üzerine pislemiş. Tekme atmış sonra tekrar yerine oturmuş. Padişah çok sinirlenmiş. Büyücü kadını çağırtmış atı yerinden kaldırsın diye ama at ona da kalkmamış. Padişah sonra:

- “Evde başka kimse var mı? Varsa gelip o kaldırsın,” diyor.

Kadın kızının başına bir iş gelir diye demiyor ama komşuları padişaha kadının bir kızı olduğunu söylüyor. İşte biraz aramadan sonra kızı bulup getirmişler atı kaldırsın diye. Kız gelip ata kalk demiş at da hemen kalkmış. At da:

- “Sahibinden ne hayır gördüm de senden ne hayır görecem,” demiş.

O arada padişahın oğlu kızı görünce tanımış. Kızın yanına gitmiş. Kız başından geçenleri tek tek anlatmış. Padişahın oğlu çok sinirlenmiş. Eve gidip bir atı aç bir atı da susuz bırakmış. Karısının ayağını susuz ata annesinin ayağını da aç ata bağlamış. Atlar her suyu yemi gördükçe oraya buraya kaçmış. Bunlarda atın ayağında sürüklenmiş. Oğlan da sevdiği kızı alıp yedi gün yedi gece düğün yapmış.

13. BEBEK YİYEN KIZ⁹⁵

Padişah bir gün gezmeye çıkmış. Gezerken bir kadının kızını sopayla vurduğunu görmüş. Kadını kızı vururken görünce kendi hasta kızı aklına gelmiş. Kadına diyor:

- “Sen bu güzel kıza neden eziyet ediyorsun?”

Kadın, padişah olduğunu bilmediği için padişaha:

- “Sen işine bak adam benimle niye uğraşıyorsun?” demiş.

Padişah bir sormuş iki sormuş kadın yine aynı cevabı vermiş. Padişah da kadına diyor:

- “Senin adın nedir? Hangi köydensin?”

Kadın da: “Fılanca köydenim adım da şudur,” demiş.

Padişah avını bitirip makamına gelmiş. Makamına gelince hemen o kadını yanına çağırtmış:

- “Ben sana şu günde şu zamanda neden kıza eziyet ettiğini sormuştum. Sen de bana cevap vermemiştin. Şimdi söyle,” demiş.

- “Ama padişahım söylerim ama bir şartım var. Ben senin makamına bir ay boyunca oturacam. Sen de gezmeye çıkacaksın,” demiş.

Padişah da bu şartı kabul etmiş. Bir ay boyunca gezmeye çıkmış. Padişah gezmeye çıktığında kadın, padişahın vezirine:

- “Padişahın kızını öldürmesini,” söylemiş.

Vezir de padişahın kızını öldürmüştü. Bir ay sonra padişah çıkıp gelmiş. Bakmış kızı ölmüş kadına sormuş:

- “Nerede benim kızım? Sen kendi kızını neden dövdün? Hepsini anlat şimdi,” demiş.

Kadının sözünü tutmuş padişaha anlatmaya başlamış:

- “Benim kızım gece yılan postuna girip yalın olurdu. Köydeki bütün bebekleri yedi. Senin kızın da benim kızım gibi bebek yiyordu. O yüzden senin kızın da uykuya dalmıştı.”

Padişah önce inanmamış ama sonra kadın padişaha ispat etmiş. Padişah da her işte bir hayır vardır deyip kadını serbest bırakmış.

⁹⁵ Bedriye ASLAN, 1980, Lise, Şanlıurfa-Akçakale.

14. İNSAN YİYEN KADIN⁹⁶

Çok eski zamanlarda bir ailenin bir kızı olmuş. Bu kız bütün köyünü, annesini, babasını öldürmüş. Sonra bu kız büyümüş yaşlı bir kadın olmuş. Başka bir yerde de fakir bir çiftçi varmış. Bu çiftçinin de üç oğlu varmış. Çiftçi ailesini zar zor geçindirdiği için üç oğulda kendine iş aramaya çıkmış. Bir baraka görmüşler. Barakanın içine girmişler. Barakanın içinde yaşlı bir kadın varmış. Ama bu kadın insan yiyen bir kadıymış. Üç kardeş bu kadının yanına gitmiş:

- “Birkaç gün evinizde misafir olak mı?” demişler.

Kadın kabul etmiş. Kadın bunları ağırlamış. Akşam yemeğini hazırlamış. Yemekten sonra da yataklarını serip gitmiş. Biraz zaman geçtikten sonra da tekrar gelmiş. Çocuklara; “Eve hırsız girdi galiba bir bakın,” demiş. Büyük oğlan kalkıp gitmiş. Kadın hemen onu yemiş. Sonrada kardeşlerinin yanına gitmiş.

- “Hırsız onu öldürdü,” demiş. İkinci gün olmuş kadın yine onları bir güzel ağırlamış akşam yemeğine hazırlamış. Yatakları sermeden önce yanlarına gelmiş. Yanlarına gelip onlara; “Kedim kayboldu Allah rızası için onu bulun,” demiş. Bu defa da ortanca kardeş kalkıp gitmiş. Kadın onu da evden çıkar çıkmaz yemiş. Küçük kardeşinin yanına gelip; “Onu kurt yedi,” demiş. Ertesi gün olmuş kadın yine küçük kardeşi bir güzel ağırlamış yemeğini yapıp yatağını sermiş. Ama olanların farkında olan küçük kardeş; “Bu kadına bir oyun yapayım,” demiş. Kadın yine gelmiş. Ona; “Benim aile yadigârları yüzüğüm kayboldu onu bulur musun?” demiş. Çocuk da:

- “Onu en son nerede takmıştın?” demiş.

Kadın da:

- “Dışarıda ekmek yaparken takmıştım,” demiş.

Çocuk da akıllı ya:

- “O zaman dışardadır ben dışarıya çıkamam korkarım,” demiş.

Kadın hemen demiş:

- “Neyden korkarsın?” diye sormuş.

Çocuk da:

- “Ben kardeşlerim olmadan dışarıda dolaşamam,” demiş.

Kadın da ona:

- “Gel birlikte gidelim,” demiş.

Çocuk da:

- “Şimdi olmaz yarın gidelim,” demiş.

Kadın mecburen kabul etmiş. Yatağına gitmiş. Çocukta yatar yatmaz bahçede bir tuzak hazırlanmış. Ertesi gün de kadına:

- “Gel yüzüğünü arayalım,” demiş.

Kadınla birlikte bahçeye çıkmışlar. Çocuk önden gidip tuzağını yanına gelmiş. Sonrada kadını çağırmış. Kadın adımını atar atmaz tuzağa düşmüş. Kadın tuzağa düşer düşmez oğlan onu öldürmüş. Sonra da kadının karnını yarıp kardeşlerini çıkarmış. Sonra da kadının bütün paralarını alıp evlerine gitmişler.

⁹⁶ Mehmet Aslan, 1985, Üniversite, Şanlıurfa-Akçakale.

15. DÖRT KARDEŞ⁹⁷

Bir varmış bir yokmuş çok eskiden dört kardeş varmış. Dört kardeşin üçü erkek biri de kızmış. Bu kız evlenmiş. Kardeşleri bir gün bu kızın evine gitmeye karar vermiş. Bu kız da evini bir tepenin başına kurmuş. Evine de yedi günde gidiliyormuş. Kardeşleri yola çıkmış bir gün, iki gün, üç gün, dört gün, beş gün, altıncı gün, yedinci gün kızın evine varmışlar. Kızın da kocası evde yokmuş. Kız kardeşlerine sormuşlar:

- “Kocan nerde?” diye.

Kız da:

- “Kocam, yabana gitti. Bir hafta gelmeyecek” demiş.

O gün de çok yorulmuşlar. Hemen uyumuşlar. Ama küçük kardeş akıllı ya:

- “Burası yabancı yer bacımın da kocası evde yok en iyisi ben çok rahat uyumim. Ya başımıza bir iş gelirse,” demiş.

Bu kız gece yarısı uyanmış. Büyük abisini yemiş. Küçük oğlan bunun hepsini görmüş. Ama korkudan ses edememiş. Sabah uyandıklarında kız kardeşi, kardeşlerine sormuş:

- “Siz buraya kaç kişi geldiniz?”

Küçük kardeş korkudan:

- “Biz buraya iki kişi geldik,” demiş.

Ertesi akşam olmuş yine uyuyacaklarmış. Küçük oğlan çok yorgun olduğu için kendi kendine demiş:

- “Kestin ben bu gece yanlışlıkla uykuya dalarım. En iyisi başparmağımı keseyim. Üzerine de tuz basayım. O zaman istesem de uyuyamam acıdan,” demiş.

Akşam olunca bu defa kız kardeşleri, ortanca kardeşi yemiş. Sabah olunca kız kardeş, küçük kardeşine sormuş:

- “Buraya kaç kişi geldiniz?”

Küçük kardeş de:

- “Buraya tek geldim,” demiş.

Ertesi akşam bu defa sıra küçük kardeşe gelmiş. Küçük oğlan da bunu anlamış o yüzden yatağının içine yavru bir köpek sıkıştırmış. Ablası geldiğinde küçük köpeği yatağın içinde parçalanmış. Oğlan da o sırada dolabın içinde saklanıyormuş. Dolabın içinden çıkmış ablasının karnını ortadan ikiye ayırmış. Kardeşlerini de kurtarıp oradan kaçmışlar.

⁹⁷ Mehmet SİDDİK, 1979, Üniversite, Şanlıurfa-Harran.

16. BACI KARDEŞİ YİYECEK⁹⁸

Bir varmış bir yokmuş çok zengin bir adam varmış. Bu adamın yedi oğlu varmış ama kızı yokmuş. İşte adam kızının olmasını çok istiyormuş. Kızı olsun diye dualar etmiş. Adaklar adanmış. Adamın karısı da kızı olsun diye dua ediyormuş. Birgün adamın karısı dua ederken:

- “Allah’ım bana bir kız evlat ver de ne olursa olsun. Her şeyi yesin razıyım,” demiş.

Aradan günler aylar neyse işte zaman geçmiş kadının bir kızı olmuş. Adamla kadın çok sevinmiş bu duruma. Bu kız geceleri yatağından kalkıp bir keçiyi yiyip üstüne de bir bidon su içiyormuş. Ondan sonra tekrar beşiğin içinde kundağa giriyormuş. Günler böyle geçiyormuş. Adam eşyalarına ne olduğunu anlayamamış. Eşyalarını peşine düşmek için büyük oğlunu yanına çağırmış. Büyük oğluna demiş ki:

- “Gece uyumayacaksın bizim keçilerin, eşyaların başına ne geliyor öğreneceksin,” demiş.

Akşam olmuş oğlan nöbet tutmaya başlamış. Tam kız kardeşi beşikten çıkıp sürüden bir hayvan yiyeceği zaman büyük oğlan uykuya dalmış bir şey görememiş. Ertesi gün baba, ikinci oğlunu çağırmış anlatmış. Oğlundan nöbet tutmasını istemiş bu sefer. Bu sefer ikinci oğlundan nöbet tutmasını istemiş. O gün de kız, evin bahçesinde dolaşan horozları görünce akşam onları bu sefer yemeye karar vermiş. Akşam olmuş kız beşiğinden çıkmış evin bütün horozlarını yemiş. İkinci abisi de yine uyuya kalmış. Sabah olunca babası oğluna:

- “Ne oldu?” diye sormuş.

Oğlu da babasına beklediğini ama işte sonra uyuya kaldığını söylemiş. Böyle altı gün geçmiş. Yedinci güne gelince babası, işte bu sefer küçük oğluna nöbet tutmasını söylemiş. O sabah kız beşikten evin tavşanlarını görmüş. Onları yemeye karar vermiş. Akşam olmuş küçük oğlan nöbete başlamış. Küçük oğlan nöbette abileri gibi uyumamış. Kardeşinin kundağını atıp beşikten çıktığını evin bütün tavşanlarını yediğini görmüş. Sabah olunca annesine, babasına demiş. Annesi inanmamış oğluna:

- “Sizin hepinizi kardeşinize kurban ederim,” demiş.

Küçük oğlan, annesine küsmüş eşyalarını alıp evden gitmiş. Yolda giderken kör bir adama rastlamış. Bu adamın da ayağı çok ağrıyormuş. Küçük oğlan adamın ayağına bakınca adamın ayağında diken olduğunu anlamış. Adam kör olduğu için ayağındaki dikenini görmüyormuş. Küçük oğlan hemen adamın ayağındaki dikenini çıkarmış işte. Dikenini çıkarırken adamın ayağı çok ağrıyormuş. O yüzden oğlana kızmış. Ama sonra ağrısı geçince oğlana:

- “Sağ olasm,” demiş.

Oğlana adını sormuş. Oğlan ağacın altında oturuyormuş. Adama demiş ki:

- “Adımı boş ver işte ben iğneni çıkardım. Adımı ne yapacaksın?” demiş.

Adam o zaman oğlana işte:

- “Benden ne istersen iste,” demiş.

Oğlan da:

- “Ben senden bir kaplan istiyorum” demiş.

Adam cebinden aslanla kaplan çıkarmış oğlana vermiş işte. Oğlan, aslanla kaplanla yola çıkmış. Yolda bir ev görmüş. Evin sahibi böyle yaşlı bir kadınıymış. Yaşlı kadının yanında kalmak için izin istemiş kadın da izin vermiş. Birkaç gün orada kalmış. Sonra tekrar atıyla yola çıkmış köyüne gitmek için. İşte köyüne gidiyor. Köyüne gittiğinde kız kardeşinin bütün köyü yiyip bitirdiğini görmüş. Kız kardeşi de kara bir kediye dönüşmüş. Bu kara kedi o damdan bu dama atlıyormuş. Kardeşini görünce damdan aşağıya inmiş işte. Yanına gitmiş. Kardeşi atını ahıra bağlamış. Kara kedi, abisine sormuş demiş ki:

- “Abi senin atının ayağı kaç tane?” diye.

Abisi, kız kardeşinin ayağını yediğini anlamış. Kız kardeşine diyi:

- “Atımın ayağı üç tane,” demiş.

Kız bir daha sormuş. Abisi de:

- “İki tane,” demiş.

Kız yine sormuş. Abisi de bu defa:

- “Bir tane,” demiş.

Daha sonra kız abisinin elbiselerini istemiş. Onları dereye gidip yıkamış. Abisi, kız kardeşinin dereye geldikten sonra onu yiyeceğini anlamış. Kaçmaya başlamış. Kız kardeşi de peşine düşmüş. Oğlan ne yapacağını bilmemiş. Kaçarken cebinden üç tane ceviz çıkarıp yere atmış. Cevizler yere düştüğünde ağaca dönüşmüş. Kara kedi, kızın, eli balta olmuş ağaçları kesmiş böyle. Daha sonra cebinden aslanla kaplanı çıkarmış. Aslanla kaplana demiş ki:

- “Bacı kardeşi yiyecek,” demiş.

⁹⁸ Mehmet BAKAR, 1981, Lise, Şanlıurfa-Hilvan.

Aslanla kaplan bu sözü çok beğenmiş:

- “Bir daha söyle,” demiş.

Oğlan bir daha:

- “Bacı kardeşi yiyecek,” demiş.

Aslanla kaplan bu defa kızı parçalamış. Oğlana da sormuşlar:

- “Kız kardeşinin neresini istiyorsun?” diye.

Oğlan dilini istemiş. Dili alıp koltuğunun altına indirmiş. Dil orda tekrar bir şeyler yemek istemiş. Abisinin koltuk altını yemiş. Abisi de onu oradan çıkarıp aslanla kaplana atmış.

17. KELOĞLAN⁹⁹

Çok eskiden bir köy varmış. Bu köydeki herkes davar otlatırmış. Tarla sürermiş. Bir gün bu köye kendini zengin gibi yapan bir adam ya da kadın gelmiş. Tam hatırlamıyorum. Bu adam, kadın eskiden bütün ailesini yemiş. Kendini tutmamış. Bu adam köydekilere size iş vereceğim demiş. Benim büyük bir çiftliğim bir de büyük evim var. Gelin orada çalışın demiş. Ama bu adam yalan söylüyormuş. Bu adam insan eti yemiş. Köylüleri üçer beşer işe diye götürüyormuş. Köylüleri götürüp yiyormuş. Soranlar da onlar işlerini çok sevdiler ondan gelmiyorlar demiş. Bu adam böyle böyle bütün köylüyü yemiş. Sıra Keloğlan'a gelmiş. Adam Keloğlan'a da:

- "Gel benim yanıma, bak gelenler dönmüyor. Onlar işlerini çok beğendiler," demiş.

Tabii Keloğlan bu olayda değişik bir şeyin olduğunu anlamış. Yine de bu işe gitmek istemiş. Varmış koyulmuş yola. Adamın dediği yere gelmiş. Gelmiş gelmesine de ortada ne adamlar ne çiftlik ne de ekilecek toprak varmış. Sadece o yalancı adam varmış. Keloğlan bunları böyle görünce çok şaşırılmış. Adama dönmüş:

- "Hani senin çiftliğin hani senin adamların hani bizim köylüler hani senin toprakların burada sadece bir baraka var?" demiş.

Adam da ona:

- "Benim çiftliğim daha uzaktır burada sadece dinlenirsin.

Keloğlan'a başka yalan bulamamış.

- "Benim topraklarımı, adamlarımı yolda görürsün," demiş.

Keloğlan tabii bunların hiçbirine inanmamış. Adam onunla yola çıkınca öldürmeyi düşünmüş. Adamlar Keloğlan önce barakada bir gece yatacakmış. Adamın niyeti Keloğlan'ı uykusunda yemekmiş. Keloğlan bunu bildiği için akşama kadar bir insan şekli yapmaya çalışmış. Gece oluncaya onu namaz kılar gibi durdurmuş. Adam onu yemeye her geldiğinde namaz kılar gibi gördüğü için onu yememiş. Keloğlanda yatağında uyumuş. Sabah olmuş adam Keloğlan'ın odasına gelmiş. Bu defa onu yolda yemeğe karar vermiş. Yola çıkmışlar yürümüşler yürümüşler bir köye gelmişler. Bir akşam köyde kalıp yola devam edeceklermiş. Oğlan yine eliyle yaptığı şeyi yine namaz kılıyormuş gibi koymuş. Adam yine yiyememiş. Keloğlan da adam yatarken köy odasına gitmiş. Oradaki adamlara:

- "Benim yanımdaki adam bir haindir. Yarın sabah yola çıkacağız o adam da yolda sizin ekinleri parçalayacak. Tarladaki işçileri öldürecek. Beni de zorla yanında tutuyor," demiş.

Köylülerde ona inanmış sabah erkenden adamın yanına gelmişler. Adamı öldürmüşler. Keloğlan da adamın karnından köylülerini çıkarmış. Köylülerine gidip mutlu mesut yaşamışlar.

⁹⁹ Nurettin Kapat, 1987, Lise, Şanlıurfa-Viranşehir.

18. NAR KIZ¹⁰⁰

Bir varmış bir yokmuş bir nar kız varmış. Bu nar kızın babası yokmuş. Babası olmadığı için amcası ve yengesi bu nar kızı büyüttmüş. Yengesi nar kıza hep eziyet ediyormuş. Dağa odun toplama gidilecekse nar kızı gönderiyormuş. Evde yemek pişirilecekse nar kıza yaptırıyormuş. Amcası da karısından korktuğu için ses edemiyormuş. Amcası nar kızın bu çektiklerine daha fazla dayanamıyor nar kızı bir kuyunun yanına bırakıyor. Nar kız o kadar güzelmiş ki bir paşanın oğlu av için çıktığı ormanda onu kuyunun yanında görüp âşık olmuş. Nar kızın yanına gidip:

- “Burada bekle gelip seni düğünle alacağım,” demiş.

Kız kuyunun yanında beklemeye başlamış. O sırada karaçi bir kadın geliyor nar kıza:

- “Niye burada bekliyorsun?” diye soruyor.

Nar kız, karaçi kadına:

- “Paşanın oğlunun ona âşık olduğunu, kendisini kuyunun kenarında beklemesini, padişahın oğlunun kendisini gelip düğünle alacağını,” söylüyor. Karaçi kadın bunları duyunca nar kızı kuyuya atıyor. Nar kızın yerine geçip onun yerine kuyunun kenarında beklemeye başlıyor. Padişahın oğlu gelip bakıyor kuyunun dibinde kara bir kız var. Karaçi kızı nar kız sanıyor. Karaçi kıza:

- “Sen niye böyle kararmışsın? Önce ay gibi parlıyordun. Ne oldu sana?” diye sormuş.

Karaçi kız da paşanın oğlu anlamasın diye:

- “Sen çok geç geldin. Ben de seni güneşin altında beklemekten karardım,” demiş.

Paşanın oğlu karaçi kıza inanıp davul zurnayla karaçi kızı düğüne götürüyor gelin diye. Padişahın oğluyula evleniyor karaçi kız. Aradan aylar geçmiş beyazlamamış. Padişahın oğlu şüphelenmiş karaçi kızı üç gün boyunca takip etmeye başlamış. Karaçi kız ilk gün evlere dilenmeye gitmiş. Akşam olunca da güzel kıyafetler giyip kocasının yanına gitmiş. İkinci gün de dere kenarına oturup giydiği kıyafetlerle yemek bulâşıklarını aynı leğende yıkamış. Akşam olunca da eve gelip yanlarında çalışan, kendilerine hizmet eden kadınları yemekle çamaşır için aynı leğeni kullanan kadınları paşanın oğlunun yanında kovmuş. Paşanın oğlu iyice şüphelenmiş. Üçüncü gün yine karaçi kızı takip etmiş. Karaçi kız üçüncü gün bir köye girmiş. Köye girer girmez köyün bütün köpekleri karaçi kıza saldırmış. Karaçi kız değneğini çıkarıp köpekleri etrafından savuşturmuş. Eve gelince de değneğini sandığına saklamış. Paşanın oğlu onun karaçi kız olduğuna tam emin olmak için sandığındaki değneği alıp saklamış. Sabah olunca da onu yan köye bir düğüne göndermiş. Karaçi kız düğüne giderken yanına değneğini almak için sandığını açmış ama içinde değnek yokmuş. Yeni bir değnek almak için dışarı çıkmak istemiş gizlice ama paşanın oğlu niyetini anlamış hemen karaçi kıza:

- “Düğüne geç kaldın hemen hazırlan dışarı çıkmaya vakit yok,” demiş.

Karaçi kız mecbur değneksiz gitmiş düğüne. Paşanın oğlu da gizlice karaçi kızı takip etmeye başlamış. Karaçi kız köye girer girmez köpekler saldırmaya başlamış. Paşanın oğlu da içinden konuşmuş:

- “Akşam olsun eve gelsin ona seni kim bu hale getirdi diye soracağım. Eğer inkâr ederse o zaman kesin karaçidir bu kız. Eğer inkâr etmez yalan söylemezse de değildir,” demiş.

Akşam olmuş karaçi kız eve gelmiş. Paşanın oğlu kızı görünce sormuş:

- “Ne oldu?” diye.

Karaçi kız: “Köye giderken ormanda attan düştüm,” demiş.

Paşanın oğlu karaçi kıza demiş ki:

- “Boşuna inkâr etme senin kim olduğunu biliyorum seni takip ettim. Bana niye yalan söyledin? Benim kuyunun yanında gördüğüm ay gibi beyaz kız nerde?” diye sormuş.

Karaçi kız önce inkâr etmiş. Sonra karaçi olduğunu kabul etmiş. Kızın yerini söylememiş. Paşanın oğlu da:

- “Eğer yerini söylemezsen seni kuyuya atarım,” demiş.

Karaçi kız, paşanın oğlunun yine onu denediğini, takip sanmış. Yani kızı kuyuya attığını bildiğini onu denemek için sorduğunu düşünmüş. Nar kıza ne yaptığını hemen söylemiş. Beraber kuyuya gitmişler. Nar kız kuyunun dibinde nar ağacına dönüşmüş. Paşanın oğlu bunu görünce çok üzülmüş. Karaçi kızı da kuyuya atmış. Karaçi kızdan kurtulmuş.

¹⁰⁰ İsmet Aslan, 1940, Lise, Şanlıurfa-Bozova.

19. CEVİZ KIZ¹⁰¹

Vakti zamanında yaşlı bir adam varmış. Bu adamın karısı çok önceden ölmüş. Ölürken de kocasına bir ceviz bırakmış. Kocasına da:

- “Bu cevizi senin her işini yapar,” demiş.

Adam da kendi kendine demiş ki:

- “Bizim karı bunamış. Bu ceviz bana ne yardımcı edecek?” demiş. Almış cevizi takaya koymuş.

Bu ceviz, adam oduna gittiğinde üstündeki kabuğu çıkartıp güzel bir kız oluyormuş. Evin bütün işini yapıyormuş. Adam sabahları evden çıkıp odun kesmeye gidiyormuş. Akşam eve ne zaman gelse ev temizlenmiş, yemek hazırlanmış oluyormuş. Bir gün köyün padişahının oğlu bu adamın evinin önünden geçmiş. Bakmış kapının önünde çok güzel bir kız var. Kıza âşık olmuş. Gidip kıza sormuş:

- “Sen kimsin?”

Kız da demiş ki:

- “Ben bu evin sahibinin kızıyım. Babam oduna gitti.”

Akşam olunca padişahın oğlu, oduncunun kızına bakıcı yani işte dünürcü göndermiş. Oduncu da bilmediği için dünürçülere demiş ki:

- “Benim verilecek kızım yok,” demiş. Padişahın oğlu ne bilsin. Adam kendine isyan ediyor zannetmiş. Adamı kırbaça çekmiş. Tekrar evine göndermişler. Sabah olmuş adam yine oduna gitmiş. Evine gelmiş bakmış yine temizlik yapılmış yine yemek yapılmış. Komşuları yapıyor zannedişiyormuş. Sonra demiş ki: “Bunlar bana o kadar iyilik yapıyor gidip söyleyeyim Allah razı olsun,” diye. Komşuya varmış. Allah razı olsun diyecekmiş. Komşu da adama diyor:

- “Biz yapmadık senin kızını yapıyor temizliğini,” demiş.

Adam hiç bozuntuya vermemiş evine geri dönmüş. Sabah gene oduna gidiyormuş gibi evden çıkmış. Evin ilerisinde beklemeye başlamış. Bakmış kapıdan ay gibi bir kız çıkmış. Evin bütün işini yapmış. Yemeğini pişirmiş. Kız tekrar içeri geçip ceviz postuna girmiş. Adam da peşinden içeri girmiş. İçeri bakmış ama kız yokmuş. Acaba hayal mi gördüm diye kendi kendine düşünmüş. Sonra da demiş:

- “Hayal olsa bu evi kim temizledi bu yemeyi kim yaptı? Bu iş hayal değil ama bu işte bir iş var.”

Neyse işte ertesi gün evin içindeki sandığın içine saklanmış. Kız gene postunu indirip bütün evin işini yapmış. Adam kızı kolundan tutmuş; “Kimsin?” diye sormuş. Kız da adama anlatmış:

- “Vakti zamanında yaşlı bir kadın vardı. Bana büyü yaptı. Senin eşim de beni böyle kabul etti. Bana evini açtı. Bende o yüzden sana yardım ediyorum. Eğer beni bu halimle alırsa o zaman ben gerçek halime dönerim,” demiş.

Adam hemen padişahın oğlunun yanına gitmiş. Durum böyle böyle demiş. Padişahın oğlu kabul etmiş. Kızla evlenmiş. Mutlu mesut olmuşlar.

¹⁰¹ İsmet Aslan, 1940, Lise, Şanlıurfa-Bozova.

20. NOHUT KIZ¹⁰²

Bir varmış bir yokmuş köyün birinde yaşlı bir kadın bir de adama varmış. Bunların çok güzel bir kızı varmış. Bu kadınla adama o kadar fakirmiş ki yiyecek ekmekleri bile olmazmış. Adamla kadın artık bir lokmayı bulamayacak duruma gelmişler. Kızlarının da kendiyile perişan olduğunu görünce kızlarını bir kuyunun yanına bırakmaya karar vermişler. Kızı kuyunun yanına bıraktıktan sonra her gün bir keçi, ağzında bir parça ekmekle kızın yanına geliyormuş. Kız o ekmeği yiyip keçinin tüylerini kırptıyormuş. Böyle arada kırk gün geçmiş. Bahar gelmiş. Bir paşa da varmış onun da bir oğlu varmış. Askerleriyle hep ava çıkarmış. Kış çok soğuk olduğu için o kış ava çıkmamış. Bahar geldi havalar ısındı diye ava çıkmaya karar vermiş. Askerlerini toplayıp ava çıkmış. Avda yolunu kaybetmiş kızın olduğu kuyunun başına gelmiş. Kızı görünce âşık olmuş. Paşanın oğlu kıza:

- “Burada bekle beni. Ben düğün alayıyla gelip alcam seni,” demiş.

Aradan otuz dokuz gün geçmiş. Otuz dokuzuncu günün sonunda yoldan karaçi kız geçiyormuş. Çok acıktığı için kuyunun kenarındaki kızın yanına gelmiş. Kız keçinin getirdiği ekmeği karaçi kıza paylamış. Sonra oturup sohbet etmeye başlamışlar. Karaçi kız, güzel kıza sormuş demiş:

- “Niye burada tek başına oturuyorsun?” demiş.

Kız başından geçenleri tek tek anlatmış. Sonra da paşanın oğlunun gelip onu düğünle alacağını söylemiş. Karaçi kız, güzel kıza çok kıskanmış. Zaten karaçiler kıskanç olur:

- “Keşke onun yerinde ben olsaydım,” demiş.

Aklına kızı kuyuya atıp yerine geçmek gelmiş. Kızı kuyuya atmış onun yerine geçip beklemeye başlamış. Tabi bu arada kız kuyuya düşünce suyun içinde bir nohut tanesine ya da portakal ağacına dönüşmüş tam hatırlamıyorum. Kırkinci gün olmuş. Keçi sabah ağzında ekmekle gelmiş bakmış güzel kız yok yerinde karaçi kız var. Karaçi kız keçinin ağzındaki ekmeği zorla almaya çalışmış ama keçi ekmeği vermemiş. Keçiden sonra paşanın oğlu kızın yanına gelmiş. Kızı görünce şaşırılmış. Önce gördüğü kız çok güzelmış. Şimdi kuyunun kenarında gördüğü kız çok çirkin bir de yüzüne bakınca da karaçi olduğu hissediliyormuş. Ama paşanın oğlu kendi kendine demiş ki:

- “Bana öyle geliyordur. Benim ilk gördüğümde bu kız çok güzeldi. Beklemekten çökmüştür,” demiş.

Kızı alıp düğün dernekle evine götürmüş. Kırk gün kırk gece düğün yapmış. Kırkinci günün sonun paşanın oğlu karaçi kıza düğün hediyesi olarak ne istediğini sormuş. Karaçi kız düğün hediyesi olarak kuyunun dibindeki nohut tanesini istemiş. Paşanın oğlu adamlarına kuyunun dibindeki nohutu alıp gelmeleri için emir vermiş. Adamlar nohut tanesini bulup karaçi kıza vermişler. Karaçi kız akşam uyurken bu nohut tanesini dilinin altına koyuyormuş. Nohut tanesini dilinin altına koyunca o güzel kıza dönüşüyormuş. Paşanın oğlu akşam yanına gelince karaçi kıza sormuş:

- “Az önce düğünde çirkindin birden ne oldu sana?” demiş.

Karaçi paşanın oğluna demiş ki:

- “Ben kalabalıkta bir de gündüz güneşte çirkin görünüyorum,” demiş.

Gece uyumuşlar. Bunlar uykuya dalınca nohut tanesi karaçi kızın ağzından düşmüş. Nohut tanesi yine o güzel kız olmuş. Güzel kız, karaçi kıza alıp kendisini attığı kuyuya götürüp atmış. Sonra karaçi kız uyandığında kendini kuyunun dibinde bulmuş. Paşanın oğlu da uyandığında yanında güzel olan nohut kıza görmüş. Nohut kıza sormuş:

- “Hani sen gündüzleri çirkin oluyordun? Şimdi çok güzel görünüyorsun,” demiş.

Nohut kız da:

- “Benim üstümde büyü vardı ondan öyleydi. O büyüün etkisi kalktı artık gece de gündüz de çok güzel görüneceğim,” demiş.

Paşanın oğlu çok sevinmiş. Aradan zaman geçmiş nohut kızın bir kızı olmuş. Doğumdan sonra her gece rüyasında karaçi kıza görmeye başlamış. Karaçi kız, kaza demiş ki:

- “Gelip senden intikamımı alacam. Kızını da bir iğneyle öldüreceğim,” diyor.

Nohut kız sabah uyanır uyanmaz rüya tabirciye gitmiş rüyasını yorumlaması için. Rüya tabirci nohut kıza diyor:

- “Senin babanların evinin önünde bir ağaç var o ağaçtan bir beşik yaptır. Kızını da o beşikte yatır. O ağaçtan yapılan beşik senin kızını korur,” demiş.

Nohut kız o ağaçtan beşik yaptırmış. Bebeğini o beşikte yatırmış. Hep ağlayan bebek bu defa ağlamadan uyumuş. Nohut kız gelip gidip kızına bakıyormuş. Başına bir iş gelmesin diye. Bebeği uyandığında emzirmek için kucığına almış. O sırada karaçi kızın cinleri gelip bebeğin beşiğine iğne yerleştirmiş. Çünkü nohut kızın bebeği beşikten büyüyene kadar çıkarmaması lazım. Beşikten çıkardığı için beşiğin özelliği kaybolmuş. Karaçi kızın cinleri beşiğe yaklaşabilmiş. Nohut kız bebeğini beşiğe yerleştirmiş. O zaman beşiğin içindeki iğne bebeğe batmış. Beşiğin için de bir damla

¹⁰² Nayde Şahin, 1989, İlkokul, Şanlıurfa/Suruç.

kan olmuş. Bebek ölmüş. Bebeği gömmüşler eve gelmişler. Beşiğin içindeki bir damla kan nohut tanesine dönüşmüş. Nohut kız, bu nohut tanesini görmediği için beşiği çocuğu olmayan bir kadına vermiş. Çocuğu olmayan kadın beşiğin içindeki nohut tanesini alıp takanın önüne indirmiş. Beşiğin içine de bez bebek koymuş. Çocuğu olmadığı için onunla avunuyormuş. Bir gün dışarı çıktığında bir fırtına kopmuş. Takanın önündeki nohut tanesi beşiğe düşmüş. O nohut tanesi beşiğe düşünce bir bebek olmuş. Kadın eve gelince beşikteki bebeği kendisinin duasıyla geldi sanmış. O bebeği alıp büyütmüş. Ama bu bebek geceleri güzel bir kıza gündüzleri de nohuda dönüşüyormuş. Bebek büyümüş çok güzel bir kız olmuş. Kendisini büyüten kadının her istediğini her işini yapıyormuş. Dili çözülmediği için de kim olduğunu anlatamıyormuş. Kendisini büyüten kadın artık çok yaşlanmış. Ölecek duruma gelmiş. Kendisi öldükten sonra kızının perişan olmaması için onu bir kuyunun kenarına bırakmış. Kuyunun kenarında beklerken yanına bir keçi ağzında ekmekle gelmiş. O ekmeği yedikten sonra dili çözülmüş. Kendi ailesini bulmuş. Her şeyi anlatmış. Sonunda da çok mutlu olmuşlar.

21. KARAÇİ KIZ¹⁰³

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde harbil saman içinde gel zaman git zaman in aşağı çık yukarı, al sabunu ver suyu... Vakti zamanında buralarda bir padişah varmış. Bu padişahın sarayı da bizim Fırat'ın hemen yanındaymış. Bir zaman içinde çok güzel bir kız varmış. Bu kız gündüzleri ceviz geceleri de peri kızı olurmuş. Bir de bir padişahın oğlu varmış. Çok iyi avcıymış. Her gün ava gidiyormuş. Bir geyik avlamadan dönmüyormuş.

Birgün bu ceviz kız dere kenarına yıkanmaya inmiş. Kabuğunu soyup girmiş dereye. O sırada padişahın oğlu gelmiş bu kızı uzaktan seyretmeye başlamış. Kız derenin kenarındaki bir taşın üzerine oturmuş. Padişahın oğlu onu izlemeye başlamış. Kız şarkı söylemiş, çiçek koparıp başına takmış. Padişahın oğlu ses etmeden onu izlemiş. Sonra kız oğlanı görmüş. Oğlan saklandığı yerden çıkıp kızın yanına gidip demiş ki:

- “Ben köyün padişahının oğluyum. Seni gördüm, sevdim. Ben gidip askerlerimi alıp geleyim sen de otur bekle,” demiş.

O sırada gizli gizli onları gören kızın üvey annesi gelip kızı suya atmış. Kız, suda ceviz ağacına dönüşmüş. Üvey annesi taşın üzerinde oturmaya başlamış. Padişahın oğlu askerleriyle gelmiş. Tabi o arada annesi kızın başına bir sihirli iğne geçirmiş. Bu iğneyi çıkaramazsa hep ceviz gibi kalacak. Neyse padişahın oğlu gelmiş. Üvey annesini gelin diye götürmüş. O zamanda gelin alınca yüzüne bakılmazmış düğüne kadar. Bunlar düğün yapmışlar. Gerdek odasına girmişler. Bu burda dursun gelelim kızın haline. Kızı suda yaşlı bir kadın bulmuş. Almış eve getirmiş akşam yemekten sonra yerim diye. Kızı almış takanın içine koymuş. Bu arada üvey anne, paşanın oğluyla evlenmiş. Gerdek odasına girmişler. O arada takanın içine bir karga gelmiş. Karga bilirsin cevizi çok sever. Gelmiş cevizi yemeye. Gagalamış cevizi kırmış. Kız ceviz postundan kurtulmuş. Karga, kıza üzülmüş. Kızı alıp paşanın oğlunun evine götürmüş. Kız paşanın oğlu gelmeden pencereden odaya girmiş. Annesini pencereden atmış. Kız da hak ettiği gibi paşanın oğluyla evlenmiş. Bu hikâye de burada bitmiş.

¹⁰³ Bozan Çiçek, 1956, Lise, Şanlıurfa/Viranşehir.

22. ÇİĞ KÖFTE¹⁰⁴

Bir varmış bir yokmuş bir kadının üç kızı varmış. Bir gün bu kadın değirmene buğday göndermiş ekmek yapmak için. Büyük kızları değirmene giderken yolda bir horoz görmüş. Bu horoz büyük kızın elinden buğdayı alıp kaçıp gitmiş. Büyük kız horozun peşine takılmış. Horoz büyük bir eve girmiş. Büyük kız da eve girmiş. Evin sahibine demiş ki:

- “Sizin horoz benim buğdayı kapıp kaçtı bana buğdayımı geri verin,” demiş.

Evin sahibi de kıza demiş ki:

- “Bugün burada kalırsan sana buğdayını veririz,” demiş.

Kız, fakir oldukları için mecbur orada kalmayı kabul etmiş. Kızı bir odaya koymuşlar. Horozu da yanına atmışlar. Sabah olmuş evinin sahibi gelmiş bakmış horoz yine horoz. Onun için büyük kız göndermişler. Buğdayını da vermemişler. Eve gittiğinde annesi demiş:

- “Hani buğdayı un yapıp getirecektin? Evde yiyecek hiçbir şey yok.”

Büyük kız da başına gelenleri anlatmış. Annesi buğdayları almak için ortanca kızını göndermiş. Ortanca kız gidince evin sahibi ona:

- “Bugün burada kal yarın sana buğdayını veririm,” demiş.

Kız mecbur kabul etmiş. O gece orada kalmış. Horozu da odaya atmışlar. Sabah evin sahibi bakmış horoz yine horoz. Ortanca kız buğdayı alamamış. Evin sahibi buğdayı vermemiş. Bu defa da kadın küçük kızını buğdayı almak için göndermiş. Evin sahibi küçük kıza:

- “Bugün burada kal sana buğdayını yarın veririm,” demiş.

Küçük kıza odaya koymuşlar. Küçük kız, ablaları gibi uyumamış. Elini kesmiş üstüne tuz basmış uykusu gelmesin diye. Sonra da uyuyormuş gibi yapmış. Gece olunca horoz postunu çıkarmış postun altından çok güzel bir oğlan çıkmış. Kız oğlanın postunu alıp saklamış. Sabah olunca evin sahibi gelmiş bakmış horoz oğlan olmuş. Evin sahibi oğlanla kıza evlendirmiş. Bu oğlanın annesi de cadı mı peri mi öyle bir şeymiş. Neyse işte ama bu oğlan zaten peri kızıyla evliymiş. Gece olunca postunu indirip peri kızının yanına gidiyormuş. Bir gün küçük kız bu oğlanın peşine takılmış. Bakmış bir peri kızıyla konuşuyormuş onları dinlemiş. Peri kızı, oğlana diyormuş ki:

- “Yarın bana çiğ köfte getir canım çok çekti,” demiş.

Peri kızı hamileymiş tabi o arada. Küçük kız çok kıskanmış eve gelmiş. Hemen bir çiğ köfte yoğurmuş. Kocasına da demiş ki:

- “Ben hamileyim canım çiğ köfte çekti,” demiş.

Küçük kız bütün çiğ köfteyi yemiş peri kızına hiç bırakmamış. Neyse böyle böyle zaman geçmiş. Vakit doğum zamanı olmuş. Peri kızı bir oğlan doğurmuş. Küçük kız da gerçekten hamile olmadığı için çiğ köfteden bir bebek yapmış. Kocasını kandırmak için onu kundaklamış. Peri kızı, küçük kızın bu oyununu biliyormuş. Ona acımış Allah'a onun için dua etmiş:

- “Yarabbi onun çiğ köftesini bir oğlana dönüştür,” demiş.

Allah, peri kızının duasını kabul etmiş çiğ köfteyi bir oğlana dönüştürmüştü. Peri kızı o gece kocasına diyor:

- “Artık sen buraya gelme. Ben peri olduğum için çocuğumuz da bir günde otuz yaşına geldi. Sen artık dünyadaki karının yanına git,” demiş.

Adam kabul etmiş karısının yanına gitmiş. Ama dönememiş adam tek başına. Küçük kız kocasını kurtarmaya gitmiş. Sabrettiği için Allah onun mükâfatını vermiş. Hem kocası yanına gelmiş hem de çiğ köftesi oğlan çocuğu olmuş. Masal da burada bitmiş.

¹⁰⁴ Mehmet ÇAYAN, 1989, Şanlıurfa/Hilvan.

23. YILAN POSTLU ADAM¹⁰⁵

Bir varmış bir yokmuş köyün birinde belirsiz bir köyde güzel bir kız yaşamış. Bu kız bir gün hayvan otlatmak için dağa çıkmış. Orada bir yılan kızın peşine takılmış. Kıza âşık olmuş. Kızı takip etmeye başlamış. Kız yılanı fark edince kaçmaya başlamış. Kız kaçtığı için yılan kızın izini kaybetmiş. Kız o günden sonra dışarı çıkmaya korkmuş. O günden sonra annesi hayvan otlatma gitmeye başlamış. Aradan biraz zaman geçmiş annesi hastalanmış. Annesi kızına demiş:

- “Ben hastayım, halim de yok benim yerime sen çık dağa,” demiş.

Kız korka korka hayvanları alıp otlatmaya gitmiş. Yolda yılan, kızı tekrar görmüş. Kızın peşine takılmış. Kız hayvanlarını otlatmış akşam güneş batarken eve dönmüş. Yine yılan peşine takılmış. Kız susamış bir su kenarında su içmek istemiş. Suya eğildiğinde yılanın arkasında olduğunu sudan görmüş. Yine korkup eve kaçmış. Annesine bir şey diyemediği için üçüncü gün yine hayvanları otlatmak için yola çıkmış. Yılan bu defa kızı gizliden fark ettirmeden takip etmiş. Yılanı fark etmeyen kız hayvanları otlatmış. Yolda dere de suya girmiş. Sonra da eve tekrar geri dönmüş. Ama bu defa yılan evine kadar takip etmiş. Yılan kızın evini öğrenmiş. Kız da bir taraftan peşime yılan takılmadı diye de rahatlamış. Yılan o arada kızın evine yuva yapmış orada kalmaya başlamış. Kırk gün kıza görünmemiş kırkıncı günün sonunda kızın karşısına çıkmış. Dile gelip kıza demiş:

- “Ben sana âşık oldum, gelip seni annenden babandan isteyecem senin de rızan var mı?” demiş.

Kız çok korkmuş o korkuyla yılanı demiş ki:

- “Ben seninle evlenmem. Sen yilansın ben de insanım,” demiş.

Yılan, kızın cevabını beğenmemiş gidip kızı annesinden babasından istemiş. Kızın annesi babası çok sinirlenmiş. Yılanı evden çıkarmak için taşlamışlar. Yılan ertesi gün yine gelip kızı istemiş ama yine vermemişler. Yılan üçüncü gün kızı gelip tekrar istemiş. Kızın annesine, babasına demiş ki:

- “Eğer kızınızı bana vermezseniz evinizi başınıza yıkarım. Ne ocağınız kalır ne de adınız,” demiş.

Kızın annesi, babası korkudan kızlarını yılanı vermişler. Yılanın getirdiği altınlarla da düğün dernek yapmışlar. Akşam olmuş kızın annesi yılanı nereye gideceklerini sormuş. Yılan da:

- “Benim kendi evim var. Bundan sonra orada yaşayacağım,” demiş.

Kızı istemeye istemeye zorla götürmüş. Kızı bir mağaraya getirmiş. Mağaranın önünde kıza; “Beni seviyor musun?” diye sormuş. Kız da onu sevmediğini söylemiş. Yılan mağaraya girmiş. Üstündeki yılan postunu çıkarıp kıza gerçek yüzünü göstermiş. Gerçekte bu yılan çok yakışıklı biriymiş. Bir büyücü zamanın da bu yılan adama büyü yapmış. O mağara dışına çıkınca yılan gibi görünüyormuş herkese. Yılan adamı gören kız ona âşık olmuş. Yılan adam kıza tekrar sormuş:

- “Beni seviyor musun?” diye.

Kız bu defa: “Evet,” demiş. Aradan zaman geçmiş bu kızın anne babası kızlarını merak etmişler mağaraya gitmişler. Mağaraya gittiklerinde kız mağaranın önünü süpürüyormuş. Kızın anne babası kızlarını memnun görünce şaşırılmış. Yanına gidip neler olduğunu sormuşlar. Kız olan her şeyi anlatmış. Kızın anne babası kızlarını yılanla evlenmediğine çok sevinmişler. Bu hikâye de burada bitmiş.

¹⁰⁵ Sıddık BAKAR, 1986, Üniversite, Şanlıurfa/Hilvan.

24. YILAN ADAM¹⁰⁶

Bir varmış bir yokmuş vakti zamanında yılan bir adam varmış. Bu adama çok eskiden büyü yapılmış o yüzden yılan kılığına girmiş. Bu yılan adam bir gün gidip padişahın kızını istemiş. Önce en büyük kızını istemiş. Büyük kız alıp evine getirmiş. Büyük kız güzelliğe, paraya çok değer veriyormuş. Hiçbir işten de anlamıyormuş. Yılan adam kocası ama onu beğenmiyormuş. Onu horluyormuş. Bildiği işi de garezine yapmıyormuş. Yılan adam da bu kızı tekrar baba evine götürmüştü. Sonra ortanca kızını istemiş. Padişah korkusundan vermiş. Ortanca kız da ablasının yolundan gitmiş. Yılan adam bu kızı da baba evine göndermiş. En son gidip padişahın küçük kızını istemiş. Küçük kız alıp evine götürmüştü. Küçük kız eve gider gitmez yılan adamın evini kendi evi bilmiş. Her işini yapmış. Yemeğini pişirmiş. İkranda kusur etmemiş. Böyle böyle kırk gün geçmiş. Yılan adam kırkinci gün postunu üzerinden çıkarmış. Kız kocasını insan görünce çok sevinmiş. Bir gün padişahın karşı köyle savaşı çıkmış. Herkes padişahla dalga geçiyormuş; “Gelsin de damadın seni kurtarsın,” diye. Savaş günü gelmiş. Yılan adam postunu çıkarmış. Herkesi kılıçtan geçirmiş. Köydeki herkes bu genç oğlanın kim olduğunu merak ediyormuş. Savaştan sonra büyük bir yemek verilmiş. Padişahın damadı gibi yılan postunda yemeğe gitmiş. Herkes yılan adama bakıyormuş. Yılan adam o sırada postunu üstünden atmış. Oradaki millet hep şok olmuş.

¹⁰⁶ Sedat Tüzün, 1985, Lise, Şanlıurfa-Merkez.

25. ÖKSÜZ ÇOCUKLAR¹⁰⁷

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde harbil saman içinde köyün birinde fakir bir adam yaşıyormuş. Bu adamın bir oğlu bir de kızı varmış. Karısı hastalanıp ölmüş. Adam karısı öldükten sonra çocuklarının başına üvey anne getirmiş. Adamın o kadından üç tane daha çocuğu olmuş. Üvey anne kendi çocuklarına iyi davranıyormuş. Adamın ilk kadından olan çocuklarına da kötü davranıyormuş. Bu ailenin bir ineği varmış. Bu ineğe öksüz çocuklar bakıyormuş. İneği her gün otlatmaya götürüyorlarmış. Üvey anne çocuklara yemek vermezmiş. İneği otlatmaya götürecekleri zamanda ellerine kuru ekmek verip gönderirmiş. Çocuklara yapılan eziyete dayanamayan inek dile gelmiş. Çocuklara demiş ki:

- “Gelin bir boynuzumu açın içinden su için bir boynuzumu açın içinden yemek yiyein,” demiş.

Bu böyle günler sürmüş. Çocuklar artık aç uyumuyorlarmış. Üvey anne de bir yandan çocuklarını balla sütle besliyormuş ama yine de büyümüyorlarmış. Üvey çocukları da her gün kilo alıyormuş. Boy atıyorlarmış. Üvey anne bunun nedenini merak etmiş. Çocukların ineği otlatmaya götürdüğü bir gün büyük kızını onların peşine takmış. Büyük kız onları takip etmiş. Tam yemek yiyecekleri vakit kız uykuya dalmış hiçbir şey görememiş. Ertesi gün üvey anne ortanca kızını üvey çocuklarının peşine göndermiş. Ortanca kızı da tam yemek yenilecek vakitte uyuya kalmış hiçbir şey görememiş. Diğer gün küçük kızını öksüzlerin peşine takmış. Küçük kızın uykusu gelmeye başlayınca küçük kız parmağını kesmiş üstüne de tuz basmış. Kız bu sayede acıdan uyuyamamış. Yemek zamanı gelince kız bakmış öksüzler ineğin bir boynuzundan su içiyor bir boynuzundan yemek yiyor. Küçük kız bunu hemen annesine yetiştirmiş. Annesi kıskançlığından ne yapacağını şaşmış. Beline kuru ekmek bağlamış. Kocas gelince kendini yataklara atmış. Kocas karısına sormuş:

- Ne oldu sana? Daha sabah sapasağlamdın.

Kadın demiş ki:

- “Aniden fenalaştım hekime gittim. Hekim bana ineğini kesip derisinin içine yatacağsın dedi.”

Adam ne diyeceğinin bilmemiş. Çünkü geçimleri inekmiş. Karısına demiş ki:

- “Etme o inek olmadan ne yaparız?” demiş.

Tabi inek bu arada kesileceğini anlamış çocuklara anlatmış:

- “Beni keserlerse kemiklerimi alıp bir çukur açıp içine koyun,” demiş.

Üvey anne, allem edip kullem edip kocasına ineği kestirmeye ikna etmiş. İneği kesmişler yemişler içmişler. Geriye ineğin kemikleri kalmış onu da öksüzlere vermişler yesinler diye. Çocuklar çok üzüldüler. İneğin dediği söz akıllarına gelmiş. İneğin kemiklerini alıp bir çukur kazıp içine koymuşlar. Aradan günler geçmiş padişah oğlunu evlendiriyormuş. Üvey anne kızlarını alıp oraya gitmiş. Öksüzlerin önüne de bir leyen koyup:

- “Ben gelene kadar bunun içini göz yaşlarımızla doldurun,” demiş.

Üvey anne düğüne gitmiş. Çocuklarda ağlamaya başlamışlar. O sırada oradan komşuları geçiyormuş. Komşuları öksüz çocuklara:

- “Siz burada ne yapıyorsunuz?” demiş.

Çocuklar komşularına üvey annelerinin yaptırdığını söylemiş. Komşuları çocuklara acımış. Leyenin içine bir satıl su koymuş içine de biraz tuz atmış. Sonra çocuklara da:

- “Kalkın sizde düğüne gidin,” demiş.

Öksüzler kalkıp ineğin kemiklerini gömdükleri yere gitmişler. Oraya gittiklerinde şaşmışlar. Orada güzel elbiseler, takılar, ayakkabılar varmış. Öksüzler hemen giyinip düğüne gitmişler. O kadar güzel olmuşlar ki üvey anneleri, üvey kardeşleri de kimse bunları tanımamış. Kız halayda oynarken padişahın oğlu kızı görüp âşık olmuş. Düğün bittiğinde öksüzler koş koş eve gitmişler. Eve giderken kızın yolda ayakkabısının biri düşmüş. Ayakkabının tekini padişahın oğlu bulmuş. Demiş ki:

- “Bu ayakkabının sahibini bulup onunla evlenecem.”

Dediğini de yapmak için ayakkabının sahibini köyde aramaya başlamış. Bütün köyü tek tek gezmiş. Ama ayakkabı kimsenin ayağına olmamış. Köyde gitmediği tek bir ev kalmış o ev de öksüzlerin eviymiş. Padişahın oğlu son o eve girmiş. O evde elindeki diğer ayakkabının tekini görünce aradığı kızın öksüz kız olduğunu anlamış. Padişahın oğlu nişanlısından ayrılmış. O kızla evlenmeye karar vermiş. Üvey annesi de kıskançlığından çatlamış. Düğün hazırlıkları başlamış. Kına gecesi gelmiş çatmış. Üvey anne, erkek tarafı kına yakmaya geldiklerinde üvey kızını takaya koyup üzerine çuval örtmüş. Kendi kızını da öksüzün yerine koymuş. Düğüne gelen erkek tarafı:

- “Bu ne kadar çirkin kız, padişahın oğlu bunu nasıl beğendi?” demiş.

¹⁰⁷ Erol Ural, 1969, Lise, Şanlıurfa/Bozova-Çatak.

O arada öksüz kız takanın içinden horoz gibi ötmeye başlamış:

-" Ben buradayım, perdenin arkasındayım."

Üvey annesi de:

- " Bu horoz da ne öttü kış kış horoz," demiş.

İnsanlar şüphelenmiş takanın içine bakmışlar. Orada kızı bulup kıza ne olduğunu sormuşlar. Kız anlatmış. Kınacılar öksüz kızın kınasını yakmışlar. Alıp saraya götürmüşler. Sarayda kızın düğünü yapılmış. Onlar da muradına ermiş.

26. ARAP ÜZENİ¹⁰⁸

Zamanın birinde bir tüccar varmış. Ticaretle uğraşır senede bir sefer eve gelir. Eve geldiğinde bir gece eşinin yanında yatar gider. Devresi sene gelir bakar ki bir çocuk dünyaya gelmiş; kız. Kızı da öldürür anasını da öldürür. Bir daha evlenir. Uzatmayalım kadın kız doğurduğu zaman kadını da keser. Kızını da keser. Böyle böyle belki onlarcasıyla evlenmiş. Hepsini de katletmiş. Niye? Kız doğurmuş. “Bana erkek lazım. Benim servetim çok kim yiyecek?” Dimiyor ki: “Allah’a karşı gelmim. Allah istese oğlan yaratır.” Orasını çözemiy. Bir gün yine zengin bir yerden evleniyor. Nasıl veriyorlarsa? Demi ki: “A benimde kızım giderse kız doğurursa o da öldürecek.” O anda onu düşünmüyor. Evleniyor ay oluyor gün oluyor çocuk dünyaya geliyor kız. Hemen oradaki gelinin kız kardeşi iki tene. İkisi de oradaki doğumu yapan ebeye yalvarıyorlar:

- Al sana şu kadar altın. Al sana şu kadar gümüş. Git padişaha söyle ki: “Oğlun oldu.”

Yazık hem çocuğu öldürecek hem de bacımızı öldürecek.

Diyi:

- E ben söylerim söylemesine ileri de ne olacak? İleri de duyulacak. Bu sünnet olmak ister.

Evlenmek ister. Peki, ileride bunun kız olduğu meydana çıkarsa beni o zaman padişah öldürür.

Diyi:

- Sen hiç tereddüt etme. Biz buna çare bulduk. Minareyi çalan kılıfını hazırlar derler ya. Atı çalan aklını hazırlar. Biz her şeyi düşündük. Şayet ileride kız olursa biz bu şekil bir plan yaptık. Sen bu parayı al. Git padişaha söyle ki: “Bir oğlun oldu müjde.” Padişah sana müjde karşısında çok altın verir. Çünkü oğlu oldu ya. Kadın parayı alıp kabul ediy amma içine bir sızı giriy. Çünkü ilerisi var bunun ha. Büyüyecek bu çocuk.

Gidiy diyi:

- Padişahım kulağıy elimde bir oğlun oldi.

- Vay sağ olasan. Götürün hazineye doldurabildiği kadar kaldıracabildiği kadar altın kaldırsın.

Kadını götüriler hazinenin başına. Kadının yanında bir şeyisi yok ki. Tumanının soyi. Balaklarını bağliy. Dolduriy altın. Çingar çalıp eve götürüy. Çuval yok bir şey yok kadını tutup şeye götüriler. Neyse o altını alıp eve gidiy. Çocuğu işte avradın kız kardeşleri orada ya onlar kimseyi karıştırmıyorlar. Onlar bakiler kundağını beresini işte kıvrırını zıvrırını banyosunu her şeyini... Kimse içeri girmiy onlar yapiler.

Diyi:

- Biz çocuk büyüyene kadar biz kardeşimize köle olacağız.

E padişah da karışmıy. Hem baldızlar hem de hanımın kardeşleri. Onlar hizmet ediy daha iyi. Üç gün beş gün on gün böyle böyle zaman geçiy. Herkeş işine gücüne bakıy. Çocuk geliy on iki-on üç yaşlarına anlıyor artık. Anlıyor ama sağdan soldan padişahı dürtüyorlar.

- Padişahım çocuk büyüdü bak. Akıl buluk oldu. İleride sünnetten korkar bu. Şimdiden niye kestirmedin?

Çocukken kestirmeye padişah kıymıyor. Canı acımasın diye.

Diyi:

- Padişahım nereye kadar canı acımasın bak bu çocuk büyüdü. Bu muhakkak sünnet olması lazım ki ileri ki bir tarihte evlenecek.

Padişahı sıkıştırıyorlar.

Diyi:

Tamam, aha düğün dernek kurulsun. Ben oğlanı sünnet edecem.

Bu haber hemen saraya yayiliy. Kızın anasına haber geliy.

Diyi:

- Çocuğu sünnet edecekler.

Çocuk da kız. Nasıl olacak? Meydana çıkacak ikisi de ölecekler. Hem de o koca karı, doğurtan ebe, o da ölecek. Bacıları da yanında onlarda gizledi diye onlar da ölecek. İşler karıştı. Nasıl edek?

Diyi:

- Bacım bu işi siz başıma getirdiniz. Şimdi biye söyleyin bakim ben nasıl edim?

Davul zurna çaliniy. Kurbanlar kesiliy. Kırk gün davul zurna çalınacak. Düğün olacak. Niye? Padişahın bir oğlu var sünnet olacak. Bu kırk gün zaman zarfında millet kurbanlar yiyeyen içen konan göçen gelen giden belirsiz. Zenginlik alameti. Şab şub çok. O esnada bunları derin düşünce aliy: “Biz ne edecez?” Yarın öbür gün, gün geldi çattı. Bu çocuk sünnete çıkarsa biz halimiz ne olur? Birbirlerine gece oldu mu sarılıp ağlıyorlar. Diyi:

- Bir çare.

¹⁰⁸ Cuma Azbay(Âşık Devrani), 1954, İlkokul, Şanlıurfa-Merkez, Kısas Köyü.

Diye:

- Bir çaresi var bacım.
- Nedir?

Diye:

- Biz şimdi çocuğu hazırlayalım. Bir erkek elbisesi giydirelim. Gece yarısından sonra da bir at çıkarak ahırdan. Üstüne binsin atlasın gitsin. Bu memleketlerden çıksın başka memleketlere gitsin. Kaybolsun izini kaybetsin. Yoksa anlaşılırsa kız olduğu hepimiz ölürüz. Hepimiz öleceğine bu çocuk gitsin kısmetini arasın.

Gece yarısı olduktan sonra ahırdan bir at çıkariler. Herkeş uykuda. Davul zurna çalmış. Düğün olmuş. Oynamışlar, kurbanlar kesilmiş yemek yenmiş. Yorulmuşlar mest olmuşlar herkeş tatlı uykuda. Bunlar ağıly yatmiler. Gece yarısından sonra gidip ahırdan bir at çıkariler. Çocuğa bir erkek elbisesi giydiriler. Başına bir kalpağ geçiriler. Anasından teyzelerinden vedalaşiy ağıly sızli. Kapıdan çıkıy gidiy. Nereye gittiğini bilmiy? Çünkü hiç dışarıyı görmemiş padişah çocuğu. Hiç yabancı görmemiş. Giderken giderkene ne kadar gidiy sabaha karşı gece yarısından diyelim ki saat on ikiden taa sabaha beşe kadar altıya kadar durmadan yol yürü at sürü. Nereye gittiğini gendi de bilmiy. Baki ki bir ormana girdi. Ormana girdi ince bir yol... Ormanda yol olmaz tabi. Araba yolu var mı? İnce bir insanlar gitmiş gelmiş. Çığır gibi bir yer iz yani. O ize biniy.

Diye:

- Elbet bu ormandan çıkarım.

Ormanın biraz derinliklerine girdiğinde bakiy ki bir kurt, ağzında bir kundak, çocuk yani... Kundağa sarılmış yeni doğmuş bir çocuk. Kurt ağzında götürüy. Yolu kesti kurdu gördü atını kaldırdı. Atını kaldırdı, hızlandırdı. Kurt baktı ki arkadan atlı geliy. Üstündeki kız mı oğlan mı? Kimdir bilemez seçemez orasını. Baktı ki atlı üzerine geldi. Şimdi yetiştı beni öldürür diye o ağzındaki kundağı bırakıp kaçiy. Ağzındaki kundağı bırakıy kaçiy çocuk gidiy attan iniy kundağı kucağına aliy açıy bakiy bir oğlan çocuğu. Bir daha sarmaliy.

Diye:

- Yarabbi kurban olduğum kerem ben nereye gideceğimi bilmiyem. Ben padişahın oğlu sünnetten kaçmış diye şimdi yayım yapıler. Ben kızam. Benim memem yok ki ben buna verim de emdirim. Ben ne edim? Ben açam. Ben bu çocuğu nasıl edim Yarabbi? Bunu niye biye musallat etti?

Allah'a yalvariy ağıly. O esnada çocuk dile geliy.

Diye:

- Ben bu ormanın dışında bir memleket var o memleketin padişahının oğluyam. Benim her sene babamın bir çocuğu olur. Hak tarafından bu kurt gelir beşikten alır gider. Kimse görmez. Gider götürür yir babamın nesli töremesin. A ben de bu sene dünyaya geldi. Beni de aldı götürdü yiyecek. Sen bana rast geldin. Sen beni kurtardın. Benim babamın konağı budur. Padişaktır ismi de budur. Git beni ona teslim et babam seni ödüllendirir. Ne kadar ödül verirse kabul etme.

- "Niye?" diyi çocuk.

Diye:

- Ne verirse kabul etme. Hazineleeri devreder kabul etme. Seni vali tayin eder kedisi padişah kabul etme. Sana dünyada ne teklif ederse kabul etme. Söyle ki: "Padişahım senin ahırda bir Kırat varmış. Onu bana ver. Ya verir ya da vermez. Başka bir şey alma.

Çocuğu kucağına aliy ata biniy gidiy. Ormandan çıkıy. Memlekete geliy. E tabi kucağında o kundağı gören padişaha haber veriy çocuğun geri geldi diye. Davullar zurnalar kıyamatt halla hop... Padişah karşıly:

- Seni Allah mı gönderdi? Sen bize nerden geldi?

Derken çocuğu kucağına alıp eve götüriler. Atını bir kenara bağlilar çekiler geliler. Gendi millet başına yığıly. Hoş geldi beş geldi. Bunu nasıl kurtardiy? İşte nasıl?

- Valla ben nasıl kurtardım? Kurdu gördüm üzerine atı sürdüm. At korkusundan bıraktı kurt. A ben de gittim kundağı aldım. Getirdim.

Diye:

- Sen ne bildin ki bu padişahım oğlu ola?

Diye:

- Ben bilmedim ki... Kucağıma aldım gezdiriyem kim sahip çıkarsa ona verecem.

Demi ki ben çocuklan konuştum. Çocuklan konuştum derse o Kırattı istediğinde padişah uyanacak. Çocuklan konuştım demiy. Kimse inanmaz ona. Yeni doğmuş bir çocuk konuştu kim inanır. Bunlar yemek falan yedikten sonra. Kahve içtikten sonra diyi:

- Ben yolcuyam. Bana izin ver.
- "Nereye gideceksen?" diyi.
- Valla ben de bilmiyem nereye gideceğimi.
- Başındaki halı söylemiy.

Diyi:

- O zaman sen benim çocuğumu kurtardın. Dünyayı bana bağışladın. Dile benden ne dilersen. İstersen padişahlığı verem... Kabul etmisen seni buyaya vali edim.

- Yok.

- Hazineleri sana devredim.

Diyi:

- Yok, istemem. Ben ne yapacam hazineyi?

- Bu memleketi kompile sana verim.

- Yok.

Ne yapıyda diyi: "Yok,"

Diyi:

- Ben seni böyle boş göndermem. İllaki bir şey alacaksın.

Diyi:

- Padişahım mademki bu kadar zorladın ben bir şey istemim. Mademki bu kadar zorladıysa ahırında bir tene Kırat var oniy bana ver.

- "Vermem" diyi.

- "E vermezsen canın sağ olsun padişahım zor yok ki..." diyi.

- Dünyayı iste. Padişahlığı iste. Ben şu anda verim. Ama atı benden isteme.

- Tamam, padişahım verme verme. Ben çeker giderim. Benim atımı çıkarın ben gidecem.

Çocuk kakıy ki ayakkabılarını giyip ata binip gidecek. O kundak arkasından yuvarlanıy.

Kundakta bağlı ya... O yuvarlanıy. Yuvarlanınca millet şaşırıy:

- Ya bu kundak nereye gidiy?

O zaman kundak tekrar dile geliy. Çocuk tekrar dile geliy.

Diyi:

- Ben babamın yanında bir at değerinde olmadıktan sonra. Bu adam beni kurtardı. Ben bu adamın çocuğu olacağım. Ben bu adamla bereber gideceğim. Bu kimse eğer?

Söyliy bir daha dili kitleniy. Padişaha diyiler:

- Sen siye gel Allah'tan kork. Ya bak çocuk dile geldi. Doğru söyliy. Bir at da etmedikten sonra... Bir at nedir? Canlı bir hayvan... Senin çocuğun o atın değeri kadar yok mu ki sen bu atı bu yolcuya ver misen?

Diyi:

- Dünyaları istesin verim.

Diyi:

- Atı vermisen ben gidiyem.

Diyi:

- Dur, dur.

Mecbur kaliy. Diyi:

- Ama gözüm görmesin. Git ahıra üzerine bin çık. Ordan öte git. Seni görmim. Ata bindiğini görürsem alırım.

Neyse bu adam padişaha... Etrafını sariler. Dışarıya bakmasını önliler. Adam ata biniy ahırdan fırlıy gidiy. O da yel atıymış. Kimse bilmiyor padişahın haricinde. Çocuk da ona demiy ki bu yel atıdır. Bunun böyle böyle marifetleri var demiy. O kız çocuğu ata biniy. Nereye gideceğini bilmiy. Gendi de bilmiy. Memleketleri çıktı. Kayboldu yani. Geri dönüşü de yok. Dönemez memleketi de bulamaz. Çocuk daha bir yer görmemiş. On iki-on üç yaşında bir genç. Bir memlekete geliy bakıy ki kırk metre derinliğinde yirmi metre enliğinde bir hendek kazılmış. Yirmi metra burdan at basıp yirmi metre öteye geçebilir mi? mümkün değil. O yörenin padişahının da bir kızı varmış Dünya Güzeli. Bir tek kız var:

- Bu hendeği kimin atı atılsa kim atıyla beraber hendeği öteye geçerse kızımı ona hiba edeceğim. Bedava vereceğim ve yerime de padişah olacak.

O kız çocuğu da sünnetten kaçan çocuk diyelim geliy bakıy ki hendeğin içinde belki yüzlerce at ölmüş. Kırk metre derinliğinde düşen ölecek. Çıkarma da yok düşen gider.

Diyi:

- Allah bana verdi. Ben de atlim düşim ölüm ben de bu dünyanın azabından kurtulim. Annem de kurtulsun.

O niyetten atını geri çeviri. Tabi herkeş izin almiy ben atlayacam diye. Öteden gelen atlıyor. Atlayan düşüyor. Düşen ölüyor bu şekil. Millet bekliyor acaba kim gelecek? Kimin atı daha iyi? Kim gelip geçecek diye bekliyor yani bir kenarda meraktan. Kendisi de atı biraz geriye çekiy. At konişi:

- Ne yapisan?

Diyi:

- Bu hendeği atlayacam.
- Diye:
- Bu hendeği atlayamazsın. İn aşağı.
- Öyle baki ki at onlan konuştu korkiy.
- Korkma, in aşağı.
- Aşağı iniy. Kolan derler atın üzerine bir semer vururlar. Cokerler binerler şimdi. Koşu atlarında olur. Kolan derler ona. Diye:
- Sen bu kolanı iyice berkit.
- İniy adam o kolanı iyice son deliğine kadar berkitiy o kolanı sıkı.
- Diye:
- Üzerime bin ama beni biraz gezdir Yani antıraman anlamında. Isıt beni. Ben sana ne zaman derim ki: “Beni hendeğe sür” o zaman sür. Şimdi hemen direkmen atlama.
- Neyse adam, bu çocuk, korkiy. Bu at benlen knuştı diyi. E millet bunun farkında değil. Bu biraz hendekten ayriliy. Atı biraz koşturuyor, koşturuyor. At biraz terlemeye başlayınca diyi:
- Beni hendeğe sür.
- Hendeğe sür diyi. Yirmi metre bu taraftan kalkiy yirmi metre de öbür tarafa düşiy.
- Eeee oldu, oldu. Adam geçti.
- Alkışlar çepikler Allah’ım kıyamet. Padişah kızıy bu adam yabancı görmemiş ki... Kendi memleketinin çevresinin adamı değil yabancı. Kimdir? Kim değil?
- Vermiyorum olmaz. Bir atlayan bir daha atlar. Bir daha atlasın görüm.
- Öyle deyince Kırat öfkeleniy kızıy.
- Diye:
- Beni biraz öte sür. Biraz daha beni hoplat kızdır beni.
- Atı hoplatıyor koşturuyor kızdırıyor. Hoplatıp kızdırdıktan sonra diyi:
- Beni bırak.
- Bu sefer kırk metre öteden kalkıyor kırk metre de öte tarafa düşüyor. Yel atı ya uçuyor. Bu sefer de diyi:
- Padişahım daha söyleyecek bir söz kaldı mı?
- Diye:
- Yok, hak etti bu adam yani. Bak içinde binlerce adam var. Atıyla beraber düşmüş ölmüş. Bu adam yirmi ordan kalktı yirmi o tarafa düştü kabul etmedin. Bu sefer kırk metre uzaktan kalktı kırk metre de bu tarafa düştü. Etti seksen. Yirmi metre de onun uzunluğu yüz metre... Yüz metreyi atladı bu adam. Hak etmiş.
- E toy düğün davul zurna bunları halla hop evlendirdiler. Eee çocuk kız. Ne yapacak? Kimseye de diyemi ki ben kızam. Bu işler arap saçına döndü. Karma karışık oldu. Akşam oliy demi yani ben kızm. Aynı az önceki anlattığım hikâye gibi yatağını eşige seriy. Kız gidiyor karyolasında yatıyor. Gendisi de gidiy yerde kapı eşiginde yatağını seriy. Sabah kakiy kız diyi ki:
- Bu adam yabancı belki bunların memleketin de üç gün sonra güveyi olmak var. Bazı memleketler de bir hafta sonra güveyi olurlar. Belki bunların da âdeti böyledir.
- Ses etmiy. Aradan üç gün geçiy. Ha keza yine ses... Bir hafta on gün geçiy ha keza annesi bir gün geliy diyi:
- Kızım, bu yiğitle evlendin ama adı nedir? Şanı nedir? Nereli? Kimin nesi fesi? Sana iyi mi?
- Diye:
- Anne çok iyi melek gibi adam. Ama ben karyolada yatıyorum. O da gelmiş eşikte yatıyor.
- Ben geldim geleli belli öyle.
- Allah Allah niye acaba?
- Diye:
- Belki adetleri bir ay sonra. Belki adetleri beş ay sonra. Bilmem sormadım. Sormaya da utandım.
- Olsun kızım sana iyi davranıy mı?
- He.
- Tamam, ne zaman olursa olsun.
- Akıllı kadınmış. Onun gibi çöğlük atıp da götür bunu as demiy. Ama padişaha tıkladıy bunu.
- Diye:
- Herif, kızıy gideli beri kız. Bu adam dokunmamış buna daha. Acaba neçi? Neçi değil? Sen bunu tuttun atı atladı diye verdid. Sen bu icadı niye çıkardiy? Sağ vezir istedi veredi. Sol vezir istedi veredi. Padişahlar istedi verdid. Sen illa bu şartı koydun. Aha adam atladı verdid. Neyin nesi neyin fesi bilmik.
- “Bir şey olmaz hanım,” diyi.

Kakiy kendi kendini hastalığa vuriy. Yataklara düşiy padişah. Hem kaygısından biraz gerçekten hasta oliy hem de biraz da naza çekiy.

Diyi:

- Bana damadımı çağırın.

Damadı çağıriler. Diyi:

- Seni kayınbaban çağırıy.

Diyi:

- Emret.

Hani gider gelmez yola gönderecek ya. Kızına da güvey olmamış ya. Başından def edecek yani sepetleyecek.

Diyi:

- Oğlum çok hasteyem.

Şimdi şu anda bizim olduğumuz günde her ay her meyve mevcuttur değil mi? Her ay... Karpuz dahi kışın vardır. Şimdi marketler de seralar da var. Ama o devirde öyle bir şey yok. Kışın nar olmaz. Olur mu? Kışın zemherisinde kar yağıyor. Nar bahçeleri kurumuş. Nar mı?

Diyi:

- Öyle bir canım nar istedi ki...

Diyi:

- Baba ortalık kış nar yok ki. Bakkallarda şurda burda yok. Memlekette yok.

Diyi:

- Oğlum, bir yerde varmış. O da biraz zor ama senin gitmen lazım. Başkalarını gönderemem. Diyecekler ki: "Senin damadın var gitsin." Oğlum yok ki gönderim. Damadım var. Bir tek kızım var sen aldın.

Dedi:

- Nedir baba?

İşte diyelim ki nasıl desek biz Urfa'da yaşıyoruz.

- Taa Van kalesinin arkasında bir devler bahçesi varmış. Orayı kırk tene dev bekler. Orası on iki ay narı mevcuttur. Hemi de büyük büyük. Ordan bana bir tene getir. Ben yersem belki bana ilaç olur iyileşirim. Çok hastayım.

Van kalesini kırk tene dev bekliyor. Bir ağaca girmek için kırk tene devi aşmak lazım. O da mümkün değil. Git de devler seni parçalasın yesin gelme. Kızımı başkasına verim anlamında yani ölüme... Eve geliy gidiy atının yanına ağliy.

- Ben sabahliyin gidecem amma a Van kalesini buldum. Kırk tene devin bahçesini buldum. Ben o bahçeye nasıl...? Kuş olsam beni yine havada avlarlar. Ben nasıl girecem oraya? Nasıl nar koparacam?

Ağliy çocuk belki de dünyayı son görüşü. Ağlayınca döniy:

- "Niye ağlısan?" diyi.

Diyi:

- Valla kayınbabam biye böyle böyle söyledi. Diyi ki: "Get kırklar devinin bahçasına biye nar getir ben hastayam."

Diyi:

- O seni ölüme gönderiy. Oraya hiçbir şahıs hiçbir canlı, varlık oraya sağ gidip de sağ dönmemiş. Sen de sağ gider dönmezsin. Hiçbir canlı ordan geçmez. Oraya sağ giden sağ gelmez. Senin kayınbabay seni ölüme gönderiy.

Diyi:

- Ne yapım? Gitmesem de öldürecek. Gitsem de öldürecek.

Diyi:

- Sen gel ben oraları iyi biliyem. "Gendi de uçan at ya." Atla sırtıma sabahleyin.

Sırtına atliy. Diyelim ki Van'a burdan yaya kaç günde gidilir? Diyelim ki bir ay. O at bir saatte gidip bahçeye kondu. Bahçenin yüz metre berisinde diyi:

- Burası benim sınıırım. Burdan öteye gidemem artık. Beni görürlerse içlerinde bana yetişen dahi var. Onlarda da uçan at var. Onlarda da havada gelenler var. Bana yetişenler var. Ben burda seni bekleyeyim sen git. Şu anda uykudalar. Git bir tene kopar. Fazla koparma. İkinciye tamah etme. Zaten bir tenesi karpuz gibi. Bir tene kopar gel.

Çocuk ilerli. Elinde bir makas mı var bıçak mı var? Aliy, at orada bekliy yüz metre aşağıdan beri. Diyelim ki: "Burdan o şeye kadar. Ana yola kadar." Çocuk gidiy bahçeye. Bahçeye giriy. Eskiden böyle ter örgü felan yok ki. Kırk tene dev bekliy. Tel örgüye gerek yok ki. Kuş bile üstünden uçmiy. Gidiy işte çocuk en uçtaki ağaçtan hemen bir tene narı böyle bıçaklan kesiy. Çıt diye bir ses çıkınca devlerden birisi uyanıy.

Diyi:

- Bahçeye birileri girmiş. Çıt sesi duydum.

Demeye kalmıy bu çocuk koşa koşa geliy. Nar elinde koşa koşa geliy. Kırat bakıy ki arkadan birkaç iki tene uyandılar.

Diye:

- Kendin kendini üzerime at.

Hemen at yere yatiy. Yere uzaniy hemen kendi kendini... Gelip de binecek zaman geçecek. At yere uzaniy kendi kendini üzerine atiy. Çocuk havadayken kendi kendini üzerine atiy a at havalaniy. At havalaniy. Arakadan üç-dört tene daha vızzzz diye bir ses geliy.

Diye:

- Dön bak gelen var mı?

Döniy:

- "Bize elli metre, altmış metre uzaktalar" diye.

Bir daha sıkışiy.

- "Dön bak gelen var mı?" diye.

Diye:

- Vallahi biraz uzaklaştılar.

Derken sınırı geçiy geliy. Sınırı geçtikten sonra burayı geçemezler daha. Diyelim ki: "Van'dan Bingöl'e kadar geldiler."

- "Burdan böyle daha gelemmezler". Sınırları buraya kadar" diye.

Atın terini kurutiy fala filan. Biraz su veriy. Yavaş yavaş geliyorlar bunlar. Padişaha haber gidiy ki:

- Damadıy geldi. Elinde de bir nar karpuz kadar.

- "Getirin" diye.

Getiriler bir tepsi o narı kıriler teneliler. Padişaha veriler. Padişah hasta değil ki. Bir kâşık yiyiy. Sağ vezire sol vezire ordaki misafirlere:

- "Gelin siz de yiyin" diye.

Bir kâşık aliler yerine iki kâşık veriy. Bir kâşık aliler yerine iki kâşık veriy. Bir kâşık aliler yerine iki kâşık veriy. Yidikçe çoğaliy. Onunda keremeti böyleymiş işte. Sihirliymiş. Padişah iyi oldu. İster istemez iyi olacaktır. E nar geldi. Yidin de padişahım. İyi olman gerekir.

Diye:

- Bu gavat gitti de ölmedi. Ben nasıl edecem? Bu kızı bundan nasıl ayıracam?

Bunun düşüncesinde. Bir daha hasta oliy gendi gendine. Tabi aradan bir-iki ay geçtikten sonra. Bahane ariy ya.

Diye:

Damadı biye çağırın hele.

Diyley:

- Damat seni kayınbaba çağırıy.

- "Ne var?" diye.

Diye:

- Bana Arap Üzengi'yi bul getir.

Şimdi Arap Üzengi insan mı? Hayvan mı? Cisim mi? Yiyecek bir şey mi? Kullanılacak bir şey mi? Ayakkabı mı? Nedir, ne değildir çocuk sormuyor. Nerden getireceğini onu da sormuyor. Padişah emretti:

- "Bana Arap Üzengi'yi getir" dedi.

Yorganı kafasına çekti yattı. Geldi ahıra. Ahırda oturdu ağlamaya başladı.

- "Niye ağlıyorsun?" dedi.

- Ben ağlamım kim ağlasın? Nar istedi yerini tarif etti. Gittik getirdik. Bu sefer de diye ki: "Arap Üzengi'yi getir." Arap Üzengi nedir? Yiyecek bir şey mi? İçecek bir şey mi? Giyilecek bir şey mi? Taş mı? Toprak mı? Ağaç mı? Cisim mi? Yaratık mı? Bilmiyem, sormadım da korkumdan. Ben gidim Arap Üzengi'yi nereden bulum?

At kafasını salladı.

Dedi:

- Arap Üzengi dediği at. O da benim kız kardeşim. Kız kardeşim ama bana düşman.

- "Niye?"

- Ben insanoğluna teslim olduğum için bana düşman. Onu getirebilmek için padişaha bir kısım şart koşacağız. İsteklerde bulunacağız.

- Ne gibi isteklerde bulunacan?

Dedi:

- Git padişaha söyle ki kayınbabana: “Ben Arap Üzengi’yi getirim ama bana kırk tane keçe, keçe çok sıkı dokunmuştur ya onu at ısırdığı zaman dişi geçmesin diye. Kırk tene de kendir, ip, bağlamak için. Kırk batman da kara sakız.

Diyi:

-Ne yapacaksın bu kadar malzemeyi?

-Sen al getir. İste versin ben sana tarif ederim.

Gidiy diyi:

- Padişahım, kayınbaba, ben Arap Üzengi’yi getirmeye gidecem. Biraz zor amma bana kırk tene keçe, kırk top kendir, kırk batman kara sakız ver. Ben gidip onu alıp gelim.

- “Tama istediğin de bu olsun al,” diyi.

Emrediyor derhal yerine getiriyorlar. Kıratın yanına geliyor.

Diyi:

- İsteklerim yerine geldi. Bunları ne yapacaz?

Diyi:

- Üzerime yükleyeceksin. Söyle ki: “Kırk şuşe şarap, kırk şuşe de rakı” versin.

- Ya bunları ne yapacaksın?

Diyi:

- Sen ne yapacaksın? İste... Bu Arap Üzengi başka türlü gelmez.

Gidiy diyi:

- Padişahım bir istediğim daha olacak.

- Nedir?

Diyi:

- Bana kırk şuşe rakı, kırk şuşe de şarap...

Diyi:

- Git mahsene versinler.

Gidiy kırk şuşe rakı kırk şuşe de şarap torbalara dolduriy. Getiriy Kıratın yanına indiriy.

- Tamam, bunların hepsini sırtıma yükle gidelim.

Sırtına yüklüy Kıratın. Üzerine de biniy. Memleketlerden çıkıyorlar. Uzak bir bölgeye geliyorlar. Çöl gibi bir yer.

Diyi:

- Bak burda üç tene ağaç var. Ağacın altında iki tene üç tene curun var. Bunların içi su dolu. Bunlar devlerle savaş ederler. Benim kız kardeşim olan Arap Üzengi devlerle çarpışıyorlar. Savaş ederler. Öğle zamanında istirahat çekilirler. Susar gelir burdan su içer. Burası çöl. Burdan başka burayı bilen yok. Burdan gelir su içer. Sen şimdi ne yapacaksın? Bu suyu boşalt; dolu. Bu rakıdan şarabı birbirine karıştır o curuna dök. Ağzını kapat. O şimdi savaştan gelir kafasını eğer su diye içer. Hepsini bir nefeste içemez. Biraz nefeslenir bir daha içer. Başını kaldırdığında beni görür. Beni görünce beni yimeme başlar. Çünkü ben insanoğluna teslim oldum diye bana düşman. Beni yimeme başlar. A beni yimemesi için sen bir kat keçe bir kat sakız bir kat kendir, bir kat keçe bir kat sakız bir kat kendir, bir kat keçe bir kat sakız bir kat kendir bana sar. Ağzını bana attığı zaman etime dişleri yetişmesin. Onun için bunları istedim. Sen de çık ağaca. Seni görmesin. Beni ağacın dibinde bekle.

Gördün mü ne plan? Bu atın planı. Bir kat keçe bir kat sakız bir kat kendir böyle kırkını da sarıyor. Öle ediy ki atı kubbe gibi... Ağacın dibin de Kırat bekliyor. Kendisi de o curunu boşaltıp suyunu boşaltıyo. O rakıyla şarabı birbirine katıyor. Cebine dolduruyor ağzını bir bezle tikiyor. Kendi ağaca çıkıyor.

- “Biraz sonra gelir. Çünkü zamanı istirahat zamanı.

Biraz sonra bakıy ki diyi gürm. Gök güreledi. Diyi şak şak kıyamet yer sallanıyor.

- “Bu nedir?” diyor.

- Bu onun ayak sesleri.

Tabi bu Arap Üzengi gökten iner inmez kafasını curuna basıy. Suyunu içiy. Su diye içiy. Rakıdan şarabı su diye içiyor. Ara biraz nefesleniyor. Bir nefes alıyor bir daha kafasını eğiy. Kafasını eğerken, susamış ya suyu mecbur içi, bacasına gözü takılıy. Kırk kat geçeye sırlanmış ama. Gözleri, kafası dışarıda görüyor onu. Suyu yarım içip bırakıyor. Bacasına saldırıyor. Rakıdan şarabı da içti ya... Bacasına saldırıyor yirmi kat keçe yirmi kat sakız yirmi kat kendiri bir seferde ağzından kopariy. O keçeler olmasa bacasını bir ağızda parçalayacak. Hızını alamıyor gidiyor. Gidiyor iki yüz-üç yüz metreden tekrar hızını alıp geliy ki bacasına bir daha ağız atıp parçalayacak. Bir daha bir ağız atıyor o yirmi kat keçe yirmi kat sakız yirmi kat kendiri bir daha kopariyor çıplak kalıyor. Bir daha dönüş aliy ki iki yüz-üç yüz metre öte gidiy ki ordan hızlanacak bacasını yiyecek diye.

Diyi:

- Bu sefer senin sonun geldi artık. Kurtuluşun kalmadı seni parçalayacağım.

Üzerine saldırıy ki bacasını parçalayacak. O anda sersemliyi artık şarabın rakının etkisiyle.

- “O anda yanıma gelirse üzerine atla. O şimdi kafası saroş oldu. Beni çatal görüyor. Benim yanıma varınca beni ısırmaya kalktığından sen üzerine bin ki zapt et. İnsanoğlu üzerine bindiği anda teslim olur. Beni öyle yaptılar. Ben onun için insana teslim oldum” diyi. “Vay sen insana niye teslim oldun?” diye bana düşman.

- Sen de öyle üzerine bin. Yoksa bunu tutup da götürmek mümkün değil.

Neyse bu geliyor. Aynı Kıratın söylediği gibi oluyor yani. O anda sersemliyor artık rakının şarabın etkisiyle. Kırat o anda çocuğa işaret ediy:

- Atla, sersemledi.

Hemen ağaçtan üzerine atliy. Ağaçtan üzerine atliy. Yakasına yapışınca bakıy ki üzerine bir cisim indi yedi kat göğre çekildi ki ordan aşağıya bırakacak ezecek onu öldürerek. Yedi kat göğre çekiliy üstünde çocuk. Saçına boğazına sarılmış bırakmıy. Ordan aşağıya hızlı ki çocuğu yere çaka yani öldüre. Çocuk boğazının altına geçiy. Çocuk boğazının altına geçince bakıy uzman usta bir adam. Usulca diyi:

- İn, in üzerimden bacımı teslim aldığın gibi değil beni de teslim aldın. Benim artık sahibim sensin. Ne dersen onu yapacağım. Sana kötülük yapmayacağım. Sana bir zararım dokunmayacak. Sahibim olacaksın. Ne istersen yapacağım.

O zamana kadar bacısı biraz ötede derbe yemiş.

Diyi:

- Bacım gel, gel. Gel barışalım artık. Daha sana düşmanlığım kalmadı. Sen insanoğluna teslim oldun beni de ettin.

Barışıyorlar orada.

Diyi:

- Derdin ne? Beni niye tuttun?

- Seni kayınbabama götüreceğim.

- Ne yapacak beni kayınbaban?

- İşte kayınbabam böyle böyle dava oldu. Beni devlerin oraya gönderdi nar getirdim.

- Sen ölüme gitmişsin. Nasıl gittin?

Diyi:

- Kırat olmazsa ben oraya gidemezdim.

- Benim bacım, saç buçuk, bilmem ne.

Orda bir de küfür kullanıyor. Beraber bunlar eve geliyorlar. Eve geliyorlar.

Diyi:

- Padişahım, babam getirdim al. Arap Üzengi burada.

Çıkıyorlar bakıyorlar ki at, ata benzemiyor ki. Atın ayakları tahtadan daha büyük. Bir kafası var bir insan vücudu kadar. İnsanın boyu yetmez ki onu yulvarından tuta bakmaya. Saçları var arasına insan girsin kaybolur. Nasıl bir at? İsmi at ama dev gibi. Ahıra çekmek istiyorlar ama ahırın kapısından içeri girmiy. Özel hair yapiler gendilerine kaosuz. İçeri bırakiler. Saman arpa koyiler yimi. Arapa koyan adamı tepigiylen vurunca dubara yapıştıriy. Adam duvarın içinde kayboluy. Seyis geliy işte yem vermeye. Seyisi böyle ağzının ucuyla aliy duvara çarpiy. Seyis çaput gibi duvara yapışıy. Padişaha diyiler:

- Padişahım bu yem götüren seyis komadı öldürdü. Kim buna bakaca?

Diyi:

- Kim getirdiyse o bakacak. Damat getirdi gitsin damat baksın.

Giriy damat.

- “Ne var padişahım” diyi.

- Sen nasıl getirdinse bakımını da öyle yap. Bizde seyis kalmadı.

Yani atları besleyenlere seyis diyorlar. Yani atların bakıcısı

Diyi:

- Sen bakacaksın.

Diyi:

- Ne götürdünüz ona? Ne yedi?

Diyi:

- Saman, arpa...

Diyi:

- Saman arpası yemez.

- Niye?

- Kara üzüm, küncü, ceviz içi bu gibi şeyler. İnsanın yediğini yer. Bunlar saman arpa yimez.

Padişah diyi:

- Desene ben battım. İflas ederem.

- “Sen istedin ben de getirdim” diyi.

Diyi:

- Eyvah bu nasıl olacak? Bu bir daha kıpırdamayacak mı? Bu, bunu nasıl tuttu? Nasıl getirdi? Akıl sır erecek gibi değil.

E arada bir avrada soruy:

- Git hele kıza bak bunlar gelin güvegi olmuş mu?

Diyi:

- Yok, olmamış.

Diyi:

- Bir daha yatağımı serin. Bir daha hasta olim.

Buldu y hasta oliy. Ammaniy öldü ölecek. Keşke de ölsedi.

- Karı hele biye şeyi çağırın, damadı çağırın.

Damada diyiler:

- Kayınbaba çağırıy.

- “Hayır mı baba?” diyi.

- Oğlum ölüyem işte.

Orda üzüm yolluy gendini.

Diyi:

- Van kalesinde o devlerin beklediği narları var ya gittiy gördiy.

Diyi:

- He!

- Onun bu tarafında işte üzüm bağları var. Oradan biye üzüm getir.

Get bana çarşıdan getir dese çarşıda bir şey yok ki. Üzüm yok kış mevsimi. Ama şu an şu yaşadığımız mevsimde var. Her çeşitten var. Ee gidiy atın yanına düşünüy. Arap Üzengi soruy:

- Niye düşünüyorsun? Bu düşünce ne? Derdin nedir?

Diyi:

- Kayınbabam beni bu sefer de o Van kalesinin arkasındaki üzüm bağına gönderiy. Diyi ki: “Bana bir salkım üzüm getir. Ben hastayım. Yiğince iyileşirim.”

Diyi:

- Baban seni ölüme gönderiy. Oraya giden hiçbir canlı varlık gelmemiştir. Sen nar getirmişsen ama Kıratın sayesinde getirmişsen. Senlen üzümü getirmeye ben geleceğim. O bağ biraz daha ötede daha tehlikeli yerde. Kırat oraya giderse kurtulamaz. O bölgenin o üzüm sahiplerinin içinde Kırata yetişenler var. Ama bana yetişenler yok. Ben gelim seninlen.

Diyi:

- Tamam.

Diyi:

- Kayınbabana söyle ki: “Gidip getirecem.”

Diyi:

- Gerek yok ben giderim.

Bunlar yolda gidenken bir yerde bir kuyu görüyorlar bir yolun üzerinde. Tabi bu değişik yoldan gidiyor. Kıratın gittiği yoldan gitmiyor. Yani bacasının gittiği yoldan gitmiyor. Orası biraz uzak... Diyelim ki nar bahçasının sol tarafında ama... Şimdi bizim şu andaki araplara söyle ki: “Filan köy nerde?” Aaa az ileride der. Elli kilometre yüz kilometre gidersen ama bulamazsın. Az ileride dediği yer. Şu andaki yaşayan Araplar... Bizim etrafımız hep Arap’tır. O yörenin o köyün insanlarına söyle ki: “Ben bu köye geldim. Ben tanımıyorum. Acaba o köy nerde?” ismini söyler. Sana der ki: “Az ileride.” Az ileride dediği en aşağı yüz kilometredir. Onun gibi işte.

Demiş ki:

- O nar bahçasının sol tarafında.

Ama kaç bin kilometre ötede? Ne kadar uzakta?

Arap Üzengi diyi ki:

- Orayı ben biliyorum. Oranın devleri daha çevik daha kuvvetli... Kırata havada yetişirler.

Ama bana yetişemezler. Ben gelirim. Neyse yolda bir kuyu görüy. Başka bölgeden gidiyor ya. Yolun üzerinde kuyu görünce Arab Üzengi sırtındaki adama sesleniy. Ama kız mı oğlan mı olduğunu bilmiy tabi.

Diyi:

- Sakın ha bu kuyunun içerisine taş atma ha.

- Niye? Ne işim var benim taşla kuyuyla?

Diyi:

- Burası lanetli bir yer. Okunmuş sihirli bir yer. Kuyuya kim taş atarsa içerden bir zebellah çıkar. Tek bir beddua bilir: “Kızsan oğlan olasan. Oğlansan kız olasan” der. Bir daha kaybolur. Sakın atma ha.

Diyince:

- Af edersin ben çok sıkıştım abi. Ben biraz lavaboya gitmek istiyorum.

- Tamam, ben de biraz soluğumu alim.

Oturuyor ya cebinden eskiden tuvalet yok. Yere oturiy adam. Tuvalet bahane bir taş alıp cebine koyiy. Cebine koyiy Bunlar yürürken koyu geçiyor. Kuyuyu geçtiğinenyetiştiremeyecek cebinde kalıyor.

- “Ben nasıl olsa taşı cebine koydum.”

Atın üstüne biniy gidiy. Üzümü alıyorlar bunlar. Üzümü aliy:

- Bir salkım kopar. Fazla koparma. İkinciye tamah etme.

Bir salkımı kopariy kucağına aliy. Kocaman salkım. Kucağına aliy ordan bir tenesi çıtırtya uyaniy.

Diyi:

- Aha bizim bağa birileri girmiş. Bir cisim girmiş.

Ne olduğunu bilmiler. Uyaniler, uyanınca o onu uyatiy, o onu uyatiy. Bunlar birbirlerine uyandırma safhasına gelinceye kadar çocuk bağdan çıkıp geliy. Arab Üzengiye'e bakiy ki hızlı kanlısı gibi yetiştirler.

Diyi:

- Çabuk sen seni üstüme at geldiler.

O da Kırat gibi yere uzaniy. Çocuk geliy üzümüyle beraber üzerine uzaniy havalaniy. Havalaniy e tabi bunlar zaman geçiy o anda bir tenebirileri geliy yetişişiy. Arkadan yetişişiy.

Diyi:

- Dön bak bir de arkadan yetişen var mı?

- Abir tenesi aha geldi senin kuyruğuna yapışacak.

Tekme ile bir tane vurarak onu havaya parçalıy. Biraz daha hızlılar.

Diyi:

- Dön bak gelen var mı?

Üç, beş yüz metreötede kaldılar falan derken sınırı geçiler. Uzatmiyak sınırı geçip geldikten sonra o kuyunun yanından geçecek ya kuyunun yanından geçerken cebinden o taşıt çıkarıp kuyunun içine atiy.

- Ne yaptın? Kuyuyataş attın.

Tabii sesi duyuy ya. Kuyunun sesi, taş sesi duyuy ya.

- Ne yaptın? Niye taş attım kuyuya?

Demeye kalmiy orada bir ihtiyar belirleniy. Bulut gibi bir adam ama ihtiyarne insan ne bulut böyle bir cisim çıkıy.

- Rabbimden umaram oğlansan kız olasan kızsan oğlan olasan. Beni niye rahatsız edisen?

Tekrar kuyuya girişiy.

- Ne yaptın? Ben siye tembah ettim ha. Dedim kiatma kuyuya taş.

- Yav merak ettim attım.

Biraz beri geldikten sonra diyi:

- Bir daha sıkıştım Tuvaletim geldi.

- Git tuvaletini yap. Ben de yoruldu zaten. Biraz istirahat edim yola devam ederiz.

At biraz Öte gidiyyaylanana kadar bu döniy otiriy ki çışini yapacak kendi kendine bakiy ki aboooğlan olmuş. Bir seviniy bir zıpliy kızdı ya oğlan olmuş. O beddua ettiğinen tuttu anında. Oğlan yerinden kalkiy güle güle geliysevinçli sevinçli. At ona döniy bakiy:

- Niye seviniyisin? Neye gülüyorsun?

Diyi:

- Hiç.

- Bana doğruyu söyle yoksa seni bu çölde bırakırım.

Doğruyu söyliy. kakiy bu hikâyeyi baştan anlatıy ama çok uzun olur diye ben baştan söylemim.

- Böyle böyle oldu ben kızdım Evden kaçtım. Şimdi şu anda memlekette benim babamın başına kakiyolar ki: “ Senin oğlun sünnettenkorktu kaçtı.” Halbuse ben kızdım. Kız Olduğunu bilse anamı da kesecekti beni de kesecekti. O yüzden yolda kurdu gördüm böyle oldu. O Kıratı aldım işte böyle oldu.

Hikâyeyi buraya kadar anlatıy.

- Ben kızdım.

- Sen kız halinle beni zapt ettin. Benbeni yedi kat göğе çektin korkmadın. Oradan yere indirdin korkmadın. Ben bilsem sen kızsın Sana teslim olmazdım. Oldu bir sefer daha sahibim oldun. Ne yapım? Bundan böyle ben senin emrindeyim. Bin sırtıma gidelim oldu olacak.

Sırtına biniy getiriy üzümlü padişaha veriler.Bir tepsiye sunuyorlar salkam. Padişah böyle bir, iki tene yiyiy.

- Aa iyi oldum. Aynı ilaç can dermanı gibi... Ben rahat oldum. Yorganı Yatağı kaldır kız nedir bu yorgan?

Bir gülle yiyiy bakiy bir tene daha geldi. Bir tane yerine yiyen yerine iki tane bir çoğaldı gittikçe sihirli gibi. Bunlar üzümlü yerkene çocuk eve kaçıy eve atıy. Oğlan oldu ya kapıyı kapatıy orada Allah'ın emriyle gelin güveği oliyler.Gündüz öğlen zamanı sabır gelmiyor oğlan oldu ya. Kız diyi

- Bunların adetleri bugüne kadar bilemedim.

Orada güveği oliy hemen acele annesine koşiy.

Diyi:

- Al anne bezim, yüz akı, a biz bugün güveyi olduk.

Orada annesi bir zılgıt çalıy. Bizim Urfalıları gibi. Orada herkes dışarı çıkıy gelin güveyi olmuşlar. Padişah haber gidiyor.

- Tamam, güvagım bugün güveği oldu. Artık damadımı ölüme göndermem. Oğlum hele gel otur. Benim oğlum yok Bir kızım var. Ben de görüyorsun üç, beş günde bir hasta oliyam düşim yataklara. Yerime padişah ol.

Diyi:

- Yokpadişahım. Benim de babam padişah. Bende filan memleketin padişahının oğluyum. Başıma bu işler geldi ama böyle böyle oldu o yüzden ben buralara düştüm. Ben senin yerine padişah olmam ama burada yaşarım.

Üç, beş gün geçince oğlan da oldu. Anneyi çok merak etti. Acaba öldürdüler mi öldürmediler mi? millet duydu mu? Acaba o cadı karısı dedi mi ki: "Oğlan değil de kızdı." böyle oldu mu olmadı mı diye merak ediy. Ee kafaya da esti. Karısına diyi ki:

- Git babaya de ki: "At mı yulvarın arkasından gelir yulvar mı atın arkasından gelir? Sana ne derse gel bana de.

Kadın bir şey anlamadı. Gitti dedi:

- Baba Mehmet'in selamı var dedi ki: "babana bu soruyu sor cevabını söyle."

- Nedir?

- At mı yulvarın arkasından gelir yulvar mı atın arkasından gelir? Sana bunu söylemem söyledi.

Padişah üzüldü.

- Niye üzüldün baba? Dedi.

- Memlekete gidecek o adam.

- Ne biliyorsun babam damadıy memlekete gidecek?

Diyi ki:

- At mı yulvarın arkasından gelir yulvar mı atın arkasından gelir? Şimdi kendisi yulvar sen atsın kızım. Sen yulvarın peşinden gideceksin. Şimdi atın yulvarını tut nereye çekersen oraya gider. O yulvardır sen atsın. Yulvar nereye gidecekse sen de oraya gideceksin. Eşin nerdeyse sen de oraya gitmek zorundasın. Git selamımı söyle. Söyle ki: "At yulvarın arkasından gider."

Geldi diyi üzülerək:

- Babamın selamı var dedi ki: "At yulvarın arkasından gider."

Dedi:

- O zaman altının gümüşün servetin neyin varsa hepsini torla topla Bohçanı hazırla biz yolcuyuz.

- Nereye?

- Memleketime benim de anam var babam var ben de padişah çocuğuyum. İyi helallaşıyorlar bunlar vedalaşıyorlar. Birisi Arap Üzengiy'e biniyor birisi...

Diyi:

- Oğlum ben bunlara bakamam. Kim bakımı gelse tepigiyle duvara yapıştırıy öldürüy. Bunlara kimse yaklaşıyamıy. Ben bunları ne yapacam?

Kırata kız biniy Arap Üzengi'ye oğlan biniy yola devam ediyorlar memlekete. Yolda gelirken bir değirmenci yolun ortasında iki köyü arasında bir değirmen. Tıkır tıkır kendi kendine bir değirmen.

Diyi:

- Burada değirmen de biraz soluklanak biraz nefes alak. Yemegi memegi varsa yiyek çekek gidek. Selam.

- Aleykümselem.

Ama değirmenci Bir de bir kuzusu var yanında bir kuzu beslemiş. Ama kuyruğuna bakarsan değirmen tay gibi besi beslemiş. Tivini çeksen yağ damlar. Bingil bingil ediy. Değirmenci konukları görünce Tanrı misafiri hemen kuzuyu kesiy adam. Kesiy hemen avrat da kendine yardım ediy. Yüziler pakliler hemen bir saç kavurması ediy. Getiriy orta yere yiyiy bırakiler.

Diyi:

- Yiyin karnınızı doyurun ama kemiklerini atmayın. Kemikleri dışarıya fırlatmayın. Sofranın bir kenarına indirin.

-Tamam, emmi niye atik.

Yediklerini yiyiler. Yemediklerini, kemikleriniSofranın bir kenarında biriktiriler. Elhamdülillah diyipGeri çekilirken sofrayı kaldırıp: "Kışt" diyi. Kışt diyince kuzu bir daha meliy kalkiy.

- Allah Allah böyle olmasa bu, bunu her gelen yolcuya kesmezdi. İlla ki onun da marifeti kerameti varmış. Sofrayı topli duasını ediy kışt diyince hemen kuzu meliy kalkiy aynı eskisi gibi.

Diyi:

- Emmi bu kuzuyu bana satmazsan mı?

Diyi:

- Git oğlum git neçeleri senin gibi söyledi. Yanındaki kız da çok güzel.

Padişahın Kızı da çok güzelmış. Kafada bakar bakmaz bir şeyler şekillenmeye başliy.

Diyi:

- Şartım var.

- Nasıl?

- Senden saklambaç oynarız. Ufacık bir değirmen. Ben saklanırım üç sefer. Beni bulduğun zaman bu kuzuyu sana veririm. Saklandığım yerden beni buldunsa... Bir değirmenin için ne kadar olabilir? Ha bulamadığın zaman sen üç sefer saklanırsın ben seni bulduğumda avradıelinden alırım. Atları da elinden alırım.

Atlara bakiy dev gibi. O zaman adam tereddüt ediy. Arap u Zengi ona işaret ediy:

- Kabul et.

Konuşsa değirmenci duyacak korkacak.

Diyi:

- Kabullen.

Diyi:

- Tamam, kabul saklan.

Değirmenci kendi malı nereye saklanacağı biliyor. Gidiyor keğirmendeki o pervanenin altına giriyor. Su akıyor ya aşağıya bu suyun akışına içeriye giriyor. Orada da pervane dönüyor. Çocuk geziyor hiçbir iz bırakmıyor. O dairenin içinde değirmenin içi bulamıyor. O pervaneye doğru da korkusundan Çünkü oraya su akıyor göremiyor. Kırat işaret ediyor:

- Gelsöyle ki: " pervanenin altındasan."

O anda suyu kesiyor yön değiştiriyor. Çünkü su pervaneye değerse parçalar. Suyun yönünü değiştiriyor pervanenin önüne gidiyor oraya saklanıyor. Kırat gendine diyi ki söyle ki: " pervanenin altındasan. Suyun yönünü değiştirirsem bırakırsam Pervane döner seni parçalar. Çık yerini buldum."

Diyi:

- Kardeş seni buldum. pervanenin altındasan. Seni elimle gelip çıkarmaya gerek yok. Eğer suyun yönünü değiştirirsem pervaneyi bırakırsamPervane döner seni parçalar un ufak eder çık.

- Aman dur dur dur suyun yönünü değiştirme çıkıyem.

Çikiy buliy gendini. Kaldı iki sefer. Bir sefer daha saklaniy. Çuvalların arasına giriy. Hazır Arap Üzengi buliy. Bir sefer daha saklaniyatlar yerini söyliy. Bu adam üç sefer buliy uzatmiyak. Üç safer bulunca sıra buna geliy.

- Hadi kardeş sen saklan da ben seni bulim.

Değirmenci her tarafı ezberlemiş avucunun içi gibi. Adam evinin içini Bilmez mi? bu yabancı nereye saklanacak? Yüzde beş yüz bulurum diyi.

- Kapat gözlerini kardeşim. Söz. Sözkapatmazsan saklanmak yok.

Değirmenci gözlerini kapatıyor. Arap Üzengi böyle tekmesini yere vuruyor. Vurduğu gibi kuyu gibi bir şey oluyor.

- Atla içine diyi

Arab Üzengi'nintekmesi. Yere vurunca kuyu gibi oyuyor. Çocuk içine atliy. Ayağını usulca hafiften kapatıy.

- Aç kardeş diyi.

Açığınan bakiy bakiy. Domuzluğa bakiy. Pervanenin altına bakiy. Çuvalların arasına bakiy. Yatak yerlerine bakiy nereye bakiyse... Dışarı da çıkmadı Bu adam değirmenin içinde. Adam çatlayacak.

Diye:

- Kardeş çık bakım hele neredesen? Ben değirmenin içine avucumun içi gibi bilim evim.

Türk kardeş.

Arap Üzengi ayağını kaldırıykuyunun içinden çıktı. Aa kimin aklına gelir?

- Kaldı iki sefer Hadi saklan.

- Yum gözünü.

Adam gözlerini kapatıy açmak yok. Arap Üzengikuyruğunu kaldırıyor havaya.

- Gel buraya gir. Kuyruğunu kaldırıy: "Sıçra" diye. Kuyruğunu kaldırıy üzerini kapatıy.

- Aç kardeş.

Hemen açıy. Hemen gidiy Arap Üzengi'nin ayağını kaldırıy o çukura bakiy. Sen o ayağı gelse kaldırıabilir mi? mümkün mü sen yanına yaklaşabilir misin? Mecburen hayvan kendiliğinden kaldırıyor. Çukura bakiy çukur da yok. Değirmenin her tarafını geziy.

Diye:

- Kardeş çık bulamadım.

Kırat kuyruğunu kaldırıy lüp havadan aşağıya. Dağ gibi bir atkuyruğunun arasından çıkıyor. Kimin aklına gelir? Bir sefer kaldı.

- Yum gözünü kardeş.

- Ben ne yapacam? Çukura girsem bulacak. Oraya girsem tanıdı.

Arap Üzengi diye:

- Gel.

Oraya gidiy saçlarını aralıy: "Bin" diye. Saçlarının arasından böyle kafasını sallıy. Saçlarının arasında kaybolıy.

- Aç kardeş

Önce gidiy o ayağı kaldırıy. Çukur ettiği yeri bakiy orda yok. gidiy Kırat'ın kuyruğunu kaldırıy orda da yok. Değirmeni geziy velhasıl saatlar geçiy.

Diye:

- Kardeş, kuzu senin artık. Hadi çık neredeysen.

Arap Üzengi kafasını sallayınca kadar arından düşmüş.

- Kuzuyu tamam hak ettin Allah işini rast getirsin. Ama yediğin zaman kime keseceksenkemiklerini attırma. Çiştidersen sofrayı kaldırırsan bir daha kalkar.

Kuzuyu kucağına alıy vedalaşıp geliy. Geliy ama o zamana kadar yirmi. Yirmi beş yaşında bir zaman geçiy. Tabii o kadar zaman geçiy. Kaçarken on iki, on üç yaşlarında bir çocuk. Bakiy ki bir kuzu çobanı, çobanlık ediy kuzuları güdiy.

- Sen kimin oğlusan? diye.

- İşte ben filan adamın oğluyum. Padişahı tanısın mı?

- Taniyam.

- Onun bir çocuğu sünnetten korkup kaçmıştı. geri döndü mü?

- Yok,hala daha geziy. Anası ağlaya ağlaya öldü bulamadılar.

- Git padişaha haber ver. söyle ki: " oğlun döndü." Siye de müjde verirtin olur gümüş olur.

Çocuk kuzuları orada bıraktığı gibi köye fırlıy. Köye fırlıy padişaha hemen haber veriy.

diye:

- Padişahım sünnetten kaçan oğlun geliy. Geliyken de yanında bir arvad var. İki tene de altında at var.

Millet duyan çıkıy. Duyan çıkıy herkeş böyle binlerce insan meydana çıkıy. Geliy bakiy iki tene atlı biri kız oğlan. Atlar büyükmüş ama. Anası görüy diye:

- Oğlum nerede?

Anası kız olduğunu biliy.

- Oğlum nerde?

Ağlaya ağlaya gözleri görmiy kör olmuş artık.

- Oğlum nerde? Beni yanına götürün azıcık koklim.

Boynuna sarılıp ağlarken:

- Aney kurban nasıl geldin? niye geldin?

- Aney erkek oldum erkek.

- Nasıl oldun?

- Sonra siye söyleyem. Erkek oldum, evlendim bu da benim avradım yanımda.

Avrat seviniy. sevindiğinen Türk filmi gibi gözleri açiliy. Açiliy artık orda tekrar toy düğün yapiliy. O avradı evlendiri. Avradı bir daha baştan aliy. Babasının yerine de oğlan padişah oliy. Yedi içti muradına erdi. Siz de erdiniz. Darısı da bize olsun.

27. TAŞ GÖZLÜ KIZ¹⁰⁹

Bir varmı bir yokmuş. Bir ağa varmış bir de karısı varmış. Ağanın hiç erkek çocuğu yokmuş. Üç kız çocuğu varmış. Bir oğlan çocuğu istiyormuş. Allah'a dua etmiş:

- "Allah'ım bana bir oğlan çocuğu ver. Gözü taştan kara aklı yılandan sinsi olsun," demiş.

Rabbim dualarını kabul etmiş. Birgün ağa gezerken bir çocuk görmüş. Gözü taştan karaymış. Almış eve götürmüş karısına. Karısı bakmış:

- "Olur mu böyle?" demiş. "Hem bu oğlan çocuğu değil ki kız çocuğu," demiş.

Çocuk dile gelmiş:

- "Olsun," demiş. Benim aklım da yılandan sinsi. "Köylülere oğlan çocuğum dersin, demiş." Öyle de inanırlar.

Gel zaman git zaman çocuk büyümüş. Gündüzleri köyde erkek kılığında dolaşırken akşamları da ormada kızlar gibi yüzmeye gidermiş. Birgün yüzerken aşağı köyden bir oğlan çocuğunu görmüş. Bir gençle karşılaşmış. Ona âşık olmuş. Eve gitmiş. Bir daha ne köye inmiş ne ormana gitmiş. Tabi kız olmadığı için yani erkek olmadığı için o kılıkta da çıkamayacağı için yataklara düşmüş. Hasta olmuş. Babası sormuş kızına ne olduğunu. Babasına anlatmış kız. Ağa gitmiş çocuğu bulmuş. Çocuğa durumu anlatmış. Eve getirmiş. Tabi oğlana kızıyla evlenmesini söylemiş. Oğlan üç şartının olduğunu söylemiş. Kız sormadan kabul etmiş. İlk şartı... Yani hergün bir şartını söyleyecek.

- "İlk şartım şu karşı dağı altına çevir," demiş.

Kız dağa bakmış dağ altın olmuş. İkinci gün Fırat'tan altın balık istemiş.

- Altın balığı bana getir.

Kız:

- "Tamam," demiş.

Kız, Fırat'tan altın balığı istemiş. Fırat:

- "Yok," demiş.

Akşam olmuş kız Fırat'a bakmış. Fırat donmuş. Fırat donunca kız Fırat'tan altın balığını almış. Oğlana vermiş. Üçüncü gün olmuş.

- Gözlerini bana vereceksin.

Tabi kız âşık yok diyemeyecek. Gözlerini çıkarıp veriyor aşkından. Ve bu masalda tabi burda bitiyor.

¹⁰⁹ Mehmet Yiğit, Üniversite, 1989, Şanlıurfa/Halfeti.

28. ALİCAN¹¹⁰

Bir varmış bir yokmuş çok zengin bir ailenin Alican adında bir kızı varmış. Bu kızın hiç yanından ayırmadığı bir köpeği bir de canından çok sevdiği bir kardeşi varmış. Gel zaman git zaman kardeşi büyümüş askerlik çağı gelmiş. Ama evin tek erkek çocuğu olduğu için kardeşini de çok sevdiği için Alican kardeşini askere göndermek istememiş. Ailece düşünmüşler ama bir çare bulamamışlar. Daha sonra Alican'ın aklına bir fikir gelmiş. Anne ve babasına demiş:

-”Eğer kardeşimin kılığına girip askere ben gidersem kardeşim askere gitmek zorunda kalmaz,” demiş.

Annesiyle babası bu fikri beğenmemiş ama kabul etmek zorunda kalmış. Aradan aylar geçmiş askere gitme zamanı gelmiş. Alican kardeşinin kılığına girip askere gitmiş. Askerde kimseye fark ettirmeden kardeşi gibi davranmış. Ta ki Alibey askere gelene kadar. Alibey askerliğini kendi memleketinde yapan genç, yağız bir delikanlıymış. Alibey gündüzleri askerde kalıyormuş. Gece olunca da evine annesinin yanına gidiyormuş. Alibey, askerde Alican’a âşık olmuş. Bu durumu eve gidince annesine açıklamış. Annesine demiş ki:

- “Anne ben Alican’a âşık oldum,” demiş.

Annesi de oğluna:

-” O nasıl söz oğlum olur mu öyle şey?” demiş.

Alican da annesine:

-” Anne valla Alican kız, erkek değil bence numara yapıyor. Gözleri kız gözü, alnı kız anlı yemin ederim ki Alican kız,” demiş.

Annesi bu duruma çok üzülmüş günlerce çare aramış ama oğlunu Alican sevdasından vazgeçirememiş. Daha sonra bir plan yapmış. Bu planı oğluna anlatmış. Oğluna:

-” Oğul, Alican'ı dereye yüzmeye çağır eğer gelirse orada seninle yüzerse erkektir bakıp anlarsın. Eğer gelmez de bir bahane uydurursa kızdır, “ demiş.

Bu fikir Alican'ın aklına yatmış. Uygulamaya karar vermiş. Ertesi gün askeriye gitmiş. Alican'ı dereye yüzmeye çağırılmış. Alican, Alibey'in kendisinden şüphelendiğini anlamış. Durumu idare etmeye çalışmış. Alican gitmek istememiş ama biraz düşüneyim demiş. Sonra hemen odasına gidip köpeğine olanı biteni anlatmış. Köpeği de ona:

-”Eğer gitmezsen senin erkek olduğun anlar. O yüzden sen, Alibey’e dereye yüzmeye onunla gideceğini söyle. Gerisini bana bırak ben hallederim,” demiş.

Alican köpeğinin bu fikrini beğenmese de mecburen kabul etmiş. Çünkü köpeğine çok güveniyormuş. Onun sihirli güçleri varmış. Öğleden sonra Alican, Alibey'in dereye yüzmeye gitme teklifini kabul etmiş. Alibeyle dereye yüzmeye gitmişler. Biraz yürüdükten sonra dereye varmışlar. Alibey dereye girmiş. Alican girmemiş. Köpeğini beklemeye başlamış. Bu arada Alibey de Alican'ı durmadan dereye çağırıyormuş. Alican dereye girmek için hazırlanmaya başlamış. Alibey de gözlerini Alican'dan hiç ayırmadan bakıyormuş. Tam Alican dereye girecekken Alican'ın köpeği gelmiş. Köpek öyle bir fırtına çıkarmış ki göz gözü görmemiş. Dere çalkalanmaya başlamış. Alican ve Alibey hemen oradan koşarak uzaklaşmışlar. Akşam olunca Alibey eve gitmiş. Durumu annesine anlatmış. Annesine:

-”Tam dereye girecektik ki fırtına çıktı. Biz de oradan uzaklaştık,” demiş.

Annesi oğlunu bu sevdadan vazgeçirmeye çalışmış ama oğlunu ikna edememiş. Oğlu, Alican diyormuş da başka bir şey demiyormuş. Annesi bu defa da yeni bir plan yapmış. Bu plan sayesinde oğlunu ikna edeceğini düşünüyormuş. Annesi oğluna:

-”Alican'ı, İnci Mercan dağına götür eğer gelirse orada inci mercana dalıp onlarla meşgul olursa kızdır. Eğer tam tersi olursaorada bir tespih alırsa erkektir,” demiş.

Alibey bu planı kabul etmiş. Sabah askeriye gider gitmez Alican'ı, İnci Mercan dağına çağırılmış. Alican bu daveti tekrar gidip köpeğine danışmış. Köpeği Alican'a:

-”Oraya git ama orada sakın bir şey alma. İnci, boncuğa kapılma. Eğer bir şey alırsan inci, boncuğa dalarsan senden şüphelenirler. Bir şey alacak olursan tespih olsun,” demiş.

Alican köpeğine güvenerek Alibey'in İnci Mercan dağına gitme fikrine evet demiş. O gün akşamüzeri Alican ve Alibey İnci Mercan dağına gitmişler. Orada Alibey Alican'ı kandırmak için eline bir sürü inci boncuk almış. Alican'a vermiş. Alican'da Alibey'e:

-”Sen kız mısın neden bu inci boncukları eline aldın? Erkek adam dediğin inci boncuk almaz. Alacaksa bir şey o da tespih olur,” demiş.

Alibey' in bu tuzağına da düşmeyen Alican, tekrar askeriye dönmüş. Alibey de evine gitmiş. Annesi yine sormuş oğluna ne yaptıklarını. Alibey de olanı biteni annesine anlatmış. Annesi de Alibey'e:

¹¹⁰ Mine AKSOY, 1991, Yüksek Lisans, Şanlıurfa/Suruç-Aşağı Karıncalı Köyü.

-”Ben sana demedim mi kız hiç askere gelir mi? diye. Kız kısmı evde oturur, askerde ne işi var? Kız olsaydı onu askere almazlardı,” demiş.

Tabi Alibey annesinin söylediklerine inanmamış. Alican’ın kız olduğunu söylemeye devam etmiş. Gel zaman git zaman Alican ve Alibey’in askerliği bitmeye yaklaşmış. Alibey annesinden yardım istemekten vazgeçmiş. Kendi başına bir plan yapmış. Alican’ı ‘holi’ oynamaya davet etmiş. Eğer Alican holi oynamaya gelirse oyunu oynayabilirse erkektir. Eğer gelmezse oyunu oynayamazsa kızdır demiş. Alibey, Alican’ı akşamüzeri holi oynamaya çağırmış. Alican ne cevap vereceğini bilmemiş. Çünkü holi oynamayı bilmiyormuş. Hemen gidip köpeğine danışmış: “Alibey’in kendisini holi oynamaya çağırdığını ama holiyi oynamayı bilmediğini” söylemiş. Köpeği oyunu anlatmış. Alican’a korkmaması gerektiğini söylemiş. Alican oyunun nasıl oynandığını köpeğinden öğrenmiş. Alibey’in holi oynama teklifini kabul etmiş. Akşamüzeri Alibey ile birlikte meydana holi oynamaya inmişler. Oyunu oynamaya başlamışlar. O sırada taşlardan biri Alican’ın öndeki dişlerine değmiş. Alican’ın öndeki iki dişi kırılmış. Dişleri kırılan Alican dişlerinin yerine inci taktırmak için İnci Mercan dağına gitmiş. Kırılan iki dişinin yerine inci taktırmış. Aradan az bir zaman geçtikten sonra ikisinin de askerliği bitmiş. Terhis olmuşlar. Herkes kendi evine gitmişler. Fakat Alibey’in aklı hala Alican da kalmış. Onu bulmak için Alican’ın köyüne bohçacı kılığında gitmiş. Ama eli boş dönmüş Alican’ı görememiş. Çünkü Alican’ın ailesi çok zengin bir aile olduğu için Alican bohçacıdan alışveriş yapmıyormuş. Zaman geçmiş. Alibey’in Alican’a olan aşkı katlanarak artmış. Dayanamayıp yine bir plan yapmış. Alican’ı görmek için İnci Mercan dağına gidip oradaki inci mercanları bir deveye yükleyip Alican’ın köyüne gitmiş. Alibey köyün meydanında bağırmaya başlamış:

-”İnci mercana gelin, kızların gülüşüne gelin. Kızların gülüşü karşılığı mercan verilir,” demiş.

Alican bu sesi duyunca merak etmiş ne oluyor diye o da köyün meydanına inmiş. Kızlar hep Alibey’in etrafına toplanmış inci mercan için bekliyormuş. Hepsisi teker teker gülmüş ve inci mercanını almış. Sıra Alican’a gelmiş. Arkadaşları Alican’a gülmesi için ısrar etmiş fakat Alican gülmemiş. Arkadaşları da Alican inci mercan alsın diye onu gıdıklamışlar. Alican mecburen gülmek zorunda kalmış. O sırada Alibey Alican’ın öndeki iki inci dişini görmüş. Hemen tanımış. Kimseye belli etmeden evine gitmiş. Olanları annesine anlatmış. Annesi duyduklarına inanmamış. Alican, annesine gidip kızı istemesini söylemiş. Annesi gidip kızı istemiş. Kızı Alibey’e vermişler. Kırk gün kırk gece düğün yapmışlar.

29. YEMEN PADİŞAHININ OĞLU¹¹¹

Bir çoban varmış çobanın bir kızı varmış. Ama çoban kıza kötü muamele yapıyormuş. Bütün işleri ona yaptırıyormuş. Kız birgün rüyasında Yemen padişahının oğlunu görmüş, âşık olmuş. Ama ona ulaşamadığı için aşkıdan sararıp solmuş, hastalanmış. Babası sıkıştırmış onu bayağı ama söylememiş babasından korktuğu için. Sonra kız birgün rüyasında Fırat'ın kenarında rüyasında bir rüya görmüş. Bir balık geliyormuş. Kendine bir sandık yapıp içerden kitlenen bir sandık yaptırmasını söylemiş. Sonra onu itip şey içine girip içerden kitlemesini söylemiş. Kız denilenleri yapmış. Sonra içine girmiş eşyalarını koymuş. İçerden kitlemiş sandığı. Balıklar onu Fırat'ın içine yitmiş. O öbür balık aynı zamanda demiş ki:

- O sandığı yaptır. Fırat'ın içine gidecek sandık. Onunla Fırat'ın içine gir. Fırat'ın suyu Yemen'e akar.

Sonra kız denilenleri yaptıktan sonra balıklar onun sandığını Fırat'ın içine yitmiş. Sandık kırk gün sonra Yemen'e ulaşmış. Yemen sarayının kenarında padişahın oğlu sandığı bulmuş, almış, götürmüş kendi odasına. Sandığı açamamış. Uğraşmış ama açamamış. Sonra gece olunca kız çıkmış. Sandığı açmış sabah olunca. Kız sandığı açmış, çıkmış ve oğlana yemekler hazırlamış. Sonra geri sandığa girmiş. Padişahın oğlu yemiş. Çok lezzetli bulmuş. Kim yaptı diye bunu hizmetçilerine sormuş. Kimse cevap verememiş, bilmiyormuş. Bu şekilde devam etmiş. Üçüncü gün nöbet tutmuş padişahın oğlu. Uyumamak için de başparmağını kesmiş. Yarasına tuz basmış. Sonra kız tekrar çıktığında kız tam girecekken yakalamış.

- "Kimsin," demiş.

Kız, olanları anlatmış. Evlenmişler, mutlu olmuşlar.

¹¹¹ Abdullah AKSOY, 1987, Üniversite, Şanlıurfa/Suruç.

30. DÜNYA GÜZELİ¹¹²

Vakti zamanında zaten hikâyelerin hangi tarihte olduğunu bilmiyoruz. Tarihleri filan belli değil. Bir padişah yaşarmış. Gezerken memleketleri, dolaşırken bir yerde baki çok kalabalık gelen giden soruşturıy: “ Bu nedir?” diyi.

Diyiler işte:

- Dünya Güzeli yer altında yaşıyormuş.

- İyi bende görüm.

Atını kaldırı gidi çok kalabalık. Atı sürüy gidiy. Dünya Güzeline bakiy baktığı anda hemen bir elektrik alıy. Elektiriklenme oliy. Âşık oliy. Âşık oliy

Diyi:

- Bu ne zamana kadar burda kaliy?

- Ne zaman geliy nezaman gidiy bu konuda bir bilgim yok.

Yeraltının kızı Dünya Güzeli. Yeryüzüne çıkmış e bu adamda görünce âşık oliy. Orda işini bitiriy. Yapacağı iş artık neyse bitiriy geldikten sonra ah köf köf ah yerinde duramıy. Kakiy tekrar gidiy. Tekrar gidiy ki o Dünya Güzelini tekrar göre. Gidi.

- Dünya Güzeli gitti.

- Nerey gitti?

- Yeraltına memleketine gitti.

- Yeraltına nerden gidiliyor?

Adamın olduğu memlekete Dünya Güzelinin olduğu memleketinin arasında bir yıllık yol varmış. O adam ne yapıyor o yıllık mesafenin içerisinde yolda bir gümüş pınar birde altın pınar varmış. Evden çıktığında gümüş pınara bir yılda varılıyor. Ordan öte altın pınara bir yılda varılıyor. İki yıl ama kendisinin altında bir at var. O evden çıktığında sigarayı yakar Gümüş pınarda izmaritini atar. Bir sigaranın yanışı bilemedin beş dakika bilemedin on dakikada. O at bir yıllık o mesafeyion dakkada ahyormuş. Gümüş pınara yetişiyormuş. Ordan öte altın pınara gittiğinde altın pınarın mesala suyun çıkışı birde girişi vardır. Yerin altına gidiyor kimse görmüyor bilmiyor nereye gittiğini akışına gidiyor atıyla beraberakışına gidiy ki orda yer altı padişahın kızı Dünya Güzeli. Çok nesiler istemiş. Çok şeyler istemiş adam vermemiş. O da istemiş vermemişler vermeyince savaş açmış onlara. Savaş açmış çok askerleri kırılmış çok zaiyat vermiş. Günler geçmiş aylar geçmiş bu adam tamamen... Bu adam demiş:

- Bu kadar asker kırdım. Bu kadar insanın kanına yazığına girdim.

Vazgeçmiş ama onun bir fotoğrafını almış o şehirden getirmiş gizli bir odaya asmış. Girer çıkar bir saat iki saat o fotoğrafa bakar ağlar ağlar. Bir daha kapıyı kapatır çıkar özel odası. Üç gün, beş gün, bir ay, iki ay, üç ay, beş ay, bir sene, yıllar böyle devam eder. Babaları böyle... Babaları bakar ki böyle gözden düşer yani. Nasıl düştü gözden? Görme yeteneği azaldı her gün ağlıyor.

- Baba, niye ağlıyorsun her gün bu odadan çıktığında bakıyoruz sana dikiz ediyoruz ağlıyorsun.

Diyi:

- Oğlum hiç bir şey yoktur.

Odanın anahtarıda kendisinde. Açıp bakacaklar ne var diye ona da bakamıyorlar. En son gözleri tamamen kapanıy görmiy artık. Gözden muhaf olduğu için.

Diyi:

- Oğlum gelin hele derdimi anlatım. Yarın bir gün bakarsın ki bende hakka yeterim. Öleceğim ama ölmeden önce size bir vasiyete bulunacağım.

- Nedir?

- Albu anahtarı bu kapıyı aç.

Kapıyı açıy

Diyi:

- Bak kapıdan girdin sol tarafa bak duvarda ne var?.

Bakıyor ki duvarda bir portre gibi büyük bir resim.

Diyi ki:

- Baba burda bir kız resimi var.

Diyi:

- O Dünya Güzeli.

Çocuklar fotoğrafı görünce dizleri kırılıy.

- Tamam diyi Dünya Güzeli de senle ne alakası var.

Diyi:

¹¹² Cuma Azbay (Âşık Devrani), 1954, İlkokul, Şanlıurfa-Merkez, Kısas Köyü.

- Oğlum ben ona âşık oldum. Âşık oldum ellim yetmedi. Savaş açtım asker öldü çok zaiyat verdim. Ana, baba kuzuları suçsuz yere benim nefsimin yüzünden ölmesin diye bende vazgeçtim ama şimdi içimde kaldı ben de âşık oldum. Ağlaya ağlaya gözlerimden oldum. İşte bu odaya girip ağlıyorum. Onun resimine bakıyorum şimdi görsem de bir şey anlayamıyorum kör oldum bir tarafı göremiyorum.

- E diyi baba derdin bu mu senin ya şimdiye kadar bize niye söylemedin. Ben gider Dünya Güzelini bulur sana getiririm.

- Yapma oğlum gitme getiremesin ben orduyla askerlerle ordular kan döktüm savaş açtım getiremedim. Sen tek başına.

- Ben getirim baba.

- Hadi git getir. Getir benim gözlerim açılsın. Onun kokusunu alıyım elbisesini yüzüme sürüyüm ki gözlerim açılsın başka türlü açılmaz.

Bu adam atına biniy o gümüş pınara bir yılda varıyor. Atına biniyor. Tek başına gidiyor ama. Üç beş tane yarende yanında bir sene gidiyor bu gümüş pınarda.

- Allahım ya sabır. Gümüş pınardan öte bir altın pınarı varmış. Bunun altın pınardan sonra ben bunu nasıl nereye gideceğim? Yer altında ben bu Dünya Güzelini nerden bulacağım? Ne zaman döneceğim kısmet olacak? Babam anlatırdı binlerce asker zaiyat vermiş. Savaş açmış vermemişler. Babam buna sahip olamamış. Ben tek başıma geldim üç beş tane askerlen. Hadi canım sende. Bundan böyle babam Dünya Güzelini görse ne olur görmese ne olur. Bir senede geri geliyorum ediyor iki sene.

Adam diyi ne oldu oğlum.

- Baba vazgeçtim ben altın pınara yetişemedim.

Ortancıl diyor:

Ben biliyorum abimde hayır yok. Ben gider alırım.

- Oğlum vazgeçin gitmeyin ben istemiyorum. Böyle kör kör öliyorum. Boşverin açılmasada olur bundan böyle.

- Yok, tahammül edemiyim.

Dayanamıyorlar kakıy ortancıl oğlu. Ortanca oğlunda üç beş tane asker katiy yol mıntığı işte altındır gümüşdür yolda giderken gelirken lazım gelecek eşyalarını alıyorlar. Bir sene de gümüş pınara geliyor. Hal buysa onun babası evde sigarayı yakar gümüş pınarda atardı. Altındaki yelatiyla. Bunlar bir yılda varamıyorlar o da bir yılda altın pınara varacak.

- Altın pınara iki sene gidiş iki sene geliş dört sene ben oraya gitsem de yer altına nasıl girecem? Onu nerden bulacam? Nasıl savaşıcam? Boşver hadi dönelim. Babam kör öldiyse kör ölsün ne yapıyım.

O da geri geliy onda da iki sene. Küçüğün zoruna gidiy.

- Bu abimlerim gitti babamı kandırdılar mı? Her gidende de binlerce altın götüriler harcamak için. "Bunlar babamı kandırdılar diye zoruna gidiy. Gidiy babasının ellini öpiy."Bana hakkını helal et. Ben gidip bu kızı ölümüne de olsa getirecem.

- Aman oğlum abilerin gitti orası çok uzak bir yer abilerin bir sene de gümüş pınara altın vardı bu altın pınara varamadılar. Altın pınara varamadan geri geldiler yapma tutma gençsin daha.

- Baba kalk hiç okuma kafamı ben kafaya koydum gidip ya ölecem yadao kızı sana getirecem gözlerini açacaksın.

Bakıyor ki baba, inat etti.

- Gel yanıma otur diyi. Sen çok inat ettin illaki gideceksin.

- Tamam, baba gideceğim.

- Ama ben seni bu şekil gönderirsem getiremesin ölürsün.

- Ben ölümüne gidiyim baba ben ölüyüm.

Diye:

- Yok, madem ki inat ettin getireceksin gel sana getireceğin yolları söylüyüm. Git filanca ahıra benim bir atın var. Yedi kubbeden içeri bağlamışım onu kimse görmüyor. Ben onun yemini suyunu özel götürüyorum hiç kimsenin haberi yok o attan o at yel attıdır. Ben o atta bindiğimde sigarayı yakar gümüş pınarda atardım. O attın üzerinde atardım. Bak kardeşlerin gitti bir yılda anca varabildiler bir yılda dönüş iki yılda ben bunların iki yılda gittiği yolu bir sigara içiminde gittim geldim. O at şimdi ben gözlerim kör olduğu için bakamıyorum ona git onun ahırını aç ya ölmüştür ya da can çekişiyordur. Onu çıkar ölmemişse çıkar sıcak suyla sabunla yıka. Gendini bir tımar et bir çuval kara üzüm bir çuval küncü önüne dök yavaş yavaş yesin. Her gün otuz güne kadar bu attı sıcak suyla banyo yaptıracaksın tımar edeceksin kara üzümle küncüyü önüne döküp yedireceksin bir ay sonra iyileştiği zaman gel bana söyle.

Oğlan gidiyor ahırlara bakıyor. Zaten de ahırlarda çok at var en son ahıra gidiy. Yedi kubbeden inşa edilmiş. gidiy bakıy kapıyı iteliği ki açılan bakıy ki kapı açılmadı kitli de değil. Yarı

açıldı yarı açılmadı hayvan yemiş içmiş pislemiş kapı tıkanmış artık. Yatıy, bir son nefeste. Kapıyı zorluyor açıyor. kapıyı açıy ki at yatıyor ama bir halde ki yani can çekişiyor öldü ölecek. Babası kör oldu ya bakamıyor ya.

Gidiy kardeşlerine diyi:

- Babamın burda bir atı var gel bunu bana yardım edin kaldıralım.

Atına bir mertek dürtüyorlar. Kimi bir ucundan kimi bir ucundan ayağa kaldırıyorlar atı. Ahırdan çıkarıyorlar. Ahırını temizliyorlar. Bu adam atı evin avlusuna getiriy. Sıcak su kaynatıyor, yıki. Sabunla yıkiy temizliy. Kuruladıktan sonra bunu bir tumar ediy. Biraz kara üzümle küncüyü karşına koyi. Bu yavaş yavaş yemeye başlıy bir gün iki gün derken bu hergün yıkıyor ama her gün. Sabunla suyla sıcak suyla hergün yıkıyor. De de bir iki hafta geçtikten sonra bir çuval kara üzümü döktüğü anda hemen bakiy ki hemen yarım saatin içinde yedi bitirdi. İyileşti otuz gün tamam oliy.

Diyi:

- Baba bak atın tivini çekersen yağı damlar balık gibi oldu küheylan oldu.

- Madem öyleyse tam iyileşti mi eminmisin?

- Baba diyi tam iyileşti. Artık zapt edemiyorum.

Diyi:

- Köyün kuzey tarafında filan köyüne “diyelim ki konutlu köyüne yakın” bir göl var. Gölün enlemesi atmış metre uzunlamasında iki yüz metre o atmış metre suyu atlat getir. Getir atladiğı sırada bana getirin.

Adam kapıdan çıkartıy atı zapt edemiyor. Köyün kuzeyine gidiy bakiy ki babasının söylediğı yerde bir göl var.İki yüz metre fazla uzunluğu, atmış metrede eni var. Burayı uçak olması diyi lazım burdan oraya düşmesi için kendi kendine. atı biraz fırlatıyor biraz koşturuyor. fırlatıyor atı suya fırlatıyor. gözlerini kapatıy düşerse görmüm diye. çocuk bir bakiyor ki at öbür tarafa düştü. Suya değmeden atmış metrede atladi.

- Babası diyi ki atladi mı?

- He diyi atladi.

Babası diyi:

- Getir, bakıyım.

Kuyruğuna bakiy karnına bakiy yüzüne bakiy sol ayağının altında yaş var.

Diyi:

- Ayağı suya değmiş. Suyun tamamını geçememiş.

- “He ya baba,” diyi. Tam suya atladiğında arka ayağı suya değdi.

Diyi:

- O zaman iyileşmemiş bir ay daha bakacaz.

- Aman baba duman baba

Diyi

- İyileşmemiş bir ay daha bakacaz. İyileşseydi ayağı suya değmezdi. Atmış metreyi havada geçerdı.

Çocuk bir ay daha bakiy. Yemini suyunu muazam hergün yıkıy suyla temizliy bir ay geçiy. O göle gidiyler. Atmış metrelik gölü yirmi burdan kalkıy yirmibeş metre öbür taraftan düşiy. Diyi:

- Getir hele getir bakam hele.

- “Baba,” diyi. Yirmi metre beri den atladi yirmi beş otuz metrede öte düştü suya sabuna değmedi.

“Şimdi git getirebilirsin,” diyor. Çocuk ata biniyor babası diyi kapının önünde sigaranı yak oğlum. Sigara bittiğinde gümüş pınara yetişeceksin bu atla.

- “Tamam, baba,” diyi.

Sigarasını kapının önünde yakıy ata biniyor. Sigara bittiğinde bakiyor ki gümüş pınarda orda bakiyorki bir çöp izmarit var. O diyor bu izmaritler hep babamın babam orda yakar getirir burda atarmış. Babam doğru söylüyormuşama benim abilerim burayı bir yılda geldi bir yılda da döndü. Gümüş pınara geliy ordan da altın pınara geliy geliy ki suyun çıkışı var mağra gibi bir yere giriye. nereye girdiğı belli değil. atıyla beraber oraya gidiyor. Atı dehli dehli at durmıy. ata bir iki kırbaç vurıy. Ata bir iki kırbaç vurunca at dile geliy konuşıy.

- Ne beni vuruyorsun? Buraya kadar beni vurdurdun. ben bundan ötesi gidemem. Altın pınarın hududunun sınırına çıkamam

- “Niye?” diyo.

Öbür taraftan yaşıyanların mahlukatı uçan devler...Ben ordan öte gidemem. Benim sınıırım buraya kadar. Ha beni çok sıkıştırırsan ben yeraltına girebilirim.

- Adam diyi ki zaten ben yeraltına geldim. Benim babamın âşık olduğı kız burda ben o kızı kurtaracam.

- At gülümsüyor. Sen mi gidip o kızı kurtaracan? Baban benim sırtımda çok asker öldürdü. O kurtaramadı sen alacanda o kızı alıp babana götüröcen.

Demiş; "Ben getirecem babama sözverdim."

- Sen bilirsin o zaman kapat gözlerini yerin altına inecen.

Gözlerini kapatıy at aşağı iniy. Bakıy ki yeraltında bir şehir. at onunla konuşıy diyi ki.

- İleride bir han var beni hana götür.Sen de git kahvede bir çay iç.kafanı toparla gel yanıma otur.kızı nasıl alacağını nasıl kurtaracağını ben sana söyleyim. O Dünya Güzelini nereden bulacaksın? Nereden göreceksin? Baban milyonlarca askeri öldürdü yine alamadı. Sen hiç alamazsın nasıl olacağını ben sana tarif edeceğim.

Adam atın sesini dinliyo. Yemini, kara üzümünü küncüsünü koyuyor. Kendi de gidiyor sigarasını içiyor. Dedi ki at:

- Bak buradan sekiz tane Çubuk. çubuk daince dal. Çubuk uçlarını sivri edersin. Beş- on kilo et alırsın. Onları kuşbaşı kuşbaşı doğrarsın. Gideriz seninle şu karşı dağa. Orada bir mezar eşersin gendine. O kuşbaşı etini çubuklarının ucuna çitlersin birer ikişer metre.En büyük parçayı dabüyük çubuğun ucuna şitlersin. Sen de o mezarın başına dik. Sende o mezara gir. Üzerine çalı çırpı koy görünme yalnız. Elin dışarıya çıkacak şekilde bir delik bırak. "Bunu at oğlana söylüy."Sen o çubukları şitledikten sonra biraz sonra çubukları ucundaki eti yemeği bir sürü kuş gelecek. O büyük bir lokmaya da her kanadı farklı renkte olan bir kuş gelecek. Senin o lokmana konacak. O kafasını sallayınca emir verince kuşlar da o çubuklarındaki etleri yiyecek. O emirvermezse kimse yemeyecek. Herkes yemeği başlayınca o kanadı farklı kuş o büyük parçayı yemeye başlayınca sen de onun elini ayağını tut. Ayağını tutunca seni göğün üstüne salllar. Bu tarafa salllar öbür tarafa salllar. Bu yana vurur şu yana vurur bırakma. Seni tırmalar. "Seni de öldürürüm," der. "Seni tırmalarım," der.Ne derse desin sakın bırakma. Seni Dünya Güzeli ne götürecektir.

Bunu at, çocuğa handa söylüy.

- "Bunu yapabilir misin?" diye soruyor. "Tamam, o zaman kalk," diyor kalkıp gidiyor.

Beş, on kilo et alıyor çarşıdan daha. On, on beş tane çubuk üzerinde sivritiyor. Atın dediği yere gidiyor.

At diyor ki; "Ben gelemem sen tek başına gideceksin."

Ama gittiğinde de her taraf da bakıyor iki tane taş arasına bir çubuk şitli bakıyor ki taşlarda çatlak. Oraya da diyor biraz geri gidiyor bakıyor orada yumuşak bir toprak orayı kazıyor. Daha dağda çalı çırpı çok. Biraz çalı çırpı topluyor. O mezarın içine uzanıyor. O büyük lokmayı da çırpı şitliyor. O mezarın başına eli çıkacak şekilde oturuyor. Oturuyoryatıyor biraz sonra o çalının arkasında o kuşlar geliyor. Her bir kuş bir dikenin başına konuyor. Konur konmaz yemiyorlar. Bir kuş da allı kanadı her bir renkte. O da büyük lokman'ın başına geliyor yemek için. Kuşlar ona bakıyor kafasını iki üç kere sallıyor yiyin anlamında. Kendisi de yemeye başlıyor. Yemeye başlayınca o adam hemen ayağını tutuyor.

Kuş; "Beni bırak seni kayalara çarparım seni denize götürüm seni ateşe götürürüm."

- Ne yaparsan yap ben seni bırakmam.

Belki yirmi, yirmi beş dakika... Bir saate yakın havada uçuştı var o çocuk bırakmıyor yani.

- Yav insanoğlu benden ne istiyorsun?

- Seni bir şartla bırakırım beni Dünya Güzeliniyanına götür seni bırakırım dedi.

- Dur, dur in aşağıya.

İndi aşağıya konuşmayı bırak.

- Sen deli misin? Manyak mısın? Kafayı mı oynattın? Demiş ki; "Sen hiç kimse gitmemişki. Sen nasıl gideceksin?"

Adam yine de ayağını bırakmamış.

- Beni oraya götür.

- Seni oraya götürürsem sen bırakır mısın beni?

- Demiş bırakırım, yeni denizin ortasında birinde bir binavar. O binanın ortasında Dünya Güzelini kırk tene debekliyor. Seksen tane bekliyor. Kırk tanesi savaşa gidiyor. Kırk tanesi nöbette bekliyor. Kırk tanesi savaştan geldiğinde nöbete duruyor.Diğer kırknöbetteki savaşa dönüyor. Seksen tene de bekliyor bunu.Kafaya mı oynatın? Sen İçeriye girip Dünya Güzeli nasıl kurtaracaksınız? Nasıl babana götüreceksin?

- İyi bana yolunu söyle. He ben seni oraya götürür bırakırım. şu anda devlerin kırk tanesi savaştan geliy kırk tanesi savaşa gidiyor kız için savaşıyorlar. Baban nasıl bunlarla savaş değilse. Devler de başka askerlerle padişahlarla savaşa giriyor. Bu kız için kırk tenesisavaştan geldi yorgun yatıyorlar. Ben seni oraya götürürüm. O kubbeden içeriye bırakırım. Devler uyuyorlar. Giderseniz kızın yatağın altına girersin. Yatağın altına girersin uyursun. Kız şimdi"eski dilde eşarba Vala derlerdi" üzerine vala çekmiş. Yedi tene vala çekmiş. Her bir vala farklı renk, bir vala yeşil, bir

siyah... O yedi tene valanın içinde yüzünün şafkı dışarıya yansıyor. Sen onun karyolanın altına gir. O uyunca uyanmadan o valaları tek tek kaldır bir öpücük kondur. Yine karyolanın altına gireceksin. Bunu ayağından tuttuğu kuş oğlana söylüyor.

- E sonuç ne olacak? Diyor.

Uyanır devlere kızır uykumda birisi beni öpmüş biz nasıl bekçisiniz? Buraya kuş konmaz buraya kimse girmez. Siz nasıl duymadınız? Birisi beni öpmüş. Nereden biliyorsun? Beni öpmüş yanağımda dudak izi var hissettim. Devler dışarıya fırladı kimseyi bulamadılar. Öyle geçer evvelsi gün bir daha öperr bir daha kızır. Bir daha devlerin gönderir. Üçüncü günü yatar. Saçları karyoladan aşağı sarkar. Saçlarını koluna sarar vaları aç. Yüzünü aç yüzünü açtığında seni görür.

- Sana der ki; "Beni bırak," bırakma. Sana söz verir yemin ederim sana bir şey yapmayacağım seni koruyacağım saçımı tek bırak diye sana ne söylerse söylesin bırakma. Yemin etsin bırak kabul etme. Mademki bana söz verdin cebindeki mendili ver seni bırakayım. Cebindeki mendili verirse bilkisana sözünü tutacak. Mendili sana vermeden ne kadar yemin ederse etsin bırakma. "Bunun ayağına tuttuğu kuş oğlana diyor." Dünya Güzelini bana getirmek istiyorsan bu şekilde getirebilirsin. Bırakmamış hazır mısın?

- Hazırım hadi yürü Deniz'in ortasına.

Gidi bakıyor ki hakikaten orada bir köşk. Köşkün kapısının önüne koyuyor.

- "Kapıdan içeri de gidemem" diyor. Giden gitti seni getirdim Aha kız odasında yatıyor.

Devler de yatıyor. Yeni savaştan gelmişler. Sana dediğim gibi yap.

Çocuk geliyor devlerin arasından dolanıyor. Kan revan içindeler savaştan gelmişler. Kızın odasına bakıyor. Aynı kuşundeki gibi kızın üstünde yedi tene vala. Valaları tek tek kaldırıp kızın yüzüne bakıy bakıy ki suphanallah.

- Çocuk diyi ki babam haklıymış Kör olmakta ağlamakta.

Geri karyolanın altına girip yatıy sabah oluyo. Devler nöbet değişimi yaşıyo kırk tenesi geliyor kırk tenesi savaşa geri gidiyor. Bunlar uyanmadan önce kız uykudayken valaları çocuk kaldırıyor bir öpücük konduruyor. Karyolanın altına giriyor. Kız uyanıyor hala hallahbiri sanki beni öptü. Yüzümde valalar açılmamış. Kız valaları kaldırıyor devlere diyor:

- Yüzümde bir nefes hissettim. Birisi geldi beni öptü.

- Bakıyorlar ki burdan kuş uçmaz sinek uçmaz. Biri gelir seni kim öper? Burada mümkün değil nereye gitti adam? Etrafı deniz bi burası şey saraydı.

- Ben bilmem diyi gidin gezin. Havada uçan kuş da olsa kuş da onunla girmiştir. Kuşla gelmiştir beni öpmüştür diyor. Ne kadar kuş havada görürseniz hepsini alın öldürün. bana getirin.

Devler fırlıy onlar da uçan dev. Sağı solu ne kadar uçan kuş varsa canlı canavar varsa hepsini tutup parçalıyorlar.

- Geliy hanım diyi: senin oğlana raslamadım. Bulamadık diyi.

- Hadi gidin, hadi görevinize.

Kızıy, yatıy. Devresi gün sabahtan bir daha aynı kelime. Valaları kaldırıy çocuk yüzün örtiy. Bir daha karyolanın altına giriy. Bir daha kalkiy. Bir daha devlere kızıy.

- Diyi ki Dün beni birisi öptü. Bugün de öptü. kalkındünyayı gezin. Kimi bulursanız öldürün. Devler kabından fırlıyor ya Allah ya sabır. Kimse gelmez diyorlar. Acaba rüya da gördü? Bu hayal mi gördü gendi gendine? Bu yorgun argın bizi kaldırdı.

Kimisi kibleye Kimisi poyraz'a Kimisi garbiye... Eski dilde söylüyorum şimdi ise kuzeye güney doğuya batıya her tarafa yayıldılar. Bir insana bir canavara bile rastlamadılar kibulup getireler. Geldi Dediler ki

- Kimseyi bulamadığ bulamadınız ama ben şüpheleniyorum. Benim yüzümü iki gündür biri gelip beni öpüyor. yatıylar devesi gün bir daha sabah kalkiy bakıy ki kızın saçı altın gibi yere kömelenmiş. Karyolada yatıy ya. Böyle böyle yavaş yavaş doluya doluya kızın kafasına kadar saçını dolarken kız uyanıy. Uyanmadan şöyle o valaları sarıy.

- Saçı ellinde sen misin? İki üç gündür beni öpen.

- He diyi

- Sen in misin cin misin? Buraya nasıl cesaretli girdin?

- Sen kimsin? Beni bırak.

- Yok bırakmam diyi saçı ellinde diyi koparırım yine bırakmam.

- Bir telli kopartırsan diyi çarşı dünya karışır koparma.

- Ben diyi kökünden koparırım.

- Ne istiyorsun benden?

Diyi:

- Seni babana götürecem. Babam senin için çok savaş yapmış. Seni alamamış babam kahrından sevdiğinden senin fotoğrafını duvara asmış. Yıllar girmiş çıkmış ağlamış babam kör oldu seni götüreceğim babamın gözü açılacak.

Diye:

- Baban şimdi atmış yetmiş yaşında beni nice padişahlar istedi. Devler benim için savaşıyorlar babana varmam. Bakıyor ki oğlan da cesaretli yiğitsin güzelsin varırsam sana varırım. Babana varmam. Ama baban beni gördüğünde gözleri açılır. Bu kadar tamam diye kabul.

Diye:

- Saçlarını bıraktıktan sonra burda devler yatıy beni onlara vereceksin.

Diye:

- “Şeref namus sözü yok,” diye.

- Beni vereceksin.

- Daha neye yemin edeyim. Nasıl bana inanacaksın?

- Cebindeki mendili bana ver.

- Sen ne biliyorsun cebimde mendil var?

- “Ben biliyorum.

Cebindeki mendili çıkartıy diye oğlana: “Al, madem sen bu kadar yiğitsin bu kadar cesursun bu mendil sana benim namusum sana feda olsun,” diye.

- “Burdan nasıl çıkacağız?” diye.

- Çıkmanız mümkün değil. Diye; “Mümkün değil kırk tene dev bekli. Kırkı giderse diğeri geliy. Bir saniye boş kalmıyor. Burdan çıkmak için uçmak lazım. uçsan bile devler hepsi uçar. Yetişir bir tek çıkış var,” diye.

- “Nasıl?” diye.

Tabi kız oğlanla odada konuşuy bunu.

- “Sen şimdi beni öptün sabah oldu güneş doğdu. Ben şimdi kalkıp onlara bir figan edecem.

Yine beni öpmüş diye. Bunlar kalkar. Senin ellin çabuk mu?” diye.

- “He benim ellim çabuk,” diye.

- “Kırk tene çivi alırsın,” diyor. Ben şimdi halo ho ederim beni öpmüş derim. “Gidip bu inse cinse nerdeyse gökteyse arşta kürşte bulacaksınız,” diyor. Ben onlara kızınca fırlar yatağından giderler. Beni kim öpmüşse onu bulmaya. Sen onların her yatağına bir tene çivi çividen çak. Gel yerinde yat. Onlar ararlar tararlar bulamazlar gelir yerlerine çivinin üzerine yatarlar. O çiviler tılsımlıdır. Hemen çivilenir bağlanırlar. Dünya kopsa o çividen ayrılamazlar. Bu şekil biz aralarından geçer giderik. Yoksa uçsan havada seni yakalarlar.

- “Tamam,” diye.

Oğlan tekrar karyolanın altına giriy. Çivileri hazırlıy çekici hazırlıy eline hazır ediy. Kız sesleniy devlere.

- Ne yatisiniz? Bu gün yine o adam gelmiş beni öpmüş. Üç gündür geliy bir adam beni öpiy ben sizi boşunamı sizi besliyorum. Kalkın gidin yerde gökte arşta köşkte nerdeyse bulun getirin bana kızıy sinirleniy. Onlarda yatağından çıkan fırlıy. Hemen çocuk geliy herkesin yatağına bir tene çivi çakıy. Çakıy geliy yatıy bunlar beş, on dakika sonra bunlar bütün dünyayı geziy. Arşı kölsü geziy bulamıylar. Onlar da sinirleniy:

- Bulsak parçalıyıp yiyecez.

- Ya cehenem olun gidin. Yeni geldiniz yatın.

Herkes yatağına gidiy. Herkes yatınca:

- “Çık bakayım,” diye.

Oğlana çıkıyor. Oğlan karyolanın altından devler daha uyumamış.

- “Hatun bu ne?” diye. Yapma etme.

Sirkeleniy ki oğlanı tutup yemeye yerlerinden kalkamıyorlar. Tılsımlar onları kitledi oraya.

- Aman hatun, yapma hatun baban bizi öldürür.

Falan filan aralarına sıvışıp gidiyorlar. Karaya çıkıp hana gelecekler. Kapının önünde gemi var. Gemiye atlayıp gidiyorlar. Karaya çıktıktan sonra o dağın başında o kuşun kuşu yakaladığı yerden şehire inecek hana gelecek. Geçerkene diye:

- Burda mezar kazdım. O kuşu yakaladım. Kuş beni sana getirdi. O kuşun da bak burda bir tüyü dökülmüş. On tene üstünde renk var allı yeşili. Alıyor kulağının arkasına koyuyor. Parıl parıl parlıyor şamadın gibi yanıyor.

Dünya Güzeli ona diye ki:

- At gitsin sana zarar verir. Bana ne zarar verecek ya?

- Sana zarar verir.

- Bu kuşun kanadını at.

- “Atmam,” diye.

Kulağının arkasında o şekilde kaliy. Hana geliy atın yanına. İstiratini edecek. Yemini suyunu... Atını rahat ettirdikten sonra altın pınarın üstünden çıkıp babasına kızı getirecek. O handa, hancı kulağının arkasındaki tüyü görüyor. Ata görüyor.

Ata diyi ki:

- Kardeş bak ben yel atıyım. O kulağının arkasındaki o tüyü at o sana zarar verir. Sana yalvarıyorum kız yalvarıyor at yalvarıyor. Bir türlü inat edip atmıyor. Hancı görüyor. Oturmuşlar yemek yiyorlar ata yemek yesin onlarda yesin yola çıkacaklar. Hancı aradan kaçıyor padişahın yanına

- "Padişahım," diyor.

- Senin asırlardır elde edemediğin kuşu bu adam bulmuş. Hatta kanadında bir tene de tüyü kulağının arkasına koymuş. Dünya Güzelini de almış. Benim handa oturuyorlar.

Padişah da bunu duyar duymaz:

- Ben yıllardır ben bu kuşun peşindeyim. Çok askerler gönderdim çok savaş verdim bu kuşu elde edemedim. Bu adam hem kuşu yakalamış hem de Dünya Güzelini almış.

Padişah askerlerini gönderiyor hanı çeviriyorlar. Kızı ellinden alıyorlar. Adamı zindana atıyorlar. Atı da götürüp bir ahıra bağlıyorlar o kadar emek boşa gitti Dünya Güzelini aldılar oğlan zindanda.

- Dünya Güzeli diyor bu oğlan benim peşime çok düştü. Babam vermedi bu çocuk hak etti beni haketti ama bu padişah beni zoraki aldı. Dedi ki padişah bana kırk gün bana mülhet ver. Ben seninle hemen evlenmem. Kırk gün geçsin benim nişanlım sayılır. Nişanlımı zindana attın. Ben onun yasını çekeceğim.

Üç gün beş gün bir ay kadar geçiyor. Belki kaçır zindandan kurtarır. Ama baktı bir ay geçti. Ne ses ne seda ne haber...

- "Padişahım," dedi:

- Sen benimle beraber yakaladığın genci zindana attın sana bir faydası var mı?

Dedi; "Yok öylesine attım."

- Biz zaten evleneceğiz bırak onu gitsin.

Diyor: "Bırakmam başıma bela olur."

- "Ya!" diyor. Padişahım bırak gitsin. Bunun altında ki yel atı. Gitsin onun ailesini getirsin.

O atın annesi vardır babası vardır kardeşi vardır. Bu atın bir aşireti vardır. Sen de bir padişahsın onlar uçan atlar. Gitsin bu atı nerden getirmişse gitsin onun ailesini de alıp getirsin.

Kızın gayesi zindandan çıksın faydası olur belki beni kaçırsın.

- O da gözünü sevdiğim padişah çıkartın diyi bunu

Diyi; "Git bu yel atının aşiretini bana getir."

- "Baş üstüne," diyi.

Yapacak birşey yok istedi ama nerededir adam bilmiy. Gidiy atın yanında oturiy ağıly.

At; "Niye ağılysin?" diyi.

Diyi:

- Ne bilim senin anay, babay, dayıy, teyzay, kardeş senin hep aşiretini bu yel altı padişahı istiyor. Beni zindandan çıkartı ki senin aileni getirem.

At, kuyruğunu sallıy, gülüy.

- Sen gidip benim aşiretini getirecen mümkün müdür?

- E getirsem de benim boynumu celata vurdurur.

Dedi:

Git benim aşiretini getirmek için kırk tene keçe, kırk top kendir, kırk batman sakız, kırk şişe şarap, kırk şişe rakı bunları al gel. Ben sana aşiretini getirecem.

Gidiy:

- Padişahım bana kırk şişe rakı, kırk top kendir, kırk batman sakız...

- "Padişah da diyi istediğin kadar götür. Alıy götürüy biraz geçtikten sonra ben bunları ne yapacam? Bunları niye aldık?" Diyi.

- Bu dağın ardına gidek. Ben sana söylerim "tabi bu yel atı uçuyor." Bak diyi burda bir ağaç var. Burda bir kuyu var. Diyi: "Bunların suyunu boşalt." Benim aşiretim devlerle savaş ederler. Birazdan gelir burada su içerler. Sen bu suyu boşalt. Rakı ile şarabı dök. Onlarla hepsi birden gelir. Suya dalaşırlar. İçince sarhoş olurlar. İçen gider öte de sızar. Bacım ayıktır. Bacım çok dirayetlidir. Bacım içer beni görünce beni ısırma gel. O keçe bul o kendiri bul o sakızı bana iyice sar ki her beni ısırıldığında yirmi kat keçe yirmi kat kendir yirmi kat kara sakız birden koparır. Koşar diğer dönüşünde yirmisini kaldırmadan kendini üzerine at. Üzerine binersen zaten havalanmaz. Sarhoş olduğu ya diğerlerine bakar onlarda sarhoş olmuş. Bir tenesi yalpalanıyor diğeri yatmış sana teslim olur. İstedğin yere gelir.

Adam ağaca çıkıyor atın dediğini yapıyor kırk kat sarıyor. Bakıyor ki birazdan gökyüzünde bir gümürtü bir şakırtı yıldırımlar birbirine çakıştı.

- Bu gelenler benim aşiretim bacım kardeşim savaştan geliyorlar.

Geldiler o ağacın olduğu yere indiler. Kafalarını eğdiler bilmediler ki şarap rakı olacak içtiler kana kana. Bir derin nefes alan düştü. o suya düştü. O yalpaladı bacısı nefes aldı ki karşısında:

- Sen insanoğluna teslim oldun diyor.

Suyu içmeyi bırakıyor bacısına saldırıyor. Yirmi kat yirmi kat keçe yirmi kat kendir bir seferde koparıyor. Bir daha dönüş alıp bacısına saldıracak o sırada oğlan ağaçtan iniyor kendini üzerine atıyor. Boynuna sarılıyor dönüyor bakıyor ki bacısı. Küfür ediyor:

- Sen insana teslim olduğun gibi benide teslim aldın. Sen benim sahibimsin. Bundan sonra nereye gidersen bin sırtıma, korkma.

O atın keçesini filan açıyor konağa getiriyor.

Diyo; "Padişahım gönderdiği adam geldi. O, atın aşiretini de getirmiş hepsini. Belki yirmi tene at var. Hepsini de uçan at. Alıy atları bakıy ki hiçbirinin işi olmadı."

Kız diyi ki; "Ben seni aşireti getiresin mi diye serbest bıraktım ki? Belki beni kaçırasın diye. Tekrarar zindana atın o zaman.

Bir daha zindana atıylar. Bu oyunda tamam oldu evlenmek zorunda. Oğlan da zindanda.

Diyi; "Padişahım ben seninle yarın evleneceğim. Allah rızası için o çocuğu bırak gitsin. Ne zararı var?"

Padişah; "Bırak gitsin." emir veriyler çocuk gidiyor.

Diyo; "Padişahım öyle emir ver ki sinek bile çarşıda gezmesin."

- Niye?

- Ben hamama gideceğim. Hamama kapatacağın. Seni hamama götüreceğim. Seni ellimle yıkayacağım. Sen de döneceksin sen de beni ellinle yıkayacaksın. Ama sokağa çıkma yasağı olacak. Uçan kuş sinek dahi sokakta olmuyacak. Biz hamamdan çıkana kadar Dünya Güzeli emretti.

- "Tamam," dedi.

Telal çağırdı. Yarın sokağa çıkma yasağı var. padişah nişanlısıyla hamama gidecek. Bunu oğlan da duyuyor. Köşkün kenarına geliyor. Oğlana diyor ki:

- Bire eşek kafalı bunu senin için yapıyorum. Yarın öğlen saati hamamın kapısında yel atımla al gel.

- "Tamam," diyi.

Bunu oğlan duyuyor tekrarar gidiy. Evvelsi gün sokağa çıkma yasağı uçan kuş dahi sokaktan geçmez. Niye? Padişahla nişanlısıyla hamama gidecek. Hamama gidiyler hamama gidince bu oğlan gidiy ahıra.

Diyi; "Dünya Güzeli bana böyle böyle şu saate şurda olmamız lazım," diyi.

- Tamam, saati gelsin ben seni götürürüm.

Kız padişahı soyunduruyor. Kafasına suyu döküyor. Sıcak su, sabun, sıcak su, sabun öyle saatlerce yıka yıka padişah mest oluyor artık yıkamaktan. Sarhoş oluyor sıcak su, sabun, sıcak su, sabun... Padişah kızın ellinde mayışıyor. Ellendeki hamam taşıyla bir tene padişahın kafasına... Padişah düşüyor. Hamamın kapısını açar açmaz çıkıy bakıy ki hakaten oğlan yel atıyla gelmiş orda bekliy. Ata biniyler. Ata biner binmez çıkıylar doğru altın pınarın olduğu yere. Orda yeryüzüne çıkıylar yer kapanıyor.

- "Yer kapandı nasıl edeceğiz?" diyi.

- "Babama gideceğik," diyi.

- Babana gideceğik ama ben sana vararım. Babana varmam. Baban şimdi seksen doksan yaşında... Sadece benim görevim babanın gözlerini açmak.

Biraz yürüdükten sonra at dile geliy:

- "Allah'tan kork," diyi. Gelirken tek kişiydiniz. Şimdi iki kişisiniz. Ben yoruldum. Kendine buralardan bir at al.

- Seni yorduk kusura bakma, özür dilerik.

Köyün birine gidiy.

Çobanın birine diyi ki: "Kardeş bu atı satıy mısın?"

- "Satiyem," diyi.

- Bir altına al, sana beş altın. Atı bana ver.

Birine kız biniy birine kendi. Biniy yavaş yavaş geliyler. Yaklaşınca bakıy ki babasının gözlerinde bir parıldama.

Diyi;

- "Dünya Güzelini getiriy bana."

Diğer oğulları diyi;

- Baba sen kocamışın.

- "Vallahi," diyi. Gözlerimde ufaktan birer ışık belirdi.

Bunlar yavaş yavaş gelirken

- “Oğlum bak,” diyi. Gözlerimin biri görmeye başladı. Dünya Güzeli geliyo benim oğlum geliyo.

- “Ya baba,” diyi. Sen kırıklaştımsın.

- Ya vallahi sen Ahmet’sin. Sen Mehmet. Bu duvarın rengi. Ellindeki budur. Vallahi görüyorum.

- Babam delendi. Baba bu kaç?

- “Oğlum beş,” diyor. “Görüyorum,” diyor.

Bunlar yaklaştıkça tamamen görüyor. bunlar tam köye girdiğinde padişahın gözü tamamen açılıyor. Dünya Güzeli dünya gözüyle görüyor.

Diyor:

- Baba sana Dünya Güzeli sana getirdim ama şartlı getirdim. Dünya Güzeli dediki; “Baban şimdi yaşlandı babana varamam.”

- “Zaten ben almam oğlum,” diyor. Ben onu gördüm yeter biye gözlerim açıldı biye yeter. Bu bana haram sana helal. Bu kız senin hakkın. Sen getirdin.

Bunu kabuleniyorlar orda toy düğün ediyorlar. Küçük oğlan; “Hak etti Dünya Güzeli’ni aldı,” diyor. Yedi işti muradına erdi bu hikâyede burda sona erdi.

31. SODEL AYN¹¹³

Zamanında bir aşiret reisi varmış. O tabii çadırların bütün insanlarınbüyüğü olarak O zamanın ismi olarak aşiret reis diye bir şey. Bu adam bir aylık evli. Sabahları uykudan erken kalkmıy. Yattı işi gücü yok kari yok. Memleketin reisi. Bir de bir kari var. Bir de bir yaşlı karionun da çadırı ufak. O çadırın ipine devesi gidiy sürtünüy. Hayvan kaşınıy. Orda ihtiyar yaşlı kadın; “Hop hop!” diyi. Biz Arapça hop diyiler. “Hop!” diyi. “Sahibi,” diyi “Sodel Ayn’ın koynunda mı yatin? Bu saate kadar kalkmıyor.” Ve bunu aşiret reisi duyar. E tabi yatağından kalkar. Elini yüzünü yıkar kahvaltısını yapar. Ve elbisesini giyer gelir. İhtiyar yaşlı kadının yanına diyi:

- Neni neni!

- Buyur şığım ne diyin? Hoş geldin.

- Hayır, hayır hoş değil sen az evvel ne söyledin?

- Ya şığım birşey söylemedim.

- “Hayır, doğruyu söyle,” diyi. “Doğruyu söylemezsen,” diyi “kılıçla vururam kelleyi alıram.”

O zaman hükümet yok devlet bir şey yok.

Diyi:

- Seni öldürerem bir doğruyu gerçekleri söyle.

- “Tamam,” diyi. “Vallah şığım senden yüzüm kara dedim ki hop hop sahibin Sodel Ayn’ın koynunda mı? Yattı saat dokuz olmuş kalkmıy,” dedi kari.

- “Ben bu kızı gidip bulacam. Ama avradımdan güzelse kurtuldin. Hanımımdan çirkinse kelleyi alaram,” dedi.

Orda o yaşlı kadın dedi ki:

- Ben ne yaptım başım gidecek? Allah! nerede bu kız? Güzel ola! Bu aşiret reisigörmeden duyar duymaz âşık oldu bu kıza.

Ve akşam oldu aşirini topladı. Bütün insanları o zaman kendilerinin evi çadır kıl çadırı büyük yani beş yüz kişi arsa kavesinde bir mesela bir ev gibi oturdu millet dinliy eyy cemaat millet dediki:

- Acaba bu bize ne söylecek.

- Dedi ben bugün karar verdim. Yarın sabah evimden çıkacağım. Eğer bir gün eğer bir ay eğer bir sene eğer on sene eve gelmeye bilirim. Evime malıma namusuma sahip olacak mısınız?

Herkes dedi:

- “Başımızın üstüne şığımız hay hay,” dedi. “Biz kabül edik,” dedi.

Ordan yerine bir kişi tayin etti. Diyelim ki o cemaati o milleti yönetmeğe ve gendi duağlaştı. Sabah hanımınlada görüştü. Atına bindi bir hurç altını doldurdu. Bir çıktı yola ama hangi tarafta surdurem? Doğuda mı? Batıda mı? Güneyde mi? Kuzeyde mi? Adam bilmiy. Bir yola bindi gitti. Yalnız o söz içine işledi ki acep bu kız ne biçim kız ki adam görmesiz âşık oliy? Bu atın üstünde gitti bir gün beş gün on gün yirmi gün üç ay beş ay gezdi. Nahiyat bir gün sabah ee saat sekiz dokuz sıralarında diyim bir çobana denk geliy.

- “Selemu aleyküm,” diyi.

- “Aleyküm selam ağıy,” ediy.

Üstü başı giyinen insanlar reis adamlar belli. Eskiden cizme giyerdi zenginler. Paşalar giyim kuşamından anliy. “Ee merhabe,” hoş beş otiriy.

- “Yigen ssan bir şey soracam,” diyi:

- “Buyur ammi emrini söyle,” diyi.

- Sodel Ayn hangi tarafta?

- Vallah ammi gelmiş yetişmisen. Ha bu tepenin aşasında.

- “İyi,” diyi. “O zaman senden bir kuzu istiyim ufak olsun,” diyi. Bir karnı lazım etini istemiyem.

Kakiy diyi:

- Allah malına bir kuzum var bu koyunlardan. Ben çobanım.

- “Tamam,” diyi.

Getiriy kuzuyu kesiy.

- Eti de senin olsun diyi oğlum.

Karnında aliy. O zaman dağlarda, suphalar, o çukurlara yani o suya çalıy temizliy. Atiy güneşe biraz soluhsun diye. Güneş vurdumu deriye nasıl yumuliy. Ve oğlana:

- Diğer atım senin olsun.

O zaman o at... Ne diyek? Bir mersedes, büyük bir yani para değerinde.

¹¹³ Cuma Azbay(Âşık Devrani), 1954, İlkokul, Şanlıurfa-Merkez, Kısas Köyü.

- İki hircun içi dolusu da altın al. Bu altınlar da senin olsun oğlum.

Diyor:

- Ammi ben ne yapacağım öte beri?

Diye:

- Konuşma ben aradığımı buldum. At da senin altın da senin.

Hee ammaki o şekil gitse soracak gendine.

- Kimsen? Nesi sen?

Sonra garib insanlar. Akıllı insanlar yani aşeir reisi kolay değil. E o zaman mahkeme yok. gendiler kararı veren infaz veren af eden onlar yapıy. Ve neticede bu adam altını, atını veriy.

Diye:

- Oğlum senden bir ricam var.

- Nedir?

- Ammisi elbiseyi soy biye ver.

- "Olmaz," diye. "Sen reissin," diye.

- Yoo!

O çobanın elbisesini giyi. Gendi elbisesini çobana veriy. O, orda kül yani tezek, odun "eğer çay mesela eskiden hala biz hale biz çobanız biz çayı değnekte ateşte pişiriyik" o külden alıy yüzüne gözüne sürtiy. Böyle gendi gendini tanımmayan kişi oliy. O kuzunun karnını da "eskiden erkekler saç aynı kadınlar gibi saç bırakır, örük bir buçuk uzunluğunda da saç var." adamın topliy kafasının üstüne o karınıda geçiriy. Kel yani biz buna keçelce diyoruz. Ordan aşağı iniy. İki saat sonra o memlekete geçiy. Memlekete çadır yani evler ee tabi aşeir bunlar büyük insanların reis insanların evleri büyüktür. O da sahabi ya oraya giriy.

- Selamu aleyküm.

- Aleyküm selam.

Oturuy. Eski zamanlarda eski dönemlerde bir hafta yiyer içer yatar. Kimse soru soramaz. Haftası dolduktan sonra ee diyer:

- "Oğlum, Neçisen, ne istisen emiri nedir benden?" Aşeir reisine sorar.

Diyer:

- "Vallah ammi hiç kimsem yok," diye. "Ben bir şey istemiyem bir tane bir şeyim yok ya," diye:

- Ne gezisen?

- Köleyem.

Eskiden köleler satılır.

- "E!" diye: Ne iş yapabilirsen oğlum?

Diye:

- "Vallah şığım ben hiçbir iş yapmam." Diye; "Deve çobanlığı yapmam. Koyun çobanlığı yapmam."

- Ne yapabilirsen?

Diye:

- Kahve pişirem.

- Adıy nedir?

- Celale.

Yani celale yani odun topluyan kahve pişiren insanlara celale derler eski Araplar'da. Yani o kahveciye Celale.

- "Ya Celale!" der. Hele git bize kahve yap oğlum.

Eskiden kahveyi pişirenler ğazu yani savaş anlamına geliy. Aynı o havadan birşey çalınır. Aşeir reisi bilir bunda bir iş var. Ğazu havası var "tandudu tandudu" bizler görmedik duyduğ. O havada gider.

Adam der:

- Bunda bir iş var.

Kahveyi pişirir süzer. Güm güm cezveye töker. önce kahveyi pişiren gendi içer. Zehir gatmışsa gendi ölür ki ondan sonra aşeire dağıtır. Yani bütün millete içtikten sonra aşeir reisi götürür verir içer. içtikten sonra bütün cemaat herkes birer fincan kahvesini içer.

- "Ya Celale!" der. Oğlim kahveyi çok olsun. Acık kızım Sodel Ayn'e götür.

Zaten gendi de aylardır aç susuz yollarda yata kalka o kızı görmek için çıkmış. Ve sevinir kahveyi elline alır. Şık şık; "Sodel Ayn," der.

- "Ha!" der. Sen kimsin?

- Ben kahveciyem babay beni gönderdi.

Kapıyı açar buyur eder. Bir kahve verir içer Sodel Ayn der; “Sup sup.” Sup sup demek doldur. Arapça sup sup içiy. “Bir tane daha sup sup.” Beş fincan kahvesini içer ve çok beğenir. Gelir Celale şıgılı yanına, aşer reisinin, yanına oturur. Kız arkasından gelir.

Der:

- Babo, babo!

Der:

- Ha kızım.

- Bu kahveciyi biye ver. Kahvesini çok beğendim. Kahvesini çok sevdim.

- “E kızım,” diyi. Siye gurban olsun git yanında kalsın.

Ve kız sevnir ve zaten oğlan da onun için gelmiş o da sevinir. Allah vermiş iki göz bu akşam sabah kızın yanında. kızın hizmetinde. Kahvesini pişirir hizmetini yapar. Gün gelir eski zamanda Araplar bütün savaşı. Mal yani mesela der bir memleket köy diye bu köy gider. Başka köyün malını toplar getirir. Ondan güçlü çıkarsa malı dönderir. Güçsüzce çıkan kaybeder güçlü çıkan kazanır. Yani savaş yapılar. Yalnız bahar zamanı ortalık bahar Sodel Ayn’ın babası aşeri topladı. Bu köyden başka köye gitti mal getirmeye. O köy malını sürdüler. O köy daha kuvvetli. Geldi ellerindeki malı mülkü aldılar. O esnada Sodel Ayn olduğu yerin malarını da başka köy gelir götürür. Sodel Ayn kahve pişirirken Celale terliy ataşın önünde. Ya bir terliy kız dikkat ediy. Sodel Ayn, Celale’nin yüzüne dikkat ediy. Gözleri çakmak taşı gibi yani. Yüzü al kırmızı bu köle değil. Baba ay kızı da ay. Celale ona baktığını fark edince üf üf üfürmek gibi ocağın eğiliy. Küleri yüzüne sürüy. Ama kızın gözünden kaçmıy. O esnada Sodel Ayn der ki babasının malları gitti çünkü bir köyün malı gittiği zaman o reisezülmdür adı toprağa karışır.

Diye ki:

- Bak Celale babamın malı mülkü gitti. Sen kap malı gönder. Babamın adı senin toprağa karışmasın.

- “Kız.” diyi benim ata bindiğim yok. Kendini kaşiy; “Ben fakir adamım köleyim,” diyi. Ben reis değilim.

- Yoğ sen bu malı döndüreceksin. Aman duma yalvarır; “Çare yok,” diyi.

- İ ata bindiğim yoğ. Beni bir top kendir getir. Beni ata bağla.

Atta üç yaşında tohuğumluk babasının atı. Kılıç da dedesinden kalma kızın. çok değerli kıymetli bir kılıç. Bu sözün sonunda ata biner. Kız, ipe gendini bağlar her tarafına. Atın ağzuna kemir de takıy. Bu böyle giderken orda da bir yaşlı karı:

- “Yav e Celale! Diyi. Benim devam gitmiş. Beyaz deve boynunda da bir eger var. Onudagetir.

Zor çeker celale’ye dalga geçiy yani. Bunu duyu bu adam bir tepe aşağı iner. İndikten sonra atı durdurur. İplerini çözer. Atan iner. Atın karnını çeker. Oturtur ağzını gemriğini hilvanını kılıcı çekiy. Bakıy tam gelmalığ. Eskiden hadiye, hadiye yani biraz mal ver evlerimiz yerde kalır. Güç için haktır. Bir iki üç sefer mal istemeye bu kalkar Celale. Malı götürönlere geval derler.

- “Hadiye, hadiye,” der.

- Ayırın on beş deve evleri yerde kalmasın.

Eskiden ev yok ki bina kerpiç yok. On on beş tane deveyi ayırırlar. Adam getirir öte sürdürür bir daha döner.

Der:

- “Hadiye hadiye,” der

- Aşire reisi bir daha verin on beş tane deve.

Oranın reisi ha savaşa gelenlerin reisi on beş tane daha verir. Üçüncü sefer bir daha döner. Celale bu defa savaşa davet ediy.

A der ki;

- Gidin öldürün verdiğimiz develeri de geri getirin.

Bir otuz atlı gidi adam atın üstüne kılıç elinde. Adam diyi; “Git babey git babey.” Otuz kişiyi öldürüy ve içlerine giriy. Beş yüz kişinin içine giriy. Burdan giriy ordan çıkıy on beş yirmi atlı öldürüy. Ordan böyle döniy diyi seksen atlı seksen atlı öldürene kadar o savaşa gelen büyükleri

Diye ki:

- Oğlum malı bırakın canınızı kurtarın kaçın.

Ve o malı dönderir. Ordan onlar kaçır. Ölen kişilerin atlarını da hilvanını magara diyik biz o atın üstünde onları bütün sıyırır.

Karı diyi:

- Ya benim devamın egeri var.

İşte o egeri de alır. Büyük bir çukur kazar. Çukurun içine indirir. Üstüne de büyük bir kaya parçası indirir. Bir de ata bağlanır. Yalnız atın her yerini siler. Yedi sefer terlemiş hayvan yedi sefer soğumuş bacağına arasındaki köprüğüsilmegi unutmuş. Atı kurulamış. Terini kılıcı da silmiş. Ucunda

biraz kan kalmış mızrağın. Ve dingildiye dingildiye gelir. İşte söyler o çalıştığı kıza o gelir karşılar tutar. Ata bakar ki yedi sefer terlemiş yedi sefer soğumuş.

- Ne ettin celale?

- “Ney yaptım hatun?” diyi. At beni dağa vurdu taşla vurdu. Ben beni zor kurtardım.

- “He,” diyi. Sen yalan söylüyesen. Bu at yedi sefer terlemiş yedi sefer soğumuş. Sen her yerini silmişsen. “Bacak arasını unutmuşsan hayvanın ordan biliyem,” diyi.

Neyse attan indiriliy. Yemeği yediriliy.

- Neyse sen savaşa girdiy yat.

Babası i boş geliya karşı taraftan. Bir köle gönderir. Diyi ki; “Git söyle ki boş geliy bize yimek hazırlasınlar.” O köle de bakar atlar develer koyunlar öküz yani tasun inek bütün karışmış. Bu nedemek? Bu malı birisi götürmüş. Birisi de döndermiş. Bir başka kimse de yok. Der ki; “Gendi gendine bu malı ben getirdim diyim. Aşer reisi Sodel Ayn’ı verir. O niyetle bu köle buna sahiplenir. Bu malı ben getirdim kızı ben alım o niyetle. Ve malı getirir Bu yanın içine sürür. Eskiden yigit olanlar attan inmez evin içinde yani çadır diyik o eve girer çulun üzerine iner. Bu bir köle gelir aşer reisinin çadırına girer ve keçenin üzerine atlar iner atı da öyle bırakir. Aşer reisi gelir; “Hayrola ne oldu?

- Siz gittiniz gazüye başka gazü geldi bizim malları götürdü.

Diyi:

Senin götürdüğü köle bunlara denk geliy. Bu adamın adamlardan mallımızı kurtardı. Şimdi otururlar tabi kahve pişer önce kahve reise veriy.

Der ki:

- Aşer reis önce bana verme köylüye ver.

- Niye?

- “Bu adam olmasa bizim evimiz toprağa karışmıştı. Mallarımızı getirdi, bunu diyi.” O adamın hakkı.

Kahve aliy birde utanmadan kaheveyide içiy. Dişleri sarımsak gibi yabanda cemattin üstünde otiriy. Aşeri şığı düşüniy; “Yarrabi şimdi bu adam ben buna ne ödüyim?” E tabi millet otururlar cemaat kurulmuş.

Diyiler:

- Ya reis kölenin hakkında ne vermeyi düşüniyisen? Bu adam olmasa atın çadırın toprağa sığınırdı.

Diyi:

- “Ne reva görüsiniz?” diyi. Mal ver versek mal gendinin.

Diyi:

- Buna kızıy vermek zorundasın.

- “Hallah hallah aşer reisiyem, şığıyım,” diyi. “Bu köle, buna kız verilir mi?” diyi.

- Vallah şığım hak bu ister kabul et ister etme.

Adam düşünir; “Bu kızı vermek zorundayem. Başka kurtuluşam yok,” ve o kızı o anda verir. Hadi düğün kurulsun nağaralar çalınır. Kız için için ağlar. Ağşam oldu mu babası karar verenler Celale’nin karşısına oturur.

- “Yav Celale!” diyer. Allah’tan utan peygamberden utan bu malı sen getirdiy. Yalan söylüyesen ben diyi bu köleye varmam. Aha zehir burda zihire içiyrem günahım boyniye.

Diyi:

- Yav hatun ben nirden getirdim?

Yav inkâr ediy hafta doliy. Nikâh kıyılacak diy; “Yav ula bu gece son gecem. Ya doğruy söyle,” diyi. Beni bu köleden kurtar. Yoksa ben bu gece zehiri içiyem. Ben beni atiyem bıcağı. “Ya,” dedi Sodel Ayn. O sırada kız derin bir nefes aldı. Söyle yav ulan Allah’tan kork öldüm öldüm dirildim.

Dedi ki:

- Ben garip bir insanın olmiya babanın düşmanı oliyem belki. Ben beni açığa verirsem olmaz.

- “İyi,” diyi. Ne yapak?

- Yarın babeye söyle; “Göç.” Burası çok karmâşık... Burda kına yakmak istemiyem başka bir yere taşınak. Ben yolda diyi ben siye gerekeni anlatıram.

- “Tamam,” diyi kız.

Orda bıcağı atiy zehiri üstüne dokiy. Kurtuldu diye gendi gendine, Ve akşam olur. Kız der:

- Baba baba.

- Buyur hoş geldin.

- Toplum cemaat burda ben kınamı yakmak istemiyem.

- Niye?

Diyi:

- Burda çok kaldık. Sinekler, pislik temiz yerde kınamı yakak.
- “Tamam,” diyi.
- “Ne zaman?” diyi.

Diyi:

- Sabeh.

Bunlar gece zannediyler altı aylık bir yola gidecekler ekmek yaparlar. Eskiden koyunları süziy yayık yani işleri o karları o ekmek yapar yayığını yapar, sabeh hazır olur. Kızın çadırı yıkılır. Develere yüklenir. İpi devenin yulvarını Celale çeker. Arkasında kızın babası, reisi onun arkasından geliyler. Bu yolda kıza der ki:

- Sodel Ayn konduk mu babeye söyle de ki; Babo o kadar adam öldürdü seksan tane at getirdi. O kadar adam öldürdü. Bu atları da getirmiş bu köle. Bu atların hani yulvari? Hani eğeri? “Çul atın üzerine koyup bindiği yer.” Hani demiş bunların eşyaları bu hayvanların sor. İkincisi: burda kahve yapacak mesela Celale bu mesela bu taşı kaldırırsın.

Büyük bir kaya üstüne kapatmış. Neyse millet etrafa koniy herkes çadırını yerleştirdikten sonra kız der:

- “Baba baba,” tabi arapça söliy.

Der:

- Buyur kızım.

Diyi:

- Babo bunca ağtarma yabancı atlar var. Bu atların eğeri, yulvari nerde? Artı biz burda kahve pişirecek bu adam kim daşı kaldırırsın? Beni alan adam...

Sodel Ayn ad vermiş. Aşer reisi: “Kızım ı alan adam yigit adam gelsin bu daşıda kaldırıp atsın.”

- “Tamam,” diyi.

O zaman pas orda düğün durur. Durduktan sonra; “Ya vare vare,” köleye diyi filan.

- “Ha buyur ammi,” diyi.

- Gel oğlum, gel oğlum otur.

Diyi:

- Sen Sodel Ayn’ı alacaksın. Burda kahve olacak. Gel bu daşı kaldır at. Burda kahve yapılacak sen Sodel Ayn’ı aliysan.

- “Tamam,” diyi.

Daşın arkasında geçer. Bu yana geçer. Orda daşı kaldıramiy.

Diyi:

- Tamam, oğlum daşı kaldıramadın. Peki diyi bu öldürdigin adamların hani miğferi hani yulvari hani eğeri yav.

Diyi:

- Ammı bunlar ata çıplak binmişti. Yav tama ata çıplak binebilir. Yav yulvari yok midir?

Diyi:

- “Olsa ben öldüregemezdin,” diyi yalan söyliy.

- “Ee peki,” diyi.

- “Yav Celale,” o köle var ya Sodel Ayn’ın yanında çalışiy. “Ya Celale,” diyi.

- “Buyur ammi,” diyi.

- “Gel otur,” diyi. Sen kölelik yapmışsen çok yer gezmişsen her memleketin usulü kaidesi ayırdır değil mi?

- “He ammi,” diyi.

- Nasıl ata binigilir savaşa giden adam?

- Vallah ammi bazen atı yumuşak yem takmaz yuaları var. Bazı diyi eğer yapmaz. Ama yularsız ata binilmez. Şimdi direksiyonsuz bir taksi kamyon yürür mü? Dedi ki; “Atın yulvarı direksiyondur.” “Yok,” diyi.

O zaman kadar o köle, Sodel Ayn’ı alacak adam, daşı alır ve bu Celale’nin kafasına vurur. kafasını kırır. Kızın babası, reis olan, gendi mendilini cebinden çıkardı atar al bağla der. Celale mendili cebini koyar, yeni mendili kafasını bağlar ve der; “Öteyin ben kaldıracam.” Celale dediğimiz; “Kalkar ayrılın ya bismillahirrahmanirrahim,” der. Daşı kaldırır öte atar.

- A diyi bu yulvar kırmızı atın. A yulvar beyaz atın. A diyi miğfer siyahın altların. Söyler eşyalarını verir. A bu davarın egerini de filan acüz zor çekti bu da onun devesinin ipi.

- “Öldürün köleyi, kızını alacak adama. Öldürün,” der. Ve emir ferman ellinde devlet gendi öldürürler.

Der:

- Düğüne devam edin.

Orda Celale der ki; “Ya şığım biye ray ver. Biye ray ver,” Yani izin ver. Ben belki senin düşmaniyem. Ben diyi senin kızı alamam diyi.

Diyi:

- “Yok alırsan ben izin veriyem,” diyi. Filan adamsan seni affettim.

Diyi:

- Yok.

- Filan aşiretensin filan aşiretensen affettim.

Diyi:

Yok.

- Ula diyi babamı filan aşiretin reisi öldürmüş onun oğlu şığ Mihhımetsen gene affettim.

- “Tamam,” diyi.

- Gene affettim.

Geliy boynuna sariliy dost oliyler kız zılgıt çaliy üç sefer. Üç sefer zılgıt çalar.

Der:

Kızım niye çaldın.

Babo diyi; “Bir zılgıt çalmamda bir köleden kurtuldum. Ben reis kızıyam bir köleye mi varacam? Bir zılgıt çaldım dost oldunuz kanlı bıcaklıydınız. Üçüncü seferinindesiğ kızıyam şığ oğluna vardım. Hakkım değilmi?”

- “Tamam,” diyi.

Ve düğün devam eder. Allah’ın emriyle onu orda alır. Yalnız aldığı evlenmezden akşamsı kızı der ki kızın babası; “Bak kızım bu adam garip. Bu adam yiğit. Bu adamı yalnız ve tek bırakma tek bıraktığı an hatırlar memleketini. Er nerde avrat ordadır. Seni alır götürür ben karşılıkta veremem. Hepimize karşılık da verebilir. Öyle bir genç aman ha aman ha bu oğlanı yalnız bırakma.

- “Tamam,” der.

Uzatmıyık on beş sene geçer. On beş yıl üç oğlu olur. On dört, on üç, on iki yaşlarında aradan bu kadar zaman geçtiğine göre Sodel Ayn der:

- Herif unuttu. Akşam koyun sağımında unudur.

Orası dağlıktır tuvalet ne geziy. Ağaçlık daşın dibinde oturur. Sodel Ayn unudur ve tek kalır kalkar ayaga üstünü bağlarken sağa bakar sola bakar e der:

- “Bir karının sözüne uydum aşiretimi memleketimi avradımı bıraktım geldim,” der.

Ağlar öyle ağlar öyle ağlar gözleri kıpkırmızı olur. Kan çanağına döner. Eve gelir Sodel Ayn’e:

- Git babeye söyle at mı yulvarın arkasından gelir yulvar mı atın arkasından gelir?

Babasına söyler. Babası; “Kızım siye sögledim mi yalnız bırakma. At dediği yulvardır erkektir. Erkek nereye gider avrata arkasından oraya gider.

Gelir Sodel Ayn der:

- Ne dedi babey?

- At dedi yulvarın arkasından gider.

Hemen hazırlanır. Diyi:

- Yook bu gece hazırlan.

Sabahe kadar o eşyaları malları denkleştirir. Gün doğar aşeir reisinin kayın babasının ellini öper. Gendine beş yüz deve, beş yüz koyun, beş yüzde öküz yani büyük baş hayvan verir. Diger; “Senle adam göndereyim mi? Memlekete kadar.”

- “Hallah hallallah,” der. Şığım diyi sen söyle. Ben beşyüz kişiye bedelem savaşta. Çocuklarımda genç çıkmış daha. Hele bin beş yüzden hesab et. İki bin kişiye bedeller,” diyi: Adama ihtiyacım yok, hadı sağol.

Ordan dualaşırılar görüşürler ayrılırlar. Gece gündüz çeker. Yatmak yok gelir Kısas gendilerinin olduğu yer Urfa on üç kilometre aralıklı bir derede evi indirir. Sodel Ayn’e der ki:

- “Bak hanım ben gidiyem eger bir gün eger beş eger on gün eger bir ay ben gelmem gelebilirim gelmem. Savaş gelir malı götürür. Kak Ahmet, kak kak Mihhamet kağ babeyiniz yok, gitti deme. Seni öldürem ha keserim seni. Çocukları; “Yavrum, oğlum gün doğdu. Kağın ellinizi yüzünüzü yıkayın,” diye uyandır. Ellini yıka ekmeğini yedirirsen ekmeği getirisen. Babey burda yok malınız gidiy. Bak eyle gönderirsen çocukları ben yokken yağmacılar gelirse malınızı götürüyorlar diye uyandırma. Kendi kendilerine uyanırlar. Yemeklerini yesinler öyle gitsinler. Çocuklar ölsün bende seni öldürürüm. Sakin sakın,” diyi.

- “Tamam,” diyer.

Ve gider evine eski o evinin o olduğu yere. Yaşlanıy o zaman ve gidiy ve evine misafir olur. Evinde bir köşede oturur kimseye tanıtmaz kendini onlara tanıtmıy. Bakar ki bir genç on beş, on altı yaşlarında öyle serbest giriy çıkıy. Kahve götürüy onu götürüy misafir kaldırıy, misafir indiriy. Vay diyi:

- “Gevatin kızı,” diyi. Benden sonra gence tutulmuş bunla evlenmiş.

Ah der ah gece olsun sabretmi gün bata ki öldüre. Oğlan da bakıy bu misafir anasına çok kötü bakıy.

- “Ulan gece olsun senin alacağın olsun eger ben seni öldürmesem,” diyi.

Oğlu olduğunu bilmiy baba. Neyse bunlar içten birbirlerine kızışırken vakit geliy gün gidiy. Ekmeklerini yiyiler. Akşam yatacak zamanı oğlan geliy anasının yanına sıkışiy.

- “Eyyvah!” diyi. Gözümün kaşısınsa avradımın kucağında yatıy piç oğliy.

- Orda oğlan da diyi; “Aney bu misafir siye çok bakıy. Ben bunu bu gece öldüreceğim. Olmaz oğlum dur hele,” diyi.

- Niye?

- Babay!

- Benim baba mı var?

Diyi:

- Zalim oğlan yerden mi çıktın? Elbet babay var.

- İyi diyi nasıl belli eder?

Yatmadan önce soyinir biraz odun getirir. Odunu ataş yapar üstünü soyar sağını solunu kızdırır.

- Sağ cimciğinde böyle siyah ben var. Babaysa tanırım. Üs der yat bakıyım der.

Baki bunların sesleri kesildi babaları gider biraz odun getirir. Ataş yakar sağını kızdırır solunu kızdırırken avrat tanır:

- Oğul der bu babay bu babay sus.

Der:

- Misafir.

- Ne var?

Diyi:

- Sen kimsen?

- “Siye ne? Diyi.” Senin kucağında yatan kim?

- “Yav,” diyi. Benim oğlum.

- Nerden oğlin?

- “Yav,” diyi. Senin kucağında yatan kimdir?

- “Vallah,” diyi. Benim öz oğlum bu. Mememden emzirdiğim evladım.

Diyi:

- Sen Mıhhamet misen?

- “He,” diyi.

- Kalk ulen babey geldi.

Oğlan geliy babeyin ellini öpiy. Baba da onu öpiy orda diyi; “Avrada ses etme durin,” diyi.” “Sabeh olsun.” Ezan zamanı o zaman zılgıt çalıyler yani filan geldi sağ selamet. Millet diyi

- “Şıgımız geldi. Mıhhamet geldi. Reisimiz geldi.

Geliler hoş beş ne var ne yok?

- Ben gittim savaşa gittiniz mi? Mal getirdiniz mi?

- “Yav şıgım,” diyi. Sen yoksun biz nasıl getirek? Başımızda yoksan.

Halbuki korkaklar.

Diyi:

- Ben gelende bir ev gördüm. Bir on kilometre dağın arkasında. bir tek çadır.

- “E,” diyi.

- Davar, koyun, mal, öküz, deve malları çoktur.

O Sodel Ayn’ın olduğu çadırı söyliy. Ha avradıyla o üç tene çocuklarını söyliy.

- “E,” diyi. Kaç tane atlı binek.

Diyi:

- Üç yüz atlı binek... Her çocuğun yüz atlı binek. En büyüğü daha cavlak on, on beş yaşlarında. Büyük oğluna diyi: “Gel biz bir dağın ucunda oturak savaşa seyirci olak bakak kim nasıl döşiy?

O üç yüz kişi gider. Bütün mallarını toplar götürürler sürürler. Sodel Ayn kalkar büyük oğlana; “Oğlum, oğlum.”

- Ne var anne?

- Babey burda yok. Kalk elliye yüzüyü yıka. “Ekmeğini yer kahvesini içirir.” Babey burda yok atiz malınız gidiy.

Savaşa gidiyler. İkinciye de kaldırıy öyle.

Diyi:

- Bunlar iki kişi oldu. Ayni babanın oğli vurduklarını öldiriyler.

Belki elli atmış kişi öli. O zamana kadar büyük oğli diyi:w

- Babo sende vicdan yok mu? Adamlarımız öli ver biz de savaşak.

- "Oğlum," diyi. Ayıp ayıp... Bunlar üçyüz kişi. Bunlar iki teneler.

O zamana kadar küçük oğlarda kalkiy.

- "Babo," diyi. Sen de merhamet yok. Ben gidiyem.

Atına bini. O tek kişiye döniy oğlan. Gendi de ata bini. O da kardeşi bu da kardeşleri diye. En ufak oğlan bakiy ki iki atlı geliy. Babanın atı daha asil daha güçlü kuvvetli ara yere giri.

- "Dur ulan," diyi duriyeler.

- "İn" diyi. İniyeler; "Öpüşün," diyi.

- Niye babo bu kimdir?

- Bu gardaşın.

- Nerden gardaşım?

- "Vallah," diyi. Gardaşın iki kardeş bakiy bunlar attan iniy.

Öpüştüler sarıldılar. Onlarda savaşa bırakiy geli.

- "Babo, hayrola?" diyi.

- "Oğlum gelin gardaşımızın ellini öpün," diyi.

- Bu kimdir babo?

- "Ulan anayızdan önce bunuda almıştım," diyi. Bu da büyük gardaşınız Sodel Ayn'dan olan.

O da dağın tepesine çıkmış seyrediy. Baki ki çocuklar geldi. Ondan sonra iki kişide bir yandan geldi. Sarmaş dolaş bir yandan öpüştüler.

- "Siz gidin," diyi. Anayınız yükleyin.

Ufaklarında aliy geliy netice getiriy evine birleştiriyler. Adamları ölen taraflar kıziy. Oraya gelmiy. Bu reis dediğimiz adam hepsini haber gönderiy.

Diyi:

- "Benim çocukların deneme yapın. Biye mi çıkmış dayı tarafına mı? Ben diyi çocuğum ölse size davaçı olsam haksızam. Siz üç yüz atlı bunlar üç tene çocuk. Siz de öldirebilyediniz? Benim suçum yok," diyi. Huylanan diyi gitsin evini götürsün. Kızımıyan yerinde kalsın.

O zamana kadar kızan gidiy. Kızmayan yerinde kaliy. Bir hafta düğün dernek yapıy. İki kadın aliy gene düğün dernek yapıy iki kadın aliy. Hikaye bitti.

32. RÜYADA ÂŞIK OLMA¹¹⁴

Bir adamın oğlu varmış. Oğlu rüyasında padişahın kızına görmüş, âşık olmuş. Babasına söylemiş. Babası kızmış evden kovmuş. Oğlu, sarayın oraya gitmiş. Sarayın orda içeriye kutular taşıyormuş. Kutulardan birinin içine girmiş. Sarayın içine girmiş. Sonra girdikten sonra çıkmış. Bahçeye... Bahçede bahçıvanı görmüş. Bahçıvanı görmüş, demiş:

- “Ben garip bir yolcuyum bana iş ver yanında çalışım,” demiş.

- “Tamam,” demiş.

Yanına almış. Bir süre yanında çalışmış. Üç gün kadar... Sonra çıkmış gitmiş aşçının yanına. Aşçıya demiş:

- Ben garip bir yolcuyum. Bana iş ver. Yardım et.

Aşçı da ona iş vermiş. Üç gün de aşçının yanında çalışmış. Sonra veziri görmüş. Vezire demiş:

- “Ben ayak işlerinizi yaparım. Ben garip bir fakirim,” demiş.

Ona, yolcu dememiş.

- “Ayak işlerinizi yaparım,” demiş.

O da yanına almış. Padişahın kızının gözüne girmek için her işe koşturuyormuş. Çok çalışkan bir şekilde çalışıyormuş. Sonra padişah görmüş. Padişah çalışkanlığını takdir ettiği için onu kendi işlerine tahsis etmiş. Sonra birgün padişah onu kendi hizmetini beğendiği için güvenip kendi kızını... Demiş ki:

- “Kızım ile bir seyahate çıkacaksın,” demiş.

Gezdireceksin falan. Kızıyla seyahate çıkmışlar. Gezdirmiş falan. Ordada kıza derdini anlatmış falan. Sevdiğini falan. Kız da:

- “Ben bilmem babam bilir,” demiş.

Babasına söylemişler. O da:

- “Sen çok çalışkansın neden vermem?” demiş.

O da... Evlenmişler. Kırk gün kırk gece düğün. Sonra babasına gitmiş durumu anlatmış. Babası da onu affetmiş.

¹¹⁴ Abdullah AKSOY, 1987, Üniversite, Şanlıurfa/Suruç.

33. MASAL¹¹⁵

Bir varmış bir yokmuş bir padişah varmış. Bir de oğlu varmış. Oğlan birgün karşı köyün padişahının kızının adını duymuş. Kıza âşık olmuş. Ama kız zengin, yüzü güzel yakışıklıkişileri beğeniyormuş. Oğlan, yüzünün güzelliğinin değil de içinin güzelliğini sevilmesini istiyormuş. Birgün bir büyücünün yanına gitmiş. Bir post giymiş. Hizmetçi kılığında kızın yanına gitmiş. Kızın bulunduğu sarayda hizmetçi olarak çalışmaya başlamış. Çok becerikliymiş. Her şeyi biliyormuş. Her şey ondan soruluyormuş. Gel zaman git zaman kız bunu duymuş tabi oğlanı yanına çağırmış.

- “Ben hergün bahçeye iniyorum. Benimle gel,” demiş.

Oğlan da kabul etmiş. Birgün oğlan sıcaktan terlemiş postu üstünden çıkarmış. Suya girmiş bahçede. Kız tabi yüzünü görmüş oğlan yakışıklı. Dikkatini çekince oğlan hemen sudan çıkıp postunu alıp uzaklaşmış. Hemen postunu üstüne geçirmiş. Kız tabi arkasından koşmuş, yetişememiş. Sonra hizmetçiyle karşılaşmış. Birinin geçtiğini sormuş. İşte burdan geçip geçmediğini sormuş. Görmediğini söylemiş oğlan. Kız, eve gitmiş. Odasına çekilmiş, hastalanmış. Sararıp solmuş. Tabi ne olduğunu bilmiyorlar, anlatmamış. Babası büyücüler, doktorlar getiriyor. Kıza çare arıyorlar. Tabi yok, bir şey bulamıyorlar. Bir tanesi diyor ki işte:

- “Bir tane tavuk bağlıyalım odasına. Kıza ne verirlerse tavuğada versinler.

E yemektense tavuğada olur. Yoksa da başka bir şeyden olduğunun farkına varırız. Tabi kırk gün geçmiş. Tavuğa bir şey olmamış. Kız hala öyle. Tabi bu arada hizmetçi oğlan kızın hep yanındaymış. Onla ilgilenmiş. Yedirmiş, içirmiş ilgi alaka. Bu iyiliğinden dolayı kız babasına durumu anlatmış.

- “Ben bahçede böyle birini gördüm. Ondan dolayı böyle hastalandım. Eğer zaten beni sevseydigilir bana bakardı. Gelip bana bakmadı. Bana bu hizmetçi baktı. Beni bunla evlendir,” demiş.

Padişah kabul etmemiş tabi. Hizmetçiyle evlendirecek değil. Olur, olmaz padişah kabul etmiş. Evlendirmişler, kırk gün kırk gece düğün yapmış babası bunlara. Odaya çekiliyorlar. Bakıyor tabi oğlan çıkartıyor postu üzerinden. Bakıyor ki o kişi. Oğlan durumu ona anlatıyor. Tabi mutlu olmuşlar. Sonra da her şeyi ona anlatmış. Mutlu sonla bitirmişler.

¹¹⁵ Mehmet Yiğit, Üniversite, 1989, Şanlıurfa/Halfeti.

34. CEVAHİR TAŞI¹¹⁶

Bir varmış bir yokmuş çok eskiden bir padişah varmış. Bu padişah her zaman ava çıkarmış. Yine ava çıktığı birgün yolda karşısına uyuz bir köpek çıkmış. Bu köpeğe acıyıp kendiyle beraber saraya götürmüş. Ertesi gün yine ava çıkmış bu sefer de karşısına kanadı kırık bir kuş çıkmış. Üçüncü gün yine av için yollara düşmüş. Yolda bu defa hasta bir at görmüş. Bu ata da acıyıp alıp saraya götürmüş. Padişahın karısı bu uyuz, sakat, hasta hayvanları görünce çok sinirlenmiş. Padişaha çok kızmış. Padişahın karısı padişah'a:

“Başka hayvan mı kalmadı bunları toplayıp getirdin saraya,” demiş.

Aradan kırk gün geçmiş ve padişah bütün malını mülkünü kaybetmiş. Karısıyla küçük bir evde yaşamaya başlamış. Ama yine de yolda bulduğu bu hayvanları terketmemiş. Yanına almış. Köpek, at, kuş birgün aralarında padişahın durumunu konuşmuşlar:

- “O, bize zor zamanımızda yardım etti. Biz de ona yardım etmeliyiz. Şimdi sıra bizde,” demişler.

Ve yollara düşmüşler. Köyün ilerisinde yüksek bir dağ varmış. Dağın tepesinde de bir mağara varmış. Bu da bir devin mağarasıymış. Yola çıkmışlar ve yolda çeşit çeşit belalarla karşılaşmışlar. Mağaraya varmışlar ve mağarada köpek devi oyalamış. Kuş taşı almış. At da onları ordan kaçırmış. Yola koyulup tekrar eve gitmek istemişler ama bir türlü gidememişler. Yol uzamış. Bir adım atmışlar sanki on adım atmışlar gibi. Aylar aylar geçmiş eve ulaşamamışlar. Ne yapsak diye düşünmeye başlamışlar. Kuş hemen:

- “Benim bir uçan halım vardı zamanında. Bir ayıya vermiştim. Onu bulalım halı bizi eve götürür,” demiş.

Köpek:

- “Halıyı nasıl bulacağız?” demiş.

Kuş:

- “Ben kanadımı sallarsam halı yanımıza gelir,” demiş.

Kuş da sağ kanadını sallamış halı yanlarına gelmiş. Üçü birden halıya binip evlerine gitmişler. Eve gidince taşı eve sürmüşler; ev saray olmuş. Bahçeye sürmüşler; bahçe bağ olmuş, bostan olmuş. Taşlara sürmüşler; taşlar büyük bir ordu olmuş. Padişah yine zengin olmuş. Yani iyilik yaparsan o sana on katı geri döner. Yaptığın hiçbir şey boşa gitmez.

¹¹⁶ Nurgül Sarı, 1965, Lise, Şanlıurfa/Birecik.

35. ÖKSÜZ¹¹⁷

Çok eski zamanlarda baba, iki çocuğu varmış. Bu çocukların annesi ölünce babaları onların başına bir üvey anne getirmiş. Bu üvey anne çocukları hiç sevmezmiş. Çok kötü kalpli bir üvey anneymiş. Çocuklara sürekli eziyet edermiş. Çocuklar da çok iyi niyetli herkes o çocukları severmiş. Herkese yardım ederlerdi bu çocuklar. Ama üvey anne onları hiç sevmezmiş. Onlara sürekli eziyet edermiş. Onlara en kötü işler yaptırırılmış. Bir gün bu çocuklara iftira atmış ve babalarına şikâyet etmiş. Babaları bu çocukları dövmüş üvey annesi yüzünden. Üvey anne bu çocukları bir gün ormana göndermiş. Ormana bu çocuklar giderken yaralı bir güvercin bulmuş. O güvercini odunlarla beraber gizli bir şekilde eve getirmişler ve gizliden bu güvercin bakıp onun yaralarını sarmışlar. Güvercin çocukları üvey annesi eziyet ettiğini görüyö. Güvercin dile geliyor. Onlara üvey anne ne yaptıklarını hepsini görüyö. Üvey anne çocukları aç ve susuz bırakırılmış. Öyle olduğunu görünce güvercin onlara bir sürü et getirmiş ve çocuklar karınlarını doyurmuşlar. Ertesi gün yine aç ve susuz bırakıyo. Güvercin yine bunları görüyö. Onlara et ve kuş sütü getiriyo. Çocuklar karnını doyuruyo. Tabi ki bundan önce çocuklara diyo ki:

- Siz bana yardım ettiniz ben de size yardım edecem.

Ondan sonra birgün:

- “Bu çocuklarla artık baş edemiyorum. Bu çocukları öldürüp ondan kurtulacam,” diyip öyle fikir edinince çocukları öldürmeye kalkışıyo.

Ondan sonra güvercin görüyö ve güvercin babasına haber vermeye gidiyo. Üvey anne çocuklarını öldürecek diye. Ve babaları gelince gerçekten bu çocukları öldürmeye teşebbüs ediyo bu kadın. Ondan sonra üvey anneyi evden kovuyo ve çocuklarla mutlu mesut bir hayat yaşıyo.

¹¹⁷ Fatma Acar, 1961, Ortaokul, Şanlıurfa/Birecik.

36. PERİ KIZI¹¹⁸

Çok eski zamanlarda bir peri kızı ile bir adam varmış. Bu adamla peri kızı birbirlerini severlermiş. Adam peri kızıyla evlenmek istemiş. Adam peri kızına diyi:

- “Benimle evlenir misin?” diye.

Peri kızı da diyi:

- “Seninle evlenirim ama bir şartım var. Sen bana filanca dağlardaki altın tarağı getireceksin ben de onunla saçımı tarayıp insana dönüşecem ancak o zaman evlenebiliriz,” demiş.

Adam mecburen bu şartı kabul etmiş, yola koyulmuş. Yürümüş yürümüş çok acıkmış. Yolda bir kulübe görmüş kulübede yaşlı bir oduncu varmış. Adam kulübenin içine girmiş. İşte yaşlı adama:

- “Beni yanında işe alır mısın?” diye sormuş.

Yaşlı oduncu da kabul etmiş. Adam, oduncunun yanında işe girmiş. Hergün ormana odun toplamaya gitmiş. Birgün ormanda ayağına diken batmış bir kuş görmüş. Gidip kuşun ayağından diken çıkarmış. Kuş da dile gelip adama demiş işte:

- “Sen bana bu iyiliği iyi yaptın ben de sana bir iyilik yapayım,” demiş.

Adamın eline iki küçük dal parçası vermiş. Adama demiş ki:

- “Eğer başın derde girerse bu iki dal parçasını birbirine sürt ben gelirim,” demiş işte.

Adam kuşa teşekkür edip yola çıkmış. Kulübeye gelmiş. Yaşlı adama işten çıkmak istediğini söylemiş. Yaşlı adam da ne olduğunu merak edip sormuş. Adam da ona olan biteni anlatmış. Yaşlı oduncu da adama:

- “Daha yarı insan yarı yılan bir yaratık vardır o yaratık tarağın bekçisidir. Sen o yaratıldı öldürmezsen o tarağı asla alamazsın,” demiş.

Adam daha yaşlı oduncuya:

- “Nasıl öldürecem?” diye sormuş.

Yaşlı adam da:

- “O yılanı öldürmenin tek yolu onu zehirlemektir onun zehri de o dağın yakınlarında yaşayan bir cüce de vardır. İşte o cüceden o zehri alıp yılanı içir,” demiş.

Adam yaşlı oduncuyla vedalaşıp yola koyulmuş. Yürümüş, yürümüş yolda yaşlı bir kadın görmüş. Kadın o kadar yaşlıymış ki yürüyemiyormuş bile. Adam da ona yardım etmek için yanına gitmiş. Ama adam yanına gider gitmez kadın onu yemiş. Adamın aklına kuşun verdiği iki dal parçası vardı ya iki dal parçası gelmiş. Adam kuşun verdiği iki dal parçasını birbirine sürdürmüş. Kuş hemen gelmiş. Kadının karnını işte böyle yarıp adamı içinden çıkarmış. Adam yoluna devam etmiş ve o cücenin köyüne gelmiş. Cücenin yanına gidip olanları anlatmış. Ama cüce ona zehri vermemiş ondan bir ayı postu istemiş. Adam yine kuşun verdiği iki dal parçasını birbirine böyle sürtmüş ve kuş yanında ayı postu ile birlikte adamın yanına gelmiş. Cüce ayı postuna alıp zehri adama vermiş. Adamda yolda işte birkaç tane meyve toplanmış. Bu işte bu meyvenin içine de zehirleri koymuş. İşte dağa tırmanmış ve yılanın mağarasına gelmiş. Yılan zehirli meyveleri vermiş. Yılan meyveleri yer yemez oracıkta hemen orda ölmüş. Adam da mağaranın içinde saklanan altın tarağı alıp tekrar yolla düşmüş. Bu sefer yürümüş, yürümüş ve peri kızının yanına gelmiş nihayet. Peri kızına altın tarağı vermiş. Peri kızı altın tarakla saçlarını taranmış, taramış. Bu sefer saçlarını altın tarakla taramış. İşte sonra bir insana dönüşmüş. Peri kızıyla birlikte güzel bir düğün yapıp evlenmişler.

¹¹⁸ Mehmet Bakar, 1981, Lise, Şanlıurfa/Hilvan.

37. UÇAN HALI¹¹⁹

Bir padişah varmış. Bu padişah ülkesinde ateşi yasaklamış. Ve bu padişah gece kontrol amaçlı dolaşırken bir evin penceresi aydınlık görmüş. Gelmiş evin önüne. Kadın, gaz lambasının önünde halı dikiyormuş. Sonra padişah demiş ki:

- “Ateşi yasaklamadım mı ben?” demiş.

Ceza olarak yedi oğlu varmış altısını alıp götürmüştü.

- “Sen bana uçan halı yapmazsan oğullarını bırakmam eğer yaparsan da bırakırım, demiş”.

“Uçan halıyı yap çocuklarını al,” demiş.

Ondan sonra kadın artık halı dikmeye devam ediyor tabi bu arada. Diğer oğlan da:

- “Ben de dışarda bir çaresini arım.”

Dolaşıyo etrafta. Kanadı kırık bir güvercin görüyor. Bunu alıg geliyor. Evde iyileştiriyor, besliyor. Tabi bu arada güvercin onları anlamaya çalışıyor halıyla ne yaptıklarını. Tabi ondan sonra güvercin diyor ki:

- “Benim kanadımdan bir tüy alın halıya takın ve halı uçacaktır,” diyor.

Bunlar da halıya takıyor güvercin kanadını halı uçuyor. Padişahın yanına götürüyorlar. Çocukları bırakıyor, teslim ediyorlar. Ve burda bitiyor.

¹¹⁹ Abdullah Çayan, 1982, Lise, Şanlıurfa/Hilvan.

38. PADİŞAHIN ÜÇ OĞLU¹²⁰

Bir varmış bir yokmuş bir padişah varmış bir zamanlar bir padişah varmış. Bunun üç tane oğlu varmış. Ahmet, Mehmet, Yusuf’muş bunların üçünün ismi. Üçü de aynı kişiyi seviyorlarmış. Ama üç kardeş de aynı kızı sevdiklerinden haberleri yokmuş. Neyse Ahmet, Yusuf, Mehmet babasının yanına gelip hepsi ayrı ayrı babasına bu kızı anlatmış. Babasına tek tek bu kızı anlatmış. Babası da aynı kızı, üç oğlunun sevdiğini anlamış. Babası da bunların aynı kızı sevdiklerini anlaması için üçünü de ayrı ayrı şehirlere gönderiyormuş Hindistan, İran, Bağdat. Bir tanesi halı almış. Bir tanesi nar almış. Bir tanesi de ayna almış. Sonra hepsi geri babasının yanına gelmiş. Sonra da babası demiş ki:

- Halı ne işe yarar? Ne için kullanacaksın?

Oğlu demiş ki Mehmet olan:

- “Sevdiğim kişinin yanına gideceğim,” demiş.

- “Nar ne işe yarıyor?” demiş diğer Ahmet’e.

O da demiş ki:

- “Şifalı yiyecek,” demiş. “Her hastalığa geliyor,” demiş.

- “Ayna,” demiş.

- “İstedğin her şeyi gösteriyor,” demiş.

- “O zaman söyle istediğin kişiyi göstereyim sana,” demiş.

O da sevdiği kızı söylemiş. Bir bakmış herkesin sevdiği kız. Üç kardeşin sevdiği kız çıkmış karşısına aynanın. Neyse bunların üçü toplanıp halıya binmişler. Sevdiği kızın yanına gitmişler. Sonra kız çok hastaymış. Hiç düşünmeden orda Ahmet olan narı kızı düşünmeden vermiş. Kız bunu yemiş ve hastalığı geçmiş. Sonra hepsi halıya binip gitmişler. Padişah kalmış kızın yanında. Padişah demiş:

- Kızım kiminle evlenmek istiyorsun?

Demiş ki:

- “Oğlun Mehmet geldi halıyla geldi geri gitti. Sonra halı onda kaldı,” demiş. “Aynayı bana göster,” demiş Yusuf. “Ayna onla geri gitti,” demiş. “Ama” demiş. Ahmet bana narı verdi geri dönmedi. “Ben Ahmet’le evlenmek istiyorum, demiş padişha.”

¹²⁰ Mehmet Polat, 1987, Üniversite, Şanlıurfa/Ceylanpınar.

39. ÜÇ MEHMET¹²¹

Adamın birisi ticaretle uğraşmış. Her ticarete çıktığında bir yıl dışarıda kalıy. Bir seneyi doldurur eve gelir. Bir gece eşinin yanında yatar çeker gider. Kadından bir çocuk olur. O çocuğun ismini der ki:

- Benden sonra çocuğum olacak ismini Mehmet koyun.

Sanki biliyormuş gibi. Çocuğun ismini Mehmet koyun diyi gidiyor. Çocuğu oliy arakasından bir erkek çocuğu. Hakkın emri. Adını Mehmet koyiler. Senesi dolıy tekrar geliy. Bir daha geliy. Yükünü indiriy. İşte eşinden dostunlan hoşbeş sohbetten sonra akşam eşinin yatağına giriyor. Bir gece kalıyor. Sabahleyin tekrar kervanı yüklüyor.

Diyi:

- Benden sonra çocuğum olacak. Olursa adını Mehmet koyun.

Bu adam gidiyor seneye gine bu çocuk oluyor. İsmi Mehmet koyiler. Bunu kapısında kendi kervancılığa gittikten sonra kapısında bir köle varmış. El ulaklığı işte işlerinde, tarlalaya çüte çuvala o gidiyormuş, bakıyormuş. Bu o adam her sene gelip de hanımının yatağına bir sefer gelip çıktığında çocuğunun olacağını söylüyormuş. Köle de duyuyor görmüş. Bu adamın da gelme zamanı. Allah kimsenin gönlünde kötülük bırakmasın. Adam geliy. Eve gelince yükünü indiriyor. İşte eşiyle dostuyla selamlaşmaya... Oda kültürleri varmış eskiden. Gidiy odada: “Biraz daha odada otırım sohbet edim. Zaman geçsin.” Erken gelmiş herhalde. Yani: “Gece olsun sonra ben gider yatarım” diyor. O zaman zarfında eskiden lamba yok elektririk yok bir şey yok. Karanlık... Köle hemen bakıy ki ağası odaya gitti oturmaya hemen geliy hanımının yatağına giriy. Hanım da karanlık ya diyi işte tüccar Mehmet diyelim, Ahmet diyelim neyse geldi. Yine aynı görevini yaptı. Çekip gider birazdan. Cem oliy çekiy gidiy. Dışarı çıkıy. Köle orada durur mu çekti gitti. Bu adam bir, iki saat sonra odada uyi.

- “El ayak çekildi. Millet sakinleşti. Ben de gidim eşimin yanına yatağına yatım” diyi.

Geliy yatağına. Yatağa girince tabi bir senenin ayrılığı eşine sariliy.

- Hallah hallah herif ne oldu siye? Yav kudurdiy mi? Sen de bir hal bir şeylik var.

- “Niye kız?” diyi.

Ama köle onun yanında geldiğinde konuşmıydi sessiz. İşini bitirip gidiy.

- Kız ne oldu?

Diyi:

- Bir saat önce geldi. Göreviy yapıy. Her sene geldiğinde bir sefer göreviy yapisen. Bu sefer niye iki sefer oldu? Ben senden bir şey anlamadım.

Herif orada ayiliy.

- “Benden önce birisi gelmiş” diyi.

Diyemiy de hanıma. Adam anliy. Sabah kakıy. İşte işe gidecek memleket aşırı. Bir sene sonra gelecek.

Diyi:

- Benden sonra bir oğlum olacak adını Mehmet koyun.

Bir daha Mehmet koyiyler. Devresi sene geliy gitmi artık.

Diyi:

- Ben yaşlandım. Ben yapamıyorum. İl be il gezemiyorum ihtiyarladım. A çocuklar yavaş yavaş yetişir. Ben öldükten sonra size bir vasiyet bırakacam.

Cemaati topliy. Hatırı sayılır kişileri, eşini ve çocuklarını hepsini topliy:

- “Size bir vasiyette bulunacam. Benim ölümüm yakın. Belki de bu gece ölüürüm. “Hakkaten o adam o gece öliy yani.” Hiç belli olmaz kimin ne kadar yaşayacağını Allah bilir. Ama ben öldükten sonra ben tüccar bir adamım, zenginim, malım çok. Mirastan Memed’e var. Memed’e var. Memed’e yok” diyi.

Adam kelimeyi tamam ediy. Sağdaki soldaki vezirler... Çocuklar diyi: “Baba hangi Memed’e yok?” demeye kalmadan adam hakkın rahmetine kavuşiy. Üçü de Mehmet ya. Memed’ var. Memed’e var. Memed’ de yok. Hangi Memed’e yok acaba? O son geldiği şeyi... Kendinden önce birisinin geldiğini gördü. Yani görmedi bildi. Hanım dedi ki: “İki sefer geldin.” Aklına geliy ki bir sefer geldi. “Benden önce birisi gelmiş. E o zaman bu çocuk benden değil.” Piç anlamında.

Diyi:

- Memed’var. Memed’e var. Memed’e yoktur.

Hangi Memed’e yok acaba? Bunu kendi aralarında bir sır araştırıp bulsunlar. Zor bir dava... Bu adam öliy. Aradan birkaç sene sonra giçiy. Bunlar tam akıl bulu koliler artık.

Diyi:

¹²¹ Cuma Azbay(Âşık Devrani), 1954, İlkokul, Şanlıurfa-Merkez, Kısas Köyü.

- Kardaş, bu malları bölecez. Ama babam vasiyetinde dedi ki: “Memed’e var. Memed’e var. Memed’e yok. Üçümüz de Memed. Hangimize var hangimize yok öğrenmeden öldü. Bunu nasıl çözecez? Nasıl edecez?

Büyük kardeşleri diyi ki:

- Kakin gidek tapuya. “Bu zamanın hâkim, savcı veyahut da diyelim ki müftülüğe gidelim. O zamanın hükmünde hak veren kişilere...” Tavlu olalım yani mahkemeleşelim. Ki bakalım mahkeme hangimize hak verecek? Kime var kime yok? Orada öğrenelim. Bu adam hak veriyor. Niçe mesela katiller gidiy üç, beş kişinin boynuna atiler. Beş kişi oturiy diyi: “Sen katilsen” seçiy ama biliy. Birisinin malı çaliniy. Üç, beş kişinin boynunda kaliy. Hepsini götüriler. Diyiler: “Bunların arasında”. Adam seçiy buliy. Çok şey bulmuş. Bizi de bulsun. Hangi Memed’e var? Hangi Memed’e var. Hangi Memed’e yok? Onu o dava hâkim o zamananın hak vereni bulsun. Biz de razı... Hepimiz de razıyız.

- Tamam.

Bunlar yolda giderken yollar eskiden stabliz değildi. Mesela asfalt felan yoktu ki. O zamanda asfalt nerde? Kimin aklına gelirdi. Topraktan yol... Yolda giderken yolun bu tarafı da ekili bu tarafı da ekili... Ekin ekilmiş. Yolda da topraktan bir yol. Binmişler oralardan gidiler işte. Bir deve izine rastliler.

Diyi:

- Kardeş buradan bir deve geçmiş. İzi belli toprağın üzerinde bastığı deve izi belli...

Diğer kardeş:

- He kardeş bu devenin bir gözü kör olmuş ha.

Diyi:

- He

Öbür kardeş diyi

- Bu devenin kuyruğunun teli kırılmış. Makasla kesilmiş. Kuyruğu yokmuş.

Diyi:

- Doğru.

Biraz daha yürüler.

Diyi:

- Kardeş bu devenin üzerinde hamile bir kadın varmış.

Diyi:

- Doğru.

Diyi:

- O hamile kadının olduğu yerde. Bu devenin iki tene yükü varmış. İki tene çuval varmış.

Bir tarafında yağ varmış. Bir tarında bal varmış.

Diyi:

- Doğru.

Bunlar çekiy yola gidiyer. Bunlar deveyi görmemiş. Sadece izini görmüşler. Bunlar çekip gidiler ki arkadan bir atlı yetişiy. “Selamun aleyküm, aleyküm selam.”

Diyi:

- Kardeş bir deve görmediniz mi? Siz yayasınız.

Birisi diyi ki:

- Kardeş, devenin gözü kör müydü?

Diyi:

- He.

Bitenesi diyi:

- Devenin kuyruğu kırılmış mıydı?

- Diyi:

- He.

Bu sefer de ötekisi aliy. Diyi:

- Devenin yükü vardı. Bir tarafı yağ bir tarafı bal mıydı?

Diyi:

- He.

Dedi:

- Devenin üstünde bir avrat vardı. Hamile miydi?

Diyi:

- He.

Diyi:

- Vallahi görmedik.

Diyi:

- E nasıl görmediniz? Deveyi tarif ediyiniz biye nasıl germediniz? Üstündeki yağa bala kadar... Avradın hamile olduğuna kadar... Devenin gözünün kör olduğunu devenin kuyruğunun kesik olduğunu bunları bilisiniz de deveyi görmedik diyisiniz.

- "Vallahi yemin edik görmedik" diyi.

Gördüyüz görmediyiz derken elinde kılıç var. Diyi:

- Hadi!

- Nereye gidisiniz?

Diyi:

- Tavluya, mahkemeye...

Diyi:

- Ben de geliyem. Devem sizde devemi çıkarın.

Gidiyler bunlar mahkemeye. Diyelim ki hâkimin karşısına oturiler. Dört tene oldular. Atlı geldi ya üç kardeş bir de o atlı.

- Baştan sen anlat. Senin derdin nedir kardeş?

Diyi:

- Bunlar benim devemi çaldı vermiler.

Diyi:

- Bu adamın devesini gördünüz mü?

- Yok vallah getir Kuran'a el basak görmedik.

- Nasıl görmediniz? Ben daha gendilerden sormazdan diyi ki: "Gözü kör müydü? Üstündeki avrat hamile değil midir? E bir yükü yağ bir yükü bal değil midir? Deveyi kuyruğu kırık değil midir? Bunları görmeseler nereden bililer?"

Çocuklar gülümsiler.

Diyi:

- Oğlum niye gülsediyiz?

Diyi:

- Hâkim Bey, biz üçümüz de... Sen arfesen hâkimsen biz de âlim bir adamın çocuklarıyız. Bu devenin izini gördük. Deve olduğunu bildik. Devenin gözünün kör olduğunu bildik.

- "Nerden bildiniz?" diyi.

- Deve, yolun iki tarafında da ekin var. Sol gözü görmiy. Görse sola da dönüp oradan yiyecek. Sadece sağdan yiye yiye gelmiş. Sağ gözü görüy ya. Sağ ekinde yiye yiye yürümüş bu hayvan. Hep sağ ekinleri kırmış. Sol ekinleri hiç görmemiş. Onun için biz bildik ki kör. Hemi de sol gözü kör. Çünkü sağdan yemiş.

Yani gözünün kör olup sağına soluna kadar noktasına kadar söylemişler.

- Peki, bunun kuyruğunun kesik olduğunu nereden bildiniz?

Demiş:

- Efendim bak! Deve yolda yürürken kırılgıladığı zaman yani dışkısını dışarı çıkardığı zaman devenin kırılgıları topalak toplaktır yani yuvarlaktır. Bilmiyorum gördünüz mü görmediniz mi? Deve kuyruğunu vurur her habbesi bir tarafa saçılır. İki tenesi bir arada durmaz. Ama kuyruğu olmadığı için sallamış sallamış değmemiş. Top top düşmüş. Ondandır bildik ki bu devenin kuyruğu kesilmiş.

- Peki, ya bunun yükünün bir tarafının yağ bir tarafının bal olduğunu nereden bilisiniz oğlum? Ne bilisiniz üstünde yük var?

Dedi:

- Efendim çok basit. Yol toprak. Bu yol giderken delinmiş mi ne yapmışsa bu damlaya damlaya aka aka gitmiş. Yolun bu tarafına karınca bu tarafına sinek inip kalkıydı. Sinekler pekmezi yiyiydi. Karıncalar yağa gidip geliydi. Karınca yağa gelir. Pekmezi koy gelmez. Ondandır bildik ki bunun biri yağ biri bal.

- Peki, ya avradın hamile olduğunu, üstünde avrat olduğunu ne bilisiniz ha? Belki de erkektir.

Dedi:

- Devir taraf bir yerde durmuş. Deveyi yatırmış üstündeki bayan. Kadın deveden inmiş afedersen ayakyoluna, tuvalete gitmiş. Gitmiş çişini yapmış. Kakarken hamile kadın gendi gendini tutamamış bu ellerini yere dayamış kalkmış. Karnı büyük kendi kendini toparlayamamış. İki yumruğunu böyle sıkmış zorla kalkmış. Dedik ki nu kadın hamile. Çünkü parmakları ince kadın parmakları gibi... İzleri de kadın izi...

Dönmüş adama demiş:

- Oğlum devey bunlarda değil. Git başka yerde devey ara.

- Yav nasıl bunlarda değil hocam bunlarda.

Demiş:

- Oğlum bunlar hayali olarak tahim etmiş ama doğru. Bunlar arif çocukları. O yüzden tahminleri de doğru. Senin devey bunlar görmemiş. Git başka yerde ara.

Adam ata binip çekiy gidiy. Devesini başka yerde aramaya. Artık adam buliy bulmiy bilmiyem.

- Sıra geldi size. Siz neye geldiniz? Madem bu kadar arıfsınız. Benlen işiniz nedir? Daha niye geldiniz?

Demiş:

- Babam rahmetli olanda dedi ki: "Memed'e mal var. Memed'e mal var. Memed'e mal yok."

Hangi Memed'e yok demeden öldü. A biz de geldik. Bize bu işi çöz. Hangimize var hangimize yok? Hepimiz kayılık yani. Sen desen ki: "Bu Memed'e yok." Yoksa yok itiraz yok.

Dedi:

- Ben bu şekil söyleyemem oğlum. Bu gece burada yatacaksınız. Bu biraz uzun karmâşık bir iş. Vebal, günah... Ben buna kolay karar veremem. Bu gece burada yatın, sabahlayın. Bir düşünüm.

Diye:

- Sen bu odada yat. Sen bu odada yat. Sen de bu odada yat. Her kardeşe bir oda tahsis ediy ayrı ayrı. Üçünü bir arada yatırmıy. Gece yarısı millet dağıldıktan sonra gidiy büyük gardaşın kapısını tıklatıy.

Diye:

- Kalk oğlum sessiz konuşak. Bak babay demiş ki: "Memed'e var. Memed'e var. Memed'e yok." Gel kardeşlerden bir tenesini hayala. Hangisini? İster küçüğünü ister ortancasını... Hangisinden gıcık alıysen? Hangisinden tiksinişen? Hangisini sevmisen? Gel onu yatağındaiken boğak. Git boğ öldür. A biz sabahlen deriz ki adam zehirlenmiş veyahut da kriz geçirmiş ölmüş. A iki kişi kalırsınız. İki kişi kardeş payı edin artık.

Dedi:

- Bene bak değil dünya malı için kardeşimi boğmak öldürmek bu bütün ülkeyi tapu etsen sen arıflığı de biye versen hazineleri de versen dünyanın malının tapusunu da cebime koysan ben kardeşimin kılına dahi zarar vermem. Benim boynumda kalsın ben istemiyorum malı. Sabah oldu mu kardeşlerime söyle ki: "Bu "Memed'e var. Memed'e var. Beni göster ki Memed'e yok." Ben razıyım. Ben kardeşime kıymam.

Dedi:

- Ne sen beni gördün ne de ben seni gördüm. Konuşma, bu olay yaşanmamış say, yat.

Adam yatıy. Bir saat sonra ortanca gardaşa gidiy. Ona da aynısını yapıy

- Kak, kak hele gardeş sessiz konuş ıışış.

- Ne var?

- Kak! Ya küçüğü ya büyüğü hangisine gözün kesiyse hangisinden gıcık alıysen sev misen sen onu git yatağında boğ. Üsütüne yorganı kapat. Sabahleyin derik ki Hakkın emri ölmüş. A İki gardeş kalırsınız. Gidin alın. Memed'e var. Memed'e var. Hangi Memed'e yok. Ben ne bilecem. İki Memed kalırsınız. Gidip bölüşürsünüz.

O da aynısını söylüy:

- Dünyanın malını tapu etsen kardeşimin bir saçının telini çekmem değil ki öldürmek. Beni göster sabahleyin. Söyle ki: "Ortanca Memed'e yok diğer Memed'lere var." Ben razıyem.

- Tamam, oğlum konuşma artık. Beni görmedin. Ben de seni görmedim. Yat! Allah rahatlık versin.

İki saat sonra gece yarısı girdikten sonra en küçüğünün kapısını çalıyor.

- Hayırdır Şihim

- Suss ses çıkarma kalk. İş başa düştü.

- Nedir?

Diye:

- Bak! Hangi gardeşinden gıcık alıysen hangisini sevmisen kak git ben de siye yardım edim ağzına yastığı mastığı bas. Kaldır gendini o derede kes. Söyle ki: "Gece gardaşım tuvalete çıkmış haramiler gelmiş gendini vurmuş. Kim vurduya gider. A iki gardaş kalır. Alırsınız malınızı.

Diye:

- Yav buralarda en yakın dere neresi?

- Yav bu dağın arkasında bir dere var kalk gidek. Gardaşının ağzına yastığı koy boğulsun. Götür kılaktan gendini kes. Söyle ki: "Tuvalet çıkmıştı gece yarısı. Buraları da tanımiy. Hırsızlar da gelmişler mal çalmağa. Bunu görünce bizi söylemesin diye adamı vurmuş." Bir şeyler uydururuk. İki gardaş var. Al gidin malınızı bölün.

Diye:

- Kalk dereyi göster ne yanda? Nerde olduğunu söyle ben kalkım.

Diye:

- Yat ben geliyem. Biraz sonra siye haber ederim. Benden habersiz çıkma yataktan.

- “Tamam” diye.

Bu yatağa giriy beliy ki işte gelecek. Bekle bekle bakiy sabah oldi gelmedi. Güneş doğduktan sonra üçünü de topliy kahvaltılarını verdikten sonra.

Diye:

- Çözdün mü şıhım?

- Çözdüm büyük Memed’e mal var. Ortanca Memed’e mal var. A bu küçük Memed’e mal yok.

Diye:

- Niye? Ben de aynı babanın evladıyım.

Diye:

- Yok, sen piçsen.

- Nerden bilisen benim piç olduğumu?

Diye:

- Bak büyük gardeşına da aynısını söyledim sana da. Reddetti bana dedi ki: “Gardeşimin bir tütüne kıymam. Saçının bir telini dahi kesmem.” Ortancıyı kaldırdım o da aynısını söyledi. Ben seni uyandırdım dedin ki: “Dere nerde?” Demek ki sen bu babanın dölü değilsen. Sen piçsen. Babay da bunu farkında olduğu için demiş ki: “Memed’e var. Memed’e var. Memed’e yok.” Öyle olsa üç kardeş bölüşün. Değil mi? senin piç olduğunu baban çözmüş. Onun için seni ayırdabilmek için sizi buraya yollamış. Sen piçsen. O babanın dölü değilsen. Bu iki gardeşin mal senin değil. Öyle onları da orada araliy.

Diye ki:

- Gardeş ben razıyım. Madem ben piçim...

Diye:

- Madem gardeş sen kabullendin gel biz siye yine de arada bir pay vererek. El bilmesin piç olduğunu. Şıh biliy ama el bilmesin. Babamın dölü olmadığını millet bilirse bizim için de iyi olmaz.

Artık kendi aralarında gardeşlarına biraz mal felan veriler ama bizden ayrı yaşa. Üç-beş sene sonra memleketi terk et. Kervancının serüveni de bu şekilde sonra eriy. Arifler de bu olayı çöziy yani.

40. HAYVANLARIN DİLİNDEN ANLAYAN ADAM¹²²

Bir aile var. Beş tane çocukları var. Bir anne bir de baba aynı evde kalıyorlar. Bunlar çok fakirler. Bunlar geçimlerini dağdan topladıkları otlarla sağlıyorlar. Adam birgün tekrar çıkıyor. Otları topluyor. İki tane de yılan görüyor bir tane dişi bir tane erkek.

- “Bunlar da yenir,” diyor.

Dişi olanı vuruyor. Atıyor heybesine gidiyor. Erkek olan da bunu takip ediyor. Yolunu kesiyor. Diyor ki:

- “O dişi yılanı bana ver sana hayvanların dilinden anlama yeteneğini öğretim,” diyor. “Böylece çok para kazanırsın,” diyor.

Adam kabul ediyor, veriyor yılanı. Sonra ertesi gün oluyor. Adam tekrar ot toplamaya çıkıyor. Adam iki tane kuşu konuşurken görüyor. Kuşlar diyor ki:

- “Dün gece hırsızlar karşıdaki evi soydu. Bütün paraları da bu ağacın altına gömdü,” diyor.

Adam beliyor kuşların gitmesini. Kuşlar gidiyor. Adam parayı çıkartıyor. Götürüp karısına veriyor. Diyor ki:

- Buna çarşıdan işte erzak al yiyelim.

Karısı alıyor. Adam tekrar ertesi gün çıkıyor ot toplamaya. İki tane tilki görüyor. Konuşuyor bunlar. Tilkinin birisi diyor ki:

- “Dün karşıdaki sarayı soydular,” diyor. “Bütün mal varlıklarını da derenin arkasına gömdüler,” diyor.

Adam bekliyor tilkilerin gitmesini. Tilkiler gidiyor. Çıkartıyor bütün paraları işte. Sonra götürüp karısına veriyor. Ertesi gün oluyor. Hayvanlar tekrar konuşurken hırsızların adamın peşine düştüğünü anlıyor adam. Sonra taşıyorlar bunlar. Başka bir köye gidiyorlar. Bayağı hayvan alıyorlar işte. Birgün yemlemeye çıkartıyorlar hayvanları. Keçi bir derenin üstünden atlıyor. Koyun da diyor ki şey:

- “PoPON gözüktü,” diyor.

Keçi de şey diyor:

- “Senin de her zaman gözüküyor,” diyor.

Adam gülüyor.

- “Karısı niye güldün?” Diyor.

- “Aklıma bir şey geldi,” diyor.

Karısı sıkıştırıyor adamı. Anlatıyor en sonunda:

- Böyle ben bir yılan vurdum. Yılan bana hayvanların dilinden anlamayı öğretti. Böylece çok paramız oldu.

Yılan öğretirken şey diyor adama:

- “Bunu birine söylersen seni öldürürm,” diyor.

Adam söz veriyor. Yılan da arkasında bunu karısına söylerken.

¹²² Mehmet Elçi, 1987, Üniversite, Şanlıurfa/Ceylanpınar.

41. ALTIN SAÇLI ÇOCUKLAR¹²³

Bir varmış bir yokmuş bir padişah yaşarmış. Padişahın da çok güzel, yakışıklı bir oğlu varmış. O ülkede de üç tane çok güzel kız yaşarmış. Sonra bunlar kendi aralarında sohbet ediyorlar. Birgün padişah çıkıp gelse bizi oğluna alsa ne deriz, ne yaparız diye. sonra bu kardeşlerin ortancası diyor ki:

- eEğer gelip beni isteseler ben padişahın oğluna iki güzel evlat veririm. Saçlarının bir tarafı altın bir tarafı gümüşten olacak,” diye.

Sohbet ediyorlar aralarında. Tabi buna da padişahın oğlu da kulak misafiri oluyor. Gidiyor babasına söylüyor. Neyse zaman geçtikten sonra kızı padişahın oğluna istiyorlar. Kız da hamile kalıyor ve dediği gibi doğuruyor. Çocuklarının saçlarının bir tarafı gümüşten bir tarafı da altından... Sonra tabi büyük ablası bu kızı çekemiyor kardeşini. Gidiyor iki köpek alıyor. Çocuklarla yerlerini değiştiriyor. Çocukları da başka birilerine veriyor. Sonra gelip o iki yavruyu alıyor, diyor ki:

- Al, bu senin oğlun.

Sonra diyor ki:

- Bu nasıl olur?

O da diyor ki:

- Senin karın iki köpek dünyaya getirdi. İki yavru köpek...

Sonra padişah bunu kabullanmayıp köpeklerle kadını saraydan atıyor. Sonra gel zaman git zaman iki yakışıklı gencin namını duyuyor padişah. Sonra anlatılanlara göre gidip bakıyor çocuklara.

- “Gerçekten,” diyor. Bunlar benim çocuklarım.

Ve o sırada da eşinin sözü aklına geliyor. Saçlarının bir tarafı altın bir tarafı gümüş... Bu çocuklarını alıp geliyor. Tabi teyzelerinin oyun ettiğini anlıyor adam. Ondan sonra geliyor karısını da alıyor çocuklarını da alıyor. Adam karısıyla evleniyor. Kırk gece kırk gündüz düğün yapıyor. Sonra tabi teyzelerini de birini aç katıra birini de susuz katıra ayaklarına bağıyor. Tabi bunlar katırlar koşarken de bunlar arkada parçalanıp ölüyor.

42. SİNİ¹²⁴

Bir varmış bir yokmuş bir padişahın üç oğlu varmış. Bu çocukların en büyüğü çok zeki, ikincisi kurnaz, sonuncusu da iyi niyetliymiş. Birgün padişah ölmüş. Miras olarak da oğullarına sini bırakmış. Padişah öleli kırk gün olmuş. Sıra mirasın tamamını paylaşmaya gelmiş. Büyük oğlan diyor:

- “Mal mülk sizin olsun ben babamdan kalan yeri istiyorum,” demiş.

Tabi niyeti farklıymış. Babasından kalan yeri alınca mal mülk de onun oluyormuş. Kurnaza sıra gelince o da:

- “Bende büyük abimin yerine geçmek istiyorum o ölene kadar beklerim,” demiş.

Onun da niyeti kötüymüş. Abisini öldürüp yerine geçmekmiş. Sıra küçük oğlana gelince o da:

- “Ben bana babamın bıraktığından fazlasını istemem. İsterseniz paylaşırız yok istemezseniz de ben sinimi alıp giderim,” demiş.

Abileri içinden kardeşlerine gülmüş:

- “Ne kadar akılsız bir oğlan, isteye isteye bir sini istedi onu da bizimle paylaşacak,” demişler.

Aradan aylar geçmiş. Büyük oğlan padişah olmuş ama hayrını görmemiş. Kırk gün sonra ölmüş. Ortanca oğlan büyük abisinin yemeğine zehir katmış. Ama ortanca oğlanda tahtın hayrını görmemiş onu da bir at tepmiş o da öyle ölmüş gitmiş. Küçük oğlana ne olmuş dersin. Onun da aldığı sini sihirliymiş. Siniye ne koyarsan koy bin tane oluyormuş. Bu oğlan sinisini alıp dağ taş bir köye gelmiş. Orada çalışmaya başlamış. İlk bilmiyormuş bu sinin sihirli olduğunu. Gündüz çalışıp gece de bir köy odasında uyuyormuş. Birgün bahçede akşama kadar çalışmış, almış parasını odaya gitmiş. Parasını siniye atmış sabah uyandığında sinideki para siniden taşmış yerlere kadar dolmuş. Ama bizim saf oğlan yine anlamamış ne olduğunu. Almış paraları kendine büyük bir saray yaptırmış. Oturmuş sarayın içine ama ne taç ne taht ne de asker var. İçinde bir babasından kalma sini var. Ne yapsın öyle sarayı. Yine bahçede çalışmaya başlamış bu defa yolda evsiz barksız bir adam görmüş ona demiş:

- “Benim saraya gel, saray boş ne insan var ne de bir hayvan,” demiş.

Adam gelirim diye söz vermiş. Akşam olmuş oğlan beklemiş adam gelsin diye ama adam geç gelmiş. Oğlan da adam gelmeden uyumuş. Adam gelmiş saraya ne bir yastık var ne bir yorgan. Kafasını koymuş uyuyacak ama bir türlü rahat edememiş. Sonra takadaki siniyi görmüş, onu başının altına koyup uyumuş. Bizim oğlan sabah uyandığında ne görsün? Sarayın içinde emrini bekleyen binlerce asker... Oğlan hem saray hem de asker sahibi olmuş. Askerleri sayesinde topak kazanmış.

¹²³ Fatma Aksu, 1995, Lise, Şanlıurfa-Akçakale.

¹²⁴ Mehmet Şengül, 1967, Lise, Şanlıurfa/Merkez.

Civarın en ünlü padişahı olmuş. İyi niyetli olursan Allah hep arkanda olur. Başkasının malına göz dikmezsen mutlu olursun.

43. ASLAN¹²⁵

Bir varmış bir yokmuş paşanın hem çok güzel hem de çok akıllı bir kızı varmış. Bu kız sarayın bütün işlerini hep yaparmış tek başına yaparmış. Annesi bir gün onu ormana çalı toplamaya göndermiş. Paşanın kızı arkadaşlarıyla birlikte ormana çalı toplamaya gidermiş sürekli. Ormanda ne kadar çalı varsa hepsini tek başına toplamış. Çünkü o kadar çalışkan ve herkesten daha çok iş yaparmış. Arkadaşları paşanın kızını hep kıskanırlarmış. Eve gitmişler herkes işte yemeğini yemiş. Yine sözleşmişler. Yine birlikte çalı toplamak için sabaha tekrar yine ormana gitmişler. Ormanda yine arkadaşlarıyla çalı toplamışlar. Ama yine tabi ki her zamanki gibi paşanın kızı en çok çalıyı o toplamış. Her işten anlarımış. Ve her işten anladığı için arkadaşları da çok kıskanırımış onu. Kendi aralarında da plan yapmışlar.

- "Yarın çalı toplamaya geldiğimizde," demişler. "Paşanın kızını biz burda bırakalım o şekilde eve dönelim. Annelerimiz de hep bize ondan bahsediyor. İşte hep onu beğeniyor. Hep onu övüyorlar," diye kendi aralarında kıskançlık yapıyorlarmış. Bizi kimse sevmiyor diye düşünüyorlarmış.

Kızlar karar vermiş ertesi gün sözleşmişler. Paşanın kızıyla ormanda çalı toplama gitmişler. Paşanın kızı yine ormandaki çalıları yine toplamış. Çok yorulduğu için de bir ağacın altında uyuya kalmış. Arkadaşları da kendi aralarında plan yaptıkları için.

- "Paşanın kızı burda uyusun biz hiç onu uyandırmayalım. O burda kalsın. Biz de eve gidelim," demişler. "Annesi sorarsa da kızın çalı topluyordu deriz," demişler.

Kendi aralarında işte böyle bir karar verip evin yolunu tutmuşlar. Paşanın kızı da o ağacın altında uyumaya devam ediyormuş tabi. Kızlar eve geldiklerinde paşanın karısı arkadaşlara sormuş:

- "Kızım nerde?"

İşte kızın arkadaşları da şöyle demiş:

- "Kızın tembellik etti. Önce toplamadı. Biz geldik. O şu an çalı topluyor," demişler.

Kadını kandırmışlar. Paşanın karısı tabi buna inanmamış. Ama yine de:

- "Belki kızım iki gündür çalı topluyor, yorulmuştur. Olabilir tembellik etmiştir."

O yüzden inanmış tekrar bu yalana. Aradan kaç saat geçmiş yine paşanın kızı gelmemiş. Kadın tabi merak etmeye başlamış. Ormana gitmiş. Kızını aramış ama kızını bulamamış karanlık olduğu için. O sırada da kız uyanmış. Kızın yanına bir aslan gelmiş. Aslan da kıza şöyle demiş:

- "Ya benimle evlenirsin ya da seni parçalarım," demiş.

Kız korkudan mecburen kabul etmiş. Aslanla evlenmiş. Aslanla bir mağarada yaşamaya başlamış. Paşanın karısı da ama hep kızını aramaya devam etmiş. Hiç kızından vazgeçmemiş. Artık umutlarını kaybetmişler ama yine de arada sırada gider ormanda bir kızını ararmış. Orada kızın, aslandan da bir oğlu olmuş. Bu oğlan da yarı insan yarı da aslanmış. Oğlanın yüzü tıpkı annesi gibi annesine benziyormuş. Çok güzelmiş ama diğer tarafı babası gibiymiş. Birgün aslan hastalanmış ormanda dolaşmaya çıkmış. Paşanın karısı da ormanda çalı toplamaya gitmiş. O sırada yarı aslan yarı insan olan oğlanı görmüş. Yüzüne bakınca da kendi kızının yüzü olduğunu görmüş. Çünkü çok benziyormuş kızının yüzüne. Çok şaşırılmış. Gizlice bu aslanın peşine düşmüş. Aslan bir mağaraya girmiş. Mağarada bir aslan var. Bir de arkası dönük bir kadın görmüş. Bir de yarı insan yarı da aslan olan işte kişi varmış. Kadın orada beklemeye başlamış. Ama arkası dönük olan kişinin kendi kızı olduğunu anlamış yani. Ertesi gün kocasına da haber vermiş. Ve demiş ki:

- "Bizim kız bir ormanda bir aslanla yaşıyor. Onunla evlenmiş. Ondan yarı insan yarı aslan olan bir çocuğu var. Bir oğlu olmuş," demiş.

Adam kulaklarına inanmamış tabi. Nasıl olur? Karısıyla beraber yola çıkmış. Ormanda o mağaranın önüne gelmişler. Beklemeye başlamışlar. Önce aslan çıkmış, sonra yarı insan yarı aslan olan çocuk çıkmış. En sonda kız da çıkmış. Adam da:

- "Namusumu iki paralık ettin. İki paralık oldu," demiş. Aslanı da yarı insan yarı aslan olan çocuğu da öldürmüş. Kızını da alıp evine götürmüş. Paşanın kızı, oğluyla kocası öldürüldüğü için çok üzülüyormuş. Hergün ağlamaya başlamış. Birgün pencenin önünde üzülüp dururken önüne bir kuş konmuş. Kuş, kıza şöyle demiş:

- "Kocan ölmedi. Ormanda seni bekliyor," demiş.

Paşanın kızı koşarak ormana gitmiş, inanmış. Kocasını karşısında görünce çok sevinmiş, çünkü gerçekmiş. Gerçekten ölmemiş. Ondan sonra kocası, kıza şöyle demiş:

- "Git babana söyle eğer seni bana vermezse bütün köyü başına ykarım."

Kız da babasının yanına gitmiş. Babasına kocasının söylediklerini söylemiş. Paşa çok korkmuş tabi o bir aslan. Kızını kocasına teslim etmiş. Kız ve kocası da bir ormanda bir mağaraya yerleşmişler. O günden beri de çok mutlu bir hayat yaşamışlar. Bu masal da burda bitmiştir.

¹²⁵ Nurgül Sarı, 1965, Lise, Şanlıurfa/Birecik.

44. BALIK İNSAN¹²⁶

Eskiden yaşlı bir kadın bir de adam varmış. Neyse bu adam balık tutmayı çok severmiş. Günlerden birgün Fırat'ın kenarına gitmiş orda oturmuş balık tutmuş. Bir tane yarı insan yarı balık görünümlü bir değişik bir şey çıkmış. Neyse bakmış buna anlamamış bu ney? Sonra neyse etraftan çekindiği için bunu herkese kendi oğlu olarak tanıtmaya karar vermiş o sırada. Neyse köye gitmiş varmış. Kim diye sorduklarında o da demiş ki:

- O benim oğlum.

Neyse bu oğlan bu adamın yerine balık tutmaya gidiyormuş Fıratın kenarında. Yarı insan yarı balık görünümlü çocuğun namı bütün köye yayılmış. Padişahın da kulağına varmış. Neyse padişahta merak etmiş yarı insan neyse bu çocuğu çağırttırmış yanına. Çocuk da üstü insan altı da balık olduğu için balık olduğu anlaşılmasın diye post giyermiş. Bu postunu giymiş padişahın yanına varmış. Padişahın yanına vardığında padişaha emrinin ne olduğunu sormuş. Padişah ona demiş kine:

- “Falanca yerde bir tane düşman gemisi karşına gelecek,” demiş. “O geminin yüzünü çevir,” demiş. “Askerler oraya indiğinde de bir çukur kazalım,” demiş. “Orda ondan sonra da bir yağ boşaltalım,” demiş.

Neyse bu oğlanda padişahın dediği gibi gitmiş o yere. O geminin yüzünü çevirmiş. Tam da padişahın dediği gibi gitmiş oraya. Bir ateş topunu koymuş oraya. Orda düşmanı halt etmişler. Neyse bu padişahın çok hoşuna gitmiş. Neyse padişah demişkine. Bakmış ki bu çok güzel şeyler beceriyor. Bu oğlana demiş kine:

- Benim senden bir tane daha ricam var.

Bu oğlan da demiş kine:

- “Buyrun padişahım ne dersiniz yaparım,” demiş.

Neyse padişah da demiş kine:

- “Benim bir tane kızım var,” demiş. “Zamanında bir tane dev aldı götürdü,” demiş. “Sen benim kızımı kurtarırsan demiş ben sana vericem,” demiş.

Çocuk da:

- “Tamam,” demiş.

Kabul etmiş padişahın isteğini. Neyse bu çocuk padişahın kızını kurtarmak için yola çıkmış. Orda yola çıktığı zaman bir ağacın köşesinde oturan bir kadını görmüş. Kadının yanına varmış. Acıkmış o sırada. Kendine bir ekmek bir tuz götürmüş. Neyse bu kadın yaşlı kadın olduğu için yaşlı kadınla da paylaşmış ekmeğini. Kadın çok sevinmiş çünkü kadın çok açmış o sırada. Kadın, oğlan ekmek verdiği için oğlana demiş kine:

- Söyle oğlum nereye gidiyorsun?

Oğlan da demiş kine:

- “Bir kız var,” demiş. Padişahın kızı var. Eğer ben onu kurtarırsam padişah kızını bana verecek.

Neyse o da demiş kine:

- “Nerde gidip kurtaracaksın,” demiş.

Oğlan da demiş kine:

- “Bir tane kuyu var,” demiş. “O kuyunun içinde bir dev var,” demiş. “Dev onu hapsedti,” demiş.

Kadın onu duyar duymaz demiş kine:

- Hayır, orası... “Aman oğlum etme,” demiş. “Orası çok tehlikeli, ne yapıyorsun?” demiş. “Oraya gitme,” demiş. “Sen benle ekmeğini paylaşın sakın öyle bir şey yapım deme,” demiş. Yazık edersin kendine.

Neyse bu çocuk da tabiki dinlememiş. Padişahın emrini yerine getirecek ya. Sonra bakmış ki kadın çocuğun cayacağı yok illa gidecek. Oraya gidecek. Kızı devin elinden kızı kurtaracak. Sonra neyse bu sefer demiş ki... Kadın bakmış olmayacak demiş:

- “O zaman sana akıl verim oğlum,” demiş. “Sen gidip oraya vardığında,” demiş. Orda bir kuyunun içinde ilk karşılaştığında bir tane şey göreceksin. “Koyunun önünde bir tane kemik itin önünde bir tane çimen ot göreceksin,” demiş. Sen onları, itin önündeki kemiği koyunun önüne koyarsan... Koyunun önündeki çimeni itin önüne koyarsan... “İtin önündeki çimeni koyunun, koyunun önündeki kemiği itin önüne koyarsan onlar ses etmez sen de gider kızı kurtarırsın,” demiş.

Neyse bu:

- “Tamam,” demiş. “Ben gidip kalkım,” demiş.

Neyse kalkmış. O yaşlı kadının yanından ayrılmış çocuk. Yoluna devam etmiş. Neyse kuyuyu görmüş çocuk. Aaa, o yaşlı kadının dediği aklına gelmiş. Neyse kuyudan inmiş. Bir ip sarkıtmış aşağı inmiş. Hakkaten o kadının dediği gibi itin önündeki otu, koyunun önündeki kemiği görmüş. Kadının dediğini yapmış. İtin önündeki otu alıp koyunun önüne koymuş. Koyunun önündeki kemiği alıp itin önüne

¹²⁶ Fatma Balcı, 1989, Üniversite, Şanlıurfa/Halfeti.

koymuş. Bunlar ses etmemişler. Bunlar ses etmeyince boynundaki anahtarı almış. Oğlan yoluna devam etmiş. Ondan sonra bir de önüne iki kapı çıkmış. Kapının birine gitmiş, yönelmiş. Kapıyı açmış ki bir de ne görsün koca dev karşısında bitmiş. Önce bir şaşırmış. Sonra gitmiş hemen devin boynuna atlamış. Onun gözünü çıkartmış. Gözünü yemiş. Sonra bu dev orda halt etmiş. Diğer anahtarla da gitmiş. Bir tane ilerdeki kapıyı açmış ki orda güzeller güzeli padişahın kızını görmüş. Padişahın kızını orda kurtarmış. Bunlar padişahın kızıyla birlikte padişahın yanına gitmişler. Padişah da onlara söz verdiği gibi onları evlendirmiş. Ve mutlu olmuş. Kimsenin yaptığı... Ve bunun sonucunda da anlamış bu yaşlı kadın sayesinde bu kızı kurtarmış tabi. Anlamış ki o ekmeği paylaşmış. O tuzu o yaşlı kadınla paylaşmış. Kimsenin yaptığı iyilik boşa gitmediğini anlamış.

EK C. DİNİ MASALLAR

45. KELOĞLAN'IN KUYUDAKİ RÜYASI¹²⁷

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur zaman içinde bir köy varmış. Bu köyde Keloğlanla ihtiyar anası yaşarmış. Keloğlan çalışmayı hiç sevmemiş. İşi gücü gezmek, oyun oynamak, tembellikmiş. Bu yüzden annesi geçimleri için tarlalarda, bostanlarda çalışmış. Bir gün Keloğlan ormana dolaşmaya gitmiş. Akşama kadar boş boş dolaşmış. Akşam eve dönerken köyün meydanında padişahın tellalını duymuş. Tellal meydanda toplanan herkese:

-”Padişahımızın kızı amansız bir hastalığa yakalanmış. Çaresi ise bir başka diyarda yetişen bir çiçektir. Kim bu çiçeği gidip getirirse padişah onun her isteğini yerine getirecek,” demiş.

Tellalın söylediğini duyan herkes bu işe pek sıcak bakmamış. Çünkü padişahın onca adamı dururken neden bu işi bizlere yaptırıyor diye. Keloğlan bunları düşünmeden hemen:

-”Ben gidip getiririm,” demiş.

Hemen anasının yanına gitmiş; anlatmış. Annesi Keloğlan’a çok kızmış:

-”Padişahın onca adamı var zor bir iş olmasa seni seçer miydi? Ananı tek bırakıp nerelere gideceksin? Ben sensiz ne yaparım?” demiş.

Keloğlan dinlememiş yola koyulmak için hazırlıklara başlamış. Tellal, Keloğlan yola çıkmazdan evvel Keloğlan’ı padişahın huzuruna çıkarmış. Padişah, Keloğlan’a:

-”Bu iyiliğinin karşısında benden ne istiyorsun söyle bakalım,” demiş.

Keloğlan, padişaha:

-”Padişahım ben isteğimi gelince söylerim ama karşı çıkmayacaksın,” demiş.

Padişah mecbur Keloğlan’ın bu isteğini kabul etmiş. Padişahın sözünü alan Keloğlan gönül rahatlığıyla yola koyulmuş. Gideceği yer o kadar uzakmış ki Keloğlan yedi gün uyumadan at sırtında gitmiş. Yedinci günün sonunda Keloğlan oturup dinlenmeye karar vermiş. Bir ağacın altına uzanıp yatmış. Ne kadar uyumuş bilinmez ama uyandığında çoktan sabah olmuş. Güneş tam tepeye çıkmış. Her neyse Keloğlan susamış. Kabındaki suyu içecek olmuş ama su da bitmiş. Hemen etrafa bakınmış su içmek için. Uzakta bir kuyu görmüş. Kuyuya doğru yürümüş. Bakmış ne kova var ne ip suyu çekmek için. Kuyuya inmeye karar vermiş. Kuyuya indiğinde suyun olmadığını fark etmiş. Ancak tuhaf bir şey görmüş. Kuyunun içinde bir kapı varmış. Keloğlan içeri girmiş. Yürümeye başlamış. Önce yaz mevsiminin olduğu bir bahçeden geçmiş. Sonra da sonbahar mevsimin olduğu bir bahçeden geçmiş. Bahçenin sonu da bahar mevsimine çıkıyormuş. Keloğlan çok yorulmuş; orada bir yere oturmuş. Biraz ilerlemiş dereler buz gibi çağlıyor. Keloğlan burada su içmiş. Keyfi gelen Keloğlan bahçede dolaşmaya başlamış. İleride küçük bir ev görmüş. Yürümeye başlamış. Eve vardığında evin içinde dünyalar güzeli bir kız görmüş. Keloğlan bu kızı görür görmez âşık olmuş. Hemen kapıyı çalmış. Kıza sorular sormuş ama kız hiç birine cevap vermemiş. Hatta hiç konuşmamış. Keloğlan üzülmüş. Ama bilmiyormuş ki kız da ona âşık olmuş. Keloğlan evden çıkarken kız Keloğlan’a yüzüğünü vermiş. Aslında o odadaki kız padişahın hasta kızının ruhuymuş. Keloğlan kuyudan çıkacak ama yolu bilmiyormuş. Kapının önünde uyuz bir köpek görmüş. Uyuz köpeğin yanına gitmiş. Ayağına diken batmış. Uyuz köpeğin ayağındaki dikenini çıkarmış. O anda içeriye bir adam girmiş, demiş: “Benim evim yok beni içeri al. Bana yardım et.” Keloğlan adama yardım etmiş. Adam aslında bir zatmış. Keloğlan, adama yardım ettiği için Keloğlan’a üç dilek hakkı vermiş. Bir de köpek bir adama dönüşmüş. Adam, Keloğlan’a demiş ki:

- Büyücü kadın bize büyü yaptı. Beni bu ıgneyle büyüledi. Padişahın kızını da büyüledi. Sen bana yardım ettin beni bu büyüden kurtardın.

Zat da Keloğlan’a: “Benden üç dilek iste. Hepsini yapacam,” demiş.

Keloğlan uyanık işini bitirmek için dilek dilemiş. Demiş ki:

- Önce beni bu kuyudan çıkar. Sonra kızı çıkar. Sonra da bu kızın ilacını ver.

Zat hepsini yapmış. Keloğlan köye gitmiş. Yüzüğünü veren kızla da evlenmiş. Saçma bir olay. Bu da böyle bitiyor.

¹²⁷ Ahmet Aslan, 1990, Yüksek Lisans, Şanlıurfa/Suruç.

46. AĞA KIZI İLE FAKİR OĞLAN¹²⁸

Suruç'un köyünde yaşlı anneyle bir de oğlu yaşarmış çok fakirlermiş. Giyeceği elbiseleri, yiyecekleri de başkalarından alırlarmış. Günün birinde yaşlı bir adam kapılarını çalmış. Fakir olmalarına rağmen kapılarını bu yaşlı adama açmışlar. Onu evlerinde birkaç gün misafir etmişler. Adam onların yaptığı bu iyiliğe karşı onlara yardım etmek istemiş. Yaşlı adam evin oğluna:

- "Evladım sen iyi ve çalışkan birine benziyorsun. Eğer para kazanmak istersen benimle gel. Benim gideceğim ülke çok zengin. Burada yaptığın işi o arada yaparsan burada kazandığının kırk katını kazanırsın," demiş.

Çocuk yaşlı adamın yaptığı bu teklifi düşünmüş, kabul etmiş. Yaşlı adam çocuğu yanına almış, yollara düşmüş. Dağları tepeleri aşmışlar. Yaşlı adamın ülkesine gelmişler. Yaşlı adam, çocuğu kendi evine götürmüş. Ona bir iş bulmuş. Bu arada çocuk çarşıda gördüğü bir kıza âşık olmuş. Kızı takip etmiş evine kadar. Kızın ağa kızı olduğunu öğrenmiş. Çocuk yemeden içmeden kesilmiş. Yaşlı adam çocuğun durumunu fark etmiş. Nedeni sormuş. Çocuk artık daha fazla içinde tutamamış. Olanı biteni yaşlı adama anlatmış. Yaşlı adam durumu öğrenince ne diyeceğini bilememiş. Çünkü âşık olduğu kişi ağa kızıymış. Ama çocuğu üzmemek için çocuğa:

- "Üzülme gider kızı isteriz," demiş.

Çocuk, yaşlı adamın yüzüne bakmış. Kendisiyle alay ettiğini düşünmüş. Yaşlı adama demiş ki:

- "Nasıl olur? Buna cesaret bile edemeyiz zaten bize vermezler," demiş.

Yaşlı adam, çocuğa bu kadar ümitsiz olmamasını söylemiş. Ertesi gün oğlanı da yanına alıp ağanın evine kız istemeye gitmişler. Ağa evinde bu yaşlı adamla çocuğun neden geldiklerini sormuşlar. Yaşlı adam, ağaya anlatmış. Ağadan kızını istemiş. Ağa, yaşlı adamın kızını fakire istemesine çok sinirlenmiş. Ama etrafa karşı yaşlı adama da saygısızlık etmek istememiş. Ama yaşlı adamla çocuğa kızını vermiyorum demenmiş. Onlara oyun oynamak istemiş. Ağa, yaşlı adama:

- "Kızımı size veririm ama şartlarım var," demiş.

Yaşlı adam bu şartları kabul edeceğini söylemiş. Ama kendisinin de bir şartı olduğunu söylemiş. Ağa, yaşlı adamın bu teklifini kabul etmiş:

- "Şartın nedir?" diye sormuş.

Yaşlı adam ağaya:

- "Şartını yerine getirdikten sonra kızını bize vermekten vazgeçmeyeceksin," demiş.

Ağa zaten şartını yerine getiremeyeceğini düşündüğü için yaşlı adamın bu şartını kabul etmiş. Sonra demiş:

- "Şart söyleme sırası beydedir. Kırk gün içinde kırk deve yükü altın, kırk deve yükü yakut, kırk deve yükü zümrüt isterim," demiş.

Ağanın istediği kadar altın, yakut, zümrüt beylerde bile yokmuş o zamanda. Yaşlı adam da yoksulmuş. Kırk gün geçmiş. Kırkinci günün sabahı genç Allah'a dua etmiş:

- "Allah'ım bu sevdanın dermanını da ver," demiş.

O esnada içeri yaşlı bir amca girmiş içeri. Oğlandan yemek istemiş. Hemen amcaya yemek vermiş. Aslında o amca dini biriymiş. Yemeği getirdiğinde amca ortadan kaybolmuş. Ama kaybolurken oğlana üç dilek hakkı vermiş. Amca ortadan kaybolmuş. Onun yerine evin bahçesinde ağanın istediği kadar altın, yakut, zümrüt varmış. Hemen yaşlı adama haber vermişler. Yaşlı adam evin avlusundaki yüklü develeri alıp ağanın evine gitmiş. Söz verdiği için kızını ağa, kızını fakir oğlana vermiş. Ağa düşün dernek kurmuş. Fakirle kızını evlendirmiş. Yaşlı adam, oğlana gerdeğe girmeden iki rekat namaz kılması gerektiğini söylemiş. Sonra da kendisi de o yaşlı kadın da dua etmesini söylemiş. Namazını kılmış ama yaşlı adamla kadın için dua etmeyi unutmuş. Yaşlı adamla kadına dua etmediği için gerdek sabahı kendisini yine köyünde bulmuş. Başına gelenler kendisine bir rüya gibi gelmiş. Başından geçenleri annesine anlatmış. Annesi de gördüklerinin rüya olduğunu söylemiş. Oğlanın karısı da uyandığında kocasını göremeyince çok üzülmüş. Kendini terk ettiğini sanmış. Ağa her yerde damadını aratmış ama ondan bir haber alamamış. Aradan bir yıl geçmiş. Kadının bir oğlu olmuş. Oğlu büyümüş. Kocasını aramak için yollara düşmüş. Aylarca gezmiş. Bir gün yolu Urfa'ya düşmüş. Urfa da o yıl büyük bir kıtlık varmış. Ağa kızı bu durumu görmüş. İnsanlara yardım etmiş. Bir akşam çok oğlunu bir ağlama tutmuş. Hatta günlerce ağlamış. Doktorlar çocuğun bu derdine çare bulamamışlar. Ağa kızı her yere haber salmış. Kim oğlumun derdine çare olursa her isteğini yerine getiririm diye. Gel zaman git zaman bizim bu fakirin yolu bu ağa kızının kaldığı çadra düşmüş. Orada ağlayan küçük bir çocuk görmüş. Onu kucağına almış. Oğlan, çocuğu kucağına alır almaz susmuş. Ağa kızı bu duruma şaşmış. Ona çocuğuna bakması için iş teklif etmiş. Oğlan bu teklifi kabul etmiş. Annesine haber vermiş. Annesi hemen oğlunun bohçasını hazırlamış.

¹²⁸ Meltem Aksoy, 1995, Üniversite, Şanlıurfa/Suruç- Aşağı Karıncalı Köyü.

Oğlunun bohçasını hazırlarken bohçanın içinde altın sırma işlemeli düğün giysisini bulmuş. Oğluna demiş ki:

-”Oğlum bu giysiyi ağanın kızına götür. Bak sana iş verdi,” demiş.

Ağanın kızı elbiseyi görünce tanır. Ağanın kızıyla oğlan uzun bakışmışlar. Daha sonra ikisi de birbirini tanımış. Başına gelenleri ağa kızına anlatmış. ağanın kızı da kendi başından geçenleri anlatmış. Tekrar düğün dernek kurulmuş. Yaşlı adamla yaşlı kadın da gelmiş bu düğüne. Oğlan, yaşlı adama neden bunların başına geldiğini sormuş. Yaşlı adam da demiş ki:

- “Evladım nankör olmamak lazım. Sen görmesen Mevla görür. Bizim sana o kadar faydamız dokundu sen bize bir duayı bile çok gördün,” demiş.

47. BİR SAATİ BİN SAAT; BİN SAATİ BİR SAAT¹²⁹

İki tene dükkâncı yan yana. Her sabah kaldırıp darabaları. İkisinin de dükkânı aynı yerde. Biri kaldırıyor; darabayı açıyor. Bir şey söylemeden bismillah demeden içeri dâliy adam. Dükkan sahibi. Birisi de darabayı kaldırıp içeri girdiğinde diyi:

- Yarabbi bir saati bin saat, bin saati bir saat...

Her darabayı açtığında bunu söylüyormuş. Üç gün beş gün bir ay... Yıllarca beraber çalışıyorlar. Bir gün bu adamın kafasına takılıyor. Zoruna gidiyor.

Diyi:

- Yav ben hiçbir şey söylemiyem. Sen her darabayı açtığında sen aciz misen mi? Hiç usan misen mi? Sen diyisen ki: "Yarabbi bir saati bin saat, bin saati bir saat". Nasıl böyle bir şey olabilir yav?

Dedi:

- Allah'ın bir saati bin saat, bin saati de bir saattir. Dilerse olur. Dilemezse olmaz. Sen bundan bir şey anlayamazsın.

Diyi:

- Ben bundan bir şey anlamadım. Nasıl böyle bir şey olur? Bir saat bin saat, bin saat bir saat nasıl olur?

Dedi:

- Allah dilerse olur oğlum. Sen hiç Allah'ı hatırlamıyor musun?

Adam bir gün diyi:

- Ben de senin yoluna gideceğim. Hele sen ne yapıyorsun?

Dedi:

- Abdest alıyorum. Namaz kılıyorum. Oruç tutuyorum. Dini vecibelerimi yerine getiriyorum. Dükkânımı açanda bismillah diyorum. Allah'ın ismini anıyorum. Sen gelip darabayı kaldırıp gidiyorsun. Kapatıp gidiyorsun.

Dedi:

- Bana da öğret.

Öğretti işte. Namaz vakitlerini, namaz surelerini, namaz dualarını öğretti. Aradan zaman geçti bu adam öğrendi yani tamamını. Kaldı o kafasına takılan bir saati bin saat, bin saati bir saat nasıl böyle bir şey olur diye kafasında bir soru işareti kaldı. Sabahleyin dükkânı açmağa geldiğinde erken gelmişler bunlar. Sabah ezanı okunmuş. Abdest almadan gelmiş adam. Dükkânı açar açmaz demiş:

- Kardeş dükkâna göz kulak ol. Ben abdestsiz geldim. Gidim az ileride toprak bir kanal var. O kanalda ben abdestimi alım.

Adam gidiy ibriği aliyo. Toprak kömmenin arkasına gidiyor. Orada tahrat almak için. İbrikten su akıttığı anda orada düşiy; bayılıy. Düşüyor; bayılıyor. Bayıldığından ibrik elinde kalıyor. Suyu doğrultiy; akıyor. Kuruyor; kalıyor. O adam da dükkan sahibi işte gitti tahrat alıp abdest alıp gelecek. Orada bayılıyor; ölüyor yani. İki tene melek gelip kaldırıyorlar onu. Bir memlekete indiriler. Baki ki adam gözünü açıy. Yani buradaki dükkan falan hiç aklına gelmiy. Gözünü açıy bakiy ki başka bir memlekette. Tarla, bağ, bostan... İhtiyarın birisi de çüt süriy. Selam, aleyküm selam.

Diyi:

- Emmi bu memleketin adı nedir?

Diyi:

- Yav sen adını ne yapacaksan? Benim oğlum yok. Çoluğum yok. Çocuğum yok. Gel bana evlat ol. Gel malım çok yiyeğim yok. Bu dünya malı. Ben beraber götüreceğim değilim. Senin olsun ben ihtiyarladım. Bundan böyle sen gençsin yediğin kadar ye. Saçtığın kadar saç. Ne yaparsan yap. Apartmanım var. Dairem var. Malım var. Mülküm var. Ama yiyeğim yok. Ha bu çütü niye sürim. Hobi olarak sürim. Canım sıkılıy evde. Geldim ben biye tarlaylan uğraşım.

Diyi:

- Olur amca.

Çocuğu yanına katiy eve götürüy.

Hanım diyi:

- Allah bize evlat verdi.

Yakasından geçiriy. İkisi de yakasından geçiriy. Evlat gel. Evlat git.

Diyi:

- Böyle olmaz. Üç-beş sene geçti. Ne zamandır burdasan. Gel seni everek.

Diyi:

- Evlendir baba.

¹²⁹ Cuma Azbay(Âşık Devrani), 1954, İlkokul, Şanlıurfa-Merkez, Kısas Köyü.

Kakiyeler gendine bir avrat aliyler evlendiriyler. İki tene mi üç tene mi de çocuğu oliy. Çocukların da ismini koyuyor. Ee aradan zaman geçtiğinen hanımı öliy. Hanımı öldüğünde götüriler kuyuya atiler. Kuyuya atıklarında diyiler sen de hazırlığını gör.

Diyi:

- Niye?

Diyi:

- Buranın adeti öyle avrat öldü mü erkeği üstüne atarlar. Erkek öldü mü avradın üstüne atarlar.

Diyi:

- Eyvah ben ne yaptım? Nereye gelmişem. İşler elden gidiy.

Diyi:

- İş işten geçti. Seni de ömrü öldi.

Neyi var neyi yok hor hop kadını kuyunun içine attıktan sonra. Onu da getiriler. Kuyunun ağzına iteliler ki kadının ardı sıra düşecek. Kuyuya düşerken o hoştan o şeyden düşerken uyaniy. Uyaniy ki ibrık elinde daha. Abdestini daha tahrat almamış. İbrık elinde içi su dolu. Tahratini aliy. Abdestini aliy eve geliy. Geliy dükkana. Adam işte oraları süpürüy falan. Namaza diyi geç kaldiy kardeş. Namaza bak. Herkeş gitti. Biz de gidek.

Diyi:

- Yarabbi bir saati bin saat; bin saati bir saat.

Diyi:

- Şimdi mi inandiy. Daha önce de söyledim sen diyidin bu ne demek. Demek ki bir saati bin saat. “O adam da ermiş bir kişiymiş” Bak sen gittiy orada üç tene çocuğiy oldu. Avrady kuyuya attılar sen de arkasına atıldığıynan korkiydan uyandiy geldiy.

Diyi:

- He vallah

Allah'ın takdiri ilahi bir saati bin saat; bin saati bir saattir. Neyi ne zaman yapacağını kendisi bilir.

48. HER İŞTE BİR HAYIR VARDIR¹³⁰

Padişahın birisi elinde kılıcını bilirken kılıç çok keskin olmuş. Adam dalgaya mı dalmış ne olmuşsa bu başparmağını bismillah uçurmuş. Böyle keskinlediği yerde bilemediği yerde bu başparmağı uçuyor padişahın. Uçunca adam kılıcı atıy, bağıriy. O zamanın hükmünde ilacı neyse getiriler, süriler ama parmağı yapıştırma imkânı yok. Cerrah yok eskiden. Mesela asırlar önce. Parmak uçuyor. Yerde kalıyor. Getiriyorlar biraz kül basıyorlar, tuz basıyorlar. O zamanlar ilaç yok. Sarıyorlar, bağlıyorlar. O diyi: “Geçmiş olsun.” O diyi: “Keşke benimki kesileydi padişahım.”

Sağ vezir diyi:

- Keşke bana geleydi. Benim canım acıyaydı. Seni böyle görmeyeydim.

Herkeş yağcılık yapmaya başlıyor. Vezirin birisi de böyle yan gelmiş diyi:

- Padişahım niye bu kadar üzülyorsun ki belki bunda da bir hayır vardır.

Doğrulu padişah. Eli sarılı.

Diyi:

- Oğlum alın bunu zindana götürün. Bunun hayrı neresinde? Benim parmağım kesildi.

Ciğerime veriyor sızısı. Bunun hayır neresinde.

Diyi:

- Padişahım bunda bir hayır vardır ha. Yoksa senin parmağın kesilir miydi?

- Atın bunu zindana.

Hor hop sorunsuz süalsiz adamı götürüyorlar. Bir sene iki sene orada kalıyor. Aradan tabi kiseneler geçti. Parmağın yeri sakat oldu. Ama parmak eksik, yok... Bir gün konuşurken padişah diyi:

- Kakin şöyle bir ormana doğru hava alalım. Biraz milletin yüzünü görem.

Sağ vezir, sol vezir işte kıvrı zıvrı, üç-beş kişi toplaşıp konuşa konuşa, geze geze ormanın içine geliyorlar. İşte burada böyle olmuş. Şurada böyle olmuş. Ağaç kurumuş derken bir de bakıyorlar ki ormanın ortasına geldiler. Yamyamlar etraflarını çevirdi. Sağa bakıyorlar sola bakıyorlar her taraf yamyam dolu. Yamyamlar geliyor o sağ vezirin bir tanesini atıp ciğerini çıkarıp koparıyor. Karşısında yiyor. O orada ölüyor. Öteki geliyor onu yiyor. Hallah hallah kıyamet. Mahşer oldu. Birisi de padişahın kolundan tutuy karşısına atıy. Diyi: “Bunu da yiyelim.” Elinden tutmuş ya bakıy ki parmağı yarım. Diyi: “Olmaz! Bu eksik. Bu haramdır. Eksik yenmez. At bunu gitsin.” Padişahın parmağı eksik ya... Padişahı öte küteliler. Yuvarlanıy adam. Kaktıyan... Ama diğerlerinin hepsini parçalayıp parçalayıp yiyorlar. Padişah koş koş eve geliy. Böyle gazel yaprağı gibi titriy.

- “Ne oldu?” diyi.

- Ne vezir kaldı ne kömür kaldı ne de demir kaldı. Hepsini yamyamlar yedi. Beni de parmağım eksik olduğu için haram dediler yemediler.

Parmak deyince tekrar aklına geliy:

- Yav iki sene önce benim parmağım kesildiğinde bunlar dedi ki: “Ben öleydim. O diyidi ki bana geleydi. O diyi benim kolum kesileydi.” Vezirim birisi dedi ki: “Bunda bir hayır vardır.” Ben adama dedim ki: “Bunda ne hayır vardır?” Adama öfkelenip zindana attım. Demek ki bugün bak bu parmağım sağlam olsaydı beni de yerlerdi. Gidin o adamı çağırın, çıkarın.

Adamı zindandan çıkarıyorlar. Adam iki sene orada kalmış. Saç sakal birbirine karışmış. Ne banyo ne tıraş ne tırnak kesme ne elbise... Getiriyorlar padişahın huzuruna.

Diyi:

- Götürün hamama.

Tamam götürüler, yıkıylar, pakliler, tıraşını yapiler.

- Gel oğlum, kusura bakma. Halkın huzurunda senden özür diliyem.

- Niye?

Diyi:

- Ben sana iki sene, üç senedir zindan da boşu boşuna yatıysen. Sen o zaman dediy ki: “Bu parmağın kesildi padişahım bunda bir hayır vardır.” Ben de kızdım bunun hayır neresinde? Benim canım yandı. Seni zindana attım. Bak bugün onun meyvasını yedim. Gerçekten de hayır varmış. Demek ki olmasaydı parmağım sağlam olsaydı beni de yerlerdi.

Dedi:

- Padişahım buna niye üzülyorsun ki? Benim de zindanda kaldığım iki sene üç sene... Bunda da bir hayır var.

- Oğlum hayır bunun neresinde. Aç, susuz orada bekledin. Suçsuz sebepsiz yattın.

Dedi:

- Padişahım hayır olmasaydı benim zindan da yatmamda. Ben de bugün o kelimeyi söylemeseydim senin yanında ben de ormana giderdim. Ve yamyamlar beni de yerlerdi. Demek ki

¹³⁰ Cuma Azbay(Âşık Devrani), 1954, İlkokul, Şanlıurfa-Merkez, Kısas Köyü.

onda da bir hayır var. Senin parmağının kesilmesinde de bir hayır vardır. Benim zindana girişimde de bir hayır vardır. Her şeyde bir hayır vardır. Hayır beşer Allah'tandır. Neyin ne zaman olacağını kestiremeyiz. Onun için bazı yere giden de aksilikler olur teklemeler olur. İsyan eder, etme, belki onda bir hayır vardır.

49. ÖKÜZ HALİT¹³¹

Öküz Halit, bir adam, bu öküz lakabını almadan önce evlenmiş adam. Üç ay, beş ay sonra iş yok kar yok. İşte ziynet eşyalarını yemiş, altını yemiş harcamış harcamış bitmiş. İş yok. O memlekete yapacak iş de yok. Üç gün yövmiyeye gider, beş gün oraya gider üç gün yer. Artık kış da girdi ne olacak şimdi? İşte yok.

Dedi:

- Ben gidim padişah'tan biraz birkaç tane altın alım borç. geri yaz sezonu gelirse seneye öderim onu. Çalıştırır biriktirir öderim.

Kakiy gidiy diyi:

-Padişahım bana on tene altın ver.

-Ne yapacaksın bu on tene altını? Bak sen evleneli bir yıl oldu hani senin altınların?

-Yok, vallahi yedim işte yok. Bana on tane altın ver seneye öderim sana. Seneye bu zamana kadar biriktiririm. Bir sene doldu mu getirir senin altınlarını teslim ederim. Üç beş tane de şahit.

Veri padişah ona on tene altın getirir. Yir yir hazır altın var ya bozdurup bozdurup yer. Kış geçiy bahar geliy yaz geliy iş yok kar yok. Üç beş gün yövmiyeye gidiy o parayı aliy. A bunu alalım. Bu eksik. Ev işte biliyorsun. Ev dediğin dev yutar hiç bilmezsin. Bir de bakiy elde avuçta bir şey kalmadı. Altını edemiy adam. Zamanı gelir, yüz ortalık burda bir iki ay kaldı. Bir tene bile etmemiş ki. Diyi:

-Şimdi ben padişaha ne diyecem yarabbi? Adama söz verdim ki seneye senin altınlarını verecem diye. E yapamadım altınları.

Kakiy gidiy padişaha.

- Diyi:

- Padişahım burda bir ay, iki ay vaademiz kaldı ama ben altınları biriktiremedim. Bir tane dahi yapamadım. Ben sözümde duramadım. E bana bağışlıyacak da değilsin. Bunu ne yapalım? Orta yolu bulmak lazım.

Adam böyle yüzüne bakiy.

-”Get oğlum,” diyi. Ben sana verirken ben altınları gözden çıkartmışım zaten. Sen yeni evlinmişsin. İşin yok, karın yok, gelirin yok, bağın yok bahçen yok, get oğlum get” diyi.

-”Yok,” diyi. Olmaz, ben söz verdim borç aldım ödiyeceğim.

-”Lan oğlum,” diyi. “Ben helal ettim.”

Sağdan soldan vezirler ordaki adamlar:

-”Lan oğlum belaya mı sürttün? Kalk git ha de git. Padişah siye helal etti.

-”Yok,” diyi. Olmaz ben söz verdim sözümü yerine getirecem. Bu borcu ödeyecem.

-E oğlum o zaman öde.

-E yok.

Diyi:

-Padişahım senden bir talebim olacak.

-Nedir?

Diyi:

-Senin arazin çoktur. Bir parça araziyi bana ver. Sürümünü yapım. Emeğimini karşılığında içinden kaç tene altın ederse onu öldürürsün.

-”Lan oğlum,” diyi. Benim traktörüm var. Benim çiftçim var. Öküzüm var. Hepsi sürmeye başlamışlar. Senin öküzün bile yok. Bir tene ineğin var. Onu sağıyorsun onun sütüyle geçemini yapıyorsun. Neyle süreceksin?

-”Ben sürürüm,” diyi, padişahım.

-De hadi git sür ozaman. Padişah diyi gitsin üç beş çizik atsın helal etmişim zaten istemiyorum.

Ama adam vazgeçmiyor. Bu kalkiy gidiy eve bir inek var. Biz de öküzlere boyunduruk derlerdi, saban koşarlar. Bir de öküzlerin boyunlarına atmak için iki tene oliy ya boyunduruk; boyunduruğun birisini kendi boynuna geçiriy. Birisini de ineğin boyununa geçiriy. Avrada diyi ki:

-Bunu tut sürece.

Avrat tutiy mecbur. Sabandan tutiy avrad öküzle o çüt suriy. Sürerken ordan bir kervan geçiy. Kervancının dikkatini çekiy bakiy böyle:

-Hallah hallah bu devirde böyle bir şey var mı? Yazık değil mi bu adama öküz yerine çüte koşulmuş çüt sürüy?

Yönünü dönderiy kervanı durduriy yanına gidiy:

-Selam,

-Aleyküm selam,

¹³¹ Cuma Azbay(Âşık Devrani), 1954, İlkokul, Şanlıurfa-Merkez, Kısas Köyü.

Hoşbeşten sonra:

-”Kardeş” diyi. “Yav bu ne hal? Nedir zamanda bu öküzlerle beraber çüt sürmek? Bu ne zalimlik? Bu tarla kimin?” diyi.

Diyi:

-Padişahın.

-Padişah bu kadar zalim mi ki sana böyle çüt sürdiriy?

-Diyi:

-”Padişah zalim değil ya ben istedim,” diyi.

-Diyi:

-”Bu ne hal kardeş.”

-Diyi:

-”Kardeş ne sen sor ne de ben söylüyeyim. Bu da geçer,” diyi. “Mesela bunu bir gün sürersen iki gün sürersen bu geçer gider,” diyi. Ne sen sor ne ben söyliyeyim ama bu geçer.

-Diyi:

-Adı nedir?

-”Adım,” diyi “Halit. “Senin ismin ne?” diyi.

-Benim ismim de Ali. Ben kervancıyam.

Tanışıyorlar iki dakika sohbet ettikten sonra adam gidiy ayriliy. Beş senede bir aynı ülkeye gelirmiş kervancılar. Mesela Hatay’dan çıktı Urfa’ya gelir bir iki ay burda kalır. Geçer bu tarafa Bingöl, Siirt oralara gider. Bir üç beş ay orda kalır. Ordan geçer Karadeniz tarafına böyle böyle bir ile beş yılda bir uğrarmış. Beş yıl sonra yolu yine Hatay’a düşiy.

-Diyi:

-”Benim bir arkadaşım vardı tanışmıştık. Öküzle çüt sürüydi. Hele onun bir halini hatrını sorim. O hali vakti yerinde oldu mu acaba? İyileşti mi? Bir selam atıp geçim. Biraz da hediye paketlim götürüm ona” diyi.

Geliy köye söriy çocuğun birine diyi:

-Kardeş Halit’in evini biliyor musun?

Diyi:

-Hangi Halit? Kaç tene Halit var?

-Yav ben ne bilim ki ismi Halitti.

-Nasıl bir adam? Yani neyi ile meşur? Nasıl tanıştın adamla?

Diyi ki:

-Ben beş yıl önce gelmişim, adam tarlada öküzle bereber çüt sürüydi.

-Ha desene Öküz Halit kardeşim. O adamın lakabı öküz halit oldu.Öküzle çüt sürdü ya ona lakab takıldı onun ismi Öküz Halit oldu.

Diyi:

-Tamam, beni Öküz Halit’in evine götür. Ona biraz hediye falan vereceğim. O benim arkadaşım ona bir selam attım hal hatır soracağım.

-”Git kardeşim,” diyi. Sen onun evine yaklaşıabilir misin?

-”Niye?” Diyi.

-”Bu ülkenin padişahıtan sonra ikinci adamı o. Çok zengin,” diyi. Onun korumaları var, onun halayıkları var, onun hizmetçileri var. O pahitahta oturuy bu ülkenin çok zengini. Sen onla konuşabilmen için randevu alman lazım. Daha önceden haber göndermen...

-Hallah hallah yav Halit’e ne oldu yav? Beş yıl önce geldim boyununda boyunduruk öküzle bereber tarla sürüydi borç yerine. Bu ne tez böyle oldu beş içinde. Ne oldu da böyle oldu? Diyi: “Sen gel beni götür.”

Gidiy tak tak kapıyı dögi içeriye giriy. Hizmetçi tak tak yukarıya çıkıy.

Diyi:

-Ağam kapının önünde bir tene kervancı diyi ki: “Benim ismim kervancı Ali. Ben Halit’i görmek istiyim.

O hatırlıy adam;

-”Haa,” diyi. Ben kervancı Ali’yi taniyam. Çağır gelsin.

Adam yukarıya çıkıy boynuna sariliy. Öpüşİyler hoşgeldin beş geldiy.

-”Kardeş,” diyi. Bu ne hal yav beş yıl önce geldi öküzle çüt sürüydi. Şindi böyle bakiyam ki lüks içinde.

Diyi:

-”Kardeş ne sen sor ne ben söyliyim,” diyi. Bu da geçer.

-Yav ne oldu böyle oldu?

-”Yav sen ne yapacaksın? Olan oldu bu da geçer,” diyi.

-”İyi” diyi. Ben de sana biraz hediye getirmiştim.

-Kabul, başımın üstüne.

Aliy adam yemegini içmegini filan derken bir kaç saat orda kaldıktan sonra helaleşip yola düşiy bir daha gidiy. Antep'tir, Urfa'dır, Diyarbakır'dır derken memleketleri geze geze beş yıl sonra tekrar aynı bölgeden geçiy. Bölgeden geçerken hatırlıy.

Diyi:

-Yav benim burda bir arkadaşım vardı. Bir ara öküzle çüt sürdü. Adına lakab koştular Öküz Halid oldu. A bu gidişimde adam ülkenin en zengini. Hele şimdi gidim bakiyim ne halde? Belki bir kurban murban keser. Biraz kavrumamavurma yaparık sohbet ederik. Bir şeyler yerik.

Gidiy o eve. Tanıdı ya o evi. O evde dögi çat çat yabancı biri çıkıy:

-”Hayır mı kardeşim?” diyi.

- “Yav ben işte Halit’e misafir olarak geldim. Halid benim arkadaşım,” diyi. Ne oldu?

-”Halit’in ismini alma kardeşim yav,” diyi.

-Yav niye ne oldu ki.

-Yav kardeşim dışırdı Halid mı diyisen de. Bu evde Halid diye bir şey söyleme git, git.

Adamı kovi. Adam bir şey anlamıy. Dışarda birine diyi:

-Kardeş ben Halit’in evine gittim.

-Halit, Halit söyleme ammi benden uzak dur.

Tuti gendini diyi:

-Al siye bir pençe altın. Söyle bakalım bu Halit nedir? Ne haldedir? Niye bu böyle ismini anınca herkes korkiy?

Diyi:

- Ammi Halit zindanda şimdi.

Diyi:

-Ne hal işledi ki zindana koydular?

-”Bilemezik,” diyi. Onu padişah bilir. Halit zindanda.

-Hallah hallah.

-Bu ev kendinin değil mi?

Diyi:

-”Yo bu ev gitti. Saltanat bitti,” diyi. Halit şimdi zindanda.

-”Ben bunu görece,” diyi. Bakalım hele niye böyle oldu?

Adam kalkiy gidiy zindana. Zindana gidiy:

-Burda Öküz Halit diye biri yatıy, ben onu göreceğim.

-”Halit mı? Halit’in ismini anma seni de içeriye atarlar,” diyi.

-”Yav,” diyi. Bu adam ne yapmış ki?

-”Bilemem kardeş, git onu padişaha sor. Halit diye bir isim söyleme burda,” diyi. “Git,” diyi.

-Kardeş sen gel gel zindancı başını bana çağır.

-”Ne yapacaksın?” diyi.

-Onu görim hiç değilse.

Adam gidiy, gidiy zindancı başına diyi:

-Kapının önünde bir tane kervancı belasını sürtmüş. Diyi ki: “Ben kervancı başını görece.”

Geliy diyi:

-Buyur kardeş ne var?

Diyi:

-Ben kervancıyam ismim bu.

-Tamam, anladık ne istiyen?

-”Ben,” diyi, Halit’i görmek istiyim.

-”Halit mı? Halit sıs sıs,” diyi. “Halit’in ismini anma yav,” diyi.

-”Hallah hallah ne olmuş ki yav?” Diyi: “İlla da bunu görmem lazım. On beş yirmi yıllık benim arkadaşım ben bunu göreceğim.

-”Kardeş,” diyi “göremezsın, sesiz konuş.” Diyi: “Ne yapacaksın? Halit’in nesisen?”

-Yavben Halit’in kardeşiyem onu görmem lazım.

Cebinde çıkartıy böyle bir pençe altın.

-Al beni Halit’la buluştur.

Adam parayı görüncü biraz yumuşiy.

-Yalnız git gece yarısından sonra gel ben seni içeriye alim. Kimseye bahsetme. Bir daha ağzından Halit kelimesi çıkarsa seni içeri atarlar.

Adam kaybolıy gidiy diyi:

-Bu adam ne yapmış ki acaba?

Neyse gece yarısı olduktan sonra geliy bakiy ki sessiz sesiz geliy gizli gizli. Zindacı başı kapının önünde bekiliy:

-Kardeş geldin mi?

Diye:

-Geldim.

Kolundan tutiy içeri götüriy zindana götüriy bakiy ki Haltın ellerini kelepçe vurmuşlar. Duvarlara çivilemişler, ellerinde zencir. Boynuna bir zencir kelepçe atmışlar. Zencirlen tavana bağlamışlar ayaklarında pırangalar zencirle bağlı duvarlara..

-Yav hallah hallah bu ne hal böyle? Boynuna sariliy. Bu ne haldir kardeş yav. Bu nedir yav?

Diye:

-Kardeş ne sen sor ne de ben söyliyem. Bu da geçer. Ne sen sor ne ben söyliyem.

-Sen ni ettin ne yaptın bu hala düştün?

Diye:

-”Kardeş sorma. Ne sen sor ne ben söyliyem bu da geçer. Bunu bil yeter,” diye.

-Bir ihtiyacın var mı? diye.

-Çıkarken çıkariy bir pence altın.

-”Yav” diye, ben zindanda ne yapacam altını kardeş? Bana hakkını helal et.

Helaleşiy ağlaşiy sızlaşıylar kalkiy yola düşy gidiy. İlleri geze geze aradan beş yıl gene geçiy. Tekrar yolu Hatay’a düşiy.

-Hele ben bir zindana gidiyim bu adam çürüdü mü, öldü mü, kaldı mı? Onu bir ziyaret ediyim. Demesin ki benim bir kardeşim beş sene de bir buraya geliy. Vefasız çıktı beni ziyarete gelmedi demesin. Gidiyim zindana.

Gidiy ordaki adamlara birine diye:

- Zindancı başını bana çağırın.

-Ne yapacaksın?

Diye:

-Onla işim var görüşecem.

Gidiyler haber veriyler:

-Kervancı Ali diye biri seni soriy.

Geliy diye:

-Buyur kardeş.

Diye:

-Allah rızası için beni gene Halit’la buluşturamaz mısın?

Diye:

-Buluşturamam.

-”Niye?” diye. Siye iki pençe altın verem. Bir torba altın verem.

-Kardeş dünyayı da versen buluşturamam.

-”Niye?” diye.

-Halit burda yok ki. Seni nasıl buluşturuyum?

-Nerde Halit öldü mü? Allah vere ölmedi.

Diye:

-Kardeş ölmedi. Niye teleşlandın?

-”Ya nerde?” diye, “Halit,”

- “Halit,” diye. “Halit bu ülkenin valisi.”

-La nasıl vali?

-Vallah kardeşim diye bu ülkeye vali oldu. Ondan randavü alacaksan önceden telefon edeceksin veya birşey diyeceksen gidip misafir olacaksan. Öyle patadanan çıkamasan vali adam.

-Yav hallah hallah nasıl böyle bir şey oldu yav?

Tuhafına gidiy, şehirin içine giriy vali konağına geliy. Konağın önüne gidiy hemen ordaki görevliler kendini karşıliy.

-Nere kardeş?

Diye:

-Valiyle görüşecem.

-Randevü aldı mı?

Diye:

-İyi, görüşemesin.

-”Yav sen git söyle kervancı Ali gelmiş o beni çağırır,” diye.

-”İyi, bekle,” diye.

Pat pat yukarı çıkıylar, kapıyı dögiy.

Diye:

-Buyrun.

Diye:

-Sayın valim aşağıda bir kervancı var. Diye ki ben kervancı Ali. Ben valimle görüşecem.

Taniy diye:

-Gidin o adamı gelin.

Neyse aşağı iniyeler.

Diye:

-Vali seni bekliy.

Yukarı çıkıy böyle ufak bir oda. Odanın kapısını örtiy ikisi içerde baş başa. Böyle de bir pencere açmışlar rüzgâr vuriy içeri.

Diye:

-Kardeş bu ne hal bu ne iş bu ne devran ben senden bir şey anlamadım? Yirmi yıldır senden tanışıyam yirmi tene renge girdi çıktı. Öküzle çüt sürdüy. Dedi ki ne sen sor ne ben söyliyim bu da geçer. Ondan sonra zengin oldı. Kervansarayları oldu dedim ki kardeş bu ne hal dediki bu da geçer ne sen sor ne ben söyliyim. Zindana atıldıy neden atıldıyı bilmiyem sordum dediki kardeş ne sen sor ne de ben söyliyim bu da geçer. Bu da geçti ama bu seferde vali oldun bu ne hal nasıl oldu? Seni kim vali etti bu memlekete?

-Dedi kardeş ne sen sor ne de ben söyylim.

Bu da geçer diyene kadar bir ellini ensesine attı bir ellini bacağına attı:

-”Vallah seni aşağı ataram. Vali mali dinlemem. Bunu bana açıkla. Dört seferdir geliyem yirmi yıl geçti. Dördünde de beşinde de bu kelimeyi söyledin. Bunu anlamı nedir? Bunu bir açıkla niye biye söylisen?

Baki ki esah atacak içerde kimse de yok ikisinden hariç pencere de açık.

Diye:

-Vallah yemin ederem seni atarım,

Dedi:

-İndir, indir. Beni indir bu kelimenin açıklamasını istiyen sen sabahleyin yarın saat dokuzda şehirin çıkışında bir köprü var, ırmak geçer ırmağın üstünde bir köprü var bu köprüünün üstünde dur. Dokuzdan sonra bir cenaze gelir. Birisi vefat etmiştir cenaze gelir. Arkasında ki adam toprağın sayısı var adamın sayısı yok. Öyleki memleket kimse kalmamış o cenazenin peşinde giderler. Kimseye sorma kim ölmüş diye. Söz veriy misen?

Diye:

-Söz veriyem. Hiç kimse sormam kim ölmüş diye.

-Sormam cenazeyle beraber git. Millet cenazeyi defnetikten sonra millet döner sen kal.

Elliy toprağın üstüne vur. Aha orda bu soruyın cevabı alırsan.

-Hallah hallah bir şey anlamadım.

Gitti hanın birinde yattı. Yattı adam sabahleyin kalktı. Aynı Halit’in dediği gibi o köprüyü gitti buldu. İrmağın aktığı köprü bir de isim vermişler ben ismini unuttum. Köprüde durdu. Saat dokuzdan sonra baktı ki gerçekten şehirden bir tabut çıktı. Arkasında toprak gibi insan dünyada kimse kalmamış. O cenazenin arkasında akın ediler. Elden ele hiç fırsat vermiyler. Köprüden geçecekler ki köprüünün alt kısmında mezarlık oraya defnedecekler. Bir onların yarısı kadar mezarlıkta insan var. Aralarına karıştı birisine sorur gibi:

-Bu ölen kimdir ki bu kadar insan peşinde? Milliyonlarca insan var.

Hatırına geldi ki: “Ben dedim sana kimseye sorma. Deme ki kim ölmüş? Yoksa sorunun cevabını alamazsın. Sormadan git mezara. Milletle beraber gitti defnettiler toprağa atıldılar, duasını okudular. Millet çekti eve geldi taziye için. Kendi orda kaldı mezarlıkta tek başına kaldı. Kimse kalmadıktan sonra oturiy mezarın başına. Ellini toprağa koyiy.

Dedi:

-Sorumun cevabını biye ver. Ne sen sor ne de ben söyliyeyim. Bu da geçer bunun açıklaması nedir?

Dedi ki:

-Kardeş bunun açıklaması yok ben Halit.

-Ney?

-Ben Halit, bu ülkenin valisi demiysen mi ki bu kadar insan geldi toprak sayısı kadar arkam sıra. Normal bir kişi olsa elli kişi, atmış kişi memlekete kimse kalmadı. Memleketin valisi ölmüş. Ölen benem, ben valiyem ben Halit’im. Halid’im her geldiğinde ilk seferinde ben çüt sürüydim sordi dedi ki: “Kardeş bu ne hal?” Dedim ki: “Ne sen sor ne ben söyliyeyim. Bu da geçer, geçti. Ondan sonra iki yıl sonra dedi: “Aktara balma kattı zengin oldum. Malım çok oldu. Apartman sahibi oldum mal mülk sahibi oldum ülkenin en zengini oldum. Gene geldi denk geldi sordiy. Dedin ki: “Kardeş o

çüt sürmek nerde bu zenginlik nerde? Bu ne hal dedi?” Ben siye demedim mi ki kardeş ne sen sor ne ben söyliyim, bu da geçer o da geçti. Ve dedi biye bir iftira atıldı memleket haini ilan edildim. Başkaları yaptı benim üzerime kaldı. Beni zindana attılar. Zindanda geldi dedim ki kardeş ne sen sor ne ben söyliyim bu da geçer ve de geçti dedi. Suçsuz olduğun anlaşıldı asıl ülke haini yakaladılar. Benim yerime bağladılar beni bıraktılar. Bıraktılar seçim oldu dedi millet dürüst adam diye beni sevdi beni seçtiler. bu ülkeye vali oldum. Geldiy gene geldi denk geldi dedin ki: “Kardeş bu ne hal?Bu vali, bu malbat, bu hapishane, bu hepsi birbirine karıştı bu ne hal?” Ben siye dedim ki: “Kardeş ne sen sor ne ben söyliyim. Bu da geçer a burda da soriysen. Dedi: “Kardeş her şey geçer ama bu geçmez. Burda siye o kelimeyi kullanamıyem artık. Ne sen sor ne de ben söyliyem demiyem. Geçmez çünkü hepsi geçer. Zenginlik geçti. Ondan sonra hapise düştüm zindanlara atıldım hepsi geçti. Tüccar oldum geçti. Vali oldum geçti ama burası sonr durak burda hiçbir şey geçmez son durak burası. Onun için hakkını helal et. Dünyada her şey geçer kardeş. Her şey geçer. Ünlülük de geçer. Kültürlülük de geçer. Zenginlikte geçer. Hastalık da geçer ama mezara girdiğinde hiçbir şey geçmez orda biter dava. Ordan ötesi yeni bir hayat başlar. Orada hayat burda değil.

EK D. REALİST MASALLAR

50. İFTİRACI KADIN¹³²

Bir varmış bir yokmuş bir adamla kızı varmış. Bu adamın karısı ölmüş. Tek başına işe yetemeyince evlenmeye karar vermiş. Bir dul karı bulmuş, evlenmişler. Bu karı çok gaddar bir kadın ve üvey kızını sevmiyormuş. Hep kötü işler yaptırıyormuş. Sonra birgün evden kovmak için kızın babasına demiş ki:

- Ya bu kızın evden gidecek yoksa ben giderim.

Ney pasın adam? Şirin gelmiş avrat. Kızı alıp dağın tepesine götürüyor ve kızına diyor ki:

- Sen burda otur, biraz bekle. Ben geleceğim.

Kız da beklemiş, beklemiş, beklemiş babası gelmemiş. Kız da kakmış babasının izini sürerek eve gitmiş. Eve gidince üvey anası görmüş. Kız tekrar geri gitmiş. Üç gün böyle olay devam etmiş. Kız gitmiş, gelmiş. Sonra üvey anası bu böyle olmuyo diyo ve plan yapıyor. Bir küp şerbet hazırlıyor. İçine de yılanın yavrusunu koyuyor. Kendisi bardakla içiyor. Kıza da küple içiriyor. Tabi kız küple içince yılan kızın midesine kaçıyor. Kız saf anlamıyor yılanın olduğunu. Anasına gidip:

- Ana şerbetin içinde kıl var bağazıma kaçtı.

Gel zaman git zaman bu yılan kızın midesinde büyümeye başlıyor. Üvey anası da babasına diyo ki:

- “Kızın ondan bundan hamile. Karnı burnunda az kaldı doğuracak. Ya kızını götür bir dağın başına bırak ya da öldür,” diyo. Yoksa insan içine çıkamazsın.

Adam da kızını alıp yollara düşüyor tabi. Kızı tekrar geri gelmesin diye bir kuyunun içine atıyor. Kız da babasına sesleniyor, sesleniyor. Adam da hiç arkasına bakmadan gidiyor. Kız da Allah’a şöyle dua ediyor:

- Öksüz kaldım kimsem yok bir günlüğüne anamı yolla.

Tabi o zamanlar öksüz duası kabul oluyor. Allah’ta duasını kabul ediyor. Anası kuyunun dibinden çıkıp geliyor. Anası da kızına diyor ki:

- Bir kara at ile bir ak at gelecek. Seni nereye bırakırsa orda kal.

Kız anasının dediğini yapıyor. Bu ak at da kızı gidiyor bir ağacın tepesine bırakıyor. O sırada köyün, padişahın oğlu eğilmiş su içiyor. Bir bakıyor ki suyun yüzünde ay parçası gibi bir kız. Elini uzatıyor tutmak için suyun içine düşüyor. Kafasını kaldırıp bakıyor ki kız ağacın tepesinde. Kıza sesleniyor. Diyor ki:

- İn aşağıya seni karım yapayım. Ben falan padişahın oğluyum.

Kız anasına söz verdiği için ağacın tepesinden inmiyor.

Padişahın oğlu askerlerine hemen çağırıyor, diyor ki:

- Ağacı kesin.

Askerler de akşama kadar baltayı vurmuşla, vurmuşlar. Tam ağaç düşecek kızın anası çıkıp ağacı üflüyor. Yani dua ediyor üflüyor. Bu olay böyle üç gün devam etmiş. Padişahın oğlu en son büyücü bulmuş. Büyücüye bu ağacı kesmesini söylemiş. Ondan sonracığıma... Tabi büyücü de padişahın oğluna göz koymuş. Kızı ağaçtan indirmiş. Sonra kızın gözünü çıkarıp kendi gözüne takmış. Kızı da suyun dibine fırlatmış. Padişah da düğün dernekle gelip bu kızı o kız diye almış. Bu kızı suya... Suya fırlattığı kızı yaşlı bir karı buluyo. Evine götürüyo. Bu suyun dibine fırlattığı kızı da yaşlı bir karı buluyor. Evine götürüyor. Çıkan gözlerin yerine cevahir taşı koyuyor. Bu kıza kendi kızımı gibi bakıyor. Kız da tabi bu karının işlerine bakıyor. Neyse böyle zaman geçiyor. Birgün padişah davet veriyor herkese evinde. Zengin, fakir herkes gelsin diye. Ee bunlar da davete icabet ediyorlar. Yaşlı karıyla kızı yemeğe gidiyor. Padişah o sırada, yemek sırasında sesleniyor, diyor ki:

- Herkes başından geçen değişik bir olay anlatsın. Kimin hikâyesini beğenirsem oğluma eş olacak

Tabi herkes anlatıyor. Sıra bu kıza geliyor. Kız da başından geçenleri bir bir anlatıyor. Padişahın da oğlu kızı hemen tanıyor. Hemen üvey anasıyla o büyücü kadını hapse atıyorlar. Sonra padişahın oğlu bu kıza evleniyor. Sabrın sonu selamettir. Kız sabretmiş sonunda muradına ermiş.

¹³² Fatma Aksu, 1995, Lise, Şanlıurfa-Akçakale.

51. ÇOBANIN AKILLI KIZI¹³³

Bir varmış bir yokmuş zengin bir paşanın bir oğlu varmış. Bu oğlan hiç evlenmek istemiyormuş. Çünkü çok akıllıymış kendi gibi akıllı bir kızla evlenmek istiyormuş. Paşa ne yaparsa yapsın oğlunu evlenmeye razı edemiyormuş. Birgün paşanın oğlu askerleri ile ava çıkmış. Bir ağacın üstünde de bir kız görmüş bu kız, fakir bir çobanın kızıymış. Bu çobanın üç kızı varmış. Ağacın üstündeki ortanca kızıymış. Ortanca kız çok akıllıymış ablasıyla kardeşi gibi değilmiş. Çoban bir iş yapacak olsa kızına sorarmış. Kızı ne derse hep doğru çıkarmış. İşte paşanın oğlunun gördüğü kız ortanca kızıymış. Neyse paşanın oğlu kızı görür görmez beğenmiş yanına gitmiş. Akıllı mı değil mi diye kızı sınava almış. Sormuş kızı:

- “Bu ağacın üstünde kaç tane yaprak var?” demiş.

Kız da paşanın oğluna:

- “Bu ağacın üstünde senin kaç tane saç telin varsa o kadar yaprak var,” demiş.

Paşanın oğlu:

- “E ben kafamdaki saç telini sayamam ki,” demiş.

Kız da: “Bende ağaçtaki yaprakları sayamam,” demiş.

Sonra paşanın oğlu, kızı iki kişi arasındaki kavgalı bir olayı anlatmış. Sonra kızı:

- “Sen olasan bu kavgayı nasıl çözerdin?” diye sormuş.

Kız, paşanın oğluna çok güzel bir cevap vermiş. Paşa'nın oğlu kızın çok akıllı olduğunu anlamış. Kıza demiş:

- “Sen burada bekle ben askerlerimi alıp seninle evleneceğim,” demiş.

Kız da:

“Tamam,” demiş.

O sırada kızın ablası onları gizlice izliyormuş. Paşanın oğlu gittikten sonra kardeşinin yanına gelmiş. Kardeşini derenin içine atmış. Kardeşinin yerine ağacın üstünde beklemeye başlamış. Paşanın oğlu düğün dernek halayla kızın yanına gelmiş. Kızı ağaçtan indirmiş kızı bakmış:

- “Sen benim beğendiğim kız değilsin. Sanki gördüğüm kız değilsin,” demiş.

Kız da:

- “Hayır! Ben senin beğendiğin kızım istersen nasıl karşılaştığımıza sana anlatayım,”

demiş.

Anlatmış, paşanın oğlu da inanmış kızı almış sarayına götürmüş. Düğün dernek yapılmış kırk gün kırk gece. Paşanın oğlu çok zeki olduğu için kızın yalan söylediğini anlamış. Kızı takip etmeye karar vermiş. Kızı takip etmeye başlamış. Bu kız gerçekten o akıllı kız mı değil mi diye takip etmiş. Kız birinci gün sarayın bahçesine süpürüyormuş. Süpürürken yeri sulamadan süpürmeye başlamış. Toz talaz içinde kalmış tabi. Paşanın oğlu demiş:

- “Eğer bu kız akıllı olsaydı önce bahçeyi sular sonra süpürürdü,” demiş.

İkinci gün yine takip etmeye başlamış kız bu defa bulaşık yıkıyormuş. Bulaşıkları yıkarken küle batıracağına çamura batırmış. Eskiden tabi deterjan yoktu. Bulaşıkları yıkarken küle yıkaniyordu. Tabi bu kız küle batıracağına çamura batırmış. Paşanın oğlu iyice şüphelenmiş çünkü bu kız ev işinden hiç anlamıyormuş. Üçüncü gün kendi yiyeceği taze ekmeği horozlara vermiş bayat ekmeği de kendisi yemiş. Paşanın oğlu artık emin olmuş, kızı sorguya çekmiş. Kıza kaç kardeş olduğunu babasını nerede yaşadığını sormuş. Kız ailesinin nerede yaşadığını kocasına söylemiş, Paşanın oğlu yola çıkmış. Kızın ailesinin yaşadığı eve gitmiş. Orada biraz oturmuş ailesiyle tanışmış. Paşanın oğlu çobana kaç tane çocuğu olduğunu sormuş.

Çoban:

- “Üç tane kızım var,” demiş.

Büyük seninle evli, ortancası kayıp, küçüğü de benimle demiş. Paşanın oğlu adama sormuş:

- “Ortanca kızın neden kayıp?” diye.

Çoban, paşanın oğluna cevap vermiş demiş ki:

- “Her gün köyün dışındaki ağacın üstüne oturmaya giderdi ama en son gittiğinden sonra geri dönmedi,” demiş.

Paşa'nın oğlu akıllı kızın ortanca kızı olduğunu orada anlamış. Hemen saraya dönmüş. Karısını sorguya çekmiş.

Karısına demiş:

- “Sen o kız değilsin. Benim beğendiğim akıllı kız, senin ortanca kardeşin,” demiş.

Paşanın karısı itiraf etmiş korkudan. Paşanın oğlu karısına sormuş:

- “Kardeşin nerede?” diye.

İşte karısı da cevap vermiş, demiş:

¹³³ Mehmet BAKAR, 1981, Lise, Şanlıurfa-Hilvan.

- “Ben onu ağacın kenarındaki dereye attım,” demiş.

Paşanın oğlu çok üzölmüş artık ortanca kızın öldüğünü düşünmüş. O günden sonra paşanın oğlu, karısına kardeşini öldürdüğü için tabi kötü davranmış. Büyük kız çok üzölüyormuş. Bir gün başını alıp kardeşini attığı derenin yanına gitmiş. Derenin kenarında oturmaya başlamış. Kardeşi derenin içinden gülererek çıkmış. Büyük kız çok şaşırmış kardeşini gördüğü için. Sonra kardeşine sormuş:

- “Niye derenin içinden gülererek çıktın?” demiş.

Kardeşi de:

- “Derenin içinde benim bir ailem var, kocam bana çok iyi davranıyor. Oradaki herkes eşlerini iyi davranıyor istersen sende gel derenin ortasına gir,” demiş.

Kız kocasından memnun olmadığı için ortanca kızın teklifini kabul etmiş. Derenin işte ortasına atlamış, orada boğulmuş. Paşanın oğlu o sırada onları izliyormuş. Büyük kız boğulunca ortanca kızın yanına gelmiş:

- “Benim sevdiğim akıllı kız sendin,” demiş.

Onu almış saraya götürmüş kırk gün kırk gece düğün yapmış ve evlenmişler.

52. ÇİLELİ KIZ¹³⁴

Vakti zamanında bir baba, bir kız, bir de oğlan var. Bir kız evladı bir de erkek evladı var. Bunlar yaşlanıy, insan ya zaman geliy yaşlanıy.

Diye ki:

- Hanım gel bu sene hacca gidek. Gidikçe yaşlanıg.

Eskiden vasayıt yok yayan olarak at üzerinde hayvan üzerinde yani.

Diye:

- “Peki, hoş,” diye. Diye; “Kızıy nereye bırakak?”

Diye:

- Kardeşi var.

O da ağıly. Diye:

- Bende gideceğim.

- Hallah hallah olmadı bu iş.

Her ne kadar uğraşıylarsa da babadan anne diye: “Oğlum biz yaşlanıg, sen kal baciyla beraber evde kal. Evde kimse yok.”

- “Yok,” diye.

Ağıly diye; “Bende geleceğim.” Aman duman yavraliy yakari çare yok.

- “Ne yapak?” diye.

- Karı diye; “Vallah,” diye kocacım bizim diye az iki komşu ötede bir cami hocası var.

- Ee!

- “Bak,” diye. “İnsanlara namaz kıldırıy,” diye. “Mesala vaaz veriy. O hocadır,” diye. Her ne kadar da olsa Allah korkusu vardır.

Diye:

- Gel ona amanat edek.

- Biz rahat huzurla gidek hacca olur mu? Olmaz mı?

- “Olur,” diye.

Kime inanacak? Adam insanlara güvenmiyi hocaya emanet edek. Nedir amanat? Haftada on günde bir yarım kilo et çarşıdan alacak. O zaman eski kapıların arasında boşluk vardı. Ellinle gendine o boşluktan eti verecek. Eskiden kuru yemişler vardı. Şimdi sebze meyve yoksa çıkar çarşıya bir et ihtiyacı var haftada on günde bir alınır. “Tamam,” diye. Bunlar kararlaştırıylar akşam hocanın evine misafirlige gidiyorlar.

- Selamün aleykim.

- Aleyküm selam.

- “Hoş geldin sefalar getirdin,” diye. “Buyrun,” diye.

Oturiylar, eger o zaman kahve eger o zaman çay eger yemek neyse yiyip içtikten sonra zamanı geliy.

Diye:

- Hoca efendi.

Diye:

- Buyrun.

- “Siye bir işe geldik,” diye.

- Başımlla gözüm üstüne. Nedir işiyiniz nedir?

- “Allann kismet ederse,” diye. Biz hacca gidecez. Ee bizim diye evde bu oğlan durmiy bizle gelecek. Kız kaliy. O kıza haftada bir on günde bir gidersen dersin kızım ne istiyisen? Siye para veririm. Yarım kilo et alacaksın.

Eskiden buz dolabını doldur senelerce ye olur diye:

- “Bundan kolayı nedir komşu,” diye. Başımlla gözüm üstüne.

Eh eve geliyler o gece rahat yatıylar.

Hanım diye:

- Her şeyin çaresi oldu.

- “Tamam,” diye. “Biz,” diye. Rahat Hacca gideriz.

Amanat ediyler kızı kakiy bunlar her şeyi erzaklarını yol mütahallarını hazırlıylar. Yola biniylar. Bir gün beş gün bir ay kaç aysa o zaman hükmü onlar hacca yetişi. Biz gelek hoca efendiye. Bu hoca efendi geliy ettini aliy haftada bir. Bir gün ezen okurken kız gündüz hayada çıkmıy. Sabeh erken, akşam gün batarken kimse görmesinler diye. Bir de ezeni erken okiy ye camiden kızı görene kadar kıza âşık olmasın mı hoca efendi. Bu ee kızın haberi yok. Kalkiy o günü içine bir ataş sarıy, kızı görüntüsünden dolayı. “Nasıl ediy bunu elde ediyim? Nasıl ediyim?” Bunu evvel... Evelden yani

¹³⁴ Mustafa Nazlı, 1955, İlkokul, Şanlıurfa/Merkez- Kısas Köyü.

cadılar var kötü insan daha önce diyer insanların yaradılışından kötü eylem var. Bir kötü bir kari oliy, cadı karısı yaşlı.

Diye:

- “Karı,” diye.

- “Ne var?” diye.

Diye:

- “Fılan kesin evindeki kızı biye,” diye. Eger getirebilirsense iste istediğin kadar diye siye mal veriyim. Para altın veriyim.

- “Oğlum olmaz. Ne yapacaksın?” diye

- Ben diye filan hamamı kiralırım sen de gidersen dersin; “Ben hacca gittim kızım yolda kaldım. Ben de annayım. Elçi zevvalinle seni içeri aldı mı? İşte dersin burda bir düğün var kalk gidek. Gece uzun kandır gendini getir oraya. Ordan da çıkarken söyle yolu kaybettim söyle hamamcıdan sorak. Hamamda da benim kapının azında kapıyı dövdüğdü mi ben açarım. Sen kızı içeriye kitle bak nasıl plan? Nasıl proje?

- “Tamam,” diye. “Ne kadar?” diye.

- “Siye bir teneke altın verirem,” hoca diye.

Kâğıt mağıt yapmış? Umuru mu? Para çok. Kalkiy bu cadı karısı yeşil bir elbise giyi. Yeşil bir tesbah elline aliy. Ayakabbısına yeşil bağliyi. Kafasına yeşil bağliyi. Elline bir çente... Geliy kızın etrefinde.

Diye:

- Ev sahibı.

Diye:

- Ne var kari neni?

- “Kızım, kızım,” diye. Hacca gittim yolda kaldım. Ne var diye beni Allah rızası için içeri al.

Annası babasıda demişti ki; “Amman ha amman kimseyi eve alma.” Kızlarını tembahlemişlerdi.

Diye:

- Karı neni açsan siye yemek veriyim. Susadıysan su veriyim. Size yatak yamanı çıkardım. Seni eve almam. Annam babam tembahledi.

- Kızım ben de anayam. Ben de kari gişiyim. Size ne zararım dokunacağ.

Kızı kandırır, eve alır yer içer oturur.

- “Tev tev,” der. Kızım ben yoldan geliyken bin nara bir zurna bir düğün millet oyniydi. Keyif ediydi. Kalk gidek bizde seyir edek.

- Amman der kari neni. Babamla annem beni tembahlemiş.

- “Kızım bende anayım,” diye. Ne var bunda? Beş dakika gidek vakitimiz geçsin.

Kızı kandırır. Kalkar düğüne giderler ve düğün bir yerde düğün de var. Orda biraz otururlar.

- Kalk gidek kızım diye vakit geçti. Kakar yolda gelirken taniy hamamı; “Abo!” diye. “Kızım yaşlılık,” diye. “Aklım başımda değil,” diye. Yolu şaşırdım. Hele bir diye şeyden sorak.

Abi hamamdan kapıyı dögene kadar hamamcı hazır. Kapıyı açar bu da kızı iter içeri. Bu da hırp kapıyı kapatıy. Bakıy ki bukız bu hoca.

- “Ula,” diye. Allah’tan korkmez ey kulldan utanmaz. “Nasıl?” diye. “Amanata böyle,” diye.

Diye; “Sen ammanata ihanet ettin?”

- “Kız,” diye. “Seni gördüm,” diye. “Siye âşık oldum,” diye.

- Aman duman ben senin kızının torunun yaşımındayım. “Yapma,” diye. “Tutma hoca.”

Bakıy hoca niyeti kötü çare hiç yok.

- “Hoca,” diye. “Vallah hoca,” diye. Siye âşığım ben de seni istiydim. Ben de seni daha iyi istiyem. Sen beni dahi iyi istiyisen. Gel seni banyo yapak.

Şeyi yakıy önce. Kız da akıllı. Eskiden hamamlarda bakır tas vardı. Geniş ağır kilolu yani otuturur göbek taşına. Suyu alır kafasına töker sabunlar, sabunlar barmağını vurur. Bakar daha sert yumuşamamış. Sabunlar suyu döker. Sabunlar suyu töker hoca mest olur. Eyice bir köpük yapar yüzüne. Bu gider tasları seçer. Tabi havuzların başında; “Bu hafif, bu ağır, en ağır böyle bir tas pakır. Yarabbi!” der. Elbet sebeb senden. Hocanın kafasına nasıl vurur buraya oturur. Hoca bugünden mi ölmüş yüreyinden mi? Kanların hepsi akar. Gelir an acele hocanın ceblerinde ahatarı alır. Kapıyı açar. Kız kaçır ama yoruduğu doğru mu bilmi. Korkiy gece kaçır kaçır evi bulur. Gelir bir nefes alır. Kapıyı kitler. Şindi gelir sıra hocaya kız evinde yani emniyete. Bu hoca gündüz kalkar ki üstüne gün doğmuş. Ölmemiş kanlar akmış göl. Üstü başı pis ellini yüzün yıkar. Tası çıkartır atar başına birşey sarır. Eve gelir. İşte neyse hastayım diye doktora gider. Düştüm diye bir yalan söyler. Zaten yalançı gendi gendini tamir eder kafası titişmitiş neyse yapılmış. Bir aya kadar iyi olduktan sonra eve geliy

geri gendi gendine gelen kadarplan projesini çizer. Şimdi eskiden hacca tatoya ismi tatar adamdır çok süratlı yürüyenlere tatar derler. Yani mektup götürüp getirenlere tatar... Telefon yok bir şey yok. Bakar ki mektup elline bir kâğıt alır yazar hoca.

- “Yav,” diyi. Senin bu komşu kızı nasıl bir kızdır günde beş tene kovaliyem beş tene yakaliyem. ayakabbı dolu ev doldu. Bu kızı ne biçim kız?

Ve iftira yazar. Mektubu haberciye verir tatara. Yani suratlı giden acele eden ve bu mektubu alır. Babası okurken ağlar. Ordan gardaşı gelir yanına diğer; “Baba hayır mı?

Diyi

- Al mektubu oku.

Alır okiy ki oğlan; “Ne hal baba?” diyi. “Bu görev benimdir.” “Benim,” diyi. “Sen burda kal.” Oğlan at sırtında altı aylık mesafeyi üç ayda geliyor. Gece hayada girir. Eski hayadlar da kapı yok bir şey yok. Hayadlarda da sap mesela biçer biçi ya buğdayı sap çoması yapardık. Eskiden onla ekmek yapılır. Onlan sedir eskiden altımıza sererdik. Eskiden ne vardı? O sapı içine saklanır atı da bağlar. Gece üç gün üç gece bacısı kontrol eder. Ne gelen ne giden... Hiç kimse yok. Bu hoca yalanı meydana çıkıyor. Üçüncü günü der:

- Bacı bacım anla işte ben geldim.

- Yok, ben seni tanımam ben. Sen belki kardeşim değilsen. elliyi uzat kapının arasından barmağındaki üzükten tanırım.

Ellini uzutar, bakar ki gardaşı gerçekten ha kapıyı açar. Boynuna sarılır.

- Hoş geldi gardaşım. Hoş geldi. Hanı annam, babam?

- E bacım onlar da geliyler yaşlılar. Ben at üzerinde biraz erken geldim.

Ki bacıyı götürüp öldürmeğe gönlü var. E işte görmedi ama çünkü eskiler ne der; “Bir kap yukardan düştüşe ister kırılın ister kırılmasın ses çıktı.”

- Bu diyi iftira atıldı.

O da güvendikleri insan. Kakar bacısına,

Der:

- Kalk gidek beraber gidek gendilerini karşılıyak yolda. Ona da diyi at getirin ata bindirir. Ama kız en iyi elbiselerini giyer. En iyi mesela yakışanı giyer. O altın maltın neyi varsa takar boynuna. Elbise değiştirirken oğlan bir elbisesini alır beline saklar. Öldürgemeye niyeti yok. Bacısı temiz ya bir kap bir elbisesini koyar boyununa saklar. Atlara binerler babası bu taraftan geliy ya gendi de böyle gider. Bir gün iki gün üç gün beş gün bir hafta on gün gider. Kız yol yürümemiş ata binmemiş, o kader yorgün ki akşam yatıkları yerden uzandığından yatar. Uykusu gelir. Gardaş amma biliy bu gardaşı gendini ölüme götürüy. Eskiden çabıg fistanlar giyerlerdi böyle uzun etek elbisesini gardaşının elbisesine bağlıy. Eger beni burda koar ederse uyanıram. Gardaş kıymı kalkiy kılıçla kesiy elbiselerinin uçlarını aralanıy. Altını da aliy çölde koyuy döniy geri ağlaya ağlaya. O yolda geliy. Av, kuş, ceylandır eger davşandır eger bir tavuktur öldiriy o kana o gömlegi batiriy kızın babasına diy; “Baba bu düşmanımın ömrü bu kadar olsun öldürdüm” diyi. Evvela kalsınlar bir gelek kıza. Kız bir uyanır ki hava sıcak bahar döneminde üzünde akan ter toprağı ıslatmış. O kader ki yorgun duymiy güneşten sıcaktan terlemiş. Kalkar der; “Ben geri neye döniyim? Biri beni getirdi öldügemeye öldürmedi. Ben geri dönmiyim. Devam eder yola get get get get epey bir zaman gittikten sonra böyle gün gitmeye akşam bağar bir su akiy. Piyar bir ağaç çölde.

- “Yav,” diyi. Yerde yatacağıma diyi ağacın üstünde yatım.

Ellini yüzün yıkar suyunu içey ağacın üzerinde diyi:

- “Aç insanlar yatar mı?”

Mahsuninin bir tene türküsü var; “Aç insanın uykusu gelir mi? Ağaçta otur otur, şafağa yakın bir es yattı yatmadı dalır kalkar. O günü de o memlekete aşer reisi beker evlenmemiş. Av kuşu çok sever. Çölde avlanmağı çok sever. Tüfeği, kılıncı yanında o piyerde de atını sulandırırımış. Her gün av kuş gidiy geziy dolaşiy bulamiy.

Diyi.

- Bari gidiyim bari hayvanı sulandırıyım.

Atı getiriy atı suva at pır ediy içiy. Kızın şafkı suya vurıy içmiyi suvu. Geri çıkartiy; İç hayven,” diyi. Kız ordan sesleniy; “İçmez içmez,” diyi. Sen in misen? Cin misen? Kimsen?

- “Ne inem ne cinem ben,” diyi. Seni beni yaradan Allah’ın bir kuluyam.

- “İn,” diyi.

Ağaçtan bağıriy; “Hayvan suyunu içsin.” Kız iner ağaçtan. Hayvan suyunu içey.

- Kimi kimsey yok mu senin?

- “Kimi kimsem yok,” diyi.

Diyi:

- “Gel,” diyi. “O zaman diyi kimi kimse yoksa atın arkasına bin eve götürüyüm seni.” Alır gendini eve getirir,

- “Anney,” der.

Der:

- Buyur yavrum.

- Siye bi diyi bir yardımcı getirdim. “Bir kız buldum,” diyi. Siye yardımcı olsun.

Kız yani hem güzel hem çalışkan bir kız. Gendileri de koyun sahibi bir aşeir reisi. Bugün mesela beş yüz evin büyüğü gendi. o onların başı her neysem o aşeir reisinin ellinde o malları sağar kadına yardım eder. Yayığını yayar işte ekmegini yapar. Gelen giden misafirlere hizmet eder. Bu dilden dile memlekete yayılır.

O der:

- Ya var hele git bak bu oğluma vermez mi? Şığ o geliy dönürçü. Bu geliy dünürçü. Kıza danişiy. “Oğlanın anasına istemiyem,” diyi. En son diyi; “Kızım kimi istiyen?”

- “Anney,” diyi. Elalimin huyunu busunu bilmiyem ki ben garip bir insanım. On, on beş sene yanınızdayem sizin huyunuzu husiyatınızı biliyem. Ahlakınızı biliyem. Kabul ediyen teklif et oğluya söyle oğli beni alsın.”

Oğlan da istiy almak elalem için ya der ki; “Millet bak bak dışarda buldu getirdi gendi gendine avrat etti.” Yani helaliğe aldı. O, onu yenemiy yendiremiy gendi gendine yani o lafı yendiremiy.

Diyi ki:

- “Bu biye hoş değil,” diyi. Ve diyi; “Kız beni istesin,” diyi. “Ben istemiyim.” O günü de kız bunu annasına söyliy.

Annası da; “Oğlum,” diyi. “Bele bele kız seni istiy.”

- “Tamam, anney,” diyi. “Ben de kabulem.”

Bir hafta gendine nara zurna düğün çaldırır. Kızı Allah’ın emrinle peygamberin kabriyle alır nikâhına. Tabi sene geliy geçiy on beş sene kaliy. En küçük çocuğa neni çalarken... Yog on beş sene değil işte üç tene çocuk kaç yılda olur? Altı yıl aralıklı altı yıl sonra en küçük çocuğa neni çalırken eski kadınlar hep neni neni söyler. İşte uzak yoldan babası gelir. Dayısı gelir söyliy. Dayısın, babasını bu da kocası dışardan geliy. Geliy ki avrat yani türkü söyliy

- “Kız,” diyi. Hanı kimi kimsey yoktu.

- “Ulan,” diyi. “Ben,” diyi. “Biz,” diyi. Piç değilik yerden çıkmadık. Tabi ki anam da var babam da var. “O zaman diyi hazırlan. Diyi; “Seni babey güle gönderiyem.”

Diyi:

- Beni kimle gönderiyen?

Diyi:

- Köleden.

- “Olmadı,” diyi. Ben gitmem.

- “Ben reis bir adamım,” diyi. “Nasıl avradı babası gile götürüyüm?” diyi.

- Ben seni kölemlerle gönderirem.

- “Yapma.” Yavrally yakariy; “Gurban oliyim,” diyi. “Getmim,” diyi. “Biye diyi amanatlen başıma neler geldi bilmisen?”

Diyi:

- Ne gelecek? Benim kölem emrimdeki insan. Siye kötülük mü yapacak?

- “Yapma,” diyi. “Gurbanım olayım,” diyi. Yalvari.

Hiç kabul etmiy mat o kadar iyi bir insan ama inat.

Diyi:

- “Günah boyuniye kalkiy,” kölüyü çıkarıy.

Diyi:

- “Ulan,” diyi. Burdan Urfa mesela Suriye’de Urfa kaç gün?

Diyi:

- “Bir hafta... Bir hafta da misafir kalırsam iki hafta. Yirmi birinci günü burdasan. Sen Siye bir gün fazla kaldı mı kelleyi keserem.

O zaman köleler satiliy ya

- “Tamam,” diyi.

Abi bu adam ordan ayrıly üç tane çocuğa bir de kadına dört tene bir de köleyebeş deveden biniyler. Devenin üzerinde Çabut mabut bağlarlar otürmak üçün yani binmek üçün. Bu ilk günü gelir. İki köyün arasında ıssız yerde amma gendine demiş aşeir reisi; “Köylerden uzak akşam yatma. Köylere yakın yat.” Derede yatırma. Su başlarında kalma. İssız yerde yatırma. Orda yatma. Şimdi gelir iki köyün arasında gece olur diyi:

- Burda yatak.

- “Ulan,” diyi. Benim kocam siye ne dedi ağam? Reis siye dedi ki; “Bele bele.”

- O reis orda kaldı. “Şimdi emir benim ellimde,” diyi.

Eksik mecburi gücü mü yetecek? Ellinde kılınç erkek o gece yatiriy. Her şeyi indiriy akşam oliy.

- "Kız," diyi,

- "Ne var lan?" diyi.

- Gel yanıma gel benlen bir ol.

- "Amman," diyi. "Ben seni hatunayam ellimdey duz yediy. Ekmek yediy. Zalım oğlu zalım," diyi. Olur mu beyle?

- "Yoğ," diyi.

- "İlle," diyi. "Benle yatacaksan," diyi. "Benim olacaksan oliysan ol olmiysa," diyi. "Bak," diyi. Büyük oğlunu keserim.

Avrat bakiy çare yok; "Kes," diyi. Kadının gözün karşısında büyük oğlanı yatiriy yere kesiy. Oğlan da kullaklarında eskiden erkeklerde küpe takarmış. Aliy küpeleri cebine koyi. Gözünün yaşından ellinden toprağı eşiy. Çocuğu gömiy orda. O gece sabehe kadar yatmiy. İkinci gece iki köyün arasında bir de orda yatiriy. "Gel benle yat," diyi.

- "Kadın diyi seninle yatmam," diyi.

- "Ortanca oğliy keserem," diyi.

- "Kes," diyi.

Onu da hatır hatır kesince gözünün karşısında... Avrat gözünün yaşından küpelerini çıkariy. Onun da ellinden eşiy toprağa gömiy. Üçüncü gece en ufak çocuğu kesiy. Onun da küpelerin ali. Dördüncü gece; "Nire kaçısan?" diyi.

- "Vallah kaçacak halım yok," diyi. "Bu develerin ipini ver," diyi. "Belime bağla. Orda su var. Gidim yıkaniyim üstüm başım ter ağladım," diyi. "Bu kadar," diyi. Senden bu çocuklarım öldü ben gidiyim yakanıyım," diyi. "Gelim," diyi. Daha nere kaçam? Kaçarsam belime ip bağla.

İpi bağliy suyun başında Allah'tan tarafından bir daş insan şekli uzun ince gömülü. İpi taşa bağliy.

- "Yarrabbi," diyi. Hep sebep senden...

Belinden ipi açar o daşa bağlar. O it oğlu itin ip ellinde ya ipi ucu çekiy bakiy duriy kaçmamış. Bu etekini ağziya fistan falan fistan ağzına alar kaçar tutar yolunu. Ayağına çöp batar. Ayağına daş değer. Ayağına kalem batar. Ayağına diken batar. Gece karanlık ay zir karanlık görünmiy. O kaçmakta kalsın biz gelek köylüye ya bu köle ipi çeker çeker kımıltamiy. Çekiy çekiy yürimiy. İpi toplaya toplaya gidiy baki ki daşa bağlı. "Eyvah," diyi. "Avrat gittii!" Geri döner develeri yolda. Her köyün tozluğundan çöplüğünden bir ayakabbı alır. Bir poşete koyar. Poşet yok da biz diyek torba. Bir torpayı doldurur. Ev sahibi aşeir reisi ağası binevi patronu diyi:

- Niye geldi oğlum?

- "Ağa," diyi. "Haşa," diyi. "Seni avradı," diyi. "Haşa burdan oruspu mudur? Diyi" "Kahbe midir nedir?" diyi. "Günde on adam kovaliyem on adam tutiyem ayakabbılarına bak," diyi.

Adam inanmaz reisleri. Eski Arapların reisleri neyi ne olduğunu bilirler ve inanmaz yani; "Kalk lan," der. "Ata bin," der. Onlara gelmekte kalsın biz kıza gelek. Kız gelir gün doğar ki bir çoban davar yemliy.

Diyi:

- Merhaba kardeş.

- Merhaba

Diyi:

- Biye bir kuzu ver. Size bu hurriyetimi altınlarımı veriyim.

Reis avradı altını çok.

Dyi:

- Allan malı bir kuzu malı. Ben ne ediyem siye beleş verirem.

- "Yok" diyi.

Kalkar altınları verir o kuzuyu kestirir. Çobana en sonu der ki; "Biye tek karnını ver." O saçlarını toplar. Gendi gendini keçelce yapar. Kel yapar kafayı.

Diye ki oğlana:

- Sen elbiseleri bana ver. Sen soyun daşın arkasında bende soyunup sana vereriyim bütün altınlarım hürriyetim senin olsun ve çoban gelir onu verir avrat giyer erkek olur ve gelir. Gider memlekete babasıgülün şehiriymiş bilmiy. Oraya gider kendi kadın olduğu için her yere girip çalışmağa gönü razı olmiy. Baki ki bir yaşlı bir ihtiyar yani temiz bir adam. Ona gider dükkünü böyle dayanır bakar bakar ihtiyar gendi gendine der:

- Yavrum ne yiyisen aç mısın?

Der:

- Ammi açım.

O da havla pişirmiş bir tabak verir karnını doyurur. Gene bekliy; “niye oğlum oturiysen?” Yemeyi yedin para da istemiyem.

Diye:

- Gitmiyem ammi beni halfa olarak yanına al.

Diye:

- Ben bir şey kazanmiyem ki size para veriyim.

- Parayı istemiyem diye ammi. “Biye boğazıma tek karnım doysun,” diye. Eğer korkiysen kapıyı üstüme kitle.

- “Yavrum,” diye. İçinde neyim var? Al anahtarları senin olsun.

Yatıy kalkıy şimdi erkeğin yaptığı hizmetle kadının yaptığı hizmet bir olmiy. O memlekete bu kadının havlası; havlaçı güzeli diye tükkanın ismiy kaliy. Biz gelek kocosınla kölüyle orda kaldı emniyete.

- Bunlar diye nerde yatıy?

- Burda yattım.

- Nerde yatıy?

- Burda yattım.

Dördüncü gece burda suyun yanında suyu tutıyler aynı memleket geliyler. Esikden misafirler handa yatar otel yok bir şey yok handa yatar. “Atları mallar,” der hancıya. Araplar biraz şirinliği sever. Burda der: “Havla iyi havla yapan varmı?”

- “Yav,” diye bizim memlekete yeni gelmiş kaç ay bir kişi acayıp havla yapıy. Nedir adı diye?

- İşte havlacı güzeli.

Kadının olduğu dükkânı söyliy.

- “E, diye. “Biz tanımıyık” diye.

- Oğlum, oğlum bunları götür havlacı güzeline götür.

Orda kadın çalışıy bilmiy. Neyse kadın bunları görür görmez taniy.

- Buyrun, buyrun.

Gendilerine üst başa aliy. Gendileri havlalarını indiriy kahve götüriy çay götüriy.

- “Siz,” diye. “Buraların garibisiniz.

- He yav garibiyik.

- Ben sizi çok sevdim burda kalır mısınız?

Dadlı dile güzel yüzle.

- “Olur,” diye. Ne var kardeş?

Ama o yıllarını vermiş bir günlük değil ihtiyar da yani çok seviy. Oğlundan fazla seviy.

- “Oğlum,” diye. Bugun misafirim var. İzin ver hanıma söylüyüm bize yemek yapsın.

- “Git,” diye, oğlum.

Oğlan gidiy çarşıdan bir koyun gövdesinin yarısını aliy. Fasüyesidir pirincidir ne gerekise yimege.

- “Anney” diye. Bu gün beş altı kişilik misafirimiz var. “Bize güzel bir yemek yap,” diye.

- “Tamam,” diye.

Bu geliy dükkâna misafirler duriy. Onları kaçırmak istemiy. Aniy kocasıyla köle akşam oliy. “Hadi baba,” diye. “Gidek eve sen otur orda. Misafirlerin yanında orda bir genç oğlan var,” diye. Kimsesizler orda gelsinler onlarda yemek yesinler babası, annesi kardeşi.

Dye:

- Babo.

- Nevar diye oğlum?

- Baba burda bir karı var yaşlı bir kari. Onu da getirek kimsesi yok. O da yemek yesin.

- Git yavrum kimi getiriyse getir.

Onu da getiriy.

- “Babo,” diye.

- Ne var?

- “Baba diye bir hoca var yaşlı hoca. Onu da getirek,” diye.

- “E getir oğlum, diye.”

Onu da getiriy. Herkes topliy. Eski zamanda misafir olan derlerdi; “Bir hikaye söyle yav.”

Televizyon yok eğlence yok.

- E diye ki ev sahibi söyler.

- Yav diye benim babam ihtiyar yaşlanmış mücade ediysiseniz diye ben söylüyüm ama ben söyledimi kapıyı kitlerim. Tolete giden kalksın gitsin. İşemeye giden gitsin. Ben ağzımı açtım konuştum mu kapıyı kitlerim.

- E kitle yavrum ne tolete gidiyik ne başka bir yere.

Şindi orda katiler varya hapsalmış gendileri.

Diye:

- Tamam, sen söyle.

Aliy kapıyı çat çat esik. Anahtar ah bu kadar eski kilitler ah bu kadar. Aliy kilidi beline sokiy. Diye:

- Filan tarihte zamanın birinde diye bir evde bir yaşlı kadın, bir koca, bir oğlan, bir kız varmış.

- “E,” diye.

Diye:

- Yaşlı kadınla ihtiyar diye hanım diye hacca gidek gelek.

Diye ne kadar; “Annası babası aynı anda “Ee yavrum,” diye. Söyle yavrum söyle.

Diye:

- Dilleriye gurban.

- Oğlana diye ki biz gidik. Senlen bacıy burda kalsın. Oğlan diye kabul etmiy aklıy. En son diye dur bunu bir yere amanat edek.

- “Söyle yavrum söyle,” diye annası. Dilleriye gurban.

Bakı ki üstlerine geliy bu mesele.

Diye:

Gidiyler cami hocasına. Cami hocası o zamana kadar; “Yav diye benim öyle karnım aklıy öyle aklıy toletim geliy.”

- “Otur lan,” diye.

Kardeşi diye; “İt oğlu it,” diye. Köpek otur. “Gel bura sıç,” diye.

Söyliy söyliy işte diye; “Kalkiy işte hoca göriy gendini. Kalkiy hoca, bir cadı karı buliy.

O zamana kadar cadı karı; “Yav diye ben diye eyle sıkıştım.”

- “Otur,” diye.

O da otiriy işte.

- “Geliy karı kızı götürüy,” diye. “Böyle böyle ediy,” diye. “Apari hamama atiy,” diye. Hoca diye gendine kapıyı kitli diye üstüne.

O zaman hoca o yana o yana kımıldıy. Oğlan kardeşi gözlerini açıy babası annası aklıy. Üstelerine geliy ya bu çocuk.

- “A diye kız diye hocayı vuruy kaçiy” diye. “Kaçiy diye eve geliy giriy,” diye. “Zaman geliy diye kardeşi,” diye. “Ata bindiriy,” diye. “Öldürmeye, diye ama diye öldürmiy,” diye.

O zaman kardeşi aklıy. Annesi aklıy. Babası aklıy.

- Şansı olmayan diye gendi çölde bir suyun yanında diye ağaca çıkıy yatıy.

O zamana kadar aşer reisi kocasında aklıy,

- “Vaay diye bu benim üstüme söyliy,” diye.

O zaman köle diye; “Benim.”

- “Otur,” diye. İt oğlu it öldürürem seni nankör. Nere gidiysen otur?

Neyse kendi onu da oturtıy.

- Orda kendi diye kocası reis diye onu evine aliy. Zaman geçiy çok düngürçü geliy kabul etmiy kız. Kız diye oğlanın annasına diye oğliya beni al.

Tam bakıy gendine geldi aklıy bu sefer kocası da aklıy.

- “Amma,” diye köle.

- “Otur diye öldürürem seni hayvan gevat,” diye.

- “Neyse diye köle zaman geliy üç uşakta söyliy ve köle diye yolda birinci günü gel diye benle bir ol,” diye. Olmiy. Çocuğu kesirem diye kesiy. Üçüncü günü o oğlanı dördüncü günü de ip bağladı. Der ki; “Dur gidiyim yakanayım senle bir olim.” “Daşı bağlamış ipe kaçmış kız,” diye. Bir memlekete gitmiş. “Bir dükkana oturmuş,” diye. “Orda havlacıya o da diye benim,” diye.

Kafasını açıy. Oğlan kalkiy karıdan hocayı öldiriy gardaşı. Kocası da o kölesi var ya o çocukları kesen onu da o öldiriy. Birbirinin boynuna sarılıylar aklıyler dertleşiyler. Bir hafta on gün orda misarfır oliylar. Ondan sonrageliy kendi memleketine diye; “Ben siye demedim mi beni ammanat etme.” Aha hikayemiz de burda bitti.

53. DARDA KALANA YARDIM¹³⁵

Bir varmış bir yokmuş yaşlı bir kadın bir de oğlu varmış. Bunlar çok fakirmiş. Oğlu, bir gün kadına diyor:

- “Ben filan padişahın ülkesine gidip çalışacağım.”

Annesi önce olmaz molmaz gitme demiş ama oğlan dinlememiş. Annesi oğluna diyor:

- “Sana giderken verecek param yok ama sana bir nasihatım var. Darda kalana yardım et,” demiş.

Oğlan, biraz ekmek biraz tuz alıp yola düşmüş. Epey yürümüş sonra bir ağacın altına oturmuş. Yanına bir cüce gelmiş. Cüce oğlana diyor:

- Çok açım.

Oğlan, ekmeğini, tuzunu bu cüceyle paylaşmış. Cüce oğlana demiş:

- “Sana verecek param yok ama sana bir nasihat edeyim. İlerde yol üstünde yaşlı bir karı göreceksin. O karı büyücüdür. Ondan kurtulmak için onun üstüne fırkete takacaksın,” demiş.

Oğlan gitmiş gitmiş yaşlı karıyı görmüş. Karı uyurken fırketeyi karıya takmış. Karı uyanmış ama oğlana hiçbir şey yapamamış. Büyücü karı oğlandan af dilemiş. Oğlan, karıya demiş:

- “Fırketeyi çıkarırım ama sen de beni filan padişahın ülkesine göndereceksin. Yolda yürümekten yoruldum,” demiş.

Büyücü karı tamam demiş. Oğlanı bir çırpıda yollamış. Filan padişahın ülkesine geldiğinde tellallar bağırıyormuş:

- “Padişahımızın kızına koca aranıyor.”

Eski insanlar işte kıza koca arılar. Türkçemi bozdum gene. Neyse oğlan oraların yabancısı olduğu için gerçeği bilmeden hemen talip olmuş. Padişahın sarayına gidip kızı istemiş. O gün hemen nikâhları kıyılmış. Aslında bu kız küçükken bir gün ormana tek başına gitmiş. Orada uyuya kalmış. Uyurken ağzından bir yılan içine girmiş. O günden sonra bu kız kiminlen evlense gerdek gecesi yılan ağzından çıkıp kocasını yiyormuş. O yüzden kimse bu kızla evlenmek istemiyormuş. Neyse bunların düğünleri yapılmış gece olmuş. Bunlar odaya geçmiş. Oğlan tam kızın başındaki tülbenti kaldırırken bir yılan ağzından çıkmış. Oğlanı da orada yemiş. Bu olay cüceye ayan olmuş. Hemen orada bitmiş. Oğlanı yılanın karnından çıkarmış. Sonra oğlana:

- “Sana önce yardım ettim ekmek hakkı için. Bu da tuz hakkı için. Sana borcum kalmadı,” demiş.

Sabah olmuş hizmetçiler bakmış oğlan sağ. Padişah çok sevinmiş. Sonra oğlan annesini de yanına aldirmiş. Mutlu yaşamışlar. Yolda kalanlara yardım edene Allah da yardım eder.

¹³⁵ Şevket Tüzün, 1980, İlkokul, Şanlıurfa/Merkez.

54. NASİHAT¹³⁶

Eskiden bir tane adam varmış yaşlı böyle. Bir tane de oğlu varmış bekâr. Babasının sözünü hiç dinlemiyor. Babası ne diyorsa o kendi dediğini yapıyor. Babası oğluna sürekli nasihat ediyor, diyor:

- “Oğlum, yılanlara sakın inanma doğru yola gel.”

Gel zaman git zaman adam diyor, hanımıyla konuşuyor:

- Bizim oğlana biz bir oyun yapalım.

- Ne oyunu yapalım?

Diyo:

- Biz diyelim ki falan kuyuda biraz para var. Altın var. Biz onun yanında konuşacağız.

Adamı yola düşüreceğiz.

Oyun yapacaklar çocuğa. Çocuğun yanında çocuk odada yokmuş gibi söylüyorlar. Onlar sanki gizli konuşuyormuş gibi. Çocuğa söylüyorlar. Çocuk bunu duyar duymaz... Tabi onlar bilmiyor dinlediğini. Çocuk hemen yola koyulmuş. Köyün dışında köyün yakınlarında bir tane kuyu varmış. Çocuk kendini kuyunun içine bırakıy. Kuyunun için de iki tene de yol varmış. Sağa ayrılan bir yol var. Bir de sol tarafta bir yol var. Sol taraftaki yolda bir yılan karşısına çıkıyor. Yılan diyor:

- Gel bu yoldan git.

Çocuk o yoldan devam ediyor. Babasının sözü aklına geliyor yılanı dinlemiyor.. Gidiyor büyük bir tene kapının önüne denk geliyor. Büyük kapı anahtarı yok. Çocuk kapıyı bir daha nasıl açacak? Tekrar geliyor. Köyde bir şeyler bulacak kapıyı açmak için. Kapıyı açacak. Köyde o kahveye gelirken adamlar diyor:

- Falan kişinin evinde adamda bu kadar anahtar var. Hangi kapıya koyarsa açıyor.

Çocuk bunu dinliyor. Gece olunca bekliyor. Geceleyin şeyi bekliyor karanlığı adama yatarken çocuk gidip anahtarı çalıyor. Çalıyor, geliyor kuyunun içine bir daha giriyor. Kuyunun içinde bu sefer sağdaki yoldan devam ediyor. Sağdaki yoldan devam ederken gidiyor. Tabi köyde yılan da karşısına çıkıyor. Yılan diyor ki:

- Gitme o eve o yanlışır. Seni kandırıyorlar.

Çocuk yılanı dinlemiyor.(Babasının nasihatı aklına geliyor.) Geliyor kuyunun içine giriyor sağdaki yoldan devam ediyor. Gidiyor kapıyı açıyor. Kapıyı açıyor gidip altınlarını alıyor. Kuyunun dışına geliyor. Gelip evine diyor ki... Babanın sözünü dinliyor. Bu olay da burda bitiyor.

¹³⁶ Mustafa Kemal ASLAN, 1965, Üniversite, Şanlıurfa-Bozova, Narsait Köyü.

55. ON KURUŞ HELALA ÇALIŞAN ADAM¹³⁷

Adamın birisi çalışmaya gitmiş. Giderken de tek bir çocuğu varmış. Çocuk diyelim ki gittiğinde sekiz-dokuz-on yaşlarında o civarda. Adam çalışmaya gidiyor.

Diye:

- Hanım tarlam yok, bağım yok, bostanım yok, bir şeyim yok. Ben gidim gurbete çıkım çalışım. Neçe kazanırsam getirim. Allah kerim. Ne vermişse kısmetim.

Hanım; "Olur," diye. Gidiy memlekettten uzak. Diyelim ki biz Urfadayız Adana'ya çalışmaya gidiyor. Adam gurbete çıkıp bir şehire varıyor. İş yerine gidiyor. Bir kahve gibi bir yer vardır. Orada insanlar dikilirler. Birileri gelir işte çukur kazmak için veyahut bahçe dikmek için oradan işçi götürür. İnşaatta çalışmak için. Adam tiplerine, kalıplarına bakar. Adam; "Sen, sen, sen gel," der. Götürür yövmiyesiyne çalıştırır. Onlar orada toplantı merkezi gibi bir yer. Bu adam da gidip orda duriy. "Belki birisi gelir beni işe çağırır," diye. Biraz durduktan sonra bakıy ihtiyar bir adam geldi. Elinde baston böyle sağa bakıy sola bakıy.

Dedi:

- Sen!

- "Tamam," dedi. Emmi ben gelirim. Ne iş yapacam?

Dedi:

- Sen gel sana söyleyecem.

İş yerinden biraz ayrıldıktan sonra...

Dedi:

- Oğlum, sen götürecem işe. On kuruş helala mı çalışmak istersin yüz kuruş harama mı çalışmak istersin?

On kuruş nerede yüz kuruş nerede? Şimdi diyelim ki yövmiyeden çalışan beton da çalışan yövmiyesi yüz milyon. Adam diyor ki;

- Bin tl ye harama mı çalışmak istersin? He dersen ben sana akşam bin de veririm. Yok, ben yüz lira helala çalışmak istiyorum dersen ben sana yüz lira verecem.

Adam düşünüy diye:

- Emmi ben on kuruş helala çalışırım.

Tamam diye; "Gel o zaman." Eve götürüy;

- Bak oğlum işte burası ahır bu öküzler bu davarlar ama yıllık. Bir yıl burda durursan azaplık edersin yani hizmetçilik yaparsın. Yılın dolduğu zaman sana on kuruş veririm helalından.

Adam bir sefer de he dedi. Bir senelik... Adam yolda dedi ki:

- Günlüğü on kuruş verecekse çok güzelmış.

Bu dedi ki eve geldikten sonra:

- Bir yıllık...

Dedi:

- Tamam, kabul. Ben gurbete çıkmışım mecbur çalışacam.

Dedi:

- Tamam, on kuruş helala çalışırsan baş tacı.

Başladı adam. Allah herkeşe kuvvet versin. Yılı doldurdu. Bir sene doldu.

Dedi:

- Aha bu senin yıllık hakkın al on kuruş. İster devam et ister memlekete git.

Dedi:

- Emmi ben devam edecem. Ben bu on kuruşnan ne edim. Ben devam edecem ama bana bir izin ver çarşıya gidecem. Etrafı görim. Biraz gezim. Bir gün de izinim yok?

Dedi:

- Serbestsin oğlum git. Akşama kadar git. Akşam yine gel işinin başına.

O on kuruşu cebine koyuy. Gidiy çarşıya geziy. Gezerken yav işte olacak ya bakıy ki güzel bir kedi... Öle bir güzel ki... Kediye görünce âşık oluy.

Adam:

- Benim oğlan geldiğimde yedi-sekiz yaşındaydı. Ben bunu alim. Bizim o tarafa giden kervanlar çok. Kervancını birine verirem. Benim oğlana götürsün oynasın.

Başka hiçbir şey aklına gelmiyor. Gözünü gezdiriy o çarşıda pazarda albise olsun ayakkabı olsun ne olursa aklına bir şey gelmiy. O kediyi görünce her şeyi unitiy. Allah tarafından. O kediy e âşık oluy unuti.

Diye:

- Kaç para bu baba?

Adam yüzüne bakıy yabancı...

¹³⁷ Cuma Azbay(Âşık Devrani), 1954, İlkokul, Şanlıurfa-Merkez, Kısas Köyü.

Diye:

- On kuruş.

Adam bir yıl emek vermiş on kuruşa.

Diye:

- Al!

On kuruşa aliy kediyi. Getiriy hana gidiy. Kervancılar handa oluyorlar ya. Hana gidiy.

Diye:

- Kardeş burda kervancı var mı?

Üç-beş kişi o diyi ben kervancıyım bu diyi ben kervancıyım.

Diye:

- Kardeş Allah rızası için Urfa'ya yolu düşen var mı içinizde?

Diye:

- Kardeş ben yükünü yükletiyorum Urfa'ya gidecem birazdan. Yarın, öbür gün yetişirim

Allah'ın izniyle.

Diye:

- A bu kediyi alsan emanat olarak. Urfa'ya gittiğinde Kısas Köyüne gidersen Âşık Devrani'nin hanımına söyle ki: " Âşık Devrani'nin hanım kim?" Derler; "aha bu". Aha bunu çocuğa verir misin?

Diye:

- Başım üstüne. Ne var? Veririm.

Hanımının ismini söylüyor. Kendi ismini söylüyor. Kediyi teslim edip gidiy. Gidiy işini başına. O kervancı yükünü yükli. İki gün eğer üç gün eğer beş gün yolda yürürken Urfa'ya varmadan yolda bir memlekete yolu düşiy. Konaklamak zorunda kaliy. Orda konakliy. Bakiy ki millet dertli. Yani bir istila var orda.

Diye:

- Ne olmuş?

Diye:

- Kardeş hiç sorma. Bu köyü fareler istila etti. Nereye gitsek yemeklerimiz de fare... İçeceklerimizde fare... Yataklarımız da fare... Dışarı çıkamıyoruz. Koynumuzda fare... Dışarı çıkamıyoruz.

Diye:

- Kardeş bunun ilacı bende.

Diye:

- Yav kurban olam seni Allah mı gönderdi? İlacı nerde?

Diye:

- İlacı aha bu kedi... Kedi farenin düşmanı... Tuttuğunu yer, temizler. Sizi bu dertten bu kurtarır.

O memlekette kedi yokmuş. Allah'ın hidayeti bu ya...

- E bu kediyi bize sat.

Diye:

- Ben satamam. Ya bu emanat ben bunu Urfa'ya götürecem. Filan adama verecem. Çocuğuna gönderdi emanat.

- Aman duman kardeş başka emanat göndersin. Başka bir kedi tut.

Dedi:

- Olur mu yav? Başka kediyi nerde tutim ben? Olsa siz tutardınız. Yok ki kedi memlekette. Ben bunu götürecem.

Dedi:

- Yav kardeş bu kediyi götürüp çocuk oynayacak. Ya evden kaçacak ya bir gün ölecek. Getir bu kediyi teraziye koy. Bir tarafına altın koyak ne kadar tartarsa ağırlığı kadar altın götür sahibine ver. Çocuğa ver.

Diye:

- Böyle daha iyi... Tamam olur.

Kediyi teraziye koyıyler. Yav kedi de iri yarı bir kediymiş. Üç kilodan fazla altın çeki. Altını aliy bir torbaya koyiy. O kediyi bırakiler. Yav kedi o fareleri... Bir saat içinde köyü tertemiz ediy. Bu adam çeki geliy Urfa'ya. Kısas köyüne gidiy. Tak tak kapıyı dögiy:

- Filan adamın evi burası mı?

Diye:

- Evet.

Diye:

- Kocan bunu gönderdi. Filan memlekette çalışıyor. Bunu gönderdi.

Diyi:

- Bu nedir?

Dedi:

- Bacım bu altın...Kocan altın göndermedi. Kocan kedi gönderdi. Yolda böyle böyle oldu.

Ben kediyi ağırlığınca altına sattım. Aha bu altını size getirdim.

Diyi:

- Allah senden razı olsun kardeş.

Çekip gidiy kervan. Gidiy avrat altının birkaç tanesini bozduriy. Evi yıkturiy. Kerpiçten evler artık. Evi yıkturiy. Ev yapturiy. Apartman yapturiy. Araba aliy. Davar aliy. Deve aliy. Tarla aliy. Zengin oliy. Bir yıl sonra o adam yine yıllığını aliy on kuruşu. İlk baştan adam ona dedi: “ On kuruş helala mı çalışırsın yüz kuruş harama mı? O on kuruşunu aliy.

Diyi:

- Ağam bir daha izin ver. Çarşıya çıkım.

Diyi:

- Çık, git.

Bir daha çarşıya çıkıy. Geziy, dolaşıy gözüy neye ilişişe hiçbir şey gözünde değil. Bir nar tezgahın üzerinde karpuz büyüklüğünde bir nar... Gözüne takılıy. Gidiy başka bir şeyler almak için çocuğa hanıma gönderim diye. Elini nereye atıysa el geri çekiliy. Geliy o narın başında duriy. Çarşıyı pazarı dolaşıy. Ayaklar getiri o narın başında duriy.

Diyi:

- Kardeş bu nar kaç?

Diyi:

- On kuruş.

Yav bir yıl emek vermiş adam. On kuruş...

Diyi:

- Al kardeş. Al bunları. Ben nidi?

Doğru hana gidiy. Kervancılara sesleniy:

- Kardeş Urfa yöresine kimin yolu düşiy.

Diyi:

- Ben gitmişim geçen. Senin kediyi götürmüştüm. Orayı bilim. Gene gideceğim.

Diyi:

- Kardeş bu narı da bizim eve verir misin?

Diyi:

- Başım üstüne kardeş.

Aliy heybeye koyiy geliy. Yolun üzerinde bir şehire bakiy. Millet figan, ağıt, üzgün, yüzünden düşen sinek bin parça...

Diyi:

- Yav ne olmuş? Niye böyle üzgünsünüz? Genç birisi mi öldü?

Diyi:

- Yok.

Diyi:

- Ne oldu? Bir tufan mı oldu?

Diyi:

- Yok.

Diyi:

- Yangın mı çıktı?

Diyi:

- Yok. Padişahımız hasta. Öldü ölecek. Padişah da nar istiyor. E nar da bu ülkede yetişmiyor. Padişahımız da bizden nar istiyor hem de kış mevsimi. A biz narı nereden getirek? Nasıl edek. Adam da can çekişiy. Öldü ölecek. Diyik ki ölmeden önce hiç değilse bu ahtini yerine getirek. Bir, üç, beş habbe de olsa nar yedirek. Amma nar mümkün değil. Gökyüzüne mi çıkak nasıl edek? Göz göre göre ölecek.

Şimdi Ağrı tarafına git orada nar bahçası bulamazsın, yoktur.

Diyi:

- Kardeş padişahın derdinin dermanı bende.

- Nasıl sende?

Diyi:

- Ben, heybemde bir nar var. Ama benim değil amanat.

- Nasıl amanat?

Konuştı:

- Adana’da bir adam çalışıyor böyle böyle. Amanat verdi. Götürecem çocuğuna kırıp yiyecek. Diyi:

- Kurbanın oluyem. O narı bize aç tenele. Her habbesine bir altın... Habbeleri say bir altın. Bir habbe say bir altın. Değiş tokuş yapalım.

Diyi:

- Yav olmaz. Bu bir amanattır.

- Yav sen kardışım sen bunu götürecen çocuk yiyecek bir günde bitirecek. Ama bunun sayısı kadar altını o çocuk gitsin tonlarca nar alsın. Ama burda yok. Bu bölgede yok. Ne olur bize...

O yanı bu yanı derken adamı ikna ediyorlar. Getirip narı kırıyorlar bir leğene. Bir habbe altın bir cumhuriyet altını... Bir nar bir altın, bir nar bir altın.... Bir leğen doluy altın. Torbaya dolduruy ağzını bağliy. Padişaha götürüyorlar. Narı alıp yir yemez canlanıyor. Bu altınları aliy. Tak tak:

- Abla! Ahmet’in, Mehmet’in veya ismi neyse Ali’nin selamı var. A bu bir torba altını size gönderdi.

- Ahmet nerde çalışiy? Bir sene de bu kadar altını nasıl yığdı?

Diyi:

- Bacım yığmadı. Böyle böyle oldu bende getirdim narın her habbesine bir altın... A bu da sizin.

Eskiden de bir apartman yaptırmış kedinin karşılığında. Bir apartman daha yapıyor. İşte diyelim kuyular kazdırıyor. Bostan ekiyor. Yav o ülkenin bütün zengini en zengini kadın oluyor. O adam üçüncü sene on kuruş... Ama buradan haberi yok adamın. Senelik on kuruşa çalışıyor. Senesi doluyor. Yine on kuruşu aliy çarşıya çıkıy.

Diyi:

- Bu sefer ne alim acaba?

Geziyor dolaşıyor hiç gözüne bir şey ilişmiyor. Sanki gözüne perde kapalı... İhtiyarın birisi oturmuş:

- Bir söz satıyorum on kuruşa. Bir kelime satıyorum on kuruşa.

Merak ediy:

- Acaba bunun kelimesi ne?

Adam bir yıl emek vermiş. Bir kelime satacak. Bir kelime söyleyecek o parayı ona verecek. Olur mu olmaz mı? Duyanlar hiç yanından bile geçmiyorlar. Bir kelime on kuruş olur mu? O zaman çok paraymış.

Diyi:

- Yav ne olursa olsun. Ben bu kelimeyi merak ettim. Acaba nedir? Amca ben alıyorum on kuruşa. Kelimeyi bana sat.

Diyi:

- Ver oğlum on kuruş.

Bir yıllık emek aliy çıkariy cebinden.

Diyi:

- Al! Buyur amca.

Diyi:

- Oğlum sen sen ol ne yaparsan yap sonunu düşün.

Diyi:

- Amca ben bunu biliyordum.

Diyi:

- Madem biliyorsun on kuruş gitti. Hadi işin rast gelsin.

Diyi:

- Eyvah ben ne yaptım? Bir yılın emeğini bir kelimeye sattım. “Ne yaparsan yap sonunu düşün.” Yav bunu biliyordum. “A burada tiksiniyor” ben memlekete gidecem.

Gidiy ağasına diyi:

- Kusura bakma ben daha çalışamayacam. Memlekete gidecem.

Diyi:

- Allah işini rast getirsin oğul. Zor yok. Çalışırsan devam edersen et. Etmezsen Allah işini rast getirsin.

Çekip memlekete geliy. Memlekete geliy köyüne giriy bakıy:

- Hallah hallah bu ev benim. Kerpiç bir evim vardı bir oda. Ama bu iki üç katlı bir apartman yapılmış burda. Yanında bir tene daha dört beş katlı yapılmış. Önünde kuyu kazılmış. Koyunlar, atlar, inekler, arabalar... Hallah hallah ya bu hanım birisine vardı zengin bir koca getirdi eve veyahut dasattı gitti kayboldu. Bu adam burada geldi ev yaptı.

Bin türlü aklına şeyler geliy. Bu arada pencereden bakıy. Bu evin içinde kimler yaşıyor. Adam demek sabah vakti oraya yetişmiş ki daha kimse uykudan uyanmamış. Pencereden böyle içeri bakıy ki karyolada eşi yatıyor. Yanında da bir babayiğit yatıyor. Buz gibi de hava.

Diyy:

- Hı sen buna vardın. Bu da geldi burada apartman yaptı. Ben iki üç sene kayboldum. Arkamdan hemen kocaya vardın. Geldin burada apartman yaptın.

Cebinden silahı çıkariy ki pencereden kadının kafasına sıkacak. İçeri girecek. Orada o adamın sözü aklına geliy:

- Ben bir yıl emek verdim. On kuruş aldım. Karşılığında o ihtiyara verdim. Bir söz aldım. Hele o sözün sonunu beklım. Adam bana dedi ki: “Ne yaparsan yap sonunu düşün.” Hele ben bunun sonunu düşünim. Bunlar uyansın. Bu kimin nesi?

Pencereden geri çekilirken rüzgâr vuriy pencereye tak rak ses çıkınca kadın uyanıy. Uyanıy bakıy ki kocası pencerenin önünden uzaklaşıy.

Diyy:

- Mehmet! Mehmet kalk babay gelmiş.

Adam orada donıy. Adam donıy duriy. “Ne Memed’i” diyy.

Oğlan çocuk bağriy:

- Baba sen mi geldin?

Pencereden aşağı atıy çocuk kendi kendini. Bakıy ki çocuk gendi kadar olmuş.

- Allah’ ya sabır ya Allah ben böyle olmasaydı ben çekip yatakta ikinizi de öldürecekim. Kocaya vardın diye. Ben bu kelimeyi on kuruşa aldım. Bu malları nereden getirdiy?

Demiş;

- Sen bir nar gönderdin bir de kedi gönderdin. O kervancı o kediyi ağırlığı kadar altına satmış bana getirdi. O narlan da her habbesine bir cumhuriyet altını almış. Bana getirdi. Ben de bu şekil yaptım. Seni bekliyorum.

Ne yaparsan yap sonunu düşün. Hiddetlenip de hiddetle bir yere varılmaz. Demek ki adam o on kuruşu verip o kelimeyi almasaydı veyahut da ben haram yüz kuruşa çalışıyorum deseydi bereketlenmeyecekti.

56. YERİNDE NASİHAT¹³⁸

Bir varmış bir yokmuş eskiden bir adam varmış. Bu adamın işi yokmuş. Hep boş boş dolaşmış. Karısı birgün bu adama:

- “Evden git! Para kazan öyle gel,” demiş.

Adamın cebinde de bir altın varmış. Buradan şuraya kadar yürümüş. Bir ağacın altında yaşlı bir adam görmüş. Bu adam işte:

- “Bir altına bir nasihat,” diye bağıryormuş. Adam da düşünmüş: “Bir altınla zengin olamam ama bir nasihatla belki zengin olurum,” diye düşünmüş.

Neyse o bir altınını yaşlı adama vermiş. Yaşlı adam da:

- “Sabır altındır,” demiş.

Genç olan adam tekrar yola düşmüş. Önceden hanlar varmış oteller yerine. Bir hana yerleşmiş. Hanın sahibi yaşlı bir kadıymış. Aslında bu kadın büyücüymüş. Akşamları küpe binip küpün üstünde geziyormuş işte. Bütün odalara pencereden uçarak giriyormuş. Onu bu haldeyken görenler taş kesiliyormuş. Bu küpün içinde de altın varmış. Bizim adam da bunu görmüş. Ama sabretmiş sesini çıkarmamış. Şet sabı demişti ya adam. Uyumuş gibi yapmış. Büyücü de bunu görmemiş. Bakmış oteldeki herkes tek tek taş oluyor. Büyücü kadının göğüsleri ta ayaklarına kadarmış. Ayağına dolanmasın diye birini bir omzuna diğerinde diğer omuzuna atıyormuş. Kim bunun göğüslerini ucundan afedersin firketeyle iğnelerse büyücü kadın onun emrine giriyormuş. Akşam gene büyücü kadın küpün üstünde bu adamın odasına girmiş. Adam uyuyor numarası yapmış. Sonra kadını firketelemiş. Kadının elinden köpünü alıp üstüne binmiş. Evine gitmiş. Karısı tabi adama sormuş:

- “Bu kadar altını nerden buldun?” diye.

Adam da:

- “Sabır altındır. Sabrettim kazandım,” demiş.

¹³⁸ Mehmet Bakar, 1981, Lise, Şanlıurfa/Hilvan.

57. BABA NASİHATI¹³⁹

Bir gün padişah ölmeden önce çocuklarına nasihat veriyormuş. İlk nasihatı şey olmuş:

- “Ben öldükten sonra her köyde bir ev yapın,” demiş. Çocuklar yapmaya başlamış. Sonra evleri yapmaya başlamış. Bir adam çıkmış, demiş ki:

- “Siz niye her köye ev yapıyorsunuz,” demiş.

O çocuklar cevaplamış:

- “Babamızın vasiyetiydi,” demiş.

Oysaki çocuklar yanlış anlamış bunu. Her köye bir ev yapın derken yani gidecek kapınız olsun demiş. Sonra çocuklar o günden sonra ev yapmayı bırakmış.

Her köyden kendilerine bir dost bulmuşlar. Gidecek kapıları olmuş her köyde. Sonra sıra ikinci nasihatını tutmaya gelmiş. İkinci nasihatı da şeymiş:

- Ortamda laf size düşmeden konuşmayın.

Birgün bir ortama girmişler. Ortamdan bir adam sormuş:

- “Yanında bıçağı olan var mı?” demiş.

Tek tek sormuş. Sıra bu çocuklara gelmiş ama daha bu çocuklara sormamış daha:

- “Sizde bıçak var mı?” diye.

Bu çocuklar çıkarmış bıçağı vermiş. Bir tarafı altın bir tarafı gümüşmüş. Adam orda:

- “Bıçak benim,” demiş.

Bıçağı almaya çalışmış yalandan. Sonra küçük çocuk şeyi toplamak için o durumu toplamak için yalan söylemiş orda. Şey demiş:

- “Bu bıçağın sahibi babamızı öldürmüştü. Babamız öldüğünde yanında bu bıçak vardı,” demiş.

Öyle toplamaya çalışmış. Adam da demiş ki:

- “Ben yalan söyledim. Bu bıçak benim değildi zaten,” demiş.

Sonra o günden sonra babaların nasihatini tutmuşlar. Söz onlara gelmeden hiçbir ortamda konuşmamışlar.

¹³⁹ Mehmet Elçi, 1987, Üniversite, Şanlıurfa/Ceylanpınar.

58. ARİF ÇOCUK¹⁴⁰

Zamanın birinde şu andaki hâkim, savcı gibi anlamında kullanılan arif insanlar yaşarlarmış. Kavga ederler insanlar. Hak verirler. Hak alırlar. Onun bir çocuğu var sekiz-on yaşlarında. Hanımı da başka köylerden alınmış. Memleketi uzak. Bu adam hanımını başka bir memlekettten almış. O zamanda böyle arif kişiler başka köylerden kız almış. Filanın kızını almış diye söylenen gururmuş. Bu adam da arif, zengin adamın sayılı kişilerin kızını almış. E bu adam yaşlanmış. Yaşlandıktan sonra hak Teâlâ ona bir çocuk vermiş. Kendisi kırk-elli yaşına gelmiş ama çocuk daha sekiz-on yaşlarında.

Diyi:

- Yarabbi ben öleceğim. Benim zamanım... Ne kadar yaşayacağımı Allah bilir. Bu çocuk daha çocuk acaba ben öldükten sonra bu benim görevimi yürütebilecek mi? Aynı süreki sürdürecektir mi? Millete hak verecek mi? Nedir, ne değildir? Benim bunu bir zeka testi yapmam lazım.

Nasıl yapacak? Bu kendi kendine düşünüyor derin derin. Bir gün hanımı diyi ki:

- Kocacığım aradan aylar geçti. Hiç değilse senede iki sefer babamın köyüne gidim. Ziyaret edim.

- “Git hanım,” diyi.

Onlar da adetleri Cuma günü giderler bir hafta kalırlar. Aynı Cuma günü dönerler. Günleri belli. Çıkışı Cuma günü, köye girişi yine Cuma günü... Bir hafta kalırlar. Neyle giderler? Kadınlar bir deveyi bezerler, süslerler. Devenin ortasına biner. Etrafına yemiş, yiyecek, hediye bunları koyarlar. Kendisi ortasına koyarlar. Deveyi süslerler gider deveyle. Bu çocuk da üç beş tene evde kalmış deve, deve yavrusu, buzağı yavrusu köyün dışında ufak bir arazi. Orada işte çocuk kendi kendine gidiyor, eğleniyor. Bu hanım diyor ki:

- Kocacığım ben babamgüle gidecem.

Diyi:

- Benden çok selam söyle. Kayınbabamın ellerinden öperem. Kayınlarıma selam söyle. Ama bir sorum olacak. “Bu çocuğu test edecek ya. Acaba benim soyumda mı bir şey var. Yoksa aldığım bayanın soyundamı bir leke var bunu ayırt etmek, test etmek için o bir soru soracak. Onun cevabını onun babası gibi verirse hanım temiz bir şey yok demek. Veremezse ondan olan çocuk bir şeye yaramaz diye kendi kendini ve çocuğunu test edecek. Zekaya bak “. benden babana çok selam söyle. Bir sorum olacak onun bana cevabını verebilir mi? Verirlerse onun cevabını getir bana.

- “Sor kocacığım” diyi.

Diyi:

- Babana de ki: “Dünyada ağırlardan en ağır ne ağır? Hafiflerden ne hafif?” Bu sorunun cevabını bana getir.

- “Benim başım üstüne” diyi.

Kakıyor yola düşüyor. Çocuk da tarla yakın köy görünüyor. Bakıy ki evleri de görünüyor böyle. Eskiden böyle evler yaktırdı üç ev, beş ev, yirmi ev, on ev.... Evler kimin evi seyrek seyrek görünüyor. Çocuk bakıy ki evlerinden bir deve çıktı. Üzerinde annesi... Yola bindi. Çocuğun deve güttüğü tarlayla annesinin bindiği yolun arasında iki yüz-üç yüz metre kadar mesafe varmış. Annesi yola binince çocuk o develeri bırakıy annesinin karşısına kesiy. Devenin yulvarından tutiy:

- Nereye anne?

- “Valla işte dayılarının yanına gidiyorum. Dedene gidiyorum. Bir hafta orada kalacağım anne,” diyi:

- İşte bu davar bu develer olmasaydı ben de senlen gelirdim. Dayımı, dedemi özledim. Ben de gelirdim ama nasıl gelim? Babam beni döver. Bu develeri kim yayacak? Kim güdecek? Benden de selam söyle dememe dayıma. Ellerinden öperim. Gelmek istediğimi söyle ama gelemeyeceğimi de söyle.

Diyi:

- E tamam.

Diyi:

- Babam sana bir şey dedi mi anne?

Diyi:

- Baban bana ne diyecek? Selam gönderdi.

- Hayır! Başka.

Çocuk da arifler çocuğu ya.

- Haa! Dedi ki: “Dedene çok selam söyle. Ağırlardan ne ağır? Hafiflerden ne hafif? Bu sorunun cevabını babama benden istiyor.

Dedi:

¹⁴⁰ Cuma Azbay(Âşık Devrani), 1954, İlkokul, Şanlıurfa-Merkez, Kısas Köyü.

- Anne ne zaman geliyorsun?
- İşte burada bugün Cuma... Gelecek Cuma burada olmam lazım. Cuma günü dönerim.
- Tamam anne. Ben yolunu bekleyecem. O sorunun cevabını önce bana de.
- Kadın saf bir şey anlamıy. Çekip gidiy. Bir hafta kalıy. Kakiyorlar tekrar deveyi beziyorlar. Kadını bindiriyorlar ki deveyi kaldıracaklar deve yola çıkacak.
- Diye:
- Baba bir şey unuttum.
- Ne unuttun kızım? Neyini unuttunsa getirip verim.
- Diye:
- Yok baba öyle bir şey değil ya. Ben gelende benim kocam size çok selam etmişti. Bir soru sormuştu onun cevabını istiyor benden. Şimdi gidersem benden soracak. Ne diyim?
- Nasıl bir soru?
- Dedi ki:
- Ağırlardan ne ağır? Hafiflerden ne hafif? Bu sorunun cevabını istiy.
- Yav kızım bunu bilmeye ne var yav. Çocuk sorusu bu... Senin kocan bu kadar cahil mi?
- Dedi:
- Nedir baba? Cevabını söyle ben götürüp verecem.
- Dedi:
- En ağır dünyada demirdir. En hafif ipektir. İpek çok hafiftir.
- Büyük kardeşi dedi:
- Baba taş ağırdır. Bilmem ne hafiftir.
- Dedi:
- Yok, yok... Sen böyle söyle ki ipek hafif, demir ağır. Dünyada en ağır demirdir. En hafif ipektir.
- Dedi:
- Tamam baba.
- Çıktı geldi. Ama çocuk ikide bir yola bakıyor annesi gelecek diye. Bakıyor ki birazdan öğleye yakın deve çıktı. Dağların arasından çıktı deve geliyor. Tanıyor deveyi. Allı yeşilli bezenmiş belli. Yolun karşısına çıkıyor. Bırakıyor güttüğü develeri, buzağları bırakıp annesinin yoluna karşı çıkıy. Devenin yulvarından tutiy:
- Hoş geldin anne.
- Hoş bulduk.
- Nasılsan? Dedem nasıl? Dayılarım nasıl?
- Selamları var.
- Hoşbeşten sonra
- Dedi:
- Anne cevap nedir?
- Dedi:
- Ne cevabı oğlum?
- Dedi:
- Babam giderken siye bir soru sordu ya.
- Dedi:
- Haa! Hatırladım onu en iyisini deden bildi.
- Nasıl? Dedem ne söyledi?
- Dedi:
- Herkeş bir şey söyledi ama deden en kralını söyledi. En gerçeğini söyledi.
- Nedir gerçek olan anne?
- Dedi ki:
- Dünyada en ağır demirdir. En hafif ipektir.
- Dedi:
- Anne sen bu sorunun cevabını babama bu şekil söylersen babam seni boşar.
- Niye oğlum?
- Babam seni boşar. Ben senden olmuşum diye beni de keser. Dünyada senden kimse türemesin diye. Geri zekalı cevap...
- Dedi:
- Oğlum nasıl geri zekalı? Dünyada en ağır demirdir. En hafif ipektir.
- Dedi:
- Anne sen böyle söylersen babam seni boşar. Tekrar aynı deveden seni geri gönderir. Babangüle sürer. Azad eder. Beni de senden olmuşum diye öldürür.
- "E ben ne söylemem lazım oğlum" dedi.

Dedi:

- Babam sorursa: “Cevabı getirdin mi?” Söyle ki: “Getirdim”. Sorursa derse ki: “Nedir?” Söyle ki: “Dünyada en ağır akıldır en hafif de akıldır. Böyle söylersen babam seni kabul eder. Söylemezsen, başka türlü söylersen babam seni boşar. Beni de öldürür. Ha bu sorunun cevabı babama söylediğinde babam duraklar. Hemen beni sorar. Der ki: “Giderkene veya gelirken oğlumu gördün mü?” çünkü bu bilgi senin babanın dedenin bilgisi değil. Benim bilgim olduğunu sezer. Beni sorarsa söyle ki: “Görmedim ne giderken ne de gelirken. Yek Allah yek görmedim” de. İnkâr et.

- “Tamam, oğlum aynısını yapacam” deydi.

Eve giriy. Adam bakiy ki kadın geldi. Deve içeri gerince devenin yulvarını tuttuğuyunan: “Deveyi yatırma” diyor.

- Ya kocacığım dur işte. Eşyaları indirim.

- İndirme deve ayaktayken bana cevabını söyle.

- Ya bunun için mi beni sık boğmaya getirdin?

Diyi:

- Cevabını söyle.

- Babamın sana çok selamı var. Dedi ki bundan kolay nedir? Dünyada en ağır akıldır. En hafif o da akıldır.

Adam dedi:

- Tamam doğru ama bu senin ne babanın ne dedenin ne senin aşiretinin bilgisi. Bunu dünyada benden hariç kimse bilmiyor. Benim neslimden olan bilir. Bilse bilse benim oğlum bilir. Peki, kabul ettim. Giderkene veyahut gelirken oğlanı gördün mü?

- Yok, bir haftadır özlemişim. Ana kurban nerde acaba?

- “Görmedin mi?” diyi.

Yemin ediy:

- “Görmedim” diyi.

- Şimdi görmüş müsün görmemiş misin ben onu çözeceğim.

İbrigi alıyor abdest almak bahanesiyle toprak kömmelerin arkasına gidiy. Orada bir kıyamet, havar, zılgıt, bağırıp çağırıyor şih.

- Ne oldu şihim?

- Yav çocuğu görüyorum buradan tarlada deve güdüyordu. Haramiler geldi çocuğu devesiyle buzağısıyla çocuğumu da beraber aldı gittiler. Ben ne yapacam yarabbi?

Bağırıp çağırıyor kendi kendini sakaniy. Ata binen kılış kuşanan değnek alan silah alan yollara... O zaman da avrat deveden eşyaları eve götürüyor. Eşya getirmiş ya biraz hediye falan. Bunları eve taşıy. O çığlığa çıkıy. Kadının birisine:

- Ne oluş? Ne olmuş? Bu millet nereye kaçıyor.

Tabi şih da geliyor. Orada evini önünde duruyor. O zaman da kendi evinin önünde duruyor. Avradın sesini duyabilecek mesafeye geliyor. Kadının birisi diyi ki:

- Ne olmuş? Ne olmuş? Allah senin yurdiyi yuvayı dağıttı. Çocuğiy geldi o haramiler dervesiynen devasıynan buzağısıynan çocuğiy aldılar kaçtılar. Haramiler aldı gitti.

- Anan öle kurban şimdi benlen konuştu. Şimdi, şimdi...

Gendi gendini vura vura öldürüy.

- Şimdi az önce karşılaştı benlen. Aney kurban...

O zaman şih tekrar dönüy milleti çağırıy. Elini kaldırıy:

- “Durun” diyi.

Millet duriy:

- Ne oldu?

- Ben size şaka yaptım.

- Ne şakası şihim?

- Dedim ki: “Şayet böyle bir şey olursa çocuğumu kaçırlarsa malımı kaçırlarsa siz bana arka çıkacak mısınız? Bana yardım edecek misiniz? Sizi test ettim. Sağ olun böyle bir şey yok. Sizi denedim. Allah razı olsun. Benim sırtımdasınız. Bunu tam emin ettim.

O zaman dönüyor avradına:

- Az önce sordum oğlanı giderkene veyahut gelirken gördün mü? “Yok” dedin. Şimdi niye diyorsun ki: “Anay öle şimdi benlen konuştu.” Tamam görmemişti. Ben siye diyem ki bu akıl. Bu sorunun cevabı senin anayın babayın vereceği cevap değil. Oğlanı gördü mü? “Yok” deyisen. Sen bekle senin ifadeyi sonra alacağım.

Ata biniy. Kılıcını da aliy. Oğlan böyle bir bakiy ki babası ata binmiş eline kılıcı almış grliy. Dağlara çocuk kaçiy. Çocuk dağlara kaçiy. Taşların, kayaların üstüne çıkamıy.

Diyi:

- Oğlum dur, dur. Dur sen atiy çıkamayacağı yerlere kaçiy bekle.

- Baba beni niye kovalıysen? Eliyde kılıç beni öldürmeye geliy. Niye öldürisen beni?

Diye:

- Gel, gel öldürmeyeceğim. Sana üç tene soru soracağım. Bilirsen seni atın telkine atacam seni arfe ilan edecem. Eger bilemezsen burda kafanı vuracam. Senden bir bok olmaz. Çünkü senin deden, dayıların arkası boş bu sorunun cevabını bilemedi. Bakalım bana mı çekmişsin annene mi çekmişsin onu test edeceğim.

- Öyle söyle baba. Beni niye kovalıyorsun? Hadi baba sor.

Babası başliy sormaya.

Diye:

- Baba bir dakika.

Gücünün yettiği kadar bir kaya parçası yuvarlıyor babasının tırnağının ayağının dibine koyuyor. Kendisi de taşın üzerine çıkıy.

Diye:

- Baba şimdi sor.

Diye:

- Kayayı niye getirdin buraya? Üzerine niye çıktın?

- Baba benim boyum kısa seninki uzun söylersem burdan vurur öbür tarafa geçer. Kelimeyi anlayamam. Ama şu anda ikimiz de eşit olduk. Ağzından çıkan benim kulağıma girer. Seni iyi duyarım.

- Halla, halla..

Diye:

- Sor şimdi baba.

Diye:

- Oğlum ben öldüm üç beş sene sonra. Şimdi de ölebilirim. Ben öldükten sonra babadan oğula devrolan bir şey bu. Sana devroldu bu hak verme, ariflik, eger hâkimlik, savcılık. Sen arfe oldun. Bu millete nasıl hak vereceksin? İki tene deli... Aralarında bir husumet oldu. Bir tarla davası ya da bir komşuluk davası... Sen bunları nasıl aralayacaksın? Söyle bakim ha. İkisi ne laftan anlıyorlar ne hoştan anliy ne de kişten anliy. Bunları nasıl barıştıracaksın? Bunlara nasıl hak vereceksin? Nasıl sen haksızsın nasıl sen haklısın diyeceksin?

Dedi:

- Baba çok basit...

- Nasıl basit oğlum?

Dedi:

- Baba delinin birini çekerim öbür odaya. Ne olmuş? "Misal Devrani Baba ile Memed... Devrani Baba diyecek ki: "Memedin davaları geldi benim ekili tarlamı yedi. Ben hakkımı isterim." Adam haklı. Değil mi? Ama ikisi de hasta, deli." Ben derim ki: "Devrani Baba sen haklısın. Hele Memed deli sen de mi delisin yav? Millet sana ne der? Adam yemiş yatmış veyahut da kaza olmuş. Senin ne kadar tarlan yemiş? Diyelim ki bir dönüm. Ne kadar parası? Bir milyar... Al sana iki milyar babam. Ben cebimden veririm. Devrani Baba sen haklısın derim. O dedi ki: "Ben haklıymış". Kendi kendini haklı zanneder eve gider. Getirin Memed'i derim sonra Memed'e: "Yav Devrani Baba kafayı yemiş. Zaten ihtiyarlamış. Sen de mi delisin? Sen ona nasıl uyuyorsun? Sen uyudun, yattın, kalktın sabah baktın davaların adamın ekinlerini yemiş. He kasıtlı mı yedi? Yok. Bunda bir kasıt var mı? Yok. Devraniye düşmanlığın var mı? Yok, e yoksa sen haklısın. O deli ihtiyarlamış. Sen haklısın. Memed der ki: "Bak ben biliyorum haklı olduğumu." Hakkı ikisine de veririm. Onu evine gönderirim. Onu da evine gönderirim. İkisi de haklı kendi kendilerine. Haklı olarak zannederler. Bu dava da burada biter. Ama o zararı ben karşılarım.

- Peki, bir deli bir de akıllı... Adamın birisi köy muhtarı, kültürlü, yöneten bir kişi, iyiyi kötüyü, hakkı hukuku bilen bir adam. Bir de Devrani Babayla karşılaşsa. Devrani Baba anlamıyor, deli. Aralarında bir husumet oldu. Peki, sen biliyorsun ki yüzde beş yüz muhtar haklı. Adam hak hukuk sahibi. Devrani Baba deli. Bunları nasıl aralayacaksın? Muhtar haklı. Sen Devrani'ye haksızsın dedin mi Devrani aha senin gırtlığını sıkır boğar seni. E ne diyeceksin? Bunları nasıl aralayacaksın? Nasıl hak vereceksin?

Dedi:

- Baba muhtar haklı. Muhtar zekâlı. Muhtar bilgili. Aralarında ne olmuşsa ben toplum içinde muhtara derim ki: "Ağam sen haksızsın. Devrani Baba haklı." Hakkı Devrani'ye veririm. Niye? Devrani anlamıyor ki... Haksızsın desem küpe binecek, uçacak. Delirecek haksızsın desem. Haksız olduğunu da biliyorum. Toplum içinde ben ona haksızsın dersem kafayı oynatır. Kakar elimden bir kaza çıkar. Ben Devraniye hak veririm. Devrani eve gittikten sonra muhtar der ki: "Sen beni niye haksız çıkarıyorsun?" Sen haksızsın. Deliye uyduğun için haksızsın. Anlamıyor, sen anlıyorsun. Deliye uyduğun için sen haksızsın. Hakkı ona vermek zorundaydım.

- Peki, belediye başkanıyla muhtar ikisi de kültürlü, akıllı, halkı yöneten kişiler... Aralarında husumet oldu. Geldiler sana haklaşmaya. Bunlara nasıl hak vereceksin? Akılları fikirleri senden üstün.

Dedi:

- Baba akıllı adamın benim yanımda işi yok. Kendi aralarında çözerler.

Dedi o zaman:

Kak oğlum sen benim oğlumsun. Atının terkisine attı getirdi eve.

Dedi ki:

- Ben yaşlandım, yapamıyorum. Bundan sonra arfe başınız bu. Oğlum tayin etti. Kendisi istirahat çekildi.

59. PADİŞAHIN KIZI¹⁴¹

Çok eskiden bir padişah varmış. Bu padişahın bir kızı olmuş. Bu padişah insanlarına çok azap ediyormuş. Bu padişahın kızı olunca köyde yaşayanlar padişaha beddua etmişler. Bu padişaha demişler ki:

- “Bu padişahın kızını bir fakire yaz.

Allah, köylülerin doğasını kabul etmiş. Padişahın kızını bir fakire yazmış. Gel zaman git zaman bu kız büyümüş gelinlik çağına gelmiş. Padişah kızıyla bahçede gezmeye çıkmış. Orada bir ağacın altında uyuya kalmış. Rüyasında bir adam görmüş. Adam padişaha demiş ki:

- “Senin kızın bugünlerde evlenecek ama çok fakir bir adamla.”

Padişah uyanınca çok korkmuş kızını bir fakirle evlenecek diye. Hemen eve gitmiş. Karısına rüyasını anlatmış. Tam hatırlamıyorum ama galiba o fakir çocuğu ölsün diye zor bir yere gönderiyor. Neyse orayı geçeyim. Bu adamın karısı da çok akıllıymış kocasına demiş ki:

- Karşı köyün padişahının oğluna kızımızı verelim onlar çok zengin. O zaman senin rüyan boşa çıkar.

Plan yapsalar da Allah onların planlarını bozmuş. Padişah karşı köye haber yollamış; “Gelip kızımı alın size veriyorum,” diye. Karşı köyün padişahını kabul etmiş. Okulunu kızı alması için yollamış. Padişahın oğlu diğer köye varmış. Gelini ata bindirmiş yola çıkmışlar. Padişah sevinmiş kızını fakire vermedim rüyam boşa çıktı diye. Gelin alayı diğer köye giderken yolda bir kuyu görmüşler. Kuyunun başında dinlenmek için oturmuşlar. Gelin çok susamış. Attan inip kuyunun başına gitmiş. Tam eğilip su içecekken kuyunun içine düşmüş. Oradakiler geleni kurtarmak için yanına gitmişler. Sırada bir tufan kopmuş. Tufan bitince bakmışlar ki ne kuyu var ne gelen var. Elleri boş köye dönmüşler. Padişahın yaptığı plan boşa çıkmış. Padişahın kızı bu kuyuda bir adamla karşılaşmış. Adam ona demiş ki: “Eğer benimle evlenmezsen seni buradan hiç çıkarmam. Kız mecbur kabul etmiş adamla evlenmiş. Adam kızı kuyudan çıkarmış ama bu adam çok fakirmiş. Sonra ikiz çocukları olmuş. Birinin adını Yeter birinin adını da Rıza koymuşlar. Aradan çok zaman geçmiş. Bu çocuklar yedi yaşına gelmiş. Padişah, kız kaybolduktan sonra her gün bir bahçeye gidiyormuş. Gittiği her bahçede bir ağacın altında uyuyormuş. Belki bu defa da kızının yerini rüyada görürüm diye. Yine bir gün bahçeye gitmiş. Bahçede oynayan iki çocuk görmüş. Onları yanına çağırmış. Çocuklara: “Adınız ne?” diye sormuş. Çocuklardan biri Rıza biri de Yeter demiş adımız. Padişah da onlara:

- “Adınız neden böyle?” demiş.

Çocuklar da anlatmaya başlamış: “Bizim dedemiz padişahmış. Allah annemizi bir fakire yazmış. Ama dedem razı gelmemiş. Allah’ın yazısına rıza göstermemiş. Ama annem yine de bir fakirle evlenmiş. O yüzden benim adım Rıza.” Sonra kız konuşmuş demiş: “Benim annem fakirlikten çok çekti ondan adım Yeter” demiş. Padişah anlamış o kız kendinin kızı hemen orada tövbe etmiş. Allah tövbesini kabul etmiş. Kızının yanına gitmiş sarılmış ağlamış. Sonra torunlarını kızını da yanına alıp sarayına gitmiş. Mutlu mesut yaşamışlar.

¹⁴¹ Fatma Şimşek, 1990, Üniversite, Şanlıurfa/Halfeti.

60. GÜNEŞİN ALTI¹⁴²

Zamanında hangi tarihte hangi yörede olduğunu bilmiyorum ama padişahın birisinin tek kızı varmış. Dar dünya bir kızı... Çocuğu olmamış. Tek bir kızı varmış. Ondan sonra da hiç Çocuğu olmamış. Kız çocuğu yetişmiş on üç-on beş yaşlarına gelmiş. Padişahın bir düşünce alıy.

Diyi:

- “Bu ilerde yirmi yaşına girdiğinde muhakkak birileri isteyecek. Kime verim? Kime verim? Versem arkada benim oğlum yok ki bu malımı mülkümü vereceğim insana kalır. Bütün servetim oraya gidecek. Acaba benim bu Kızım kimin kısmetidir?” diyi.

Adamı sağ vezir bir gün kulağına çitlatıy.

Diyi:

- Padişahın bu kız yetişmiş artık. Yavaş yavaş tedarigine bakak. Benim oğlan da aynı yaşlarda. Onları bir baş göz edek.

Diyi:

- Allah kerim ileride şimdi değil.

Sol vezir istiy ona da öyle söyliy. Büyük kodaman adamlar söyliykim ne söylediyse rededi. Bir gün remilçi var. Her padişahın bir remilçisi varmış. Başına ne gelecek ne olacak onu o remilçiden öğrenir. Remilçiyi ariy diyi ki:

- Hele bana bir tene bak. Benim bu kızım kime nasip? Sağ vezir istedi vermedim. Sol veziristedi vermedim. Filan memleketin padişahı istedi vermedim. Nice padişahlar istedi vermedim. Yaşıtamam değil diye. Helesen bunun sonuna bak benim bu kızım kimin kısmeti? Remilçi remili atıy hemen panik yapıy.

- Ne oldu söylesene?

Diyi:

- Padişahım söylersem beni öldürürsün.

- Seni niye öldürür. Sen benim falıma bakacaksan. Benim bu kızım kimin kısmeti diye.

Diyi:

- Padişahın kimin kısmeti olduğunu gördüm. Söylersem beni öldürürsün.

- Niye öldürür oğlum. Bir daha bak diyi.

Bir daha bakıy.

- Vallahi padişahım gördüm.

- “Tamam, gördüysen söyle. Söz verim siye bir şey yapmayacağım,” diyi.

Diyi:

- Padişahım senin kapında kölelik eden var ya köle...

Padişahın kapısında köle kahve döger. Giden gelen misafirlere kahve dağıtır. Padişahaacı mırza dağıtan kölene kısmet olacak.

O abid yani zenci.

Diyi:

- Ben bu kaderi bozarım.

Diyi:

- Padişahım sen aç dedin ben de açtım. Sen söyledin ben söyledim aha kaderi bozarsın bozmasın o senin bileceğin iş.

- “Olur mu? O kadar zengin adamları istedi. Sağ vezir istedi. Sol vezir istedi vermedim. Kapımda çalışan köleye nasıl veririm? Millet bana ne der? Olmaz böyle bir şey” diyi.

Adam fittiriy.

Diyi:

- Köleyi bana çağırın.

Kölenin bir şeyden haberi yok. Bu diyalog sadece remilçidenkendi arasında. Köle geliy:

- Buyur, emret padişahım.

Diyi:

- Bak köle güneşin altına gidecesin. Oradan bana haber getireceksin. Orada ne var ne yok ne yaşıyor bana haber getireceksin.

Köle tereddütsüz:

- Başım üstüne diyi çıkıy.

Şimdi dönüp diyecek ki: “Padişahım güneşin altına ben nasıl gidim? Kimi görecem orda? Ne haber getirecem? Kimden ne soracam? Bu konulara girmiy.

- “Emredersiniz başım üstüne” diyi çıkıy.

Çıkıy köyden. Memleketten çıkıy.

¹⁴² Cuma Azbay(Âşık Devrani), 1954, İlkokul, Şanlıurfa-Merkez, Kısas Köyü.

- Ben ne yaptım? Şimdi güneşin altına nasıl çıkılır? Aya çıkılır. Aya çıkmış millet ama güneşi milyarlarca kilometre kalasıya yakar. Oraya kimse yetişememiş ki Şimdiye kadar. Ben nasıl yetişirim?

Padişahın gayesi güneşi buluncaya kadar gitsin ki ömrü yetmez ona. Yaklaşsa dahi yanacak onu padişah biliyor. Yani gider gelmez yola gönderiy onu.

- Gitsin hele ölsün bakalım benim kızım ona nasıl nasip olacak? Ben bu kaderi bu şekil bozacam.

E kölenin de bir şeyden haberi yok ki remilçi remil atmış da o kız onun kısmetiymiş de Padişah onu ölüme göndereyimiş debu gibi işlerden adamın haberi yok. Adam onun huzuruna çekip gidiy. Yolda yaya yüriy. Konaklaya konaklaya, göçe göçe, geze geze, aç susuz bir yerlere gidiy. Yemek yiyiy. Köye uğri böyle düşe kalka güneşi takip ediy. Gün gün güneşin doğuşuna gidiy. Günlerce aylarca yol gidiy. Nereye kadar gidecek ömrü nereye yetecek kendi de bilmiy Allah bilir. Bir çölde bir ağacın altında yoruluy artık.

- Yorulmuşum artık çok yol yürümüşüm of!

Sırtını ağaca dayıy ki bakiymeyvelerin her birbir karpuz kadar.

- Oh! Allah bana bunu verdi karnımı doyuram. Çeker gideremAllah ne kısmet verirse Allah'ın dediği olur nihayetinde. O meyveden bir tane kopariy bakiy zukkum acı. Aliy tükiriy. Ağacın öbür tarafına geçiybelki bu tarafı daha iyidir diye. Öbür tarafına geçiy bir daha tükiriy, acı.

- Lanet olsun siye demeyvene de. Meyveyi yere çarpınca ağaç dile geliy.

- “İnsanoğlu senin gibi neçeler buradan geldi geçti meydandan kopardı yedi. Bana lanet okudu yere tükürdü. Benim suçum günahım... Beni attılar. Allah yetiştirmiştir beni insanlara hizmet etmek için. İnsanlara faydalı olmak için ama insanlar beni yediği zaman hem tükiriy hem de lanet okiy. Sen nereye gidisen?” diyei.

Diyei:

- Ben güneşin altına gidiyem. Ağama haber getirecem padişahıma.

Diyei:

- Ne olur oraya yetişirsen şayet birilerini görürsen ağana nasıl bir haber getirecekseno kişiden sor: “ Benim derdimin ilacı nedir? Benim meyvam niye acı? Ne yapılması gerekir meyvamın tatlı olması için?

Diyei:

- Başım üstüne eğer gidersem dönersem dönerken söylerim sana. Kakiyadam meyve ağacı ağzı da acı oldu e çöldür de içecek su da yok.

- Bir ilerlim hele ileride belki bir şey görürüm.

Gel gel gel bir ırmak kenarına geliy. Irmak ama Fırat Nehri gibi uzunca bir enli akiy.

- “Ben karşıya nasıl geçim,” diyei.

Yolunu kesmişler güneşin doğuşuna gidecek. E güneşin doğuşuna gidecek ama yolu su kesmiş. Suyu geçmesi gerek.

- Yarabbi nasıl geçecem? Geçit yok. Köprü yok bir şey yok. Su da ha bire coşmuş geliy. Ben bu suyun içine girersem beni su götürür.

Biraz sol tarafa gidiy geziy.Çıkışı bulamıy.

- Ya Rabbi bana yardım et. Ben bu suyu geçmem lazım. Ağam benden şimdi şey bekliy.Güneşin altında haber bekliy. Benim oraya ulaşmam lazım.

Allah'a yalvarıy sağa döniy sola döniy bakiy ki bir adam oradan çıkmış. Uzaktan bir adam geliy.

Diyei:

- Bu, bu tarafa geliy ama bu suyun geçidini biliy mi?

Adama karşı geliy. Selam, aleyküm selam.

- Nereden gelisen emmi?

- Valla işte suyu geçtim bu tarafa gidim gün batısına.

- Ben de gün doğusuna gidiyem. Sen nerden geçtin? Kurban olim biye de yol göster.

Ama adama rastlamadan önce bir bakıbalık koca bir balık. Yarıyı karada yarıyı suyun içinde... Dönüş alamıy ki suya aka. Dile geliy balık. Diyei:

- Ey insanoğlu nereye?

Diyei:

- Güneşin etrafından ağama haber getirecem.

Diyei:

Kurban olduğum ne var oraya yetişirsen benimderdimin dermanı nedir? Ben ne karada kalıp ölebiliyorumne de suya atlayıp yaşayabiliyorum. Yarıyı suda yarıyı karada... Dönüş alamıyorum hiçbir kuvvetle. Beni çok insanlar denedi. Buraya fazla da insan gelmez. Her gelen denedi beni dönderemedi. Benim derdimin dermanı nedir? Ben neden dönemiyorum? Suyu akamıyorum.

Balina gibi büyük bir balık.

Diye:

- Tamam, gidersem sorarım.

Balıktan ayrıldıktan sonra o adama rastlıyor. Cümlemizin canını erişsin o da Hızır Aleyhisselammış. Adam bilemez ki.

- Nereden geliyorsun?

- İşte ben doğudan geliyorum batıya gidiyorum.

- Ben de batıdan doğuya doğru gidiyorum. Ne olur kurban olim biye acı. Bu yolun geçidi nerede?

Diye:

- Buranın geçidi yok. Sen kapat gözlerini bakim. Açma Ben aç deyinceye kadar.

Adam gözlerini kapatıy.

- “Aç,” diye.

Açiy kisuyu geçmiş. Adam da yanında.

- Bak ileride bir köy var. Şehir kasaba gibi bir yer. Oraya doğru get. Senin derdinin ilacı orada.

Sağ olasin demeye kalmıyor ki adam ortada yok.

- Şimdi burada benden konuşuyordu bir parça ekmek oldu kayboldu.

Adam kayboldu. Epey de uzakmış varacağı şehir görükiy ama uzak. Neyse uzatmayalım bu adam yürüye yürüye şehir gidiy. Yabancı adam dillerinden de bilmiyor. Ne tür dil konuştuklarını da bilmiyor. Ne olduklarını da bilmiy. Şehrin içinde gezerkene gezerkene aç susuz. Bakıyor ki bir evin içerisinde insanlar giriş çıkış yapıyor.

- Burada ne var acaba? Bu insanlar niye böyle karıncağı giren çıkan belirsiz.

Kendisi de giriy. Giriş bakiy kimağaza gibi geniş bir yer. Lokantaymış meğersem. Ne tür yemek istersen var. Hepsini açıkt. Otiriy bir kenara. Geliy birisi:

- Ne yiyon?

- Ne varsa benim karnım aç yemek seçmem ne varsa getir.

Adam iki üç tabak karıştırıyor getiriyor karşına indiriy. Adam başliy yimege. Yemeğini yiyip bitirdikten sonra çıkışta patron yani orada bir adam oturuyor masada. Elini cebine atiy. Nereden gelmiş? Hangi memleketten gelmiş? Ne parası olduğunu bilmiyoruz. Para böyle masaya bırakıy.

Diye:

- Aldığın kadar al ben bilmiyorum. Yemek yidim parayı al kalanını bana ver.

Adam diyor:

- Kaldır parayı kardeşim. Benim hakkımı ver.

- Hakkın neyse kaç kuruşsa al kalanını bana ver.

- Kardeşim kaldırır parayı benim hakkımı ver.

Elini cebine uzadıy. Gümüş de varmış altında varmış. Ne varsahepsini masaya koyıy:

- Al kardeşim ne alacaksan al beni bırak.

Diye:

- Kardeşim bunları kaldır. Benim hakkımı ver.

- La havle vela kuvvete illa billahil ben hakkımı bilmiyorum ki. Ne istisen kardeş?

Diye:

- Benim hakkımı ver.

O esnada bunlar dilleşirken kapının önüne o adam geçti. Sudan kendisini geçiren adam böyle bir gölge gibi geçti.

- Bir dakika bekle geliyem.

Kaç kaç gidiy o adama diye:

- Sen beni nereye getirdiy? Bak Allah'tan kork adamlar biraz yemek yedirdiler diye ki:

“Hakkımı ver,” ne kadar param varsa veriyem kabul etmiy. Diye ki: “Hakkımı ver”

Adam gülümsiy diye:

- Burada para yok. Para geçmez ya. Bir Fatiha oku geç.

- Başka?

- Hiçbir şey yapma. Bir Fatiha oku bir salavat getir get. Ayakkabı mı istiyorsun git mağazaya giy bir Fatiha oku bir salavat ver çık. Elbise mi istiyorsun? Ne alacaksan bir Fatiha oku bir salavat ver çık git.

- “Öyleyse iyi yav,” diye.

Döniy adama diye:

- Getirdim bak.

- Ver kardeşim ver hakkımı ver.

Adam bir Fatiha okuyor bir salavat getiriyor.

- Yürü kardeşim yürü Allah işini rast getirsin kardeş. Şimdi git.
- Böyleyse iyi burada yaşanır amma...

Dolaşırken dolaşırken benzetmeyelim bizim İbrahim Halil peygamberinki gibi bir su caminin içinde akıyor. O suyun başında böyle bir adam kürsü koymuş. Tahtadan yapılmış bir kürsü koymuş. Yanında bir deste kâğıt kesilmiş hazır. Elimde bir kalem... Oradan bir kâğıt alıyor yazıyor yazıyor. Katlayıp katlayıp suya atıyor. O su da yerin altına akıyor. Yazıp yazıp adam o suyun içine atıyor. Gendi de böyle üst başında duruyor acaba neye yazıyor? Yazıyı da anlamıyor. Mesela ben burada Arapça bir yazı yazsam bilir misin? Bilemezsin... Adam bakiy yazıp yazıp atıy. Bir ara o yazan adamın gözü ilişiy ki seyrediy.

- “Ooo geldin mi Mehmet Şah?” Diyor.
- Sen beni nereden tanıyorsun?
- Ben az önce seninle filan padişahın kızının kaderini yazdım attım. O senin kısmetin git al.
- AllahVallahi benim çalıştığım benim kapısında ekmek yediğim padişah mı?
- İşte filan padişahın yanında çalışmıyor muydun?

Diye:

- He.
- Onun bir kızı var.

Diye:

- He
- İşte onun kaderiyle senin kaderini birleştirdim attım suya. Sen onunla evleneceksin. Sen buraya neye geldin?

- İşte güneşin altına beni padişahım yolladı oradan haber götüreceğim ona. Ne haberi olduğunu ben de bilmiyorum sormadım.

Adam gülümsiy diye:

- Senin padişahın seni ölüme göndermiş. Burayı bulman bir mucize... Güneşin altında gitmek kolay değil. Güneşi bulmak kolay değil. Senin geleceğin yer burası. Dermanın burada. Hele önce gir bu suya bakim.

Adam abid ya zenci. Suya giriy adam çıkıyor.

- Bak aynaya.

Adam bakiy. Yoldayken artık kırk-elli yaşına gelmişti. Savaşa savaşa yorulmuştu. Simsiyah zenci... Adam bakiy ki on sekizinde bir delikanlı bembeyaz. Kendi kendini tanımiy. Annesi babası görse mümkün değil tanımaz. Çünkü on sekiz yaşında bir delikanlı oldu, bembeyaz oldu. Gözleri mavi kendisi beyaz... Bacısı görse gendine âşık olur. Abidlik mabidlik bitti. Bir parça da kâğıt yazdı:

- Bunu al padişahına götür. Oraya vardığın zaman bunu padişahına getir.

Döniy vedalaşiy ki gelmeye diye:

- Mehmet Efendi iki tane daha emaneti unuttun.

Tabii ki ermiş bir kişiymiş. Orada ayiy.

- Ya ben unuttum. Ben kendi derdime düştüm. Ben yolda gelirken bir balık Bir de ağaç onlar da derdine dermanistediler.

Diye:

- O ağacın derdinin dermanı damarlarının altında saklı. Onun tabanında bir kazan dolusu altın var. O damarlar altına denk gelmiş. Altına değdiği için topraktan şey alamıyor altına değdiği için meyve acı oluyor. Sen O ağacın altını kaz o altına çıkar. Hem o ağacı kurtarırın hem de o altınlar senin olur.

- Ya işte balık? Suyun kenarında Bir balık beni gördü. Yarı beline kadar su içinde yarı da karada dönüş alamiy.

Dedi:

- Onun dilinin altında bir Cevahir taşı var. Bir topaç büyüklüğünde o ağırlıktan dönüş alamiy. Sen onu çıkar.

- Ya koca balığın yanına nasıl gidim? Nasıl çıkaracam? Elimi nasıl sokacam?

Diye:

- Onun yanına gittiğin zaman seni görünce sorar: “Derdime derman getirdin mi?” diye. Sen söyle ki: “Ben yola gittim geldim benim bu kulaklarım ağırlaştı duyamıyorum dur yanına gelim.” Yanına yaklaştığınız zaman sen delikanlısın babayiğitsin yumrukla şu kafasına vur. O aksırdığında ağzından çıkar cevahir taşını. Sen o taşı al o balık kendiliğinden suya girer. O cevahir taşının senin padişahının bütün hazinelerinin karşılığında bile değerlidir. Bütün hazineleri verse o taşın yarıyı etmez çok değerlidir.

Elini öpiy vedalaşiy geliy. Geldi suyun kenarına. Öbür tarafına nasıl geçecek?

Diye:

- Acaba o ammi, o yaşlı, o ihtiyar bir daha gelmez mi?
- Çünkü Ondan hariç kimse onu geçiremez köprü yok, geçit yok. Su yakın değil ki mesela yüzmeye de kalksa su coşkulu götürecektir. Bir de baki ki adam suyun kenarında.
- Yav bende seni geziyorum. Diyem ki bu adam nerede? Nerede kaldı?
- Geçmek mi istisen?
- Diyi:
- He!
- Yum gözünü kapat gözünü.
- Kapatıy.
- Aç gözünü.
- Gözünü açıy suyun kenarında.
- Allah işini rast getirsün.
- Senin de Allah işini rast getirsün sağ ol.
- Allah senden razı olsun demeye kalmıy bakıy adam gözün önünden kayboluy. Orada yine ayrılmıyor ki Hızır Aleyhisselam yine yardım ediy. Geliy balığın yanına. Balığın yerini taniy. Geliy balık seviniy. Kuyruğunu kaldırıy seviniy.
- Hoş geldin kardeş beş geldin. Benim derdimin dermanı neymiş? Nasıl suya akacam?
- Ben yoldan geldim benim kulaklarım tıkalı duymuyorum dur yanına gelim.
- Diyi:
- Kardeş sen değişmişsen çok değişmişsen gittiğinde bir abiddtin kömürdün. Bembeyaz olmuş gelmişsen. Güneşin altında daha çok kararman lazımdı.
- Ne disen? Ben duymim ki. Dur yanıya gelim benlen konuş.
- Tam yanından geçiy. Baba yiğit olmuş artık tam delikanlı. Yumruğuyla kafasına vurana kadar balık aksiriyor. Aksırınca hemen hemen o cevahir taşı, şu bardağın büyüklüğünde, alıyor. Balık kendiliğinden suyun içinde dönüş alıyor.
- Vay babana rahmet Allah senden razı olsun. Tuttuğun altın olsun.
- Bin duayı bin paraya çekiy. Balık suya akiy o geliy. Geliy bir köye. Ağaç yakın ağacın yerini taniy. Adamları tanımiy ki... Köye geliy işte:
- Kardeş işsiz insan var mı içinizde?
- Hepimiz işsiziz. İş gezik iş yok.
- Yevmiye iş bulsanız kaç gidersiniz?
- Otuz liraya, kırk liraya.
- Ben size yüzlira yevmiye verecem bana bir saat çalışın.
- Bir saate yüz lira... Üç yevmiye... Tamam geliriz. Kaya da olsa taş da olsa deliriz.
- Tamam, kaya maya taş delmeye gerek yok.
- Kakıyor üç-beş kişiyi adam işte neyse on kişiyi ne kadar adam ayarlayabiliyorsa.
- Diyi ki:
- Herkeş evinde işe yaramaz at katır affedersin beygir eşek o zamanın ulaşım araçları onlar, ikişer tene de çuval alın gelin. Topluyorlar adamlar:
- Nereye gidecez kardeş?
- A bu tepe'nin arkasında işimiz var.
- Geliyorlar ağacın dibine
- Diyi:
- Aha burayı kazın.
- Bunlar hep genç delikanlı kazıyorlar kazıyorlar. Ağzını altına kadar epey kazın. Ağacın yan kenarında o damarlar o kazanın içine girmiş O yüzden meyve ağacı acı.
- Diyi:
- Kardeş buradan bir kazan çıktı.
- Tamam, bunu buraya dedem gömmüştü. Ben de çıkarmaya geldim. Siz yevmiyenizle çalışıyorsunuz.
- Adamlar kazanı çıkarıyorlardı kırk kulplu kazan. Kazan dediğimiz zaman bizim bugün şu andaki kazanlar gibi değil. Kırk kulplu kazan, büyük bir kazan, Tomarca altın var içinde. Adamlar çıkarıyorlar bir kenara:
- Bizim işimiz bitti bize yüzer lira ver.
- Yüz lira olmaz. Ben bu kadar altına ne yapacam? Ben bir kervan kuracam. Bak atlarınız var eşekleriniz var. Katırlarınız var. İşiniz var mı burada? Yok... Gelin benlen beraber kervancılık yapalım. Sizin yevmiyeniz iki yüz-üç yüz liraya gelir.
- Adamlar seviniy.
- Diyi:
- Bir-iki ayın içinde zengin olduk biz.

- Size git dediğim zaman gidersiniz. Sizi fazla eyletmeyecem. Bir ay, iki ay içinde benim gibi olacaksınız.

- E tamam Allah verdi.

Herkeş elinde bir çuval getirmiş ya o altınları çuvalara bölüştürüp her biri katırların, atların üzerlerine bağlıyorlar. Adam başı herkes atına biniyor oluyor bir kervan. Adam geliy. Memlekete geliy köyüne. Gidip padişaha demiy ki: “Padişahım ben geldim. Güneşin altından haber getirdim. Ben falan adamım,” demiy. Köye bir kilometre kalasıya orada konaklıyor. Kervanı getiriy konakliy. Tabii gidiy çarşıdan kimse onu tanımiy birkaç tane çadır aliy. Adamlar içinde yatıy. Yorgan döşek neyse tedarik ediy tam bir kervancı oliy. İki-üç gün orada kaldıktan sonra yolcunun biri geliy:

- Padişahım senin şu an bu mal layık değil bunlar.

- Niye, ben ne yapmışım?

- Kervancı gelmiş senin memleketine inmiş. Üç-beş gündür burada. Sen gidip bir halini hatırını sormuyorsun. Nereden geldin nereye gidiysin diye sormisin. Adamı yemeye çağırmiyorsun.

Çünkü eskiden adet öyleymiş. Kervancılar bir yere konak ettikleri zaman üç-beş gün orada kalırlarmış. Oranın padişahı gider o adamı davet eder yemek yedirir.

Diyy:

- Padişahın bu adamlar üç-beş gündür burada ben dikkat ediyorum. Sen hiç haber almadın mı? Yazık değil mi? Adam şimdi kervancı memleket memleket gezecek. Gidip Hatay'da bir konaklama yaptığında diyecek ki: “Ben Urfa'nın padişahın da gittim oraya konakladım. Urfa'nın padişahı beni yemeye çağırmadı.” Bunu söyleyecek. Bunu söylediği zaman senin itibarın düşecek.

Dedi:

- Bana niye haber vermiyorsunuz? Gidin.

İki-üç teneasker gönderiy kervancıya; Selam.

- Selam aleyküm, buyrun.

- Padişahım sizi yemeğe davet ediy. Üç-beş gündür buradasınız niye bize haber etmisiniz.

Diyy:

- Vallahi biz yolcuyuz kimseye haber etmeyiz Biz geldik gittik diye. Padişahın görevi bizi çağırıydı.

- E şimdi sizi fark etmiş. Sizi yemeğe davet ediy akşam yemeğine bizdesiniz sen ve askerlerin.

- Tamam, benim başım gözüm üstüne gelirim. Davete icabet etmek lazım...

Akşam oliy askerlerini topliy. Orda bir nöbetçi koyiy.

Diyy:

- Nöbetçi koyma. Bizden birisi Burada nöbetçi kalır. Askerler nasıl gelsin yemeğe?

Neyse bir iki kişi orada gidiy. Adamın çuvalarladolu altını var. O cevahir taşını da cebine koyiy yemeye geliy. Beraberinde getiriy. Padişah yüzüne bakıy tanımiy. Gendi padişahı taniy. Oraya gelen giden insanların hepsini... Doğduğu büyüdüğü yer biliyor, tanıyor. Kimse kendini tanımiyor on sekiz yaşında delikanlı. Gözleri siyahtı yemyeşil olmuş. Rengi kömür gibiydi bembeyaz olmuş. Kırk-elli yaşındaydı giderken on sekiz yaşında bir delikanlı olmuş. Kimse tanımaz. Annesi babası görse gene tanımaz. Yemeklerini yedikten sonra Fatiha veriyor. Cebinden çıkarıyor sofranın kenarına o cevahir taşınıbırakıp gidiy. Hediye olarak yani sen bizi yemeğe çağırdın biz de ufak bir hediye olarak o taşı cevahir taşını sofranın kenarına bırakıp gidiy. Padişah bunu görüyor. Adam gittikten sonra sofralar toplanıyor. Sağ vezir geliyor, sol vezir geliyor, diğer ülkeden gelen padişahlar, Büyük adamlar, kodamanlar toplaşıyor diyor:

- Padişahım bu seni öldürdü.

- Niye?

- Şu cevahir taşı bütün senin hazinelerini başka bütün memleketlerin hazinelerine hepsini bir araya toplasan bu taşın yarısı etmez. Bu adam taşı bıraktı sana. Sen bunun altından nasıl kalkacaksın? Sen bunun karşılığını nasıl vereceksin?

Allah Allah padişah düşüniy:

- Ben ne yapmam lazım? Hazinemi, padişahlığımı ona devretsem?

- Olmaz gene de ödeyemezsin.

- Hele bilim adamlarını toplayın âlimleri toplayın.

Âlimleri topliler. Alt aşağı baş yukarıne olacak? Âlimlerin birisi çok yaşlı, seksen-doksan yaşında diyy:

- Padişahım ben sana bir kelime diyecem ama kızmak yok.

- Yok, yav yeter kıçare bul. Yeter ki bu adamın altında kalmayayım. Bana bir çare bul.

- Çaresi çok basit...

- Nedir?

- Ancak senin kızını bu adama verirsen... Bak bu adam on sekiz yaşında bekâr delikanlı. Bu kız bu oğlana verirsen o zaman altından kalkmış olursun. Çünkü pahası olmaz. Ama sen hazinelerini verirsen bunun yarısı etmez. Ancak namusun pahası olmaz. O şekil sen bunun altından kalkıp ödeşirsin.

Adam alt aşağı baş yukarı

- Tamam, başka bir yolu yok kabul. Gidin adama haber verin gelsin.

T ekrar gidiy asker:

- Padişah seni çağırıyor.

- Allah Allah bizi yemeğe çağırmıştı geldik. Padişah beni ne yapacak? Müsait değilim Yarın yemek yapacam padişah gelsin bana davetli olsun.

Askerler geri geliy:

- Padişahım kabul etmedi.

Kervancı amma hangi padişahın oğlu hangi yörenin zengini? Kimdir Kim değildir kimse bilmiyor.

Padişah diyi:

- Tamam, yarın yemeğe gideriz. O bize geldi Bizde gitmemiz lazım.

Diyi ki:

- Memlekette ne kadar adam varsa itine, pisiğine, köpeğine kadar ne kadar canlı varsa hepsi davetli.

Adam zengin. Üç-beş tene aşçı tutuy. Üç-beş tene kurban kesiy. Ne gerekiyorsa yapıy. Yemeğini hazır ediy. Padişah adamlarını topluy. Tabii bu adamların içinde o bilim adamları, âlimler hepsi ne kadar adam varsa herkes gidiy. Yemeğini yedikten sonra O adamın getirdiği cevahir taşını sofraya bırakıy.

- Sen ne bırakacaksın?

- Senin dediğin gibi ben de kızımı bırakacam. Onun benden istemesi gerekirken ben ona teklif edecem. İşte hakkıy bu... Yemek yedikten sonra diyi:

- Kardeş sofrayı kaldırma. Duasını okuyacak. Dudasını okuduktan sonra sana bir teklifim olacak.

- Nedir?

- Allah'ın emriyle peygamberin kavliyle benim kızımı eş olarak kabul ediyor musun? Sen Cevahir taşı koydun ortaya Ben bunun altından kalkamam. Hazinemi devretsem yine kalkamam. Ben de namusun pahası olmaz diye Allah'ın emri peygamberin kavli ile kızımı kabul ediyor musun?

- "Mademki sen teklif ettim padişahım senin gibi bir padişahın kızı reddedilir mi? Aldım, kabul ettim," diyor.

Aldılar verdiler Fatıha'sını okudular çektiler geldiler. Düğün hazırlıkları başladı. Hazırlıklar başladı düğün oldu. Dernek oldu. Gelin oldu götürdüler. Kervancının çadırı var evi yok barkı yok. Yolcu adam memleketi neresi kimse bilmiyor. Götürüp gendini, padişahın kızını, çadıra bırakıyorlar. Çadırı bırakıp geliyorlar. Aradan epey zaman geçiyor bir hafta, on gün, bir ay. Kızın annesi diyor ki:

- Hele ben bir kızımın yanına gidim. Halini hatrını sorim. Bunun eşi ona iyi mi? İyi davranıyor mu? Araları nasıl? Bu adamın ismini bile sormadık. Adı nedir? Hangi Padişahın oğlu? Kimin nesi kimin fesi? Hele bir araştırım hem de kızımın halini hatrını sorim hakkımdır.

Avrat geliy hoşbeş o anda da kervancı şehrin içine gitmiş evde yok. Alışveriş yapmak için şehre inmiş evde yok. Kızı karşıliy:

- Anne hoş geldin beş geldin nasılsın?

- Kızım hele beni bırak. Senin durumun nasıl? Senin kocan siye iyi davranıy mı? Adı nedir? Kimin nesi kimin fesi?

Diyi:

- Anne ne adını sor, ne fesini sor, ne de püskülünü sor?

- Niye?

Diyi:

- Ben nasıl geldim babamın evinden bakire kızım. Şu anda da bakireyim. Akşam olduğunda çadırın bu tarafına kendi yatağında serer. Benim yatağımı da bu tarafa serer. Kendisi o tarafta yatar. Ben de bu tarafta yatarım. Nasıl gelmişim öyleyim ben.

At kaçtı torba düştü. Kadın bir zılgıtı basıy orada.

- Bu kimin nesidir kimin fesidir? İşte koskoca padişahın kızını beğenmeyip de koynuna girmeyen adam acaba kendi kimdir?

Falan filan kavga yapa yapa dövüşe dövüşe eve geliy. Kızıy, sesli bir şekilde küfür ede ede eve geliy.

Padişah onu yakaliy:

- Ne oldu? Gene küpe bindin. Neye sinirlendin?
 - Yere gir sen de senin kızın da senin verdiği damat da.
 - Yav bir sus anlat hele.
 - Senin kızın gittiğinden beri bakireymiş kızmış daha. Çocuk ona elini sürmemiş. Artık seni mi beğenmedi kızını mı beğenmedi beni mi beğenmedi?

Kadın işte lafını çok atıy. Padişah küpe binliy.

Diye:

- Gidin onu çağırın cellat edin o zaman. Mademki benim kızıma sahip olmamış benim kızımın yatağına girmemiş kızımı beğenmemiş o kadar milletin içinde beni küçük düşürdü. Gidin alın gelin.

O zamana kadar şehirden çadıra gidiy tabi. İki tane Cellat gidiy. Adam bakıy ki cellat geliy:

- Hayırdır?

Diye:

- Padişah seni istiy.

- Niye?

- “Başını vuracağız,” diye.

- Ben padişaha ne ettim? Ben onun damadıyım.

- Hadi yürü.

Adamı zorlan getirler. Darağaçlarını kurular. Adamı cellat edecekler. İpi boynuna asıy. Sehpaya çıkariler. O anda tekmeleyecekler.

Diye:

- Padişahım bir dakika sen beni asıyorsun. Tamam, kabul. Suçumu söyle. Son arzumu bir duy hele. Beş dakika sonra ölecem. Son arzumu sor. Suçumu sor. Söyle bana ne ettim ki ben beni niye asıyorsun?

- Sordum lan sen benim kızıma niye sahip olmadın? Niye evlendin? Kızımın yatağında niye girmedin?

- Derdin bu mu padişahım?

Diye:

- Ee daha ne olacak? Sen beni mi beğenmedin? Kızım mı beğenmedin? Sen benim kızımın yatağına niye girmedin? Niye onunla şey olmadın? Geldin gelin güvey olmadın.

Adam gülümsiy:

- Beni indirin söylem.

Darağacından indiriler adamı boynundan çıkariler.

- Şimdi konuş bakim ne diyeceksin? Ne cevap vereceksin? Kızımın niye yatağına girmedin?

Elini koynuna sokuyor diye:

- Padişahım bu sana güneşin altından getirdiğim mesaj.

- “Sen kimsin yav. Güneşin altına ben kölemi gönderdim” diye

- Ben kölenim. Yanında oturan sağ vezir, sol vezire: “Senin ismin bu şu kadar çocuğun var.”

Gizli göbeklerini sayıyor.

- Gerçek adam yedi göbeğimizi sayıyor sanki içimizde büyümüş gibi.

- Zaten İçinizde büyüdüm padişahım. Ben sarayda kahve dökmüyor muydum? Filan zamanda filan tarihte böyle bir olayım olmadı mı? Böyle filanla savaşa girmedin mi? bu kadar kaybın olmadı mı? Böyle filan yeri kazanmadın mı?

- Allah Allah sanki hep benimle beraber yaşıy. Bunlara hep tanık olan benim abidimdi.

- Senin abidim benim.

- Nasıl bu hale geldin?

- “Güneşin altına gittim,” diye.

- “Nasıl gittin?” diye.

- Bu şekilde gittim bu şekilde de geldim. Gittiğimde de senin kızınla benim kaderimi yazan adam kâğıdı attığında: “Ben padişahın kızını sana yazdım.” Beni o suya soktu. Ben suya girdim çıktım bu şekil aldım. Ben seni yıllardır hizmetindeyim. Kahveni dağıtıyorum. Sana hizmetçilik ediyorum. Hanımının elinden ekmek yemişim. Kızının elinden ekmek yemişim. Ben senin iznin olmadan senin elini öpmeden senden emir almadan ben senin kızının nasılyatağına girim? O günü bekliyordum. Bir gün gelecek senin elini öpeceğim. Kaynanamın elini öpeceğim. Hatta kızının da elini öpeceğim Çünkü ben onun elinden de yemek yedim. Çok bana hizmet etti.

Adam orda düşünüy adam haklı:

- Kusura bakma oğlum özür dilerim. Sen, benim abidimolduğun kimin aklına gelirdi. Nereden bilim on sekiz yaşında delikanlısın.

Elini öpiy izin istiy. Yeni baştan kırk gün kırk gece davul zurna kurbanlar kesiliyor şenlik oluyor. Kırk gün kırk gece davul çaldıktan sonra düğün bittikten sonratekrar geliyor güveyi olmadan önce yatağına gitmeden önce tekrar geliyor kayın babasının elini öpüyor. Helallığını alıyor. Kaynanasının elini öpüyor helallığını alıyor. Ondan sonra gidiyor artık karı koca oluyorlar.

Diye:

- Oğlum bu iş mademki böyle benim kızım var oğlum yok. Ben de yaşlandım.

Şimdi dallal çağırıyor. Diyor ki:

- Ben padişahlıktan istifa ediyorum Bundan sonra benim damadım benim yerime padişah.

Ülkeye o abid padişah oluyor. Padişahın kapısında çalışırken ülkeye padişah oluyor ve burada bitiyor.

61. PADİŞAH¹⁴³

Ülkenin birinde bir padişah yaşarmış. Padişah ve üç veziriyle beraber bir gün seyahate çıkıyorlar. Gittiği seyahatte bir gece bir değirmencinin evinde kalıyorlar. Gece bir ses geliyor padişah uyanıyor. Kapıda bir adamı görüyor. Hemen kolundan tutuyor diyor:

- “Sen kimsin buraya hırsızlık yapmaya mı geldin?”

Adam da padişaha: “Hayır,” diyor. “Ben kader yazan bir kişiyim. “Ben buradaki kişinin kaderini yazdım,” diyor. “Bu gece doğan değirmencinin oğlunun kaderini yazdım,” diyor.

- “Hıı tamam, kime yazdın?” diyor.

- “Ülkenin birinde padişahın birinin kızıyla bu kişinin kaderini yazdım,” diyor. Padişah kendisi olduğunu anlayınca kızıyor diyor:

- “Asla,” diyor.

Benim kızımın kaderi nasıl bir değirmencinin oğluyla olur diye çok şey yapıyor. Uyandığı zaman vezirleriyle birlikte atlarına binip kendi ülkesine gidiyorlar. Kızını yaptığı beşiğin içine koyuyor. Altından yaptırdığı bir beşik içerisine koyuyor. Karısı ne kadar yapma etme dese de ben bu durumu kabullenmem işte benim çocuğumun kaderi nasıl bir değirmencinin oğluyla yazılır diye kabul etmiyor. Kızını Fırat’ta o altın beşik ile bırakıyor. Altın beşikteki kız çocuğuyla birlikte değirmencinin kapısının önüne kadar geliyor. Değirmenci bakıyor ki koskoca bir beşiğin için bir kız. Alıp diyor ki ben kendi eşine söylüyor:

- “Bunu büyüteceksin vardır hayır,” diyor. “Büyüdüğü zaman biz bunu oğlumuzla nikâhlarız,” diyor.

Altın beşiği de satıp zenginleşiyorlar. Köşkler yapıyorlar. Çok güzel şeyler yapıyor. Uzun zaman sonra padişah o köyü ziyaret etmeye gidiyor. Köyde üç tane güzel çocuk görüyor. Çocukların adlarını soruyor. Çocuk diyor:

- Oldu.

Diğerine soruyor:

- Senin adın?

- Olacak.

Diğerine soruyor:

- Senin adın?

- Kader.

Padişahın tuhafına gidiyor.

- “Bana evinizi gösterin,” diyor. Padişah eve gittiğinde hemen soruyor:

- “Bunun hikmeti ne? Neden bu çocukların adı böyle?” diye.

Oradaki adam olayı anlatıyor:

- “İşte bir gün Fırat’ın önüne altın beşik geldi. İçinde bir kız vardı. O kızı çocuğumuza nikâhladık,” diyor. Annesi isimlerini kendi koydu. “Benim durumum olmasa benim ailem beni altın bir beşik içerisinden göndermezdi. Vardır bunda bir hayır.” dedi.

Padişah sonra da onların kendi torunları olduğunu anlıyor. Pişman oluyor. Tövbe ediyor.

¹⁴³ Mehmet Aslan, 1978, Üniversite, Şanlıurfa/Bozova.

62. KADIN TEMBEL OĞLUNDAN BIKIYOR¹⁴⁴

Bir varmış bir yokmuş çok eskiden yaşlı bir karı bir de oğlu varmış. Bu oğlan çok tembelmiş. Hiçbir iş tutmazmış. Köyün padişahı da bu oğlanın tembelliğinden bıkmış tabi. Bir gün bu tembel oğlanı yanına çağırır. Ona demiş ki:

- “Sana bir mektup vereceğim bunu al köyün karşısındaki padişaha götür,” demiş.

Oğlan da mektubu alıp yola çıkmış. Yolda bir suyun kenarında oturmuş. Tembel olduğu için tabi yolda dinlene dinlene gidiyormuş. Sonra canı sıkılmış demiş ki:

- Hele en iyisi ben şurda oturayım şu mektubu da açıp bi bakayım. Okuyayım hani bakalım padişah ne yazmış?

Oturmuş bakmış mektupta ne yazıyor?

- “Bu oğlan köyümüzün tembeli... Elinden de baktık. Bu mektubu sana verdiğinde onu ipe as,” demiş.

Oğlan tabi önce korkmuş. Aklına sonra bir cinlik gelmiş. Mektubu suya atmış, tekrar yenisini yazmış. Kendi yazdığı mektuba da şöyle yazmış:

- “İşte bu Keçel benim en sevdiğim adamım. Ona güzel ikramda bulun,” demiş.

Keçel oğlan mektubu yazmış ve karşı köyün padişahına götürmüşve teslim etmiş. Padişah, Keçeli görünce ona ikramda bulunmuş. Ona iyi davranmış. Ve ona da tekrar bir mektup yazmış. Eline vermiş. Bir cevap vermiş. Mektuba da şöyle yazmış:

- “Dediğim gibi keçel oğlan geldi ona ikramda bulundum. Onu güzelce ağırladım,” demiş.

Keçel mektubu almış, yola çıkmış. Yine suyun başına gelmiş. Mektubu da suya atmış. Tabi gösterir mi? Kendine tekrar bir mektup yazmış.

- “Bu Keçel’i ben çok sevdim çok akıllı. Öldürmeye kıyamadım. Sen de onun aklından faydalan,” diye yazmış ona. Keçel mektubu kendi padişahına teslim etmiş. Padişah diğer padişahın dediğini yapmış. Mektuptaki gibi Keçel’in aklından faydalanmak istemiş. Keçel’e sormuş:

- “Benim düşmanlarım var beni öldürecekler,” demiş. Onlardan ben nasıl kurtulabilirim?” demiş.

Keçel de tabi aklına bir cinlik gelmiş. Demiş ki:

- “Git Fırat’tan atla,” demiş. “Seni öldü bilsinler,” demiş. “Ben de sen atladığında aşağıdan seni tutarım,” demiş. O zaman da sana bir şey olmaz. “Tahtın da bana emanet,” demiş. “Ona bakarım merak etme,” demiş.

Padişah tabi inanmış. Tahtını Keçel’e bırakmış Fırat’a atlamış. Keçel tabi tutmamış padişahı. Eve dönüşte yolda bir tane nar bulmuş. O narı da almış annesine vermiş. Annesi de tabi çok sinirlenmiş. Almış o narı Keçel’in kafasına fırlatmış. Keçel’in kafasına fırlattığın da nar kırılmış ve içinden altınlar dökülmüş. Altınlarla kendine yeni bir saray yaptırmış. Ve bu sarayın bahçesinde de bir kız görmüş. Bu kız da karşı köyün padişahının kaybolan bir kızı varmış bu kız da o kızmış. Ve gitmiş bu kızı padişaha teslim etmiş. Onu ordan kurtarmış. Tabi bu hikayede arada bir şeyler var ben hatırlamıyorum. Bildiğim kadarı böyle. Kızı padişaha götürmüş eve dönmüş. Keçel de şeytanlığı sayesinde padişah olmuş.

¹⁴⁴ Nurgül Sarı, 1965, Lise, Şanlıurfa/Birecik.

63. ALTIN AYAKKABI¹⁴⁵

Bir varmış bir yokmuş bir adamla bir kızı varmış. Kızın annesi ölmüş ve bu sırada babası başkasıyla evlenmiş. Ondan sonra, yedi yıl sonra kadının bir kızı olmuş. Kadın demiş ki kocasına:

- “Bir tene... Artık bizim bir bebeğimiz oldu. Çocuğumuz oldu. Kendi kızını da babaannesine götür,” demiş.

Kocası da:

- “Hayır, götürmeyeceğim,” demiş.

Ve bu sırada kadınla kocası Fırat’ın kenarında yürürken kadın, adamı Fırat’ın içine yitmiş, ölmüş. Öldüğü için üvey kızına gelmiş:

- “Baban öldü,” demiş. “Kızım sen bana emanetsin,” demiş. Ve bundan sonra da ben bakacam.

Bin türlü işkence yapmış kıza. Bütün temizlik işlerini, bütün işleri yıkmış kızın üstüne. Ondan sonra, gel zaman git zaman kızın annesinin altın ayakkabısı varmış. Altın ayakkabısını giymiş. Aynı beden aynı oluyormuş yani. Ve ormanda gezerken ağaçtan ağaca atlarken ayakkabının biri yere düşmüş çalılıkların arasına bulamamış. Bulamamış:

- “Annem kızacak,” demiş.

Eve gitmiş saat geç oldu diye. Kız bu sefer ormana gidecekmiş ertesi sabah ayakkabıyı aramaya. Annesi bir sürü iş yığınca gidememiş. O sırada padişahın oğlu ormana gitmiş. Gezerken altın ayakkabı görmüş. Demiştir ki:

- “Bu altın ayakkabı ne kaa güzel. Ayakkabısı güzelse kendisi daha güzel,” demiş.

Ve padişahın oğlu köy köy dolamış. Ev, ev dolaşmış. En son bir ev kalmış. O evin kapısını çalınca hemen üvey annesi görmüş onun ayakkabısı olduğunu. Üvey kızın ayakkabısı olduğunu. Demiştir ki:

- Bu ayakkabının sahibi kim?

- “Kızım var,” demiş.

Gelmiş kız denemiş ayağına olmuş. Ama bakmış yüzüne padişahın oğlu güzel değilmiş, çirkinmiş.

- “Başka kızın var mı?” demiş.

- “Var,” demiş. “Ama üvey kızım var,” demiş. “O da hep sabahları altına bırakıyor,” demiş.

Padişahın oğlu inanmamış.

- “O zaman sabah gel erkenden gör,” demiş.

Kadın da sabah erkenden bir bardak su kızın yatağına boşaltmış. Padişahın oğlu da gizlice gelmiş bakmış yatağa hakaten ıslak. Ondan sonra padişahın oğlu üvey kızla evlenmiş ve burda bitmiş.

¹⁴⁵ Abdullah Çayan, 1982, Lise, Şanlıurfa/Hilvan.

64. YAŞLI NENE¹⁴⁶

Bu yaşlı neneyi dert tutmasın kapı kapı geziyor. Zamanında bir yaşlı nene varmış. Yaşlı nenenin bir oğlu, oğlunun da dört oğlu varmış. İlerleyen zamanlarda gelin oğlunu boşamış. Gelin oğlunu boşayınca oğlunun çocukları neneye kalmış. Nene bakıyormuş. Sonra ilerki zamanlarda nenenin oğlu da ölmüş. Oğlu ölünce bu sefer çocukların masrafı her şeyi neneye kalmış. Neyse işte gel git, gel git... Etraftan neneye yemekleri topluyor. Yemek yediriyor falan filan. Sonra ilerleyen zamanlarda nenenin eline bir çuval buğday geçmiş. Buğdayı almış öğütmeye götürmüş. Eşeğine yüklemiş öğütmeye götürmüş değirmenciye. Değirmene gelmiş, vermiş öğütsün diye. Un yapsın diye. Değirmendeki adam da:

- “Git, akşama gel,” demiş.

Bu da ordan geri çıkıyor. Geri çıkıyor. Hamama gidiyor beklememek için. Hamama geliyor. Hamamın kapısına eşeğini bağlıyor. İçeriye giriyor. Hamamdan çıktıktan sonra bakıyor ki eşeği yok. İşte tekrar yürüyerek deirmenciye gidiyor. Değirmenci... Unu falan alıyor. Değirmenciye diyor ki:

- “Bana bu eşeği ver. Bu unu eve bırakayım. Sana yarın eşeğini geri getireyim,” diyor.

Değirmenci de kabul ediyor. Gidiyor eve işte unu bırakıyor. Geri getiriyor eşeği. Değirmenci bu kadının haline üzülüyor. Kadına diyor ki:

- “Al eşeğim senin olsun,” diyor.

Geri kadın seviniyor. Eve dönüyor. Eve dönerken böyle yolda bir eve rastlıyor. Eve giriyor işte, yoruluyor. Eve rastlıyor. Eve giriyor. Evdeki kadın diyor ki:

- Eşeğini bana ver sana tokmak verim.

Kadın diyor ki:

- Ben senin tokmağını ne yapayım?

- “Tokmağıma vur dersin vurur,” diyor.

O sırada nenetokmağı alıyor. Yola çıkıyor. Yolda giderken lokantaya rastlıyor. Lokantaya böyle giriyor. Lokantadaki adam böyle diyor ki:

- Sen bana... Tokmağın çok güzelmış. Sen bana tokmağını verirsen ben sana bir kazan veririm.

- Ben senin kazanını ne yapayım?

- Benim kazanıma azıcık su koyarsan türlü türlü yemek pişer.

- “Tamam,” diyor.

Kazanı alıyor. Tekrar yola koyuluyor. Yolda giderken yolda çoban görüyor. Çoban kazanı görüyor çok beğeniyor.

- Bana bu kazanı verirsen sana bir koyun veririm.

Nene de dönüyor, diyor ki:

- Ya ben senin koyununu ne yapayım?

Çoban da dönüyor, diyor ki neneye:

- “Koyundan tüylerini kesersin,” diyor. “Tüylerini satarsın,” diyor. “Ondan da altın elde edersin. Extra koyunum her şeyi bilir her şeyi konuşur,” diyor.

Sonra tekrardan yola koyuluyor. Koyunu alıyor yola koyuluyor işte. Gelirken eve geliyor falan. Torunları diyor ki:

- Nene, eşek nerde?

- “Eşeği aldım, eşeği geri verdim, tokmak aldım. “Tokmağı verdim,” diyor. “Kazan aldım,” diyor. “Kazanı geri verdim,” diyor. “Koyun aldım,” diyor. Bu kadar...

¹⁴⁶ Fatma Gülgen, 1984, Lise, Şanlıurfa/Eyyubiye.

65. TESBİH¹⁴⁷

Bir varmış bir yokmuş birbirini seven iki arkadaş varmış. Bu arkadaşlardan biri çalışmak için uzun yola çıkacaktı. Uzun yola çıkmadan önce arkadaşlardan biri diğerine tesbihini vermiş demiş ki:

-“Eğer bir gün başım belaya girerse bu tespih elinden düşer. O zaman bana yardım et,” demiş.

Yola çıkmış kırk gün kırk gece hiç durmadan yolda yürümüş. Sonra bir dağa varmış. Dağın önünde bir adam duruyormuş. Oğlan, adama diyor:

- “Ben çalışıp para kazanmak istiyorum.”

Adam da ona: “Dağa çıkmak bir altın,” demiş. “Eğer iş istiyorsan bunu yap,” demiş.

Oğlan kabul etmiş dağa çıkmış ama tekrar korkudan aşağıya inememiş. Adama dağdan seslenmiş:

- “Dağa çıktım altınımı ver bana. Ben aşağıya inemiyorum sen getir altını. Beni de buradan indir,” demiş.

Adam da diyor: “Dağa çıkmak bir altın dağdan indirmek üç altın,” demiş.

Oğlanın parası olmadığı için oğlanı orada bırakmış. Akşam olmuş oğlan dağda bir tilki görmüş. Tilkinin peşine takılmış tilki bir mağaraya girmiş. Mağaraya girince tilki bir insana dönüşmüş. O mağarada insan olan tilkiler yaşıyormuş. Onların arasına karışmış. Akşam kimse onu fark etmemiş. Onlarla yemek yemiş içmiş. Sabah olunca saklanmış çünkü bunlar sabah olunca tilkiye dönüşüyormuş. Tekrar akşam olmuş oğlan çok acıkmış yine tilkilerin arasına karışmış. Tilkilerle beraber yemiş içmiş yine sabah olmuş. Oğlan kendi kendine diyor: “Bu böyle gitmez.” Dağdan kaçmak için bir yol aramış bir kayanın üstünde bir kartala rastlamış. Kartala:

- “Beni buradan indir,” demiş.

Kartal: “Kabul ederim ama bana gözünden bir tanesini vereceksin,” demiş.

Oğlan kabul etmiş gözünün bir tanesini vermiş. Kartal oğlanı kanadına bindirip bir evin tepesine bırakmış. Evin sahibi çatıya çıkıp baktığında bir oğlan görmüş. Oğlanı yanına almış:

- “Sen benim çocuğum ol,” demiş. “Benim oğlum yok,” demiş.

Oğlanla adam beraber yaşamaya başlamış. Ertesi sabah adam oğlana:

- “Benim dört odam var dördü de kitlidir. Sakın odalara girme hele bir tanesine hiç girme,” demiş.

Kilitleri hep cebinde taşıyormuş. Adam bir gün ormana gitmiş kilitlerini evde unutmuş. Oğlan merak etmiş üç kapıyı açmış sıra dördüncü kapıya gelmiş. Dördüncü kapıyı açtığında odanın içinde periler varmış. Oğlan içeri girmiş perilerden bir tanesini kanadından tutmuş yakalamış. Periyi görür görmez âşık olmuş. Onu evine almış kaçıp gitmesin diye. Kanadının bir tanesini duvara asmış. Adam eve gelince oğlanın kapıyı açtığını anlamış. Oğlanı evinden kovmuş. Oğlan peri kızıyla beraber yola çıkmış. Yolda peri kızın babası, oğlanın yolunu kesmiş. Oğlanı kuyuya atmış. Kızını da alıp evine götürmüş. O sırada oğlanın arkadaşının elindeki tespih düşmüş. Arkadaşı onun başının belada olduğunu anlamış oğlana yardıma gelmiş. Onu kuyudan çıkarmış. Oğlan tekrar yola çıkmış kırk gün kırk gece yol gitmiş. Yolun sonunda bir ormana gelmiş. Ormanda gözünü alan kartalı görmüş. Kartalın ayağı bir ipliğe dolanmış çıkamıyormuş. Oğlan, kartala yardım etmiş. Kartal da oğlana gözünü geri vermiş. Oğlan tekrar yola çıkmış bu defa bir ev görmüş. Evin penceresinden içeriye bakmış yaşlı bir kadınla bir kız yaşıyormuş. Kapıyı çalmış içeriye girmiş kim olduğunu söylemiş. Başından geçenleri anlatmış kadın, oğlanı eve almış. Kadın, oğlana demiş:

- “Bizim kimsemiz yok sen gel benim kızıyla evlen bende sana iş vereyim,” diye.

Oğlan kabul etmiş. Kadının kızıyla evlenmiş. Çok mutlu olmuşlar.

¹⁴⁷ Fatma Yaşarsoy, 1983, Lise, Şanlıurfa/Haliliye.

66. BİR KIZ BİR EŞEK BİR KÖPEK¹⁴⁸

Bir varmış bir yokmuş eski zamanda kimseye hayır diyemeyen bir adam varmış. Bu adamın çok güzel bir kızı varmış. Huyu çok güzelmış. Herkes bu kızın peşindeymiş. Bir gün bu kızı istemeye gelmişler. Adam, kimseye hayır diyemediği için kızını istemeye gelenlere tanımadığı kişilere vermiş. Ertesi gün bu kızı başka birileri daha istemeye gelmiş. Adam kimseye hayır diyemediği için kızını onlara da vermiş. Üçüncü gün başka bir aile gemiş bu adamın kızını istemeye. Adam onlara da yok dememiş. Kızını o aileye de vermiş. Adam akşam olunca çok pişman olmuş. Demiş ki:

- “Ben kızımı bu üç kişiye verdim düğün günü ne yapacam?”.

Düşünmeye başlamış sonra Allaha dua etmiş:

- “Allah’ım ben iyi niyetliyim, kimse yok diyemediğim için kızımı üç kişiye de verdim. Düğün günü beni insanlara mahcup etme,” demiş.

Sonra adamın aklına başka bir dua gelmiş. Adamın bir eşiği bir de bir köpeği varmış. Adam Allah’a yalvarmış:

- “Allah’ım köpeğimle eşiğimi kızım gibi bir insana çevir. Aynı kızıma benzesinler. Düğün günü kızımı almaya gelenlere eşekle köpeği vereyim,” demiş.

Adamın duası kabul olmuş köpeğiyle eşiği kızına benzeyen insana dönüşmüş. Düğün sabahı kızları gelin diye almaya gelenlere tek tek vermiş. Ama hangisinin gerçek kızı olduğunu adam karıştırmış. Çünkü köpekle eşek kızına o kadar benzemiş ki adam da karıştırmış. Düğünden bir hafta sonra adam kızlarını ziyarete gitmiş. Hangisinin kendi kızı olduğunu öğrenmek istemiş. Kızının evine oturmuş. Kızın gelin gittiği aileye sormuş:

- “Kızımdan memnun musunuz?” demiş.

Aile de kızın babasına demiş:

- “Kızından razıyız biz otur demeden oturmuyor. Biz kalk demeden kalkmıyor,” demiş.

Adam oradan çıkmış çıkarken onun eşek kız olduğunu anlamış. Sonra diğer kızının evine gitmiş orada yemiş içmiş oturmuş. Sonra o aileye de sormuş:

- “Kızımdan memnun musunuz?” diye.

Kızın gelin gittiği aile de adama demiş:

- “Kızından razıyız ama kızının kötü bir huyu var biz bir şey söyleyince hemen üstümüze atlıyor,” demiş.

Adam o kızın köpek olduğunu anlamış sonra en son eve gitmiş, yemiş, içmiş, oturmuş sonra kızın gelin gittiği aileye sormuş:

- “Kızımdan memnun musunuz?” diye.

Aile de adama diyor:

- “He biz çok razıyız daha biz bir şey söylemeden her şeyimiz hazır. Allah sizden razı olsun,” demiş.

Adam işte o zaman: “Gerçek kızım buymuş,” demiş.

¹⁴⁸ Fatma Şengül, 1991, Üniversite, Şanlıurfa/Suruç.

67. BİR HOROZ BİR TAVUK¹⁴⁹

Bir varmış bir yokmuş eski zamanda çocuğu olmayan bir aile varmış. Bunların çocukları olmuyormuş. Adam evden çıkarken karısına demiş:

- “Kadın eğer ben döndüğünde bir çocuk doğurmazsan seni bu evden atarım,” demiş.

Kadın akşama kadar düşünmüş ne yapacağını bulamamış. Kocasının gelmesine yakın kümeden bir horoz çıkarmış. Horozun tüylerini yolmuş. Bir güzel de kundaklamış beşiğe yatırmış. Akşam kocası gelince karısına seslenmiş:

- “Hey, çık dışarı!” demiş.

Kadın dışarı çıkmış. Kocasına kadına sormuş:

- “Bugün çocuk doğurdun mu?” diye.

Kadın da:

- “Bir tane oğlan doğurdum,” demiş.

Adam koşarak içeri gitmiş. Beşikteki bebek zannettiği horozu öpmeye başlamış. Ertesi gün yine adam evden çıkarken karısına demiş:

- “Bugün de bir kız doğuracaksın,” demiş.

Kadın şaşmış kalmış. Adam gitmiş kadın oturmuş düşünmeye başlamış:

- “Dün horozu oğlan diye söyledim. Bugün de tavuğu derim,” demiş.

Kümeden bir tavuk almış tüylerini yolmuş. Tavuğu kundaklamış beşiğe yatırmış. Ertesi gün adam köyün odasına gitmiş. Odada herkes oğlunun kızının yaptığı işleri anlatıyormuş. Adam çok kıskanmış eve gelmiş.

Karısına diyor:

- “Yarın bizim oğlan orman gidip odun getirsin,” demiş.

Kadın korkudan ne diyeceğini bilememiş. Sabah olmuş adam evden çıkarken:

- “Ben akşam eve geldiğimde kapının önünde odunlar olsun,” demiş.

Adam evden çıkmış gitmiş. Kadın hemen koşarak tabi ormana çıkmış. Ormandan odun toplamış kapının önüne bırakmış. Akşam adam eve gelince kapının önünde odun olduğunu görmüş. İçeri girmiş karısına demiş:

- “Bizim oğlan ne kadar marifetli kapının önünde bir sürü odun var.”

Ertesi gün adam kapıdan çıkarken bu defa da karısına işte şöyle demiş:

- “Ben akşam eve geldiğimde kızın bütün evi süpürsün kapının önünü süpürsün bana çeşit çeşit yemekler hazırlasın,” demiş.

Adam evden çıkmış, gitmiş. Kadın yine akşama kadar çalışmış. Kapının önünü süpürmüş içeriyi temizlemiş. Yemekler hazırlamış işte. Akşam eve geldiğinde adam her yeri temiz görmüş. Yemekler de çok güzelmiş karısına demiş:

- “Git kızımı çağır gel.”

Karısı da:

- “Kızın akşama kadar temizlik yaptı çok yoruldu,” demiş.

Adam da:

- “Tamam ama ertesi gün benimle bahçede çalışmaya gelecekler,” demiş.

Kadın da çaresiz:

- “He,” demiş.

Sabah olmuş adam çocuklarını çağırmış. Çocuklar gelmemiş. Kadın onların tavuk olduğunu bildiği için onları:

- “Çü çü,” diye çağırınca hemen gelmiş. Adam horozla tavuğu yanına almış bahçeye gitmiş.

Önlerine bir tepeleme buğdayla arpa indirmiş. Adam, horozla tavuğa:

- “Arpayla buğdayı birbirinden ayıracaksınız,” demiş.

Horozla tavuk, arpayla buğdayı birbirinden ayırmış. Akşam eve dönmüşler. Karısı korkudan evde dört dönüyormuş tabi. Kocasına eve gelince demiş:

- “Kadın sen ne kadar yetenekli çocuklar doğurdun böyle. Arpa ile buğdayı akşama kadar birbirinden ayırdılar,” demiş.

Kadın şaşmış kalmış. Adam o gün çocuklarını alıp köy odasına gitmiş. Odada adamlar konuşuyorlarmış. Kendi çocuklarını anlatıyormuş. Bu adam da kendi çocuklarını anlatmaya başlamış. Çocuklarını övmüş sonra odadaki herkes adamın çocuğunu merak etmiş:

- “Çocuklarını getir biz de görelim,” demiş.

Adam da odadaki adamlara demiş:

- “Zaten getirdim kapının önünde beni bekliyorlar,” demiş.

Çocukları sandığı horozla tavuğu içeri almış. Odadaki herkes çok şaşmış:

¹⁴⁹ Mehmet BAKAR, 1981, Lise, Şanlıurfa-Hilvan.

- “Bunlar insan değil horozla tavuk,” demiş.

Adama gülmüşler. Adam o sinirle eve gelmiş. Horozla tavuğu kesip pişirip yemiş kadını da bir güzel dövmüş. Kadın sabaha kadar ağlamış. Çünkü horozla tavuğu kendi çocuğu gibi gryrmş. O sabah kapıya bir büyücü gelmiş. Büyücü kadın, ona tavukla horozu insana çevirebileceğini söylemiş. Kadın büyücüye inanmış. Bütün altınlarını büyücü kadına vermiş. Büyücü kadın horozla tavuğun kemiğinden gerçekten iki tane bebek yaratmış. Kocası akşam eve gelince inanmamış karısına. Kontrol etmiş gerçekten bir erkek bir kız çocuğu beşikte yatıyrmş. O günden sonra mutlu mesut yaşamışlar.

68. NE EKERSEN ONU BİÇERSİN¹⁵⁰

Bir padişah varmış bu padişahın üç tane oğlu varmış. Padişahın en küçük oğlu çok merhametliymiş nereye giderse orada ne eksikse onu yaparmış. Mesela diyelim bir köyün camisi yok cami yaptırmış. Okul yok okul yaptırmış. Bu havada yıllar geçmiş bir gün olmuş padişah, padişahlıktan düşmüş. Padişahlıktan düştüğü için padişahın iki deve altın borcu olmuş. Önceden para yokmuş altın kullanıldığı için iki deve altın borcu olmuş. Padişahın iki büyük oğlu da çok savurganmış. Hiç altınların mallarının kıymetini bilmezmiş. Padişah borcunu ödeyecekmiş ama altını yokmuş. Bir gün büyük oğlunu yanına çağırarak oğluna demiş ki:

- “Oğlum falanca padişahın yanına git. Ona selamımı söyle sana iki deve altın versin,” demiş.

Padişahın oğlu yola çıkmış. Karşı köyün padişahının yanına gitmiş. Babasının selamını söylemiş iki deve altın istemiş. Babası padişahlıktan düştüğü için karşı köyün padişahı altın vermemiş. Büyük oğlan tekrar babasının yanına gitmiş olanları söylemiş. Padişah bu defa da ikinci oğlunu altın istemek için göndermiş. Padişahın ikinci oğlu da altın alamadan geri dönmüş. Padişah bu defa da küçük oğlunu altın almak için göndermiş. Tabi bu arada padişah küçük oğlunu sevmezmiş. Çünkü küçük oğlu hep halkın arasındaymış. Hiç padişah oğlu gibi davranmıyormuş. Hep oğlunu hor görüyormuş. Padişahın oğlu yola çıkmış atıyla. Sonra bir köye gitmiş falanca köy mesela. Küçük oğlan köylüye selam verip babasının durumunu köylüye anlatmış. Köylü de bu oğlanı çok sevdiği için neyi var neyi yok getirmiş. Sonra öbür köye gitmiş orada da aynısı olmuş. Böyle böyle küçük oğlan babasının borcunu toplamış. Sonra babasının yanına gitmiş. Babası oğluna sormuş:

- “Bu kadar altını nereden buldun?” demiş.

Oğlan da babasına demiş:

- “Baba ben zamanında köylerde çeşme, okul, cami yaptırdım sende bana kızdın. Bak gördün mü ne ekersen onu biçersin,” demiş.

Bu söz de oradan gelirmiş insan ne yaparsa karşılığını almış.

¹⁵⁰ Ayşe Aksoy, 1992, Üniversite, Şanlıurfa/Karaköprü.

69. İKİZ KARDEŞ¹⁵¹

Bir varmış bir yokmuş günün birinde bir padişah varmış. Padişahın iki tene de oğlu varmış. İkisi de tabi birbirine çok benziyor. Biri iyi huylu biri de terbiyesizmiş. Padişah zaman geçmiş. Bayağı bir zaman geçinceye kadar padişah hastalanmış. Padişah hastalanmış. Padişah demiş:

- İki oğlumu da çağırın. İkisini de çağırın.

Geliyor ikisi de. Padişah diyor:

- “Ben öleceğim,” diyor. “Hangisi benim yerime geçecek,” diyor. İkisi de birbirine benzediği için diyor: “İkiniz de aynısınız.” Nasıl seçeceğim? İkisini de sınavla seçeceğim. Size üç soru soracağım. Bu üç soruyu bilen padişah olur.

İlk soruyu soruyor, diyor:

- İlk önce halkla görüşeceksiniz. Halkla konuşacaksınız.

Padişahın kibar oğlu önce balkona çağırılmış herkesi davet. Herkesi sarayın önüne çağırılmış. Herkesi sarayın önüne topluyor. Balkona çıkıyor halkla konuşuyor. Ondan sonra teşekkür ederken halkı uğurluyor. Kardeşi geliyor. Kardeşi de:

- “Emrediyorum sana herkes gelecek. Buraya toplanacak.

Millet gelmiyor. Birkaç kişi meraktan böyle bakıyor. Kaçıp gidiyorlar. Birinci sınavı akıllı oğlan kaldırmış, kazanmış. İkinci sınav da padişah diyor:

- Ormanda ben altın saklamışım. Kim bu altını getirirse ikinci sınavı da o kazanacak. İkinci kardeşi gidiyor. O huysuz kardeşi gidiyor ki bakıyor ki taşın üstünde ayı oturuyor. Ayıya ateş ederken ayı ordan hiç kalkmıyor. İkinci sefer geliyor. Bu sefer akıllı kardeşi geliyor. Akıllı kardeşi giderken bakıyor ayı daşın üzerinde yatmış. Taşın üzerinde uyurken ayıyı yana çekiyor. Altınları alıyor. Saraya gidiyor. Gene ikinci sınavı gene akıllı olan oğlan kazanıyor. Üçüncü sınav da padişah diyor:

- Komşu ülkede padişahın kızı var. Kim akıllı olursa kim bu sınavı gidip kızı isterse gelinim ederse üçüncüsünde zaten benim yerime o geçecek. İkinci olan huysuz kardeşi gene yola koyuluyor. Çekemiyor kardeşini gene gidiyor komşu ülkeye. Saraya girerken hiç kimseden izin almıyor. Gidiyor padişahın yerine oturuyor. Diyor:

- Padişah, ben senin kızını istiyorum.

Padişah diyor:

- Çık!

Kovuyor bunu. Diyor:

- “Git, sana verecek kızım yok,” diyor.

Akıllı olan kardeşi geliyor. Akıllı olan kardeşi de saraydan izin istiyor. Padişahla görüşüyor. Padişahın yanında oturuyor. Padişaha diyor ki:

- Padişahım, senin kızını istiyorum.

Padişah da bu nazik davranıştan dolayı padişah kendisine kızını veriyor. Bu olay da burda bitiyor.

¹⁵¹ Mustafa Kemal ASLAN, 1965, Üniversite, Şanlıurfa-Bozova, Narsait Köyü.

70. ELMA¹⁵²

Bir varmış bir yokmuş çok fakir bir adam varmış. Bu adam çobanlık edermiş. Bu adamın çocuğu olmazmış. Köydeki herkes bu adamla alay edermiş. Bir gün koyunlarını otlamaya götürmüş. Orada, derenin kenarında bir zat görmüş. Zat çok açmış ona yemeğini vermiş. Aslında bu zat da Hızır. Sonra o zata derdini anlatmış. Adam zaten zat olduğu için ona bir tane elma vermiş. Adama demiş:

- “Al bu elmayı eve götür kabuğunu soy yarısını sen ye yarısını da karın yesin. İçini de kabuğunu da toprağa göm. Senin bir oğlun olacak. Büyürse ben gelene kadar onu evlendirme. Eğer benden habersiz oğlunu evlendirirsen bu elmanın kurdu onu yer,” demiş.

Aradan zaman geçmiş bu çocuk büyümüş evlenme çağına gelmiş. Fakir adam olduğunu evlendirmek istemiş ama zat gelmemiş. Kırk gün beklemiş kırkı çıksın diye. Kırkın çıktığı gün adam oğlunu evlendirmiş. Gerdek gecesi odada gelin, oğlana bir elma vermiş. Oğlan elmayı yer yemez düşünmüş. Elmanın içinden bir kurt çıkmış. Oğlanın bütün içini yemiş. Oğlan orada ölmüş. Sonra zat gelmiş. Adama demiş:

- “Sözünü tutmadın o yüzden oğlun öldü,” demiş.

Masal da burada bitmiş.

¹⁵² Fatma Aksoy, 1995, Ortaokul, Şanlıurfa/Suruç- Aşağı Karıncalı Köyü.

71. SAKAT¹⁵³

Bir varmış bir yokmuş çocuğu olmayan bir kadın varmış. Bu kadın bir gün komşularıyla Fırat'ın kenarında çamaşır yıkamaya gitmiş. Komşu kadınlar bu kadına hep gülmüş çocuğu olmuyor diye. Kadının çok zoruna gitmiş. Komşu kadınlar, çocuğu olmayan kadını kandırmak istemişler. Aralarında kadından gizli konuşuyormuş gibi yapmışlar. Sanki çocuğu olmayan bir kadını anlatıyorlarmış gibi konuşmaya başlamışlar. Komşu kadının biri çocuğu olmayan kadının duyması için şöyle demiş:

- “Filancanın da çocuğu olmuyordu. Fırat'tan yedi tane taş çıkardı. Yedi gün üstünde oturdu. Sonra yedi çocuğu oldu.”

Çocuğu olmayan kadın komşu kadınların gitmesini beklemiş. Sonra Fırat'ın ortasından yedi tane taş çıkarmış. Eve gidip yedi gün üstünde oturmuş. Dokuz ay sonra bu kadının gerçekten de yedi tane oğlu olmuş. Bu olanlardan birinin gözü körmüş iki ayağı da yokmuş. Bu çocuklar hemen büyümüş ama altısı hiç işe yaramıyormuş. Her işi bu sakat olan yapıyormuş. Bunlar çok fakirmiş. Bir gün bu oğlanlar zengin olmak için padişahın kızıyla evlenmeyi akıl etmişler. Annelerinden izin alıp yola çıkmışlar ama sakat kardeşlerini yanına almamışlar. Yolda bir çoban görmüşler. Çobana niye yola çıktıklarını anlatmışlar. Çoban da onları denemek istemiş. Onlara demiş ki:

- “Siz kurdun ağzındaki koyunu kurtarabilerseniz padişah size kızını verir.”

Bu oğlanlar denemiş ama yapamamışlar. Çoban da onlara:

- “Sizden bir bok olmaz,” demiş.

Bu oğlanlar tekrar yürümüşler yürümüşler yolda yaşlı bir kadın görmüşler. Bu kadın çamaşır yıkıyormuş. Oğlanlar bu kadına da oturup derdini anlatmışlar. Kadın da bunları denemek istemiş. Oğlanlara çamaşır sıkıtmış ama bunu da yapamamışlar. Kadın olanlara:

- “Sizden bir bok olmaz,” demiş.

Yürümüşler yürümüşler bu defa da bir ağacın üstünde bir çocuk görmüşler. Oturup çocuğu da dertlerini anlatmışlar. Çocuk da bunları denemek istemiş. Olanlara demiş ki:

- “Eğer bu ağacın üstündeki elmaları tek seferde toplayabilerseniz padişah size kızını verir.”

Bu oğlanlar yine yapamamış çocuk onlara:

- “Sizden bir bok olmaz,” demiş.

Hakkaten de padişahın yanına gitmişler bir boku yapamamışlar. Padişah onları zindana atmış. Sakat kardeşleri onları kurtarmak için yola çıkmış. Yolda önce çobanın sorduğu soruya cevap vermiş. Koyunu kurtan kurtarmış. Sonra kadının bütün çamaşırlarını sıkırmış. En sonunda çocuğun sorduğu soruya cevap vermiş. Bütün ağaçtaki elmaları tek seferde toplanmış. Sonra saraya gitmiş. Sarayı padişahın başına yıkmış. Kardeşlerini zindandan kurtarmış. Padişahın kızını da alıp evine getirmiş çok zengin olmuş. Sakat diye onu horlayan kardeşleri de çok pişman olmuş.

¹⁵³ Meltem Aksoy, 1995, Üniversite, Şanlıurfa/Suruç- Aşağı Karıncalı Köyü.

72. İKİ BAŞLI¹⁵⁴

Çok eskiden bir çabanın bir karısı varmış. Bu kadın iki başlı bir çocuk dünyaya getirmiş. Bütün köyler bu çocuğa ne isim verelim diye düşünmüşler. En sonunda adını iki başlı koymuşlar. İki başlı büyümüş ve artık babasının işlerini yapmaya başlamış. İki başlı bir gün koyun otlatırken çocuklarla kavga etmiş bir çocuğa tükürmüş. İki başlı çocuğa tükürünce çocuğun elleri dev eli kadar olmuş. İki başlı böyle yapınca herkes iki başlıyı babasına şikâyet etmeye başlamış. İki başlının babası da ona:

- “Oğlum yeter artık herkes senden şikâyetçi biraz akıllı ol,” demiş.

Ama iki başlı artık babasında dinlemez olmuş. Babasına bir tokat atmış. İki başlı biraz daha büyüdükten sonra herkese zarar verince köy ağası demiş ki:

- “Yeter artık iki başlıya büyük bir kafes yaptırın,” demiş.

İki başlıyı yaptırdıkları kafesin içine hapsedmişler ama iki başlı kafese bir yumruk atmış kafesin bütün demir parçaları etrafa savrulmuş. Beş on kişiyi öldürmüş. Bu yüzden ağa çevre köylerdeki bütün demircileri toplayıp iki başlıya daha büyük güçlü bir kafes yaptırmış. Bu arada padişahın kızı rüyasında bir prens görmüş. O prensi ulaşamadığı için eriyormuş. Saçmalığa gel. Gitgide sararıyormuş. Ağa kızını hangi hocaya götürdüyse hiç bir çare bulamamışlar. Son çare iki başlıyı çağırmışlar. İki başlı padişah kızın yanına gidip sormuş:

- “Nedir senin derdin? Kız senin baban koskoca ağa. Sen hangi dertten böyle eriyorsun?” demiş.

Ama kızın ağzından tek bir laf bile alamamış. İki başlı son çare kızın saçlarını yolmuş. Kızı konuşturmuş. Paşa kızının derdi rüyasında gördüğü padişah oğluymuş. İki başlı kızın derdini gidip paşaya anlatmış. Paşa demiş:

- “Nedir bunun çaresi?” demiş.

İki başlı demiş: “Ben senin kızının derdini çözerim ama sen de bana bin tane nar, kırk tane hindi, iki tane de kedi vereceksin,” demiş.

Paşa iki başlının isteklerini yerine getirmiş. İki başlı yola koyulmuş. İki başlı az yolda yaşlı, çaresiz bir dev adama rastlamış. İki başlı bu dev adama acımış. Çünkü bu dev adam çok çaresizmiş. İki başlı devin yanına gidip sormuş:

- “Dev,” demiş.

Dev de cevap vermiş: “Ben yaşlıyım, şişmanım yürüyemiyorum. Kendi işlerimi halledemiyorum. Çok çaresizim,” demiş.

İki başlı da ona yanında getirdiği iki kediyi vermiş demiş ki:

- “Bu kedileri al besle büyüt. Bunlar senin her türlü işini görürler,” demiş.

Dev adam ona bu iyiliği yapan iki başlıyı tanımak istemiş demiş:

- “Sen kimsin, kimlerdensin?” diye sormuş.

O da başına gelenleri de adama anlatmış. Dev adam da ona yardım etmek istemiş ona demiş:

- “Oğlum bak bu taraftaki yolda bir yılan var. Yılan yıllardır yemek yiyemedi. Gördüğü her insanı yer. Eğer sen ona yemek verirsen seni yemez,” demiş.

İki başlı yola devam etmiş. Yolda devin söylediği yılanla rastlamış. Gerçekten de yılan çok açmış. İki başlıya saldırmış. İki başlı da hemen yanından getirdiği hindileri yılanın önüne atmış. Yılan hindileri yerken iki başlı hemen oradan uzaklaşmış. İki gitmiş. Kulübe görmüş. Yorgun olduğu için kulübenin içine girmiş. Kulübenin içinde yaşlı bir kadın varmış. İki başlı, kadına demiş:

- “Beni evinde birkaç gün misafir eder misin? Ben yolcuyum,” demiş.

Kadın da ona demiş:

- “Ben seni misafir ederim ama benim pek bir eşyam yoktur,” demiş.

İki kabul etmiş. Kadının yanında birkaç gün kalmış. İki başlı burada kalırken kadın olan bütün eşyalarını iki başlıyı ağırlamak için harcamış. İki başlı da kadının haline üzölmüş. Giderken elindeki narların hepsini kadına vermiş.

- “Sen bunları her kıldığında istediğin şey önüne gelir,” demiş.

İki başlı bu iyiliğini yapınca kadın da ona söylemiş:

- “Sen kimsin? Nereye gidiyorsun?” demiş.

İki başlı da ona başından geçenleri anlatmış. Kadın ona demiş ki:

- “Padişahın oğlunu filan dağdaki filan mağarada. Dağın bir bekçi kuşu var. Bekçi kuşunun da kırk kuşu mağaranın kapısında. Eğer sen bekçi kuşunun oradan indiremezsen mağaranın kapısını açamazsın çünkü mağara kapısının anahtarı bekçi kuşunun boynunda,” demiş.

İki başlıda ona: “Ben o kuşu nasıl oradan indireceğim?” demiş.

¹⁵⁴ Fatma Şimşek, 1990, Üniversite, Şanlıurfa/Halfeti.

Kadın demiş: “Orada mağara kapısındaki kuşlardan birini esir al. Bekçi kuşu da onu kurtarmak için geldiğinde ona bir tuzak hazırla anahtarını al,” demiş.

İki başlı kadınla vedalaşıp oradan çıkmış. Dağaya gelmiş. Ama tıpkı kadının dediğı gibi kuşlar onu dağaya yaklaştırmamış. İki başlı kuşu esir almış. Bekçi kuşu da onu kurtarmaya gelirken iki başlı hazırladığı tuzakka bekçi kuşunu dışırmış. Hemen bekçi kuşunun boynundaki anahtarını alıp dağaya tırmanmış. Padişah oğlunun tutulduğı mağaraya gelince hemen anahtarla mağarayı açıp padişah oğlunu kurtarmış. Padişah olduğına olanı biteni anlatmış ve birlikte yola koyulmuşlar. Az gitmişler uz gitmişler ve sonunda köye varmışlar. Köyde kırk gün kırk gece düğün yapılmış.

73. KUDDUK¹⁵⁵

Bir varmış bir yokmuş çok çok eski zamanlarda bir tane cüce varmış. Cüce çok akıllı ve çok kurnazmış. Tembelmiş bu arada. Zaman geçince köylüler... Bütün köylüler toplamıyor. Ormanda meyve toplamaya gidiyorlar. Meyve toplamaya giderken annesi de çocuğunu çağırır. Cüceyi çağırır:

- Cüce gel. Gidip meyve toplayacağız. Cüce kurnaz olduğu için gidip iki, üç tene kopartıp geri eve kaçıyor. Annesi bu duruma çok kızıyor. Gelirken diyor:

- Oğlum, git para kazanmadan da gelme.

Cüce eşyalarını alıp evden çıkıyor. Çıkıyor yolda görürken bakıyor ki çiftçiler orda çalışıyor. Kurnaz olduğu için eline böyle bezden böyle çocuk şeklinde yapıp yola, atların önüne atıyor kendini. Atların önündeyken:

- Benim çocuğumu öldürdüler. Benim çocuğumu öldürdüler. Sizi kadı efendiye şikâyet edeceğim.

Köylüler bu duruma diyor:

- Tamam, bağırma. Tamam, ne istiyorsan biz sana verelim.

- “Kırk tane koyun, kırk küp de altın bize vereceksin,” diyor.

Köylüler diyor:

- Tamam, sen bizi şikâyet etme. Biz sana veririz bu eşyaları.

Cüce bunları alıp yoluna devam ediyor. Yoluna devam ederken bakıyor ki ilerde o evde cüceler yaşıyor. Aynı yaşlarında cücenin yanına gidiyor. Bakıyor ki cücelerin annesi orda ekmek pişiriyor. Cüce orda oturuyor. Gidiyor gene kadının yanına o şekilde, o bebek bezden şeklinde gidiyor ki:

- Benim çocuğumu yaktılar. Benim çocuğumu öldürdüler.

Kadın diyor:

- Bağırma, sen ne istiyorsan biz sana vereceğiz.

Diyor:

- Bana kırk küp altın vereceksin bir de bana kızını vereceksin.

Kızını alıyor. İstiyorlar, getiriyor. Annesinin yanına geliyor. Diyor:

- Bak, ben artık çok zenginim ve evlendim.

Bu hikâye de burda bitiyor.

¹⁵⁵ Mustafa Kemal ASLAN, 1965, Üniversite, Şanlıurfa-Bozova, Narsait Köyü.

74. ÇOCUĞU OLMAYAN ADAM¹⁵⁶

Çok eskilerde bir adam varmış. Bu adamın çocuğu olmuyormuş. Bir tane şifacıya gitmiş. Şifacı da demiş ki:

- “Şu ülkenin padişahının kızının saçını al bana getir,” demiş.

Adam yola koyulmuş gitmiş biraz. Sonra bir tane terziyle karşılaşmış. Terziye demiş ki:

- “Ben işsizim beni işe alın,” demiş. Terzide işe girmiş adam. Gemiş işte günler geçiyormuş. Biten hergünün sonunda adam kendisine bir tane kadın kıyafeti dikiyormuş. Sonra işten çıkmış adam. Gitmiş saraya.

- “Ben evsizimi işsizim beni işe alın,” demiş.

Bu da padişahın kızına hizmetçi olarak bunu işe almışlar. Aradan günler geçmiş adam işini çok iyi yapıyormuş. Bayan kılığında işe girmiş. Böyle devam ediyormuş işte. Sonra padişah bu adamı bayan kılığında olduğu için oğluyla evlendirmek istemiş. Oğlu da kabul etmiş. Sonra adam karar vermiş. Bu akşam kızın odasına girip saçını alacaktı. Girmiş odaya saçını almış. Kesmiş saçını sonra şifacıya götürmüştü. Şifacıya vermiş. Şifacı da bir ilaç yapmış. Adamın böylece çocuğu olmuş.

¹⁵⁶ Mehmet Elçi, 1987, Üniversite, Şanlıurfa/Ceylanpınar.

75. SANDIK¹⁵⁷

Zamanında bir tane yaşlı kadın varmış. Bu yaşlı kadının bir oğlu varmış. Neyse işte bu kadın... Bu yaşlı kadın çok hastaymış. Oğlu bunu doktora, hekimlere götürmüş. Oğlu bunu hekimlere götürmüş. Götürdüğü her heki, doktorlar da çok fazla para istiyorlarmış. Sonra adam birgün para bulmak için yollara yürümüş. Yürümüş, yürümüş yolda bir oduncuya rastlamış. Oduncu bunu sevmiş işe almış. Sonra işte oduncunun evinde yiyormuş, içiyormuş, yatıyormuş falan filan. Oduncu böyle evine açmış. Oduncunun evinin içinde bir sürü oda varmış. Odaların hepsinin anahtarını vermiş oğlana. demiş ki:

- “Bütün odalara girebilirsin ama bu oda hariç,” demiş.

Böyle deyince oğlan meraklanmış odada ne var diye. Sonra günler geçmiş falan oduncu evde bu oğlanı bırakmış. Bütün odanın anahtarlarını vermiş tek o odanın anahtarlarını vermemiş, gitmiş. Ne yapmışsa ne etmişse o odayı açamamış. Sonra tekrardan adam uykuya kalmış. Uykuya kalmış gitmiş anahtarları almış gizlice. Almış anahtarı kapıyı açmış. Bakmış ki odanın içinde bir sürü sandık var. Sandıkların içinde bir sürü altın varmış. Bir tane sandıkta da bir kız varmış. Görünce oğlan şaşırılmış. Sen kimsin falan filan diye. Kız da demiş ki:

- “Benim ailem fakirdi. Bizden altın istedi. Altın verilmeyince beni kaçırdı. Beni de bu sandığa kilitledi,” demiş. “Eğer sen beni bu sandıktan çıkarırsan ben de sana bu altınları almana yardım ederim,” demiş.

Bu:

- “Tamam,” demiş.

Birgün yine oduncu evden çıkmış. Gitmiş evden işte. Oğlan, kıza yardım etmiş. Kız da altınları oğlanla birlikte kaçırmışlar. Sonra oğlanla kız birbiriyle evlenmişler. Mutlu mesut yaşamışlar.

¹⁵⁷ Fatma Gülgen, 1984, Lise, Şanlıurfa/Eyyubiye.

76. KIRK KAFA¹⁵⁸

Çok eski zamanlarda fakir bir kız yaşarmış. Bu fakir kız bir gün bir kadının yanına gitmiş işe girmek için. Neyse kadın da yanına kabul etmiş. Bu kadının evini süpürürmüş. Ev işlerinde ona yardım edermiş. Ona hizmet edermiş hep sürekli. Neyse kadın... Bu kız kadının her şeyini de bilirmiş. Kadının evini temizlerken birgün bir odayı görmüş. Ama o oda... Kapı kilitli olduğunu fark etmiş. Kadın da zaten bu kıza demiş kine:

- Sen bu her yere girebilirsin ama bu adaya sakın girmeyeceksin bu kilitli kapıya.

Neyse kız kabul etmiş. Ama bu kız çok merak etmiş orada o odanın arkasında ne olduğunu. Birgün kadın dışarıya çıkmış. Bu kız da hazır kadın çıkmışken kadının odasına girmiş. Bu odanın anahtarını eşyaları arasında karıştırmış. Nryse o anahtarı bulmuş. Gitmiş odanın kapısını açmış. Bir de bakmış ki karşısında kafalar. Her bir kafalar hep birlikte çığlık atmışlar. Bu kız da korkmuş önce. Neyse bu odayı kapatmış, çıkmış gitmiş. Sonra düşünmüş, düşünmüş; “Ben ne yapabilirim,” diye.

- “En iyisi ben bu kafaların ağzına birer bir şey verim belki susarlar,” demiş. “Şeker verim,” demiş.

Neyse kız gitmiş eline şekeri almış. Her bir kafanın ağzına şeker yedirmiş. Bir tanesine yedirmemiş bunun. Bir tanesi ona demiş kine:

- “Bu saraydan... Bu kafalardan saray yaptı bu kadın,” demiş. “Bu son kafa da senin olacak,” demiş. “Büyük bir saray yapacak. Bu son kafa da senin... O yüzden seni işe aldı,” demiş.

Kız çok korkmuş. O sırada yaşlı kadın da gelmiş. Bu kızı görünce o odaya girdiğini kapıyı üstüne kitlemiş. Bu kız orda düşünmüş, düşünmüş, düşünmüş. Ondan sonra; “Ne yapabilirim,” diye düşünmüş. Sonra bakmış kine aklına bir fikir gelmiş. Bu kadını tuzağa düşürmüş. Bu kadın odanın kapısını açınca kadını o eline aldığı eşyalarla kafasına vurmuş. Kadını orda yere düşürmüş. Sonra o odadan çıkmış. Mutlu mesut yaşamış.

¹⁵⁸ Fatma Balcı, 1989, Üniversite, Şanlıurfa/Halfeti.

77. KORKAK¹⁵⁹

Zamanın da padişah ve bir oğlu varmış. Oğlu çok korkakmış. Her şeyden korkuyormuş. Korkak yetişmiş. Sonra bunu yolculuğa çıkarmış tek başına. Eline bir tane mektup vermiş demiş ki:

- Bunu kaleye vereceksin.

Ondan sonra oğlan tek başına yola çıkmış. İki gün üç gün boyunca tek başına yolda yürümüş, yürümüş, yürümüş, yürümüş. Ondan sonra bunun enerjisi tükenmiş. Oturmuş suyu filan da bitmiş. Ondan sonra bir tane dağların arasında bir tane nehir görmüş. Ama nehir de timsah varmış. Padişahın oğlu da su içmek istiyormuş. Ama bu suyu içmek isterken timsahı da öldürmesi gerekiyormuş. Neys oğlan cesaretini toplamış. Nehire doğru yaklaşmış. Timsaha demiş:

- Gel ben sana yemek verim. Ben de bu nehirden su içim.

Timsah da buna inanmış. Timsah nehirden çıktığı yerde kafasına vurup taşla öldürmüş timsahı. Sonra oğlan nehirden su içmiş, dinlemiş. Tekrar yola koyulmuş. Ondan sonra yolda giderken devlerle karşılaşmış. Devler bunu hapsedmiş kaleye, zindana. Bu devlerden padişahın oğlu kukla istiyor. İsteddiği yerde de aynısından bir tane kukla yapıyor. Oğlan kaçıyor devlerin elinden. Ondan sonra en sonunda padişahın dediği yere ulaşıyor. Mektubu veriyor. Ondan sonra orda bir tane padişahın kızı var ona âşık oluyor. Sonra padişah da diyor ki:

- Senden bir şartım var eğer bunu yaparsan kızımı sana vereceğim.

O da:

- “Tamam,” diyor.

- Zamanında bir tane altın yüzüğüm vardı. Bunu bir tane yılan çalı bu mağarada bana onu getireceksin diyor. Oğlan:

- “Tamam,” diyor.

Oğlan yola koyuluyor. İki gün, üç gün boyunca yürüyor. O mağaraya varıyor. Ondan sonra oğlan yılanı görüyor. Hiç korkmadan yılan kendine saldırıyor. Kendi de yılanı saldırıyor. Ve yılanı yenmeyi başarıyor. Yılandan yüzüğü alıp padişaha getiriyor. Padişah yüzüğü alıyor. Kızını da ona veriyor. Ondan sonra da oğlan korkaklığını filan yeniyor. Öyle sonra babasının yanına dönüyor. Padişahın kızını alıyor. Mutlu, mesut yaşıyorlar.

¹⁵⁹ Mehmet Polat, 1987, Üniversite, Şanlıurfa/Ceylanpınar.

78. MASAL¹⁶⁰

Bir atar varmış. Köy köy dolaşıyormuş. Birgün bir köye gitmiş. Köyde dul bir kadın üç kızı varmış. Kadın, kızlarını dışarıya göndermiyormuş. Atar gelmiş dul kadının evinin önünde atını bağlamış.

- “İnci, boncuk var,” diye bağırır.

Kızlar:

- Biz de boncuk isteriz.

- “İnci, boncuk var. Genç kızlara tarak yapılır,” demiş.

Kızlar:

- “Biz de boncuk yaparız,” demiş. “Biz de boncuk isteriz,” demiş.

Ama kadın onların dışarı çıkmasına izin vermemiş. Tarak da istemişler. Tarağa da izin vermemiş.

- “Ben gider alr gelirim,” demiş.

Kadın sırayla önce gitmiş... Sırayla kızlara tarak almış. Her gidişinde getirdiği tarağı beğenmemiş kızlar. Her seferinde tekrar gidip gelmiş. Hepsini tek sefer de almamış. Kızlar:

- “Biz gidip seçelim oyalanmadan gidip geliriz,” demiş.

Kadın izin vermiş. Gitmişler kendilerine tarak seçmişler, gelmişler. Sonra akşam büyük kız saçını tararken bir peri çıkmış taraktan ve demiş ki:

- “Yarın falanca kuyunun oraya git. Kuyunun oraya git,” demiş.

Büyük kız, annesinden gizli kuyunun oraya gitmiş. Kuyu orda dile gelmiş, demiş ki:

- “Olsa koca olsa para hangisini seçerdin ilk evvela?”

O da demiş ki:

- İlk önce parayı seçerdim.

Kuyu, kızı yutmuş. Altın dolu bir odaya hapsetmiş. Sonra o akşam yine ortanca kızı saçını taramış. Tarak dile gelmiş. Aynı soruyu sormuş. Soru sormamış.

- “Kuyunun oraya git,” demiş.

Kuyunun oraya gitmiş öbür gün gizlice. Aynı soruyu sormuş. Ortanca kız da parayı seçmiş. Kuyu onu da yutmuş. Altın dolu bir odaya hapsetmiş. Üçüncü gün küçük kız saçını tararken yine kuyunun oraya gitmesini söylemiş taraktan çıkan peri. Gitmiş, soruyu sorduğunda o:

- “Önce kocayı seçerdim,” demiş.

Kuyu onu büyük bir, güzel bir saray vermiş. Sonra sarayın bahçesinde de o atar varmış. O atar aynı zamanda peri padişahının oğlu. O ikisi evlenmiş.

¹⁶⁰ Abdullah Aksoy, 1987, Üniversite, Şanlıurfa/Suruç.

EK E. APTAL DEV MASALLARI

79. DEVLERİ KIZ KANDIRMIŞ¹⁶¹

Bir varmış bir yokmuş eski zamanda güzel bir kız varmış. Bu güzel kızın bir de üvey annesi varmış. Üvey annesi bu kıza eziyet ediyormuş. Bir gün yıkanmak için dereye gitmiş. Oraya iki tane dev gelmiş. Kendi aralarında konuşmaya başlamışlar. Biri diğerine diyor:

- “Altınımızı ağcın altına gömelim. Cevahir taşımızı şu kayanın altına indirelim. Kestiğimiz kuzuyu da şu kuyunun içine atalım. Sonra gelip alırız.” demiş.

Tabi kız orada saklanmış. Devler bu kıızı görmemiş. Koşa koşa evine dönmüş. Üvey annesi de bu kızıdan kurtulmak için kendi içinde plan yapıyormuş. Yine böyle bir gün bahçeye dolaşmaya gitmiş. Orada karşısına devler çıkmış. Devler bu kadını yakalamış. Kazan kurup pişirmek için hazırlamışlar. Kadın da devlere demiş:

- “Benim etim karttır. Bir kızım var onun eti daha tazedir. İsterseniz size onu getireyim beni bırakın.”

Devler taze eti kabul etmişler. Üvey anneye de bahane olmuş. Zaten Allah’tan böyle bir şey arıyormuş. Kızının elini, kolunu bağlayıp devlere teslim etmiş. Devler kazan kurup kıızı pişirmek için hazırlamışlar. Kız bir cinlik etmiş aklına bir şey gelmiş. Devler demiş ki:

- “Ben her şeyi bilirim. Bana nasıl kıyıp yiyeceksiniz? Benim gibi bir insan bir daha doğarmı?”

Devler de kıza demiş:

- “Madem öyle hünerini göster. Bakalım her şeyi biliyor musun?” demişler.

Kız da devlere demiş:

- “Sizin altınıınız filanca ağacın altında. Cevahir taşınız filanca kayanın altında. Kestiğiniz kuzunuz da filanca kuyunun içinde,” demiş.

Devler hemen kıızı kazanın içinden çıkarmışlar. Kıza sormuşlar:

- “Bize düşmanlık, hainlik eden var mı?”

Kız da demiş:

- “Benim üvey annem onu kaçırdığınız için size düşmanlık ediyor. Hatta sizi karşı köyün padişahına şikâyet etti,” demiş.

Devler hemen yola çıkmış. Üvey anneyi bulup öldürmüşler. Kız da devlerin ellerinden kurtulup devleri padişaha şikâyet etmiş. Hem annesi hem de devler ölmüş. Altınlar, cevahir taşı, kuzu da kıza kalmış.

¹⁶¹ Mustafa Kemal ASLAN, 1965, Üniversite, Şanlıurfa-Bozova, Narsait Köyü.

80. MASAL¹⁶²

Bir varmış bir yokmuş çok eski zamanda çok güzel bir kız varmış. Bu kızın da üç tane erkek kardeşi varmış. Birgün bu kız devler kaçırmış. Büyük abisi de kız kardeşini kurtarmak için yola çıkmış. Gide gide bir kuyunun başına varmış.

- “Kesin devlerin yaşadığı yer burası. Kız kardeşimi de buraya getirdiler,” diye düşünerek kuyunun içine atlamış.

Kuyunun içine atlamış. Ama bakmış ki uyunun içinde bir kapı var. Kapıyı açıp içeri girdiğinde çok güzel bir bahçeyle karşılaşmış. Çok yürüdüğünden de çok yorulmuş.

- “Burada,” demiş. Biraz uyuyayım.

Uyumuş ve uyandığında kendisini bir hapiste görmüş. Yani kapalı bir yerde bulmuş. Aradan uzun zaman geçmiş. Ve kardeşleri abilerinin gelmediğini fark edince ortancısı kardeş onu aramaya yola çıkmış. O da aynı şekilde çok uzun bir şekilde yürümüş. Yorulmuş ve gelmiş kuyuyu bulmuş.

- “Kesin,” demiş. Dev burda yaşıyor. Kardeşlerim de burda.

Kuyuya atlamış. O da bir bakmış ki çok güzel bir kapı var. Kapıyı açmış içeri girmiş o da çok güzel bir bahçeyle karşılaşmış. O da çok yorulduğundan demiş ki:

- “Birazcık burda uyuyayım,” demiş.

O da orda uyuya kalmış ve o da uyandığında kendisini abisinin yanında bulmuş. Ee tabi aradan zaman geçiyor evde kalan küçük kardeşi de abilerinin gelmediğini farkedince bu sefer o da yürümeye başlıyor. Uzun zaman geçiyor. O da yine aynı şekilde aynı kuyunun başına geliyor. O da kuyuya atlıyor. İşte içeri, o da kuyuya girdiğinde o da aynı şekilde bir kapı buluyor. Kapıyı açıyor o da güzel bir bahçe ile karşılaşınca... İçeri işte giriyor bir bahçeyle karşılaşılıyor. Sonra diyor kine:

- “Çok yoruldum hani ben de dinlensem? Uyusam mı acaba?

Geri diyor ki:

- “Hadi burda başıma bir şey gelirse? “O yüzden uyumim. En iyisi başparmağımı kesim. Ona biraz tuz basım. O zaman istesem de ben uyuyamam, diyor.” “O zaman da başıma bir şey gelmez, diyor.”

Küçük çocuklar hep şeytan olur ya işte bu da aynı şekilde şeytanlık yapıyor. O yüzden bu çocuk çok akıllı. Orada biraz uzanıyor ama acıdan uyuyamıyor, dalamıyor. O sırada dev geliyor. Bu devin parmağında da çok güzel bir yüzük varmış. O çocuk da şunu çok iyi biliyor ki devler yüzüğü parmağında çıkardıkları zaman ve o yüzüğü başkası taktığı zaman devler ölmüş. Dev de o an ellerini yıkamak için yüzüğünü çıkarıyor ve çocuk onu farketttiği an koşuyor. Devin yüzüğünü alıyor ve parmağına takıyor. Dev ölüyor o sırada. O dev ölüyor. O da kendi erkek kardeşlerini kurtarıp oradan uzaklaşıyor. Evlerine dönüyorlar. Bu masal da burda bitiyor.

¹⁶² Nurgül Sarı, 1965, Lise, Şanlıurfa/Birecik.

EK F. ANEKDOTLAR VE ŞAKALAR

81. TEMBEL¹⁶³

Çok eskilerden bir adam ve oğlu varmış. Adam evini geçindirmek için uğraşmış. Oğlu da babasının alın terini yer evde yatarmış. Artık adamın canına tak etmiş. Oğluna demiş:

- “Oğlum elin oğlu babasına bakar ama sen burada yatıyorsun ben sana bakıyorum.”

Oğlu da babasına cevap vermiş:

- “Baba benim usulüm budur ister beğen ister beğenme,” demiş.

Adamın aklına da bir fikir gelmiş. Bu oğlan sudan korkarmış. Evleri de tam dere kenarındaymış. Adam topladığı odunları böyle evin dışına bırakıp oğlundan getirmesini isteyecekmış. Odunları toplamış. Dışarıya bırakmış. Oğluna da demiş:

- “Çok hastayım git şu odunları getir gel de yak,” demiş.

Oğlu da babasına diyor:

- “Baba ben korkarım. Su beni yer gidemem,” demiş.

Adam çok ısrar etmiş. Oğlan en sonunda kalkmış. Oğlan kalkar kalkmaz adam ona bir tekme... Onu dışarıya atmış sonrada kapıyı üstüne kapatmış. Oğlan bağırarak:

- “Baba beni içeriye al. Baba beni içeriye al,” diye.

Adam onu içeriye almamış tabi:

- “Git çalış para kazan,” demiş.

Oğlan mecbur yollara düşmüş. Yolda birkaç tane dev kadın görmüş. Aralarında kendilerine hizmetçi tutacaklarını konuşuyorlarmış bu dev kadınlar. Oğlan hemen bunu duyar duymaz yanlarına gidip:

- “Ben sizin hizmetçiliğinizi yaparım,” demiş.

Ve yanlarında işe girmiş. Kadınların bir dediğini iki etmemiş. Onlara çok iyi hizmetçilik etmiş. Bir gün dev kadınlardan biri bu oğlanın eline koca bir çuval verip ona demiş:

- “Git bütün orman meyvelerini topla getir,” demiş.

Oğlanın aklına bir cinlik gelmiş. Torbanın içine sadece bir elma koyup geri kalanını nefesiyle şişirmiş. Kadınların yanına gidip:

- “Sizden önce ben yiyebilir miyim?” demiş.

Kadınlar kabul etmiş. Oğlan, çuvalı ağzını dikip elmayı yiyince bütün hava boşalmış. Sanki bütün çuvalı yemiş gibi görünmüş. Dev kadınlar da kendilerinin işte birkaç günde yiyemedikleri çuvalı bunun hemen yediğini görünce ondan korkmuş, kurtulmak istemişler. Ona demişler işte:

- “Senin bize yaptığın hizmetçilik yeter. Gel biz seni evine götürelim paranı da veririz,” demişler.

Orada hemen kabul etmiş. Yola koyulmuşlar. Eve gelince kapıyı çalmış. Babasına seslenmiş:

- “Baba bak sen beni evden kovdun ben zengin olup geldim,” demiş.

Babası da oğluna bakmış:

- “Ben seni evden atmasaydım sen yerinden kalkamazdın,” demiş.

Birbirlerine sarılıp barışmışlar. Bu masal da burada bitmiş.

¹⁶³ Mehmet BAKAR, 1981, Lise, Şanlıurfa-Hilvan.

82. ÜÇ HIRSIZ¹⁶⁴

Zamanın birinde üç tane genç... Eskiden iş yok fabrika yok çalışmaya... Ya çobanlık ya da tarım işleri buğday arpa ekerler. İş kar yok. Yevmiye ile ya da aylıkla... Çalışmak yok. Üç tane kafadar on sekiz-yirmi yaşlarında genç. Eskiden hırsızlık çok iyiymiş. Hatta şimdi bizim Harran tarafında ücra köşelerinde hala var. Hırsız olmayan çalmayan adama kız vermezler. Hala şu vakitte 2017'de şu anda yine var. Kırsal bölgelerde, Tek Tek Dağları'nın ücra köşelerinde var. “Ne yapak, ne yapak? Hırsızlığa çıkak. Hırsızlar çıkıp ne yapak? Çalak biraz fıstık çalak ki belki elimize biraz para geçer evleniriz. Hadi hırsızlığa çıkak.” Üç tane kafadar. Kimseye söylemeden El ele tutuşup köyden çıkıyler. Bunlar gezerken gezerken gezerken ne kadar yol yürümüşler bilmiyler. Köyden hiç çıkmamışlar. Bir yer görmemişler. Memleket gezmemişler. Kendi ülkelerinden çıkmamışlar yabancılar. Akşam güneş batmaya yakın bir obaya rastliler. Oba nedir? Beş- on tane çadırın yan yana dizilişip de kuruluşuna oba denir. Hatta şu anda yörük deniyor. Köçer gibi yan yana çadırlar dizilmiş. Bakıy bir tenesinin çadırı büyük. Yüz metre uzunluğunda büyük.

Diye:

- Kardeş, bu büyük çadır büyük adamındır. Ya bunun içinde oturan şıtır ya hacıdır ya hocadır veyahut da padişahdır. Bu obanın buradaki yörüklerin büyüğüdür. Hatırı sayılır kişidir. Bu onu çadırıdır.

Kakiler gidiler. Çadırı açiler: “ Selam, aleyküm selam, hoşbeş.” Bakiler en başta bir adam otiriy. Sakallı bir şıh. Gelen ona hizmet ediy niyaz ediy.

Diye:

- Tamam, işte bu buranın şeyhidir.

Oranın âdeti de oraya kim giderse gitsin üç güne kadar... Yani üç gün yer içer yatar üç güne kadar kimse sormaz: “Nerden gelisen, nereye gidisen?” diye. Bunlar üç gün sonra:

- Padişahın biz sabahtan gidecez.

- Oğlum niye geldiniz? Niye gideceksiniz?

Diye:

- Şıh'ımvalla biz hırsıza çıktık.

- Ne? Oğlum gençsiniz cahilsiniz yazık. Tamam, hırsızlığa çıktınız diyelim ki: “Gece benim çadırıma geldiniz saat birde, ikide. Benim bekçilerim var nöbetçilerin var öldürür sizi kılıçla. Yanınızda mı susadınız? Niye hırsızlık yapısınız?

- İş yok, kar yok hırsızlığa çıktık.

Diye:

- O zaman Bırakmam sizi. Gelinbenim misafirim olun.

Diye:

- Üç gündür buradayız.

- Bugün de benim misafirim olun.

Bu gece de kaliyler. Millet el ayak çekildikten sonra üç-beş kişi kaliy. Bir de şıhın bir kardeşi varmış. Diyelim ki şıh yetmiş yaşında yaşlı. Kardeşi otuz beş-kırkyaşlarında genç. Genç ama o genç olanın saçları bembeyaz. Şıh yetmiş yaşında ana kömür gibi saçları. Ama otuz beş yaşında olan şıhın kardeşinin saçları sakalı bembeyaz. Çağırıy Şıh kardeşine diye:

- Başından geçen bir meseleyi anlat bu gençler dinlesin belki vazgeçerler. Yazık Bu adamlar körü körüne ölecekler. Hırsızlığa çıkmışlar çünkü.

Diye:

- Edo, Beni Söyletme Sen yetmiş yaşındasınbak Saçın sakalın kömür gibi ben otuz beş yaşındayım saçım sakalım bembeyaz. Beni Söyletme Benim saçlarım hep senin derdinden bembeyaz oldu. Bana hatırlatma eski günleri.

- Misafirlerin hatırı için bir olayı anlat “ki şıh biliy kardeşinin başından neler geçtiğini.” Bir tenesini anlat belki korkarlar cayarlar.

Diye:

- Kardeş, yeğenlerim ben de sizin gibi gençtim, delikanlıydım, toydum. Ben başımdan bunu masal ya da hikâye olarak anlatmıyorum. Başımdan geçeni anlatıyorum. İster ikna olun ister olmayın ben anlatayım. Biz üç arkadaş kalktık ava kuşa çıktık. Biz obadan Dışarı çıkmamışız. Obadan iki yüz-üç yüz metre uzakta... Biraz obadan ayrıldık. Baktık cıncıklı mıncıklı bir ceylan karşımızda süslenmiş. Dedik ki bunu yakalayak. Vurmaya kıymadık. Oktan vursak ölecek. Bunu diri diri tutak. Üç tane atönünü kestik. Ha burda ha şurda dağın içine girdi kayboldu. Obayı da kaybettik. Ceylanı da kaybettik. Kaldık üç arkadaş dinlenelim artık dedik akşam oldu. Bir de baktım ki bir atlı. Kara atlı kara elbiseli bir at havadan geldi. Uçan at havadan geldi önümüze durdu.

¹⁶⁴ Cuma Azbay(Âşık Devrani), 1954, İlkokul, Şanlıurfa-Merkez, Kısas Köyü.

- Benim bu ceylanı kim kovaladı?

Diye:

- Biz ceylan kovaladık ama bilmiyoruz Ceylan kimin? Sen kimsin? Senin mi değil mi biz bilemedik. Biz onu tutmak için kovaladık.

Diye:

- Benim ceylanımı kovalamışınız. Ceylan yorulmuş. Hastalandı.

- E ne yapmamız lazım?

Diye:

- Sizi öldüreceğim.

- Yavkardeşim bizi niye öldürüyorsun? Ceylanını öldürmedik, tutmadık sadece kovaladık.

- Benim ceylanımı tutmadığınız zaman kovaladınız yoruldu hastalandı.

- Biz üç kişiydik o bir tane.

- Kılıçları çektik onun üzerine yürümeye... At havalandı

Adam dedi ki:

- Hadi çukur kazın.

- Neylen kazak?

- Kılıçların ucuyla çukur kazın. Bir tane buraya, bir tane buraya, biri de buraya.

- Üçü de aralıklı. Her birimiz birer tane kuyu kazdık. Korkumuzdan kazdık. Kılıçların ucundan kaz kaz kaz... Biraz kazdık yarım metre...

Dedi ki:

- Kaz.

- Bir metre kazdık.

Dedi ki:

- Kaz!

- Kazdık, tam içine girecek şekilde. Kafamıza geliy. Bizi çukura koydu. Tam kafama geliy.

Arkadaşımın birine dedi ki: "Atla." Atlayınca üzerini kapattı. Tam kafası dışarıda kalacak şekilde. Öbür arkadaşına da aynısını yaptı. Bana da aynısını yaptı. Biz neceBurada kalcaz? Sabah güneş doğacak. Kurt kuş gelecek. Nasıl olacak? Ağlık, Allah'a yalvarık. Sabah güneş doğdu. Baktık ki Tepe'nin Arkasından bir boci geldi. O boci geldiarkadaşıma bir-iki metre kalasıya toprağı eşelemeye başladı. Toprağın eşeledi eşeledi eşeledi çıktı yüzünü temizledi çıktı yüzünü temizledi. Arkadaşıma yetiştı. Karnına pençesini vurdu ciğerini dalağını böbreğini aldı. Çıktı karşımızda oturdu yedi.

O üç tane hırsızlığa gidenler böyle ağzının içine bakiler sonunu bekliler.

- Oğlum ben hiket anlatmım. Ben bunu yaşadığım için size söyylim.

- Peki nasıl kurtuldiy.

- Bekle anlatacam. Arkadaşımız öldü. O da böbreğini ciğerini dalağını yidi gitti. Akşam oldu gece oldu aç, susuz. Sabah oldu gene o boci geldi.Bereket versin arkadaşına geldi biye gelmedi. Yarın da biye gelecek. Geldi arkadaşına iki metre kalasıya kazmaya başladı. Kazdı kazdı sözü uzatmayakgeldi Onun da diğerini dalağını aldığı çıkardı karşımızda oturdu. Arkadaşımız gitti boynu büküldü öldü. Gözümün önünde onun da kalbini dalağını ciğerini böbreğini yedi. Karnını doyurdu ağzını sildi gitti. Eyvah! Yarın da sıra benim. Devresigün oldu ben ağliyam Muhammedi çağırıyam evliyalari çağırıyam. Yedi uluları çağırıyam. Ne gelen ne giden... Sabah olur güneş doğar doğmaz dağdan indi geldi. Bir iki metre kalasya başladı kazmaya. Allah'ı çağırıyam, ağliyam, sızliyam. Boynuma kadar toprağın altındayım. Biraz kazıy çıkıy yukarı. Bir daha da aldı içeriye toprağa Yarım metre kaldı. Yarım metre kalasıya toprak çöktü. Toprak çökünce bu tarafta kaldı çıktı. Çıkınca toprak çökünce elim dışarıya çıktı. Elim dışarıya çıktı ama hiç dışarıda bir şey yok ki. Şöyle bir elim uzattım kısmeti var ya adamın hidayet olacak bir taş aldım. Gendi oturmuş yüzünü görım. Aha bu kadar boci. Nasıl korku bir taraftan şey bir taraftan vurana kadar kafasına bir tane... Attım vurdum attım vurdum öldü. Boci öldü ben çıktım. Bunun sahibi şimdi yarım saat bir saat geçerse... Geliş gidiş saatini biliy. Eğitilmiş köpek. Gelmezse buraya gelir. Tamam, işte o zaman ben öldüm bittim. Hiç kurtuluşum yok. Şimdi uçsam yine beni bulur. Altındaki zaten yel atı havadan gidiy. Ben ne yapmam lazım ya Rabbi? Yer yok... Baktım biraz çalı çırpı ağaç biraz koyu eşeledim. Kılıçlan Kalka lan mezar gibi bir şey yaptım. Üzerine biraz çalı malı koydum üç beş tane taş attım. O çalı çırpının üzerime örttüğüm. Yerin altına girdim üzerimde Çalı çırpı var. Bu, o boci öldü. Bakım çalıların arasından.Biraz sonra bir gümbürtü sanki dersin bulutlar birbirine çarpıy. Bizimki vıjjj geldi. İndi baktı ki bizim boci ölmüş. Sağa sola baktı beni aradı ben yokum. Bilmiy ki ben ordayam çalının altındayam. Sağa sola baktı ben yokum atına bindi havalandı. Kibleye gitti kibledeki bütün Köyü memleketi şeyleri hepsini 10 dakikada gitti gezdi. Gezdi geldi bir daha bociya baktı ölmüş. Bu defa da kuzeye, kuzeydeki bütün memleketleri köyleri gezdi beni bulamadı. Bu sefer kalktı doğu ya dünyanın dört bucağını hepsini yel atıyla gezdi beni bulamadı. Beni bulamadı geldi oturdu bocinin başında ağliy. Sanki çocuğu ölmüş kimin öküz kimin böğüre böğüre ağliy. Ben arkasında kaldın. Eliyle yüzünü kapatmış öküz kimin

ağlıy. Ya Rabbi şimdi bu ağlar ağlar gitmez. Yarabbi Ben ne yapacağım? Elime bir taş aldım. Değer değmez kafasına fırlattım. Yere düştü kendine gelmeden elime kılıcı aldım doğram doğram ettim öldürdüm. Nerde yem bilmiyem. Atlı gitti. Yel atına bindim. Elbiselerini aldım. Elbiselerini giydim. Atın üstüne bindim. Memleketim bir yanda kaldı. Doğuya sürim soğa gitmiy. Batıya sürim gitmiy. Güneye sürim gitmiy. Gendi Memleketine sürdümse havalanıy uçiy. Ne yanına dönderimse gitmiy gücüm yetmiy. Dedim bu gitsin beni nereye götüreceksin. At getirdi beni bir konağın önünde indirdi. Elbise var ben de kimse bilmiyor benim kim olduğumu. zannediler ben reisleriyim. Önüme geldiler atın yulvarını tutup apardılar. Benim örtülü peçeli. Diyiler ki: “Aman bunun bocisi ölmüş yaşlı karışmayın. Yanına yaklaşmayın kim konuşursa keser.” Yüzüm kapalı, gözüm açık çıktım. Hangi oda benim? Nereye gidecem? Ne diyebilirim? Kaçınıcı kata çıkacam ben de bilmiyem? Yavaş yavaş ayağım gevşettim dedim: Allah'ım ben nereye gidecem. Binanın içine girdim. Şimdi bir yanlış yaparsam adamlar uyanırsa beni öldürürler. Yavaşladım, yavaşlayınca dediler ki: “Aha bunun başı döndü ha. Bu bocisini kaybetti. Bunun başı dönüy yardım edin.” Ben oraya mı gitsem buraya mı gitsem derken kolumun altına girdiler. Bir odaya girdim kocaman yatak. Hep altın kemerler gümüş kemerler süslenmiş. Yatağa baktım etrafıma baktım çok güzel. İçeri girdim güzel bir kız bana bakıy. Yemeği getirdiyüzüme açsam beni tanıyacak. Çıktı biraz sonra. Akşam oldu yatacam yanıma geldi. O zaman iş karıştı güveylik yapmam lazım. Avrat da beni görse ha ho kayamat koparır.Ya Rabbi bu kuluna sen biye yardım ede. Avrat geldi yatacak. Ben de yatacam ama soyunmam lazım. Ya Rabbi ya Rabbi kaçsam bir türlü kaçmasan bir türlü. Valla bilmim ne olmuşsa olmuş. Peçemi açtım kılıcımı çektim. Kılıcı kadının boynuna dayadım. Ben kocay değilim. Kocayı öldürdüm. Avrat baktı kocası değilim. Diyi:” Ben senin elini ayağını öpim.”Kadın elimi öptü ayağımı öptü dedi: “Yav ben siye kurban olım. Kocamı öldürdüğün için.” Dedim derdin nedir?

- Dedi kocamdır ama ben bakire kıyam. Benim yedi tenekardeşim vardı. Beni istedi kardeşlerim vermedi. Vermeyince kalktı sabah açtı. Kardeşlerimin hepsini gözümün önünde öldürdü. Beni buraya hapsetti. Aldı geldi Ben dedim ki: “ her kardeşime bir sene yas tutacam. Bir sene Ondan sonra beni al. Yedinci sene doldu bu sene gelin güvey olacaktık. Allah'ın işine bak bu akşam gelin güveyi olacaktık. Her hazırlık yapıldı. Sen onu öldürdüy Ben senin elini ayağını öpem. Benim düşmanımı. Kardeşlerimi öldürdü. Ben mecburiyim.

- E nasıl olacak?
- Merak mı edisen?
- Ben aşair şıhının kardeşiyem.
- Ben de aşair şıhının kardeşiyem. Benim de memleketim var. Bir tane at ayarla kaçak.

Başka yolu var mı?

Diyi:

- Başka yolu yok.
- Şafakla kalktık. Eşyalarımızı yükledik. Gizlice kaçtık. Memlekete geldik ağabeyime her şeyi anlattım. Dedim böyle böyle oldu. Ağabeyim dedi: “Arkadaşların geldi mi?” Yok hepsi öldü. İşte bu şekil oldu. Ben o zalim adamın gazabını aldım.Geldim bu bakire kızı aldım.Burada düğün yaptım. Allah'ın emri ile aldım. Tom ettik davul ettik derken derken eşim oldu.

Çadırların arasında bir çığ vardır. o aradan Ayşe'ye:

- Ayşe ben seni o şekil almadın mı?
- He sen beni o şekil aldın. Şahitli ispatlı.

Oradan hırsızların biri:

- Şıhım bize bir deve ver ben gidim.

Ama şıh onlara diyi ki: “ Size bir deve ben verim babanızın malı gibi harçlayın. Ama Hırsızlığa gitmeyin.”

Sabah oliy Hırsızlardan bir tanesi:

- Şıhım biye bir deve ver. Ben gidim.
- Al bu deveyi babanın malı gibi harçla.

Şıhdiğer hırsızlara da:

- Size de birer deve verim gidin hırsızlık yapmayın.
- Bizde de istemiyoruz zaten o korkaktır.
- E tamam siz bilirsiniz.
- Hadi bize eyvallah! Biz gidiyoruz.
- Niye? Bu gece de burada kalın.
- Yav şıhım size eziyet verdik üç-dört gecedir buradayız.
- Oğlum olur mu? Ne eziyeti?

Maksat Şıh onları yoldan çevirmek için onları orada tutmak için... Akşam oliy misafir geliy.Kahve içtikten sonra hikayedir masaldır anlattıktan sonra millet dağıldıktan sonra beş on kişi kalıy.

Diye:

- Kardeş acıne var bir tane daha söyle bu gençler için.
- Yav ne söyylim?
- Başından geçmiş bir olayı anlat bu adamlara belki yollarından dönerler.
- Bana eskileri hatırlatma.

Abisi de kıramiy. Kakiy başından geçen bir olayı daha anlatiy.

Diye:

- Kardeş biz üç beş arkadaş birleştik dedik ticaret yapak. Halbuki ben şıh oğluyum. Malım çok davarım çok. Ben ticareti ne yapacam? Arkadaşlara Uyudum kalktım Biraz mal aldık. Kalktık Yunanistan'a gideceiz. Denizlen gideceiz ama gemiAlabora olmadı mı? Gemi alabora oldu Kıyamet... Derken gemi alabora oldu suyun dibine battı. Gemi parçalanınca bir tahta elime geçti. Gece hava karanlık. Tak diye yapıştım. Benden Giden arkadaşların hepsi battı. İçimizde ölen var mı yok mu görmedim bilmiyorum? Ben tak diye yapmıştım. Dalga beni kaldırıyor aşağı vuruy. kaldırıyor aşağı vuruy. Öte götürüy beri götürüy o tahtayı bırakmim. Sabah oldu güneş doğmaya yakın baktım ki artık yavaş yavaş tahta bir yere değiy geri geliy. Bir yere değiy geri geliy. Ortalık alacakaranlık. Kimse kimseyi tam fark etmiyor. Ya bu hatta değiy bir daha geri geliy.Elimi böyle tuttumayağımı aşağı indirdim. Aşağı ayağımı salladım baktım ki su burama geliy. Suyun kenarına gelmişim. Plaj gibi bir yere gelmiş. İndim tahtanın üstünden. Ben evden çıktım ağaç mağaç orman gibi bir şey. Şimdi ben bir yeri bimim. Şimdi gitmesem de ya bir yılan gelecek ya bir kurt gelecek. Çıktım bir ağaca yattım. Bir iki saat uyudum güneş doğdu indim aşağıya. İndim aşağı ama bilmimhangi memleket? Ormandan çıktım bir yerlerini görürüm elbet. Ben bunu oğlum yaşadım ben siyemasal anlatmim. Benlen beraber giden arkadaşlarım öldü geri gelmedi. Ben Ormandan çıktım karşıda bir tarlaya girdim. Baktım ki karşıda ihtiyar bir adam öküzlerini sürüy. Selam aleyküm selam. Amca bu şehrin Bu memleketin ismi nedir?

Diye:

- Oğlum ne yapacaksın? Nereden geliyorsun kimsen?
- Ben yabancıyım.
- Nereden geldin?
- İstanbul'dan geldim.
- Bura nere İstanbul nere Türkiye nere aradaki mesafe çok. Nasıl geldin?

Diye:

- Böyle böyle oldu. Ben takıldım buraya geldim. Memlekete nasıl giderim?

- Gidemezsin oğlum memlekete gidemezsin. Benim oğlum yok evladım yok bak elli altmış yaşına gelmişim çocuğum olmadı. Malım çok da varım çok param çok ama yiyecek yok. Gel biye evlat ol bu mal mülk senin olsun.

- Zaten ben memlekete gidip ne yapacam? Hele burada yaşım bakımsonun ne olacak? Kalktım eve gittim. Avrat yakasını açtı beni içinden geçirdi. Yani kayasını açıp içinden geçirince evlat sayılıy. İkisi de beni yakından geçirdi. o da babam oldu Ellerini öptüm Aney babey aney babey. Üç gün, beş gün bir ay tarlaya sabana ben gidiyem. Eşeğe davara ben gidiyem. Evlatları oldum artık. Üç ay beş ay, bir sene, iki sene Kaldım orada artık.

Dedi ki:

- Oğlum böyle olmaz artık. Evladımız oldun artık. Herkes bize diyi: “ Oğlunuzu niye evlendirmiyor sunuz.” Seç beğen bak hangi kızı istiyorsan beğendiğin varsa isteyek.
- Beğendiğim yok. Kimi gördüğüm var zaten. Sen Hangisini beğenirsen ben onunla evlenirim.

Adam gidiy kendine bir kız buliy gendine everiy.

- Kalktım orada evlendim. Evlendim evlendim üç beş sene geçti. Orada biri öldü. Orada biri öldükten sonra cenazeyi mezara görmediler bir kuyuya attılar. Attılar beklediler dönmediler. Dedim; “Niye kuyuya attınız?”

Dedi:

- Bu ölen erkekti. Burada erkek ölürse avradı da diri biri arkasından atarlar.
- Eyvah ben yandım.
- Avradı gelin gibi süslemişler. Altını, dünya malı... Neyi varsa boynuna takmışlar. Ekmek de boynuna Bağlamışlar orada kısmetiolduğu kadar yesin diye.

Şıhın kardeşi böyle anlatırken o hırsızlar da kardeşinin ağzına böyle bakıyor.

- Aradan zaman geçti benim hanımı öldü. Hanım öldü dedim ki Eşhedü en la ilahe illallah. Avrat öldübeni de atacaklar. Kurtuluşu yok. Avrat ölürse kocasını atiler. kocası öldü mü avradı atiler. ikisini aynı yere atiler biri ölü biri diri. Getirdik avradıattık kuyuya. malını mülkünü altını gümüşü neyi varsa boynuna bağladık biraz ekmek... Sıra biye geldi. Boynuma bir ip bağladılar getirdi attılar. Ne salladılar ne salamadılar pat diye aşağıya... Hepsi cenaze. Karanlık Zindan görünmüy. Çektiler gittiler beni kuyunun içinde bıraktılar.

O hırsızlardan birisi diyi:

- Emmi nasıl çıktın?

- Oğlum dur hele anlatım. Nasıl çıktım? Oradan çıkış var mı? Oturdum ağladım. Yemekbelimde açtım. Koku mesela insan leşi var. Cenaze hepsinin ölüsü var Kemiği var. Göz gözü görmüy. Ekmek kimin aklına gelir ağlim. Avrada da benim üstüme attılar. Avra da ölmüş. O da yanımda korkiyem. Gece mi gündüz mü nedir ne değildir bilmiyem. Bir de baktım ki kafama bir şey zirig etti değdi. Yukarıdan aşağıya salladılar. Üç gün sonra birisi daha ölmüş. Bir tane öldü attılar. Ben sakındım. Baktım ki bu erkek. Ha bunun avradını da atacaklar. Biraz sonra bekledim bir tane daha attılar avrat. Avrat dedi:

- Haaaa!

- Korkma anam korkma bacım iki gün önce filan avrat öldü. Ben onun herifiyem.

Kaktık birbirimize sarılıyak ağık. Ağla ağla sonuç ne olacak? Ne kadar geçti Kaç gün geçti gece mi gündüz mü bilmik. Derleştirik yemeği ağızımıza götürik yiyemik kokudan. E şimdi biz ölecek. öldü Öleceğik bir gün beş Gün eğer ne kadar yaşayacaksın burada öleceğiz eni sonu. Kak evlenek.

- Nasıl evlenek?

- Evlenek, Allah'ın emri peygamberin varmaz mısın?

- Varıram zaten öleceğik.

- Kaktım o avradı orada aldım. Avrada kuyunun içinde aldım. Gelin güveyi olduk. Üç gün, beş gün ne gün olduğunu da bilmik. Baktım bir nefes hani köpek koklayışı gibi bir nefes. Oralarda bir köpek dolaşiy. Kuyudan atılmadı bu başka bir yerden geldi. İllaki bir giriş yeri vardır.

- Ne yapmak lazım?

- Sen sesini çıkarma. Bu teze yemek yemek geziy. Biliy ya ölülerden Yemek var. bu ölüleri de yemez. Bizim yemeğimiz teze buraya gelir. Sesini çıkarma ben onu yakalım.

- Yakalayıp ne yapacaksın hayvanı?

Hayvan koklaya koklaya iyice yaklaştı. Yaklaşınca kuyruğundan tuttu. Hayvan kuyunun içinde karanlıkta bir şey tuttu gendini. Kaçmaga başliy adam tuttu gendini. Adam avrada da diyi: "Sen de benim ayak bileğimi tut." O it orada işi sıçiy ne ediyse ayağını bırakmiy. Yavaş yavaşbaktı ki çıktı. Köpeğin ayağını bırakiy. Köpek delikten çıkıy. Köpek delikten çıkınca onlar da çıkıy. Bakiy ki bir çay akiy. Elini yüzünü yıkiy. Abdestini aliy. Memlekete nasıl gidecek? Eskiden üç saatte bir beş saatte bir araba gelir. Bakiy ki bir hurda araba gidiy. Adam el kaldiriy. Duriy araba:

- Nere gidisen?

- İstanbul'a gidiyem.

- İstanbul neresi?

- Türkiye.

- Oho ben bundan oraya kadar gidemem ki ben Ancak seni denize kadar götürürüm.

- Olsun baba beni denize kadar götür.

Getiriy deniz kenarına bırakıy savuşiy işine gidiy. Bir iki gün orada kaliyler. Baki ki ses geldi korna dod dod düdük sesi.

- Nedir bu?

- Nemi kalkacak.

- Nereye gidiy bu?

- Türkiye'nin her tarafına gidiy. Nere istisen oraya.

- İyi biz de gidik. Ücreti ne kadar?

E avradın altını çok yanında. Ben de o gendi avradımın altına almıştımdöldüğünde. Neyse işte memleket memleket geziy. Yunanistan'a gidiy. Devresi gün Bulgaristan'a gidiy. Devresi günüşte böyle böyle en son Türkiye'ye geliy. Türkiye'ye geliy iniler.

Diyi:

- Kardeşim böyle böyle bir hal oldu gemi battı. Düze geçtim orada böyle böyle oldu. Beş, altı yıldır ordayam. Ben evlendim avradım öldü. İşte orada adet öylediravrat öldü mü herifi üstüne atiler. Benim de avradım öldü beni diri diri attılar. A Bunun da herifi öldü. Bunu da diri diri üstüme attılar. Ben de bunu kuyunun içinde aldım. O kuyunun içinde evlendiğim bayandan bir çocuğum daha oldu. Davul zurna Allah kıyamet o şekilde gelin ettik. Öyle değil mi Fadime seni bu şekilde almadık mı? Öyle değil mi? Fadime seni bu şekilde almadık mı?

- He başından bu dava geçti beni bu şekilde aldın.

- Gördün mü bak kardeş neler oliy.

Bir tenesi daha vazgeçti.

Dedi:

- Hele sen benim devemi ver ben gidim.

- Gördün mü bak.

Sabah oliy bana da bir deve veriy:

- Al ananın ak sütü gibi helal olsun sana. Oğlum bak iki tane gitti bir tek sen kaldın gel siye de bir deve verim sen de git.

- Yooook ben gitmiyem onlar korkaklar.

- Etme eyleme oğlum yalvarım siye bak arkadaşların gittiler. Babalarının malı gibi Helal ettim kendilerine bir daha isteseler bir daha veririm. Gel siye de verim git. Başka yere gitme. Bak kardeşimin başına neler geldi. Neler gelmiş? Allah hidayet etmiş de kurtulmuş.

Sabah oliy:

- “Şıh’ım ben gidecem,” diyi.

- Nereye gidecen? Bu gece de burda kal hele.

- Yav ben dört, beş, altı gündür burdayam.

- Yav sen biye niye kızın? Kal burda.

İkna ediy gendi orda kaliy. Akşam oliy gene millet geliy. Kahvesini içiy sigarasını içiy. Hikaye anlatiliy. Gelmişinden geçmişinden konişiliy. Bittikten sonra az kaliy millet.

Diyi:

- Gardeş!

- Yav edo kurban olim beni Söyletme. Dünden beri iki gündür eridim.

- Kardeş bu son bu gece gene bize başından geçen bir olay anlat. Yarın ben senden bir şey istemiyorum. Başka zaman hiçbir şeyden bahsetmem.

- Kak git bak kardeş iki gündür söylüyorum arkadaşların ikna oldu gitti. Gel sabahtan bir deveyi al git. Bağışladım helal olsun.

Diyi:

- Onlar korkak. Ben yiğit adamım korkmam.

- Dönmezsen mi?

Diyi:

- He!

- Biz üç, beşarkadaş topluştık ne edek ne yapak? Ava kuşa çıkak... İşler yok ya canımız sıkılıy atlara bindik avlanmaya ormanın içine girdik. Ha burada ha şurada bir şey bulamadık. Çünkü avcılık yaptığımız yok. Acemi avcılık olmaz. Maksadımız biraz hava almak dolaşmak. İşte obadan uzaklaşmak. Biraz tur atmak dava bu. Mesela bir kartal bir kuş avladık. Onu getirip yiyecek miyiz?Yok... Etimiz var davarımız var keseriz kebab edip yeriz. Gaye o değil gaye biraz dolaşmak. Gittik gezdik dolaştık bir şey bulamadık. Dedik akşam olmadan biz eve gidek. Acıttık susadık dağların içinde. Arkadaşa dedik: “Bak aşağıda bir oba var. Yirmi beş, otuz taneçadır var. Git bize biraz yemek getir. “İndi aşağıya bize yemek getirmeye. Bizde bir tepenin üzerinde beklemeye başladık. Bekle bekle gelmedi. Bizimkine dedim ki: “Git bak kardeş bekle bekle gelmedi. Nerede kaldı bu?” Arkadaşım gitti. O da gelmedi. Dedim ki bunlar önlerine yemek konu gelmediler. Oba sahipleri bırakmadı. Biye de haber etmiler zalım oğlu zalımlar. Ben de ata bindim ben de gittim. Ben de o baya yaklaştım ki ne yaklaşım. Bir anakonda aböyle ağzını açmış. Ejderha baktım biye doğru böyle geliy. Sonra baktım çalıların arasında biri ölmüş. Arkadaşlarımı öldürmüş. Arkadaşlarım orada düşmüş. Arkadaşlarım orada cansız yatıyor. Ejderha üstüme doğru geliyor. Attan indim. Attan indim ama ne yapabilirim arkadaşlarımın hepsi ölmüş. Müdahale etse onlar ederdi. Oradan gendi gendini üstüme atacak. Korkumdan ben gendini vurmam. Korkumdan kılıcı böyle ettim. Ağzını açınca kılıç ağzının içine girdi. Düşünce ben kılıçla onu öldürdüm. Öldürdüm ama arkadaşlarım öldü. Bu obadan hiç kimse yok mu? Bir Allah’ın kulu merhametinden bize yardım etmedi. Gittim oradan hem de acam. Hangi çadıra gittimse insan yok.Çadır var kap kakak var ama insan yok. Öbürsüne gittim insan yok. Hepsine gittim insan yok. Bekledim biraz sonra davarlar varsa herkes gelir kendi kapısının önünde durur.Herkes kendi kapısının önünde durdu bakan yok. Neden yok? Malların hesabı yok. En büyük çadır a gittim. Herhalde şıhın çadırı gittim. O da boş ama büyük bir kazan. Boş çadırın ortasında... Dedim ki böyle bir büyük kazan çadırın ortasında niye? Kazanı kaldırmak istedim: “İnsanoğlu açma.” Kazanı kaldırdım altına bebek gibi bir kız vardı. bana: “Aman Kapat şimdi ejderha gelir.” Dedi. ben Onu öldürdüm.

- Nasıl öldürdün?

- Kılıcı kaldırdım korkundan vurdum.

- Bu yılan ölenleri hepsini yavaş yavaş yedi.

- Niye?

- Bu sihirli... Aradainsan donuna giriyor. insan donunda geldi. Beni kardeşlerimden istedi.

Kardeşlerim: “ Sen hem insan oluyorsun hem yılan. Biz yılanı kız vermeyiz,” dedi. Vermeyince bütün obanın adamlarını yedi beni almak için. Ben de kazanan altındayım geldi gezdibeni bulmadı. Ben kazanan altındayım bulamadı yerimi. O yüzden çoktandır buradayım.

- Aldım geldim kızı. Atımın arkasına attım. Getirdim ona da düğün dernek ettim. Öyle değil mi Hatice?

- He!

- İşte başıma böyle bir olay geldi. Allah hidayet etti. Senin de başına böyle olaylar gelir.

İkna oluy o da devesini alıy gidiy. Yolda iki arı kovanı görüy. Ağır olanı çaliy. Biraz gidiy. Kovanın içine bir adam saklanmış. Adam, hırsızın saçını çekiy. O kovanı yakıy. Oğlan kovanı orada bırakıy. Devesini de alıy eve geliy. Bu hikâyede böyle bitti. Yedi içti muradına erdi.

83. İNEK¹⁶⁵

Bir varmış bir yokmuş bir yaşlı kadın da bir yaşlı adam varmış. Köyde yiyecek içecek bir şeyleri kalmamış. Sadece bir ineği kalmış. Hanımına demiş ki:

- İneği kesecez. Bütün köylüleri davet edelim yemeğe. Zaten bir ineğimiz kalmış. Bütün köylüleri yemeğe davet ediyorlar.

- “Onlar da sonra bizi yemeğe davet ederler biz nasıl olsa ölecez,” demiş. “Onlar bizi davet ederler,” demiş.

İneği kesiyor. Bütün köylüleri yemeğe çağırıyor. Ondan sonra iki, üç geçiyor:

“Yemeğe çağırın kimse yok bizi,” diyor. “Bari bu ineğin derisini gidim de satım,” diyor.

Tabi adam ineği sürükleyerek götürüyormuş. İneğin postu bir tarafa takılmış. Yaşlı adam da demiş ki:

- “Bu yaşlı halimle... Nereye takıldı bu? İş çıkardı bana,” demiş.

Gelmiş bakmış bir küp altın bulmuş. Yaşlı adam hemen altınları bozdurmuş. Ondan sonra köye dönmüş. Eşyaları alıp köye dönmüş yiyecek, içecek. Köylüler demiş ki:

- “Sen bu kadar... Ne çabuk zengin oldun,” demiş. “Nasıl zengin oldun?” demiş.

Yaşlı adam demiş ki:

- “Kendi ineğimi kestim. Siz köylüler hepiniz ineklerinizi kesin. Bütün köylüleri yemeğe davet edin. Sonra ineğin postunu götürün,” demiş.

Köylüler hepsi birbirini yemeğe davet etmiş. Böyle hepsi ineğin postunu satmaya giderken hiçbir şey bulamamışlar. Köylüler gelip yaşlı adama altın vermediğini söylediler. Köylüler de alıp adamı Fırat’ın kenarına atmışlar. Adamı kenara atmışlar ama adam ölmemiş. O sırada adam Fırat’ın kenarında otururken bir çoban gelmiş. Tabi bu sırada köylüler geliyor bakmaya adam öldü mü yoksa yaşıyor mu diye. Bir bakıyor çobanla beraber oturuyorlar yaşlı adam. Çobana diyo ki:

- “Koyunlarını bir süreliğine verebilir misin? Köylülerin yanına gidip geleceğim,” demiş.

Yaşlı adam, köylülerin yanına koyunlarla beraber gitmiş. Demiş ki:

- “Sen bu kadar koyunu nereden buldun?” demiş.

Demiş ki:

- “Sen beni Fırat’ın kenarına attın ben de koyunları Fırat’ın kenarında suyun içinden çıkardım,” demiş. Demiş ki: “Sen beni Fırat’ın ortasına atsan ben bir sürü çıkarırım,” demiş.

Yaşlı adama demiş ki:

- “Niye seni Fıratın ortasına atalım,” demiş. “Biz gideriz atlarız,” demiş.

Bütün köylüler Fırat’ın ortasına gelip teker teker atlamışlar ve ölmüşler. Ve yaşlı adam köye inmiş. Evine gitmiş. Köylülerin karıları da gelip demiş ki:

“Kocalarımız nerde?” demiş.

- “Hepsi karıya kaçmışlar,” demiş.

Ondan sonra:

- “Nerde?” demiş.

- “Tam ortasında,” demiş.

Kadınlarda gidip oraya Fırat’ın ortasına teker teker atlamışlar. Ve bütün köy yaşlı adamlarla yaşlı nineye kalmış.

Fırat’ın kenarındaki köylerden birinde yaşlı bir kadınla bir adam yaşamış. Bu ikisinin çocuğu da yokmuş. Geçimlerini bir inekten sağlıyorlarmış bir gün evlerinde yiyecek bir ekmek bile kalmamış. Adam, karısına demiş ki:

- “Evdeki ineği keselim bütün köyü eve yemeğe davet edelim gelip yesinler sonra köydeki herkes zaten bizi sırayla yemeğe çağırır,” demiş.

Karısı da:

- “Biz çok yaşlıyız son eve gelene kadar ölüyoruz,” demiş.

Adamın karısı kabul etmiş. İneği kesmişler yemek yapıp herkesi eve çağırılmışlar. Aradan birkaç gün geçmiş ama kimse onları yemeğe çağırmamış. İneklerini de kesip yedikleri için evde yiyecek bir şey kalmamış. Tek geçimi olan inek ellerinden gitmiş. Adam çok çaresiz kalmış. İneğin derisini pazara götürüp satmaya karar vermiş. İneğin derisi çok ağır olduğu için sürükleye sürükleye götürmüş pazara. Yolda giderken bir tarlada ineğin derisi bir şeye takılmış. Adam kendi kendine söylenmiş:

- “Zaten yorgunum şimdi bir de buraya takıldı seni nasıl çıkartacam bu yerden?” diye söylenmiş.

İneğin postu bir küp altına takılmış. Adam postu çekerken bir küp altında gelmiş gidip bu bir küp altını çarşıda bozdurmuş. Eve eşya almış köye döndüğünde bütün köylü şaşırılmış:

¹⁶⁵ Abdullah Çayan, 1982, Lise, Şanlıurfa/Hilvan.

- “Bu kadar eşyayı hangi parayla aldın?” demiş.

Adam da köylüye bakmış:

- “Ben size yemek verdim. Sonra kestiğim ineğin postu bana bir küp altın verdi. Sizde ineğinizi kesin yemek verin. Beni de yemeğe çağırın size de bir küp altın verir,” demiş.

Adamlar, yaşlı adamın yalanına inanmış ineklerini kesip bütün köyü yemeğe davet etmiş. Adam böyle böyle bütün köyde yemek yemiş. Bütün köy ineğini kesmiş herkes derisini satmaya gitmiş ama kimse bir küp altın alamamış. Adamın yalanı ortaya çıkmış. Köylü adama çok sinirlendiği için adamı Fırat’ın kenarına atmışlar. Adam Fırat’ın kenarında bir kaç gün kalmış köye gidememiş. Köydeki herkes onun Fırat’ta öldüğünü sanmış. Adam birkaç gün sonra Fırat’ın kenarında köylülerini görmüş. O sırada adam bir çabanın yanında oturuyormuş. Adam, çobana demiş:

- “Beş dakika koyunlarını bana ödünç ver bizim köylülerin yanına gidip geleceğim,” demiş.

Çoban kabul etmiş koyunlarını yaşlı adama vermiş. Yaşlı adam köylülerin yanına gitmiş köylüler sormuş:

- “Bu koyunların nerden aldın?” diye.

Adam da cevap vermiş:

- “Siz beni Fırat’a attınız. Fırat’ın kenarında bu koyunlar vardı. Ben bu koyunları kendime aldım. Fırat’ın ortasına aysaydınız beni orada daha çok oyun var,” demiş.

Köylüler çok şaşırılmış hemen Fırat’ın kenarına koşmuşlar. Hepsi tek tek Fırat’ın ortasına atlamış bütün köylü orada boğulmuş. Adam bütün köylüleri öldüğü için evine dönmüş karısına olanları anlatmış. Ertesi sabah köydeki bütün kadınlar yaşlı adamın yanına kocalarını sormaya gelmiş. Yaşlı adam da demiş:

- Kocalarınız yeni kadınlar buldu sizi de burada bıraktı.”

Kadınlar adama sormuş:

- “Nerede saklanıyorlar?” diye.

Adam da kadınlara:

- “Kocalarınız Fırat’ın ortasında saklanıyor siz onları bulunmayın diye,” demiş.

Kadınlar çok sinirlenmiş. Fırat’ın kenarına gidip Fırat’ın ortasına tek tek atlamışlar. Bütün köy yaşlı adamla kadına kalmış.

84. KELOĞLAN¹⁶⁶

Bir varmış bir yokmuş bir Keloğlan varmış. Keloğlan, amacasının ineğini kesip herkese davet vermiş. Davet vermiş ki sonrada herkes de beni yemeğe çağırır diye. sonrada kimse Keloğlan'ı yemeğe çağırmamış. Tabi amcası ineği kestiğini görünce Keloğlan'ı kızmış, dövmüş, iş yaptırmış. Ceza vermiş. Tabi birgün yine Keloğlan bilyeleriyle oynarken yengesi çağırması:

- "Bu kahvaltıyı amcana götür. Tarlada çalışıyor," demiş. Keloğlan kahvaltısını amcasına götürmüş. Ağacın gölgesinde oturup kahvaltısını yaparken amcası, Keloğlan'a:

- "Biraz da sen sür," demiş bu tarlayı.

Keloğlan tarlayı sürmeye başlamış iki öküzle. İlerlemiş tarlanın öbür ucuna ulaşmış. Keloğlan düşünmüş.

- "Şimdi ben bu işi yaparsam amacım her zaman böyle işler ister benden. Ben de oynumu oynuyamam. Bilyelerle oynuyamam," demiş.

Öküzün birini kesip yemiş. Amcası bakmış ki Keloğlan tarlanın öbür ucunda öküzün birini yemiş. Aa kovalamaya başlamış, yakalayamamış. Keloğlan eve gitmiş yengesinin yanına. Tabi yengesi habersiz Keloğlan'ın yaptıklarından. Yengesi de buğday dolduruyormuş çuvallara. Keloğlan'a yine bir iş vermiş:

- "Git evden iğne, iplik getir," demiş.

Keloğlan gidip amcasının kızından iğne, iplik isterken amcası gelmiş:

- "Ne iğne, ipliği ben seni öldüreceğim," demiş.

Kovalamaya başlamış. Tabi Keloğlan kaçıyor. Amcası, amcasının adamları Keloğlan'ın peşinde. Yalaya giriyor Keloğlan. Bakıyor bir çoban. Tabi Keloğlan o arada düşünüyor yine kurnazlık peşinde. Diyor ki:

- "Ben istemem. Ben istemem," diye bağırarak çobana yaklaşımaya başlamış yayladaki çobana.

- "Dur, dur," demiş tabi çoban. Neyi istemem, hayırdır?

- Benim zengin bir amcam var. Bir de çok güzel kızı var. Zorla evlendirmeye çalışıyorlar beni.

Çoban demiş:

- Kabul etsene ya niye etmiyorsun?

- "Sıkıyorsa sen iste. İşte çok istiyorsan sen evlen," demiş.

- "Tabi ama" demiş.

Çoban da kabul ediyor.

- O zaman yer değişelim.

Çobanla Keloğlan kılık değiştiriyorlar. Elbiselerini kıyafetlerini değiştiriyorlar. Tam Keloğlan'ın amcasının adamları geliyor. Tabi adamlar gelmeden Keloğlan, çobana şunu da söylüyor:

- "Siz beni öldürmeyin diye bağır. Amcamın kızını istiyorum de," diyor çobana.

Çoban, adamlar gelince öyle bağırıyor.

- Ne evlendirmesi?

Çobanı öldürüyorlar Keloğlan zannedip. Fırat'ın içine atıyorlar. Aradan zaman geçiyor. Keloğlan sürüleri alıp eve dönüyor. Amca eve geliyor ki Keloğlan evde.

- "Nasıl olur? Biz seni öldürdük.

Keloğlan diyor ki:

- "Siz beni Fırat'ın kenarına attınız. Ben de kurtuldum, ölmedim. Hatta bu koyunları da bu sürüyü de Fırat'tan kurtardım. Eğer beni Fırat'ın ortasına atsaydınız daha çok koyun kurtarırdım.

Amca, adamları, köylüler şaşıyorlar.

- "O zama biz de gidelim," diyorlar.

Fırat'ın kenarına gidiyorlar. Kurnaz Keloğlan tabi. Amcası ve adamları atlıyor suya, suyun ortasına. Tabi bunlar boğuluyor, bağırıyorlar. Bağırıkları için köylüler anlamıyor sesi. Keloğlan soruyorlar:

- Ne diye bağırıyor bunlar?

- Boynuzlu mu boynuzsuz mu koyun istersiniz diye bağırıyorlar.

Köylüler tabi ki diyor ki:

- Boynuzsuz daha iyi olur. Onlar da atlıyor. Hepsi helak oluyor.

¹⁶⁶ Mehmet Yiğit, Üniversite, 1989, Şanlıurfa/Halfeti.

85. ZEKÂLİ ÇOCUK¹⁶⁷

Demiş ki padişah:

- Benden zekâlı, benden zengin, benden üstün, benden iyi kim getirir karşıma benimle imtihan ederse imtihanı kazanırsa ben onu dünya malına gark ederem. Yirmi çuval altın veririm. Ama söz verip de getiremeyenin kafasını uçururum.

Kim cesaret eder padişahı zengin? Bütün ülke onun. Padişahı zekâlı, padişahı kuvvetli, padişahı üstün... Kimi getireceksin? Onun gibi bir padişah getirmen lazım. Ki nerede bulacaksın? Bulsan bile acaba akılda-fikirde hem fikirler mi? Ondan zengin buldun. Çevresi ondan daha geniş adamı daha çok ülkesi daha büyük buldun. Peki, zekası acaba ondan üstün mü? Onu nereden bulacaksın? Padişah:

- "Bunların hepsinin toplamını bulup da bana getiren ve karşımda imtihana tabi tutulup ve benimle imtihanı kazanan adama istediği kadar altın veririm. Getiremeyen kafasını uçururum," demiş.

Ee kimse cesaret edememiş. Benim gibi zavallı biri demiş:

- Ben yaşarken ölmüşüm zaten.

Gidiy diyi ki:

- Padişahım ben getiririm.

Diye:

- İyi düşün.

Adam da:

- Ben getiririm yav. Senden üstün, senden zekâlı, senden zengin, senden yüce, senden ulu.

Her şeyisi senden üstün.

Padişah diye:

- Tamam, getir. Kırk gün sana mühlet. Kırk gün zarfında geldin geldin. Gelmezsen dünyanın öbür ucuna da gitsen seni bulurum.

Adam:

- "Bulacağımı biliyorum padişahım. Hiç gezmene gerek yok. Gelir ben teslim olurum," demiş.

Padişah:

- "Seni cellatta veririm. Sana kırk gün mühlet," demiş.

Adam:

- Ee tamam o zaman.

Adam gidiy hanıma diye ki:

- Hanım ben böyle böyle bir halt işledim. Ben gidip o zekâlı adamı bulacağam. Padişahı üstün, padişahı zengin, padişahı her şeyi her yönüyle üstün.

Kadın diye:

- Ya sen aklını peynir ekmekle mi yedin kocacım? Böyle bir adamı nereden bulacaksın?

Adam da:

- Yav bir sefer ağzımdan çıktı. Gidecem kırk güne kadar bir şeyler buldum buldum; bulmadım gelip teslim olup öleceğim. Böyle yaşamaktansa ölmek daha iyi.

Ağlaşıyorlar, sızlaşıyorlar, vedalaşıp yollara düşüyor. Üç, beş gün yol gidiy. İşte memleketlere gidiy. Araştırıy, geziy sorıy. Diye kim? Kimi bulacam? Mümkün değil. Bir köye gidiy. Akşam. Güneş batıy batmıy. Yani güneş batmış batacak. Bir köyün önünden geçiy. Diye:

- Akşam oldu ben nere gidecem? Ben bu köyde misafir olum. Aa burda yatım. Sabehten kakar gidecem. Ama nereye gidecem Allah bilir.

Baki üç, beş tene çocuk oturmuş oyun oynuyorlar. Yedi-sekiz yaşında, altı yaşında, dokuz yaşında. Çocuklar oyun oynuyorlar. Akşam yemeği vakti. Onların da yanı başlarında on üç- on dört yaşlarında, genç bir delikanlı, akıl bulug. Onları seyrediyor. Kavga yapmasınlar diye. Onlara sahiplik ediyor. O adam da gelip o çocukları seyrediyor. Onların oyunlarını seyrediyor. Çocuğun dikkatini çeki. Baki bu yabancı. Akşam da olmuş. Bule dürtiy:

- Emmi sen nerden gelisen? Nere gidisen? Kimsen? Burda niye durisen?

Adam çocuğa baki diye ki:

- Oğlum ben yabancıyam.

Çocuk:

- Nerden gelisen?

İşte diyelim ki Şanlıurfa'dan geliyem. Bura nere? Burası Nizip. Gaziantep'in bir ilçesi.

Adam da:

- Şanlıurfa'dan

¹⁶⁷ Cuma Azbay(Âşık Devrani), 1954, İlkokul, Şanlıurfa-Merkez, Kısas Köyü.

Çocuk diyi:

- Sen burda ne arisen? Nasi geldiy buraya? Nereye gideceksen?

Adam:

- Onu ben de bilmiyem. Nereye gideceğimi.

Çocuk diyi ki:

- Hadi biye gel misafir ol öyleyse.

Akşam hava karanlık olacak.

Adam diyi ki:

- Tamam, Allah senden razı olsun. Ben de bir yer gezidim zaten.

Çocuk onu aliy eve götürü. Bakiy bir oda. Otiriy, yemek hazır. Çocuk getiriy yemeğini:

- Buyur emmi ye yemeğini.

Çayını getiriy içiy. Biraz sohbet ediyler. Aradan epey bir iki saat getiğinen adamın dikkatini çekiy.

Diyi:

- Oğlum, senin anan, baban, kardeşin yani hiçbir kimse yok mu? Sen yalnız mı yaşıyorsun bu evde?

Diyi:

- Var.

Adam da:

- Haniler? Akşam oldu. Gece oldu gelmediler.

Diyi:

- Babam, su bulanmıştı babam durultmaya gitti.

Adam:

- Hallah hallah bu benden dalga geçiy. Oyun oyniy. Kaça fırat gibi su akar bulanırsa baban bunu nasıl durultacak? Bu çocuk benimle sabaha kadar oynayacak. Ben nereden düştüm buraya. Peki annen var mı?

Diyi:

- Annem var.

Adam:

- Nerede annen?

Diyi:

Annem gitti borç ödemeye.

Adam:

- Yav nasıl borç ödemeye gitti? Baban varken sen varken götürüp elin borcunu vereceğine annen nasıl gidiyor borç ödemeye?

Çocuk:

- Yav ben sana diyorum ki borç ödemeye gitti.

Adam:

- Ona da kabul. Abin var mı senden büyük?

Diyi:

- Var!

Adam:

- O nerede?

Çocuk:

- O da şehre gitti bize bela getirmağa.

Adam:

- Nasıl bela getirmeye?

Çocuk:

- Vallah bize bela getirecek.

Adam:

- Yarabbi beni kurtar buradan. Bu çocuk sabaha kadar bu şekil konuşursa ben kafayı oynatırım. Benlen dalga geçiy.

O zamana kadar tak tak kapı döğiliy. Kapı döği. Aha diyi geldiler. Kakiy kapiyi açıy çocuk. Baki ki bir adam, bir bayan, bir de bir erkek çocuğu. Yirmi beş- otuz yaşında, delikanlı bir çocuk.

Baba diyi:

- Hoş gelmişsen gardaş.

Adam da diyi:

- Hoş bulduk.

Baba:

- Yemek yediy mi?

Adam:

He, Allah razı olsun çocuk yedirdiy.

Baba:

- Nerden gelisen? Nere gidisen?

Adam:

- Valla işte Urfa'dan geliyem. Bu tarafa gidiyem. Ama nereye gittiğimi ben de bilmiyem.

Böyle böyle bir dava oldu. Düştüm yollara. Ama kardeş iyi ki geldin. Bu çocuk beni helak etti. Benlen dalga geçiy.

Baba diyi:

- Niye? Yapmaması lazım. Nasıl misafirlerle dalga geçer benim oğlum?

Adam diyi:

- Valla ben seni sordum. Dedim ki: "Babay var mı?" Dedi ki: "Var. Babam su bulanmış gitti durultmaya. Al gel benlen oyniy.

Baba diyi:

- E çocuk doğru söylemiş.

Adam:

- E annesini sordum. Çocuk dedi ki: "Annem gitti borç ödemege." Nasıl? Sen varsan, senin oğlun var... Sen niye ödemiyorsun da elin borcunu hanımı niye elin kapısına bu gece zamanı gönderiyorsun?

Baba dedi:

- Doğru söylemiş.

Adam:

- Kardeşini sordum. Sen yalnız mısan? Kardeşin var mı? Küçüğün var mı? Dedi ki: "Abim var şehire gitti. O da bize bela getirmeye gitti.

Baba dedi:

- Doğru söylemiş.

Adam:

- Nasıl doğru söylemiş?

Baba dedi:

- Ben sana izah edim.Yakın köyde iki tene aşiret birbirine girmiş. Ben bu köyün sayılı kişilerinden biriyim. Sözüm geçerli. Birbirlerine girmişler. Aralarında husümet var. Bir türlü barışmıyorlar. Ben gittim parmağımı koydum. Ağırlığımı koydum o adamları barıştırdım. Oradan geliyorum. "Su bulanmış durultmaya gitti babam". Çocuk doğru söylemiş ama sen anlamamışsın.

Adam:

- Annesini sordum. Çocuk dedi ki: " Annem gitti borç ödemeye"

Baba dedi:

- Öyle borç değil. Para borcu değil ya. Bize bir-iki kilometre uzakta bir köy var. Orada da bizim akrabalarından yaşayan var. Birisi ölmüş. Avrat gitti oraya ağlamaya. Bizde adettir. Birisi öldü mü avratlar giderler ölü evinde ağlamaya. O da bir borç. Senin ölü olur onlar gelirler. Orada ölür sen gidersin. Taziyeye gidersin. Baş sağlığına gidersin. O da bir borçtur. Gitti hanım. Ben buraya gittim. Suyu durultmaya. Adamları barıştırmaya. Oraya zamanım olmadığı için eşim gitti oraya. Benim yerime taziye dileklerini bulunmaya. Borç ödemeye gitti. Onun için onu da doğru söylemiş. Ama sen anlamamışsın.

Adam:

- Peki kardeşlerini sordum. Dedi ki: "Şehirin merkezine gitti bize bela getirecek.

Baba:

- Onu da doğru söylemiş dedi.

Adam:

- Nasıl bela getirecek?

Baba dedi:

- Bak kapının önünde bir-iki dönüm arazi var; boş. Ben devlete hibe ettim. Dedim ki gelin buraya ya bir okul ya bir cami ya ya bir hastane... Ne yaparsanız da devlete bağış ettim. Gelsin benim hayrına burada bir külliye kursunlar. Ben verdim. Sözünü verdim. Oğlum gidip reddediyor. Dava ediyor o araziyi geri almak için. İşte bela getirecek bize. Devlete ben söz vermişim. Sen gidip dava edip geri kazanmak için.Bela değil de nedir bu? Çok doğru söylemiş.

Adam dedi:

- Kurban olim bu çocuğu biye ver yav.

Baba dedi:

- Ne yapacaksan çocuğu?

Adam dedi:

- Ben böyle böyle bir dava oldu. Padişah dedi ki: “ Benden üstün, benden zekalı, benden akıllı, kimseyi getirirsem bana üç teneke- beş teneke altın verecek. Getiremezsem kırk gün sonra kafamı kesecek. Ben bu çocuğu götürürüm. Onunla bir imtihan olsun.

Baba dedi:

- Bak çocuğumu sağ selamet götür getir. Akşama kadar işi karı yok. Boşta dolanıp duruyor.

Adam dedi:

- Çocuğuna bir şey olmayacak ki. İmtihanı kaybederse benim kafam gidecek. Çocuğun geri gelecek.

Baba dedi:

- Götür! İş karı ne? Akşama kadar soytarlık ediy. Al git.

Allah senden razı olsun diyi. Adam çocuğu yanına katıy getiriy. Padişaha haber gidiy ki gönderğin adam bir çocukla geri döndü geldi. Padişah çikiy bakiy ki on üç-on dört yaşlarında cevahir bir çocuk.

Padişah:

- Bunun bilgisi ne olacak? İlimi ne olacak? Zenginliği ne olacak? Ululuğu ne olacak? İyi, bunu kafası gitti.

Çağırıyorlar milleti topluyorlar. Bütün millet geliyor. Herkeş oturuyor. Padişah geliyor postuna oturuyor. O çocuk da geliyor karşısına diz çöküyor; oturuyor. İmtihan olacaklar. İmtihana bak ne türlü. Çocuk padişahın gözünün içine bakiy.

Padişah diyi ki:

- Bana bir tas su verin.

Padişaha bir tas, yani bardakta değil, büyük taslar, hamam tası gibi ... Tası doldiriler padişaha. Padişah getiriyor; o suyu çocuğun karşısına bırakıyor. Ellerini bağdaştırıyor. O suya bakıyor. Konuşmak yok. O çocuk bir suya bakıyor bir padişahın gözlerine bakıyor. Hemen koynundan bir çubuk, dal diyelim ki, ağaç dalı, ince bir çubuk. Koynunda saklıymış. Çıkartıyor yatay bir şekilde tasın üstüne bırakıyor. O da elini bağdaştırıyor.

Padişah diyi:

- Suyu kaldırın.

Suyu kaldırıyorlar. Padişah elini çenesinin altındaki sakalına götürüy. Çocuğun yüzüne bakıyor. Padişah öyle yapınca çocuk padişahın gözlerine bakıyor o da elini kafasının biraz üstünde tutarak kaldırıyor. Böyle durunca

Padişah diyi:

- Kaldırın çocuğu. Çocuğu getiren adama gidin yirmi teneke altın verin.

İmtihanı kazandı. Millet bir şey anlamıyor. Nasıl kazandı? Ne söyledi? Adamlar götürüyorlar hazineye dolduriy adam istediği kadar altını. Evine götürüyor. Çocuğu yanına katıyor memleketine gönderiyor. Sağ vezir, sol vezir artık dayanamıyor patlıyor:

- Padişahım nasıl imtihan oldun? Nasıl bu adam kazandı? Nasıl senden üstün geldi?

Padişah dedi:

- Yav sizin kafanız çalışmıy. Ben o tas suyu getirdim dedim ki: “Ben denizim aha bak. Denizim. Seni bir tas suda boğarım.Deryayı denizim. Bütün dünyaya gücüm yeter. Çok güçlüyüm o anlamda. Suyu getirdim seni bu bir tas suyun içinde boğarım haberin bile olmaz. O da çubuğu çıkardı tasın üzerine indirdi. Senin denizin varsa tasın varsa üstünden geçilecek köprü de vardır. Muhakkak bir yolu vardır anlamına getirdi. Tası kaldırdıktan sonra ben elimi sakalıma attım. Bak ben hem uluyum hem zenginim hem zekalıyım hem büyüğüm sen benimle nasıl baş edeceksin anlamında sordum. O adam da dedi ki: “Büyükleme senden daha yukarıda Allah var. En büyük odur. En büyük Allah’tır” dediğinen ben vazgeçtim o çocuk kazandı. Ama konuşmadı siz anlamadınız. İmtihanı o çocuk kazandı.

86. ÇOBAN¹⁶⁸

Bir varmış bir yokmuş çok fakir bir çoban bir de karısı varmış. Bu çoban köyde ne iş olursa yaparmış. Karısı bu durumdan çok huylanıyormuş. Her gün kocasına diyormuş:

- “Biz bu köyden gidelim. Herkes bizi kullanıyor her işini bize yaptırıyor. Bizim hiç değerimiz yok.”

Adam karısına demiş:

- “Biz bu köyden gidersek ne yaparız ne yeriz ne içeriz benim çobanlıktan başka bildiğim bir iş yok,” demiş.

Karısı da kocasına:

- “Başka bir köye gidelim elbet bir yolunu buluruz,” demiş.

Kocasını kandırmış ertesi sabah iki kat yatak alıp yola koymuşlar. Yedi gün yol gittikten sonra bir köye gelmişler. O köyde bir eve yerleşmişler. Komşular gelip kadına kocasının ne iş yaptığını sormuş. Kadın herkese kocasının hoca olduğunu büyü muska yaptığını söylemiş. Çoban'ın namı hoca diye yayılmış. Çoban karısına itiraz etmiş:

- “Ben kimseye büyü muska yapamam,” demiş.

Karısı da: “Yapmazsan senden boşanırim,” demiş.

Adam mecbur kabul etmiş. Büyü, muska yapmaya başlamış. Bu sayede çok zengin olmuşlar. Adamın namı da her yere yayılmış. Civar köylerden herkes adama büyü muska yaptırma geliyormuş. Birgün o köyün padişahının altınları çalınmış. Padişah altınlarını bulmak için hocayı çağırmış. Hoca padişahın altınları bulmak için üç gün süre istemiş. Bir de üç gün boyunca kalacak yer bir de yemek istemiş. Tabi o arada kaçmayı düşünüyormuş. Ertesi sabah erkenden uyanıp köyün dışında doğru kaçmaya başlamış. Yolda üç kişiye rastlamış gizlice onları dinlemeye başlamış. Bunlar kendi aralarında padişahın altınlarını çaldıklarını duymuş. Köyün dışındaki ağcın altına gömdüklerini söylüyormuş. Çoban bunu duyunca tekrar geri köye dönmüş. Padişaha altınlarının köyün dışındaki ağcın altında olduğunu söylemiş. Padişah altınlarını görünce çok şaşırarak çobana türlü türlü hediyeler vermiş. Padişah bu defa da rüyasında gördüğü güzel kızın nerde olduğunu öğrenmek için adamdan yardım istemiş. Çoban yine korkup kaçmak istemiş köyden. Köyden epey uzaklaşmış bir kuyunun yanına gelmiş kuyunun yanında bir kız görmüş. Bu kız, yanındaki arkadaşına demiş:

- “Her gün rüyasında birini gördüğünü onun nerede olduğunu merak ettiğini,” söylemiş.

Çoban bunu duyunca kızın rüyasında gördüğü kişinin köyünden kaçtığı padişahın olduğunu anlamış. Hemen padişahın yanına gitmiş aradığı kızı bulduğunu söylemiş. Padişah önce inanmamış. Çoban kızı alıp gelmiş. Padişah, kızı görünce çok sevinmiş kızla evlenmiş. Kırk gün kırk gece düğün yapmış. Çobanı yine türlü türlü hediyelere boğmuş. Artık çok zengin olduğu için tekrar köyüne dönmeye karar vermiş az gitmiş uz gitmiş yolda bir aslan görmüş. Aslan bir tilkiyle konuşuyormuş. Tilkiye karşı köye saldıracağını oradaki bütün hayvanların yiyeceğini söylüyormuş. Çoban, aslanın gideceği köyün kendisinin köy olduğunu anlamış aslandan önce köye varmış. Köydeki herkes nasıl zengin olduğunu sormuş. Adam köydekilere okuyup hoca olduğunu her şeyi önceden bildiğini söylemiş. Köydeki kimse çobana inanmamış. Çoban da:

- “İsterseniz inanmayın. Akşam bu köye bir aslan saldıracak. Bütün hayvanlarınızı yiyecek,” demiş.

Kimse çobana inanmadığı için uyumuş. Sabah uyanınca aslan bütün hayvanlarını munda etmiş. Artık herkes çobanın hoca olduğunu inanmaya başlamış. Kimse kendi işini artık çobana yaptırmıyormuş. Çobanı hoca diye sayıp seviyorlarmış.

¹⁶⁸ Mehmet Şengül, 1967, Lise, Şanlıurfa/Merkez.

87. SAHTE İMAM¹⁶⁹

Bir varmış bir yokmuş günün birinde köyün içinde yaşlı bir tane adamla yaşlı bir tane hanımı varmış. Köyde geçimleri olmadığı için adam başka ülkeye gidiyor. Şehre gidiyor daha doğrusu. Şehirde giderken gene adam iş bulamıyor. Adam camiye gidiyor. Adam diyor:

- Ben bir camiye gidim. Belki bir şeyler bulurum. Camiye giriyor. Millete, cemaate söylüyor: “Ben imamım kimse inanmıyor buna.”

Diyor:

- Madem imamsın kalk namz kıldır bize.

Adam namaz kıldırılmayı bilmediği için diyor:

- Deprem olacak.

Kimse tabi millet korkuyor. Kimse ona inanmıyor. Caminin kapısında herkes ayakta bekliyor. Cami de tabi kerpiçten yapıldığı için caminin bir duvarı kendiliğinden yıkılıyor. Yıkıldığı için de adam diyor:

- Bu hoca değil zatmış.

Birkaç gün aradan geçiyor. Padişah diyor ki:

- Benim altınlarım kayıp. Benim altınlarımı kim bulursa malımın yarısını ben ona verecem.

Hocayı çağırıyorlar. Hoca, diyor:

- Hoca, senin durumun yok. Fakirsin git adamın yanına, padişahın yanına sana altınları versin. Sen bu altınları bulursun. Sana malının yarısını verecek.

Adam gidiyor padişahın yanına. Padişah diyor:

- Benim altınlarımı bulursan ben sana malımın yarısını verecem. Bulamazsan ben seni idam edecem.

Adam oradan çıkıp geliyor. Padişaha diyor:

- Padişahım ben sana bu altınları bulurum sen de bana bir söz vereceksin.

- Ne sözü verecem?

- Sen bana üç tane karpuz vereceksin.

Adam karpuzlarını alıp geli eve. Tabi hanımı duyuyor. Hanımı diyor:

- “Sen ne yaptın hoca,” diyor. Bulamazsan idam olacaksın.

Diyor:

- Allah büyüktür. Diyor: “Hele sen bir tane karpuz kes, yiyelim.”

Karpuzu kadın kesiyor. Diyor:

- Hanım kaldı iki tane.

Tabi o anda hırsızların biri duyuyor. Pencereden geri kaçıyor. Hırsızların ikincisi geliyor. Hırsızların ikincisi geliyor. Karpuzun ikincisini kesiyor. Diyor:

- Kaldı bir tane karpuzumuz.

Tabi adam karpuzdan bahsediyor. Hırsızdan değil. Hırsızlarda tabi hocayı takip ediyor. İkinci gün geliyor kapının önünde bekliyor. Diyor:

- Hanım bir tane karpuzumuz kaldı. Yarın da onu da bulduk mu onu da yedik mi bitiyor.

Tabi hırsızlar yer değiştiriyor. Üçüncü kişi geliyor. Karpuzu bulurken diyor:

- Biz bu adamı nasıl bilecez? Bu adam bize bakmadan bizi görüyor.

Hırsızlar gelip altını adama veriyorlar. Adam da götürüp padişaha veriyor. Bu hikaye de burda bitiyor.

¹⁶⁹ Mustafa Kemal ASLAN, 1965, Üniversite, Şanlıurfa-Bozova, Narsait Köyü.